

MEDDELTE VASDRAGSKONCESSIONER

(ERHVERVS-, REGULERINGS- OG KRAFTLEIETILLADELSER)

II. EFTER KONCESSIONSLOVEN

(18. SEPTEMBER 1909 — 30. DESEMBER 1914)

Indholdsfortegnelse.

	Side
1. A/S Lysefjord. (Erhverv og regulering av Aardals- og Lyseelven). Kgl. res. av 28de september 1909	1
2. Norsk Elektrisk Metalindustri A/S, Borge. (Leie av indtil 6 000 h.k. fra A/S Hafslund). Kgl. resl. av 23de november 1909	9
3. Norsk Hydro-Elektrisk Kvælstofaktieselskap. (Leie av 3 800 h.k. fra The Albion Products Co Ltd.). Jfr. nedenfor nr. 9. Kgl. resl. av 17de december 1909	12
4. Elektricitetsaktieselskapet Førde, Kristiania. (Erhverv og regulering av Halbrendelven i Førde). Kgl. resl. av 23de december 1909	13
5. A/S Svælgfos. (Erhverv av dele av Lienfoss i Hiterdal). Kgl. resl. av 23de december 1909	19
6. A/S Ryfylke Kraftanlæg. (Erhverv av Jørpelandsaen i Strand). Kgl. resl. av 30te december 1909	25
7. Det norske Fiskeguanoseselskap. (Regulering av Store Kongsvand, Vaagan). Kgl. resl. av 6te januar 1910	31
8. A/S Kværnelands Fabrik, Time. (Regulering av Frøilandselven). Jfr. nedenfor nr. 16. Kgl. resl. av 1ste april 1910	33
9. Norsk Hydro-Elektrisk Kvælstofaktieselskap. (Forlængelse av den foran under nr. 3 indtagne koncession). Kgl. resl. av 4de juni 1910	43
10. Eidsvolds Elektricitetsverk, Andelsselskap. (Regulering av Jøndalsvasdraget). Jfr. nedenfor nr. 37. Kgl. resl. av 27de august 1910	43
11. A/S Skollenborg. (1 aars forlængelse av fristen for paabegyndelse av arbeidet med regulering av Rødengen, jfr. del I nr. 43). Den norske regjerings resol. av 1ste december 1910	47
12. A/S Hopla Træsliperi. (Erhverv av fossefald i Hoplaelven og Fossingelven i Aasen). Kgl. resl. av 27de januar 1911	47
13. A/S Tinfos Jernverk. (Leie av indtil 10 000 h.k. fra Tinfos Papirfabrik). Kgl. resl. av 16de mai 1911	56
14. A/S Kinservik. (Fristforlængelse, jfr. del I nr. 11, 39 m. fl.). Kgl. resl. av 30te mai 1911	58
15. Stavanger Elektro-Staalverk A/S. (Leie av indtil 2 500 h.k. fra A/S Ryfylke Kraftanlæg). Kgl. resl. av 7de juli 1911	59
16. A/S Kværnelands Fabrik, Time. (Fornyelse av den foran under nr. 8 indtagne koncession). Kgl. resl. av 21de juni 1912	61
17. A/S Glomfjord. (Erhverv og regulering av Glaamenvasdraget i Meløy). Kgl. resl. av 9de august 1912	62
18. Arendals Vasdrags Brukseierforening. (Regulering av Arendalsvasdraget). Jfr. nedenfor nr. 25. Kgl. resl. av 10de september 1912	66
19. Randsfjord Træmasse- og Papirfabrik m. fl. bruk. (Regulering av Randsfjorden). Kgl. resl. av 4de oktober 1912	71
20. Otteraaens Brukseierforening. (Regulering av Byglandsfjord og forskjellige fjeldvand i Otteraaen). Kgl. resl. av 22de november 1912	75
21. Bergens kommune. (Regulering av Samnangervasdraget). Kgl. resl. av 11te april 1913	81
22. Rena Træsliperi A/S. (Leie av indtil 3 200 h.k. fra Aamot kommunes kraftanlæg i Osa). Kgl. resl. av 23de mai 1913	86
23. Det norske Nitridaktieselskap. (Leie av indtil 2 500 h.k. fra A/S Arendals Fossekompani). Kgl. resl. av 7de juli 1913	92
24. A/S Arendals Smelteverk. (Leie av indtil 3 000 h.k. fra A/S Arendals Fossekompani). Kgl. resl. av 7de juli 1913	98
25. Arendals Vasdrags Brukseierforening. (Planforandring). Jfr. foran nr. 18. Kgl. resl. av 11te juli 1913	103
26. Time kommune. (Regulering av Haaelven). Kgl. resl. av 6te september 1913	105
27. Norsk Hydro, Skiens Brukseierforening og Union Co. (Regulering av Maarelven). Kgl. resl. av 19de september 1913	117
28. Gloppens Elektricitetsverk. (Regulering av Breimsvand). Jfr. nedenfor nr. 46. Den norske regjerings resol. av 12te november 1913	121
29. A/S Aura. (Erhverv og regulering av Aura, Mardøla og Lilledalsvasdraget). Kgl. resl. av 22de december 1913	125

	Side
30. A/S Aamdals Verk. (Erhverv av vandrettigheter i Skafsaa, Telemarken). Kgl. resl. av 16de januar 1914	134
31. A/S Birtavarre Gruber. (Erhverv av dele av Goulaasjok og regulering av Goulaasjavre). Kgl. resl. av 27de februar 1914	144
32. A/S Barbu. (Leie av indtil 3 000 h.k. fra A/S Arendals Fossekompagni). Kgl. resl. av 13de mars 1914	148
33. A/S Kongsberg Træmassefabrik. (Erhverv av 1/2 av Vaabenfabrikfossen ved Kongsberg). Kgl. resl. av 13de mars 1914	153
34. Sulitelma Aktiebolag. (Regulering av Balvatn og Dorovatnene i Saltdalen). Kgl. resl. av 13de mars 1914	161
35. Nitrogen Products and Carbide Co. (Tilladelse til at indeha aktiemajoriteten i North Western Cyanamide Co.). Jfr. I nr. 28. Kgl. resl. av 24de april 1914	178
36. Foreningen til Tyrifjordens Regulering. (Regulering av Tyrifjorden). Kgl. resl. av 24de april 1914	180
37. Eidsvolds Elektricitetsverk, Andelsselskap. (Regulering av Tønsakerfløita, Jøndalsvasdraget). Jfr. foran nr. 10. Kgl. resl. av 14de mai 1914	193
38. O. A. Devolds Sønner. (Regulering av Moldværelven i Borgund). Kgl. resl. av 30te mai 1914 . .	197
39. A/S Bjarkeassen Gruber. (Erhverv av eiendomme og vandrettigheter samt regulering av Børsvand i Evenes). Kgl. resl. av 12te juni 1914	201
40. A/S Arendals Fossekompagni. (Regulering av Stemtjern og Ulsrygtjern i Østre Moland og Holt herreder). Kgl. resl. av 26de juni 1914	234
41. A/S Hardanger Elektriske Jern- og Staalverk og A/S Det norske Nitridaktieselskap. (Leie og fremleie av indtil 14 400 h.k. fra A/S Tyssefaldene). Kgl. resl. av 7de august 1914	238
42. A/S Glomfjord. (Forlængelse av byggefrister). Jfr. foran nr. 17. Kgl. resl. av 4de september 1914	249
43. Nærbø, Ogne og Varhaug herreder. (Regulering av Helgeaaen). Kgl. resl. av 25de september 1914	251
44. Randsfjord Træmasse- og Papirfabrik m. fl. bruk. (Forlængelse av byggefrister). Jfr. foran nr. 19. Kgl. resl. av 25de september 1914	260
45. Statsregulering av Tunhøvd fjord, Numedalslaagen. Kgl. resl. av 3dje oktober 1914	262
46. Gløppens kommune. (Tilladelse til benyttelse av den Gløppens Elektricitetsverk meddelte tilladelse). Jfr. foran nr. 28. Kgl. resl. av 17de oktober 1914	266
47. Porsgrund Elektrometallurgiske Aktieselskap. (Leie av indtil 10 000 h.k. fra Skiensfjordens kommunale Kraftselskap). Kgl. resl. av 23de oktober 1914	267
48. A/S Saundefaldene. (Erhverv og regulering av Storelven i Saude). Kgl. resl. av 11te december 1914	272
49. Electric Furnace Products Company Limited. (Leie av indtil 84 000 h.k. fra A/S Saundefaldene). Kgl. resl. av 11te december 1914	281

1. A/S Lysefjord.

(Erhverv og regulering av Aardals- og Lyseelven).

Kgl. resol. av 28de september 1909.

Stortinget har under 18de september 1909 ved behandling av indstilling fra den kombinerte justis- og landbrukskomite angaaende koncession paa reguleringsarbeider i Aardalselven og Lyseelven, Ryfylke, fattet følgende beslutning:

I. Stortinget har intet at erindre mot, at det tillates «Aktieselskapet Lysefjord» at foreta reguleringsarbeider i Aardalselven og Lyseelven i Ryfylke, Stavanger amt.

II. Av den aarlige avgift, som «Aktieselskapet Lysefjord» skal betale til staten, skal Aardal og Fossan herreder erholde den andel, som ved stortingsbeslutning eller ved lov senere maatte bli bestemt for de ved vasdragsreguleringer interesserte herreder.»

Angaaende denne beslutning tillater man sig at henvise til den i saken for Stortinget fremsatte kgl. proposition (st. prp. nr. 114, 1909) samt til ovennævnte komiteindstilling (indst. S. XXXXVI, 1909), hvorav avtrykk vedlægges.

Som det vil sees, gaar indstillingen, der er bifaldt av Stortinget, ut paa, at den ansøkte reguleringstilladelse meddeles «Aktieselskapet Lysefjord» paa de i den kongelige proposition opstillede betingelser.

Overensstemmende med indstillingen er der av Stortinget, som det vil sees, fattet beslutning om at de interesserte herreder av den hos koncessionæren betingede aarlige avgift til staten skal erholde den andel, som ved stortingsbeslutning eller ved lov senere maatte bli bestemt for de ved vasdragsreguleringer interesserte herreder. Departementet har intet at bemerke herved, jfr. den foreliggende proposition angaaende utfærdigelse av lov om vasdragsreguleringer (ot. prp. nr.

2 — 1909), utkastets § 12, punkt 1, hvori det heter, at den aarlige avgift oplægges til et fond, hvis anvendelse bestemmes av Stortinget.

Idet man forøvrig henviser til det i ovennævnte proposition nr. 114 — 1909 anførte, vil departementet anbefale, at der i medhold av lov av 18de september 1909 om erhvervelse av vandfald, bergverk og anden fast eiendom meddeles «Aktieselskapet Lysefjord» koncession paa erhvervelse av de i andragende av 31te mars 1909 nærmere angivne eiendomme og rettigheter (jfr. propositionen, side 4—6) samt at der likeledes meddeles selskapet koncession i henhold til vasdragslovens § 25, jfr. lov av 19de juli 1907 og kgl. resol. av 12te september s. a., paa utførelse av reguleringsarbeider i Aardalselven og Lyseelven, Ryfylke, i det væsentlige overensstemmende med fremlagte planer.

Tilladelsen vil man anbefale meddelt paa følgende betingelser, der i hovedsaken er overensstemmende med de i propositionen opstillede (trykt som bilag til ovennævnte st. prp. nr. 114) dog med enkelte av selskapet ved skrivelse av 25de september 1909 vedtagne ændringer overensstemmende med nysnævnte lov av 18de september 1909 (jfr. posterne I, 2 og 12, III, 3, 5 og 6):

I.

1. Selskapets bestyrelse, der skal ha sit sæte her i riket, skal for et flertals vedkommende bestaa av norske statsborgere.

Dog er det tillatt, at halvdelen av bestyrelsens medlemmer er utlændinger, forsaavidt bestyrelsens formand er norsk statsborger og hans stemme ifølge selskapets love gjør utslaget i tilfælde av stemmelikhet.

Selskapets aktiekapital kan, bortset fra den del av kapitalen, som eies av bestyrelsens norske medlemmer, være utenlandsk.

Majoriteten av selskapets aktier maa ikke tilhøre nogen, der eier eller bruker andet vandfald her i riket eller som sitter inde med aktiemajoriteten i noget andet selskap, som eier eller bruker saadant vandfald.

Selskapets love blir at forelægge vedkommende departement til godkjendelse. Forandringer i løvene, som angaar bestyrelsens virksomhetsomraade eller som forøvriger berører noget i denne koncession omhandlet forhold, maa ikke finde sted uten departementets godkjendelse.

2. Selskapet skal sehest ha paaabegyndt utbygningen av vandfaldene og den projekteerte regulering inden 5 — fem — aar fra koncessionens datum og ha utbygget den hele kraft og fuldført reguleringen samt paaabegyndt anlaggets drift inden 7 — syv — aar derefter.

Driften maa ikke uten Kongens samtykke i saa lang tid som 5 aar kontinuerlig stanses eller kontinuerlig innskrænkes under en fjerdepart av det i den forløpne tid indsatte maskineris energi, og saadanne stansninger eller innskrænkninger maa ikke uten Kongens samtykke i løpet av 10 aar samlet finde sted i saa meget som 5 aar.

Ved tidsberegningerne medregnes ikke den tid, som paa grund av overordentlige tildragelser (vis major) har været umulig at utnytte.

For overtrædelse av de i nærværende post omhandlede bestemmelser erlagges selskapet en løpende mulkt, stor kr. 100,00 — et hundrede kroner — pr. dag, hvori vedkommende frister oversittes.

3. Selskapet skal, saavel ved reguleringen av vedkommende vasdrag, ved utbygningen av de nævnte vandfald og opførelse av kraftstation med videre, som ved sin bedrift senerehen her i riket, udelukkende anvende funktionærer og arbeidere, som har norsk indfødsret eller statsborgerret.

Vedkommende regjeringsdepartement kan tilstede undtagelser fra denne regel, naar speciel fagkundskap eller øvelse eller lignende hensyn gjør det nødvendig eller særlig ønskelig, likesom departementet kan tillate

benyttet fremmede arbeidere, naar de har hat fast bopæl her i riket i det sidste aar.

For hver dag, som en person i strid med foranstaaende bestemmelser er i selskapets tjeneste, erlægges til statskassen en daglig løpende mulkt, stor kr. 50,00 — femti kroner.

4. Selskapet forpligter sig til ved reguleringen av vedkommende vasdrag, ved utbygningen av anlæggene og senere eventuelt ved driften at anvende norsk materiel, forsaavidt saadant her kan erholdes til like god beskaffenhed, likesaa hurtig og til en pris, som ikke med mere end 10 — ti — procent overstiger den pris, hvortil materiel kan erholdes fra utlandet. I tilfælde av tvist herom avgjøres spørsmålet av 2 mænd, hvorav departementet og selskapet hver vælger 1, samt av 1 av mændene tilkaldt opmand. Saafremt mændene ikke blir enige om valg av opmand, opnevnes denne av stiftamtmanden i Kristiania. Omkostningerne ved skjønet bæres av aktieselskapet.

Undtat fra den ovennævnte regel er elektriske og kemiske apparater for fabrikation av salpeter og andre kemiske produkter.

Men ogsaa ved anskaffelsen av disse apparater skal norsk materiel saavidt mulig foretrakkes.

Vedkommende regjeringsdepartement kan tilstede undtagelser fra regelen, naar særegne hensyn gjør det paakrævet.

For overtrædelse av den i nærværende post omhandlede bestemmelse erlagges selskapet for hver gang en konventionalbot av indtil kr. 500,00 efter vedkommende departements nærmere avgjørelse.

5. Forsikring tegnes saavidt mulig i norske selskaper, hvis disse byr samme præmiesatser som utenlandske.

6. Arbeiderne maa ikke paalægges at motta varer istedenfor penge som vederlag for arbeide eller paalægges nogen forpligtelse med hensyn til indkjøp av varer (herunder dog ikke sprængstof, verktøi og andre arbeidsmaterier). Hvis selskapet holder handelsbod for sine arbeidere, skal nettooverskuddet efter revidert årsregnskap anvendes til almennyttig øiemed for arbei-

derne. Anvendelsen fastsættes efter samraad med et av arbeiderne opnævnt utvalg, som i tilfælde av tvist kan forlange saken forelagt til avgjørelse av vedkommende regjeringsdepartement.

7. Selskapet forpligtes til at opsamle et fond til sikring for vedkommende fattigkommune overensstemmende med de regler, som i lov om fattigvæsenet av 19de mai 1900, kapitel 4, er git om bergverker.

Likeledes er selskapet forpligtet til efter vedkommende departements nærmere bestemmelse at avsette et fond til sikring for fattigkommunen i anledning av utbygningsarbeidene og opførelsen av kraftstation. Fondet forvaltes av det offentlige. Den del av dette fond, som ikke medgaar til dækning av kommunens utgifter til fattigunderstøttelse av arbeidere ved de nævnte anlæg, tilbakebetales selskapet.

8. Selskapet er forpligtet til paa rimelige vilkaar at skaffe arbeiderne husrum og grund til forsamlingslokale, til lokale for kooperativ eller anden handelsvirksomhet og lignende.

9. Anvendes anlæggets vandkraft til produktion av elektrisk energi, maa koncessionæren ikke uten samtykke fra vedkommende regjeringsdepartement indgaa i nogen overenskomst til kunstig forhøielse av priserne paa energi her i riket. Heller ikke maa energi for nogen del avgives til utlandet uten samtykke av vedkommende regjeringsdepartement.

Forser selskapet sig imot sidstnevnte bestemmelse, pligter det at tilsvare statskassen det uten behørig samtykke eksportertes værdi, der i mangel av enighet fastsættes ved skjøn av uvillige mænd paa selskapets bekostning.

10. Selskapet er forpligtet til at avgi indtil 5 pct. av den til enhver tid utbyggede elektriske kraft til den kommune, hvor kraftanlægget er beliggende eller til andre interesserte kommuner efter vedkommende departements nærmere bestemmelse efter en maksimalpris, beregnet paa at dække produktionsomkostningerne med tillæg av 20 pct., likesom staten forbeholdes ret til at er-

holde andre 5 pct. av kraften til samme pris. I produktionsomkostningerne medregnes 6 pct. rente av anlægskapitalen. Produktionsomkostningernes størrelse fastsættes ved overenskomst mellem vedkommende departement og koncessionæren eller i mangel av saadan, ved lovlig skjøn.

Denne fastsettelse kan saavel av vedkommende departement som av selskapet forlanges revidert hvert 5te aar. Selskapet har ret til at forlange et varsel av mindst 3 aar før kraften uttages.

Kraften leveres paa kraftstationen og direkte fra de der installerte maskiner.

11. Selskapet forpligter sig til at stille de veier og broer, det maatte anlægge, til fri avbenyttelse for distriktets indvaanere. Dette gjælder dog ikke de veier, som anlægges langs selskapets tunneller og rørledninger av hensyn til inspektion av disse, og heller ikke veier beliggende indenfor fabrikkomraadet.

12. Naar 75 — sytti fem — aar er forløpet fra anlæggets overgang til drift, dog senest 80 aar fra koncessionens datum, tilfalder vandfaldet med alle de indretninger, hvorigjennem vandets løp og leie forandres, saasom damanlæg, kanaler, tunneller, bassiner, rørledninger m. m. samt de til utbygningen og kraftanlægget erhvervede grundstykker og rettigheter staten med fuld eiendomsret og uten vederlag. Likesaa skal kraftstationerne med tilhørende maskineri og andet tilbehør tilfalde staten med fuld eiendomsret uten vederlag. Det, som ikke tilfalder staten, kan den indløse for dets værdi efter skjøn paa sin bekostning eller forlange fjernet inden en av departementet fastsat frist.

II.

1. Selskapet forpligter sig til, efterat koncession er meddelt og forinden arbeidene til regulering av vasdragene og utbygning av vedkommende vandfald paabegyndes, at forelægge vedkommende departement detaljerte planer med fornødne opplysninger, beregninger og omkostningsoverslag vedkommende vandfaldenes utbygning og vandføringens regulering, saaledes at utbygning

av vandfaldene og regulering av vasdragene ikke kan finde sted, forinden planerne av vedkommende departement er approbert. Mindre forandringer i planerne er dog tillatt.

Derhos forpligter aktieselskapet sig til at utbygge anleggene med tilhørende damme paa en solid maate.

Reguleringsanlaggenes og kraftanlaggenes utførelse saavel som deres senere vedlikehold og drift underlægges offentlig tilsyn.

Utgifterne hermed utredes av koncessionshaverne.

2. Vedkommende reguleringsanlæg med tilliggende grund og rettigheter, herunder indbefattet hvad der for den planlagte regulering fremme yderligere maatte erhverves samt de av hensyn til reguleringen opførte bygninger tilfalder senest efter 80 — otti — aar fra koncessionens datum staten uten vederlag (jfr. I, post 12).

3. Reguleringsdammene blir at manøvrere overensstemmende med reglementer approbert av Kongen. Til at forestaa manøvreringen antages norsk statsborger, som godtages av vedkommende departement.

4. Koncessionshaveren skal efter nærmere bestemmelse av departementet utføre de hydrologiske iagttagelser ved de forskjellige damsteder, som i det offentliges interesse findes paakrævet, og stille det herved indvundne materiale til disposition for det offentlige.

Den tillatte opdæmningshøide og laveste tapningsgrænse betegnes ved et fast tydelig vandstandsmerke.

5. Koncessionshaveren skal uten erstatning finde sig i enhver yderligere regulering i vedkommende vasdrag.

6. Av den vandkraft, som erholdes ved vasdragets regulering, erlægges til staten en aarlig avgift av kr. 1,00 pr. elektrisk hestekraft. Avgiften erlægges naar og efterhvert som kraften tages i bruk. Den paaregnelige kraft i vasdraget ved lavvand uten regulering fastsettes til 10 000 — ti tusen elektriske hestekræfter. Den nævnte avgift av kr. 1,00 pr. h.k. blir saaledes at erlægges av

den vandkraft, som til enhver tid brukes utover dette kvantum. De fornødne nærmere bestemmelser med hensyn til avgiftens beregning avgives med bindende virkning av Departementet for de offentlige Arbeider.

7. For den i punkt II, 6, omhandlede foreøkelse av vandkraften skal desuten erlægges en avgift av kr. 0,50 pr. naturhestekraft en gang for alle. Denne avgift indbetales til det offentlige og avsættes til et fond, som efter nærmere bestemmelse av Kongen blir at anvende fortrinnsvis til bidrag til kommuner eller distrikter, som maatte paaføres skade eller ulempe i anledning av vasdragsreguleringer, uten at disse ulemper er erstattet ved ekspropriation, saasom ved forandring i færdselsforhold, mulig forekede fattigbyrder eller lignende. Forsaavidt fondet ikke maatte paakræves i saadanne øiemed, kan det anvendes til foranstaltninger til fremme av yderligere regulering, fortrinnsvis i samme vasdrag, fra hvilke avgift til fondet er inddrevet.

8. Overtrædes nogen av de opstillede betingelser for reguleringens tilladelse, og selskapet ikke paa opfordring retter mangelen inden en av vedkommende departement fastsat frist, kan reguleringsanlaggenes drift efter bestemmelse av departementet midlertidig overtages av det offentlige.

I tilfælde av tvist om betingelserne er overtraadt blir dette at avgjøre ved lovlig skjøn.

Koncessionshaverne har i dette tilfælde, indtil forholdet er bragt i orden, ikke krav paa at erholde det driftsvand, som ellers maatte tilkomme dem, men de blir derved ikke fritat for at utrede de utgifter, som maatte paahvile dem som følge av anlaggene, disses drift og vedlikehold eller som avgift for vandets benyttelse.

III.

1. Anlægget med installert maskineri skal ved koncessionstidens utløp være i fuld driftsmæssig stand. Hvorvidt saa er tilfælde, avgjøres ved skjøn av uvillige mænd paa selskapets bekostning.

Selskapet forpligter sig til paa sin bekostning at utføre, hvad skjønnet i saa henseende maatte bestemme.

2. For opfyldelsen av de forpligtelser som ved anlæggene eller disses drift paa drages likeoverfor andre saavel som for overholdelse av de i koncessionen opstillede betingelser stilles av selskapet sikkerhet for et beløp av kr. 30 000,00 efter Arbeidsdepartementets nærmere bestemmelse.

3. Selskapet har at underkaste sig de bestemmelser, som til kontrol med foranstaaende betingelsers overholdelse maatte bli truffet av vedkommende regjeringsdepartement.

4. Forsaavidt der maatte paahvile de koncederte eiendomme ældre panteheftelser, servituter av væsentlig betydning, leierettigheter og lignende heftelser pligter selskapet at fjerne disse eller sørge for, at de viker prioritet for de i koncessionen paalagte forpligtelser, derunder ogsaa de mulktter som kan bli ilagt. Heftelser av mindre betydning kan av vedkommende regjeringsdepartement tillates at forbli staaende. Alle heftelser, som efter koncessionens tinglysning (kfr. post 7) er paaført vedkommende eiendomme og som maatte eksistere paa den tid, da anlegget tilfalder staten, bortfalder som ugyldige.

5. Undergaar selskapet saadan forandring, at foran anførte bestemmelse med hensyn til bestyrelsens sammensætning ikke længer opfyldes, eller overtrædes bestemmelsen vedkommende aktiemajoriteten i selskapet (jfr. I, post 1) er følgelig den ved nærværende resolution meddelte tilladelse bortfalt og selskapet underkastet bestemmelse i lov om erhvervelse av vandfald, bergverk og anden fast eiendom av 18de september 1909, §§ 22 og 23, jfr. § 25.

6. Selskapet forpligter sig til, saafremt særskilt politisyn i anledning av anlæggenes utførelse findes nødvendig, at utrede utgifterne hermed.

7. Idet aktieselskapet vedtar foranstaaende betingelser for koncession paa vedkommende eiendoms-erhvervelser og reguleringsarbeider som forpligtende for sig og de kon-

cederte eiendommer, indgaar det paa, at nærværende koncession, der ikke kan overdrages uten kongelig tilladelse, paa selskaps bekostning tinglyses ved dets verneting og inden de jurisdiktioner, hvor de koncederte eiendommer og anlæg m. v. er beliggende.

Departementet vil fremhæve, at der ved en eventuel tilladelse som anbefalt efter vasdragslovens § 25 m. v. ikke er meddelt ansøkerne nogen ekspropriationsret til overføring av vand, idet bemerkes, at vasdragsloven ikke antages at hjemle adgang hertil.

Man tillater sig saaledes at

indstille:

- I. At der i medhold av lov av 18de september 1909 om erhvervelse av vandfald, bergverk og anden fast eiendom meddeles «Aktieselskapet Lysefjord» koncession paa erhvervelse av de i andragende av 31te mars 1909 angivne, paa vedlagte fortegnelse opførte eiendomme og rettigheter i Aardal og Fossan herreder, Stavanger amt.
- II. At det i medhold av § 25 i lov om vasdragenes benyttelse m. v. av 1ste juli 1887, jfr. lov av 19de juli 1907 og kgl. resol. av 12te september s. a., tillates «Aktieselskapet Lysefjord» at foreta reguleringsarbeider i Aardalselven og Lyseelven i Ryfylke i det væsentlige overensstemmende med fremlagte planer, dog saaledes, at herved ikke er meddelt ret til ekspropriation for overføring av vand — alt paa foranstaaende betingelser.

Fortegnelse

over eiendomme og rettigheter hvorpaa der av Aktieselskapet Lysefjord søkes koncession.

- A. I Fossan herred (Hole tinglag):
 1. Eiendomsret til gr.nr. 22, br.nr. 1, Nedrebo, av skyld mark 1,7, haandgit Alf Frantzen ved erklæring, dat. 28de august 1906, fra Jonas Olsen Nedrebo (bilag 1).

2. Eiendomsret til gr.nr. 22, br.nr. 2, Nedrebø, av skyld mark 1,87, haandgit den samme ved erklæring dat. 2den mars 1909, fra Kari Tollaksdatter (bilag 2).
3. Eiendomsret til gr.nr. 22, br.nr. 3, Nedrebø, av skyld mark 1,87, haandgit den samme ved kontrakt, dat. 15de december 1908, med Tallak O. Nedrebø (bilag 3).
4. Eiendomsret til gr.nr. 22, br.nr. 4, Nedrebø, av skyld mark 1,87, haandgit den samme ved kontrakt, dat. 15de december 1908, med Halvor O. Nedrebø (bilag 4).
5. Eiendomsret til gr.nr. 22, br.nr. 5 og 6, Nedrebø, av skyld resp. mark 1,75 og 1,75, haandgit den samme ved erklæring, dat. 6te december 1906, fra Peder D. Nedrebø (bilag 5).
6. Ret til husebygninger paa (uskyldsatt) tomt av Nedrebø, med ret til grunden, haandgit den samme ved kontrakt, dat. 2den mars 1909, fra Johan J. Sagbakken (bilag 6).
Av de under 1—6 anførte eiendomme erhverver selskapet den eiendommene tilhørende vandkraft i Støilsaaens vasdrag samt de til anlæg av damme, tunneller, rørledninger, kraftstationer, kraftledninger m. v. fornødne arealer, hvorhos av eiendommenes indmark erhverves ca. 100 maal til fabrikker etc.
7. Rettigheter over gr.nr. 23, br.nr. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 11, 12, 13 og 14, Lyse, forsaaviddt angaar disse eiendommens andel i Støilsaaen med flere elve — tillikemed vandfald, tilliggende grund og dæmningsrettigheter», efter kontrakt, dat. 12te december 1906, til Alf Frantzen, fra P. K. P. Lyse m. fl. (bilag 7).
8. Rettigheter over gr.nr. 24, br.nr. 1, 2, 4, 5 og 6, Aukland, forsaaviddt angaar disse eiendommens andele i Støilsaaen m. fl. vasdrag tillikemed «vandfald, tilliggende grund og dæmningsrettigheter», efter erklæring, dat. 29de august 1908, til Alf Frantzen, fra Tore Taraldsen

Økland m. fl., samt tillægserklæringer, dat. 3dje mars 1909, fra resp. Tore Økland og Gitle Th. Tangen (bilag 8).

9. Lignende rettigheter over gr.nr. 24, br.nr. 3, i henhold til haandgivelse, dat. 31te december 1908, fra Siggi Ommundsdatter Aukland. (Denne haandgivelse gjælder ogsaa utstederens vandrettigheter i Aardalsvasdraget).

Av de rettigheter, som omhandles i bilag 7—9, erhverver selskapet alene de, der knytter sig til Støilsaaen.

B. I Aardals herred:

a. Paa dalens nordside:

10. Rettigheter over gr.nr. 7, br.nr. 1, 2, 3 og 4 samt gr.nr. 8, br.nr. 1 og 2, Mæle, til utnyttelse og regulering av vandkraften i Aardalsvasdraget, til anlæg av vandledning, gravning m. m., i henhold til kontrakt, dat. 10de december 1908, fra Sigv. Schmidt m. fl. til Engvald Hansen og H. Juell (bilag 10).
11. Lignende rettigheter over gr.nr. 9, br.nr. 2, Ytrevold, gr.nr. 10, br.nr. 1, 2, 4, Kirkehus, gr.nr. 11, br.nr. 1 og 2, Sædberg, fremre, gr.nr. 12, br.nr. 1, Sædberg, mitre, gr.nr. 13, br.nr. 1 og 2, Sædberg, østre, gr.nr. 14, br.nr. 1, 2, 3 og 4, Østhus, gr.nr. 15, br.nr. 1, 2, 3 og 4, Valle samt gr.nr. 16, br.nr. 1, 2 og 3, Høiland, i henhold til kontrakt, dat. 21de august 1908, mellem Ola Ur m. fl. og Engvald Hansen og H. Juell (bilag 11).
12. Fiskerettigheter for nedre Valheim, gr.nr. 19, br.nr. 1, 2 og 3, i henhold til kontrakt av 10de december 1908 mellem Hansen & Juell samt O. Ingvaldstad m. fl. (bilag 12).
13. Lignende rettigheter som under 10 anført over gr.nr. 19, br.nr. 1 og 2, nedre Valheim, i henhold til kontrakt av 10de december 1908, mellem Hansen & Juell samt Gudm. Valheim m. fl. (bilag 13).
14. Lignende rettigheter over gr.nr. 19, br.nr. 3, nedre Valheim, i henhold til kontrakt av 10de december 1908 mel-

- lem Hansen & Juell samt O. Ingvaldstad (bilag 14).
15. Lignende rettigheter over gr.nr. 20, br.nr. 1 og 3, øvre Valheim, i henhold til kontrakt av 10de december 1908, mellem de samme og Johannes Øverland m. fl. (bilag 15).
 16. Lignende rettigheter over gr.nr. 20, br.nr. 2, øvre Valheim, i henhold til kontrakt av 30te juli 1907 og 21de juli 1908 mellem de samme og Svend J. Hia (bilag 16).
 - 16b. Eiendomsret til eller opdæmnings- og sænkingsrettigheter m. v. over gr.nr. 20, br.nr. 4, øvre Valheim (Votne) i henhold til kontrakt av 30te juli mellem de samme og Andreas N. Ragje (bilag 16 b).
 17. Rettigheter til grund til vei over gr.nr. 20, br.nr. 2, øvre Valheim, i henhold til erklæring av 26de juni 1907 fra Svend J. Hia (bilag 17).
 18. Lignende rettigheter som under 10 anført over gr.nr. 21, br.nr. 1 og 3, Bergeland, i henhold til kontrakt av 9de december 1908 mellem Hansen & Juell samt Ole Selflåd Bergeland m. fl. (bilag 18).
 19. Lignende rettigheter over gr.nr. 21, br.nr. 2, Bergeland, i henhold til kontrakt av 27de august 1908 mellem de samme og Elisabeth Bergeland (bilag 19).
 20. Rettigheter til dæmning for Halshøl og Tysdalsvand m. m. for gr.nr. 21, br.nr. 1, Bergeland, i henhold til kontrakt av 9de december 1908 mellem de samme og Asmund Bergeland (bilag 20).
 21. Lignende rettigheter som under nr. 10 anført over gr.nr. 34, br.nr. 1, 2, 3 og 4, Rivjeland, i henhold til kontrakt av 9de december 1908 mellem de samme og Andreas Riveland m. fl. (bilag 21).
 22. Lignende rettigheter over gr.nr. 29, br.nr. 1, Hia, i henhold til kontrakt av 2den juli 1906 med paatægning av 26de februar 1909 mellem de samme og Samson G. Tjentland (bilag 22).
 23. Eiendomsret til gr.nr. 29, br.nr. 2, Hiafossen, i henhold til kontrakt av 19de august 1907 mellem de samme og John A. Hia (bilag 23).
- b. Paa dalens sydside:
24. Lignende rettigheter som under 10 anført over gr.nr. 46, br.nr. 1 og 2, Svadberg, i henhold til kontrakt av 21de august 1908 mellem de samme og H. A. Svadberg m. fl. (bilag 24).
 25. Lignende rettigheter over gr.nr. 45, br.nr. 1, Soppeland, i henhold til kontrakt av 21de august 1908 mellem de samme og Johan J. Næssa (bilag 25).
 26. Lignende rettigheter over gr.nr. 45, br.nr. 2, Soppeland, i henhold til kontrakt av 21de august 1908 mellem de samme og Andreas Skaar (bilag 26).
 27. Lignende rettigheter over gr.nr. 45, br.nr. 1, 2, 3, 4, 5 og 6, Tjentland, i henhold til kontrakt av 21de august 1908 mellem de samme og S. J. Tjentland m. fl. (bilag 27).
 28. Lignende rettigheter over gr.nr. 37, br.nr. 1, 3, 4 og 5, Tveit, i henhold til kontrakt av 21de august 1908 mellem de samme og Tor Tvedt m. fl. (bilag 28).
 29. Lignende rettigheter over gr.nr. 36, br.nr. 1, 2, 5 og 6, Ullestad, i henhold til kontrakt av 21de august 1908 mellem de samme og Tobias J. Ullestad m. fl. (bilag 29).
 30. Lignende rettigheter over gr.nr. 36, br.nr. 3, Ullestad, i henhold til kontrakt av 20de juli 1908 mellem de samme og Anders Tvedt (bilag 30).
 31. Lignende rettigheter over gr.nr. 36, br.nr. 4 og 7, Ullestad, i henhold til kontrakt av 22de august 1908 mellem de samme og John O. Leidaa (bilag 31).
 32. Lignende rettigheter over gr.nr. 36, br.nr. 1, 3, 4 og 6, Kaltvedt, i henhold til kontrakt av 21de august 1908 mellem de samme og Søren O. Bergeland m. fl. (bilag 32).
 33. Lignende rettigheter over gr.nr. 36, br.nr. 2, Kaltvedt, i henhold til kontrakt

- av 22de august 1908 mellem de samme og Ole O. Livastal (bilag 33).
34. Lignende rettigheter over gr.nr. 36, br.nr. 7 og 8, Leiken (av Kaltvedt), i henhold til kontrakt av 22de august 1908 mellem de samme og Østen K. Leiken (bilag 34).
35. Lignende rettigheter over gr.nr. 33, br.nr. 1 og 2, Egeland, i henhold til kontrakt av 9de december 1908 mellem de samme og Johannes P. Egeland m. fl. (bilag 35).
36. Lignende rettigheter over gr.nr. 32, br.nr. 1, Nes, i henhold til kontrakt av 22de august 1908 mellem de samme og Johannes O. Næs (bilag 36).
37. Lignende rettigheter over gr.nr. 30, br.nr. 1 og 3, Aase, i henhold til kontrakt av 22de august 1908 mellem de samme og Henrik O. Aase (bilag 37).
38. Lignende rettigheter over gr.nr. 30, br.nr. 2 og 1, Aase, i henhold til kontrakt av 1ste august 1907 mellem de samme og Osmund O. Ose (bilag 38).
- c. Vedkommende Aardalsheiene.
- 39 og 40. Lignende rettigheter som under nr. 10 anført, til Aardalsvasdraget, forsaavidt det tilhører Jonas R. Fosmark og Ola L. Lyse i Lyse, i henhold til kontrakt av 5te januar og 30te juni 1907 med paategninger av 15de september 1908 og 29de december 1908 (bilag 39), samt ny kontrakt mellem de samme av 3dje mars 1909 (bilag 40).
41. Lignende rettigheter i Aardalsvasdraget i henhold til erklæring av 30te december 1908 fra Kristoffer P. Lyse (bilag 41).
42. Opdanningsret vedkommende Nilsebuvand og Sandvand, i henhold til kontrakt av 23de juni 1906 mellem Hansen & Juell og G. Wallem m. fl. (bilag 42).
43. Lignende rettigheter, som under nr. 10 anført over Viglesdalen gr.nr. 28, br.nr. 1, tilhørende «Fogns interessentskap», i henhold til kontrakt av 26de august 1907 og 12te september 1908 mellem Hansen & Juell samt Johne J. Opsahl m. fl. (bilag 43).
44. Lignende rettigheter over vasdraget mellem Viglestadstien og djuvet utenfor Breiavad i henhold til kontrakt av 30te august 1908 mellem de samme og Kolben Riveland (bilag 44).
45. Lignende rettigheter over «Storbellervand» i henhold til kontrakt av 21de august 1908 mellem de samme og H. A. Svadberg m. fl. (bilag 45).
46. Lignende rettigheter over gr.nr. 23, br.nr. 4, Staavelien, i henhold til kontrakt av 9de december 1908 mellem de samme og J. J. Riskedal (bilag 46).
47. Lignende rettigheter over vande paa Aardalsheiene, Stokkevand m. fl. i henhold til kontrakt av 25de februar 1907 mellem Ole G. Riskedal m. fl. (bilag 47).
48. Lignende rettigheter over Lyngsvand i henhold til kontrakt av 14de januar 1909 med Svend Rasmussen Kleppa, Næssa (bilag 48).
49. Lignende rettigheter over Lyngsvand i henhold til haandgivelse dat. 2den mars 1909, fra Jonas Haaheller (bilag 49).
50. Lignende rettigheter over Lyngsvand i henhold til haandgivelse dat. 2den mars 1909, fra Johan J. Sagbakken m. fl. (bilag 50).
- Av de under nr. 1—50 anførte rettigheter erhverver det dannendes selskap alene de, der er nødvendige til gjennomførelse av den foreliggende plan.
- 51 og 52. Kontrakter av 29de august 1906 og 6te juli 1907 med paategning av 8de december 1908 mellem Engvald Hansen og H. Juell paa den ene side og C. Middelthon og H. Finne paa den anden side angaaende fiske i Aardalselven (bilag 51 og 52).
- 53—55. Kontrakter av 26de juni og 30te juni 1906, av 18de juli 1907 og av 13de januar 1909 mellem Engvald Hansen og Juell samt Johan Gran, Bergen, angaaende overtagelse av Grans leiekontrakter angaaende fiske i Aardalselven (bilag 53, 54 og 55).
- 56 og 57. Kontrakter av 26de august og

15de september 1907 samt av 6te januar 1909 mellem Engvald Hansen og Juell samt Ragnar Næss m. fl. angaaende overtagelse av de sidstes kontrakter angaaende laksefiske i øvre del av Aardalselven (bilag 56 og 57).

2. Norsk Elektrisk Metalindustri A/S, Borge.

(Leie av indtil 6 000 h.k. fra A/S Haslund).

Kgl. resl. av 23de november 1909.

Fra direktør Ragnvald Blakstad er til departementet inddraget et andragende, datert 23de august 1909, om tilladelse for et under dannelse værende selskap «Norsk Elektrisk Metalindustri Aktieselskap» til at erhverve eiendommen Sundløkken i Borge samt til at leie elektrisk kraft av Aktieselskapet Hafslund.

Av andragendet hitsættes følgende:

«I den nærmeste fremtid agtes konstitueret et norsk aktieselskap paa Sundløkken i Borge i Smaalene med aktiekapital kr. 500 000,00, der skal indbetale inden 1ste februar 1910 og med følgende formaal:

«Selskapets formaal er utvinning av metaller og kjøp og salg av saadanne samt i forbindelse dermed erhvervelse og utnyttelse av fabrikkmetoder og patenter, av vandkraft samt av gruber og bergverksrettigheter.»

Selskapet dannes for at overta og nyttiggjøre de patentrettigheter, som Société Anonyme Metallurgique «Procédés de Laval» i Bryssel tidligere har erhvervet og utøvet under sin tidligere virksomhet paa Sundløkken i Borge. Derhos har man sikret sig en række nye patenter og metoder, hvorved metalsmeltingen i væsentlig grad er forbedret og fuldkommengjort. Disse nye patenter og forbedringer har tilfulde bevist sin effektivitet, idet de nu i over to aar har været prøvet i regelmæssig drift ved Trollhättan, hvor der anvendes ca. 2 000 el. H.K. til smelting av zink og bly m. v.

Paa det saaledes dannendes aktieselskap «Norsk Elektrisk Metalindustri Aktie-

selskap's» vegne tillater jeg mig herved at andra om, at naadigst koncession maa bli selskapet forundt til utnyttelse av den kraft og de rettigheter, som er selskapet hjemlet, ifølge hoslagte med Aktieselskapet Hafslund under 29de juli 1909 oprettede kontrakter vedrørende leie i 10 resp. 20 aar av 2 000 elektriske hestekræfter med ret til at leie yderligere 4 000 h.k.

Endvidere tillater jeg mig at andra om, at tysk statsborger v./ häradschef Knut Tillberg forundes tilladelse til at indtræ i direktionen for Norsk Elektrisk Metalindustri Aktieselskap, i hvilken anledning ogsaa oplyses, at selskapet ved den anden kontrakt av 29de juli 1909 har kjøpt eiendommen Sundløkken, der utgjør ca. 70 maal grund med paastaaende bygninger, men uten at der til samme hører hverken skog eller vandfald.

Endelig tillater jeg mig at andra om, at nævnte koncession til utnyttelse av kraften maa meddeles uten avgift til staten, i hvilken henseende det tør være tilstrækkelig at oplyse om, at det nuværende Société Anonyme Metallurgique «Procédés de Laval» tidligere har erholdt saadan avgiftsfri koncession samtidig med at det nye norske aktieselskap, hvad virksomheten i Norge angaar, danner en direkte fortsættelse av det gamle belgiske selskap. Hvis det nye norske selskap hadde valgt den form at overta samtlige det belgiske selskaps aktier vilde spørsmålet om avgift overhodet ikke være kommet op. Men naar man nu av praktiske grunde og netop for at overføre virksomheten til et norsk selskap har valgt den foreliggende form, bør dette formentlig i alle fald ikke prejudisere det norske selskaps stilling i forhold til det tidligere utenlandske.

Endelig tillater jeg mig at fæste oppmerksomheten paa, at der til utøvelse av den paatænkte fabrikkvirksomhet nødvendigvis vil kræves en række funktionærer, der baade har utdannelse og erfaring i derne spesielle branche, og som man følgerig er henvist til at faa fra utlandet. Dette gjælder for det første:

1 driftsbestyrer,

- 1 kemiker,
- 1 ovnsbygger & elektriker,
- 5 øvede arbeidere.

I fornødent fald andrages samtidig om tilladelse ogsaa hertil.

Det vil formentlig være overflødig her at paapeke, at det for vort land og dets nationaløkonomi vil være av den allerstørste betydning om den virksomhet, som den her paatænkte, kan komme igang og vise gode resultater. Man maa ogsaa gaa ut fra, at der efter de hittil vundne erfaringer er gode chanser til at foretagendet vil krones med held.

Imidlertid kan man samtidig umulig bortse fra, at forretningen vil kræve betydelig kapitalutlæg og være forbundet med stor risiko for de folk, der saaledes inden denne branche skal optræ som pionerer, hvorfor man tør gaa ut fra, at det offentlige vil stille sig mest mulig imøtekommende likeoverfor nærværende koncessionsandragende.

Det gjælder her for de norske malme at finde en hensigtsmæssig form for deres utnyttelse omtrent paa samme maate som papirfabrikationen har været og er for vore skoge.»

De med andragendet fulgte bilag vedlægges. Likeledes vedlægges et senere mottat eksemplar av love, der er vedtat for nævnte aktieselskap.

I skrivelse til direktør Blakstad av 8de september 1909 gjorde departementet opmerksom paa, at det ved kgl. resol. av 11te januar 1909 blev meddelt arkitekt Ludvig Manskow, Kristiania, paa vegne av et opprettendes norsk aktieselskap tilladelse til at leie elektrisk kraft av Aktieselskapet Hafslund for at igangssette prøvedrift av et paa Sundløkken pr. Sarpsborg beliggende zinksmelteverk.

Da Blakstads andragende, saavidt skjøntes, angik overtagelse av det i den nævnte koncession omhandlede anlæg utbad man sig i den anledning nærmere opplysninger.

Man har derefter mottat en skrivelse fra arkitekt Manskow av 24de september 1909,

hvori meddeles, at han frafalder den ham givne koncession.

Med skrivelse fra amtmanden i Smaalenenes amt av 6te oktober 1909 har man mottat en erklæring angaaende andragendet fra Borge herredsstyre, avgit i møte den 16de september næstfôr. Herredsstyret anbefaler andragendet, dog ønsker det indtat i koncessionen en betingelse om, at aktieselskapet skal stille betryggende sikkerhet for skatter til Borge kommune.

I skrivelse til direktør Blakstad av 18de oktober 1909 meddelte departementet, at man antok, at ville kunne anbefale andragendet indvilget, dog forsaavidt angik den ansøkte kraftleie kun paa følgende betingelser:

1.

Koncessionen gjælder for et tidsrum av 20 aar fra 1ste april 1910 at regne og omfatter leie av indtil 6 000 h.k. pr. aar. Koncessionen kan ikke overdrages uten samtykke av vedkommende regjeringsdepartement.

2.

Selskapets bestyrelse, der skal ha sit sæte her i riket, skal for et flertals vedkommende bestaa av norske statsborgere.

3.

Selskapet skal saavel ved opførelsen som senere ved driften av vedkommende anlæg kun benytte funktionærer og arbeidere som har norsk indfødsret eller statsborgerret, dog kan der ogsaa benyttes fremmede arbeidere, naar de har hat fast bopæl her i riket det hele sidste aar.

Vedkommende regjeringsdepartement kan tilstede undtagelse fra denne regel, naar speciel fagkundskap eller øvelse eller lignende hensyn gjør det nødvendig eller særlig ønskelig.

For hver dag, som en person i strid med foranstaaende bestemmelser er i selskapets tjeneste, erlægges til statskassen en daglig løpende mulkt, stor kr. 25,00 — fem og tyve kroner.

4.

Selskapet forpligter sig til ved opførelsen og senere ved driften av vedkommende anlæg at anvende norsk materiel, forsaavidt saadant her kan erholdes til like god beskaffenhet, likesaa hurtig og til en pris, som ikke med mere end 10 — ti — procent overstiger den pris, hvortil materiel kan erholdes fra utlandet. I tilfælde av tvist herom avgjøres spørsmålet av 2 mænd, hvorav departementet og selskapet hver vælger 1, samt av 1 av mændene tilkaldt opmand. Saafremt mændene ikke blir enige om valg av opmand, opnevnes denne av amtmanden i Smaalene. Omkostningerne ved skjønnet bæres av aktieselskapet.

Vedkommende regjeringsdepartement kan tilstede undtagelser fra regelen, naar særegne hensyn gjør det paakrævet.

For overtrædelse av den i nærværende post omhandlede bestemmelse erlægger selskapet for hver gang en konventionalbod av indtil kr. 500,00 efter vedkommende departements nærmere avgjørelse.

5.

Forsikring tegnes saavidt mulig i norske selskaper, hvis disse byr samme præmiesatser som utenlandske.

6.

Av den kraft, der benyttes over 500 h.k. erlægges til staten en aarlig avgift av kr. 0,75 pr. hestekraft.

Avgiften forfalder til betaling ved aarets utgang; erlægges den ikke til forfaldstid, svares derefter 6 pct. aarlig rente.

7.

Selskapet har at underkaste sig de bestemmelser, som til kontrol med foranstaaende betingelsers overholdelse maatte bli truffet av vedkommende regjeringsdepartement.

Med hensyn til den ansøkte tilladelse til at anvende en del utlændinger ved selskapet bemerkede departementet i ovennævnte skrivelse, at man i tilfælde vilde kunne meddele samtykke indtil videre hertil, kfr. betingelserne post 3, 2det passus.

Fra direktør Blakstad har man derefter mottat en skrivelse av 17de november 1909, hvori han paa vegne av «Norsk Elektrisk Metalindustri Aktieselskap» vedtar de av departementet opstillede betingelser.

Departementet finder efter det foreliggende at kunne anbefale, at andragendet indvilges paa de foran angivne vilkaar, idet bemerkes, at aktieselskapet nu er anmeldt til firmaregistret som konstituert i generalforsamling den 31te oktober 1909.

Man tillater sig saaledes at

indstille:

At det i medhold av lov av 18de september 1909 om erhvervelse av vandfald, bergverk og anden fast eiendom meddeles «Norsk Elektrisk Metalindustri Aktieselskap» tilladelse til:

- A. at erhverve eiendommen Sundløkken, gr.nr. 39, br.nr. 2 i Borge herred, Smaalene amt samt
- B. at leie elektrisk kraft av Aktieselskapet Hafslund, det sidste paa følgende betingelser:

1.

Koncessionen gjælder for et tidsrum av 20 aar fra 1ste april 1910 at regne og omfatter leie av indtil 6 000 h.k. pr. aar. Koncessionen kan ikke overdrages uten samtykke av vedkommende regjeringsdepartement.

2.

Selskapets bestyrelse, der skal ha sit sæte her i riket, skal for et flertals vedkommende bestaa av norske statsborgere.

3.

Selskapet skal saavel ved opførelsen som senere ved driften av vedkommende anlæg kun benytte funktionærer og arbeidere som har norsk indfødsret eller statsborgerret, dog kan der ogsaa benyttes fremmede arbeidere, naar de har hat fast bopæl her i riket det hele sidste aar.

Vedkommende regjeringsdepartement kan tilstede undtagelser fra denne regel, naar speciel fagkundskap eller øvelse eller

lignende hensyn gjør det nødvendig eller særlig ønskelig.

For hver dag, som en person i strid med foranstaaende bestemmelser er i selskapets tjeneste, erlægges til statskassen en daglig løpende mulkt, stor kr. 25,00 — fem og tyve kroner.

4.

Selskapet forpligter sig til ved opførelsen og senere ved driften av vedkommende anlæg at anvende norsk materiel, forsaavidt saadant her kan erholdes til like god beskaffenhet, likesaa hurtig og til en pris, som ikke med mere end 10 — ti — procent overstiger den pris, hvortil materiel kan erholdes fra utlandet. I tilfælde av tvist herom avgjøres spørsmålet av 2 mænd, hvorav departementet og selskapet hver vælger 1, samt av 1 av mændene tilkaldt opmand. Saafremt mændene ikke blir enige om valg av opmand, opnævnes denne av amtmanden i Smaalene. Omkostningerne ved skjønnet bæres av aktieselskapet.

Vedkommende regjeringsdepartement kan tilstede undtagelser fra regelen, naar særegne hensyn gjør det paakrævet.

For overtrædelse av den i nærværende post omhandlede bestemmelse erlægger selskapet for hver gang en konventionalbod av indtil kr. 500,00 efter vedkommende departements nærmere avgjørelse.

5.

Forsikring tegnes saavidt mulig i norske selskaper, hvis disse byr samme præmie-satser som utenlandske.

6.

Av den kraft, der benyttes over 500 h.k. erlægges til staten en aarlig avgift av kr. 0,75 pr. hestekraft.

Avgiften forfalder til betaling ved aarets utgang; erlægges den ikke til forfaldstid, svares derefter 6 pct. aarlig rente.

7.

Selskapet har at underkaste sig de bestemmelser, som til kontrol med foranstaaende betingelsers overholdelse maatte bli truffet av vedkommende regjeringsdepartement.

3. Norsk Hydro-Elektrisk Kvælstofaktieselskap.

(Leie av 3800 h.k. fra The Albion Products Co., ltd.). Jfr. nedenfor nr. 9.

Kgl. resl. av 17de december 1909.

Med skrivelse fra amtmanden i Bratsberg amt av 3je november 1909 er til departementet indkommet et andragende fra The Albion Products Co., ltd., Notodden, om tilladelse til for et tidsrum av indtil 6 maaneder at bortleie 3800 elektriske h.k. til Norsk Hydro-elektrisk Kvælstofaktieselskap.

Av andragendet hitsættes følgende:

«Ved kontrakt av den 29de juni 1903 og 16de mars 1907 har undertegnede The Albion Products Co., ltd., av Tinfos Papirfabrik, Notodden, leiet 4200 elektriske h.k. til en pris av kr. 28,75 pr. e. h.k. og aar for et tidsrum av 15 aar at regne fra ovennævnte datum.

Denne kraft har været anvendt til drift av vor Calcium Carbide-fabrik paa Notodden. Paa grund av vanskeligheter av forskjellig art har vi foreløbig nu set os nødsaget til at indstille driften, og den elektriske energi, som vi har leiet, og som vi maa betale, har vi selv nu ingen anvendelse for.

I henhold til en med Norsk Hydro-elektrisk Kvælstofaktieselskap truffen overenskomst har vi nu adgang til at faa bortleiet 3800 elektriske h.k. til dette selskap for et tidsrum av 6 maaneder og til en pris av kr. 22,50 pr. h.k. levert ved nævnte selskaps fabriks væg. Da en saadan kraftleie formentlig efter den nye lov av 18de september d. a. om erhvervelse av vandfald m. v. ikke kan avsluttes uten kongelig tilladelse, tillater vi os herved i ærbødighet at andra om, at saadan tilladelse maa bli os meddelt, og da den hele kraftleie kun gjælder et tidsrum av 6 maaneder og det vilde medføre betydelige utgifter for os at foreta de for kraftens levering ved fabrikkens væg nødvendige arbejder (opførelse av kraftledning, kabel m. v.) og da vi desuten ikke har nogen indtægt derav men taper kr. 6,25 pr. e. h.k. og aar, tillater vi os at andra om, at tilladelsen maa

bli givet uten at der for denne leie kræves nogen avgift til staten.

Norsk Hydro-elektrisk Kvælstofaktieselskaps bestyrelse har sit sæte i Norge og bestaar, som det formentlig vil være bekjendt, dels av utenlandske, dels av norske statsborgere.»

Andragendet har av amtmanden i Bratsberg amt været forelagt Hitterdals herrestyre, der i møte den 27de november 1909 har anbefalt samme til indvilgelse.

Vasdragskommissionen har i en paa foranledning avgitt uttalelse av 11te december 1909 anbefalt, at den ansøkte tilladelse meddeles uten betingelser.

Departementet vil anbefale, at der i medhold av lov av 18de september 1909 om erhvervelse av vandfald, bergverk og anden fast eiendom meddeles Norsk Hydro-elektrisk Kvælstofaktieselskap koncession paa den heromhandlede kraftleie.

Da der i nærværende tilfælde alene handles om kraftleie for et saa kort tidsrum som 6 maaneder, finder departementet med vasdragskommissionen, at der ikke bør oppstilles nogen betingelser for koncessionens meddelelse.

I henhold til det anførte tillater man sig at

indstille:

At det i medhold av lov av 18de september 1909 om erhvervelse av vandfald, bergverk og anden fast eiendom meddeles Norsk Hydro-elektrisk Kvælstofaktieselskap tilladelse til for et tidsrum av indtil 6 maaneder at leie 3 800 elektriske hestekræfter av The Albion Products Co., ltd., Notodden.

4. Elektricitetsaktieselskapet Førde, Kristiania.

(Erhverv og regulering av Halbrendelven i Førde).

Kgl. resl. av 23de december 1909.

Stortinget har under 21de september 1909 ved behandlingen av indstilling fra den

kombinerte justis- og landbrukskomite om tilladelse til regulering av Digernesvand og Bækkevand i Førde, Søndfjord, Nordre Bergenhus amt, fattet følgende beslutning:

«I.

Stortinget har intet at erindre mot, at det tillates «Elektricitetsaktieselskapet Førde» at foreta en regulering av Digernesvand og Bækkevand m. v. i Førde, Søndfjord.

II.

Av den aarlige avgift pr. hestekraft, som tilfakder staten av den ved reguleringen indvundne vandkraft, skal Førde herred erholde den andel, som ved stortingsbeslutning eller ved lov senere maatte bli bestemt for de ved vasdragsreguleringer interesserte herreder.»

Angaaende denne beslutning tillater man sig at henvise til den i saken for Stortinget fremsatte kgl. proposition, St. prp. nr. 85, 1909, samt til ovennævnte av Stortinget kombinerte justis- og landbrukskomite avgivne indstilling, indst. S. nr. 196, 1909, hvorav avtryk vedlægges.

Departementet har intet at erindre mot den i Stortingets beslutning, post II, indeholdte bestemmelse angaaende distriktets andel i den betingede aarlige avgift, jfr. den foreliggende prp. angaaende utfærdigelse av lov om vasdragsreguleringer (ot. prp. nr. 2, 1909) utkastets § 12, punkt 1, hvor det heter, at den aarlige avgift oplægges til et fond, hvis anvendelse bestemmes av Stortinget.

Idet man forøvrig henviser til det i ovennævnte prp. nr. 85, 1909, anførte vil departementet anbefale, at der i medhold av lov av 18de september 1909 om erhvervelse av vandfald, bergverk og anden fast eiendom meddeles «Elektricitetsaktieselskapet Førde» koncession paa erhvervelse av de i andragende av 5te august 1908 angivne eiendomme og rettigheter (kfr. prp. s. 1 og 2) samt at der likeledes meddeles selskapet koncession i henhold til vasdragslovens § 25 paa utførelsen av den ansøkte regulering av Digernesvand og Bækkevand m. v. i det

væsentlige overensstemmende med fremlagte planer.

Tilladelsen vil man anbefale meddelt paa nedenstaaende betingelser, der er tiltraadt av vasdragskommissionen i en under 14de december 1909 avgit erklæring. Disse betingelser er overensstemmende med de i propositionen opstillede (trykt som bilag til ovennævnte st. prp. nr. 85) dog med endel av selskapet vedtagne ændringer overensstemmende med ovennævnte lov av 18de september 1909.

I

1. Selskapets bestyrelse, der skal ha sit sæte her i riket, skal til enhver tid udelukkende bestaa av norske statsborgere.

Selskapets aktiekapital kan bortset fra den del av kapitalen, som eies av bestyrelsens medlemmer, være utenlandsk.

Majoriteten av selskapets aktier maa ikke tilhøre nogen, der eier eller bruker andet vandfald her i riket eller som sitter inde med aktiemajoriteten i noget andet selskap, som eier eller bruker saadant vandfald.

Selskapets love blir at forelægge vedkommende departement til godkjendelse. Forandringer i lovene, som angaar bestyrelsens virksomhetsomraade eller som forøvriger berører noget i denne koncession omhandlet forhold, maa ikke finde sted uten departementets godkjendelse.

2. Selskapet skal senest ha paaabegyndt utbygningen av vandfaldene og den projekterte regulering inden 5 — fem — aar fra koncessionens datum og ha utbygget den hele kraft og fuldført reguleringen samt paaabegyndt anlæggets drift inden 7 — syv — aar derefter.

Driften maa ikke uten Kongens samtykke i saa lang tid som 5 aar kontinuerlig stanses eller kontinuerlig innskærkes under en fjerdepart av det i den forløpne tid indsatte maskineris energi, og saadanne stansninger eller innskærkninger maa ikke uten Kongens samtykke nogensinde i løpet av 10 aar samlet finde sted i saa meget som 5 aar.

Ved tidsberegningerne medregnes ikke den tid, som paa grund av overordentlige til-

dragelser (vis major), har været umulig at utnytte.

For overtrædelse av de i nærværende post omhandlede bestemmelser erlægges selskapet en løpende mulkt, stor kr. 100,00 — et hundrede kroner — pr. dag, hvori vedkommende frister oversittes.

3. Selskapet skal, saavel ved reguleringen av vedkommende vasdrag, ved utbygningen av de nævnte vandfald og opførelse av kraftstation med videre, som ved sin bedrift senere her i riket, saavidt mulig anvende funktionærer og arbeidere, som har norsk indfødsret eller statsborgerret.

Vedkommende regjeringsdepartement kan tilstede undtagelser fra denne regel, naar speciel fagkundskap eller øvelse eller lignende hensyn gjør det nødvendig eller særlig ønskelig, likesom departementet kan tillate benyttet fremmede arbeidere, naar de har hat fast bopæl her i riket det hele sidste aar.

For hver dag, som en person i strid med foranstaaende bestemmelser er i selskapets tjeneste, erlægges til statskassen en daglig løpende mulkt, stor kr. 50,00 — femti kroner.

4. Selskapet forpligter sig til ved reguleringen av vedkommende vasdrag, ved utbygningen av anleggene og senere eventuelt ved driften at anvende norsk materiel, forsaavidt saadant her kan erholdes til like god beskaffenhet, likesaa hurtig og til en pris, som ikke med mere end 10 — ti — procent overstiger den pris, hvortil materiel kan erholdes fra utlandet. I tilfælde av tvist herom avgjøres spørsmålet av 2 mænd, hvorav departementet og selskapet hver vælger 1, samt av 1 av mændene tilkaldt opmand. Saafremt mændene ikke blir enige om valg av opmand, opnævnes denne av stiftamtmanden i Kristiania. Omkostningerne ved skjønnnet bæres av aktieselskapet.

Vedkommende regjeringsdepartement kan tilstede undtagelser fra regelen, naar særegne hensyn gjør det paakrævet.

For overtrædelse av den i nærværende post omhandlede bestemmelse erlægges selskapet for hver gang en konventionalbod av

indtil kr. 500,00 efter vedkommende departements nærmere avgjørelse.

5. Forsikring tegnes saavidt mulig i norske selskaper, hvis disse byr samme præmiesatser som utenlandske.

6. Arbeiderne maa ikke paalægges at motta varer istedenfor penge som vederlag for arbeide eller paalægges nogen forpligtelse med hensyn til indkjøp av varer (herunder dog ikke sprængstof, verktøi og andre arbeidsmaterialier). Hvis selskapet holder handelsbod for sine arbeidere, skal nettooverskuddet efter revidert aarsregnskap anvendes til almennyttig øiemed for arbeiderne. Anvendelsen fastsættes efter samraad med et av arbeiderne opnævnt utvalg, som i tilfælde av tvist kan forlange saken forelagt til avgjørelse av vedkommende regjeringsdepartement.

7. Selskapet forpligtes til at opsamle et fond til sikring for vedkommende fattigkommune overensstemmende med de regler, som i lov om fattigvæsenet av 19de mai 1900, kapitel 4, er git om bergverker.

Likeledes er selskapet forpligtet til efter vedkommende departements nærmere bestemmelse at avsætte et fond til sikring for fattigkommunen i anledning av utbygningsarbeidene og opførelsen av kraftstation. Fondet forvaltes av det offentlige. Den del av dette fond, som ikke medgaar til dækning av kommunens utgifter til fattigunderstøttelse av arbeidere ved de nævnte anlæg, tilbakebetales selskapet.

8. Selskapet er forpligtet til paa rimelige vilkaar at skaffe arbeiderne husrum og grund til forsamlingslokale, til lokale for kooperativ eller anden handelsvirksomhet og lignende.

9. Anvendes anlæggets vandkraft til produktion av elektrisk energi, maa koncessionæren ikke uten samtykke fra vedkommende regjeringsdepartement indgaa i nogen overenskomst til kunstig forhøielse av priserne paa energi her i riket. Heller ikke maa energi for nogen del avgives til utlandet uten samtykke av vedkommende regjeringsdepartement.

Forser selskapet sig imot sidstnevnte bestemmelse, pligter det at tilsvare statskassen det uten behørig samtykke eksportertes værdi, der i mangel av enighet fastsættes ved skjøn av uvillige mænd paa selskapets bekostning.

10. Selskapet er forpligtet til at avgi indtil 5 pct. av den til enhver tid utbyggede elektriske kraft til den kommune, hvor kraftanlægget et beliggende, eller til andre interesserte kommuner efter vedkommende departements nærmere bestemmelse, likesom staten forbeholdes ret til at erholde andre 5 pct. av kraften. Kraften leveres efter en maksimalpris, beregnet paa at dække produktionsomkostningerne med tillæg av 20 pct. I produktionsomkostningerne medregnes 6 pct. rente av anlægskapitalen. Produktionsomkostningernes størrelse fastsættes ved overenskomst mellem vedkommende departement og koncessionæren eller i mangel av saaden ved lovlig skjøn.

Denne fastsættelse kan saavel av vedkommende departement som av selskapet forlanges revidert hvert 5te aar. Selskapet har ret til at forlange et varsel av mindst 1 aar før kraften uttages.

11. Selskapet forpligter sig til at stille de veie, det maatte anlægge, til fri avbenyttelse for distriktets indvaanere. Dette gjælder dog ikke de veie, som anlægges langs selskapets tunneller og rørledninger av hensyn til inspektion av disse, og heller ikke veie beliggende indenfor fabriksomraadet.

12. Naar 75 — sytti fem — aar er forløpne fra koncessionens datum, tilfalder vandfald med alle de indretninger, hvorigjennem vandets løp og leie forandres, saasom damanlæg, kanaler, tunneller, bassænger, rørledninger m. m, samt de til utbygningen og kraftanlægget erhvervede grundstykker og rettigheter, kraftstationer med tilhørende maskineri og andet tilbehør staten med fuld eiendomsret og uten vederlag.

Det som ikke tilfalder staten kan den indløse for dets værdi efter skjøn paa sin bekostning eller forlange fjernet inden en av vedkommende departement fastsat frist.

II.

1. Selskapet forpligter sig til, efterat koncessionen er meddelt og forinden arbeidene til regulering av vasdragene og utbygning av vedkommende vandfald paabegyndes, at forelægge vedkommende departement detaljerte planer med fornødne opplysninger, beregninger og omkostningsoverslag vedkommende vandfaldenes utbygning og vandføringens regulering, saaledes at utbygning av vandfaldene og regulering av vasdragene ikke kan finde sted, forinden planerne av vedkommende departement er approbert. Mindre forandringer i planerne er dog tillatt.

Derhos forpligter aktieselskapet sig til at utbygge anleggene med tilhørende damme paa en solid maate.

Reguleringsanleggenes utførelse saavel som deres senere vedlikehold og drift underlægges offentlig tilsyn.

Utgifterne hermed utredes av koncessionshaverne.

2. Vedkommende reguleringsanlæg med tilliggende grund og rettigheter, herunder indbefattet hvad der for den planlagte regulering fremme yderligere maatte erhverves, samt de av hensyn til reguleringen opførte bygninger tilfalder efter 75 aar, regnet fra koncessionens datum, staten uten vederlag (jfr. I, post 12).

3. Reguleringsdammenes manøvrering skal foregaa efter et av Kongen godkjendt reglement og utføres av en av Arbeidsdepartementet godtat damvogter. Damvogteren skal tilpligtes at føre potokol over dammenes manøvrering og til bruk for det offentlige at utføre de hydrometriske observationer, som nærmere maatte bli bestemt i reglementet.

4. Koncessionshaverne skal uten erstatning finde sig i enhver yderligere regulering i vedkommende vasdrag.

5. Av den vandkraft, som erholdes ved vasdragets regulering, erlægges til staten en aarlig avgift av kr. 1,00 pr. hestekraft maalt paa turbinakselen. Avgiften erlægges naar og efterhvert som kraften tages i bruk. Den paaregnelige kraft i vasdraget ved lavvand

uten regulering fastsettes til 840 turbinhestekræfter. Den nævnte avgift av kr. 1,00 pr. h.k. blir saaledes at erlægge av den vandkraft, som til enhver tid brukes utover dette kvantum. De fornødne nærmere bestemmelser med hensyn til avgiftens beregning avgives med bindende virkning av Departementet for de offentlige Arbeider.

6. Aktieselskapet skal overta ansvaret for enhver skade paa den nye og gamle vei ved Bækkevand som følge av reguleringen. Eventuel flytning eller omlægning av veiene skal foregaa efter planer, der er approbert av veistyret og under dets kontrol.

Alle de med forandring av veiene forbundne utgifter, herunder ogsaa forøkede vedlikeholdsomkostninger, bæres av selskapet.

7. Overtrædes nogen av de opstillede betingelser for reguleringens tilladelse, og selskapet ikke paa opfordring retter mangelen inden en av vedkommende departement fastsat frist, kan reguleringanleggenes drift efter bestemmelse av departementet midlertidig overtages av det offentlige.

I tilfælde av tvist om betingelserne er overtraadt, blir dette at avgjøre ved lovlig skjøn.

Koncessionshaverne har i dette tilfælde, indtil forholdet er bragt i orden, ikke krav paa at erholde det driftsvand, som ellers maatte tilkomme dem, men de blir derved ikke fritat for at utrede de utgifter, som maatte paahvile dem som følge av anleggene, disses drift og vedlikehold eller som avgift for vandets benyttelse.

III.

1. Anlægget med installert maskineri skal ved koncessionstidens utløp være i fuld driftsmæssig stand. Hvorvidt saa er tilfældet, avgjøres ved skjøn av uvillige mænd paa selskapets bekostning.

Selskapet forpligter sig til paa sin bekostning at utføre, hvad skjønnet i saa hønsende maatte bestemme.

2. For opfyldelsen av de forpligtelser som ved anleggene eller disses drift paadrages likeoverfor andre saavel som for over-

holdelse av de i koncessionen opstillede betingelser stilles av selskapet sikkerhet for et beløp av kr. 10 000,00 efter Arbeidsdepartementets nærmere bestemmelse.

3. Selskapet har at underkaste sig de bestemmelser, som til kontrol med foranstaaende betingelsers overholdelse maatte bli truffet av vedkommende regjeringsdepartement.

4. Forsaavidt der maatte paahvile de koncederte eiendomme ældre panteheftelser, servituter av væsentlig betydning, leierettigheter og lignende heftelser pligter selskapet at fjerne disse eller sørge for, at de viker prioritet for de i koncessionen paalagte forpligtelser, herunder mulktter der maatte paalægges i henhold til denne. Heftelser av mindre betydning kan av vedkommende regjeringsdepartement tillates at forbli staaende. Alle heftelser, som efter koncessionens tinglysning (kfr. post 7) er paaført vedkommende eiendomme og som maatte eksistere paa den tid, da anlægget tilfalder staten, bortfalder som ugyldige.

5. Undergaar selskapet saadan forandring, at foran anførte bestemmelse med hensyn til bestyrelsens sammensætning ikke længer opfyldes, eller overtrædes bestemmelsen vedkommende aktiemajoriteten i selskapet (jfr. I, post 1) er følgelig den ved nærværende resolution meddelte tilladelse bortfaldt og selskapet underkastet bestemmelserne i lov om erhvervelse av vandfald, bergverk og anden fast eiendom av 18de september 1909, §§ 22 og 23, jfr. § 25.

6. Selskapet forpligter sig til, saafremt særskilt politiopsyn i anledning av anlægenes utførelse findes nødvendig, at utrede utgifterne hermed.

7. Idet aktieselskapet vedtar foranstaaende betingelser for koncession paa vedkommende eiendomserhvervelser og reguleringsarbeider som forpligtende for sig og de koncederte eiendomme, indgaar det paa, at nærværende koncession, der ikke kan overdrages uten kongelig tilladelse, paa selskaps bekostning tinglyses ved dets verneting og inden de jurisdiktioner, hvor de konce-

derte eiendomme og anlæg m. v. er beliggende.

I henhold til det anførte tillater man sig at

indstille:

- A. At der i medhold av lov av 18de september 1909 om erhvervelse av vandfald, bergverk og anden fast eiendom meddeles «Elektricitetsaktieselskapet Førde» koncession paa erhvervelse av de i andragende av 5te august 1908 angivne paa vedlagte fortegnelse opførte eiendomme og rettigheter i Førde herred, Nordre Bergenhus amt.
- B. At der i medhold av § 25 i lov om vasdragens benyttelse m. v. av 1ste juli 1887, jfr. lov av 19de juli 1907 og kgl. resol. av 12te september s. a. tillates «Elektricitetsaktieselskapet Førde» at foreta en regulering av Digernesvand og Bækkevand m. v. i Førde i det væsentlige overensstemmende med fremlagte planer — alt paa de foran angivne betingelser.

Fortegnelse

over eiendomme og rettigheter m. v. i Førde, Søndfjord, Nordre Bergenhus amt, hvorpaa «Elektricitetsaktieselskapet Førde» søker koncession.

1. Fabriktomterne, br.nr. 3 og 4 under gr.nr. 63, Gravdal, samt de fornødne rettigheter over disse gaarde tilhjemlet Vestlandske Acetylgaskompani ved skjøte og skyldsætningsforretninger, tinglæst 25de juni 1900, 23de april 1900, 14de august og 21de august 1899.
2. Retten til rørledning fra Gravdalsgaardens grænse, til bassænget og opstemningen i Gravdalsjelet samt til at lægge kanal eller rørledning fra nævnte opstemning til Bækkevandet, hjemlet Vestlandske Acetylgaskompani ved skjøter og skyldsætningsforretninger:
 - a. Skjøte av 25de oktober 1906 og skyldsforretning paa br.nr. 18, tinglæst 21de august 1899.

- b. Skjøte av 16de juni 1900 og skyldsforretning paa br.nr. 19, tinglæst 21de august 1899.
- c. Skjøte av 16de juni 1900 og skyldsforretning paa br.nr. 20, tinglæst 21de august 1899.
- d. Skjøte av 16de juni 1900 og skyldsforretning paa br.nr. 21, tinglæst 21de august 1899.
Utskilte henholdsvis av br.nr. 1, 9, 7 og 8 under gr.nr. 62, Halbrend, samt
- e. Overdragelsedokument, tinglæst 13de august 1900 fra eierne av br.nr. 2, 3, 5, 10, 11, 12 og 13 under gaardsnr. 62, Halbrend.
- f. Overdragelsedokument, tinglæst 25de juni 1900 fra eieren av br.nr. 16, S. M. Kvaal.
3. Retten til bortledning av elven til Gravdal fra dens nuværende naturlige løp fra Bækkevandet i Førdeelven hjemlet Vestlandske Acetylgaskompani ved:
- a. Skjøte og skyldsforr., tinglæst 13de august 1900, 4de oktober 1899 og 19de juni 1900, idet «Sagelven» er utskilt som særskilt br.nr. 22 av følgende eiendomme:
Halbrend, gaardsnr. 62 br.nr. 1, 3, 7, 9 og 16.
Hafstad, gaardsnr. 61, br.nr. 1, 3, 5, 7 og 8.
- b. Overdragelsedokument, tinglæst 16de juli 1900 fra Harald Hafstad, som eier av Hafstad, gaardsnr. 61, br.nr. 2.
- c. Overdragelsedokument, tinglæst 25de juni 1900 fra O. L. Bruland, som eier av en barkemølle staaende paa fæstet grund under Halbrend, gaardsnr. 62, br.nr. 1.
- d. Skjøte fra ingeniør Valentinsen til O. L. Bruland paa gaardsnr. 62, br.nr. 1 og Hafstad, gaardsnr. 61, br.nr. 6, hvori fornødent forbehold tat.
4. Ret til 2 meters opstemning av Bækkevandet, 10 meters opstemning av Diger-næsvandet, sænkning av begge vande samt ret til damfæste og andre fornødne dispositioner etc. hjemlet Vestlandske Acetylgaskompani ved følgende dokumenter:
- a. Overdragelsedokument, tinglæst 16de juni 1900 fra Harald Hafstad, som eier av Hafstad, gr.nr. 61, br.nr. 2.
- b. Overdragelsedokument, tinglæst 25de juni 1900 og 24de september 1906 fra eierne av Hafstad, gr.nr. 61, br.nr. 1, 3, 4, 5, 7 og 8.
- c. Overdragelsedokument av 23de juni 1899, tinglæst 4de september 1905 fra eierne av Bruland, gr.nr. 60, br.nr. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14 og 17.
- d. Overdragelsedokument fra eieren av Bruland, gr.nr. 60, br.nr. 15, Helge K. Bruland.
- e. Overdragelsedokument, tinglæst 16de juli 1900 fra eieren av br.nr. 2 og 3, Høisæter.
- f. Overdragelsedokument, tinglæst 25de juni 1900 fra eieren av br.nr. 5, Kronberg.
- g. Skjøte og skyldsforretning, tinglæst 25de juni 1900 paa Digernæs, br.nr. 3, utskilt av br.nr. 1 av gr.nr. 57.
- h. Skjøte og skyldsforretning paa Etterlid, br.nr. 3 og 4, tinglæst 25de juni 1900, utskilt av br.nr. 1 og 2 av gr.nr. 56.
- i. Overdragelsedokument, tinglæst 30te juli 1900 fra Abraham G. Tefre, som eier av br.nr. 4, gr.nr. 42, Tefre.
- k. Overdragelsedokument av 16de, tinglæst 25de juni 1900 fra opsitterne paa Vie, gr.nr. 43, br.nr. 1, 3, 4, 12, 7, 23, 9, 14, 10, 11, 16, 17, 18 og 22.
- l. Kontrakt av 7de november 1906 med advokat Leif Wiese, som eier av br.nr. 2 under gr.nr. 57, Diger-næs.

5. A/S Svælgfos.

(Erhverv av dele av Lienfoss i Hiterdal).

Kgl. resol. av 23de december 1909.

Med skrivelse fra Aktieselskapet Svælgfos av 27de januar 1909 inkom til departementet et andragende om tilladelse til at erverve forskjellige dele av Tinnelven i Hiterdal samt til at ekspropriere fornøden grund til opdæmningsarbeider m. v.

Det nævnte andragende er saalydende:

«Aktieselskapet Svælgfos, der blev dannet i slutten av 90-aarene, men først fik sine statuter ved generalforsamling den 10de juni 1904, er eier av forskjellige vandrettigheter i Tinnelven nedenfor det fald, hvorved Norsk Hydro-elektrisk Kvælstofaktieselskaps kraftstation ved Svælgfos er beliggende. Faldet bestaar av følgende eiendomme:

- a. Gr.nr. 92, br.nr. 3, Flaaten, overdrat selskapet ved skjøte, tinglæst 16de juni 1899, og omfattende en del av elvestrækningen paa Tinnelvens østside.
- b. Gr.nr. 90, br.nr. 2, Svælgfos vandfald, overdrat selskapet ved skjøte, tinglæst 16de juni 1899, og omfattende en strækning av vestre halvdel av Tinnelven.
- c. Ret over gr.nr. 91, br.nr. 1, Bøen, ifølge servituterklæring, tinglæst 12te juli 1904, til at disponere ved opdæmning eller paa anden maate en strækning av Tinnelvens østside.

Derhos eier Aktieselskapet Svælgfos nogen til elven støtende grund uten vandret.

For at kunne nyttiggjøre sig disse fald, ønsker selskapet nu at indkjøpe en del yderligere strækninger av elven, hvilke i forbindelse med selskapets egne strækninger vil kunne utbygges samlet ved én dam i den nedenfor beliggende Lienfos.

Disse strækninger er:

1. Gr.nr. 93, br.nr. 3, Graver vandfald, fortiden tilhørende d'hr. ingeniører S. Eyde og S. Kloumann ifølge skjøte, tinglæst 12te februar 1908, og beliggende paa elvens østside mellem den nederste grænse for Norsk Hydro-elektrisk Kvælstofaktieselskaps eiendom og den

ovenfor under a. nævnte eiendom, gr.nr. 92, br.nr. 3, Flaaten.

2. Gr.nr. 44, br.nr. 85, Østre Lienfos, fortiden tilhørende herrerne Eyde og Kloumann ifølge skjøte, tinglæst 21de februar 1908. Parcellen omfatter elvestrækningen nedenfor den under c. nævnte eiendom Bøen, over hvis vandret paa omhandlede sted selskapet disponerer.
3. Gr.nr. 40, br.nr. 5, Vestre Lienfos, fortiden tilhørende herrerne Eyde og Kloumann ifølge skjøte, tinglæst 10de mars 1908, omfattende elvestrækningen nedenfor den foran under b. nævnte eiendom, gr.nr. 90, br.nr. 2, Svælgfos vandfald.

Hvad samtlige ovennævnte eiendomme angaar, tillater vi os at henwise til vedlagte kartskisse, der angiver eiendommenes og rettigheternes beliggenhet.

Det vil av kartet fremgaa, at disse elvestrækninger er indbyrdes saaledes beliggende, at de bør samles paa én haand, og en saadan samling er ogsaa en ganske nødvendig forutsætning for, at de med mindst mulige utgifter og paa den mest økonomiske maate i det hele vil kunne utnyttes, hvilket praktisk talt alene kan ske gjennom fælles utbygning. Utbygningen vil i tilfælde ske gjennom en dam, anbragt efter den foreløbige bestemmelse paa det paa kartet angivne sted i Lienfos. Ved denne dam vil faldet op til foten av det Norsk Hydro-elektrisk Kvælstofaktieselskap tilhørende Øvre Svælgfos vandfald bli samlet underet, og vil kunne utnyttes ved en kraftstation, beliggende ved eller noget ovenfor Lienfossens fot, omtrent paa det paa kartet angivne sted.

Idet vi tror at kunne forutsætte vandføringsforholdene m. v. i Tinnelven nedenfor Tinnosdammen bekjendte, skal vi tillate os i korthet at meddele følgende oplysninger om det projekterte anlæg:

Den samlede faldhøide vil komme til at utgjøre netto 16,9 meter og vil med elvens nuværende regulerte vandføring komme til at repræsentere en samlet kraft av 13 700 h.k. paa turbinakselen. Herav falder, for-

holdsvis beregnet efter faldhøiderne, ca. 8 000 h.k. paa de selskapet allerede tilhørende dele av faldet, og ca. 5 700 paa de indkjøpte dele. Angaaende kjøpet er der mellem parterne avsluttet bindende kjøpekontrakt.

For utbygning av dette fald har dels selskapet og dels de nuværende eiere av de dele av faldet, som ikke tilhører selskapet, erhvervet dele av den elven tilstøtende grund og dels ret til opdæmning til en vis høide, men det er mulig, at den erhvervede ret paa enkelte punkter ikke strækker helt til for en opdæmning efter de foreliggende planer.

Selskapet vil derfor ogsaa maatte andra om ret til i henhold til vasdragslovens § 25 at foreta fornødne regulerings- og opdæmningsarbeider paa den omhandlede elvstrækning og til i dette øiemed at utføre de nødvendige ekspropriationer.

Hensigten med utbygningen er den: at producere elektrisk kraft, som vil utleies til Norsk Hydro-elektrisk Kvælstofaktieselskaps salpeterfabrikker og dermed sammenhengende anlæg ved Notodden. Dette vil vistnok maatte erkjendes at være den hensigtsmæssigste anvendelse for den saaledes indvundne kraft, idet den derved kommer til at bli knyttet til et allerede bestaaende anlæg.

Vi bemerker, at der nedenfor den planlagte kraftstation endnu paa de indkjøpte eiendomme er tilbake en faldhøide av ca. 3 meter, som eventuelt vil bli nyttiggjort ved en sänkning av turbinerne i kraftstationen. Nedenfor dette fald ligger Sagafos med en faldhøide av ca. 10 meter, som endnu ikke er utbygget. Dette fald tilhører paa østsiden, saavidt vi vet, Tinfos papirfabriks eiere, og paa vestsiden vedkommende gaardeier, O. Tinnæs. Nedenfor Sagafos ligger Tinfos med en faldhøide av ca. 18 meter, som dels allerede er utbygget og dels under utbygning. Fra sidstnevnte anlæg leveres der allerede nu kraft til forskjellige virksomheter paa Notoden og til mindre forbrukere, hvorfor vistnok distriktets kraftbehov for smaaindustri o. l. vil være fuldt dækket

paa denne maate. Om dette behov skulde stige, vil det formentlig uten vanskelighet ogsaa kunne dækkes fra Sagafos, hvis utbygning allerede, saavidt vi vet, skal være paabegyndt.

Aktieselskapet Svælgfos's aktiekapital utgjør kr. 800 000,00, hvorav kr. 600 000,00 representerer værdien av det samlede vandfald, og de øvrige kr. 200 000,00 er disponible for de foreløbige utbygningsarbeider, idet selskapet tror at kunne sikre sig resten av utbygningskapitalen ca. kr. 1 700 000,00 ved laan. Selskapets bestyrelse er og vil bli norsk og med sæte i Norge.

Vi er gaat ut fra, at betingelserne for meddelelse av en ekspropriationstilladelse efter vasdragslovens § 25 her vil erkjendes at være tilstede, idet det visselig maa ansees at være av almen interesse, at et saavidt betydelig fald ikke henligger uutnyttet, men straks kan tages i industriens tjeneste. Som nævnt staar en allerede færdig industri beredt til at motta den producerte kraft, og betingelserne for denne industri, der har vakt verdens opmerksomhet, vil derved betydelig sikres, idet man da vil ha kraft fra to vandfald, uavhengig av hinanden, og saaledes under enhver omstændighet en reserve, som til alle tider vil kunne garantere en kontinuerlig drift av fabrikkene. Det behøver vistnok ikke at paavises, hvilken sikkerhet der deri ligger, ikke alene for den arbeidsstok, der allerede nu er beskæftiget og senere vil bli beskæftiget ved fabrikkene, men ogsaa for den allerede ikke ringe del av befolkningen i distriktet, som lever av omsætningen med fabrikkene og med disses funktionærer og arbeidere. Dertil kommer, at der ovenfor den projekterte dam i Lienfos vil dannes et bassæng, som til nogen grad til virke regulerende paa vandføringen for de nedenforliggende fremmede anlæg i de tilfælde, hvor vandtilførselen til Svælgfos kraftstation kommer til at bli avstængt, og hvor det erfaringsmessig vil ta nogen tid, forinden elven atter er fylt fra overløpet ved Svælgfos dam, likesom anlægget i høi grad vil bli nyttig for fløtningen i denne tildels meget trange passage.

De eiendomme og interesser, som berøres ved en saadan ekspropriation, er høist ubetydelige, idet elvens bredder paa begge sider, og navnlig i elvens øverste del, danner meget steile skraaninger, tildels utilgjængelige og kun sparsomt bevokset med skog. Vi antar efter en utregning paa kartet, at det samlede areal, som vil bli sat under vand, utgjør ca. 43,1 maal, hvorav vandfaldets eiere allerede er i besiddelse av den væsentligste del, idet vistnok neppe over 1,5 maal er paa vedkommende oprindelige grundeieres hænder. Grundværdien av de fremmede arealer, som sættes under vand, kan neppe overstige kr. 200,00, men med tidligere erfaringer om ekspropriationstakster i det paagjældende strøk for øie, tror man, at ekspropriationssummen dog vil bli noget høiere.

Under enhver omstændighet vil det være klart, at værdien av de eiendomsrettigheter, som ved foretagendet antages at maatte avstaaes eller lide indskrænkning, paa langt nær vil naa værdien av de fordele, som ved foretagendet antages at ville vindes.

I henhold til det ovenfor anførte tillater vi os i ærbødighet at andra om:

- I. Ret til av ingeniørerne S. Eyde og S. Kloumann at erhverve de ovenfor under 1—3 nævnte eiendomme samt
- II. Ret til for utnyttelsen av disse i forbindelse med selskapets tidligere eiendomme at foreta fornødne ekspropriationer av den grund, som ved et damanlæg i Lienfos maatte bli sat under vand, og om ret til at ta sand, sten, grus og andre byggematerialer til damanlægget.»

Det i andragendet paaberaabte kart over paagjældende parti av Tinnelven med tilhørende længdeprofil tillater man sig at vedlægge.

I en paa foranledning avgit uttalelse i skrivelse av 4de februar 1909 bemerker vasdragsdirektøren følgende:

«Efter det fremlagte kart eier selskapet tidligere nedenfor Svælgfos kraftstation fald paa tilsammen 11 meter paa venstre bred og 10 meter paa høire bred. Det i andra-

gendet omhandlede kjøp omfatter fald av 9,2 meter paa venstre og 10,2 meter paa høire bred. Det samlede fald repræsenterer ved nuværende regulering en kraft av ca. 16 000 eff. h.k., hvorav ca. 8 300 h.k. falder paa selskapets tidligere andel i faldet og ca. 7 700 h.k. paa den del, som nu tænkes indkjøpt. Av det samlede fald, der utgjør 20,2 meter, forutsættes utnyttet 16,9 meter netto, repræsenterende en kraft av ca. 13 700 h.k. paa turbinakselen, hvorav falder ca. 8 000 h.k. og ca. 5 700 h.k. henholdsvis paa de selskapet allerede tilhørende dele og paa de nu indkjøpte dele av faldet. Ca. 2 000 eff. h.k. av den nu indkjøpte vandkraft forutsættes saaledes ikke nu benyttet. Denne kraft falder paa den nederste del av faldet, og lar sig neppe med fordel utbygge sammen med den ovenforliggende del.

Ved gjennomførelsen av de i vasdraget planlagte reguleringer vil vandkraften antagelig bli henved 20 % større end her angit.

Den ansøkte tilladelse om ret til erhvervelse av eiendommene anbefales meddelt, idet der forutsættes opstillet betingelser i overensstemmelse med forslaget i ot. prp. 1 for 1909.

I anledning av spørsmålet om forpligtelse for selskapet til at avgi kraft til kommunen vil jeg anbefale, at der indhentes uttalelse fra de stedlige autoriteter, forinden der tages nogen bestemmelse herom. Staten bør antagelig i dette jernbanefelt sikres adkomst til 5 % av kraften paa de i ot. prp. 1 forutsatte betingelser.

Som koncessionstid tillater jeg mig at foreslaa den i ot. prp. forutsatte længste tid 80 aar.

Planen for anlæggets utførelse bør formentlig betinges forelagt det offentlige til godkjendelse, forinden den kommer til utførelse.»

Med skrivelse av 15de februar 1909 blev saken av departementet oversendt amtmanden i Bratsberg amt, idet man bad den forelagt Hiterdal herredsstyre, vedkommende grundeiere, fløtningens vedkommende og mulige andre interesserte til erklæring.

Man utbad sig derhos amtmændens egen uttalelse.

De begjærte uttalelser indkom til departementet med skrivelse fra amtmanden av 8de mai 1909.

Hiterdal herredsstyre, der i møte den 9de mars 1909 har vedtat en av formandskapet avgit indstilling, hvorav avskrift vedlægges, anbefaler andragendet indvilget paa de i ot. prp. nr. 1, 1909, angivne vilkaar.

Skienvasdragets fællesfløtningsforenings direktion har i møte den 30te april 1909 avgit følgende uttalelse:

«Man besluttete at anbefale andragendet indvilget, idet man tiltraadte den administrerende direktørs indstilling av 29de mars 1909. Man vilde dog tilføie, at Aktieselskapet Svælgfos foruten de fornødne lænseser, som forsvarlig vedlikeholdes av Aktieselskapet Svælgfos, ogsaa maatte erhverve de fornødne rettigheter til lænsesfæster. Det vil være av interesse for fløtningen, at anlægget ved Lienfos snarest mulig kan komme til utførelse, idet dette er en betingelse for, at den av fløtningsvæsenet projekterte tømmerrende fra Lienfos til Notodden kan komme istand.»

Den paaberaabte indstilling fra fællesfløtningsforeningens administrerende direktør vedlægges.

M. M. Kleppen, der efter amtmændens opgivende er den eneste oprindelige grundeier, hvis eiendom berøres av den i andragendet omhandlede ekspropriation, har anbefalt andragendet indvilget under forutsetning av, at den ham tilkommende erstatning fastsættes i henhold til vasdragslovens § 14.

Amtmanden har likeledes anbefalt andragendet.

Efterat departementet i skrivelse av 16de juni 1909 hadde utbedt sig opplysning fra ansøkerne om grunden til, at de ikke hadde fundet at burde søke utbygningen av vedkommende vandfald fremmet med hjemmel av vasdragslovens § 14, er ansøkingen forsaavidt angaar ekspropriationstilladelse efter vasdragslovens § 25 frafaldt.

Departementet finder efter de forelig-

gende opplysninger og uttalelser at kunne anbefale, at der i medhold av lov av 18de september 1909 om erhvervelse av vandfald, bergverk og anden fast eiendom meddeles Aktieselskapet Svælgfos koncession paa erhvervelse av de i andragendet angivne eiendomme.

Tilladelsen vil man anbefale meddelt paa følgende betingelser, der er tiltraadt av vasdragskommissionen og efter forhandling med ansøkerne er vedtat av disse:

1.

Selskapets bestyrelse, der skal ha sit sæte her i riket, skal udelukkende bestaa av norske statsborgere.

Selskapets kapital kan bortset fra den del av samme, som eies av bestyrelsens medlemmer, være utenlandsk.

2.

Aktieselskapet skal senest ha paabegyndt utbygningen av vandfaldet inden 2 — to — aar fra koncessionens datum og ha fuldent vandbygningsarbeidene samt paabegyndt anlæggets drift inden en yderligere frist av 5 — fem — aar.

Driften maa ikke i saa lang tid som 5 aar kontinuerlig stanses eller kontinuerlig indskrænkes til mindre end en fjerdepart av det i den forløpne tid innsatte maskineris energi, og saadanne stansninger eller indskrænkinger maa ikke nogensinde i løpet av 10 aar samlet finde sted i saa meget som 5 aar. Ved tidsberegningerne medregnes ikke den tid, som paa grund av overordentlige tildragelser (vis major) har været umulig at utnytte.

For overtrædelse av de i nærværende post omhandlede bestemmelser erlægger selskapet en løpende mulkt, stor kr. 50,00 — femti kroner — pr. dag, hvori vedkommende frister oversittes.

3.

Ved vandfaldets utbygning og anlæggets drift skal saavidt mulig kun benyttes arbeidere og funktionærer, som har norsk indfødsret eller statsborgerret. Dog tillates benyttet fremmede arbeidere, naar de har fast bopæl her i riket i det sidste aar.

Vedkommende regjeringsdepartement kan tilstede undtagelser fra denne regel, naar speciel fagkundskap eller øvelse eller lignende hensyn gjør det nødvendig eller særlig ønskelig.

For hver dag, som en person i strid med foranstaaende bestemmelser er i selskapets tjeneste, erlægges til statskassen en daglig løpende mulkt av kr. 25,00 — fem og tyve kroner.

4.

Selskapet forpligter sig derhos til ved utbygningen og driften at anvende norsk materiel, forsaavidt saadant her kan erholdes til like god beskaffenhet, likesaa hurtig og til en pris, som ikke med mere end 10 — ti — procent overstiger den pris, hvortil materiel kan erholdes fra utlandet. I tilfælde av tvist herom avgjøres spørsmålet av 2 mænd, hvorav vedkommende departement og selskapet vælger hver 1, samt av 1 av mændene tilkaldt opmand. Saafremt mændene ikke blir enige om valg av opmand, opnevnes denne av stiftamtmanden i Kristiania. Voldgiftsretten avgjør, hvem av parterne der skal bære de med denne forbundne omkostninger.

Vedkommende regjeringsdepartement kan tilstede undtagelser fra regelen, naar særegne hensyn gjør det paakrævet.

For overtrædelse av den i nærværende post omhandlede bestemmelse erlægger selskapet for hver gang en konventionalbod av indtil kr. 500,00 efter vedkommende departements nærmere bestemmelse.

5.

Forsikring tegnes saavidt mulig i norske selskaper, hvis disse byr samme præmie-satser som utenlandske.

6.

Arbeiderne maa ikke paalægges at motta varer istedenfor penge som vederlag for arbeide eller paalægges nogen forpligtelse med hensyn til indkjøp av varer (herunder dog ikke sprængstof, verktøi og andre arbeidsmaterialer). Hvis selskapet holder handelsbod for sine arbeidere, skal nettooverskuddet efter revidert årsregnskap an-

vendes til almennyttig øiemed for arbeiderne. Anvendelsen fastsættes efter samraad med et av arbeiderne opnævnt utvalg, som i tilfælde av tvist kan forlange saken forelagt til avgjørelse av vedkommende regjeringsdepartement.

7.

Selskapet forpligtes til at opsamle et fond til sikring for vedkommende fattigkommune overensstemmende med de regler, som i lov om fattigvæsenet av 19de mai 1900, kap. 4, er git om bergverker.

Likeledes er selskapet forpligtet til etter vedkommende departements nærmere bestemmelse at avsætte et fond til sikring for fattigkommunen i anledning av utbygningsarbeidene og opførelsen av kraftstation. Fondet forvaltes av det offentlige. Den del av dette fond, som ikke medgaar til dækning av kommunens utgifter til fattigunderstøttelse av arbeidere ved de nævnte anlæg, tilbakebetales selskapet.

8.

Anvendes vandkraften til produktion av elektrisk energi, maa koncessionæren ikke uten samtykke fra vedkommende regjeringsdepartement indgaa i nogen overenskomst til kunstig forhøielse av priserne paa energi her i riket. Heller ikke maa energi for nogen del avgives til utlandet uten departementets tilladelse.

9.

Selskapet tilpligtes at avgi indtil 2 $\frac{1}{2}$ pct. av den ved det hele anlæg til enhver tid utbyggede elektriske kraft til den kommune, hvor anlægget er beliggende, eller andre interesserte kommuner efter departementets bestemmelse efter en maksimalpris beregnet paa at dekke produktionsomkostningerne med tillæg av 20 0/0, likesom staten forbeholdes ret til en lignende energimængde til samme pris. I produktionsomkostningerne medregnes foruten det nødvendige beløp til amortisation 6 0/0 rente av anlægskapitalen. Produktionsomkostningernes størrelse fastsættes ved overenskomst mellem vedkommende departement og selskapet

eller i mangel av saadan ved lovlig skjøn. Produktionsomkostningernes beregning kan av de interesserte kræves revidert hvert 5te aar.

Kraften leveres paa kraftstationen og direkte fra de der installerte maskiner.

Selskapet er berettiget til at kræve et varsel av et aar, forinden kraften uttages.

I det antal hestekræfter, som efter foranstaaende kan fordres avgit til staten, fraaar det antal hestekræfter, som til enhver tid maatte være bortleiet til drift av Tinnoibanen, forsaavidt leiesummen ikke overstiger den ovenfor angivne maksimalpris.

10.

Naar 75 — sytti fem — aar er forløpet fra koncessionens datum, blir staten uten vederlag for $\frac{3}{7}$ — eller hvis de 3 nederste meter av det samlede fald blir utnyttet i forbindelse med dette for en halvdel — medeier i vandfaldet med alle de indretninger, hvorigjennem vandets løp og leie forandres saasom damanlæg, kanaler, tunneller, bassænger, rørledninger m. m. samt kraftstationen med tilhørende maskineri og andet tilbehør saavelsom de til utbygningen og kraftanlægget erhvervede grundstykker og rettigheter.

Staten forbeholdes derhos ret til at indløse de øvrige $\frac{4}{7}$ — respektive den anden halvpart — av vandfaldet m. v., saaledes at vandfaldet, grundstykkerne og rettighetene erstattes efter utlæg og anlæggene efter deres tekniske værdi, der i fornødent fald blir at fastsætte ved skjøn paa statens bekostning.

Hvad der ikke tilfalder staten eller kan indløses av denne, kan, forsaavidt staten overtar det hele fald, forlanges fjernet inden en av vedkommende departement fastsat frist.

11.

Aktieselskapet forpligter sig til, efterat koncessionen er meddelt og forinden utbygningsarbeidene paabegyndes, at forelægge vedkommende departement detaljerte planer med fornødne opplysninger, beregninger og omkostningsoverslag vedkommende vandfaldets utbygning, saaledes at denne ikke

kan finde sted, forinden planerne er approbert av vedkommende departement. Mindre forandringer i planerne er dog tillatt.

Derhos forpligter aktieselskapet sig til at utbygge anlæggene med tilhørende dam paa en solid maate.

Anlæggenes utførelse saavelsom deres senere vedlikehold underlægges offentlig tilsyn. Utgifterne hermed utredes av koncessionshaverne.

12.

Koncessionshaverne har at sørge for, at alle ældre panteheftelser, servituter, leierettigheter og lignende heftelser fjernes eller viker prioritert for de i koncessionen paa lagte forpligtelser. Dette gjælder dog ikke de stedsevarende aarlige avgifter, der utgjør kjøpesummen for de eiendomme, koncessionen angaar, og hvilke andrar til kr. 8 120,00. Forsaavidt disse avgifter ikke ved koncessionstidens utløp er avløst, pligter selskapet at utbetale staten deres 25-dobbelte beløp, hvorefter selskapet for ettertiden blir frit for at utrede eller delta i utredelsen av avgifterne. Heftelser av mindre væsentlig betydning kan av vedkommende departement tillates at forbli staaende.

Alle heftelser, som efter koncessionens tinglysning er paaført de i post 10 omhandlede eiendommer og gjenstande, bortfalder ved disses overgang til staten ifølge koncessionen.

13.

Selskapet har at underkaste sig de bestemmelser, som til kontrol med foranstaaende betingelsers overholdelse maatte bli truffet av vedkommende regjeringsdepartement.

14.

Idet aktieselskapet vedtar foranstaaende betingelser for koncession paa vedkommende eiendomserhvervelser som forpligtende for sig og de koncederte eiendomme, indgaar det paa, at nærværende koncession, der ikke kan overdrages uten kongelig tilladelse, paa selskapets bekostning tinglyses inden dets verneting og inden den jurisdiktion, hvor de koncederte eiendomme er beliggende.

Idet departementet forøvrig i det enkelte henviser til betingelserne, skal man spesielt henlede oppmerksomheten paa bestemmelserne i punkt 10, der er avfattet under hensyn til det foreliggende forholds særlige natur, idet ansøkerne allerede tidligere eier ca. en halvpart av paagjældende fald, saaledes at koncessionen kun omfatter den anden halvpart, heri indbefattet de nederste 3 meter av det samlede fald, hvilke ligger nedenfor den projektørte kraftstation. Av den anførte grund er der i punkt 9 derhos kun betinget avgivelse av 2½ pct. av den ved det hele anlæg til enhver tid utbyggede elektriske kraft til de interesserte kommuner og staten (jfr. lov av 18de september 1909, § 2, p. 9).

Man tillater sig saaledes at

indstille:

At der i medhold av lov av 18de september 1909 om erhvervelse av vandfald, bergverk og anden fast eiendom meddeles Aktieselskapet Svælgfos koncession paa erhvervelse av følgende eiendomme i Hiterdal tinglag, Bratsberg amt:

1. Gr.nr. 93, br.nr. 3, Graver vandfald.
2. Gr.nr. 44, br.nr. 85, Østre Lienfos.
3. Gr.nr. 40, br.nr. 5, Vestre Lienfos — paa foranstaaende betingelser.

6. A/S Ryfylke Kraftanlæg.

(Erhverv av Jørpelandsaen i Strand).

Kgl. resol. av 30te december 1909.

Med skrivelse fra saksførerne Berg & Schweigaard, Kristiania, av 17de september 1909 har man mottat et andragende datert 9de s. md. angaaende tilladelse for et oprettedes aktieselskap til at erhverve vandfaldsrettigheter i Jørpelandsaen m. v. i Strand herred, Stavanger amt.

Av andragendet hitsættes følgende:

«Interessentskapet Jørpeland bruk og diplomingeniør Fr. Jacobsen, Stavanger, disponerer i Strand herred følgende eiendomme og rettigheter:

1. Eiendommen gr.nr. 49, br.nr. 5, Jørpeland bruk, skyldsatt 19de juli 1883 (bilag 1) hvilken bl. a. ogsaa omfatter halve Jørpelandselven mellem Jørpelandgrænden (vestre side) og Tunglandgrænden (østre side).
2. Eiendommene gr.nr. 53, br.nr. 13 og 14, sammesteds, skyldsatt 14de mars 1898 (bilag 2) omfattende bl. a. elven paa Tunglandsiden.
3. De vasdragsrettigheter m. v., som omfattes av kjøpekontrakt av 1ste mai 1897 (bilag 3) og 23de mars 1906 (bilag 4), kfr. skylddelingsforretning av 16de juni 1909 (bilag 5).
4. De vasdragsrettigheter m. v., som omfattes av kjøpekontrakt av 29de januar 1898 (bilag 6) og skylddelingsforretning av 16de juni 1909 (bilag 7).
5. De vasdragsrettigheter m. v. der omfattes av kjøpekontrakt av 29de august 1908 mellem Erik L. Jørpeland m. fl. og diplomingeniør Jacobsen (bilag 8).
6. De vasdragsrettigheter m. v. der omfattes av kjøpekontrakt av 29de mai 1909 mellem Erik A. Jørpeland og diplomingeniør Jacobsen (bilag 9).
7. De vasdragsrettigheter m. v. der omfattes av kjøpekontrakt av 6te september 1909 mellem Ole M. Langeland m. fl. og diplomingeniør Jacobsen (bilag 10).
8. De vasdragsrettigheter m. v. der omfattes av kjøpekontrakt av 1ste oktober 1906 mellem Ole O. og G. O. Tungland og diplomingeniør Jacobsen (bilag 11).
9. De vasdragsrettigheter m. v. der omfattes av kjøpekontrakt av 25de juli 1906 mellem Thor B. Furenes m. fl. og Jørpelands bruk (bilag 12).
10. De vasdragsrettigheter m. v. der omfattes av kjøpekontrakt av 28de september 1908 mellem Martin G. og Bertil G. Seljeskog og diplomingeniør Fr. Jacobsen (bilag 13).
11. De vasdragsrettigheter m. v., som omfattes av kontrakt av 25de mai 1909 mellem Rasmus H. Førland m. fl. og diplomingeniør Jacobsen (bilag 14).
Samtlige ovennævnte eiendomme og

rettigheter er nu haandgit hr. ingeniør H. B. Sæter, der forestaar dannelsen av aktieselskapet (se bilag 15 og 16).

Vi tillater os herved at andra om, at det maa tillates nævnte selskap at erhverve de Jørpeland bruk og diplomingeniør Fr. Jacobsen tilhørende og haandgivne ovennævnte vasdragsrettigheter i Jørpelandsaen, der omfatter samtlige vandrettigheter i Jørpelandsaen inden Strand herred.

Jørpelandselven har sit utspring fra fjeldvande paa vidderne mellem Lysefjord og Aardalsfjord. Nedslagsfeltets længde er ca. 17 km. og dets hele størrelse ca. 70 km.² (se iøvrigt bilag 17).

Dalevand (289,4 meter over havet) ligger ca. 5 km. fra fjorden. Det er hensigten med tiden at utnytte hele denne faldhøide. Foreløbig tænkes kun utbygget et sammenhengende fald paa 75 meter nede ved fjorden. Av den kraft, som her kan faaes, tænkes ca. 1 200 h.k. anvendt til drift av et træsliperi. For at faa den tilstrækkelige kraft til dette behøves kun en liten dam i Svartungsvand (2,12 km.²) hvor ret til damfæste er erhvervet (se bilag 9 og 10). Denne dam kan formentlig anlægges i henhold til vasdragslovens § 7.

Ved fuld regulering er den samlede vandføring fra Dalevand til sjøen beregnet til 3,6 m.³ pr. sekund. Planer for saadan regulering er endnu ikke utarbeidet, men naar videre reguleringer skal foretages for økning av kraften, vil der fremkomme ansøking om tilladelse hertil.

Selskapets aktiekapital vil antagelig utgjøre minimum kr. 250 000,00. Forretningskontoret vil være i Strand herred.»

De med andragendet fulgte bilag vedlægges. Likeledes vedlægges avskrifter av tre fra nævnte sakførerfirma senere mottagne tillagskontrakter, datert 13de og 23de oktober samt 19de november 1909, til de i andragendet under posterne 3 og 10 omhandlede kontrakter.

Med paategningsakrivelse fra amtmanden i Stavanger amt av 28de september 1909 har man mottat en erklæring angaaende an-

dragendet fra Strand herredsstyre, avgit i møte den 24de september 1909.

Herredsstyrets uttalelse er saalydende:

«Herredsstyret finder, at et anlag som det omhandlede, hvorved en hittil næsten unyttet vandkraft agtes tat i industriens tjeneste, maa antages at ha stor almen betydning og maa derfor paa det bedste anfale andragendet paa følgende betingelser:

1. Der træffes av statsmagterne saadanne foranstaltninger liksoverfor koncessionsansøkerne, at herredet sikres mot forøkede fattigbyrder ved den arbeidsstok, som kan faa beskæftigelse ved driften i utbygningstiden eller senere og at koncessionsansøkerne paalægges at bekoste det politiopsyn, som kan bli nødvendig.
2. Herredsstyret forutsætter derhos, at endel av den avgift, som antagelig vil bli paalagt koncessionsansøkerne, tilfalder herredet.
3. Forretningskontoret blir i Strand herred, hvor vandfaldene er beliggende, og aktiekapitalen sættes til mindst kr. 250 000,00.
4. For det tilfælde, at der benyttes elektrisk drift, bør kommunen sikres indtil 2 % av den til enhver tid benyttede kraft til en billig betaling, som i tilfælde fastsættes av regjeringen.»

Vasdragsdirektøren har i en paa foranledning avgit uttalelse av 2den oktober 1909 bl. a. anført følgende:

«Andragendet omfatter formentlig det samlede nytbare fald i Jørpelandsaen. Efter den fremlagte beskrivelse utgjør dette det 289,4 meter høie fald i hovedelven fra Dalevandet til sjøen og det 200 meter høie fald fra Svartungsvand til Dalevand. Der foreligger ingen plan for disse falds utnyttelse eller for regulering av vasdraget. Hvis man forutsætter, at vasdraget kan reguleres nogenlunde fuldstændig, vil vandkraften antagelig kunne bli 10 à 12 000 eff. h.k. i faldet mellem Dalevand og sjøen og en 1 500 à 1 800 eff. h.k. i faldet mellem Svartungsvand og Dalevand.

Da der ikke i det foreliggende tilfælde

kan skjønnes at være nogen almene hensyn, der taler imot, at den ansøkte tilladelse meddeles, vil vasdragdirektøren anbefale at andragendet indvilges.

Hvad angaar de betingelser, der blir at opstille for tilladelsen, skal anføres, at det forutsættes i andragendet, at der foreløbig kun utbygges et 75 meter sammenhengende fald nede ved fjorden. Der er formentlig intet særlig iveien for, at man ved den eventuelle koncession tar hensyn til nævnte forutsætning.

Forsaaavdt dertil maatte være lovlig adgang, bør der tages forbehold om, at planerne for anlæggets utførelse forelægges det offentlige til godkjendelse, forinden de kommer til utførelse, likesom der bør forbeholdes det offentlige adgang til at kontrollere arbeidets utførelse.

Hvad koncessionstidens længde angaar, tillater jeg mig at foreslaa, at denne sættes til 80 aar.»

I skrivelse av 28de december 1909 opplyser saksførerne Berg & Schweigaard, at omhandlede aktieselskap blev konstituert i generalforsamling den 14de s. md. under navn av «Aktieselskapet Ryfylke Kraftanlæg» og anholder om, at den eventuelle koncession maa bli meddelt dette selskap.

Departementet finder efter de foreliggende opplysninger og erklæringer at kunne anbefale, at der i medhold av lov av 18de september 1909 om erhvervelse av vandfald, bergverk og anden fast eiendom meddeles «Aktieselskapet Ryfylke Kraftanlæg» koncession som ansøkt paa erhvervelse av de paa vedlagte fortegnelse oppførte eiendomme og rettigheter.

Tilladelsen vil man anbefale meddelt paa følgende betingelser, der er tiltraadt av vasdragskommissionen i møte den 14de december 1909, og efter forhandlinger med ansøkerne er vedtat av disse:

1.

Selskapets bestyrelse, der skal ha sit sæte her i riket, skal for et flertals vedkommende bestaa av norske statsborgere.

Selskapets aktiekapital kan bortset fra

den del av kapitalen, som eies av bestyrelsens norske medlemmer, være utenlandsk.

Majoriteten av selskapets aktier maa ikke tilhøre nogen, som eier eller bruker andet vandfald her i riket eller som sitter inde med aktiemajoriteten i noget andet selskap, der eier eller bruker saadant vandfald.

Selskapets love blir at forelægge vedkommende departement til godkjendelse. Forandringer i lovene, som angaar bestyrelsens virksomhetsomraade eller som forøvrig berører noget i denne koncession omhandlet forhold, maa ikke finde sted uten departementets godkjendelse.

2.

Selskapet skal senest ha paabegyndt utbygningen av vandfaldene inden 5 — fem — aar fra koncessionens datum og ha utbygget mindst 75 meters faldhøide og paabegyndt anlæggets drift inden 7 — syv — aar derefter. Den hele kraft skal være utbygget inden 25 — fem og tyve — aar fra koncessionens datum.

Driften maa ikke uten Kongens samtykke i saa lang tid som 5 aar kontinuerlig stanses eller kontinuerlig indskrænkes til mindre end en fjerdepart av det i den forløpne tid indsatte maskineris energi, og saadanne stansninger eller indskrænkninger maa ikke uten Kongens samtykke nogensinde i løpet av 10 aar samlet finde sted i saa meget som 5 aar.

Ved tidsberegningerne medregnes ikke den tid, som paa grund av overordentlige tildragelser (vis major) har været umulig at utnytte.

For overtrædelse av de i nærværende post omhandlede bestemmelser erlægges selskapet en løpende mulkt, stor kr. 100,00 — et hundrede kroner — pr. dag, hvori vedkommende frister oversittes.

3.

Selskapet skal, saavel ved utbygningen av vandfaldene og opførelse av kraftstation med videre, som ved dets bedrifter her i riket, der forsynes med kraft fra anlægget, anvende funktionærer og arbeidere, som har norsk indfødsret eller statsborgerret. Dog

kan ogsaa anvendes fremmede arbeidere, naar de har hat fast bopæl her i riket det hele sidste aar.

Vedkommende regjeringsdepartement kan tilstede undtagelser fra denne regel, naar speciel fagkundskap eller øvelse eller lignende hensyn gjør det nødvendig eller særlig ønskelig.

For hver dag, som en person i strid med foranstaaende bestemmelser er i selskapets tjeneste, erlægges til statskassen en daglig løpende mulkt, stor kr. 50,00 — femti kroner.

4.

Selskapet forpligter sig til ved utbygningen av anleggene og senere eventuelt ved driften at anvende norsk materiel, forsaavidt saadant her kan erholdes til like god beskaffenhet, likesaa hurtig og til en pris, som ikke med mere end 10 — ti — procent overstiger den pris, hvortil materiel kan erholdes fra utlandet. I tilfælde av tvist herom avgjøres spørsmålet av 2 mænd, hvorav departementet og selskapet hver vælger 1, samt av 1 av mændene tilkaldt opmand. Saafremt mændene ikke blir enige om valg av opmand, opnevnes denne av stiftamtmannen i Kristiania. Omkostningerne ved skjønnet bæres av aktieselskapet.

Vedkommende regjeringsdepartement kan tilstede undtagelse fra regelen, naar særegne hensyn gjør det paakrævet.

For overtrædelse av den i nærværende post omhandlede bestemmelse erlægger selskapet for hver gang en konventionalbod av indtil kr. 500,00 efter vedkommende departements nærmere avgjørelse.

5.

Forsikring tegnes saavidt mulig i norske selskaper, hvis disse byr samme præmie-satser som utenlandake.

6.

Arbeiderne maa ikke paalægges at motta varer istedenfor penge som vederlag for arbeide eller paalægges nogen forpligtelse med hensyn til indkjøp av varer (herunder dog ikke sprængstof, verktøi og andre arbeidsmaterialier). Hvis selskapet holder

handelsbod for sine arbeidere, skal nettooverskuddet efter revidert aarsregnskap anvendes til almenyttig øiemed for arbeiderne. Anvendelsen fastsettes efter samraad med et av arbeiderne opnevnt utvalg, som i tilfælde av tvist kan forlange saken forelagt til avgjørelse av vedkommende regjeringsdepartement.

7.

Selskapet forpligtes til at opsamle et fond til sikring for vedkommende fattigkommune overensstemmende med de regler, som i lov om fattigvæsenet av 19de mai 1900, kapitel 4, er git om bergverker.

8.

Selskapet er forpligtet til om og naar Arbeidsdepartementet saa maatte forlange paa rimelige vilkaar at skaffe arbeiderne husrum og grund til forsamlingslokale, til lokale for kooperativ eller anden handelsvirksomhet og lignende.

9.

Anvendes anlaggets vandkraft til produktion av elektrisk energi, maa koncessionæren ikke uten samtykke fra vedkommende regjeringsdepartement indgaa i nogen overenskomst til kunstig forhøielse av priserne paa energi her i riket. Heller ikke maa energi avgives til utlandet uten samtykke av vedkommende regjeringsdepartement.

Forser selskapet sig imot sidstnevnte bestemmelse, erlægges for hver gang en konventionalbod av indtil kr. 1 000,00 efter vedkommende departements nærmere avgjørelse.

10.

Selskapet er forpligtet til at avgi indtil 5 pct. av den til enhver tid utbyggede kraft til den kommune, hvor kraftanlægget er beliggende, eller til andre interesserte kommuner efter vedkommende departements nærmere bestemmelse, likesom staten forbeholdes ret til at erholde andre 5 pct. av kraften. Kraften leveres efter en maksimalpris, beregnet paa at dække produktionsomkostningerne med tillæg av 20 pct. I produk-

tionsomkostningerne medregnes 6 pct. rente av anlægskapitalen. Produktionsomkostningernes størrelse fastsættes ved overenskomst mellem vedkommende departement og koncessionæren eller i mangel av saadan ved lovlig skjøn.

Denne fastsættelse kan saavel av vedkommende departement som av selskapet forlanges revidert hvert 5te aar. Selskapet har ret til at forlange et varsel av mindst 1 aar før kraften uttages.

11.

Selskapet forpligter sig til at stille de veier, det maatte anlægge, til fri avbenyttelse for distriktets indvaanere. Dette gjælder dog ikke de veier, som anlægges langs selskapets tunneller og rørledninger av hensyn til inspektion av disse, og heller ikke veier beliggende indenfor fabriksomraadet.

12.

Naar 80 — otti — aar er forløpet fra koncessionens datum, tilfalder vandfald med alle de indretninger, hvorigjennem vandets løp og leie forandres, saasom damanlæg, kanaler, tunneller, bassænger, rørledninger m. m. samt de til utbygningen og kraftanlægget erhvervede grundstykker og rettigheter, kraftstationer med tilhørende maskineri og andet tilbehør staten med fuld eiendomsret og uten vederlag.

Det som ikke tilfalder staten kan den indløse for dets værdi efter skjøn paa sin bekostning eller forlange fjernet inden en av vedkommende departement fastsat frist.

13.

Anlægget med installert maskineri skal ved koncessionstidens utløp være i fuld driftsmæssig stand. Hvorvidt saa er tilfældet, avgjøres ved skjøn av uvillige mænd paa selskapets bekostning.

Selskapet forpligter sig til paa sin bekostning at utføre, hvad skjønnet i saa henseende maatte bestemme.

14.

Selskapet forpligter sig til, efterat koncessionen er meddelt og forinden arbeidene med utbygningen av vedkommende vand-

fald paabegyndes, at forelægge vedkommende departement detaljerte planer med fornødne opplysninger, beregninger og omkostningsoverslag vedkommende vandfaldenes utbygning, saaledes at utbygning av vandfaldene ikke kan finde sted, forinden planerne av vedkommende departement er approbert. Mindre forandringer i planerne er dog tillatt.

Derhos forpligter aktieselskapet sig til at utbygge anlæggene med tilhørende damme paa en solid maate.

Anlæggenes utførelse saavel som deres senere vedlikehold og drift underlægges offentlig tilsyn.

Utgifterne hermed utredes av koncessionshaverne.

15.

Selskapet har at underkaste sig de bestemmelser, som til kontrol med foranstaaende betingelsers overholdelse maatte bli truffet av vedkommende regjeringsdepartement.

16.

Forsaavidt der maatte paahvile de koncederte eiendomme ældre pantheftelser, servituter av væsentlig betydning, leieretigheter og lignende heftelser, pligter selskapet at fjerne disse eller sørge for, at de viker prioritet for de i koncessionen paalagte forpligtelser, herunder mulktter der maatte paalægges i henhold til denne. Dette gjælder dog ikke stedsevarende aarlige avgifter indtil et beløp av kr. 1970,00, der utgjør en del av kjøpesummen for de eiendomme koncessionen angaar.

Av hensyn til disse avgifter skal selskapet ved koncessionens meddelelse indsette paa kontrabok med Christiania Sparebank et beløp kr. 4420,00.

Kontraboken med fornøden paategning blir at deponere i Arbeidsdepartementet.

Ved koncessionens ophør disponeres det paa kontraboken indestaaende beløp med de i koncessionstiden paaløpne renter og rentesrenter av staten til indløsning av de aarlige avgifter eller i tilfælde til disses fortsatte utredelse.

Den del av kapitalen, der ikke med-

gaar i nævnte tiemed tilbakebetales selskapet. Foraaavdit nogen av de aarlige avgifter avløses i koncessionstiden blir en forholdsmæssig del av det indestaaende beløp at tilbakebetale.

Heftelser av mindre betydning kan av vedkommende regjeringsdepartement tillates at forbli staaende. Alle heftelser, som efter koncessionens tinglysning (kfr. post 18) er paaført vedkommende eiendomme og som maatte eksistere paa den tid, da anslaget tilfalder staten, bortfalder som ugyldige.

17.

Undergaar selskapet saadan forandring, at foran anførte bestemmelse med hensyn til bestyrelsens sammensætning ikke lenger opfyldes eller overtrædes bestemmelsen vedkommende aktiemajoriteten i selskapet (jfr. post 1), er følgelig den ved nærværende resolution meddelte tilladelse bortfaldt og selskapet underkastet bestemmelse i lov om erhvervelse av vandfald, bergverk og anden fast eiendom av 18de september 1909 §§ 22 og 23 jfr. § 25.

18.

Idet aktieselskapet vedtar foranstaaende betingelser for koncession paa vedkommende eiendoms erhvervelser og reguleringsarbeider som forpligtende for sig og de koncederte eiendomme, indgaar det paa, at nærværende koncession, der ikke kan overdrages uten kongelig tilladelse, paa selskaps bekostning tinglyses ved dets værneting og inden de jurisdiktioner, hvor de koncederte eiendomme og anlag m. v. er beliggende.»

Man skal bemerke, at departementet har gjort selskaps vedkommende oppmerksom paa, at der ved den eventuelle koncession intet vil være avgjort med hensyn til spørsmålet om tilladelse til at regulere vedkommende vasdrag, jfr. lov av 19de juli 1907 angaaende forandring i vasdragsloven av 1ste juli 1887 og kgl. resol. av 12te september 1907.

I henhold til det anførte tillater man sig at

indstille:

At der i medhold av lov av 18de september 1909 om erhvervelse av vandfald, bergverk og anden fast eiendom meddeles «Aktieselskapet Ryfylke Kraftanlæg» koncession paa erhvervelse av de paa vedlagte fortegnelse opførte eiendomme og rettigheter i Strand herred, Stavanger amt, paa foranstaaende betingelser.

Fortegnelse

over eiendomme og rettigheter hvorpaa der av «Aktieselskapet Ryfylke Kraftanlæg» søkes koncession.

1. Eiendommen gr.nr. 49, br.nr. 5, Jørpeland bruk, skyldsatt 19de juli 1883 (bil. 1), hvilken bl. a. ogsaa omfatter halve Jørpelandselven mellem Jørpelandgrænden (vestre side) og Tunlandgrænden (østre side).
2. Eiendommene gr.nr 53, br.nr 13 og 14, sammesteds, skyldsatt 14de mars 1898 (bilag 2), omfattende bl. a. elven paa Tunlandsiden.
3. De vasdragsrettigheter m. v., som omfattes av kjøpekontrakt av 1ste mai 1897 (bilag 3) og 23de mars 1906 (bilag 4), kfr. skylddelingsforretning av 16de juni 1909 (bilag 5), samt overenskomster av 13de og 23de oktober 1909.
4. De vasdragsrettigheter m. v., som omfattes av kjøpekontrakt av 29de januar 1898 (bilag 6) og skylddelingsforretning av 16de juni 1909 (bilag 7).
5. De vasdragsrettigheter m. v., der omfattes av kjøpekontrakt av 29de august 1908 mellem Erik L. Jørpeland m. fl. og diplomingeniør Jacobsen (bilag 8).
6. De vasdragsrettigheter m. v., der omfattes av kjøpekontrakt av 29de mai 1909 mellem Erik A. Jørpeland og diplomingeniør Jacobsen (bilag 9).
7. De vasdragsrettigheter m. v., der omfattes av kjøpekontrakt av 6te september 1909 mellem Ole M. Laegoland m. fl. og diplomingeniør Jacobsen (bilag 10).

8. De vasdragsrettigheter m. v., der omfattes av kjøpekontrakt av 1ste oktober 1906 mellem Ole O. og G. O. Tungland og diplomingeniør Jacobsen (bilag 11).
9. De vasdragsrettigheter m. v., der omfattes av kjøpekontrakt av 25de juli 1906 mellem Thor B. Furenes m. fl. og Jørpelands bruk (bilag 12).
10. De vasdragsrettigheter m. v., der omfattes av kjøpekontrakt av 28de september 1908 mellem Martin G. og Bertil G. Seljeskog og diplomingeniør Fr. Jacobsen (bilag 13); kfr. forandring i samme av 19de november 1909.
11. De vasdragsrettigheter m. v., som omfattes av kontrakt av 25de mai 1909 mellem Rasmus H. Førland m. fl. og diplomingeniør Jacobsen (bilag 14).

7. Det Norske Fiskeguanoselskap.

(Regulering av Store Kongsvand, Vaagan).

Kgl. resl. av 6ta januar 1910.

Med skrivelse fra amtmanden i Nordlands amt av 26de august 1909 inkom til departementet et andragende fra overrettsakfører R. M. B. Schjølberg, Bodø, paa vegne av Det Norske Fiskeguanoselskap, Lerosen pr. Svolvev, om tilladelse til at foreta opdæmnings- og sænkingsarbeider ved store Kongsvand i Vaagan herred.

Av andragendet hitsattes følgende:

«Det norske fiskeguanoselskap har et elektrisk kraftanlæg ved lille Kongsvand i Vaagan herred.

Selskapet har med sine reservoirer kunnet skaffe op til 160 h.k. til de nærliggende industrielle anlæg, nemlig:

til Lerosfabrikken selv	40 & 50 h.k.
til Tøndefabrikken, Svolvev	20 »
til Reherbanen, Svolvev	8 »
til Lofotpostens trykkeri	8 »
til Svolvev mek. verksted	9 »
til lys har været skaffet	40 »

Anlæggets vandreservoirer er dam ved Lille Kongsvand, og det har en regulerings-

dam ved det ovenfor liggende Store Kongsvand.

Anlægget har kunnet levere op til 160 h.k. uten at røre vandbeholdningen i store Kongsvand, da det daglige spildvand har været tilstrækkelig.

De nuværende turbiner er imidlertid fuldt belastede; det er derfor selskapets hensigt, at indsætte en turbin til. Fra lille Kongsvand kan der med nuværende turbiner og faldhøide præsteres 3 à 400 h.k. De 160 h.k., der utvikles ved nuværende turbiner, viser sig at være forlitet til at tilfredsstille efterspørselen efter elektrisk kraft og belysning.

Der er da opstaat behov for større reservoir for at regulere vandføringen.

Dette kan kun ske ved sænkning og forhøielse av store Kongsvand. Ved dette vand blev der for ca. 50 aar siden anlagt en kanal med dæmning et ganske kort stykke fra vandet. Fra dæmningen blev lagt en kanal til vandet. Kanalen ønskes nu fordypet, hvilket allerede er gjort med undtagelse av gjennembruddet for kanalen til vandet. Den nye kanal er 1,5 meter i bunden. Som følge av fordypningen er luken i dæmningen sænket en meter.

I sten paa nordre side av luken blev der hugget et merke, som viser den gamle dams høide. Man har nu latt opbygge den gamle dæmning. Selskapet ønsker ved paa denne maate at istandsætte og utbygge den tidligere dam og ved en sænkning av avløpskanalen at opnaa en sænkning av vandet paa 1 meter og en forhøielse av 0,75 meter. Det er til disse arbeider, der søkes koncession.

Avløpskanalen ligger paa fabrikkens egen arvefæstede grund. Paa den hermed følgende kartskisse er de med rødt avmerkede stykker ved lille Kongsvand og etven mellem vandene fabrikkens eiendom.

Granserne mellem eiendommen ved Store Kongsvand er betegnet med røde linjer.

Jeg henviser om eiendomsretten og selskapets vand- og damrettigheter like overfor de tilstøtende eiendomme til vedlagte bilag

1—4. Ved den projekterte sänkning vil indvindes 26 h.k. aar, ved forhøielse 11 h.k. aar. Jeg henviser herom til de foretagne beregninger, bilag 5, hvor vandmængden er beregnet til h.k. aar med 3 ganges fyldning av reservoirerne; et h.k. aar kan antagelig gi op til 3 h.k., da jo kraften for de fleste bedrifter ikke benyttes hele døgnet rundt.

Selskapets egen nytte og fordel av de projekterte arbeider er ovenfor berørt: der vil indvindes mer stabil vandføring, hvorved kraft og lys kan avgives til flere nye industrielle anlæg. Selskapets fortjeneste vil bli kr. 10,00 pr. levert hestekraft. Men ogsaa for det omgivende samfund vil fordelene være indlysende, nemlig alle de fordele istandbringelsen av nye bedrifter skaffer, videre anvendelse av elektrisk lys, ledebred for flere mennesker m. m.

Der er ikke tale om, at de tilstøtende grundeiere vil lide nogensomhelst skade ved sänkningen eller forhøielsen. Vandets omgivelser er udelukkende udyrket og udyrkbare mark, hovedsagelig bestaaende av fjeld og sten med lyngtuer og temmelig steile bredder.»

De med andragendet fulgte bilag vedlægges.

Andragendet har av amtmanden været forelagt vedkommende private grundeiere til erklæring. Disse har meddelt, at de intet har at indvende mot, at andragendet indvilges, men forbeholder sig erstatning for enhver skade og ulempe, som foretagendet maatte paaføre deres eiendomme.

Tilsynsmanden ved statens eiendomme i Lofoten har i skrivelse til fogden i Lofoten og Vesteraalen av 16de juli 1909 meddelt, at staten er eier av den del av Øvre Kongsvand, der ligger mellem Store- og Lille-Andershaug. Opsynsmanden opplyser endvidere, at vedkommende vandlinje utgjør ca. 500 meter og at landskapet skraaner paa den overveiende del ganske sterkt nedover mot vandet, saa der ikke vil bli tale om, at nogen større del av terrænet ved en opdæmning av 0,75 meter vil komme under vand. Tilsynsmanden anbefaler endelig, at den ansøkte tilladelse gives under forutsæt-

ning av, at staten faar erstatning for den skade og ulempe, som opdæmnings- og sänkningsarbeidet vil forvolde.

Likeledes har sognepresten i Vaagan, Nils C. Christie, som bruker av Vaagan prestegaard i skrivelse til vedkommende lensmand av 19de august 1909 anbefalt andragendet, dog paa betingelse av, at opdæmningen indskrænkes til 1 — en — meter og at der ydes skadeserstatning.

Andragendet har derhos av amtmanden været forelagt Vaagan herredsstyre, der har uttalt, at det intet har at erindre mot foretagendets fremme.

Vasdragsdirektøren har i en paa foranledning avgitt uttalelse av 7de oktober 1909 bl. a. anført følgende:

«Den planlagte regulering gaar ut paa en forøkelse av den tidligere reguleringshøide i Store Kongsvand ved 0,75 meters hæving og 1,0 meters sänkning av henholdsvis den øverste og nederste reguleringsgrænse. Hermed vil oppnaas en samlet reguleringshøide av 3,75 meter mot tidligere 2,0 meter. Der haves tidligere ogsaa i Lille Kongsvand en reguleringshøide av 2,0 meter. Det samlede magasin blir efter den planlagte regulering 6,74 mot tidligere 3,94 mill. m.³. Den herved oppnaade forøkelse av vandføringen antages at være ca. 0,15 m.³ pr. sekund for fuld døgn drift, hvilket i det ca. 16,5 meter høie fald motsvarer ca. 25 eff. h.k.

Efter de foreliggende opplysninger at dømme vil jeg anta, at reguleringen forsaavidt er berettiget som de fordele, anlegget skjønnes at ville medføre, i betydelig grad overstiger erstatningsbeløpet for den derved bevirkede skade, likesom den ved reguleringen økede stabile drift antages at fremme interesser av almen betydning.

Jeg tillater mig derfor at anbefale, at den ansøkte tilladelse gives paa betingelse av, at tegning av reguleringsdammen med fundamentering og paabyggelse forelægges det offentlige til approbation.»

Kirkedepartementet, hvis uttalelse angaaende andragendet man har indhentet, forsaavidt Vaagan prestegaard berøres av foretagendet, har i skrivelse av 30te

oktober 1909 meddelt, at departementet for prestegaardens vedkommende ikke vil motsætte sig, at den ansøkte tilladelse gives, hvis der tilstaaes erstatning — bestemt ved overenskomst eller skjøn, optat paa selskaps bekostning — for den skade og de ulemper, som nu og senere maatte bevirkes for prestegaarden ved de omhandlede opdæmnings- og sænkingsarbejder.

Landbruksdepartementet har i en paa foranledning avgit uttalelse av 16de november 1909 bemærket, at det ikke av hensyn til statens grundeierret finder noget at erindre mot andragendets indvilgelse, idet departementet forutsætter, at selskapet eventuelt utreder fuld erstatning for den skade eller ulempe, som maatte forvoldes, forsaavidt angaar statens eiendomme ved Store Kongsvand. Landbruksdepartementet forutsætter endvidere, at selskapet selv vil ha at avfinde sig med dem, som for tiden bruker statens grund.

Nærværende departement skal bemerke, at man efter de foreliggende opplysninger og erklæringer maa anta at der til det heromhandlede reguleringsforetagende knytter sig interesser av almen betydning, og at de paaregnelige fordele ved foretagendet i betydelig grad vil overstige den skade og de ulemper, som maatte bli en følge av dette.

Man vil derfor anbefale, at der i henhold til vasdragslovens § 25 meddeles tilladelse til reguleringsarbeidets utførelse i det væsentlige overensstemmende med den for arbeidet fremlagte plan.

Tilladelsen vil man overensstemmende med vasdragsdirektørens forslag anbefale meddelt paa betingelse av, at tegning av reguleringsdammen med fundamentering og paabyggelse forelægges Arbeidsdepartementet til approbation. Departementet vil videre foreslaa, at der for mulig skadeserstatning i anledning av foretagendet (vasdragslovens § 29, jfr. § 70) av Det norske fiskeguanoseselskap stilles betryggende sikkerhet efter departementets nærmere bestemmelse for et beløp, som man efter konferanse med vasdragsdirektøren antar passende kan sættes til kr. 1 000,00.

I henhold til det anførte tillater man sig at

indstille:

1. At det i medhold av lov om vasdragenes benyttelse m. v. av 1ste juli 1887, § 25, jfr. tillægslov av 19de juli 1907, tillates Det norske fiskeguanoseselskap i det væsentlige overensstemmende med fremlagt plan at foreta opdæmnings- og sænkingsarbejder ved Store Kongsvand i Vaagan herred, Nordlands amt, paa betingelse av at tegning av reguleringsdammen med fundamentering og paabyggelse forelægges Arbeidsdepartementet til approbation.
2. For mulig skadeserstatning i anledning av foretagendet stilles av selskapet overensstemmende med nævnte lovs § 29 betryggende sikkerhet for et beløp av kr. 1 000,00 efter Arbeidsdepartementets nærmere bestemmelse.

8. A/S Kvernelands Fabrik, Time.

(Regulering av Frøilandselven). Jfr. nedenfor nr. 16.

Kgl. resl. av 1ste april 1910.

Med skrivelse fra amtmanden i Stavanger amt av 8de november 1909 indkom til departementet et andragende fra aktieselskapet «Kvernelands Fabrik» i Time herred om tilladelse i medhold av vasdragslovens § 25 til at regulere Frøilandselven ved opdæmning og sænkning av Mosevandet og Fjermestadvandet (Øigardsvandet).

Av andragendet hitsættes følgende:

«Vedlagt oversendes:

1. Utskrift av forlik av 15de mai 1849.
 2. Kjøpekontrakt av 21de mars 1894.
 3. Ingeniør Sommerschiolds skrivelse av 24de juni 1908 til O. G. Kverneland.
 4. Sommerschiolds tillægsutredning av 18de mars.
 5. Specialkart over Mosevand.
 6. Profil av damstedet ved Mosevand.
- Frøilandselven har sin utapring fra Mosevand og Fjermestadvand og falder ut i Frøilandsvand ved gaarden Frøiland i Time.

ved vandets nordøstre ende. Fra Frøilandsvandets sydvestre ende gaar saa Aarreevnen, der falder i sjøen ved Orre i Klepp. Elven er et mindre vasdrag med smaa fald. Mosevandet ligger kun 135 meter over havflaten. Av industrielle indretninger er der nogen ubetydelige møller ved Orre, Bryne, Aasland og Lindeland samt Kvernelands fabrik, der er beliggende ved elvens utløp i Frøilandsvandet. Av disse indretninger er Kvernelands fabrik den betydeligste. Den har fra en beskeden start vokset sig op saa den nu beskjæftiger 40 mand og har en omsætning av kr. 126 000,00, og den er i stadig vekst. Som drivkraft benytter fabrikken et fald paa $7\frac{1}{2}$ meter ved Frøilandselvns utløp. Med den nuværende regulering har fabrikken fra 20 til 40 hestekræfter, mens den ved opdæmning og sænkning av Mosevandet og Fjermestadvandet kan erholde 75 h.k.

Ved forliket av 15de mai 1849 opnaades der mellem Kristoffer Kristoffersen Aasland, der ogsaa eiede gaarden Lindeland, og eierne av gaarden Fjermestad enighet om en regulering av elven, idet begge parter skulde være med at opføre og vedlikeholde stem i de 2 nævnte vande. Denne regulering var ufuldstændig. Gaarden Fjermestads rettigheter med hensyn til reguleringen er ved kjøpekontrakt av 21de mars 1894 overdrat Kvernelands fabrik, der dengang eiedes av O. G. Kverneland. Med Aasland og Lindeland har fabrikken ikke kunnet opnaa enighet om en fuldkommen regulering; med endel opsittere, der har eiendom ved Mosevandet har man heller ikke kunnet opnaa enighet. Kvernelands fabrik ansøker derfor om tilladelse til i medhold av vasdragslovens § 25 at foreta reguleringer overensstemmende med vedlagte planer, utarbeidet av ingeniør Sommerschild.

Fjermestadvandet er det ikke hensigten at opdæmme høiere end til den gamle stemhøide. Derimot maa den gamle stem utbedres likesom det er nødvendig at sænke utløpet en ubetydelighet. Ret til sænkning har Kverneland efter medfølgende kontrakt (bilag 2). Bortset fra Aaslands rettigheter til den gamle stem er erhvervelse av ny

grund eller av rettigheter ved dette vand unødigt. De opsittere paa Aasland og Lindeland, der har kverne og terskeindretninger i elven og rettigheter til stemmene, er Kristoffer C. Aasland, Kristian G. Aasland og Chr. S. Aasland.

For Mosevandets vedkommende er det derimot fornødent at erhverve grund til den nye stem, og derhos ret til at sætte under vand 403 ar litet værdifuld jord. Gaarden Aasland har derhos ogsaa ved dette vand rettigheter til den gamle stem.

Bortset fra den jord som sættes under vand og fra, at endel gjærder maa forlænges, vil reguleringen ingen skade forvolde. Tvertimot vil den for elveeierne — deriblandt Aasland — kun være til fordel, idet der ved samme vil skaffes jevn vandføring.

Forøvrig tillater jeg mig at henvise til hr. ingeniør Sommerschildts utredning av saken.»

Man vedlægger de i andragendet paabe- raabte bilag, hvoriblandt ingeniør K. Sommerschildts skrivelse til fabrikeier O. G. Kverneland av 24de juni 1908 og 18de mars 1909. Heri har, som det vil sees, ingeniør Sommerschild nærmere redegjort for planen m. v. vedkommende den projekterte regulering.

Amtmanden meddeler i ovennævnte skrivelse av 8de november 1909, at A/S Kvernelands fabrik, saavidt vites, forarbeider mest akerbruksredskaper og antagelig bidrar til gode redskapers utbredelse i distriktet. Han opplyser derhos, at følgende gaarde berøres av reguleringen: Kverneland, Frøiland, Kalberg, Aasland med Lindeland, Fjermestad, Egeland (og Tegle), samt lige i Time herred og Edland samt Bærland i Gjesdal herred.

Gjennem vedkommende lensmand har andragendet av amtmanden været forelagt til erklæring fra de eiere av ovennævnte gaarde samt av vandfald ved Frøilandselven, med hvem der ikke er opnaadd mindelig overenskomst vedrørende reguleringens utførelse.

Med undtagelse av opsitterne paa gaardene Aasland og Lindeland har vedkom-

mende eiere uttalt, at de intet væsentlig har at erindre mot reguleringens utførelse, naar de faar erstatning efter skjøn eller hvad de har forlangt for den skade, som maatte bli dem paaført. Enkelte av vandfaldseierne i Frøilandselven har tillike anført, at de anser reguleringen ogsaa at være til fordel for deres eget vandfald.

Opsitterne paa gaarden Aasland, Christopher C. Aasland og Christian G. Aasland, har i en til departementet stilet forestilling av 6te mai 1909 bl. a. anført følgende:

«I andragendet er intet nævnt om, at ved Mosvandets opdæmning vil værdifulde brændtorvteige — tilhørende en av gaardens opsittere, bli sat under vand og derved ødelagt for eieren. Paa den anden side siges der en ganske væsentlig ting formeget, den nemlig, at mindelig overenskomst med opsitterne paa Aasland ikke har været at opnaa.

Dette er uriktig, forsaavidt at saadan overenskomst aldeles ikke fra Kvernelands fabrik har været begjært eller tilbudt til nogen av undertegnede. Dette er saa meget mere bemerkingsværdig, som det maa antages, at fabrikken derigjennem vilde ha rukket længere frem mot det maal, den ønsker sig, end gjennom lovtvang, hvis saadan idetheletat kan komme til anvendelse i dette tilfælde.

Herpaa skal vi for nærværende ikke indlade os nærmere men alene peke paa den omstændighet, at det fabrikken vil opnaa gjennom koncessionen — vandenens opdæmning og vandføringens regulering — det har Aasland allerede erhvervet sig stedsevarende rettigheter til ved et retsforlik av 15de mai 1849 mellem Aasland og Fjermestad. Heri er bestemt ikke alene, hvorledes vandenens opstemning skal foregaa, men ogsaa at vandet paa et nærmere bestemt sted skal deles; saaledes at de to tredjedele skal gaa om Fjermestad og det gamle Aaslands tun, og en tredjedel skal gaa vestligere til Lindland, som er en senere bebygget del av Aasland; og hvor vandløpene atter møtes.

De gjennom disse stemninger og vand-

føringens regulering vundne fordele er ganske betydelige og er en værdifuld herlighet til alle Aaslands-gaardenes bruk.

Saaledes drives med vandkraft herfra 4 kverner med tørkemaskiner, 3 tærskemaskiner, hakmaskiner og en sirkelsag.

Hvilken betydning denne vandkraft har for gaardens drift, kan nogenlunde skjønnes av størrelsen av brukenes besætning.

Denne er tilsammen 13 hester, 70 å 80 kjøer og 350 faar.

Gaardens samlede skyld er mrk. 26,30.

Det bemerkes, at ved en fuldstændigere utnyttelse av de i retsforliket bestemte rettigheter, vil der være tilstrækkelig vandkraft aaret rundt til drivkraft av forannævnte maskiner og indretninger. Aalefiske i vandløpene tilligger ogsaa Aaslandsgaardene; det er for nogen del avhengig av stemmeretten i vandene.

Naar undertegnede Aaslands opsittere beholder sin ret til at stemme op vandene og regulere vandføringen frit og uhindret av andre i saadan utstrækning, som retsforliket tillater utnyttelsen, haves intet imot at koncession indrømmes for en større opdæmning. Beholder Aasland sine vandrettigheter ukrænkede, da er deres behov til disse tilfresstillet, og der kan saaledes ikke bli tale om, at Aasland opnaar nogen fordel ved koncessionen, med mindre der vil bli dem indrømmet større og videregaaende rettigheter, end der allerede haves efter retsforliket. Skulde der bli tale om nogen indskrænkning i Aaslands tidligere og fulde vandrettighet til fordel for koncessionen, da nedlægger vi protest derimot, idet vi antar, at beskaffenheten av vore rettigheter er av saadan natur, at de ikke rammes av koncessionslovgivningen.

Vor rettighet maa nemlig betragtes som en allerede erhvervet og fuldbragt ældre ikke tidsbegrænset koncession og kan ikke haves av en nyere saadan.

Dette er vor principale paastand, idet vi selvfølgelig gaar ut fra fuld erstatning for enhver skade og ulempe, som ved opdæmningen forvoldes vore eiendomme. Skulde mot formodning koncession bli indrømmet

i saa stor utstrækning, at vore vandrettigheder efter retsforliket i nogen maate forringes, forbeholder vi os fuld erstatning herfor, bestemt ved skjøn og med 10 pct. tillæg efter vasdragsloven.»

Eieren av br.nr. 3 og 9 av Aasland, Chr. S. Aasland, har i skrivelse til amtmanden i Stavanger amt av 8de mai 1909 uttalt følgende:

«Efter Jæder-forhold er min gaard temmelig stor. Dens skyld er mark 6,41; der fødes 20 kjør, 4—5 hester og 80 à 100 faar, hertil kommer grise- og hønsehøld. Det vil derfor forstaaes, at der er rikelig bruk for vandkraften til gaardsbehov. Med vand drives: terske-, rense- og hakkemaskiner, kverne med tørkeindretning, cirkelsag m. m., og paa br.nr. 9 har der fra gammel tid av været drevet teglverk med kraft fra elven. Det drives vistnok ikke nu, men indretningen er der og raamaterialer i massevis, saa driften kan i fremtiden bli gjenoptat.

At der ikke sker mig noget avbræk i utnyttelsen av vandkraften, er derfor for mig av den aller største betydning. Men jeg nærer ikke den mindste tvil om, at det i høi grad vil bli tilfælde, om den ansøkte tilladelse skal bli git.

Et stykke nedenfor Mosvand og Fjermestad- eller Ødegaardsvandet rinder avløpene fra disse to vande sammen. Paa samme punkt deler de sig imidlertid igjen.

I henhold til forliket av 1849 rinder der to tredjedele av vandmassen i de øvre løp og en tredjedel i det nedre, altsaa det som brukes til br.nr. 3 og 9. Disse løp forener sig igjen nedenfor alle brukte fald paa Aasland.

Vandføringen, som den nu er, efter den sidste regulering som K.s fabrik foretok før ca. $\frac{3}{4}$ aar siden, er ikke paa langt nær tilstrækkelig i det mindste løp, men er det heller ikke for de bruk, der har rettigheter til de to tredjedele. Saavidt nok faar man kun, naar den hele vandmasse ledes sammen ind i det ene løp, og fordi der er et godt forhold mellem os rettighetshavere, ordner man sig paa denne maate. Men under andre forhold er der absolut ikke en draape vand at

maiste for nogen av os, hvis det overhodet skal kunne benyttes til at drive noget med. Og man maa her ogsaa regne med muligheden av, at adgangen til nævnte sammenføring av vandet kan ta slut.

Hverken som forholdene nu er eller som de kan komme til at arte sig i fremtiden, kan opsitterne paa Aasland derfor taale nogen forminskelse av vandføringen. Men en betydelig saadan vil bli resultatet av de fra Kvernelands fabrik projekterte foranstaltninger. I fabrikkens interesser ligger det at faa en jevn vandføring. Dette skal opnaaes ved opdæmninger, der magasinerer vandet op og holder det tilbake. Der er vel grund til at tro, at det særlig er høstens rikeligere vandmængde, som skal samles op for at danne reservoir for den vandfattige tid. Men netop om høsten er det at jeg har den største bruk for vandet. Opdæmning da vil være mig til stor skade, idet jeg efter andragendet maa gaa ut fra, at det alene skal komme til at bero paa fabrikkens forgodtbefindende, hvor meget vand der skal slippes op. Det er mig til liten trøst at hr. Sommerschield uttaler, at man ikke vil holde vandet avstængt helt. Faar først Kvernelands fabrik hals og haand over vandet, har jeg ingen sikkerhet for, at man ikke til sine tider og det kanske netop naar det er ubleiligtst for mig, stænger fuldstændig av. Og selv om man ikke stænger helt av, kan man dog stænge saa meget, at jeg er udelukket fra benyttelse. Fabrikken vil naturligvis ta hensyn til sin, ikke til min interesse og disse staar her i strid med hinanden.

Det er efter de stedlige forhold ingen sandsynlighet for, at vandet skulde stige saa høit, at det vilde gaa op over den paatænkte temmelig høie stem.

Det er sandhet med megen modifikation, naar det i fabrikkens andragende heter, at man har ikke kunnet opnaa enighet med eierne av Aasland og Lindland om en regulering. Kun til mig har der nemlig i sakens anledning været rettet nogen henvendelse, men det var om samtykke til at avstaa mine rettigheter efter skjøn.

Jeg mener desuten, at Kvernelands fa-

brik aldeles ikke fylder maalet for at kunne opnaa en ekspropriationstilladelse efter vasdragslovens § 25. Selv om det nemlig er saa, at en enkelt industriel bedrift kan være av saadan beskaffenhet, at derved «almene interesser» kan antages at beforders, er ialfald ikke nærværende ansøker av den art. Jeg har ikke anledning til at kontrollere rigtigheten av de tal, der anføres med hensyn til fabrikkens omsætning o. s. v., men selv forutsat, at alt forsaavidt er korrekt, vil man ialfald se, at det slet ikke her gjælder nogen stor bedrift, og det er vel heller neppe sandsynlig, at den vil komme til at anta væsentlig større dimensioner end nu. Selv om man opnaadde en forøkelse med 30—40 hestekræfter, vilde der dog ikke bli tale om nogen storindustri. Det er viselig saa, at fabrikkens produkter har vundet anerkjendelse, og at de for en del kan ha fortrængt enkelte utenlandske. Men det maa vel forlanges mere for at kunne siges at representere «almene interesser» end blot dette, at man kan levere en vare, som kan omsættes indenlands. Var dette tilstrækkelig likeoverfor vasdragslovens § 25, vilde jo enhver industriel bedrift ha adgang til at benytte sig av den vidtgaaende adgang til ekspropriation, denne bestemmelse betingelsesvis gir, og hvorved man slipper med at betale erstatning for skade og faar sin egen værdiforøkelse gratis. Men at dette ikke har været meningen, vil sees av ekspeditjonschef Carlsens bemærkninger til § 25 i hans utgave av vasdragsloven.

Hvorvidt fabrikkens nu lykkelig har overstaat sine barnesydomme, som hr. Sommerchild siger, eller ikke, er det neppe mulig for ham eller mig at si. Dertil har vanskelig nogen av os den fornødne innsigt i de forhold, hvis bedømmelse det her kommer an paa. Men sikkert er det ialfald, at barnesydommene maa ha været mere end almindelig langvarige, for det er kun i den aller sidste del av sin nu noksaa lange levetid, at fabrikkens har git sine aktionærer noget nytte.

Jeg vil slet ikke kunne erkjende, at fabrikkens representerer den alt overveiende

del av de interesser, som knytter sig til det paagjældende vasdrag. Sammenlagt tør vel de andre interesser være vel saa store. Det er ialfald aldeles ikke rigtig at fremstille disse, saaledes som i ansøkingen gjort, som de rene ubetydeligheter. En indretning som f. eks. Bryne mølle er slet ingen bagatel. Saa faa fald som der er paa Jæderen, hvor f. eks. møllebruk kan drives, er det av væsentlig betydning for jordbruket, at disse ikke beskjæres. Hos mig har der ogsaa været en ikke ganske uvæsentlig formaling av ogsaa fremmed korn og det vil kunne være gjenstand for yderligere utvikling. Naar korn andensteds ikke har kunnet males paa grund av isforhold, har dette kunnet ske hos mig, hvilket har været til nytte for distriktet.

Jeg skal sluttelig tilføie, at det ikke er rigtig naar det siges, at der er erhvervet ret ved overenskomst til opdæmning av Fjermestad- eller Ødegaardsvandet, og at der nu kun skulde være tale om Mosevandet. Ogsaa for det førstnævnte vand maatte vel mit samtykke være givet, men det er ikke gjort.»

Endelig har Kristian Aasland paa Lindland i skrivelse til amtmanden av 8de mai 1909 anført følgende:

«Jeg eier en halvø i Mosevandet, ca. 200 maal stor, kaldet Storeklubben, der er indkjøpt og indgjerdet til sommerbeite for faar. Grunden langs skiftesgjerdet og et helt stykke ut i vandet bestaar av myr, og da der av den grund ikke kan opføres stengjerde, men kun staaaltraad- eller trægjerde, blir dette under vandets opstemning om vinteren ødelagt av vand og is. Naar saa vandet om sommeren tappes ut, vil faarene bryte ut, med mindre man gaar og sætter istand gjerdet efterhvert som vandet synker. Eiendommen ligger 1/2 times gang fra gaarden, saa dette blir noksaa brydsomt. Man maa derfor regne paa, at eiendommen blir ubrukkelig for mig som snalebeite, hvilket vil medføre, at jeg maa slutte med eller i høi grad innskranke faarsholdet, der for tiden er en av mine bedste indtægtskilder.

Likesaa vil der ogsaa bli sat under vand en del av min torvmyr.

I fabrikkens ansøknning heter det: «De opsittere paa Aasland og Lindland, der har kverne- og terskeindretninger i elven og rettigheter til stemmene er Kristoffer C. Aasland, Kristian G. Aasland og Chr. S. Aasland.» Her er altsaa ikke jeg nævnt, uagtet jeg har netop de samme rettigheter som de andre paa gaarden. Jeg har rigtignok ikke endnu tat vandet i bruk som drivkraft, paa grund av at jeg nys er utflyttet, og jeg til denne tid har faat lov at benytte min broder Chr. S. Aaslands kverne og terskegreier, sirkelsag og hakmaskin m. m. Men pladsen for husebygningerne er valgt specielt med tanke paa benyttelse av vandfaldet for øie. Hertil kommer, at det er kun i regntider, hovedsagelig om høsten og vinteren, vi har vand nok til terskning og maling, og kommer denne regulering istand, og Kvernelands fabrik skal faa hals og haand over vandet, vil vi sandsynligvis aldrig faa vand nok hverken til terskning eller maling. Al den stund saadant er igjære, er det derfor liten mening i at gaa til nogen utbygning av vandfaldet. Jeg har rigtignok ikke nogen stor gaard, den har kun en skyld av 3 mark 54 øre og jeg begyndte for 5 aar siden med 4—5 kjer, 30 faar og hest, men føder nu 12—13 kjer, 50 faar og 2 heste og dyrkningsmulighetene er fremdeles saa at sige ubegrænsede.»

I skrivelse til Time herredsstyre av 10de juni 1909 har overretssakfører Jakob E. Vik, Stavanger, paa vegne av A/S Kvernelands fabrik anmodet om herredsstyrets uttalelse angaaende andragendet, idet han bl. a. til imøtegaelse av, hvad der er anført av ovennævnte eiere av Aasland og Lindland har uttalt følgende:

«Det vil sees, at Kvernelands fabrik ifølge kontrakten av 21de mars 1894 har faat sig overdrat gaarden Fjermestads ret til opstemning og regulering av de to vande, samt ret til at sænke utløpene.

Ved forliket av 1849 enedes opsitterne paa Fjermestad, Aasland og Lindland om i fællesskap at opføre og vedlikeholde pas-

sende stemmeindretninger for Ødegaards- og Mosevandet. Det blev ved forliket bestemt, at Fjermestads opsittere bl. a. skulde ha ret til at slippe vandet ut av vandene forsaavidt det maatte fornødiges av hensyn til fiskeriet. Nogen saadan ret skulde derimot ikke Aasland eller Lindland ha. Bortset fra Fjermestads ret til at slippe vandet ut skulde uttapningen foregaa jevnt. De nedenfor liggende eieres ret var jo ogsaa til hinder for, at vandet kunde tilbakeholdes i længere eller kortere tid. Det blev derhos ved forliket bestemt, at der et godt stykke nedenfor vandene skulde opføres en stemmeindretning til fordeling av vandet mellem Lindland paa den ene side og Aasland og Fjermestad paa den anden og der indrømmedes de interesserte en ret til at slaa op denne stem under flom. Denne fordelingsstem berøres ikke av den nu paatænkte regulering og vil opsitternes rettigheter til denne stem bli de samme efter som før reguleringen.

De stemmeindretninger, som berøres ved den paatænkte regulering, er kun stemmeindretningerne ved Ødegaardsvandet og Mosevandet. Den forandring, som tilsigtes, er at gjøre dæmningerne solidere og forøke tappehøiden. Med andre ord at foreta en fuldstændigere regulering end den, som allerede er foretat. Den ret Aasland og Lindland hadde med hensyn til dæmningerne ved vandene var den at motta vandet fra de to bassænger jevnest mulig regulert. Den ret beholder de to gaarde fremdeles, mens Kvernelands fabrik gratis overtar alene forpligtelser som efter forliket delvis paahvilte de 2 gaarde. Kvernelands fabrik søker ikke om tilladelse til at tilbakeholde vandet i kortere eller længere tid — jeg bortser fra, at det kan bli nødvendig for ganske kort tid under reparationsarbeide med dæmningerne at stenge vandet av. — Saavel Lindlands som Aaslands opsittere har i 1849 og senere anseet en regulering gavnlig for sig, og det er selvsagt at de i saa henseende har seet ret. Under disse omstændigheter er det noksaa uforklarlig, at de nu kommer med lange motforestillinger.

En detaljert imøtegaelse av de frem-

komne motforestillinger anser jeg overflødig og jeg skal derfor kun komme med nogen bemerkninger. Der argumenteres som om det var planen at berøve Aasland og Lindland vand. Det er selvsagt, at saa ikke er tilfælde. Vandet skal fremdeles gaa om Aasland og Lindland, og det er kun tanken at gjøre vandføringen noget jevnere. En fuldstændig regulering av Frøilandselven er det imidlertid raadløst at opnaa. De to nævnte vand ligger nemlig i den øverste del av nedslagsdistriktet, og nedbøren i den øvrige del av nedslagsdistriktet blir uregulert. Mellom de 2 vande og Aasland og Lindland ligger der et flere km. stort nedslagsdistrikt, fra hvilket de 2 gaarde vil faa mere end ønskelig av flomvand, se vedlagte kart. Det vil forøvrig sees, at Kristoffer C. Aasland og Kristian G. Aasland indrømmer, at jevn vandføring for dem vil være fordelagtig. Lindlands eier derimot paastaar, at han har bruk for flomvand. Til Lindlands paastand bemerkes, at hvis der skal drives teglverk eller lignende er aargangsvand og brukbar vandføring om sommeren absolut nødvendig. Paa Lindland har man til dato kun utnyttet en liten del av det betydelige fald som tilligger gaarden. Har denne bruk for kraft, og vil den utnytte sit hele fald, hvilket kan gjøres med ubetydelige omkostninger, vil gaarden netop ved reguleringen faa sin kraftmængde saa betydelig forøket, at netop denne gaard er av de som vinder mest.

Alle eiere av vandfald i Frøilandselven og i dens fortsættelse Aarreelven vil ha gagn av reguleringen. Saaledes anbefales den av gaarden Kalberg, og Bryne mølle, som nævnes av en av Aaslands opsittere, har saa stor interesse av reguleringen, at den deltok i den sidste regulering med en andel av omkostningerne. Herredsstyret, som er lokalkjent, vil kunne bedømme om de overveiende interesser er for eller imot regulering. Om spørsmålet har ogsaa hr. Sommerschild som sakkyndig uttalt sig. Bortsett fra at endel mindre værdifuld jord sættes under vand og at endel gjerder muligens maa forlænges noget er der ingen interesser

mot reguleringen. Fabrikken har nu opnaadd overenskomst med samtlige de opsittere, der hadde jord som vilde bli sat under vand med undtagelse av følgende:

1. Kristoffer S. Aasland ..	med	58	ar
2. Kristian Aasland	>	99	>
3. S. og T. Fjermestad	>	124	>
4. Abel Skaaland	>	50	>

tils. 331 ar

Disse mænd har altsaa tilsammen 33 maal som vil bli sat under vand. Det bemerkes, at S. og T. Fjermestad ikke motsætter sig reguleringen; de kræver kun en erstatning som fabrikken finder overdreven.

Det paastaaes av enkelte, at denne regulering ikke beforder interesser av almen betydning. Ogsaa om dette punkt tillater jeg mig at utbede herredsstyrets uttalelse. Bortsett fra, at vel enhver økning av nytbar vandkraft er en «provins til landet lagt», er Kvernelands fabrik nu saa betydelig, og dens produktion saa viktig for landbruket, at der vel neppe kan reises tvil om at her er interesser av almen betydning. Dertil kommer saa, at reguleringen vil være til gagn for alle værende og vordende industrielle bedrifter i vasdraget saavel i Time som i Klepp herreder.»

Det i skrivelsen paaberaabte kart vedlægges.

Time herredsstyre har i møte den 8de juli 1909 anbefalt, at den ansøkte reguleringstilladelse gives, idet herredsstyret bemerker, at reguleringen antages at ville befordre interesser av almen betydning, og at de overveiende interesser er for regulering.

Lensmanden i Time har i skrivelse til amtmanden av 12te juli 1909 bl. a. anført følgende:

«Av de vedliggende 3 erklæringer fra 4 opsittere paa Aasland vil sees, at de, som vandfaldseiere formener, at den planlagte regulering av vandføringen i elven vil bli til stor skade for deres bedrifter.

Da det imidlertid fremgaar saavel av ansøkingen som av ingeniør Sommerschild's skrivelse, at det ikke er fabrikkens

hensigt til sine tider at holde vandet avstænget i utløpet men kun at opnaa en jevnere vandføring kan jeg ikke indse, at den ansøkte regulering skulde bli til saa stor skade for bedriften, som paastaat av vandfaldseierne.

Angaaende størrelsen av det erstatningsbeløp, som reguleringen vil medføre, kan jeg henholde mig til ingeniørens opgave herover, dog med den bemerkning, at de gjerder m. v., som reguleringen vil gjøre nødvendige, vil bli en slem ulempe og utgifterne hermed ikke ubetydelige.»

I skrivelse til amtmanden av 11te august 1909 har overretssakfører Erling Årstad, Stavanger, meddelt, at opsitterne paa Lindeland i enhver henseende fastholder sin tidligere avgivne protest mot andragendets indvilgelse, idet de ikke kan anse det i protesten anførte avsvækket ved, hvad der senere er fremkommet fra ansøkernes side.

Ifølge en saken medfulgt utskrift av Time herredsstyres forhandlinger i møte den 12te oktober 1909 har herredsstyret i nævnte møte fattet beslutning om at overta garanti for mulig skadeserstatning i anledning av reguleringsforetagendet (kfr. vasdragslovens §§ 29 og 70).

I en paa foranledning avgit uttalelse angaaende andragendet av 9de december 1909 anførte vasdragsdirektøren bl. a. følgende:

«Frøilandselven som løper ut i Frøilandsvandet i Time herred er et litet vasdrag med ca. 19 km.² nedbørsfelt. Øverst i dette ligger de 2 omhandlede sjøer Mosevandet og Fjermestadvandet ogsaa kaldet Øygardsvandet, hvis avløp forener sig et kort stykke nedenfor.

Efter de foreliggende opplysninger er disse vand allerede før regulert og den foreliggende plan gaar ut paa yderligere regulering saaledes:

Mosevandet dæmnes 1 m. over den nuværende opdæmningshøide og sænkes saa dypt, at man faar en samlet tappehøide av 3,5 m.

Fjermestadvandet (Øygardsvandet) dæmnes ikke høiere end før men sænkes i

utløpet saa meget, at det opnaaes en samlet tappehøide av 1,8 m.

Elvens minimale vandføring er derved paaregnet at skulde bli 0,5 m.³ pr. sek. eller for kun dagdrift 1 m.³.

Til sammenligning kan anføres, at den nu efter det foreliggende kan gaa ned til under det halve.

Den indvundne kraft skulde saaledes være 2,5 hk. pr. l. m. utnyttet faldhøide eller for kun dagdrift det dobbelte. Ansøkeren er oplyst at ha et utnyttet fald paa 7,5 m. Hvor meget der er tat i bruk av elvens øvrige fald nedenfor de omhandlede vand er der ikke meddelt noget om.

Angaaende den ved anlagget bevirkede skade opplyser ingeniør Sommerschild, at den ved Mosevandet vil bestaa i, at et jordareal paa ca. 60 maal, hvorav omtrent halvdelen er dyrket, vil bli sat under vand. Efter den av ham anførte jordpris kr. 23,00 pr. maal motsvarer dette en værdi av henimot kr. 1400,00. Hertil kommer ulemperne ved at gjærderne maa forandres efter behovet.

For Fjermestadvandets vedkommende er det som nævnt kun tanken at sænke utløpet noget, en foranstaltning som opplyses at være hjemlet ret til ifølge bilag 2 til andragendet.

Hvor meget av den indvundne kraft der skyldes den ene meters hævnning av Mosevandet er ikke specielt beskrevet, men særdeles meget kan det vistnok ikke være, da den hele gevinst er forholdsvis liten. Det kan derfor være et tvilsomt spørmaal om overdømmning av de omhandlede 60 maal jord er berettiget efter vasdragsloven, den anførte pris kr. 23,00 pr. maal synes mig lavt regnet.

Planens konstruktive side er meget ufuldstændig utredet:

Dammen for Mosevandet bestaar for en væsentlig del av jord, nogen tilfredsstillende beskrivelse eller tegning av tværsnit, fundamentering eller byggemaate for denne foreligger ikke. Dens høide i forhold til overfaldet bør forhøies.

Stendammens anslutning til jorddam-

men er ikke beskrevet eller tegnet, det samme gjælder i væsentlig grad fundamenteringen og styrtseing for overløpet. Beregning av flomvandføringen mangler. I de to snittegninger av stendamme, som foreligger, synes med flid indtegnet den i utførelse fuldstændig forkastelige byggemaate, som bestaar i to ydre forskallinger uten forband med en mellemliggende kjerne.

Under henvisning til det anførte tillater jeg mig at anbefale, at man før nogen endelig bestemmelse tages søker indhentet yderligere opplysninger angaaende de i vasdragsloven foreskrevne betingelser for reguleringstilladelse efter § 25, samt erholder en ingeniørmæssig behandling av planens konstruktive anordning m. m.»

Saken blev med departementets skrivelse av 6te januar 1910 tilbakesendt amtmanden i Stavanger amt, idet man bad henstillet til søkerne at bilægge andragendet med saadanne nærmere opplysninger som av vasdragsdirektøren i hans ovenanførte skrivelse angit.

Med skrivelse fra vasdragsdirektøren av 8de februar 1910 er saken paany indkommet til departementet. Av vasdragsdirektørens nævnte skrivelse hitsættes følgende:

«Ved skrivelse av 1ste ds. har stortingsmand Lima oversendt til vasdragsdirektøren skrivelse av 26de f. m. fra Kvernelands fabrikk i Time til det ærede departement med nærmere redegjørelse i anledning av et tidligere indsendt andragende om tilladelse efter vasdragslovens § 25 til at regulere Frøilandsvand ved opdæmning og sænkning av Mosevandet og Fjermestadvandet.

Ved hoslagt at oversende nævnte skrivelse med samtlige bilag skal jeg under henvisning til min skrivelse av 9de december f. a. til det ærede departement bemerke følgende:

«Efter de av Kvernelands fabrikk nu meddelte opplysninger vil den paaregnede kraftforøkelse for det 7,5 meter høie fald og kun dagdrift kunne sættes til mindst 60 h.k. eller for drift døgnet rundt 30 h.k.

Fabrikken opplyser at eie nok et fald

med 15 meters faldhøide, likesom der er flere andre forholdsvis store fald, hvorav noget er tat i bruk. Hertil kommer den nytte, som reguleringen vil ha for de nedenfor Frøilandsvandet liggende fald.

Vedrørende jordskaden er anført, at av det jordareal, som lægges under vand ved opdæmningen av Mosevandet, er kun et halvt maal dyrket mark — altsaa ikke halvdelen av det hele areal saaledes som jeg gik ut fra i min skrivelse av 9de december f. a. Det bestaar forøvrig av simpel beitesmark og en del utslaatt.

Angaaende den tekniske utførelse av de 2 dammer i Mosevandet og Fjermestadvandet, som gav anledning til en del bemerkninger fra vasdragsdirektørens side, meddeler søkeren, at det er tanken at benytte samme byggemaate som han tidligere har anvendt ved en lignende dam. Han tilføier:

«Ved Mosevandet var det meningen at «mure midtpartiet av lang kilet sten og i «forbindelse med denne en simpel stenmur «med grusfylding foran. Paa midtpartiet «skal enten det ytterste lag nedlægges i «cement eller helst støpes et betonlag ut- «vendig forbundet til muren. Saavel under «midtpartiet av dammuren som under styr- «ten graves 1 meter dybt, hvorpaa halvpar- «ten fyldes med puksten og en mager ce- «mentblanding og halvparten av lang kilet «sten. Grusfyldingen gjøres 1,5 meter bred «i toppen godt dækket med puk og stor «sten. Iøvrig tillater jeg mig at henvisse til «vedlagte tegninger av dammen.»

Vasdragsdirektøren skal bemerke, at der foruten den paa opsidens av midtpartiet projekterte plankespundvæg bør anbringes ogsaa en spundvæg av pæler paa nedsiden for at sikre fundamentet mot utvaskning.

Sidedæmningens overkant maa lægges 0,8 meter over overløpets krone. Dammens fundament maa i hele sin længde føres ned paa fast og frostfri grund.

Jeg gaar ut fra, at den samme byggemaate og dimensioner blir anvendt for overløpet i Fjermestadvandet.

Ved sidedæmningerne vil det være at

anbefale at anvende tætningsskikt av rosentorv nedlæst med sten.

Efter de nu foreliggende oplysninger vil jeg anta, at de fordele, som opnåes ved de ansøkte reguleringer, er saa store sammenlignet med skadevirkningerne, at vasdragslovens betingelser for reguleringstilladelse efter dens § 25 er tilstede. Jeg vil derfor under henvisning til de gjorte tekniske bemærkninger anbefale andragendet indvilget.»

Den av vasdragsdirektøren paaberaabte skrivelse fra A/S Kvernelands fabrik av 26de januar 1910 vedlægges med bilag.

Av den av vasdragsdirektøren likeledes paaberaabte skrivelse fra stortingsmand Lima av 1ste februar 1910 hitsættes følgende:

«Jeg skal i anledning av andragendet bemerke, at jeg er ganske godt kjendt i terrænet omkring Mosevandet og Fjermestadvandet. Den dyrkede jord, som vil lide skade ved den planlagte opdæmning, er saa rent ubetydelig i utstrækning, at den ikke er nævneværdig. Naar jorden vurderes til kr. 23,00 pr. maal, da maa jeg anse dette efter de gjengse jordpriser deromkring rent paa toppen. Nyttens av det planlagte og ansøkte foretagende maa ansees rent overveiende imot den skade og ulempe, som vil forvoldes grundeierne. Jeg maa derfor paa det bedste anbefale andragendets indvilgelse.»

Departementet skal bemerke, at man efter de foreliggende oplysninger og erklæringer maa anta, at der til det heromhandlede reguleringsforetagende knytter sig interesser av almen betydning og at de paaregnelige fordele ved foretagendet i betydelig grad vil overstige den skade og de ulemper, som maatte bli en følge av dette.

Man vil derfor anbefale, at der i henhold til vasdragslovens § 25 meddeles tilladelse til reguleringsarbeidets utførelse i det væsentlige overensstemmende med den for arbeidet fremlagte plan dog med de av vasdragsdirektøren i ovennævnte skrivelse av 8de februar 1910 angivne tekniske modifikationer i samme.

Tilladelsen vil man derhos anbefale meddele paa betingelse av, at reguleringsdammenes manøvrering skal foregaa efter et av Kongen approbert reglement.

Departementet vil videre anbefale, at den av Time herredsstyre i møte den 12te oktober 1909 avgivne garanti for mulig skadeserstatning som følge av foretagendet godtages som sikkerhet i henhold til vasdragslovens § 29.

Endelig vil man anbefale, at den nævnte herredsstyres beslutning approberes i henhold til lov om formandskaper paa landet av 14de januar 1837, § 39, forsaavidt herredet derved paaføres forpligtelser for et længere tidsrum end 5 aar.

I henhold til det anførte tillater man sig at

indstille:

1. At det i medhold av lov om vasdragenes benyttelse m. v. av 1ste juli 1887, § 25, jfr. lov av 19de juli 1907, tillates aktieselskapet «Kvernelands Fabrik» i Time herred, Stavanger amt, at regulere Frøilandselven ved opdæmning og sækning av Mosevandet og Fjermestadvandet (Øigardsvandet) i det væsentlige overensstemmende med fremlagt plan dog med den av vasdragsdirektøren i skrivelse av 8de februar 1910 angivne tekniske modifikation i samme samt videre paa betingelse av, at reguleringsdammenes manøvrering skal foregaa efter et av Kongen approbert reglement.
2. At den av Time herredsstyre ved beslutning av 12te oktober 1909 avgivne garanti for mulig skade som følge av foretagendet godtages som sikkerhet i henhold til ovennævnte lovs § 29, 2det passus, samt at nævnte beslutning i medhold av lov om formandskaper paa landet av 14de januar 1837, § 39, approberes, forsaavidt herredet derved paaføres utgifter for et længere tidsrum end 5 aar.

9. Norsk Hydro-Elektrisk Kvælstofaktieselskap.

(Forlængelse av den foran under nr. 3 indtagne koncession).

Kgl. resl. av 4de juni 1910.

Ved kgl. resl. av 17de december 1909 blev det i medhold av lov av 18de september 1909 om erhvervelse av vandfald, bergverk og anden fast eiendom meddelt Norsk Hydro-elektrisk Kvælstofaktieselskap tilladelse til for et tidsrum av indtil 6 maaneder at leie 3 800 elektriske hestekræfter av The Albion Products Co., ltd, Notodden.

Man vedlægger en avskrift av det til grund for resl. liggende foredrag.

Med skrivelse fra amtmanden i Bratsberg amt av 27de mai 1910 har man mottat et andragende fra The Albion Products Co., ltd., om at det i ovennævnte resl. fastsatte tidsrum av 6 maaneder for kraftleien maa bli forlænget med 4 — fire — maaneder.

Av andragendet hitsættes følgende:

«Som oplyst i vort forrige andragende har undertegnede Albion av Tinfos Papirfabrik ved kontrakt av 29de juni 1903 og 16de mars 1907 for et tidsrum av 15 aar fra ovennævnte datum at regne leiet 4 200 elektriske h.k. til en pris av kr. 28,75 pr. e. h.k., hvilken kraft har været anvendt til drift av vor Calcium Carbidgefabrik paa Notodden. Paa grund av vanskeligheter av forskjellig art saa vi os avvigte høst nødsagede til at gaa til en foreløbig indstilling av driften, og da vi som følge derav ingen anvendelse fik for den av os leiede kraft, hvorav vi nu maa betale leie, blev denne ved nævnte kongelige resolution tilladt bortleiet til Norsk Hydro-elektrisk Kvælstofaktieselskap.

Under 24de januar 1910 erholdt vi paa andragende tilladelse til at anlægge den for driftens overføring til Norsk Hydro-elektrisk Kvælstofaktieselskaps fabrik nødvendige ledning.

Vi har imidlertid endnu ikke seet os istand til at gjenopta den avvigte høst indstillede drift, og da vi saaledes fremdeles ingen anvendelse har for den nævnte kraft,

for hvilken vi betaler løpende leie, tillater vi os herved at andra om tilladelse til at forlænge den med Norsk Hydro-elektrisk Kvælstofaktieselskap indgaaede kraftleie for et yderligere tidsrum av 4 — fire — maaneder, idet vi tør oplyse, at nævnte selskap er villig til saadan fornyelse mot at betale os kr. 25,00 pr. hestekraft.

Under henvisning til den korte tid, som leien gjælder, samt til at anlægget av den til bortleien nødvendige kraftledning har medført forholdsvis betydelige utgifter, tillater vi os samtidig at anholde om, at tilladelsen maa bli meddelt uten at der bestemmes nogen avgift av kraftleien til staten.»

Departementet finder efter omstændighetene at kunne anbefale indvilgelsen av den ansøkte forlængelse av den heromhandlede kraftleie med 4 — fire — maaneder.

I likhet med hvad der gjælder for den oprindelige koncession vil man anbefale, at den forlængede koncession meddeles uten betingelser.

I henhold til det anførte tillater man sig at

indstille:

At den ved kgl. resl. av 17de december 1909 meddelt koncession til Norsk Hydro-elektrisk Kvælstofaktieselskap paa leie av 3 800 elektriske hestekræfter av The Albion Products Co., ltd., Notodden, i henhold til lov av 18de september 1909 om erhvervelse av vandfald m. v. forlænges med 4 — fire — maaneder.

10. Eidsvolds Elektricitetsverk. Andelsselskap.

(Regulering av Jøndalsvasdraget). Jfr. nedenfor nr. 31.

Kgl. resl. av 27de august 1910.

Med skrivelse fra amtmanden i Akershus amt av 3dje juni 1910 er til departementet indkommet et andragende fra Eidsvold Elektricitetsverk, Andelsselskap, av

30te mai næstfØr om tilladelse i henhold til vasdragslovens §§ 25 og 26 til at foreta en regulering av Jøndalsvasdraget i Eidsvold.

Av andragendet hitsættes følgende:

«Selskapet, hvis formaal er at forsyne et større strøk av Eidsvold med elektrisk lys og drivkraft fra de for øiemedet indkjØpte Jøndalsfosse, bestaar av ca. 50 andelshavere og vil skaffe elektrisk energi til antagelig ca. 2 000 menneskers bebyggelse. Planen er at regulere vasdraget og utbygge fossene i overensstemmelse med vedlagte beskrivelse og overslag fra hr. ingeniør Kincks vandbygningskontor efter dettes førstnævnte forslag (200 h.k.).

Til planens gjennomførelse er det alt-saa nødvendig at regulere vasdraget, nemlig Jøndalselven, Guldverksvasdraget og tilflytende bielve og smaasjøer, det hele beliggende inden Eidsvold herred. Det skal bemerkes, at der i hele vasdraget kun findes en eneste utnyttet liten fos utenfor de av selskapet indkjØpte fosse, som danner vasdragets utløp i Vormen. Derimot findes der — bortset fra en av selskapet indkjØpt dambygning med fos ved Søndre Hoelsjø — to à tre forlængst forfaldne dambygninger, som paa meget lange tider ikke har været benyttede. Hvilke dæmningsrettigheter, der knytter sig til disse damme, er uklart.

Selskapet har haab om at faa avfundet sig mindelig med samtlige de ved den planlagte regulering berørte grundeiere og rettighetshavere, hvorav en flerhet allerede har undertegnet overenskomster i saa maate. Men da saken har megen hast, og da man ikke tør regne sikkert paa imøtekommenhet fra alle, tillater man sig i ærbødighet at andraget om tilladelse til i medfØr av vasdragslovens §§ 25 og 26:

1. At foreta de for øiemedet nødvendige ekspropriationer og arbeider av enhver art, som fælder inden rammen av § 25.
2. At foreta de i vasdragslovens § 26 hjemlede skridt mot de dam- og fosseeiere i vasdraget, som efter behørig varsling maatte negte at delta i de planlagte reguleringsarbeider.

Man skal tillate sig at opplyse, at ved

den saaledes planlagte regulering vil interesser av almen betydning befordres, likesom nytten ved disse arbeider langt opveier den forholdsvis ganske ubetydelige skade og ulempe, som for enkelte maatte opstaa.»

Den i andragendet paaberaabte, av ingeniør Kinck utarbeidede plan tillater man sig at vedlægge.

I skrivelse av 12te juli 1910 har selskapet meddelt en del nærmere opplysninger. Av denne skrivelse hitsættes følgende:

«I tilslutning til vort ærbødige andragende tillater man sig at oversende to tegninger, som fulgte ingeniør Kincks plan og beskrivelse, hvilken før er oversendt som bilag til andragendet.

Derhos skal man i tilslutning til den saken vedlagte uttalelse fra Eidsvold herredsstyret opplyse, at de eiendomsrettigheter, som ved foretagendet antages at maatte avstaaes eller hide indskrænkning, væsentlig bestaar av et ubetydelig areal starbevokset myr og endel litet værdifuldt, udyrket slaatteland samt litt vandsyk skog. Alt dette er ogsaa under de nuværende forhold sat under vand ved flomtider. Dertil kommer, at der utkræves nogen kvadratmeters grund for damfæste ved Jønsjøens utløp. Til dette damfæste, som bestaar av værdiløst flafjeld, knytter sig ingen damret.

De allerfleste ved reguleringen berørte grundeiere har gaat med paa mindelig skjøn. Ekspropriation vil kun være nødvendig overfor to à tre stykker.

En privat grøndevei, «Guldverksveien», maa paa en strækning av nogen hundrede meter dels forhøies, dels omlægges. Plan og utstikning for dette arbeide er foretat av amtsingeniørens assistent. Færdselen vil under arbeidet ikke bli hemmet. Den i medfØr av veilovens § 83 opsynshavende med denne vei har samtykket i arbeidets utførelse. Men da foreliggende forhold muligens ikke strengt tat er hans myndighet undergit, og da man ikke kjender nogen anden for tilfælde kompetent korporation, finder man for sikkerhets skyld at burde medta dette veiforhold i andragendet.

Hvad angaar vasdragslovens § 26 og

den derunder faldende del av vort andragende skal oplyses: Vort verk eier de sammenhengende Jøndalsfosse (ca. 50 meters faldhøide) og Morttjernfossen ved Hoelsjøens utløp (ca. 8 meters faldhøide). Bortsett fra nogen stryk, som neppe lar sig utnytte, og som vi derfor helt bortser fra, findes i vasdraget yderligere kun to fald: Fosserudfaldet mellem Jøndalsfossene og Jønsjøen og Aafaldet mellem Søndre Hoelsjø og Jønsjøen. Eieren av førstnævnte fald er mindelig gaat med paa deltagelse i reguleringen efter skjøn. Aafaldets eier, Lars Waaler, har derimot negtet at delta, likesom han heller ikke har været at formaa til at gaa med paa nogensomhelst anden rimelig ordning. For denne ene fos's skyld maa vi derfor søke den i § 26 omhandlede tilladelse. Om denne fos's beskaffenhet og dens forhold til det hele tillater jeg mig at henvise til vedlagte vor skrivelse av 11te ds. til lensmanden i Eidsvold og dennes paategning av d. d. Angaaende hr. Waalers negtelse av at delta henvises til vedlagte vor skrivelse til ham og hans paategning derpaa.»

De i skrivelsen paaberaabte bilag tillater man sig at vedlægge.

Eidsvold herredsstyre har i møte den 1ste juni 1910 intet fundet at bemerke ved, at det foreliggende andragende indvilges, idet herredsstyret uttaler, at planens formaal er av almenyttig betydning, og at den skade, som vil paaføres de erstatningsberettigede vil være forsvindende i forhold til anlæggets betydning.

Andragendet er likeledes anbefalt av amtmanden i Akershus amt i ovennævnte skrivelse av 3dje juni 1910.

Saken har været forelagt for vasdragsdirektøren, der i skrivelse av 1ste august 1910 bl. a. har uttalt følgende:

«Reguleringsplanen gaar ut paa tilveiebringelse av reguleringshøider i:

1. Nordre Halsjø av 3,0 meter ved opdamning over nuværende lavvand(?).
2. Søndre Halsjø av 4,2 meter, ved sænkning 1,2 meter og opdamning 3,0 meter.
3. Jønsjø av 2,8 meter, ved sænkning 0,5

meter og opdamning 1,8 meter i forhold til nuværende lavvand(?).

4. En indtaksdam ved bygdeveien ved Jøndal, opdamning 3,0 meter.

Ved disse reguleringer vil frembringes ialt et magasin paa 3,8 mill. m.³, hvorved der ved indtaksdammen er beregnet at skulde bli en regulert minimalvandføring av 0,44 m.³ pr. sekund ved fuld døgndrift. Til denne beregning haves intet at bemerke. Uten regulering kan vandføringen ved indtaksdammen anslaaes til en 0,14 m.³ pr. sek. motsvarende 2,5 l. pr. km.² av nedbørfeltet. Den ved reguleringen opnaaelige forøkelse av vandføringen blir saaledes 0,3 m.³ pr. sekund.

Nedenfor indtaksdammen er et nytbart fald av 48,5 meter og den ved reguleringen opnaade forøkelse av vandkraften her blir saaledes 194 nat. h.k.

De øvrige nytbare fald, der vil nyde godt av reguleringen, er angit at være følgende:

Marttjernfos med ca. 8 meters faldhøide. Denne ligger formentlig i nærheten av Marttjern og dens kraftforøkelse ved reguleringen skulde da være ca. 21 nat. h.k. Faldet tilhører Eidsvold Elektricitetsverk.

Fosserudfaldet mellem Jøndalsfossene og Jønsjøen. Faldhøiden er ikke opgit. Vandkraftforøkelsen kan ansættes til ca. 3,7 h.k. pr. meter fald. Dette falds eier, rivefabrikant Jensen, har efter opgivende erklært sig villig til at delta i reguleringen.

Aafaldet, der efter dokumenterne ligger nedenfor Søndre Halsjø. Faldhøiden er ikke opgit. Vandkraftforøkelsen kan anslaaes til 2,7 h.k. pr. meter faldhøide. Faldet tilhører Lars Waaler, der ikke ønsker at delta i reguleringen.

Efter uttalelsen fra lensmanden i Eidsvold kan man formentlig gaa ut fra, at disse fald er ubetydelige i forhold til det, der er planlagt utnyttet av Eidsvold Elektricitetsverk.

De eiendomsrettigheter, som ved foretagendet antages at maatte avstaaes eller lide indskrænkning angives væsentlig at be-

stad av et ubetydelig areal starbevokset myr og endel litet værdifuldt, udyrket slaatte-land, samt litt vandsyk skog. Dertil kommer, at der utkræves nogen kvadratmeters grund bestaaende av flafjeld for damfæste ved Jønsjøen. Desuten maa en privat vei paa en strækning av nogen hundrede meter dels forhoies, dels omlægges, hvorved færdselen under arbeidstiden vil bli hemmet. Efter Eidsvolds herredsstyres uttalelse kan man gaa ut fra, at skaden er ubetydelig i forhold til anlæggets betydning.

Der foreligger ikke saadanne planer, at man paa grundlag av dem kan uttale sig om sikkerheten av de planlagte damordninger hvorfor der i tilfælde bør betinges, at endelige detaljerte planer forelægges det offentlige til godkjendelse forinden arbeidet tillates utført. Desuten bør det forlanges, at det offentlige faar adgang til at kontrollere arbeidets utførelse. Forøvrig er det formentlig intet iveien for, at de indsendte planer kan danne grundlag for den ansøkte tilladelse.

Vasdragsdirektøren antar efter de foreliggende opplysninger, at de i vasdragsloven opstillede betingelser for meddelelse av den ansøkte tilladelse saavel i henhold til § 25 som § 26 er tilstede og vil i henhold til det anførte anbefale, at Eidsvold Elektricitetsverk, Andelsselskap, paa de ovennævnte betingelser meddeles tilladelse til at regulere Jøndalsaaens vandføring i det væsentlige i overensstemmelse med ingeniør Kincks plan av 6te december 1909. Størrelsen av det beløp, hvorfor der i henhold til vasdragsloven blir at stille sikkerhet for uforutseelig skade foreslaaes sat til kr. 2 000,00.

Yderligere betingelser end de ovenfor angivne finder jeg ikke grund til at anbefale opstillet ved en eventuel tilladelse til heromhandlede forholdsvis ubetydelige reguleringsforetagende.»

Departementet maa efter de foreliggende opplysninger og erklæringer anse det godt gjort, at interesser av almen betydning vil fremmes ved heromhandlede reguleringsprojeckt, og at de fordele, som ved reguleringen vil vindes, i væsentlig grad vil over-

stige den skade og de ulemper, som maatte bli en følge av foretagendet. Man finder saaledes, at betingelserne for meddelelse av tilladelse til reguleringens fremme i medhold av vasdragslovens § 25, jfr. § 65, er fyldestgjort. Ansøkerne antages derhos at repræsentere flerheten av de i anlegget interesserte beregnet efter værdien av de fordele, der vil indvindes, saaledes at betingelserne for anvendelse av lovens § 26 ogsaa er tilstede.

Man vil derfor anbefale, at der meddeles tilladelse til utførelse av den ansøkte regulering i det væsentlige overensstemmende med den fremlagte plan.

Tilladelsen vil man foreslaa tilknyttet saadanne nærmere betingelser som foreslaat av vasdragsdirektøren i foranstaaende skrivelse av 1ste august 1910, hvorhos man vil anbefale, at det yderligere betinges, at reguleringsdammene manøvreres efter et av Kongen approbert reglement samt at veibestyrelsens samtykke indhentes til de i planen omhandlede veiomlæggninger m. v.

Departementet vil sluttelig anbefale, at der for mulig skadeserstatning i anledning av foretagendet (vasdragslovens § 29, jfr. § 70) av ansøkerne stilles betryggende sikkerhet efter departementets nærmere bestemmelse for et beløp av kr. 2 000,00, saaledes som foreslaat av vasdragsdirektøren.

Man tillater sig saaledes at

indstille:

At der i henhold til lov om vasdragenes benyttelse m. v. av 1ste juli 1887, §§ 25 og 26, jfr. lov av 19de juli 1907 meddeles Eidsvold Elektricitetsverk, Andelsselskap, tilladelse til i det væsentlige overensstemmende med den av ingeniør Kinck utarbejdede plan av 6te december 1909 at utføre reguleringsarbeider i Jøndalsvasdraget i Eidsvold og til at foreta de i den anledning fornødne ekspropriationer paa følgende betingelser:

1. At de endelige detaljerte planer forelægges for Arbeidsdepartementet til

- godkjendelse forinden arbeidet iverksettes.
2. At anlægget underkastes kontrol av det offentlige med hensyn til arbeidets utførelse.
 3. At der indhentes samtykke fra amtets veibestyrelse til de i anledning av arbeidet fornødne veioplæggninger m. v.
 4. At reguleringsdammen manøvreres efter et av Kongen approbert reglement.
 5. For mulig skadeserstatning i anledning av foretagendet stilles av ansøkerne overensstemmende med ovennævnte lovs § 29 betryggende sikkerhet for et beløp av kr. 2000,00 efter Arbeidsdepartementets nærmere bestemmelse.

11. A/S Skollenborg.

(1 aars forlængelse av fristen for paabegyndelse av arbeidet med regulering av Rødungen, jfr. del 1, nr. 43).

Den norske regjering's resl. av 1ste december 1910.

Ved kgl. resl. av 23de november 1908 blev det i medhold av lov om vasdragenes benyttelse m. v. av 1ste juli 1887, §§ 25 og 29, jfr. lov av 19de juli 1907 meddelt kaptein Hj. Johansen paa vegne av et oprettendes aktieselskap «Aktieselskapet Skollenborg» tilladelse til at foreta en opdæmning av «Rødungen» for en midlertidig regulering av Numedalslaagens vandføring bl. a. paa betingelse av, at arbeidet vedkommende reguleringen skulde paabegyndes senest inden 2 aar efter koncessionens datum og være fuldført inden 3 aar derefter.

Man vedlægger en avskrift av det til grund for resl. liggende foredrag.

Fra overrettsakfører O. Chr. Orning, Drammen, er til departementet inkommet et andragende datert 14de november 1910 om 1 aars forlængelse av ovennævnte frist for reguleringsarbeidets paabegyndelse.

Av andragendet hitsættes følgende:

«Under 23de november 1908 erholdt kaptein Hj. Johansen paa vegne av det dannende aktieselskap Skollenborg koncession

til at foreta opdæmning av «Rødungen» i Aal, Buskeruds amt. I koncessionsbetingelserne heter det, at byggearbeidet skal være paabegyndt senest 2 aar efter koncessionens datum og være færdig 3 aar derefter.

Da det paa grund av forskjellige omstændigheter har været umulig for Aktieselskapet Skollenborg at paabegynde damarbeidet ved Rødungen, ansøker jeg paa dets vegne om, at paabegyndelsesterminen for byggearbeidet maa utskytes 1 aar — alt saa senest 23de november 1911. Fristen for byggearbeidets tilendebringelse behøves ikke at forlænges.»

Vasdragsdirektøren har i en paa foranledning avgit erklæring av 22de november 1910 meddelt, at han intet væsentlig har at erindre mot, at andragendet imøtekommes.

Departementet finder efter omstændighetene likeledes at kunne anbefale, at andragendet indvilges.

Man tillater sig saaledes at

indstille:

At den i kgl. resl. av 23de november 1908 vedrørende tilladelse for «A/S Skollenborg» til at foreta en opdæmning av «Rødungen» — fastsatte frist av 2 aar for paabegyndelse av vedkommende byggearbeide forlænges med 1 — et — aar.

12. A/S Hopla Træsliperi.

(Erhverv av fossefald i Hoplaelven og Fossingelven i Aasen).

Kgl. resl. av 27de januar 1911.

Med skrivelse fra amtmanden i Nordre Trondhjems amt av 16de august 1910 indkom til departementet et andragende fra styret i A/S Hopla træsliperi om tilladelse for aktieselskapet til at erhverve forskjellige vandfald m. v. i Fossingelven og Hoplaelven i Aasen herred.

Av andragendet hitsættes følgende:

«Vi tillater os at vedlægge:

1. Gjenpart av en skrivelse av idag fra Værdalens ordfører til Landbruksdepar-

- tømentet om godkjendelse av det forhold, hvori Værdalens kommune staar til A/S Hopla træsliperi.
2. Et eksemplar av de for selskapet vedtagne vedtægter.
 3. Beskrivelse av anlægget med tilhørende vandbygningsarbeider i Fossingelv — Hopla.

Av disse dokumenter vil sees, at Værdalens kommune sitter inde med over halvparten av aktierne og ogsaa skal ha det hele nettoutbytte, forsaavidt dette overstiger 7 % av aktiekapitalen. Videre at ordningen er bygget paa den kongelige resolution av 30te december 1909 om midlertidig avdragsfrihet for Værdalens kommunes

Ved de planlagte utbygningsarbeider vil der faaes:

1. Fra Fossingelven 1400 à 1750 turbin hk., som tilsvaerer
ca. 1128 à 1407 elektr. hk., hvorav til rettighetshavere:
i Aasen 113 elektr. hk.
i Hopla 275 » »
Sum 388 » »
- Fragaar til rettighetshavere . . . 388 - 388
- Rest 740 à 1019 elektr. hk. fra Fossingelven.
2. Fra Hopla 1120 - 1350 turbin hk., som dir. føres paa slipestenene.
- Sum for sliperiet 1860 à 2369 hk.

Reguleringsarbeiderne vil ikke forøke vasdragets i industrielt øiemed anvendelige kraft med 3000 h.k., saa der for saavidt ikke utfordres kgl. tilladelse efter § 25 i vasdragsloven og kgl. resolution av 12te september 1907. Derimot vil vort selskap antagelig senere indgaa med andragende om kongelig tilladelse efter nævnte § 25 eller § 26 i vasdragsloven for at opnaa den derav flytende ekspropriationsret.

Da Aasen kommune er blandt dem, som har avstaat rettigheter til vort selskap, har vi anset det overflødig at forelægge saken til uttalelse for Aasen herredsstyre.

Navnlig av hensyn til den stilling, som Værdalens kommune staar i til vort selskap, nærer vi det haab og andrar om, at koncessionsbetingelserne maa bli stillet saa litet byrdefulde for selskapet og derved for kommunen, som loven gir adgang til.

pantelaan av invalidefondet, og at ordningen har til formaal at bringe Værdalsbruket i forbindelse med et sliperi, baade fordi skogenes avvirkning derved kan bli rationellere og mere besparende, og fordi Værdalsbruket og kommunen derved faar en større andel i utbyttet ved trævirkets forædling.

Kapitalen er helt paa norske hænder. Bestyrelsen har sit sæte i Norge og bestaar udelukkende av norske statsborgere. Undertegnede bestyrelse avgir herved erklæring om, at der ikke foreligger nogen avtale, sigtende til at overdække det virkelige forhold med hensyn til selskapets bestyrelse.

Vi andrar saaledes om, at koncessionslovens § 2, punkt 7, om fattigfond ikke maa bli bragt i anvendelse. Ved et anlæg av ikke større omfang end nærværende, kan dette heller ikke paa nogen maate være paakrævet.

Videre andrar vi om, at koncessions-tiden maa bli sat til 80 aar og om, at 3dje punktum i § 2, punkt 10, om kraftstationer m. v. ikke maa bli bragt i anvendelse.

Vi har intet at erindre mot, at der i henhold til § 2, punkt 9, bestemmes, at koncessionsæren er forpligtet til at avgi indtil 5 % til kommunen av den utbyggede elektriske kraft, hvilket tilsvaerer 5 % av 740 à 1019 = 37 à 50 elektriske h.k. Derimot andrar vi om, at der ikke maa bli truffet nogen bestemmelse i henhold til sidste punktum i punkt 10, samt om at der ikke forbe-

holdes staten ret til at erholde nogen del av kraften.

Som i fortegnelsen anført har de nuværende eiere i haandgivelserne forbeholdt sig, at der skal avgives til dem tilsammen 388 elektriske hestekræfter.

Da disse hestekræfter saaledes før salget er undtat, gaar vi ut fra, at forpligtelsen av sig selv ogsaa vil bli gjældende, naar de erhvervede vandfald m. v. i henhold til § 2, punkt 10, tilfalder staten. Skulde det ærede departement ikke dele denne opfatning, andrar vi om, at de nævnte rettigheter anerkjendes som ældre servituter, som gaar foran de av koncessionen flytende forpligtelser, derunder ogsaa hjemfaldsretten efter § 2, punkt 10. Jfr. samme paragrafs punkt 11.»

De i andragendet paaberaabte bilag vedlægges.

Amtmanden har i ovennævnte skrivelse av 16de august 1910 anbefalt andragendet, idet han bl. a. uttaler følgende:

«Saken har offentlig interesse. Dens ordning er av megen vigtighet for Værdalens kommune som eier av Værdalsbruket, og saken berører ogsaa direkte staten og amtet, henholdsvis som laangiver og garant for det laan paa kr. 2 400 000,00, som Værdalens kommune fik av invalidefondet til erhvervelse av Værdalsbruket. Av særlig hensyn hertil anbefaler jeg ogsaa den ordning med koncessionsbetingelserne, hvorom der er andrat.»

Saken har av departementet været forelagt vasdragskommissionen til erklæring, der i skrivelse av 20de september 1910 har anbefalt, at den ansøkte koncession meddeles paa endel nærmere angivne betingelser, hvorom man forøvrig henviser til kommissionens skrivelse, der vedlægges.

I skrivelse til styret for A/S Hopla træsliperi av 19de oktober 1910 uttalte departementet, at man antok at ville kunne anbefale andragendet indvilget paa de i vedliggende utkast opstillede betingelser.

Departementet bemerkede videre, at man efter indhentet uttalelse fra Justisdepartementet ikke fandt at kunne undtage

de 388 elektriske hestekræfter, der ifølge overenskomst skulde leveres til de tidligere vandfaldseiere, fra det som skulde tilfalde staten ved koncessionens ophør om 80 aar, kfr. utkastets post 9 og 11, likesom man uttalte, at departementet heller ikke i tilfælde fandt at kunne anerkjende forpligtelsen til i koncessionstiden at levere omhandlede energimængde som prioritert foran de i koncessionen paalagte forpligtelser, kfr. utkastets post 15.

Man henstillede derfor til selskapet at træffe en ordning med de tidligere vandfaldseiere, hvorefter disse enten helt frafalt betingelsen om at erholde de nævnte 388 elektriske h.k. eller gik med paa, at betingelsen begrænsedes til at gjælde i koncessionstiden og saaledes, at vedkommende ret vek prioritert for de i koncessionen paalagte forpligtelser.

Fra styret for A/S Hopla træsliperi motok man derefter en skrivelse av 29de november 1910, hvorav hitsættes følgende:

«Vi har intet væsentlig at erindre mot de betingelser, som er opstillet i det motagne utkast.

Det ærede departement har imidlertid uttalt, at det ikke finder at kunne undta de 388 elektriske h.k., som ifølge overenskomst skal leveres til de tidligere vandfaldseiere, fra det, som skal tilfalde staten ved koncessionstidens ophør om 80 aar, likesom departementet heller ikke finder at kunne anerkjende forpligtelsen til at levere den omhandlede energimængde, som prioritert foran de i koncessionen paalagte forpligtelser. Det ærede departement henstiller derfor til vort selskap at træffe en ordning med de tidligere vandfaldseiere, hvorefter disse enten helt frafalder betingelsen om at erholde de nævnte 388 elektriske h.k. eller gaar med paa, at betingelsen begrænses til at gjælde i koncessionstiden, og saaledes at vedkommende ret viker prioritert for de i koncessionen paalagte forpligtelser.

Vort selskap har gjennem sin formand sammen med amtmanden og selskapets tekniske og juridiske konsulenter mundtlig konferert med det ærede departements chef om

denne side av saken. Der blev herunder ogsaa levert skriftlige fremstillinger i saken, og vi tillater os at vedlægge disse, nemlig en skrivelse til departementets chef av 20de ds. fra amtmanden med de deri paaberaabte skrivelser og promemoriaer samt de originale haandgivelser.

Vi henviser til de mundtlige forklaringer og til de nævnte dokumenter.

En ordning med vandfaldseierne som antydnet i det ærede departements skrivelse, vil ikke kunne opnaaes, da leverancen av de 388 elektriske h.k. for en større del er til bestaaende ældre industrielle anlæg, som ikke vil ha sin kraftkilde begrenset i tid eller undergit hjemfaldsretten til staten.

Under de mundtlige forhandlinger blev ogsaa antydnet en ordning, hvorefter koncessionen alene skulde omfatte visse kvotadele av vandfaldene svarende til den kraftmængde, som vort selskap selv skal benytte, altsaa med fradrag av den vandkraft, som utfordres til leverance av de 388 elektriske h.k., og saaledes at ordningen med hensyn til leverancen av de 388 elektriske h.k. blev en sak mellem selskapet og de tidligere vandfaldseiere. Vi skal hertil kun bemerke, at vandfaldseierne efter al sandsynlighet ikke kan gaa med paa en ordning bygget herpaa, baade fordi det vil skape et indviklet forhold mellem de nuværende vandfaldseiere indbyrdes, og fordi vort selskap maa være herre over vasdragets regulering og de tidligere vandfaldseiere da ikke kan nøie sig med en brøkdel av vandfaldene. Under enhver omstændighet vil de nødvendige forhandlinger med sælgerne om disse vanskelige ordninger medføre saadan forhaling av saken, at man risikerer at bankerne trækker sig tilbake fra sine tilsagn om det nødvendige byggelaan, hvorom vi henviser til de foran nævnte skriftlige uttalelser.

Vi maa derfor indtrængende andra om, at koncessionen gives paa grundlag av de foreliggende haandgivelser.

Hvis det forlanges av staten, og hvis beløpet ikke blir uforholdsmæssig stort, er

vort selskap i tilfælde villig til nu at deponere et beløp, som med renter og renters renter ved koncessionstidens utløp om 80 aar ansees tilstrækkelig til at bestride omkostningerne ved den fastsatte leverance av de omhandlede 388 elektriske h.k. Dette beløp vil da ved koncessionstidens utløp staa til statens raadighet til bestridelse av de nævnte omkostninger. Størrelsen av det beløp, som i tilfælde nu skal deponeres, blir selvfølgelig at bestemme av det ærede departement, og vi innskærper os for vor del til at henstille, at den rentefot, som lægges til grund, ialfald ikke sættes lavere end til 4 0/0.

Som mundtlig fremholdt, er det av største betydning for os at faa en avgjørelse snarest mulig.»

Av den av styret paaberaabte skrivelse fra amtmanden i Nordre Trondhjems amt til dette departements chef av 20de november 1910 hitsættes følgende:

«Med A/S Hoplas koncessionsandragende til Arbeidsdepartementet av 16de august dette aar fulgte blandt andet gjenspart av en skrivelse fra Værdalens ordfører til Landbruksdepartementet om godkjendelse av Værdalens herredsstyres beslutning av 28de juni 1910 om kommunens tegning av aktier i A/S Hopla. I denne skrivelse er nærmere gjort rede for kommunens stilling til selskapet, og for de grunde som har bevirket kommunens aktietegning. Jeg henviser forsaavidt til denne skrivelse. Kommunens forhold til A/S Hopla er allerede ogsaa godkjendt av regjeringen, idet den nævnte beslutning av 28de juni 1910 samt en tillægsbeslutning av 25de juli 1910 er approbert ved kgl. resl. av 1ste oktober 1910.

I skrivelse til A/S Hopla av 19de oktober 1910 har Arbeidsdepartementet stillet i utsigt den ansøkte koncession, men har gjort indvending mot den ønskede ordning med de 388 elektriske h.k., som ifølge haandgivelserne skal leveres til de tidligere vandfaldseiere.

Jeg har idag indhentet forskjellige uttalelser til belysning av de store vanskelig-

heter som vil opstaa, hvis departementet fastholder disse betænkeligheter mot den ønskede ordning med hensyn til de nævnte elektriske hestekræfter. Jeg tillater mig at vedlægge:

1. Skrivelse til hr. statsraaden av 20de ds. fra den av Landbruksdepartementet godkjendte tekniske og merkantile konsulent, hr. ingeniør Bergan, om det paa-tænkte træsliperi i Hopla, og om dettes betydning for den rationelle utnyttelse av Værdalsbrukets skoge.
2. En P. M. fra formanden i styret for A/S Hopla, hr. brukseier Øverland, om nødvendigheten av at selskapets koncessionsandragende avgjøres nu, uten at forsinkes ved nye underhandlinger m. v.
3. En skrivelse av 21de dennes til mig fra Værdalsbrukets og A/S Hoplans juridiske konsulent, hr. overretssakfører Tessem, om forutsætningerne for de foreliggende haandgivelser av vandfald, navnlig forsaavidt angaar de 388 elektriske h.k., som fremtidig skal leveres til de tidligere vandfaldseiere.
4. En P. M. fra overretssakfører Tessem om anvendelsen av koncessionsloven av 18de september 1909 § 2 post 10 og 11 likeoverfor A/S Hoplans erhvervelse av fosser i Aasen, navnlig forsaavidt angaar de nævnte 388 elektriske h.k.

Idet jeg henviser til disse uttalelser, tillater jeg mig for min del at fremhæve følgende:

I henhold til alle sakkyndiges uttalelser anser jeg det absolut paakrævet at Værdals kommunen (Værdalsbruket) faar adgang til at utnytte skogsvirket ogsaa gjennom et træsliperi, baade fordi skogenes avvirkning derved blir rationellere og mere besparende, og fordi Værdalsbruket og kommunen derved faar en større andel i utbyttet ved trævirkets forædling. Denne opfatning har jo faat et meget sterkt uttrykk i ingeniør Bergans foran nævnte erklæring, og principielt er den ogsaa godkjendt ved den kgl. resolution av 7de oktober 1910, hvilken resolution er avgitt efter foredrag av Landbruksdepartementet, som hadde indhentet forskjellige

sakkyndige uttalelser om saken. Jeg tror for min del at en saadan ordning er nødvendig, hvis kommunen skal kunne avvikle sine forpligtelser, samtidig med at skogene ikke drives til uplight. Herved sætter jeg selvfølgelig ut av betraktning den mulighet, at skogenes værdi i fremtiden vil stige i en saadan grad, at kjøpet av Værdalsbruket vil bli en god forretning, selv om man ikke vælger den mest rationelle form for deres utnyttelse.

Som det vil være hr. statsraaden bekendt, har det paa grund av forskjellige omstændigheter været forbundet med meget arbeide og med betydelige vanskeligheter at faa istand ordningen med Værdalsbrukets forbindelse med et træsliperi. Dette har vel nærmest bundet i, at den private kapital har hat visse betænkeligheter ved at slutte sig til et foretagende, hvori en kommune spiller en saa fremtrædende rolle. Navnlig har det voldt meget arbeide at faa de private banker til at tilstaa det nu bevilgede byggelaan paa kr. 500 000,00. Jeg er helt enig i, hvad der er uttalt i brukseier Øverlands P. M., at hvis sakens løsning paany blir stillet paa det uvisse, er det sandsynlig at bankerne trækker sig tilbake og at man da senere ikke vil faa ordnet med et nyt banklaan — d. v. s., at saken da maa opgives.

Hvis der ikke kan gives A/S Hopla koncession paa grundlag av de foreliggende haandgivelser, derunder altsaa ordningen med de 388 elektiske h.k., som fremtidig skal leveres de tidligere vandfaldseiere, maa man enten straks opgi saken, eller forsøke at indlede nye underhandlinger med sælgerne. Jeg henviser til sakfører Tessems skrivelse til mig av 21de dennes. Forhandlingerne med sælgerne vil efter al sandsynlighet bli resultatløse. Under enhver omstændighet vil forhandlingerne nødvendigvis medføre en saadan forhaling av saken, at man resikerer at bankerne trækker sig tilbake, med den følge at saken, efter hvad jeg foran har sagt, maa opgives. Dette vil ganske vist ogsaa gjælde selv om forhandlingerne med sælgerne indskrænkes til alene

at gjælde den av hr. statsraaden antydede modifikation, at de nuværende eiere beholder en vis andel av vandføringen og derhos selv besørger eller overtar tilvirkningen av den forbeholdte elektriske energi.

Jeg anser det derfor av avgjørende betydning for at saken kan gaa i orden, at koncessionen gives i den aller nærmeste fremtid og paa grundlag av de foreliggende haandgivelser. Jeg maa derfor meget indtrængende anbefale at saa sker.

Om den legale adgang til at gi en saadan koncession forsaavidt angaar de 388 elektriske h.k., som fremtidig skal leveres de tidligere vandfaldseiere, tillater jeg mig at henvise til sakkfører Tessems P. M. Jeg gaar ut fra A/S Hopla vil være villig til straks at deponere et beløp, som antages tilstrækkelig til efter koncessionstidens utløp vedvarende at opfylde leverancepligten.»

De i amtmandens skrivelse paaberopte bilag vedlægges.

Efter at der underhaanden var meddelt selskapets vedkommende, at departementet av hensyn til bestemmelserne i koncessionsloven av 18de september 1909 kap. 1 § 2 post 10 jfr. post 11 ikke kunde frafalde kravet om, at de før omhandlede 388 elektriske h.k. skulde tilfalde staten ved koncessions-tidens utløp m. v. har man mottat en skrivelse fra selskapets styre av 19de december 1910, hvorav hitsættes følgende:

«Da A/S Hopla træsliperi ikke har kunnet opnaa tilladelse til, at leverancen av 388 elektriske hestekræfter til de nuværende fosseiere paaheftedes de av aktieselskapet erhvervede vandfald som stedsevarig forpligtelse, har aktieselskapet maattet indlede nye underhandlinger med fosseierne. Under disse forhandlinger viste det sig umulig at opnaa en ordning stemmende med det ærede departements antydning i skrivelse av 19de oktober 1910.

Derimot har det endelig lykkedes at opnaa en ordning gaaende ut paa, at A/S Hopla træsliperi erhverver $\frac{3}{4}$ av vandret med vandfald paa en bestemt strækning i Fos-

singelven samt vandret med fossefald i Hoplaelven, alt saaledes som vedliggende haandgivelser utviser.

Som følge herav tillater A/S Hopla træsliperi sig i ærbødighet at andra om tilladelse til at erhverve de i de nævnte 2 haandgivelser omhandlede vandfaldsrettigheter.

Man henviser forøvrig til og stadfæster, hvad der er anført i vedliggende andragende av 16de august 1910, dog med den ændring, at erhvervelsen, forsaavidt Fossingelven angaar, alene omfatter $\frac{3}{4}$ av vandretten m. v., og at der av den erhvervede vandkraft ikke fragaar noget til sælgerne.»

De i skrivelsen paaberaabte to haandgivelser, begge datert 18de december 1910, vedlægges.

Gjennem Landbruksdepartementet er hertil indkommet to telegrafiske henvendelser fra medlemmer av det fra 1ste januar 1911 tiltrædende herredsstyre for Værdalen, datert 16de og 21de december 1910 angaaende negtelse av koncession eller utsættelse med avgjørelsen av spørsmålet, indtil det nye herredsstyre sammentræder. Det paaberopes, at det projekterte sliperi antages at bli til ruin for Værdalen, og at man har i utsigt andre, bedre avviklingsmuligheter. Idet man vedlægger de nævnte telegrammer tillikemed en fra formanden i styret for Hopla træsliperi, brukseier Øverland, mottat skrivelse av 24de december 1910, skal departementet bemerke, at da spørsmålet om Værdalens kommunes forhold til A/S Hopla træsliperi maa ansees avgjort ved de av amtmanden i ovennævnte skrivelse av 20de november 1910 omhandlede herredsstyrebeslutninger av 28de juni og 25de juli s. a., der efter foredrag av Landbruksdepartementet er approbert ved kgl. resk. av 7de oktober 1910, antages ovennævnte forestillinger at være uten betydning for koncessions-spørsmålets avgjørelse.

Departementet finder efter det saaledes foreliggende at kunne anbefale, at der i medhold av lov av 18de september 1909 om erhvervelse av vandfald m. v. meddeles A/S Hopla træsliperi koncession som ansøkt paa erhvervelsen av de vandfaldsrettigheter

m. v., som omfattes av ovennævnte haandgivelser, o: vandfaldsrettigheterne paa nærmere angivne strækninger av Hoplaelven og Fossingelven i Aasen herred, for sidstnævnte elvs vedkommende for $\frac{3}{4}$.

Tilladelsen vil man anbefale meddelt paa følgende betingelser, der nu er akceptert av selskapets vedkommende:

1.

Selskapets bestyrelse, der skal ha sit sæte her i riket, skal udelukkende bestaa av norske statsborgeré.

Selskapets love blir at forelægge vedkommende departement til godkjendelse. Forandringer i lovene, som angaar bestyrelsens virksomhetsomraade eller som forøvrig berører noget i denne koncession omhandlet forhold, maa ikke finde sted uten departementets godkjendelse.

2.

Selskapet skal senest ha paabegyndt utbygningen av vandfaldene inden 5 — fem — aar fra koncessionens datum og ha fuldent vandbygningsarbeidene samt paabegyndt anlæggets drift inden en yderligere frist av 7 — syv — aar.

Driften maa ikke uten Kongens samtykke i saa lang tid som 5 aar kontinuerlig stanses eller kontinuerlig indskrænkes til mindre end en fjerdepart av det i den forløpne tid indsatte maskineris energi, og saadanne stansninger eller indskrænkninger maa ikke uten Kongens samtykke nogen sinde i løpet av 10 aar samlet finde sted i saa meget som 5 aar.

Ved tidsberegningerne medregnes ikke den tid, som paa grund av overordentlige tildragelser (vis major) har været umulig at utnytte.

For overtrædelse av de i nærværende post omhandlede bestemmelser erlægger selskapet en løpende mulkt, stor kr. 50,00 — femti kroner — pr. dag, hvori vedkommende frister oversittes.

3.

Selskapet skal, saavel ved utbygningen av vandfaldene og opførelse av kraftstatio-

ner med videre, som ved dets bedrifter her i riket, der forsynes med kraft fra anlægget, anvende funktionærer og arbeidere, som har norsk indfødsret eller statsborgerret. Dog kan ogsaa benyttes fremmede arbeidere, naar de har hat fast bopæl her i riket det hele sidste aar.

Vedkommende regjeringsdepartement kan tilstede undtagelser fra denne regel, naar speciel fagkundskap eller øvelse eller lignende hensyn gjør det nødvendig eller særlig ønskelig.

For hver dag, som en person i strid med foranstaaende bestemmelser er i selskapets tjeneste, erlægges til statskassen en daglig løpende mulkt, stor kr. 25,00 — fem og tyve kroner.

4.

Selskapet forpligter sig til ved utbygningen av anlæggene og senere eventuelt ved driften at anvende norsk materiel, forsaavidt saadant her kan erholdes til likesaa god beskaffenhet, likesaa hurtig og til en pris, som ikke med mere end 10 — ti — procent overstiger den pris, hvortil materiel kan erholdes fra utlandet. I tilfælde av tvist herom avgjøres spørsmålet av 2 mænd, hvorav departementet og selskapet hver vælger 1, samt av 1 av mændene tilkaldt opmand. Saafremt mændene ikke blir enige om valg av opmand, opnævnes denne av amtmanden i Nordre Trondhjems amt. Omkostningerne ved skjønnet bæres av aktieselskapet.

Vedkommende regjeringsdepartement kan tilstede undtagelser fra regelen, naar særegne hensyn gjør det paakrævet.

For overtrædelse av den i nærværende post omhandlede bestemmelse erlægger selskapet for hver gang en konventionalbod av indtil 15 % av værdien.

5.

Forsikring tegnes saavidt mulig i norske selskaper, hvis disse byr samme præmiesatser som utenlandske.

6.

Arbeiderne maa ikke paalægges at motta varer istedenfor penge som vederlag

for arbeide eller paalægges nogen forpligtelse med hensyn til indkjøb av varer (herunder dog ikke sprængstof, verktøi og andre arbeidsmaterialier). Hvis selskapet holder handelsbod for sine arbeidere, skal nettooverskuddet efter revidert aarsregnskap anvendes til almennyttig øiemed for arbeiderne. Anvendelsen fastsettes efter samraad med et av arbeiderne opnævnt utvalg, som i tilfælde av tvist kan forlange saken forelagt til avgjørelse av vedkommende regjeringsdepartement.

7.

Selskapet er forpligtet til om og naar Arbeidsdepartementet saa maatte forlange paa rimelige vilkaar at skaffe arbeiderne husrum og grund til forsamlingslokale, til lokale for kooperativ eller anden handelsvirksomhet og lignende.

8.

Anvendes anlæggets vandkraft til produktion av elektrisk energi, maa koncessionæren ikke uten samtykke fra vedkommende regjeringsdepartement indgaa i nogen overenskomst til kunstig forhøielse av priserne paa energi her i riket. Heller ikke maa energi avgives til utlandet uten samtykke av vedkommende regjeringsdepartement.

Forser selskapet sig imot sidstnævnte bestemmelse, erlægges for hver gang en konventionalbod av indtil kr. 500,00 — fem hundrede kroner — efter vedkommende departements nærmere avgjørelse.

9.

Selskapet er forpligtet til at avgi indtil 5 pct. av den til enhver tid utbyggede elektriske kraft til den kommune, hvor kraftanlægget er beliggende, eller til andre interesserte kommuner, efter vedkommende departements nærmere bestemmelse. Kraften leveres efter en maksimalpris, beregnet paa at dække produktionsomkostningerne med tillæg av 20 pct. I produktionsomkostningerne medregnes 6 pct. rente av anlægskapitalen. Produktionsomkostningernes størrelse fastsettes ved overenskomst mellem

vedkommende departement og koncessionæren eller i mangel av saadan ved lovlig skjøn.

Denne fastsættelse kan saavel av vedkommende departement som av selskapet forlanges revidert hvert 5te aar. Selskapet har ret til at forlange et varsel av mindst 1 aar før kraften uttages.

10.

Selskapet forpligter sig til at stille de veier, det maatte anlægge, til fri avbenyttelse for distriktets indvaanere. Dette gjelder dog ikke de veier, som anlægges langs selskapets tunneller og rørledninger av hensyn til inspektion av disse, og heller ikke veier beliggende indenfor fabriksomraadet.

11.

Naar 80 — otti — aar er forløpet fra koncessionens datum, tilfalder vandfaldene med alle de indretninger, hvorigjennem vandets løp og leie forandres, saasom damanlæg, kanaler, tunneller, bassænger, rørledninger m. m. samt de til utbygningen og kraftanlægget erhvervede grundstykker og rettigheter staten med fuld eiendomsret og uten vederlag.

Det som ikke tilfalder staten kan den indløse for dets værdi efter skjøn paa sin bekostning eller forlange fjernet inden en av vedkommende departement fastsat frist.

12.

Anlægget med installert maskineri skal ved koncessionstidens utløp være i fuld driftsmæssig stand. Hvorvidt saa er tilfældet, avgjøres ved skjøn av uvillige mænd paa selskapets bekostning.

Selskapet forpligter sig til paa sin bekostning at utføre, hvad skjønnet i saa henseende maatte bestemme.

13.

Selskapet forpligter sig til, efterat koncessionen er meddelt og forinden arbeiderne med utbygning av vedkommende vandfald paabegyndes, at forelægge vedkommende departement detaljerte planer med fornødne opplysninger, beregninger og omkostningsoverslag vedkommende vandfaldenes ut-

bygning, saaledes at utbygning av vandfaldene ikke kan finde sted, forinden planerne av vedkommende departement er approbert. Mindre forandringer i planerne er dog tillatt.

Derhos forpligter aktieselskapet sig til at utbygge anlæggene med tilhørende damme paa en solid maate.

Anlæggenes utførelse saavel som deres senere vedlikehold og drift underlægges offentlig tilsyn.

Utgifterne hermed utredes av koncessionshaverne.

14.

Selskapet har at underkaste sig de bestemmelser, som til kontrol med foranstaaende betingelsers overholdelse maatte bli truffet av vedkommende regjeringsdepartement.

15.

Forsaavidt der maatte paahvile de koncederte eiendomme ældre panteheftelser, servituter av væsentlig betydning, leieretigheter og lignende heftelser, pligter selskapet at fjerne disse eller sørge for, at de viker prioritet for de i koncessionen paalagte forpligtelser, herunder mulkt der maatte paalægges i henhold til denne.

Heftelser av mindre betydning kan av vedkommende regjeringsdepartement tillates at forbli staaende. Alle heftelser, som efter koncessionens tinglysning (kfr. post 17) er paaført vedkommende eiendomme og som maatte eksistere paa den tid, da anlegget tilfalder staten, bortfalder som ugyldige.

16.

Undergaar selskapet saadan forandring, at foran anførte bestemmelse med hensyn til bestyrelsens sammensætning ikke lenger opfykdes (jfr. post 1), er følgelig den ved nærværende resolution meddelte tilladelse bortfaldt og selskapet underkastet bestemmelserne i lov om erhvervelse av vandfald, bergverk og anden fast eiendom av 18de september 1909, §§ 22 og 23, jfr. § 25.

17.

Idet aktieselskapet vedtar foranstaaende betingelser for koncession paa vedkommende eiendomserhvervelser som forpligtende for sig og de koncederte eiendomme, indgaar det paa, at nærværende koncession, der ikke kan overdrages uten kongelig tilladelse, paa selskapets bekostning tinglyses ved dets verneting og inden de jurisdiktioner, hvor de koncederte eiendomme og anlæg m. v. er beliggende.

I henhold til det anførte tillater man sig at

indstille:

At der i medhold av lov av 18de september 1909 om erhvervelse av vandfald, bergverk og anden fast eiendom meddeles A/S Hopla træsliperi koncession paa erhvervelse av de i vedlagte to haandgivelser fra Martin Haabeth og Nydalens fabrikker samt fra Arn S. Bye m. fl., begge av 18de december 1910, omhandlede vandfaldsrettigheter m. v. i Hoplaelven og Fossingelven i Aasen herred, Nordre Trondhjems amt, paa de foran anførte betingelser.

H a a n d g i v e l s e.

Undertegnede Johan Fossing, eier av Fossing søndre, gr.nr. 39, br.nr. 1, Ellef Fossum, eier av Fossing vestre, gr.nr. 40, br.nr. 6, Arn S. Bye, eier av Fossing nordre, gr.nr. 40, br.nr. 3 og Bakken, gr.nr. 40, br.nr. 8, A. Johansen, eier av Marieborg, gr.nr. 40, br.nr. 2, Johan Sundal, eier av Vatn, gr.nr. 41, br.nr. 1, overdrar herved til A/S Hopla træsliperi som eiendom $\frac{3}{4}$ — tre fjerdedele — av vandretten og vandføringen med vandfald og stryk i Fossingelven paa vore ovennævnte eiendomme paa strækningen fra og med Johan Fossings indtaksdam til forbi Arn S. Bye's nederste stryk; som følge herav skal A/S Hopla træsliperi være berettiget til frit og uhindret at raade over $\frac{3}{4}$ av vandet og vandføringen og at føre vandet fra det nuværende elveleie.

Overdragelsen sker mot, at der av A/S Hopla træsliperi mot heftelsesfrit skjøte kontant utbetales:

1. Til Johan Fossing kr. 30 000,00
2. » Ellef Fossum » 14 000,00
3. » Arn S. Bye » 50 000,00
4. » A. Johansen » 4 000,00
5. » Johan Sundal » 25 000,00

Med i salget følger fornøden grund til inntaksdam, til ledninger og tomt for kraftstation.

Nærværende haandgivelse er bindende, indtil alle fornødne koncessioner, tilladelse til reguleringer, ekspropriationer m. v. er opnaadd av A/S Hopla træsliperi paa betingelser, som godkjendes av rette vedkommende.

Aasen den 18de december 1910.

*Arn S. Bye. Joh. Sundal. Ellef Fossum.
Johan Fossing. A. Johansen.*

Haandgivelse.

Undertegnede Martin Haabeth, eier av Hopla, gr.nr. 59, br.nr. 1, Nydalens fabrikker (Norberg & Nielsen), eier av Nydalen, gr.nr. 59, br.nr.2, forbinder sig herved til at overdra til A/S Hopla træsliperi samtlige vand- og damrettigheter med fossefald og stryk i Hoplaelven fra og med utløpet av Hammer- vandet til Aasenfjorden — herunder ogsaa ret til at lede vandet fra det nuværende elveleie — tillikemed grund til dam eller damme og til ledninger samt fornødne tomter for en kjøpesum av kr. 100 000,00 — et hundrede tusen kroner — som utbetales kontant mot heftelsesfrit skjøte.

Fra salget er undtat tilstrækkelig vand til Nydalens fabrikker til dampkjele, farveri, vaskeri og husbehov og til Hopla til gaards- og husbehov.

Nærværende haandgivelse er bindende for os, indtil alle fornødne koncessioner, tilladelse til reguleringer, ekspropriationer m. v. er opnaadd av A/S Hopla træsliperi paa betingelser, som godkjendes av rette vedkommende.

Aasen den 18de december 1910.

*P. p. Martin Haabeth Nydalens fabrikker
Sven Haabeth. Norberg & Nielsen.*

13. A/S Tinfos Jernverk.

(Leie av indtil 10 000 h.k. fra Tinfos Papirfabrik.)

Kgl. resl. av 16de mai 1911.

Fra Tinfos Jernverk A/S er til departementet inkommet et andragende datert 12te januar 1911 om tilladelse til at leie 10 000 elektriske hestekræfter av Tinfos Papirfabrik, Notodden.

I andragendet anføres følgende:

«Tinfos Jernverk A/S, Notodden, hvis formaal efter selskapets vedtægter er ad elektrisk vei at fremstille rujern og staal samt eventuelt foreta videre bearbeidelse herav, har ved kontrakt av 7de januar 1911 leiet 10 000 elektriske hestekræfter av Tinfos Papirfabrik, Notodden.

I henhold til lov av 18de september 1909, nr. 4, § 13, andrages herved i ærbødighet om tilladelse til denne leie i henhold til den nævnte kontrakt.

Da den bedrift, som startes, er ny og uprøvet, og som saadan kan ha vanskeligheter at gjennemgaa samtidig som den, hvis den lykkes, vil aapne for vort land en ny industrigren av uoverskuelig rækkevidde, venter selskapet, at der ikke vil bli lagt det hindringer iveien i form av avgift eller lignende. Hvis det skulde ske, kunde det let bringe det hele i fare.

Det skal ogsaa bemerkes, at planlægelsen var utført, og utbygningen for den vandkraft, som skal anvendes, var paabegyndt før loven av 18de september 1909 var paatænkt.

Det oplyses ogsaa, at af den tegnede aktiekapital, kr. 1 000 000,00, er mere end 99 % tegnet indenlands og fordelt paa ca. 480 aktionærer. Det er derfor et helt norsk foretagende. Selskapets sæte er Notodden, og bestyrelsens medlemmer er alle norske statsborgere.

Selskapet gjør sig derfor haab om, at tilladelsen blir meddelt uten hindrende klausuler.

Der henvises ogsaa til vort andragende av idag om tilladelse til utnyttelse av Lange gruber.

Erklæring fra selskapets bestyrelse likesom bekræftet gjenpart av kontrakt av 7de januar mellem Tinfos Jernverk A/S og Tinfos Papirfabrik og et eksemplar av Tinfos Jernverk A/S' vedtægter vedlægges.»

De i andragendet paaberaabte bilag vedlægges.

Hiterdals herredsstyre har i møte den 28de januar 1911 erklært, at det intet har imot den omhandlede kraftleie.

Vasdragskommissionen har i en paa foranledning avgitt erklæring av 20de februar 1911, hvorav avskrift vedlægges, anbefalt det foreliggende andragende indvilget paa visse nærmere angivne betingelser.

Departementet vil anbefale, at der i medhold av lov av 18de september 1909 om erhvervelse av vandfald, bergverk og anden fast eiendom meddeles Tinfos Jernverk A/S koncession paa den heromhandlede kraftleie. Med hensyn til vilkaarene herfor har aktieselskapet, som det vil sees, i det foran indtagne andragende uttalt forutsætning om, at der ikke vil bli paalagt nogen avgift, likesom selskapets vedkommende ogsaa senere under foreløbige forhandlinger med departementet indtrængende har henstillet, at krav paa saadan avgift ikke oppstilles.

Departementet har ogsaa efter omstændighetene fundet i nærværende tilfælde, at kunne anbefale koncession meddelt uten avgiftspligt. Man har i saa henseende lagt vekt paa, at det her gjælder igangsættelse av en ny og uprøvet indenlandsk bedrift samt at ansøkerne har erklært sig villig til at indgaa paa forskjellige kauteler til sikrelse av at vedkommende bedrift ikke alene startes som men ogsaa forblir et norsk foretagende. Man sigter her til bestemmelserne i nedenstaaende koncessionsbetingelsers poster 1 og 7.

Departementet vil anbefale, at følgende betingelser, der er vedtatt av selskapets bestyrelse i møte den 13de mai 1911, oppstilles for den ansøkte koncession:

«1.

Selskapets bestyrelse, der skal ha sit sæte her i riket, skal udelukkende bestaa av norske statsborgere.

Selskapets aktier skal lyde paa navn.

Mindst to tredjedele av aktiekapitalen skal til enhver tid befinde sig paa norske hænder.

2.

Den kjøpte energi kan ikke overdrages videre uten samtykke fra vedkommende regjeringsdepartement.

3.

Energien maa ikke anvendes i bedrift, som ved røk, giftige gasarter eller paa anden maate virker ødelæggende paa omgivelserne.

4.

Selskapet skal saavel ved opførelsen som senere ved driften av vedkommende anlæg kun benytte funktionærer og arbeidere som har norsk indfødsret eller statsborgerret, dog kan der ogsaa benyttes fremmede arbeidere, naar de har hat fast bopæl her i riket det hele sidste aar.

Vedkommende regjeringsdepartement kan tilstede undtagelser fra denne regel, naar speciel fagkundskap eller øvelse eller lignende hensyn gjør det nødvendig eller særlig ønskelig.

For hver dag, som en person i strid med foranstaaende bestemmelser er i selskapets tjeneste, erlægges til statskassen en daglig løpende mulkt, stor kr. 25,00 — fem og tyve kroner.

5.

Selskapet forplikter sig til ved opførelsen og senere ved driften av vedkommende anlæg at anvende norsk materiel, forsaavidt saadant her kan erholdes til likesaa god beskaffenhet, likesaa hurtig og til en pris, som ikke med mere end 10 — ti — procent overstiger den pris, hvortil materiel kan erholdes fra utlandet. I tilfælde av tvist herom avgjøres spørsmålet av 2 mænd, hvorav departementet og selskapet hver vælger 1, samt av 1 av mændene tilkaldt opmand. Saafernt mændene ikke blir enige om valg

av opmand, opnævnes denne av amtmanden i Bratsberg amt. Omkostningerne ved skjønnnet bæres av aktieselskapet.

Vedkommende regjeringsdepartement kan tilstede undtagelser fra regelen, naar særegne hensyn gjør det paakrævet.

For overtrædelse av den i nærværende post omhandlede bestemmelse erlægger selskapet for hver gang en konventionalbod av 15 — femten — procent av værdien.

6.

Forsikring tegnes saavidt mulig i norske selskaper, hvis disse byr samme præmiesatser som utenlandske.

7.

Selskapet har at underkaste sig de bestemmelser, som til kontrol med foranstaaende betingelsers overholdelse maatte bli truffet av vedkommende regjeringsdepartement.»

I henhold til det anførte tillater man sig at

indstille:

At det i medhold av lov av 18de september 1909 om erhvervelse av vandfald, bergverk og anden fast eiendom meddeles Aktieselskapet Tinfos Jernverk tilladelse til at leie indtil 10 000 elektriske hestekræfter av Tinfos Papirfabrik, Notodden, paa ovenstaaende betingelser.

14. A/S Kinservik.

(Fristforlængelse, jfr. del I, nr. 11, 39 m. fl.).

Kgl. resl. av 30te mai 1911.

Ved kgl. resl. av 17de januar 1907 blev det i medhold av lov av 12te juni 1906 om adgang til at erhverve skog, bergverk eller vandfald, jfr. § 1 i lov nr. 4 av 9de juni 1903, tillatt svensk statsborger, professor G. Mittag-Leffler, Stockholm, paa vegne av et oprettendes uansvarlig selskap «Aktieselskapet Kinservik» at erhverve forskjellige eiendomme og vandfaldsrettigheter i Kinservik, Ullensvang herred i Søndre Bergenhus

amt, bl. a. paa betingelse av, at aktieselskapet forpligtede sig til at paabegynde utbygningen av vedkommende vandfald inden 5 — fem — aar fra koncessionens datum og til at ha halvparten av den hele kraft utbygget inden 5 — fem — aar derefter. Som sikkerhet herfor skulde selskapet forpligte sig til at betale en konventionalbod av kr. 200,00 pr. dag, hvori fristen oversittes og koncessionen skulde fortapes, dersom ikke konventionalboden blev betalt i 2 aar.

Endvidere blev det ved kgl. resl. av 13de mai 1908 tilladt Aktieselskapet Kinservik i medhold av ovennævnte love av 12te juni 1906 (jfr. lov av 28de mars 1908) og 9de juni 1903 at erhverve endel yderligere eiendomme og vandfaldsrettigheter i Kinservik.

Som betingelse for sidstnævnte erhvervelse blev bl. a. opstillet den bestemmelse, at aktieselskapet skulde være forpligtet til at paabegynde utbygningen av vedkommende vandfald inden 5 aar fra den tid at regne, da den ved ovennævnte kgl. resl. av 17de januar 1907 koncederte vandkraft i Kinsovasdraget er helt utbygget og at ha 50 % av de nye koncederte vandfald utbygget inden 5 aar derefter. Dog skulde de sidst koncederte vandfald til mindst 50 % være utbygget senest 30 aar at regne fra den dag, da den nye koncession blev git.

Med hensyn til de ovennævnte kgl. resolutioner tillater man sig forøvrigt at henviser til vedlagte avskrifter av de til grund for samme liggende departementsforedrag.

Fra Aktieselskapet Kinservik ved advokat Edmund Harbitz, Kristiania, er til departementet indkommet et andragende, datert 14de februar 1911, om, at de i ovenanførte kgl. resl. av 17de januar 1907 fastsatte frister for utbygningen av vedkommende fossefald maa bli forlænget med 2 aar.

Av andragendet hitsættes følgende:

«Det har vist sig umulig for Aktieselskapet Kinservik hittil at kunne paabegynde utbygningen, likesaalitt som saadan med sikkerhet vil kunne paaregnes paabegyndt inden 17de januar 1912.

Grundene hertil er flere:

1. Dels har ikke aktieselskapet kunnet finde passende medkontrahent, med hvem det har kunnet slutte kontrakt om bortleie av elektrisk energi.
2. Dels — blandt andet — netop paa grund av det under punkt 1 berørte forhold — har ikke aktieselskapet kunnet opnaa laan i den utstrækning, som er nødvendig for at gaa igang med en hel eller delvis utbygning av disse store vandfald.

Då utbygningen ikke vil kunne paa-regnes paa begyndt inden den i konces-sionen forutsatte tid, vil heller ikke utbyg-ningen av den halve vandkraft kunne paa-regnes fuldført inden 5 aar efter dette tidspunkt.

Som følge herav tillater jeg mig herved paa vegne av Aktieselskapet Kinservik at andra om, at de ovennævnte i kgl. resl., punkt 7, opstillede frister maa bli forlænget med 2 aar, saaledes altsaa, at det bestemmes, at utbygningen av vandfaldene paabegyndes inden 17de januar 1914 og at halvparten av den hele kraft skal være utbygget inden 17de januar 1919. Iøvrig blir punkt 7 ufor-andret, saaledes at klausulen om konven-tionalbod m. v. blir staaende.

Jeg undlater ikke at tilføie, at den bedste garanti imot at utbygningen unødig forhales har man i den sterke interesse, aktieselskapet selv har i, at foretagendet fuldføres hurtigst mulig. Ti saaledes som fossene og eiendommene nu ligger, repræ-senterer de for selskapet en død kapital, som det hvert aar koster selskapet store summer at forrente. Der er hittil i dette foretagende nedlagt en kapital av ialt ca. kr. 900 000,00, hvorav altsaa renter bestan-dig paaløper. Hertil kommer utgifter av anden art, f. eks. til tilsyn av selskapets eiendomme, stadige vandstands- og nedbørs-observationer, skatter, avgifter til forskjel-lige grundeiere, ekspropriationsutgifter m. v.»

Angaaende andragendet har man ind-hentet en uttalelse fra vasdragskommissio-

nen avgit i vedlagte skrivelse av 27de april 1911.

Som herav vil sees, finder et flertal av kommissionens medlemmer at kunne anbefale, at andragendet imøtekomes.

Departementet finder efter omstændig-heterne likeledes at kunne anbefale, at andragendet indvilges, kfr. lov om erhvervelse av vandfald m. v. av 18de september 1909, § 18, jfr. § 2, post 3, sidste punktum.

Man tillater sig saaledes at

indstille:

At det i medhold av lov om erhvervelse av vandfald m. v. av 18de september 1909, § 18, jfr. § 2, post 3, sidste punktum, bestemmes:

At de i den ved kgl. resl. av 17de januar 1907 meddelte koncession for Aktie-selskapet Kinservik fastsatte frister for utbygning av forskjellige fossefald i Kinservik, Ullensvang herred i Søndre Bergenhus amt, overensstemmende med derom indgit andragende forlænges med 2 — to — aar.

15. Stavanger Elektro-Staalverk A/S.

(Leie av indtil 2 500 h.k. fra A/S Ryfylke Kraftanlæg).

Kgl. resl. av 7de juli 1911.

Med skrivelse fra amtmanden i Stavanger amt av 22de mars 1911 er til departementet indkommet et andragende fra Aktieselskapet Stavanger Elektro-Staalverk om tilladelse til at erhverve indtil 2 500 elektriske h.k. av A/S Ryfylke Kraftanlæg. Av andragendet hitsættes følgende:

«Undertegnede aktieselskap Stavanger Elektro-Staalverk ved dets styre tillater os herved under henvisning til lov av 18de september 1909, nr. 4, kap. IV, at andra om tilladelse til av Aktieselskapet Ryfylke Kraftanlæg at erhverve indtil 2 500 elektriske hestekræfter til drift av et anlæg, hvorved agtes fremstillet staal ved elektrisk smeltning.

Stavanger Elektro-Staalverks styre har sit sæte i Stavanger og bestaar udelukkende av norske statsborgere. Heller ikke i selskapets repræsentantskap sitter nogen utenlandsk undersaat, og der foreligger ingen avtale, sigtende til at overdække det virkelige forhold med hensyn til selskapets bestyrelse.

Til anlægget og driften vil der, saavidt ske kan, benyttes norske arbeidere. Da den paatænkte industri imidlertid er ny her i landet, vil det ikke kunne undgaaes delvis at benytte utenlandske arbeidere. Norsk materiel vil der heller ikke være anledning til udelukkende at benytte; men dette vil selvsagt finde sted i den utstrækning det kan ske.

A/S Ryfylke Kraftanlæg er meddelt koncession ved kgl. resolution av 30te december 1909.»

Med hensyn til den i andragendet omhandlede koncession til A/S Ryfylke Kraftanlæg, der blev meddelt ved kgl. resol. av 30te december 1909 og omfatter tilladelse til at erhverve forskjellige vandfaldsrettigheter m. v. i Strand herred, Stavanger amt, tillater man sig at henvise til vedlagte avskrift av det foredrag, der ligger til grund for omhandlede resolution.

Andragendet har av amtmanden i Stavanger amt været forelagt Strand herredsstyre, der i møte den 30te januar 1911 har avgit følgende uttalelse:

- «1. Der bør i likhet med koncession av 30te december 1909 til Ryfylke Kraftanlæg tilpligtes A/S Stavanger Elektro-Staalverk at oprette et fond til sikring mot økede fattigbyrder.
2. At det tilpligtes at holde politiopsyn paa stedet, da herredets lensmand bor ca. 10 km. borte og det kan befrygtes at salg og utskjænkning av berusende drikke kan komme til at finde sted, dersom ikke et betryggende opsyn forefindes.»

Vasdragskommissionen har i en paa foranledning avgit erklæring av 27de april 1911, hvorav avskrift vedlægges, anbefalt

det foreliggende andragende indvilget paa visse nærmere angivne betingelser.

Departementet vil anbefale, at der i medhold av lov av 18de september 1909 om erhvervelse av vandfald, bergverk og anden fast eiendom meddeles aktieselskapet Stavanger Elektro-Staalverk koncession paa den ansøkte kraftleie.

Tilladelsen vil man anbefale meddelt paa følgende betingelser, der er vedtat av selskapets bestyrelse:

1.

Selskapets bestyrelse, der skal ha sit sæte her i riket, skal udelukkende bestaa av norske statsborgere.

2.

Den kjøpte energi kan ikke overdrages videre uten samtykke fra vedkommende regjeringsdepartement.

3.

Energien maa ikke anvendes i bedrift, som ved røk, giftige gasarter eller paa anden maate virker ødelæggende paa omgivelserne.

4.

Selskapet skal saavel ved opførelsen som senere ved driften av vedkommende anlæg kun benytte funktionærer og arbeidere som har norsk indfødsret eller statsborgerret, dog kan der ogsaa benyttes fremmede arbeidere, naar de har hat fast bopæl her i riket det hele sidste aar.

Vedkommende regjeringsdepartement kan tilstede undtagelser fra denne regel, naar speciel fagkundskap eller øvelse eller lignende hensyn gjør det nødvendig eller særlig ønskelig.

For hver dag, som en person i strid med foranstaaende bestemmelser er i selskapets tjeneste, erlægges til statskassen en daglig løpende mulkt, stor kr. 25,00 — fem og tyve kroner.

5.

Selskapet forpligter sig til ved opførelsen og senere ved driften av vedkommende anlæg at anvende norsk materiel, forsaavidt saadant her kan erholdes til likesaa god be-

skaffenhed, likesaa hurtig og til en pris, som ikke med mere end 10 — ti — procent overstiger den pris, hvortil materiel kan erholdes fra utlandet. I tilfælde av tvist herom avgjøres spørsmålet av 2 mænd, hvorav departementet og selskapet hver vælger 1, samt av 1 av mændene tilkaldt opmand. Saafremt mændene ikke blir enige om valg av opmand, opnævnes denne av amtmanden i Stavanger amt. Omkostningerne ved skjønnet bæres av aktieselskapet.

Vedkommende regjeringsdepartement kan tilstede undtagelser fra regelen, naar særegne hensyn gjør det paakrævet.

For overtrædelse av den i nærværende post omhandlede bestemmelse erlægger selskapet for hver gang en konventionalbod av 15 — femten — procent av værdien.

6.

Forsikring tegnes saavidt mulig i norske selskaper, hvis disse byr samme præmiesatser som utenlandske.

7.

Selskapet har at underkaste sig de bestemmelser, som til kontrol med foranstaaende betingelsers overholdelse maatte bli truffet av vedkommende regjeringsdepartement.

I henhold til det anførte tillater man sig at

indstille:

At det i medhold av lov av 18de september 1909 om erhvervelse av vandfald, bergverk og anden fast eiendom meddeles Stavanger Elektro-Staalverk A/S tilladelse til at leie indtil 2500 elektriske h.k. av A/S Ryfylke Kraftanlæg paa ovenstaaende betingelser.

16. A/S Kvernelands Fabrik, Time.

(Fornyelse av den foran under nr. 8 indtagne koncession).

Kgl. resl. av 21de juni 1912.

Ved kgl. resl. av 1ste april 1910 blev det bestemt:

«1. At det i medhold av lov om vasdragenes benyttelse m. v. av 1ste juli 1887, § 25, jfr. lov av 19de juli 1907, tillates Aktieselskapet Kvernelands fabrik i Time herred, Stavanger amt, at regulere Frøilandselven ved opdæmning og sænkning av Mosevandet og Fjermestadvandet (Øigardsvandet) i det væsentlige overensstemmende med fremlagt plan dog med den av vasdragsdirektøren i skrivelse av 8de februar 1910 angivne tekniske modifikation i samme samt videre paa betingelse av, at reguleringsdammenes manøvrering skal foregaa efter et av Kongen approbert reglement.

2. — — — — —.»

Man vedlægger avskrift av det til grund for den anførte resl. liggende foredrag, hvortil man forøvrig tillater sig at henvise.

Naar kgl. tilladelse til vasdrags farbargjørelse, sjørs uttapning, kanalers, dæmnings eller vandledningers anlæg m. v. er meddelt, maa ifølge vasdragslovens § 69 det anordnede skjøn tilstevnes inden 1 aar fra resolutionens avgivelse, idet i modsat fald foretagendet ikke kan iverksættes, forinden ny tilladelse er erhvervet.

Under 6te juni 1912 har amtmanden i Stavanger amt oversendt hertil en skrivelse fra Kvernelands fabrik av 3dje s. md., hvori meddeles, at fabrikken hittil har været optat med reguleringen av Mosevandet og skulde i sommer begynde med reguleringen av Fjermestadvandet. Imidlertid hadde fabrikken — anføres der — ikke været opmærksom paa, at fristen for paastevning av skjøn i henhold til den ved ovennævnte resl. meddelte reguleringstilladelse allerede var udløpet. Fabrikken ansøker derfor nu om, at faa forlænget omhandlede tilladelse.

Amtmanden anbefaler andragendet indvilget.

Vasdragsdirektøren har i en paa foranledning avgit uttalelse av 10de juni 1912 likeledes anbefalt, at andragendet indvilges.

Departementet finder for sit vedkommende ikke at burde modsætte sig, at der

meddeles ny tilladelse overensstemmende med vasdragslovens § 69 til at utføre omhandlede regulering.

Man tillater sig saaledes at

indstille:

At den ved kgl. resl. av 1ste april 1910 i henhold til § 25 i lov om vasdragenes benyttelse m. v. av 1ste juli 1887, jfr. lov av 19de juli 1907, meddelte tilladelse for Aktieselskapet Kvernelands fabrik i Time herred, Stavanger amt, til at regulere Frøilandselven ved opdæmning og sænkning av Mosevandet og Fjermestadvandet (Øigardsvandet) fornyes overensstemmende med ovennævnte lovs § 69.

17. A/S Glomfjord.

(Erhverv og regulering av Glaamenvasdraget i Meløy).

Kgl. resl. av 9de august 1912.

Stortinget har under 3dje juli 1912 ved behandlingen av indstilling fra specialkomiteen angaaende tilladelse for Glomfjords Aktieselskap til at regulere Glaamenvasdraget fattet følgende beslutning:

«Stortinget har intet at indvende mot, at der gives Glomfjords Aktieselskap tilladelse til at erverve og regulere Glaamenvasdraget paa de i propositionen foreslaaede betingelser med de av komiteen nævnte ændringer.»

Angaaende denne beslutning tillater man sig at henwise til den i saken for Stortinget fremsatte kongelige proposition, st. prp. nr. 91, 1912, samt til ovennævnte indstilling fra specialkomiteen, indst. S. 196, 1912, hvorav avtryk vedlægges.

Som det vil sees av indstillingen, der er bifaldt av Stortinget, har komiteen bragt i forslag enkelte ændringer i de i propositionen opstillede koncessionsbetingelser. Der er saaledes foreslaaet en forhøielse av den i betingelsernes post II, 7, omhandlede aarlige

avgift til staten fra 40 til 50 øre pr. naturhestekraft. Denne forhøielse er vedtat av koncessionssøkeren. Den i post I, 9, omhandlede konventionalbod av indtil kr. 1 000,00 er derhos foreslaaet forhøiet til indtil kr. 5 000,00. Endelig er der foreslaaet endel redaktionsforandringer.

Departementet finder for sit vedkommende intet væsentlig at erindre mot disse ændringer. Idet man tillater sig at henwise til det i ovennævnte st. prp. nr. 91, 1912, anførte, vil man saaledes anbefale, at der i medhold av lov av 18de september 1909 om erhvervelse av vandfald, bergverk og anden fast eiendom og lov av 4de august 1911 om vasdragsreguleringer i industrielt øiemed tillates Glomfjords Aktieselskap at erverve Glaamenvasdraget i Meløy herred, Nordlands amt, samt at regulere Storglaamvatnet, Nedre Nærvand og Fykanvand i samme vasdrag i det væsentlige overensstemmende med fremlagte planer, — alt paa de i det som bilag til propositionen trykte utkast opstillede betingelser med de i indst. S. 196 angivne ændringer.

Man vedlægger et overensstemmende hermed av departementet utarbeidet utkast til koncessionsbetingelser. Disse betingelser er paa foranledning nu vedtat av aktieselskapets samlede bestyrelse.

Man tillater sig saaledes at

indstille:

1. At det i henhold til lov av 18de september 1909 om erhvervelse av vandfald, bergverk eller anden fast eiendom tillates Glomfjords Aktieselskap et erverve Glaamenvasdraget i Meløy herred, Nordlands amt.
2. At det i henhold til lov av 4de august 1911 om vasdragsreguleringer i industrielt øiemed tillates nævnte selskap at regulere Storglaamvatnet, Nedre Nærvand og Fykanvand i det væsentlige overensstemmende med fremlagt plan — alt paa de i vedlagte utkast opstillede betingelser.

I.

1. Selskabet bestyrelse, der skal ha sit sæte her i riket, skal til enhver tid udelukkende bestaa av norske statsborgere.

Ved enhver utvidelse av aktiekapitalen utover de oprindelige kr. 1500,00 skal der gives norsk kapital adgang til at delta i foretagendet med mindst $\frac{1}{3}$ — en tredjedel.

Majoriteten av selskabets aktier maa ikke tilhøre nogen, der eier eller bruker andet vandfald her i riket eller som sitter inde med aktiemajoriteten i noget andet selskap, som eier eller bruker saadant vandfald.

Selskabets love blir at forelægge vedkommende departement til godkjendelse. Forandringer i lovene som angaar bestyrelsens virksomhedsomraade eller som forøvrig berører noget i denne koncession omhandlet forhold, maa ikke finde sted uten departementets godkjendelse.

2. Selskapet skal senest ha paabegyndt utbygningen av vandfaldene og den projekterte regulering inden 2 — to — aar fra koncessionens datum og ha utbygget den hele kraft og fuldført reguleringen samt paabegyndt anlæggets drift inden 5 — fem — aar derefter.

Driften maa ikke uten Kongens samtykke i saa lang tid som 5 aar kontinuerlig stanses eller kontinuerlig indskrænkes til mindre end en fjerdepart av det i den forløpne tid indsatte maskineris energi, og saadanne stansninger eller indskrænkninger maa ikke uten Kongens samtykke nogensinde i løpet av 10 aar samlet finde sted i saa meget som 5 aar.

Ved tidsberegningerne medregnes ikke den tid, som paa grund av overordentlige tildragelser (vis major) har været umulig at utnytte.

For overtrædelse av de i nærværende post omhandlede bestemmelser erlægges selskapet en løpende mulkt, stor kr. 100,00 — et hundrede kroner — pr. dag, hvori vedkommende frister oversittes.

Bestemmelserne i nærværende punkt skal dog ikke være til hinder for, at vandfaldet mellem Fykanvand og sjøen alene utbygges i den utstrækning som er nødvendig

for at skaffe kraft til de øvrige anlægsarbeider.

De anlæg, som knytter sig til utbygningen av dette vandfald, kan tillates nedlagt paa nærmere av Kongen fastsatte betingelser.

3. Selskapet skal, saavel ved reguleringen av vedkommende vasdrag, ved utbygning av vandfaldene og opførelse av kraftstationer med videre, som ved dets bedrift her i riket, der forsynes med kraft fra anlæggene, udelukkende anvende funktionærer og arbeidere, som har norsk indfødsret eller statsborgerret.

Vedkommende regjeringsdepartement kan tilstede undtagelser fra denne regel, naar speciel fagkundskap eller øvelse eller lignende hensyn gjør det nødvendig eller særlig ønskelig, likesom departementet kan tillate benyttet fremmede arbeidere, naar de har hat fast bopæl her i riket i det sidste aar.

For hver dag, som en person i strid med foranstaaende bestemmelser er i selskabets tjeneste, erlægges til statskassen en løpende mulkt, stor kr. 50,00 — femti kroner.

4. Selskapet forpligter sig til ved reguleringen av vedkommende vasdrag, ved utbygning og drift av anlæggene og selskabets, dertil knyttede bedrifter at anvende norsk materiel, forsaavidt saadant her kan erholdes til like god beskaffenhet, likesaa hurtig og til en pris, som ikke med mere end 10 — ti — pct. overstiger den pris, hvortil materiel kan erholdes fra utlandet. I tilfælde av tvist herom avgjøres spørsmålet av 2 mænd, hvorav departementet og selskapet hver vælger 1, samt av 1 av mændene tilkaldt opmand. Saafremt mændene ikke blir enige om valg av opmand, opnevnes denne av amtmanden i Nordlands amt. Hvem der skal bære omkostningerne ved skjønnet bestemmes av skjønsmændene.

Vedkommende regjeringsdepartement kan tilstede undtagelser fra regelen om anvendelse av norsk materiel, naar særegne hensyn gjør det paakrævet.

For overtrædelse av den i nærværende post omhandlede bestemmelse erlægges sel-

skapet for hver gang efter avgjørelse av departementet en konventionalbod av indtil 15 pct. — femten procent — av værdien.

5. Forsikring tegnes saavidt mulig i norske selskaper, hvis disse byr samme præmiesatser som utenlandske.

6. Arbeiderne maa ikke paalægges at motta varer istedetfor penge som vederlag for arbeidet eller paalægges nogen forpligtelse med hensyn til innkjøp av varer (herunder dog ikke sprængstof, verktøi og andre arbeidsmaterialier). Hvis selskapet holder handelsbod for sine arbeidere, skal nettooverskuddet efter revidert aarsregnskap anvendes til almennyttig øiemed for arbeiderne. Anvendelsen fastsættes efter samraad med et av arbeiderne opnævnt utvalg, som i tilfælde av tvist kan forlange saken forelagt til avgjørelse av vedkommende regjeringsdepartement.

7. Selskapet forpligtes til at opsamle et fond til sikring for vedkommende fattigkommune overensstemmende med de regler, som i lov om fattigvæsenet av 19de mai 1900, kapitel 4, er git om bergverker. Likeledes er selskapet forpligtet til efter vedkommende departements nærmere bestemmelse at avsætte et fond til sikring for fattigkommunen i anledning av utbygningsarbeidene og opførelsen av kraftstationerne. Fondet forvaltes av det offentlige. Den del av dette fond, som ikke medgaar til dækning av kommunens utgifter til fattigunderstøttelse av arbeidere ved de nævnte anlegg, tilbakebetales selskapet.

8. Selskapet er forpligtet til om og naar Arbeidsdepartementet saa maatte forlange paa rimelige vilkaar at skaffe arbeiderne husrum og grund til forsamlingslokale, til lokale for kooperativ eller anden handelsvirksomhet og lignende.

9. Anvendes anlæggets vandkraft til produktion av elektrisk energi, maa koncessionæren ikke uten samtykke fra vedkommende regjeringsdepartement indgaa i nogen overenskomst til kunstig forhøielse av prisene paa energi her i riket. Heller ikke maa energi for nogen del avgives til utlandet

uten samtykke av vedkommende regjeringsdepartement.

Forser selskapet sig mot sidstnevnte bestemmelse erlægges for hver gang en konventionalbod av indtil kr. 5 000,00 efter vedkommende departements nærmere avgjørelse.

10. Selskapet er forpligtet til at avgi indtil 5 pct. av den til enhver tid utbyggede elektiske kraft til den kommune, hvor kraftanlægget er beliggende, eller til andre interesserte kommuner efter vedkommende departements nærmere bestemmelse, likesom staten forbeholdes ret til at erholde andre 5 pct. av kraften. Kraften leveres efter en maksimalpris beregnet paa at dekke produktionsomkostningerne med tillæg av 20 pct. I produktionsomkostningerne medregnes 6 pct. rente av anlægskapitalen. Produktionsomkostningernes størrelse fastsættes ved overenskomst mellem vedkommende departement og koncessionæren eller i mangel av saadan ved lovlig skjøn. Denne fastsettelse kan saavel av vedkommende departement som av selskapet forlanges revidert hvert 5te aar.

Selskapet har ret til at forlange et varsel av mindst 2 aar for hver gang kraften uttages.

Kraften leveres ved kraftstationen og direkte fra de der installerte maskiner.

11. Selskapet forpligter sig til at stille de veier og broer, det maatte anlægge, til fri avbenyttelse for almenheten. Dette gjælder dog ikke de veier, som anlægges langs selskapets tunneller og rørledninger av hensyn til inspektion av disse, og heller ikke veier beliggende indenfor fabriksomraadet.

12. Naar 75 aar er forløpet fra koncessionens datum, tilfalder vandfald med alle de indretninger, hvorigjennem vandets løp og leie forandres, saasom damanlæg, kanaler, tunneller, bassænger, rørledninger m. m. samt de til utbygningen og kraftanlægget erhvervede grundstykker og rettigheter, kraftstationer med tilhørende maskineri og andet tilbehør staten med fuld eiendomsret og uten vederlag.

Det som ikke tilfalder staten, kan den

indløse for dets værdi efter skjøn paa sin bekostning eller forlange fjernet inden en av vedkommende departement fastsat frist.

II.

1. Selskapet forpligter sig til, efter at koncession er meddelt og forinden arbeidene til regulering av vasdragene og utbygning av vedkommende vandfald paabegyndes, at forelægge vedkommende departement detaljerte planer med fornødne opplysninger, beregninger og omkostningsoverslag vedkommende vandfaldenes utbygning og vandføringens regulering, saaledes at utbygning av vandfaldene og regulering av vasdraget ikke kan finde sted, forinden planerne av vedkommende departement er approbert. Mindre forandinger i planerne er dog tillatt.

Anlæggene skal utføres paa en solid maate. Deres utførelse saavel som deres senere vedlikehold og drift undergives offentlig tilsyn. Utgifterne herved utredes av anlæggets eier. I tilfælde av, at vedkommende regjeringsdepartement finder det paakrævet, pligter anlæggets eier at stille til raadighet for det offentlige sundhetsvæsen uten godtgjørelse et for øiemedet tjenlig isolationslokale med fornødent utstyr, beregnet paa et saa stort antal patienter, som departementet bestemmer.

2. Reguleringstilladelsen meddeles for et tidsrum av 75 — sytti fem — aar regnet fra koncessionens datum. Reguleringstilladelsen kan ikke overdrages. Den følger tillikemed de med hjemmel av samme utførte anlæg vandfaldene. Avhændelse eller pantsættelse av reguleringsanlægget eller andel deri kan ikke finde sted uten i forbindelse med vandfaldene.

3. Der skal ved damanlæggene tillates truffet de fornødne militære foranstaltninger for sprængninger i krigstilfælde, uten at anlæggenes eier har krav paa godtgjørelse eller erstatning for de herav følgende ulemper eller innskærnkninger med hensyn til anlæggene eller deres benyttelse, likesom anlæggenes eier uten godtgjørelse maa finde sig

i den bruk av anlæggene som sker i krigsøiemed.

4. Reguleringsdammene blir at manøvrere overensstemmende med reglementer, approbert av Kongen. Til at forestaa manøvreringen antages norske statsborgere som godtages av vedkommende departement.

Forsaavidt dammen manøvreres i strid med reglementet, kan koncessionshaveren paalægges en konventionalbod til statskassen av indtil kr. 1 000,00 for hver gang efter departementets nærmere bestemmelse.

5. Koncessionshaveren skal efter nærmere bestemmelse av departementet utføre de hydrologiske iagttagelser ved de forskjellige damsteder, som i det offentliges interesse findes paakrævet, og stille det herved indvundne materiale til disposition for det offentlige.

De tillatte opdæmningshøider og laveste tapningsgrænser skal betegnes ved faste, tydelige vandstandsmerker.

6. Koncessionshaveren skal uten vederlag for det av ham utførte anlæg finde sig i enhver yderligere regulering i vedkommende vasdrag, som ikke forringer den tillatte regulerings effekt.

7. For den forøkelse av vandkraften, som erholdes ved reguleringen, erlægges en aarlig avgift til vedkommende kommune, hvis interesser paavirkes av reguleringsanlæggene av kr. 0,10 og til staten kr. 0,50 pr. naturhestekraft, naar og efter hvert, som den forøkede vandkraft tages i bruk. Økningen beregnes med utgangspunkt i vasdragets lavvandføring før reguleringen, d. v. s. den vandføring, som før reguleringen erfaringsmessig har kunnet paaregnes aar om andet i 350 dage av aaret.

Hvad der skal ansees som vasdragets lavvandføring avgjøres med bindende virkning av vedkommende regjeringsdepartement.

8. For den i forrige punkt omhandlede forøkelse av vandkraften skal der av koncessionshaveren, forinden reguleringsanlægget tages i bruk, erlægges en godtgjørelse til det offentlige en gang for alle av kr. 1,00

for hver ved reguleringen indvunden naturhesterkraft.

9. Likeledes skal koncessionæren under hensyn til statens mulige eiendomsret, som godtgjørelse betale til det offentlige en årlig avgift av kr. 0,20 for hver naturhesterkraft som benyttes.

10. De fornødne nærmere bestemmelser med hensyn til beregningen av avgifterne efter punkt 7 og godtgjørelsen efter punkterne 8 og 9, erleggelsen herav og kontrollen med vandforbruket blir med bindende virkning at avgi av vedkommende regjeringsdepartement.

III.

1. Anlæggene med installert maskineri skal ved koncessionstidens utløp være i full driftsmæssig stand. Hvorvidt saa er tilfælde, avgjøres ved skjøn av uvillige mænd paa selskapets bekostning.

Selskapet forpligter sig til paa sin bekostning at utføre, hvad skjønnet i saa henseende maatte bestemme.

2. For oppfyldelsen av de forpligtelser som ved anlæggene eller disses drift paa drages likeoverfor andre saavel som for overholdelse av de i koncessionen opstillede betingelser stilles av selskapet sikkerhet for et beløp av kr. 10 000,00 efter Arbeidsdepartementets nærmere bestemmelse.

3. Selskapet har at underkaste sig de bestemmelser, som til kontrol med foranstaaende betingelsers overholdelse maatte bli truffet av vedkommende regjeringsdepartement.

4. Forsaavidt der maatte paahvile de koncederte eiendomme ældre panteheftelser, servituter av væsentlig betydning, leieretigheter og lignende heftelser, pligter selskapet at fjerne disse eller sørge for, at de viker prioritet for de i koncessionen paa lagte forpligtelser, herunder mulker, der maatte paalægges i henhold til denne. Heftelser av mindre betydning kan av vedkommende regjeringsdepartement tillates at forbli staaende. Alle heftelser, som efter koncessionens tinglysning (kfr. post 7) er paaført vedkommende eiendommer og som

maatte eksistere paa den tid, da anlægget tilfalder staten, bortfalder som ugyldige.

5. Undergaar selskapet saadan forandring, at foran anførte bestemmelse med hensyn til bestyrelsens sammensætning ikke lenger opfyldes, eller overtrædes bestemmelsen vedkommende aktiekapitalen og aktiemajoriteten i selskapet (jfr. I, post 1) er den ved nærværende resolution meddelte tilladelse bortfaldt og selskapet underkastet bestemmelserne i lov om erhvervelse av vandfald, bergverk og anden fast eiendom av 18de september 1909, §§ 22 og 23, jfr. § 25.

6. Selskapet forpligter sig til, saafremt særskilt politiopsyn i anledning av anlæggenes utførelse findes nødvendig, at utrede utgifterne hermed.

7. Idet aktieselskapet vedtar foranstaaende betingelser for koncession paa vedkommende eiendomserhvervelse og reguleringsarbeider som forpligtende for sig og de koncederte eiendommer, indgaar det paa, at nærværende koncession, der ikke kan overdrages uten kongelig tilladelse, med tilknyttede betingelser paa selskapets bekostning tinglyses ved dets verneting og inden de jurisdiktioner, hvor de koncederte eiendommer og anlæg m. v. er beliggende.

18. Arendals Vasdrags Brukseierforening.

(Regulering av Arendalsvasdraget). Jfr. nedenfor nr. 25.

Kgl. resl. av 10de september 1912.

Stortinget har under 31te juli 1912 ved behandling av indstilling fra spesialkomiteen om tilladelse for Arendals Vasdrags Brukseierforening til at regulere Arendalsvasdraget fattet følgende beslutning:

«Stortinget samtykker i, at der gives Arendals vasdrags brukseierforening tilladelse til regulering av Arendalsvasdraget paa de i propositionen foreslaæde betingelser med følgende ændringer:

1. Det i punkt 1 omhandlede tidsrum, for

hvilket reguleringstilladelse gives, fastsættes til 75 aar.

2. Den i punkt 2 omhandlede aarlige avgift til kommunerne efter reguleringslovens § 12 a fastsættes til 0,50 pr. naturhestekraft.
3. Den i punkt 2 omhandlede aarlige avgift til staten efter reguleringslovens § 12 b fastsættes til kr. 0,40 pr. naturhestekraft.
4. Den i punkt 3 omhandlede godtgjørelse en gang for alle efter reguleringslovens § 16 fastsættes til kr. 2,00 pr. naturhestekraft.
Denne godtgjørelse blir at erlægge, efterhvert som de forskjellige vandfald i vasdraget tar reguleringsanlægget i bruk.
5. Punkt 4 første ledes sidste punktum skal lyde saaledes: «Kraften avgives i den form, hvori den produceres. Elektrisk kraft uttages i kraftstationen eller fra fjernledningen».
6. Punkt 4 andet led skal lyde saaledes: «Det forbeholdes likeledes staten ret til paa samme vilkaar i hvilket som helst øiemed at utta andre 5 pct. av den økede kraft over 1 000 naturhestekræfter».
7. I punkt 11 andet led indskytes efter ordene «saafremt omkostningerne dermed» følgende ord: «efter departementets skjøn», hvorhos ordene «og seilleden mellem sjøerne utvides i forhold dertil» utgaar, idet der istedetfor disse ord sættes: «og seilleden mellem sjøerne gives 2 meters dybde».
8. I slutningen av punkt 14 tilføies ordene: «efter indstilling av vasdragskommissionen».
9. I punkt 16 sættes istedenfor ordene «indtil 15 000 kroner» følgende ord: «indtil 35 000 kroner».

Angaaende denne beslutning tillater man sig at henvise til den for Stortinget fremsatte kongelige proposition i saken, st. prp. nr. 119, 1912, til dok. nr. 76, samt til ovennævnte indstilling, indst. S. LI for s. a. og stortingsforhandlingerne for s. a. side

3252—3273, av hvilke dokumenter avtryk vedlægges.

Som det vil sees er der besluttet endel ændringer i de i propositionen opstillede reguleringsbetingelser. Reguleringstiden er saaledes forkortet fra 80 til 75 aar. De i betingelsernes post 2 omhandlede aarlige avgifter til stat og kommune er forhøiet fra henholdsvis 10 og 20 øre til 40 og 50 øre pr. naturhestekraft. Den i post 3 nævnte godtgjørelse er forhøiet fra kr. 1,00 til kr. 2,00 pr. naturhestekraft en gang for alle, idet dog samtidig denne avgifts forfaldstid er forandret saaledes at avgiften først blir at erlægge efterhvert som de forskjellige vandfald i vasdraget tar reguleringsanlægget i bruk. Reguleringsanlæggets pligt til utdypning av seilleden mellem Nisser og Vraavand er fikseret til 2 meters dybde. Der er derhos besluttet enkelte andre, væsentlig reaktionelle ændringer.

I skrivelse av 16de august 1912 har departementet gjort ansøkerne bekjendt med disse betingelser og forespurgt om disse vedtages av foreningen.

Man har derefter fra brukseierforeningen mottat en skrivelse av 26de august 1912, hvorav man tillater sig at hitsætte følgende:

«Det er ikke muligt paa nuværende tidspunkt med bestemthet at uttale noget om, hvorvidt det foreliggende utkast til reguleringsbetingelser kan akcepteres av brukseierforeningen. De i betingelserne fastsatte avgifter og øvrige forpligtelser i forbindelse med de med ekspropriationerne og opgjøret med fløtningen forbundne utgifter vil tilsammen danne det rette grundlag for bedømmelsen av, hvorvidt omkostningerne med reguleringen staar i et rimelig forhold til de fordele, som maa antages opnaet.

I betragtning herav vilde vi være meget forbunden for at faa den endelige reguleringstilladelse meddelt for i henhold til samme at kunne igangssette voldgiften overfor fløtningen og foreta de nødvendige ekspropriationer. Naar resultatet herav foreligger, og man saaledes har faat fuld over-

sigt over de med reguleringen forbundne utgifter, skal vi faa lov til at meddele, hvorvidt vi finder at kunne gaa til regulering av vasdraget paa de av det ærede departement opstillede betingelser.»

Departementet skal bemerke, at man hadde forutsat, at betingelserne blev at vedta av ansøkerne, forinden endelig reguleringstilladelse blev meddelt. Brukseierforeningen finder imidlertid — som det vil sees — navnlig efter de stedfundne avgiftsforhøielser ikke at kunne ta standpunkt overfor betingelserne, idet den fornødne oversigt over de med foretagendets gennemførelse forbundne omkostninger først kan vindes, efterat skjøn er avholdt. Departementet der antar at betydelige almene interesser knytter sig til reguleringens utførelse, finder derfor, at foretagendet ikke bør bringes i fare ved en fastholden av den ovenfor angivne forutsætning. Man vil derfor anbefale, at der meddeles reguleringstilladelse som ansøkt paa de av Stortinget vedtagne betingelser, der vil findes formulert i vedlagte utkast.

Man tillater sig saaledes at

indstille:

At det i henhold til lov av 4de august 1911 om vasdragsreguleringer i industrielt øiemed tillates Arendals Vasdrags Brukseierforening at regulere Arendalsvasdraget i det væsentlige overensstemmende med fremlagt plan paa de i vedlagte utkast opstillede betingelser.

1.

Reguleringstilladelsen, der ikke kan overdrages, meddeles for et tidsrum av 75 — fem og sytti — aar regnet fra resolusionens datum. Ved reguleringstidens utløp kan reguleringsanlæggene, dersom det findes paakrævet av almene hensyn, forlanges fjernet og den tidligere bestaaende tilstand gjenoprettet. Reguleringanlæggene eier tilstaaes, om saadant forlangende stilles, en av vedkommende regjeringsdepartement fastsat frist til anlæggene nedlæggelse. Kræves

anlæggene ikke fjernet, kan fornyet reguleringstilladelse meddeles vasdragets vandfalds- og brukseiere for det tidsrum og forøvrig paa de betingelser, som den da gjældende lovgivning opstiller til beskyttelse for almene interesser. Kommer en saadan ordning ikke istand, kan staten overta driften av reguleringsanlæggene og paalægge de eiere av bruk og vandfald i vasdraget, som benytter det ved reguleringen tilveiebragte forøkede driftsvand, at erlægge en avgift for benyttelsen derav, som svarer til, hvad reguleringsanlæggene eier vilde hat at bære av utgifter, om ny reguleringstilladelse efter det foranstaaende var bli meddelt.

Anlæggene kan ikke nedlægges uten statsmyndigheternes samtykke.

2.

For den forøkelse av vandkraften, som ved reguleringen tilflyter eiere av vandfald eller bruk i vasdraget, skal disse erlægge følgende aarlige avgifter:

I henhold til lov av 4de august 1911, § 12 a, til de kommuner, hvis interesser paavirkes av reguleringsanlægget, kr. 0,50 pr. naturhestekraft, naar og efterhvert som den forøkede vandkraft tages i bruk.

I henhold til samme lovs § 12 b til staten paa samme maate kr. 0.40 pr. naturhestekraft.

Økningen beregnes med utgangspunkt i vasdragets lavvandføring før reguleringen, som i henhold til reguleringslovens § 2 fastsettes til: I hovedelven 18 m.³ sek., i Fyrreselven 4,4 m.³ sek. og i Nisserelven 6 m.³ sek.

3.

For den i punkt 2 omhandlede forøkelse av vandkraften skal koncessionshaveren derhos i henhold til forannævnte lovs § 16, erlægge en godtgjørelse en gang for alle til staten av kr. 2,00 for hver ved reguleringen indvunden naturhestekraft. Denne godtgjørelse blir at erlægge efter hvert som de forskjellige vandfald i vasdraget tar reguleringsanlægget i bruk.

4.

Av den for hvert vandfald eller bruk indvundne økede kraft (beregnet som angit i punkt 2) utover 1000 naturhestekræfter skal, efterhvert som utbygning sker, paa forlangende avgives 5 pct. til de kommuner, hvor kraftanlæggene er beliggende, eller andre interesserte kommuner efter nærmere bestemmelse av vedkommende departement. Energien anvendes til forsyning av disse eller deres indvaanere med kraft til lys, varme, gaardsbruk, haandverk eller smaaindustri. Anlægget har ret til at forordre et varsel av mindst 2 aar for hver gang kraften uttages. Kraften skal leveres efter en maksimalpris beregnet paa at dekke produksjonsomkostningerne med et tillæg av 20 pct. Størrelsen av produksjonsomkostningerne, hvori medregnes 6 pct. forrentning av anlægskapitalen, fastsættes ved overenskomst mellem vedkommende departement og anlæggets eier eller i mangel herav ved lovlig skjøn. Denne fastsettelse kan saavel av departementet som av anlæggets eier forlanges revidert hvert 10de aar. Kraften avgives i den form, hvori den produceres. Elektrisk kraft uttages i kraftstationen eller fra fjernledningen.

Det forbeholdes likeledes staten ret til paa samme vilkaar i hvilket som helst øiemed at utta andre 5 pct. av den økede kraft over 1000 naturhestekræfter.

5.

De fornødne nærmere bestemmelser med hensyn til beregningen av de i punkterne 2 og 3 omhandlede avgifter, disses erleggelse og kontrol med vandforbruket samt angaaende avgivelse av kraft blir med bindende virkning for hvert enkelt tilfælde at træffe av vedkommende regjeringsdepartement.

6.

Arbeidet skal paabegyndes inden en frist av 2 aar efter tilladelsens meddelelse og fuldføres inden en yderligere frist av 5 aar.

Ved tidsberegningerne medregnes ikke den tid, som det paa grund av overordent-

lige tildragelser (vis major) har været umulig at utnytte.

For hver dag nogen av disse frister uten tilladelse meddelt av Kongen maatte oversittes, erlægger koncessionshaveren en løpende mulkt til statskassen av kr. 50,00.

7.

Koncessionshaveren tilpligtes forinden arbeidet paabegyndes at forelægge vedkommende departement arbeidstegninger for dammene m. v., saaledes at arbeidet ikke kan iverksettes, forinden planerne av vedkommende departement er approbert. Anlæggene skal utføres paa en solid maate. Deres utførelse saavel som deres senere vedlikehold og drift undergives offentlig tilsyn. De hermed forbundne utgifter utredes av anlæggenes eiere. Saafremt særskilt politiofsyn i anledning av arbeidets utførelse findes nødvendig, pligter eieren endvidere at utrede utgifterne herved.

Anlæggenes eier pligter paa forlangende av vedkommende departement at stille til raadighet for det offentlige sundhetsvæsen uten godtgjørelse et for øiemedet tjenlig isolationslokale med fornødent utstyr beregnet paa et saa stort antal patienter, som departementet bestemmer.

8.

Arbeidet blir saavidt mulig at utføre ved norske funktionærer og arbeidere. Norsk arbeide og norsk materiel blir likeledes at anvende, forsaavidt det kan erholdes likesaa godt, likesaa hurtig og til en pris, der ikke med mere end 10 — ti — procent overstiger den pris, hvortil materiel kan erholdes fra utlandet.

For overtrædelse av disse bestemmelser kan koncessionshaveren tilpligtes at betale til statskassen en konventionalbod av indtil kr. 500,00 for hver gang efter nærmere bestemmelse av vedkommende regjeringsdepartement.

Vedkommende regjeringsdepartement kan tilstede undtagelser fra regelen, naar særegne hensyn gjør det paakrævet.

9.

Reguleringsdammene blir at manøvrere efter et av Kongen utfærdiget reglement. Til at forestaa manøvreringen antages norske statsborgere, som godtages av vedkommende regjeringsdepartement.

Forsaavidt dammene manøvreres i strid med reglementet, kan koncessionshaveren paalægges en konventionalbod til statskassen av indtil kr. 5 000,00 for hver gang efter departementets nærmere bestemmelse.

10.

Reguleringsanlæggene eier skal efter nærmere bestemmelse av departementet utføre de hydrologiske iagttagelser, som i det offentlige interesse findes paakrævet, og stille det herved indvundne materiale til disposition for det offentlige. De tillatte opdemningshøider og de tillatte laveste tapningsgrænser skal betegnes ved faste og tydelige vandstandsmerker.

11.

Eieren skal uten vederlag for de utførte anlæg finde sig i enhver yderligere regulering i vedkommende vasdrag, som ikke forringer den tillatte regulerings effekt, og vederlagsfrit avgi fornødent driftsvand til mulige senere kanalanelæg for statens regning.

De nødvendige sluser mellem Nisser- og Vraavand skal efter departementets nærmere bestemmelse gives de for distriktets trafik passende dimensioner — saafremt omkostningerne dermed efter departementets skjøn ligger inden rimelighetens grænser samme størrelse som sluserne ved Hogga — og seilleden mellem sjøerne gives 2 meters dybde.

Planer for disse arbeider maa godkjendes av det offentlige, forinden arbeidet paabegyndes.

12.

Ved damanlæggene skal der tillates truffet de fornødne militære foranstaltninger for sprængning i krigstilfælde, uten at anlæggene eier har krav paa godtgjørelse eller erstatning for de herav følgende ulemper

eller innskærnkninger med hensyn til anlæggene eller deres benyttelse, likesom anlæggene eier uten godtgjørelse maa finde sig i den bruk av anlæggene, som sker i krigsøimed.

13.

Koncessionshaveren skal forsøke istandbragt en mindelig overenskomst med fløtningen om vandslipningen og de foranstaltninger, som eventuelt blir at foreta ved anlæggene og i tilfælde i vasdraget nedenfor disse, saa at den almindelige fløtning besværes saa litet som mulig ved reguleringen.

Kan saadan overenskomst ikke oppnaaes, avgjøres de nævnte spørmaal ved skjøn av 5 mænd, hvorav hver av parterne oppnævner 2 og den femte oppnævnes av Arbeidsdepartementet, — saaledes at manøvreringsreglementet kan fastsettes paa grundlag av den likeoverfor fløtningen trufne ordning, forinden ekspropriationerne iverksættes og arbeidene paabegyndes.

Skade eller ulempe for fløtningen, der ikke paa denne maate avhjelpes, blir at erstatte de fløtningsberettigede overensstemmende med reguleringslovens § 15.

14.

Departementet kan under særlige omstændigheter meddele vandfalds- eller brukseier, som ikke er medeier i reguleringsanlæggene, tilladelse til at benytte det ved reguleringen tilveiebragte driftsvand, mot at han til reguleringsanlæggene eier erlægger en aarlig godtgjørelse, som i tvisttilfælde fastsettes av departementet efter indstilling av vasdragskommissionen.

15.

Koncessionshaveren tilpligtes paa foranledning av vedkommende departement at stille reguleringsanlæggene tilhørende veier og broer til fri avbenyttelse for almenheten.

16.

For opfyldelsen av de forpligtelser, som ved anlæggene eller disses drift paadrages likeoverfor andre, saavel som for overholdelsen av de i tilladelsen opstillede betingelser

stilles av koncessionshaveren sikkerhet for et beløp av indtil kr. 35 000,00 efter nærmere bestemmelse av vedkommende regjeringsdepartement.

17.

Tilladelsen blir at tinglæse inden de tinglag, hvor reguleringsanlæggene er beliggende.

Til sikkerhet for de forpligtelser, som i henhold til nærværende tilladelse maatte paahvile eiendomme eller bruk i vasdraget, blir derhos at foreta tinglysning til anførsel paa vedkommende eiendommens folier i panteregistret.

18.

Koncessionshaveren underkaster sig de bestemmelser, som til kontrol med foranstaaende betingelsers overholdelse maatte bli truffet av vedkommende departement.

19. Randsfjord Træmasse- og Papirfabrik m. fl. bruk.

(Regulering av Randsfjorden).

Kgl. resl. av 4de oktober 1912.

Stortinget har under 31te juli 1912 ved behandling av indstilling fra specialkomiteen om tilladelse for A/S Randsfjords Træmasse- og Papirfabrik m. fl. til at foreta en regulering av Randsfjorden fattet følgende beslutning:

«Stortinget har intet at indvende mot, at det tillates A/S Randsfjords Træmasse- og Papirfabrik m. fl. vandfaldseiere i Drammenselven at foreta en regulering av Randsfjorden paa de i st. prp. nr. 116 foreslaaede betingelser med følgende ændringer:

1. Betingelsernes punkt 1, første punktum, blir saalydende: «Reguleringstilladelsen, der ikke kan overdrages, meddeles for et tidsrum av 75 — fem og sytti — aar regnet fra resolutionens datum.»
2. Punkt 2 blir saalydende:

«For den forøkelse av vandkraften, som ved reguleringen tilflyter eiere av vandfald eller bruk i vasdraget, skal disse erlægge følgende aarlige avgifter:

I henhold til lov av 4de august 1911, § 12 a, til de kommuner, hvis interesser paavirkes av reguleringsanlægget, henholdsvis kr. 0,80, kr. 0,60 og kr. 0,50 for alternativ 1 (3,00 m. paa Randsfjord vandmerke), alternativ 2 (2,50 paa R. vm.) og alternativ 3 (2,21 m. paa R. vm.) pr. naturhestekraft, naar og efterhvert som den forøkede vandkraft tages i bruk.

I henhold til samme lovs § 12 b til staten paa samme maate kr. 0,10 pr. naturhestekraft.»

3. Den i punkt 3 omhandlede godtgjørelse efter reguleringslovens § 16 fastsættes til kr. 2,00 for hver ved reguleringen indvundet naturhestekraft. Punktet faar følgende tillæg: «Godtgjørelsen forfalder efterhaanden som reguleringsanlægget tages i bruk for vedkommende vandfald.»
4. I steden for sidste punktum i punkt 4, første led, indsættes følgende bestemmelse: «Kraften avgives i den form, hvori den produceres. Elektrisk kraft uttages i kraftstationen eller fra fjernledningen.» Samme punkt, sidste led, blir saalydende: «Det forbeholdes likeledes staten ret til paa samme vilkaar i hvilketsomhelst øiemed at utta andre 5 pct. av den økede kraft over 1 000 naturhestekræfter.»
5. I slutningen av punkt 14 tilføies ordene: «efter indstilling av vasdragskommissionen.»

— — — — — — — — — —

Angaaende denne beslutning tillater man sig at henvise til den for Stortinget fremsatte kgl. prp. i saken, st. prp. nr. 116 for 1912, til dok. nr. 75 for s. a. til ovennævnte indstilling, indst. S. LII for s. a. samt til stortingsforhandlingerne for s. a., side 3273 —3286, av hvilke dokumenter avtryk vedlægges.

Som det vil sees, er der besluttet endel ændringer i de i prp. opstillede reguleringsbetingelser. Reguleringstiden er saaledes forkortet fra 80 til 75 aar. De i betingelsernes post 2 omhandlede aarlige avgifter

til vedkommende kommuner er forhøiet fra henholdsvis 60, 30 og 10 øre for alternativerne 1, 2 og 3 til 80, 60 og 50 øre pr. naturh.k. Den i post 3 nævnte godtgjørelse er forhøiet fra kr. 1,00 til kr. 2,00 pr. naturh.k. en gang for alle. Samtidig er det bestemt, at godtgjørelsen først blir at erlægge, etterhvert som de forskjellige vandfald i vasdraget tar reguleringsanlægget i bruk. Der er derhos foretat et par væsentlig redaktionelle ændringer.

I skrivelse av 13de august 1912 har departementet gjort reguleringskomiteen bekjent med disse betingelser og forespurt, om de vedtages av søkerne.

Man har derefter fra komiteen mottat et eksemplar av betingelserne paategnet komiteens vedtagelse. Ved oversendelsen uttalte komiteen i skrivelse av 18de september 1912 følgende:

«Hermed tillater man sig at tilbakevende de med det ærede departements skrivelse av 13de f. m. mottagne koncessionsbetingelser forsynet med reguleringskomiteens vedtagelse, datert igaar.

Av den i vedtagelsen omhandlede skrivelse fra komiteen til departementet, datert 14de juni d. a., skal man tillate sig at anføre følgende:

- «1. De i reguleringen interesserte bruk har ret til, om de dertil skulde finde grund eller føie, at træde tilbake fra reguleringsforetagendet, indtil de har fattet beslutning om at paabegynde damanlæggets opførelse.
2. Den i punkt 1 omhandlede tidsbegrænsning for tilladelsen bortfalder, hvis en senere lovgivning bestemmer, at saadanne tilladelser, som her omhandlet, skal meddeles uten tidsbegrænsning.»

Man tør henstille, at koncessjonen maa bli utfærdiget snarest mulig.»

I skrivelse av 25de september 1912 har overrettsakfører D. K. Jenssen, Kristiania, paa vegne av samtlige grundeiere i Gran, hvis eiendomme støter til sjøen, m. fl. fremholdt, at der maa foretages en nøiagtig opmåling og kartlægning, hvortil grundeierne varsles, av ialfald de mest kritiske og værdis-

fulde steder langs fjorden f. eks. Onsaker teglverk, Engnæs træsliperi og Holmen sag og mølle. Det anføres, at for flere av eiendommene vil den nøiagtigste paavisning av vandstandshøiden ved de forskjellige alternativer ha den mest indgripende betydning for bedømmelsen av den eventuelle skades utstrækning. Der andrages om, at det i reguleringstilladelsen maa bli indtat som en betingelse, at de omhandlede kart- og opmålingsforretninger før skjønnet maa bli foretat paa reguleringsansøkernes bekostning.

Departementet skal bemerke, at det antages at maatte bli skjønnsrettens sak at avgjøre, om det fornødne materiale for avgivelse av skjøn er tilstede.

Det i lov om vasdragsreguleringer i industrielt øiemed av 4de august 1911 foreskrevne materiale og opplysninger som betingelse for at erholde reguleringstilladelse (jfr. lovens § 6) maa i den foreliggende sak antages at være tilveiebragt i fornøden utstrækning.

Departementet finder at kunne anbefale, at den endelige reguleringstilladelse meddeles paa grundlag av de vedtagne betingelser. Det til vedtagelsen knyttede forbehold om frafaldelse av tilladelsen ligger inden rammen av, hvad departementet ved propositionens fremsættelse fandt at kunne antage, jfr. prp. side 22, anden spalte.

Angaaende en eventuel senere lovgivnings indflydelse paa nærværende reguleringstilladelse og de til samme kyttede betingelser skal departementet bemerke, at man ikke kan binde lovgivningsmyndighetene i denne henseende.

Herpaa vil maa ved kommunikationen av den eventuelle resl. gjøre søkerne bekjent.

Da der ved reguleringen staar betydelige og forskjelligartede interesser mot hverandre og de til foretagendets fremme nødvendige ekspropriationsforretninger vil anta et betydelig omfang, finder departementet, at skjønnene i henhold til reguleringslovens § 19 bør avgives av mænd opnævnt av Kongen.

Man vil saaledes anbefale, at der meddeles ansøkerne tilladelse til regulering av Randsfjord som ansøkt paa de av Stortinget vedtagne betingelser, der vil findes formulert i vedlagte utkast, samt at de skjøn, saken maatte foranledige, avgives av mænd opnævnt av Kongen.

Man tillater sig saaledes at

indstille:

1. At det i henhold til lov om vasdragsreguleringer i industrielt øiemed av 4de august 1911 tillates A/S Randsfjord Træmasse- og Papirfabrik m. fl. overensstemmende med de fremlagte planer, alternativ 1, 2 eller 3, at foreta en regulering av Randsfjorden paa de i vedlagte utkast opstillede betingelser.
2. At skjøn, der maatte foranlediges ved nævnte tilladelse, avgives av mænd opnævnt av Kongen.

Betingelser

for regulering av Randsfjord.

1.

Reguleringsstilladelsen, der ikke kan overdrages, meddeles for et tidsrum av 75 — fem og sytti — aar regnet fra resolusjonens datum. Ved reguleringstidens utløp kan reguleringsanlægget, dersom det findes paa-krævet av almene hensyn, forlanges fjernet og den tidligere bestaaende tilstand gjenoprettet. Reguleringsanlæggets eiere tilstaaes, om saadant forlangende stilles, en av vedkommende regjeringsdepartement fastsat frist til anlæggets nedlæggelse. Kræves anlægget ikke fjernet, kan fornyet regulerings-tilladelse meddeles vasdragets vandfalds- og brukseiere for det tidsrum og forøvrig paa de betingelser, som den da gjældende lovgivning opstiller til beskyttelse for almene interesser. Kommer en saadan ordning ikke istand, kan staten overta driften av reguleringsanlægget og paalægge de eiere av bruk og vandfald i vasdraget, som benytter det ved reguleringen tilvelebragte forøkede driftsvand, at erlægge en avgift for benyttelsen derav, som svarer til, hvad

reguleringsanlæggets eiere vilde hat at bære av utgifter, om ny reguleringstilladelse efter det foranstaaende var blit meddelt.

Anlægget kan ikke nedlægges uten statsmyndigheternes samtykke.

Det endelige valg av alternativ for reguleringen meddeles vedkommende regjeringsdepartement inden anlægget paabegyndes.

Valget er bindende saaledes, at de ikke valgte alternativer bortfalder, og en eventuel overgang til et videregaaende alternativ ikke kan foretages uten fornyet regulerings-tilladelse.

2.

For den forøkelse av vandkraften som ved reguleringen tilflyter eiere av vandfald eller bruk i vasdraget, skal disse erlægge følgende aarlige avgifter:

I henhold til lov av 4de august 1911, § 12 a, til de kommuner, hvis interesser paa-virkes av reguleringsanlægget, henholdsvis kr. 0,80, kr. 0,60 og kr. 0,50 for alternativ 1 (3,00 meter paa Randsfjord vandmerke), alternativ 2 (2,50 meter paa R. v.m.) og alternativ 3 (2,21 meter paa R. v.m.) pr. naturhestekraft, naar og efterhvert som den forøkede vandkraft tages i bruk.

I henhold til samme lovs § 12 b til staten paa samme maatte kr. 0,10 pr. naturhestekraft.

Økningen beregnes med utgangspunkt i vasdragets lavvandføring før reguleringen, d. v. s. den vandføring, som før reguleringen erfaringsmessig har kunnet paaregnes aar om andet i 350 dage av aaret. Hvad der skal ansees som vasdragets lavvandføring avgjøres med bindende virkning av vedkommende regjeringsdepartement.

3.

For den i punkt 2 omhandlede forøkelse av vandkraften skal koncessionshaverne i henhold til forannævnte lovs § 16 erlægge en godtgjørelse en gang for alle til staten av kr. 2,00 for hver ved reguleringen indvunden naturhestekraft. Godtgjørelsen forfalder efterhaanden som reguleringsanlægget tages i bruk for vedkommende vandfald.

4.

Av den for hvert vandfald eller bruk indvundne økede kraft (beregnet som angit i punkt 2) utover 1 000 naturhestekræfter skal, efterhvert som utbygning sker, paa forlangende avgives 5 pct. til de kommuner, hvor kraftanlæggene er beliggende, eller andre interesserte kommuner efter nærmere bestemmelse av vedkommende departement. Energien anvendes til forsyning av disse eller deres indvaanere med kraft til lys, varme, gaardsbruk, haandverk eller smaaindustri. Anlægget har ret til at fordre et varsel av mindst 2 aar for hver gang kraften uttages. Kraften skal leveres efter en maksimalpris beregnet paa at dække produktionsomkostningerne med et tillæg av 20 pct. Størrelsen av produktionsomkostningerne, hvori medregnes 6 pct. forrentning av anlægskapitalen, fastsættes ved overenskomst mellem vedkommende departement og koncessionshaverne eller i mangel herav ved lovlig skjøn. Denne fastsættelse kan saavel av departementet som av koncessionshaverne forlanges revidert hvert 10de aar. Kraften avgives i den form, hvori den produceres. Elektrisk kraft uttages i kraftstationen eller fra fjernledningen.

Det forbeholdes likeledes staten ret til paa samme vilkaar i hvilket som helst øiemed at utta andra 5 pct. av den økede kraft over 1 000 naturhestekræfter.

5.

De fornødne nærmere bestemmelser med hensyn til beregningen av de i punkterne 2 og 3 omhandlede avgifter, disses erlæggelse og kontrol med vandforbruket samt angaaende avgivelse av kraft blir med bindende virkning for hvert enkelt tilfælde at træffe av vedkommende regjeringsdepartement.

6.

Arbeidet skal paabegyndes inden en frist av 2 aar efter tilladelsens meddelelse og fuldføres inden en yderligere frist av 5 aar.

Ved tidsberegningerne medregnes ikke den tid, som det paa grund av overordent-

lige tildragelser (vis major) har været umulig at utnytte.

For hver dag nogen av disse frister uten tilladelse meddelt av Kongen maatte oversittes, erlægger koncessionshaverne en løpende mulkt til statskassen av kr. 50,00.

7.

Koncessionshaverne tilpligtes, forinden arbeidet paabegyndes, at forelægge vedkommende departement arbeidstegninger for dammen m. v., saaledes at arbeidet ikke kan iverksettes, forinden planerne av vedkommende departement er approbert. Anlægget skal utføres paa en solid maate. Dets utførelse saavel som dets senere vedlikehold og drift undergives offentlig tilsyn. De hermed forbundne utgifter utredes av anlæggets eiere. Saafremt særskilt politiofsyn i anledning av arbeidets utførelse findes nødvendig, pligter eierne endvidere at utrede utgifterne herved.

8.

Arbeidet blir saavidt mulig at utføre ved norske funktionærer og arbeidere. Norsk arbeide og norsk materiel blir likeledes at anvende, forsaavidt det kan erholdes likesaa godt, likesaa hurtig og til en pris, der ikke med mere end 10 — ti — procent overstiger den pris, hvortil materiel kan erholdes fra utlandet.

For overtrædelse av disse bestemmelser kan koncessionshaverne tilpligtes at betale til statskassen en konventionalbod av indtil kr. 500,00 for hver gang efter nærmere bestemmelse av vedkommende regjeringsdepartement.

Vedkommende regjeringsdepartement kan tilstede undtagelser fra regelen, naar særegne hensyn gjør det paakrævet.

9.

Reguleringsdammen blir at manøvrere efter et av Kongen utfærdiget reglement. Til at forestaa manøvreringen antages norske statsborgere, som godtages av vedkommende regjeringsdepartement.

Forsaavidt dammen manøvreres i strid

med reglementet, kan koncessionshaverne paalægges en konventionalbød til statskassen av indtil kr. 5 000,00 for hver gang efter departementets nærmere bestemmelse.

10.

Reguleringsanlæggets eiere skal efter nærmere bestemmelse av departementet utføre de hydrologiske iagttagelser, som i det offentliges interesse findes paakrævet, og stille det herved indvundne materiale til disposition for det offentlige. Den tillatte opdæmningshøide og den tillatte laveste tappingsgrænse skal betegnes ved et fast og tydelig vandstandsmerke.

11.

Eierne skal uten vederlag for de av dem utførte anlæg finde sig i enhver yderligere regulering i vedkommende vasdrag, som ikke forringer den tillatte regulerings effekt, og vederlagsfrit avgi fornødent driftsvand til mulige senere kanalanlæg for statens regning.

12.

Ved damanlægget skal der tillates truffet de fornødne militære foranstaltninger for sprængning i krigstilfælde, uten at anlæggets eiere har krav paa godtgjørelse eller erstatning for de herav følgende ulemper eller indskrænkninger med hensyn til anlægget eller dettes benyttelse, likesom anlæggets eiere uten godtgjørelse maa finde sig i den bruk av anlægget, som sker i krigsøimed.

13.

Reguleringsanlæggets eiere tilpligtes at træffe saadanne anordninger ved anlægget og avgi vand i saadan utstrækning, at den almindelige fløtning besværes saa litet som mulig ved reguleringen. Spørsmålet om hvilke forføininger der i henhold hertil blir at træffe avgjøres ved skjøn.

14.

Departementet kan under særlige omstændigheter meddele vandfalds- eller bruks-eier, som ikke er mødeier i reguleringsanlægget, tilladelse til at benytte det ved regu-

leringen tilveiebragte driftsvand, mot at han til reguleringsanlæggets eiere erlægger en aarlig godtgjørelse, som i tvisttilfælde fastsettes av departementet efter indstilling av vasdragskommissionen.

15.

For opfyldelsen av de forpligtelser, som ved anlægget eller dettes drift paadrages likeoverfor andre, saavel som for overholdelsen av de i tilladelsen opstillede betingelser stilles av koncessionshaverne sikkerhet for et beløp av indtil kr. 35 000,00 efter nærmere bestemmelse av vedkommende regjeringsdepartement.

16.

Tilladelsen blir at tinglæse inden de tinglag, hvor reguleringsanlægget er beliggende.

Til sikkerhet for de forpligtelser, som i henhold til nærværende tilladelse maatte paahvile eiendomme eller bruk i vasdraget, blir derhos at foreta tinglysning til anførsel paa vedkommende eiendommers folier i panteregistret.

17.

Koncessionshaverne underkaster sig de bestemmelser, som til kontrol med foranstaaende betingelsers overholdelse maatte bli truffet av vedkommende departement.

18.

Reguleringens forhold til eksercerpladsen Hvalsmoen skal være bragt paa det rene og manøvreringsreglement utfærdiget, forinden ekspropriationerne forøvrig tillates paabegyndt.

20. Otteraaens Brukselerforening.

(Regulering av Byglandsfjord og forskjellige fjeldvand i Otteraaen).

Kgl. resl. av 22de november 1912.

Stortinget har under 31te juli 1912 ved behandling av indstilling fra specialkomiteen om tilladelse for Otteraaens Brukseier-

forening til at foreta yderligere regulering av Otteraaens vasdrag fattet følgende beslutning.

«Stortinget har intet at indvende mot, at der gives Otteraaens Brukseierforening tilladelse til at foreta yderligere regulering av Otteraaens vasdrag paa de i propositionen foreslaaede betingelser med følgende ændringer:

1. Det i punkt 1 omhandlede tidsrum, for hvilket reguleringstilladelse gives, fastsættes til 75 aar.
2. De i punkt 2 foreslaaede aarlige avgifter fastsættes:
 - a. For fjeldsjørerne: 40 øre pr. naturhestekraft til kommunerne efter reguleringslovens § 12 a.
 - b. For Byglandsfjord paa samme maate kr. 1,00 pr. naturhestekraft.
3. Den i punkt 2 omhandlede aarlige avgift til staten efter reguleringslovens § 12 b fastsættes for fjeldsjørerne til 10 øre og for Byglandsfjord 20 øre pr. naturhestekraft.
4. Den i punkt 3 omhandlede godtgjørelse en gang for alle for regulering av Byglandsfjord efter reguleringslovens § 16 fastsættes til kr. 2,00 pr. naturhestekraft.

Denne godtgjørelse blir at erlægge, efterhvert som de forskjellige vandfald i vasdraget tar reguleringsanlægget i bruk.

5. Istedetfor punkt 4, første leds sidste punktum, sættes følgende bestemmelser:

Kraften avgives i den form, hvori den produceres. Elektrisk kraft uttages i kraftstationen eller fra fjernledningen.

6. Punkt 4, andet led, skal lyde saaledes:

Det forbeholdes likeledes staten ret til paa samme vilkaar i hvilket som helst øiemed at utta andre 5 pct. av den økede kraft over 1000 naturhestekræfter.

7. I punkt 9, første led, tilføies:

Reglementet maa blandt andet ogsaa indeholde bestemmelse om slipning av

nødvendig vand paa den for fløtningen beleilige tid.

2det led i samme punkt redigeres saaledes:

Saasnaert der iverksættes utbygning av noget av de høiere end Byglandsfjord eller i Gyvasdraget liggende fald, maa vedkommende sjøers reguleringsdamme manøvreres med disse falds tarv for øie. Indtil denne tid kan manøvreringen utføres med hensyn paa faldene nedenfor Byglandsfjord o. s. v. som propositionen.

Angaaende denne beslutning tillater man sig at henvise til den for Stortinget fremsatte kgl. prp. i saken, st. prp. nr. 120, 1912, til dok. nr. 82 samt til ovennævnte indstilling, indst. S. L. for s. a. og stortingsforhandlingerne for s. a. side 3225—3251, av hvilke dokumenter avtryk vedlægges.

Som det vil sees, er der besluttet endel ændringer i de i propositionen opstillede reguleringsbetingelser. Reguleringstiden er saaledes forkortet fra 80 til 75 aar. De i betingelsernes post 2 omhandlede aarlige avgifter til vedkommende kommuner er forhøiet fra kr. 0,20 og kr. 0,50 til kr. 0,40 og kr. 1,00 pr. indvunden naturh.k. henholdsvis for fjeldsjørerne og for Byglandsfjord, og de aarlige avgifter til staten er fastsat for fjeldsjørerne til kr. 0,10 og for Byglandsfjord til kr. 0,20 pr. indvunden naturh.k. istedenfor som i propositionen foreslaat kr. 0,10 og kr. 0,10.

Den i post 3 nævnte godtgjørelse en gang for alle i henhold til reguleringslovens § 16 for regulering av Byglandsfjord er sat til kr. 2,00 pr. indvunden naturh.k. mot i propositionen foreslaat kr. 1,00, idet dog samtidig denne avgifts forfaldstid er forandret saaledes, at avgiften først blir at erlægge efterhvert, som de forskjellige vandfald i vasdraget tar reguleringsanlægget i bruk. I post 9 er besluttet en tilføielse om slipning av fløtningsvand. Desuten er foretat enkelte ændringer nærmest av redaktionel art.

I skrivelse av 17de august 1912 har departementet gjort ansøkerne bekjendt

med disse betingelser og forespurt, om disse vedtages av foreningen.

Man har derefter fra brukseierforeningen mottat en skrivelse av 4de november 1912, hvorav man tillater sig at hitsætte følgende:

«Vi tillater os at tilbakemelde: ad post 6 i departementets utkast. Se ingeniør Jakobsens plan om fjeldvandene bilag 1, side 5 nederst (sidste avsnit), ad Bosvand og Vatnedalsvand, at opdømme disse vande til de i planen opsatte fulde høider med 10 meter erfarer vi, vil falde saa uforholdsmæssig kostbart, at vi allerede nu maa ansøke om samtykke til i tilfælde vi finder det fornødent helt ut at sløife opdæmningen av Bosvandet og kun opdømme Vatnedalsvandet 5 meter istedetfor 10 meter. Det bemerkes, at sänkningen derimot agtes utført uforandret for begge vandes vedkommende.

ad Breivand—Sesvand.

Se side 6 i samme plan. Da det nu viser sig ikke at være fjeld i rimelig dybde i hele damstedets utstrækning, men for en større del grus og sten, ansøker vi om tilladelse ogsaa for disse vand, til i tilfælde at reducere den paatænkte totale reguleringshøide 6 $\frac{1}{2}$ meter ned til 2 $\frac{1}{2}$ meter, der forutsættes tilveiebragt med 1 $\frac{1}{2}$ meters opdæmning og 1 meters sänkning. Disse to vand danner et sammenhengende bassæng. ad post 15.

Der bør tilføies: «Brukseierforeningen har selvfølgelig ikke nogen forpligtelse til at vedlikeholde de av hensyn til anlægget opførte broer og anlagte veie.

Da brukene, særlig i de tørre vandperioder, lider under sterk vandmangel i vasdraget og da store interesser dermed staar paa spil og mange forberedende og kostbare arbeider først kan avgjøres og foretages naar reguleringstilladelsen foreligger, saa at man kan begynde ekspropriationerne tidligst mulig vaaren 1913, henstiller man indtrængende til det ærede departement hurtigst mulig at meddele os den ansøkte koncession paa samme betingelser, som man har erholdt i Arendal og Randsfjordsvasdragene, saaledes at Otteraaens

Brukseierforening ikke definitivt forpligtes til at foreta reguleringen, men kan gi sit endelige svar, efterat ekspropriationen har fundet sted.»

Med en senere skrivelse fra brukseierforeningen av 13de november 1912 har man derhos mottat et eksemplar av betingelserne paategnet vedtagelse av foreningen, der samtidig henviser til det i ovenindtagne skrivelse av 4de november 1912 gjorte forbehold om at ta endelig bestemmelse med hensyn til reguleringens gjennomførelse, naar ekspropriationsskjønnene er avholdt.

Angaaende den av foreningen ansøkte tilladelse til, om det findes fornødent, at kunne modificere planerne for enkelte av fjeldsjørne har vasdragsdirektøren paa foranledning uttalt sig i skrivelse av 19de november 1912, hvorav hitsættes følgende:

«Efter den oprindelige plan, som laa til grund for brukseierforeningens andragende om tilladelse til yderligere at regulere Otteraaen, var for nævnte vand forutsat følgende reguleringsgrænser:

Bosvand:

Opdæmning til	cote 540,0 m. o. h.
Uttapning » »	522,0 - - -

Samlet reguleringshøide 18,0 m.

Der ansøkes nu om tilladelse til eventuelt at sløife den 10 meters opdæmning, hvorved reguleringshøiden vil reduceres til 8 meter, opnaadd ved uttapning.

Vatnedalsvand:

Opdæmning til	cote 730,0 m. o. h.
Uttapning » »	717,5 - - -

Samlet reguleringshøide 12,5 m.

Der ansøkes nu om tilladelse til eventuelt at innskranke den 10 meters opdæmning til 5 meter, hvorved reguleringshøiden vil reduceres til 7,5 meter.

Breivand—Sesvand:

Opdæmning til	cote 955,0 m. o. h.
Uttapning » »	948,5 - - -

Samlet reguleringshøide 6,5 m.

Der ansøkes nu om tilladelse til eventuelt at reducere den samlede reguleringshøide til 2 $\frac{1}{2}$ meter (1 $\frac{1}{2}$ meters opdæmning og 1 meters sænkning).

Som det vil sees, gaar samtlige de ansøkte modifikationer av planerne ut paa en reduktion av reguleringshøiderne. Herved vil naturligvis ogsaa reguleringsens effekt forringes tilsvarende. Der foreligger ingen beregning av reduktionen av regulerings-effekten, men da denne i et hvert fald ikke blir saa betydelig, at det vil faa nogen avgjørende indflydelse likeoverfor berettigelsen av reguleringen i det hele tat, maa jeg anta, at der neppe skulde være grund for det offentlige til at motsætte sig, at planerne, om det findes fornødent, modificeres som i andragendet av 4de november d. a. forutsat.»

Departementet finder at kunne anbefale, at den endelige reguleringsstilladelse meddeles paa grundlag av den foreliggende vedtagelse av betingelserne, idet der ikke antages at være noget at erindre mot det til vedtagelsen knyttede forbehold om eventuel frafaldelse av tilladelsen.

I henhold til den fra vasdragsdirektøren foreliggende erklæring vil departementet derhos anbefale, at der meddeles bruks-eierforeningen tilladelse til alternativt at regulere fjeldvandene Bosvand, Vatnedalsvand og Breivand—Sesvand inden de i foreningens skrivelse av 4de november 1912 angivne grænser, idet selvfølgelig de opstillede betingelser i enhver henseende ogsaa blir gjældende for disse alternativer (jfr. spesielt betingelsernes post 6 og 7).

Man vil saaledes anbefale, at der meddeles ansøkeren tilladelse til yderligere regulering av Otteraaens vasdrag som ansøkt paa de av Stortinget vedtagne betingelser, der vil findes formulert i vedlagte utkast, samt at de skjøn, saken maatte foranledige, avgives av mænd opnævnt av Kongen.

Man tillater sig saaledes at

indstille:

1. At det i henhold til lov om vasdragsreguleringer i industrielt øiemed av 4de

august 1911 tillates Otteraaens Bruks-eierforening i det væsentlige overensstemmende med fremlagte planer, herunder de i andragende av 4de november 1912 angivne alternative reguleringsgrænser for fjeldsjørerne Bosvand, Vatnedalsvand og Breivand—Sesvand, at foreta yderligere regulering av Otteraaens vasdrag paa de i vedlagte utkast opstillede betingelser.

2. At skjøn, der maatte foranlediges ved nævnte tilladelse, avgives av mænd opnævnt av Kongen.

Betingelser

for tilladelse til at regulere Otteraaens vasdrag.

1.

Reguleringsstilladelsen, der ikke kan overdrages, meddeles for et tidsrum av 75 — fem og sytti — aar regnet fra resolusjonens datum. Ved reguleringstidens utløp kan reguleringsanlæggene, dersom det findes paakrævet av almene hensyn, forlanges fjernet og den tidligere bestaaende tilstand gjenoprettet. Reguleringsanlæggenes eier tilstaaes, om saadant forlangende stilles, en av vedkommende regjeringsdepartement fastsat frist til anlæggenes nedleggelse. Kræves anlæggene ikke fjernet, kan fornyet reguleringsstilladelse meddeles vasdragets vandfalds- og brukseiere for det tidsrum og forøvrig paa de betingelser, som den da gjældende lovgivning opstiller til beskyttelse for almene interesser. Kommer en saadan ordning ikke istand, kan staten overta driften av reguleringsanlæggene og paalægge de eiere av bruk og vandfald i vasdraget, som benytter det ved reguleringen tilveiebragte forøkede driftsvand, at erlægge en avgift for benyttelsen derav, som svarer til, hvad reguleringsanlæggenes eier vilde hat at bære av utgifter, om ny reguleringsstilladelse efter det foranstaaende var blit meddelt.

Anlæggene kan ikke nedlægges uten statsmyndigheternes samtykke.

2.

For den forøkelse av vandkraften, som ved reguleringen tilflytter eiere av vandfald eller bruk i vasdraget, skal der av disse, naar og efterhvert som den forøkede vandkraft tages i bruk, erlægges følgende aarlige avgifter:

I. For regulering av fjeldsjørne:

I henhold til lov av 4de august 1911, § 12 a, til de kommuner, hvis interesser paavirkes av reguleringsanlæggene, kr. 0,40 pr. naturhestekraft.

I henhold til samme lovs § 12 b til staten kr. 0,10 pr. naturhestekraft.

Økningen beregnes for faldene nedenfor Byglandsfjord under forutsætning av, at det effektive magasin (jfr. post 9, 2den passus), som tilveiebringes, efterhvert som reguleringen skrider frem, uttappes jevnt i løpet av en lavvandsperiode av 152 dage.

II. For regulering av Byglandsfjord:

Til de interesserte kommuner kr. 1,00 og til staten kr. 0,20 pr. naturhestekraft.

Økningen beregnes ogsaa her under forutsætning av, at magasinet uttappes jevnt i løpet av en lavvandsperiode av 152 dage.

3.

For den i punkt 2 omhandlede forøkelse av vandkraften skal koncessionshaveren derhos i henhold til forannævnte lovs § 16, erlægge en godtgjørelse en gang for alle til staten av kr. 2,00 for hver ved reguleringen av Byglandsfjord indvunden naturhestekraft. Godtgjørelsen blir at erlægge, efterhvert som de forskjellige vandfald i vasdraget tar reguleringsanlægget i bruk.

4.

Av den for hvert vandfald eller bruk indvundne økede kraft (beregnet som angit i punkt 2) utover 1000 naturhestekræfter skal, efterhvert som utbygning sker, paa forlangende avgives 5 pct. til de kommuner, hvor kraftanlæggene er beliggende, eller andre interesserte kommuner efter nærmere bestemmelse av vedkommende departement. Energien anvendes til forsyning av disse

eller deres indvaanere med kraft til lys, varme, gaardsbruk, haandverk eller smaa-industri. Anlægget har ret til at fordre et varsel av mindst 2 aar for hver gang kraften uttages. Kraften skal leveres efter en maksimalpris beregnet paa at dække produktionsomkostningerne med et tillæg av 20 pct. Størrelsen av produktionsomkostningerne, hvori medregnes 6 pct. forrentning av anlægskapitalen, fastsættes ved overenskomst mellem vedkommende departement og anlæggets eier eller i mangel herav ved lovlig skjøn. Denne fastsettelse kan saavel av departementet som av koncessionshaveren forlanges revidert hvert 5te aar. Kraften avgives i den form, hvori den produceres. Elektrisk kraft uttages i kraftstationen eller fra fjernledningen.

Det forbeholdes likeledes staten ret til paa samme vilkaar i hvilket som helst øie med at utta andre 5 pct. av den økede kraft over 1000 naturhestekræfter.

5.

De fornødne nærmere bestemmelser med hensyn til beregningen av de i punkterne 2 og 3 omhandlede avgifter, disses erleggelse og kontrol med vandforbruket samt angaaende avgivelse av kraft blir med bindende virkning for hvert enkelt tilfælde at træffe av vedkommende regjeringsdepartement.

6.

Arbeidet skal paabegyndes inden en frist av 2 aar efter tilladelsens meddelelse og fuldføres inden en yderligere frist av 5 aar.

Ved tidsberegningerne medregnes ikke den tid, som det paa grund av overordentlige tildragelser (vis major) har været umulig at utnytte.

For hver dag nogen av disse frister uten tilladelse meddelt av Kongen maatte oversittes, erlægger koncessionshaveren en løpende mukt til statskassen av kr. 50,00.

7.

Koncessionshaveren tilpligtes, forinden arbeidet paabegyndes, at forelægge vedkommende departement arbeidstegninger for

dammene m. v., saaledes at arbeidet ikke kan iverksettes, forinden planerne av vedkommende departement er approbert. Anlæggene skal utføres paa en solid maate. Deres utførelse saavel som deres senere vedlikehold og drift undergives offentlig tilsyn. De hermed forbundne utgifter utredes av anlæggenes eier. Saafremt særskilt politiopsyn i anledning av arbeidets utførelse findes nødvendig, pligter eieren endvidere at utrede utgifterne herved.

Anlæggenes eier pligter paa forlangende av vedkommende departement at stille til raadighet for det offentlige sundhetsvæsen, uten godtgjørelse, et for øiemedet tjenlig isolationslokale med fornødent utstyr, beregnet paa et saa stort antal patienter, som departementet bestemmer.

Dammen for Byglandsfjord skal, forinden den kan benyttes for det høiere vandtryk, godkjendes av det offentlige og i den anledning underkastes en grundig undersøkelse og i tilfælde utbedring. Otteraaens Brukseierforening bærer de med en offentlig kontrol i sakens anledning forbundne omkostninger.

Dammenes senere vedlikehold og drift underlægges offentlig tilsyn.

De hermed forbundne utgifter utredes av brukseierforeningen.

8.

Arbeidet — ogsaa de eventuelle utbedringsarbeider ved dammen for Byglandsfjord — blir saavidt mulig at utføre ved norske funktionærer og arbeidere. Norsk arbeide og norsk materiel blir likeledes at anvende, forsaavidt det kan erholdes likesaa godt, likesaa hurtig og til en pris, der ikke med mere end 10 — ti — pct. overstiger den pris, hvortil materiel kan erholdes fra utlandet.

For øvertrødelse av disse bestemmelser kan koncessionshaveren tilpligtes at betale til statskassen en konventionalbod av indtil kr. 500,00 for hver gang efter nærmere bestemmelse av vedkommende regjeringsdepartement.

Vedkommende regjeringsdepartement kan tilstede undtagelser fra regelen, naar særegne hensyn gjør det paakrævet.

9.

Reguleringsdammene blir at manøvrere efter reglementer, utfærdiget av Kongen. Til at forestaa manøvreringen antages norske statsborgere, som godtages av vedkommende regjeringsdepartement. Reglementet maa bl. a. ogsaa indeholde bestemmelse om slipning av nødvendig vand paa den for fløtningen beleilige tid.

Saasnart der iverksettes utbygning av noget av de høiere end Byglandsfjord eller i Gyvasdraget liggende fald, maa vedkommende sjøers reguleringsdammer manøvreres med disse falds tarv for øie. Indtil denne tid kan manøvreringen utføres med hensyn til faldene nedenfor Byglandsfjord, dog saaledes, at der til enhver tid slippes en vandføring, som tilsvarende nuværende minimalvandføring i hvert enkelt elvestykke, og at de hittidige flomvandføringer ikke forøkes.

Forsaavidt dammene manøvreres i strid med reglementet, kan koncessionshaveren paalægges en konventionalbod til statskassen av indtil kr. 5 000,00 for hver gang efter departementets nærmere bestemmelse.

10.

Reguleringsanlæggenes eier skal efter nærmere bestemmelse av departementet utføre de hydrologiske iagttagelser, som i det offentliges interesse findes paakrævet, og stille det herved indvundne materiale til disposition for det offentlige. De tillatte opdæmningshøider og de tillatte laveste tåpningsgrænser skal betegnes ved faste og tydelige vandstandsmærker.

11.

Eieren skal uten vederlag for de utførte anlæg finde sig i enhver yderligere regulering i vedkommende vasdrag, som ikke forringer den tillatte regulerings effekt, og vederlagsfrit avgi fornødent driftsvand til mulige senere kanalanelæg for statens regning.

12.

Ved damanlæggene skal der tillates truffet de fornødne militære foranstaltninger for sprængning i krigstilfælde, uten at anlæggene eier har krav paa godtgjørelse eller erstatning for de herav følgende ulemper eller innskærnkninger med hensyn til anlæggene eller deres benyttelse, likesom anlæggene eier uten godtgjørelse maa finde sig i den bruk av anlæggene, som sker i krigsøiemed.

13.

Reguleringsanlæggene eier tilpligtes at træffe saadanne anordninger ved anlæggene og i tilfælde i vasdraget nedenfor disse, at den almindelige fløtning besværes saa litet som mulig ved reguleringen. Spørsmålet om, hvilke forføininger der i henhold hertil blir at træffe, avgjøres ved skjøn.

Skade eller ulempe for fløtningen, der ikke paa denne maate avhjelpes, blir at erstatte de fløtningsberettigede overensstemmende med reguleringslovens § 15.

14.

Departementet kan under særlige omstændigheter meddele vandfalds- eller bruks-eier, som ikke er medeier i reguleringsanlæggene, tilladelse til at benytte det ved reguleringen tilveiebragte driftsvand, mot at han til reguleringsanlæggene eier erlægger en aarlig godtgjørelse, som i tvisttilfælde fastsettes av departementet.

15.

Koncessionshaveren tilpligtes paa forlangende av vedkommende departement at stille reguleringsanlæggene tilhørende veier og broer til fri avbenyttelse for almenheten.

16.

Jernbanen (Kristiansand—Byglandsfjordbanen) skal kunne forlange, at vandstanden i Byglandsfjord og det nedenfor liggende elveløp med sjøer sänkes, naar arbeider, der er nødvendige for jernbanens sikkerhet, kræver det.

17.

For opfyldelsen av de forpligtelser, som ved anlæggene eller disses drift paadrages

likeoverfor andre, saavel som for overholdelsen av de i tilladelsen opstillede betingelser, stilles av koncessionshaveren sikkerhet — for fjeldsjøernes vedkommende for et beløp av indtil kr. 20 000,00 og for Byglandsfjords vedkommende for et beløp av indtil kr. 15 000,00 efter nærmere bestemmelse av vedkommende regjeringsdepartement.

18.

Tilladelsen blir at tinglyse inden de tinglag, hvor reguleringsanlæggene er beliggende.

Til sikkerhet for de forpligtelser, som i henhold til nærværende tilladelse maatte paahvile eiendomme eller bruk i vasdraget, blir derhos at foreta tinglysning til anførsel paa vedkommende eiendommers folier i panteregistret.

19.

Koncessionshaveren underkaster sig de bestemmelser, som til kontrol med foranstaaende betingelsers overholdelse maatte bli truffet av vedkommende departement.

21. Bergens kommune.

(Regulering av Samnangervasdraget).

Kgl. resl. av 11te april 1913.

Stortinget har under 31te juli 1912 ved behandling av innstilling fra spesialkomiteen om tilladelse for Bergens kommune til at regulere Samnangervasdraget i Søndre Bergenhus amt fattet følgende beslutning:

«Stortinget samtykker i, at der meddeles Bergens kommune tilladelse til efter den foreliggende plan at regulere Samnangervasdraget i Søndre Bergenhus amt paa de i propositionen foreslaaede betingelser med følgende ændringer:

1. Punkt 1 forandres til den ved tidsbegrenset koncession sedvanlige benyttede form, og tilladelsen meddeles for et tidsrum av 80 aar.
2. I punkt 2 settes den aarlige avgift til kommunerne til kr. 0,30 og den aarlige avgift til staten til kr. 0,10.

3. Fjerde led i punkt 2, som omhandler fritagelse for avgifter, utgaar.

4. Istedetfor sidste punktum i punkt 3, første led, indsættes følgende bestemmelser:

«Kraften avgives i den form, hvori den produceres. Elektrisk kraft utages i kraftstationen eller fra fjernledningen.»

Samme punkts 2det led blir saalydende: Det forbeholdes likeledes staten ret til paa samme vilkaar i hvilket-somhelst øiemed at utta andre 5 pct. av den økede vandkraft over 1000 naturhestekræfter.

5. I punkt 12 utgaar «distriktets indvaanere» og isteden derfor sættes «almenheten».

6. I slutningen av punkt 13 tilføies ordene: «Efter indstilling av vasdragskommissionen».

Angaaende denne beslutning tillater man sig at henvise til den for Stortinget fremsatte kgl. proposition i saken, st.prp. nr. 118, 1912, til dok. nr. 77 og 80 samt til ovennævnte indstilling S. XXXIX for s. a. og stortingsforhandlingerne for s. a. side 3286—3301, av hvilke dokumenter avtryk vedlægges.

Som det vil sees, er der besluttet endel ændringer i de i propositionen opstillede reguleringsbetingelser. Reguleringsstilladelsen er saaledes bestemt at skulle meddeles paa begrænset tid og koncessionstiden er fastsat til 80 aar.

De i betingelsernes post 2 omhandlede aarlige avgifter til kommuner og stat er forandret fra henoldsviis 15 og 15 øre til 30 og 10 øre.

Den i samme post 2, 4de led, foreslaaede fritagelse for avgifter forsaauidt angaar den kraft, som benyttes til kommunens egen eller indvaanernes forsyning til lys, varme, gaardsdrift, haandverk eller smaaindustri, er sløifet. Desuten er foretat enkelte mindre ændringer (nærmest av redaktionel art).

I skrivelse av 13de august 1912 blev Bergens magistrat gjort bekjendt med disse

betingelser, og man bad meddelt, hvorvidt disse vedtoges av kommunen.

Fra Bergens magistrat mottok man derefter en skrivelse dateret 2den september 1912, hvorav hitsættes følgende:

« I anledning av det kgl. departements skrivelse av 13de f. m. angaaende tilladelse for Bergens kommune til at foreta regulering i Samnangervasdraget, tillater man sig at meddele, at Bergens formandskap har besluttet at vedta det mottagne utkast til koncessionsbetingelser.

Samtidig har formandskapet besluttet at henstille, at der i de punkter, hvori Stortinget ikke har gjort forandring i propositionen, gjøres ændring overensstemmende med byggekomiteens bemerkninger i stortingsdokument nr. 77, specielt hvad angaar post 5.

Derhos er formandskapet gaat ut fra, at forsaauidt reguleringsloven ændres i retning av at stille regulerende kommuner gunstigere end tilfældet er efter den nu gjældende lov, eller forsaauidt der gives andre regulerende kommuner gunstigere koncessionsvilkaar end de nu ópstilte, vil der være anledning for Bergens kommune til at søke disse ændret overensstemmende dermed.»

I en paa foranledning av nærværende departement avgit uttalelse av 10de oktober 1912, der med bilag vedlægges, hævdede Justisdepartementet, at Bergens formandskap av nærmere angivne grunde savnede bemyndigelse til paa egen haand at avgjøre spørsmålet om vedtagelse av de opstillede koncessionsvilkaar m. v., men at saken maatte indbringes for det samlede bystyre.

Justisdepartementet antok derhos, at den eventuelle bystyrebeslutning maatte bli at undergi kgl. approbation i henhold til formandskapslovens § 40, da denne vilde medføre utgifter for kommunen i længere tid end 5 aar.

I henhold hertil anmodede man i skrivelse av 17de oktober 1912 stiftamtmanden i Bergens stift om at foranledige saken indbragt for det samlede bystyre.

I anledning av de av Bergens magistrat

i ovennævnte skrivelse av 2den september 1912 uttalte forutsætninger med hensyn til vedtagelsen av de opstillede koncessionsbetingelser, bemerkede man derhos, at nærværende departement ikke fandt at kunne foranledige eller stille i utsigt nogen ændring i betingelserne, uten at saken paany blev forelagt Stortinget. Man savnede likeledes adgang til — bemerkede man videre — at uttale sig nærmere om en eventuel ny lovs anvendelse paa det her omhandlede reguleringsforetagende.

Forsaavidt angik de opstillede frister for reguleringsens paabegyndelse og fullførelse bemerkede man endelig, at disse i henhold til reguleringslovens § 11 nr. 1, andet punktum, under særlige omstændigheter i sin tid kunde tillates forlænget.

Med paategningsskrivelse fra stiftamtmanden i Bergen av 23de januar 1913 er saken gjennom Justisdepartementet — paategningsskrivelse av 24de februar 1913 — paany inkommet hertil, bilagt bl. a. med vedlagte utskrift av Bergens bystyres beslutning av 9de januar 1913, hvorav vil sees, at bystyret overensstemmende med magistratens av formandskapet tiltraadte indstilling har vedtat de opstillede koncessionsbetingelser.

Av magistratens indstilling i saken hitsettes følgende:

«Som det sees, har magistrat og formandskap i forbindelse med sin vedtagelse av utkastet til koncessionsbetingelser henstillet, at der gjøres et par ændringer i disse. Specielt gjaldt dette betingelsen i post 5, hvorefter arbeidet skal paabegyndes inden en frist av 2 aar efter tilladelsens meddelelse og fullføres inden en yderligere frist av 5 aar.

Av Arbeidsdepartementets skrivelse fremgaar det imidlertid, at det ikke finder at kunne stille nogen saadanne forandringer i utsigt, hvorimot det uttalte, at de opstillede frister i henhold til reguleringslovens § 11, nr. 1, andet punktum, under særlige omstændigheter i sin tid kan tillates forlænget.

I anledning herav skal magistratsavdelingen bemerke, at det maa antages, at man

inden 2 aar vil skride til yderligere utbygning av vasdraget, men at det maa ansees utelukket, at man inden yderligere 5 aar vil ha fullført hele utbygningen. Bergens kommune maa derfor være berettiget til at gaa ut fra, at forlængelse av fristen i sin tid paa ansøking vil bli meddelt. Dette maa være en forutsætning, som, om den end ikke indtages i bystyrets eventuelle vedtagelseserklæring, dog bør meddeles departementet samtidig med denne.

Likeledes bør det nu som før fremholdes, at forsaavidt reguleringsloven ændres i retning av at stille regulerende kommuner gunstigere, end tilfældet er efter den nu gjældende lov, eller forsaavidt der gives andre regulerende kommuner gunstigere koncessionsvilkaar end de nu opstilte, saa maa der være anledning for Bergens kommune til at søke disse ændret overensstemmende dermed.» Se vedlagte avtryk av kommunestyrets forhandlinger, side 47.

Til disse av magistraten tagne forbehold sees formandskapet at ha sluttet sig, kfr. forhandlingerne, s. 56.

Stiftamtmanden i Bergen har i ovennævnte skrivelse av 23de januar 1913 anbefalt, at bystyrets beslutning approberes i henhold til formandskapslovens § 40 og at den ansøkte koncession meddeles. Han anfører derhos, at han finder de av kommunens vedkommende uttalte forutsætninger for vedtagelsen av koncessionsbetingelserne at være rimelige.

I paategningsskrivelse av 24de februar 1913, hvorved saken oversendtes hertil, uttalte Justisdepartementet, at det intet har at bemerke ved, at der meddeles den fornødne approbation efter byformandskapslovens § 40 paa den fattede beslutning og henstillede til nærværende departement at utvirke saadan approbation i forbindelse med behandlingen av spørsmålet om meddelelse av den ansøkte koncession paa regulering av Samnangervasdraget.

Nærværende departement vil anbefale koncessionen meddelt paa de av Stortinget opstillede og av Bergens bystyre

nu vedtagne betingelser, der vil findes formulert i vedlagte utkast.

Forsaavidt der av Bergens kommunes vedkommende er uttalt som en forutsætning for vedtagelse av betingelserne, at de opstillede utbygningsfrister paa ansøking i sin tid maa bli forlænget, finder departementet for nærværende alene at kunne hen vise til den i st. prp. nr. 118, side 21, uttalte forutsætning om, at fristerne maa kunne paaregnes forlænget i den utstrækning, det maatte findes fornødent og ubetænkelig under hensyn til den paatænkte successive utbygning.

Som det vil sees av det foran anførte, er det derhos uttalt som en forutsætning for vedtagelsen, at forsaavidt reguleringsloven ændres i retning av at stille regulerende kommuner gunstigere, end tilfældet er efter den nu gjældende lov, eller forsaavidt der gives andre regulerende kommuner gunstigere koncessionsvilkaar end de nu opstillede for Bergens kommune, saa maa der være anledning til for kommunen at søke disse forandret overensstemmende dermed.

I anledning herav skal departementet bemerke, at Bergens kommune selvfølgelig ikke for fremtiden vil være forhindret fra at søke de fastsatte betingelser ændret ved at indgi andragende derom. Men paa den anden side kan statsmyndighetene ikke paa forhaand bindes til nogen avgjørelse av et saadant andragende i en bestemt retning.

Hermed vil man ved kommunikationen av den eventuelle resolution gjøre Bergens kommune bekjendt.

Departementet vil endelig anbefale, at Bergens bystyres beslutning om betingelsernes vedtagelse approberes i medhold av § 40 i lov om formandskaper i kjøpstæderne av 14de januar 1837, forsaavidt kommunen derved paaføres forpligtelser for et længere tidsrum end 5 aar.

I henhold til det anførte tillater man sig at

indstille:

1. At det i henhold til lov om vasdragsreguleringer i industrielt øiemed av 4de august 1911 meddeles Bergens kom-

mune tilladelse til i det væsentlige overensstemmende med fremlagte planer at foreta en regulering av Samnangervasdraget i Søndre Bergenhus amt paa de i vedlagte utkast opstillede betingelser.

2. At der i henhold til § 40 i lov om formandskaper i kjøpstæderne av 14de januar 1837 meddeles approbation paa Bergens bystyres beslutning av 9de januar 1913 angaaende vedtagelse av de opstillede betingelser for ovennævnte reguleringstilladelse, forsaavidt kommunen derved paaføres utgifter for et længere tidsrum end 5 aar.

Betingelser

for regulering av Samnangervasdraget.

1.

Reguleringstilladelsen, der ikke kan overdrages, meddeles for et tidsrum av 80 — otti — aar regnet fra resolutionens datum. Ved reguleringstidens utløp kan reguleringsanlæggene, dersom det findes paakrævet av almene hensyn, forlanges fjernet og den tidligere bestaaende tilstand gjenoprettet. Reguleringsanlæggenes eier tilstaaes, om saadant forlangende stilles, en av vedkommende regjeringsdepartement fastsat frist til anlæggenes nedleggelse. Kræves anlæggene ikke fjernet, kan fornyet reguleringstilladelse meddeles vasdragets vandfalds- og brukseiere for det tidsrum og forøvrig paa de betingelser, som den da gjældende lovgivning opstiller til beskyttelse for almene interesser. Kommer en saadan ordning ikke istand, kan staten overta driften av reguleringsanlæggene og paalægge de eiere av bruk og vandfald i vasdraget, som benytter det ved reguleringen tilveiebragte forøkedede driftsvand, at erlægge en avgift for benyttelsen derav, som svarer til, hvad reguleringsanlæggenes eier vilde hat at bære av utgifter, om ny reguleringstilladelse efter det foranstaaende var blit meddelt.

Anlæggene kan ikke nedlægges uten statsmyndigheternes samtykke.

2.

For den forøkelse av vandkraften, som ved reguleringen tilflyter eiere av vandfald eller bruk i vasdraget, skal disse erlægge følgende aarlige avgifter:

I henhold til lov av 4de august 1911, § 12 a, til de kommuner, hvis interesser paa virkes av reguleringsanlægget, kr. 0,30 pr. naturhestekraft, naar og efterhvert som den forøkede vandkraft tages i bruk.

I henhold til samme lovs § 12 b til staten paa samme maate kr. 0,10 pr. naturhestekraft. Økningen beregnes med utgangspunkt i vasdragets lavvandføring, som ansettes til 0,6 m.³ pr. sek.

3.

Av den ved reguleringen for hvert vandfald eller bruk indvundne økede kraft (beregnet som angit i punkt 2) utover 1 000 naturhestekræfter skal, efterhvert som utbygning sker, paa forlangende avgives 5 pct. til de kommuner, hvor kraftanlæggene er beliggende, eller andre interesserte kommuner efter nærmere bestemmelse av vedkommende departement. Energien anvendes til forsyning av disse eller deres indvaanere med kraft til lys, varme, gaardsbruk, haandverk eller smaaindustri. Anlægget har ret til at fordre et varsel av mindst 2 aar for hver gang kraften uttages. Kraften skal leveres efter en maksimalpris beregnet paa at dække produktionsomkostningerne med et tillæg av 20 pct. Størrelsen av produktionsomkostningerne, hvori medregnes 6 pct. forrentning av anlægskapitalen, fastsættes ved overenskomst mellem vedkommende departement og kraftanlæggets eier eller i mangel herav ved lovlig skjøn. Denne fastsettelse kan saavel av departementet som av kraftanlæggets eiere forlanges revidert hvert 5te aar. Kraften avgives i den form hvori den produceres. Elektrisk kraft uttages i kraftstationen eller fra fjernledningen.

Det forbeholdes likeledes staten ret til paa samme vilkaar i hvilket som helst øiemed at utta andre 5 pct. av den økede kraft over 1 000 naturhestekræfter.

4.

De fornødne nærmere bestemmelser med hensyn til beregningen av de i punkt 2 omhandlede avgifter, disses erleggelse og kontrol med vandforbruket samt angaaende avgivelse av kraft blir med bindende virkning for hvert enkelt tilfælde at træffe av vedkommende regjeringsdepartement.

5.

Arbeidet skal paabegyndes inden en frist av 2 aar efter tilladelsens meddelelse og fuldføres inden en yderligere frist av 5 aar.

Ved tidsberegningerne medregnes ikke den tid, som det paa grund av overordentlige tildragelser (vis major) har været umulig at utnytte.

6.

Koncessionshaveren tilpligtes, forinden de forskjellige arbeider paabegyndes, at forelægge vedkommende departement arbeidstegninger for dammene m. v., saaledes at arbeidet ikke kan iverksættes, forinden planerne av vedkommende departement er approbert. Anlæggene skal utføres paa en solid maate. Deres utførelse saavelsom deres senere vedlikehold og drift underkastes offentlig tilsyn. De hermed forbundne utgifter utredes av anlæggets eier. Saafremt særskilt politiopsyn i anledning av arbeidets utførelse findes nødvendig, pligter eieren endvidere at utrede utgifterne herved.

7.

Arbeidet blir saavidt mulig at utføre ved norske funktionærer og arbeidere. Norsk arbeide og norsk materiel blir likeledes at anvende, forsaavidt det kan erholdes likesaa godt, likesaa hurtig og til en pris, der ikke med mere end 10 — ti — procent overstiger den pris, hvortil materiel kan erholdes fra utlandet. Vedkommende regjeringsdepartement kan tilstede undtagelser fra regelen, naar særlige hensyn gjør det paakrævet.

8.

Reguleringsdammene blir at manøvrere efter reglementer utfærdiget av Kongen.

Til at forestaa manøvreringen antages norske statsborgere, som godtages av vedkommende regjeringsdepartement.

9.

Reguleringsanlæggene eier skal efter nærmere bestemmelse av departementet utføre de hydrologiske iagttagelser, som i det offentliges interesse findes paakrævet, og stille det herved indvundne materiale til disposition for det offentlige. Den tillatte opdæmningshøide og den tillatte laveste tappingsgrænse skal betegnes ved et fast og tydelig vandstandsmerke.

10.

Reguleringsanlæggets eier skal uten vederlag for det utførte anlæg finde sig i enhver yderligere regulering i vedkommende vasdrag, som ikke forringer den tillatte regulerings effekt, og vederlagsfrit avgi fornødent driftsvand til mulige senere kanal-anlæg for statens regning.

11.

Ved damanlæggene skal der tillates truffet de fornødne militære foranstaltninger for sprængning i krigstilfælde, uten at anlæggene eier har krav paa godtgjørelse eller erstatning for de herav følgende ulemper eller innskærnkninger med hensyn til anlæggene eller deres benyttelse, likesom anlæggene eier uten godtgjørelse maa finde sig i den bruk av anlæggene, som sker i krigsøiemed.

12.

Koncessionshaveren tilpligtes, saafremt departementet maatte forlange det, at stille de reguleringsanlæggene tilhørende veier og broer til fri avbenyttelse for almenheten.

13.

Departementet kan under særlige omstændigheter meddele vandfalds- eller bruks-eier, som ikke er medeier i reguleringsanlægget, tilladelse til at benytte det ved reguleringen tilveiebragte driftsvand, mot at han til reguleringsanlæggets eier erlægger en aarlig godtgjørelse, som i tvisttilfælde fast-

sættes av departementet efter indstilling av vasdragskommissionen.

14.

Tilladelsen blir at tinglæse inden de tinglag, hvor reguleringsanlæggene er beliggende.

Til sikkerhet for de forpligtelser, som i henhold til nærværende tilladelse maatte paahvile eiendomme eller bruk i vasdraget, blir derhos at foreta tinglysning til anførsel paa vedkommende eiendommers folier i panteregistret.

22. Rena Træsliperi A/S.

(Leie av indtil 3 200 h.k. fra Aamot kommunes kraftanlæg i Osa).

Kgl. resl. av 23de mai 1913.

Med skrivelse fra Aamot formandskap av 21de april 1913 er hertil indkommet et andragende fra Aktieselskapet Rena Træsliperi, datert 19de s. m., om tilladelse til at leie elektrisk kraft av Aamot kommune.

Av andragendet hitsættes følgende:

«Undertegnede Aktieselskapet Rena Træsliperi andrar herved underdanigst om tilladelse i henhold til lov nr. 4 av 18de september 1909, kap. 4 § 13, til at erhverve og benytte elektrisk energi i større mængde end 500 hestekræfter ved vort opførendes anlæg ved Rena i Aamot kommune, Hedemarkens amt.

I denne anledning tillater vi os at fremsende og henviser til:

1. Utskrift av konstituerende generalforsamling i vort selskap, avholdt 12te ds.
2. Kontrakt mellem Aamot kommune og vort selskap.
3. Skrivelse fra Aamot kommune ved sammes ordfører av 21de ds.
4. Erklæring fra vort selskaps styre i henhold til koncessionslovens § 15.

Den som bilag 2 følgende kontrakt blev enstemmig vedtat i herredsstyremøte den 5te ds.

Som det av bilag 3 vil sees, er effektueringen av den mellem Aamot kommune og os indgaaede kontrakt av den aller største betydning for kommunen. Kontrakten er et resultat av et noie samarbeide mellem kommunen og os, og den tilsigter like meget at fremme kommunens interesser som vore. Aamot kommune er ogsaa aktionær i vort selskap for kr. 30.000,00, likesom Storelvedalen, Ytre og Øvre Rendalen har tegnet aktier for tilsammen kr. 18.000,00. Man kan derfor godt si, at nærværende andragende mere i formen end i realiteten fremkommer fra en privat bedrift, idet kommunen har den samme interesse i, at andragendet indvilges som vort selskap.

Med hensyn til den i loven omtalte avgift skal vi tillate os at anføre:

En bedrift, som vor taaler ikke stor kraftleie og den i kontrakten med kommunen stipulerte kraftleie danner — om end i sig selv lav — maksimum for hvad en træsliperibedrift kan bære. Skal denne kraftleie yderligere forhøies, vil det være ensbetydende med, at bedriften ikke vil kunne lønne sig, og resultatet vil være enten at vort anlæg ikke kommer istand eller at kommunen maa overtale utrede avgiften til staten.

Efter loven er kommunen fri for avgift og den eventualitet, at kommunen allikevel skal komme til at betale avgift derigjennem, at denne sættes saa høi, at vor bedrift ikke kan bære den, bør der vel ikke bli spørsmål om.

Vi tillater os derfor med henvisning til foranstaaende at andra om, at avgiften for koncessionens meddelelse helt frafalder.»

De i andragendet som nr. 1, 2 og 4 paaberaabte bilag vedlægges. Av den likeledes i andragendet paaberaabte skrivelse fra Aamot kommune ved sammes ordfører av 21de april 1913 hitsættes følgende:

«Aamot herredsstyre har i møte mandag den 21de ds. besluttet at ledsage A/S Rena Træsliperis andragende om avgiftsfrit at faa leie kraft fra Aamot kommunale elektricitetsverk med sin bedste anbefaling og skal i den anledning tillate sig at frem-

komme med endel bemerkninger til sakens belysning.

Utbygning av kommunens vandfald, hvorved der kan skaffes kraft til lys og smaaindustri til rimelige priser i bygden avhang helt av, om der kunde skapes betingelser for at faa en større industriel bedrift istand.

Som en for distriktet særlig egnet industri, der kunde tjene til bygdens ophjælp, heftet man sig ved et sliperi. Dets berettigelse synes at fremgaa av den tilslutning dette har faat. Men da den pris et træsliperi kan betale er meget liten, maatte kommunen, for at foretagendet skulde kunne komme istand, levere kraften til en saa lav pris, at den ligger under selvkostende. Det er saaledes kun den indirekte nytte ved at faa en industriel bedrift paa stedet, som har foranlediget kommunen til at gaa til denne utleie.

Da vasdraget er uregulert, er det kun en mindre del av kraften, der staar til disposition det hele aar. Sliperiet maa derfor for en stor del baseres paa flomdrift, hvilket vanskeliggjør en økonomisk drift. Eftersom tiden gaar, og kommunen selv lægger beslag paa mere kraft, vil flomdriften for sliperiet ogsaa bli mere utpræget.

Nogen belastning i form av avgifter for den kraft, der leies utover 500 hk. vilde derfor sætte foretagendet i fare og gjøre det vanskelig for kommunen at skaffe sig kraft til en rimelig pris.

Man tillater sig at ledsage andragendet med en ekstraktgjenpart av Justisdepartementets foredrag, som ligger til grund for kongelig resolution av 17de januar 1913.»

Man vedlægger den i skrivelsen paaberaabte ekstraktavskrift av justisdepartementets foredrag, der ligger til grund for kgl. resolution av 17de januar 1913 (ang. approbation i henhold til formandskapsloven paa Aamot kommunestyres beslutning av 16de januar 1912 om utbygning av Osfaldet m. v.).

Amtmanden i Hedemarkens amt har i paategningsskrivelse av 25de april 1913 — under henvisning til den av Aamot herreds-

styre avgivne uttalelse — anbefalt andragendet paa det bedste.

Saken har været behandlet av Vasdragskommissionen i møte den 8de mai 1913, hvor der ifølge skrivelse av 15de s. m. blev tilføjet forhandlingsprotokollen bl. a. følgende:

«Ifølge utskrift fra den konstituerende generalforsamling i A/S Rena Træsliperi, avholdt 12te april d. a., er den hele aktiekapital kr. 340 000,00 samtidig tegnet. Lovnes § 3 bestemmer, at aktierne skal lyde paa navn. Selskapets styre skal ifølge § 4 bestaa av 5 medlemmer med 3 suppleanter, som vælges blandt aktieeierne.

Av den mellem parterne oprettede kontrakt, dens § 1 fremgaar, at der i kraftstationen foreløbig skal installeres 2 turbiner à 1 600 h.k. = 3 200 h.k. Herav skal kommunen for sin del disponere indtil 340 h.k. i de første 5 aar efter anlæggets igangsætning stigende efter 10 aars drift indtil 750 h.k., og hvis kontrakten blir gjældende utover 30 aar indtil 1 020 h.k. «Før vasdragets regulering skal — staar der i § 1 — «resten av den kraft som ved den til enhver tid forhaandenværende vandføring i «Osa kan avgives fra ovennævnte 2 maskiner stilles til disposition for selskapet som elektrisk energi. Efter vasdragets regulering har selskapet ret til at utta indtil 25 % av den ved reguleringen indvundne energi paa samme vilkaar som i denne kontrakt stipulert.»

Ingeniør Kinck har paa foranledning i skrivelse til kommissionen av 5te mai 1913 blandt andet meddelt, at minimumsvandføring i Osa kan ansættes til 3,5 m.³ pr. sek., og at kraftstationen utbygges for 8 à 8,25 m.³ pr. sek. maksimalt vandforbruk i turbinerne. Faldhøiden opgives til 37,5 à 36 m., størst under lavvand, mindst under flom, hvorved kraften paa turbinakselen skulde variere mellem 1 350 h.k. og 3 200 h.k.

Kinck uttaler om Osensjøens regulering følgende: «Med en regulerbar vandstands-forskjel av 3 m. effektivt, der sandsynligvis har mest for sig, faaes efter de senest foretagne undersøkelser en regulert driftsvandføring av ca. 15 m.³/sek.»

Ved en saadan regulering økes følgelig lavvandføringen med $15 + 3,5 = 11,5$ m.³ pr. sek., hvilket i det omhandlede fald utgjør ca. 4 200 effektive h.k. Herav skal ifølge kontrakten 25 % leveres træsliperiet.

Før reguleringen skulde det kraftkvantum, som træsliperiet efter kontrakten har ret til at faa, maksimalt bli 1 350—3 200 h.k. maalt paa turbinakselen, varierende med vandføringen til aarets forskjellige tider. Efter reguleringen kommer et tillæg i den vandfattige tid, som i henhold til ovenstaaende ansættes til 25 % av ca. 4 200 = ca. 1 050 h.k. — Alt i alt skulde der saaledes efter kontrakten være spørsmaal om leie av et kraftkvantum paa maksimalt 2 400—3 200 h.k. maalt paa turbinakselen.

Ifølge kontraktens § 10 skal det tidspunkt, fra hvilket energien stilles til disposition fastsættes gjennom særskilt avtale, naar kontrakten er approbert av departementet. Fra dette tidspunkt er kontrakten bindende i 30 aar, og kommunen er forpligtet til i yderligere 30 aar at levere selskapet den omkontraherte energi.

Ingeniør Kinck har i ovennævnte skrivelse av 5te mai 1913 meddelt, at kraftens selvkostende er kr. 50,00 pr. h.k. og aar, hvis aarsutgifterne deles paa minimalydelsen: 1200 el. h.k. Fordelt paa den i et middelaar og gjennomsnitlig leverte kraft: 2 200 h.k. blir selvkostendet kr. 28,00 pr. h.k. og aar.

Selskapet har medsendt erklæring, dattert 19de april 1913 om, at der ikke foreligger nogen avtale sigtende til at overdække det virkelige forhold med hensyn til selskapets bestyrelse. Videre har selskapet i skrivelse av 5te mai d. a. til Vasdragskommissionen oplyst, at aktiekapitalen er og forutsettes til enhver tid at forbli paa norske hænder.

Vasdragskommissionen skal bemerke, at der formentlig ikke foreligger noget særlig alment hensyn, som taler imot den ansøkte tilladelse til leie av kraft. Man finder derfor at kunne anbefale, at saadan tilladelse meddeles.

Efter de meddelte opplysninger, jfr. sær-

lig den ovenfor citerte skrivelse av 21de april d. a. fra Aamots ordfører og erklæringen om, at aktiekapitalen er og vil bli paa norske hænder, finder kommissionen at kunne anbefale, at kraftleien blir avgiftsfri i nærværende tilfælde.

Det er en selvfølge, at der ved denne tilladelse intet er uttalt om de avgifter og betingelser, som maatte bli opstillet i anledning av spørsmålet om regulering av Osen-sjøen.

Under henvisning til ovenstaaende vil Vasdragskommissionen anbefale, at der i medhold av lov av 18de september 1909 om erhvervelse av vandfald, bergverk og anden fast eiendom meddeles aktieselskapet Rena Træsliperi tilladelse til at leie kraft fra Aamot kommunes kraftanlæg i Osa. Kraftkvantumet forutsættes efter ovenstaaende ikke at overstige 3 200 h.k. maalt paa turbinakselen. Leietilladelsen anbefales meddelt for et tidsrum av 60 aar fra det tidspunkt energien er stillet til disposition, jfr. § 10 i den mellem parterne oprettede kontrakt og paa følgende

betingelser:

1.

Selskapets bestyrelse, som skal ha sit sæte her i riket, skal udelukkende bestaa av norske statsborgere.

Selskapets aktier skal lyde paa navn.

Aktiekapitalen skal til enhver tid befinde sig paa norske hænder.

2.

Den kjøbte energi kan ikke overdrages videre uten samtykke fra vedkommende regjeringsdepartement.

3.

Energien maa ikke anvendes i bedrift, som ved røk, giftige gasarter eller paa anden maate virker ødelæggende paa omgivelserne.

4.

Selskapet skal saavel ved opførelsen som senere ved driften av vedkommende an-

læg kun benytte funktionærer og arbeidere, som har norsk indfødsret eller statsborgerret. Dog kan ogsaa tillates anvendt fremmede arbeidere, naar de har hat fast bopæl her i riket det hele sidste aar.

Vedkommende regjeringsdepartement kan tilstede undtagelse fra denne regel, naar speciel fagkundskap eller øvelse eller lignende hensyn gjør det nødvendig eller særlig ønskelig.

For hver dag som en person i strid med foranstaaende bestemmelser er i selskaps tjeneste erlægges til statskassen en daglig løpende mulkt, stor kr. 25,00 — fem og tyve kroner.

5.

Selskapet forpligter sig til ved opførelsen og senere ved driften av vedkommende anlæg at anvende norsk materiel, forsaavidt saadant her kan erholdes til like god beskaffenhet, like hurtig og til en pris, som ikke med mere end 10 % — ti procent — overstiger den pris, hvortil materiel kan erholdes fra utlandet. I tilfælde av tvist herom avgjøres spørsmålet av 2 mænd, hvorav departementet og selskapet hver vælger 1 samt av en av mændene tilkaldt opmand.

Saafremt mændene ikke blir enige om valg av opmand, opnevnes denne av amtmanden i Hedemarkens amt. Hvem der skal bære omkostningerne ved skjønnet bestemmes av skjønsmændene.

Vedkommende regjeringsdepartement kan tilstede undtagelse fra regelen, naar særegne hensyn gjør det paakrævet.

For overtrædelse av den i nærværende post omhandlede bestemmelse erlægger selskapet for hver gang en konventionalbod av 15 — femten — procent av værdien.

6.

Forsikring tegnes saavidt mulig i norske selskaper, hvis disse byr samme præmie-satser som utenlandske.

7.

Arbeiderne maa ikke paalægges at motta varer istedetfor penger som vederlag for arbeidet, eller paalægges nogen forpligtelse

med hensyn til indkjøb av varer. Hvis selskapet holder handelsbod for sine arbeidere, skal nettooverskuddet etter revidert årsregnskap anvendes til almennyttig øiemed for arbeiderne. Anvendelsen fastsettes etter samraad med et av arbeiderne opnævnt utvalg, som i tilfælde av tvist kan forlange saken forelagt til avgjørelse av vedkommende regjeringsdepartement.

8.

Selskapet er forpligtet til at opsamle et fond til sikring for vedkommende fattigkommune overensstemmende med de regler, som i lov om fattigvæsenet av 19de mai 1900, kap. 4 er git om bergverker.

Likeledes er selskapet forpligtet til etter vedkommende departements nærmere bestemmelse at avsætte et fond til sikring for fattigkommunen i anledning anlæggets utførelse. Fondet forvaltes av det offentlige. Den del av dette fond, som ikke medgaar til dækning av kommunens utgifter til fattigunderstøttelse av arbeidere ved dette anlæg, tilbakebetales selskapet.

9.

Selskapet forpligter sig til, om og naar Arbeidsdepartementet saa maatte forlange, paa rimelige vilkaar at skaffe arbeiderne husrum og grund for forsamlingslokale, til lokale for kooperativ eller anden handelsvirksomhet og lignende.

10.

Koncessionæren maa ikke uten samtykke fra vedkommende regjeringsdepartement indgaa i nogen overenskomst til kunstig forhøielse av priserne her i riket paa de tilvirkede produkter. Heller ikke maa energi for nogen del avgives til utlandet uten samtykke av vedkommende regjeringsdepartement.

11.

Selskapet har at underkaste sig de bestemmelser, som til kontrol med foranstaaende betingelsers overholdelse maatte bli truffet av vedkommende regjeringsdepartement.»

De av Vasdragskommissionen paaberopte skrivelser fra ingeniør Kinck og fra A/S Rena Træsliperi, begge datert 5te mai 1913, vedlægges.

Departementet vil anbefale, at der i medhold av lov av 18de september 1909 om erhvervelse av vandfald, bergverk og anden fast eiendom meddeles Aktieselskapet Rena Træsliperi koncession paa omhandlede kraftleie, som efter de foreliggende opplysninger forutsættes ikke at skulle overstige 3 200 h.k. maalt paa turbinakselen. Som det vil sees av den foreliggende kontrakt mellem parterne, dens § 10, er leien forutsat at skulle gjælde for et tidsrum av 30 aar, regnet fra den dag kraften stilles til disposition, med adgang til fornyelse for yderligere 30 aar. Med hensyn til vilkaarene for koncessionens meddelelse, har som av det foran anførte vil sees saavel ansøkerne som Aamot herredsstyre henstillet, at der ikke maa bli paalagt nogen avgift, likesom ogsaa Vasdragskommissionen har anbefalt avgiftsfri koncession.

Departementet finder ogsaa etter omstændighetene i nærværende tilfælde at kunne anbefale koncessionen meddelt uten avgiftspligt.

Man legger i saa henseende vegt paa den store interesse som for Aamot kommune og dens forsyning med elektrisk energi knytter sig til igangsættelsen av det heromhandlede træsliperi, i hvilket ogsaa kommunen er direkte interessert for et større beløp (kr. 30 000,00). Man har derhos lagt vegt paa, at det her gjælder en bedrift, der vil kunne tjene til distriktets ophjælp og som helt ut er startet som og er forutsat at skulle forbli at være et norsk foretagende.

Iøvrig vil man anbefale koncessionen meddelt paa efternævnte betingelser, som i alt væsentlig er overensstemmende med de av Vasdragskommissionen foreslaaede:

1.

Selskapets bestyrelse, som skal ha sit sæte her i riket, skal udelukkende bestaa av norske statsborgere.

Selskapets aktier skal lyde paa navn.
Aktiekapitalen skal til enhver tid befinde sig paa norske hænder.

2.

Den kjøpte energi kan ikke overdrages videre eller for nogen del avgives til utlandet uten samtykke fra vedkommende regjeringsdepartement. Handler selskapet herimot erlægges for hver gang en konventionalbod av indtil kr. 1 000,00 efter vedkommende departements nærmere avgjørelse.

3.

Energien maa ikke anvendes i bedrift, som ved røk, giftige gasarter eller paa anden maate virker ødelæggende paa omgivelserne.

4.

Selskapet skal saavel ved opførelsen som senere ved driften av vedkommende anlæg kun benytte funktionærer og arbeidere, som har norsk indfødsret eller statsborgerret. Dog kan der ogsaa benyttes fremmede arbeidere, naar de har hat fast bopæl her i riket det hele sidste aar.

Vedkommende regjeringsdepartement kan tilstede undtagelser fra denne regel, naar speciel fagkundskap eller øvelse eller lignende hensyn gjør det nødvendig eller særlig ønskelig.

For hver dag, som en person i strid med foranstaaende bestemmelser er i selskapets tjeneste, erlægges til statskassen en daglig løpende mulkt, stor kr. 25,00 — fem og tyve kroner —.

5.

Selskapet forpligter sig til ved opførelsen og senere ved driften av vedkommende anlæg at anvende norsk materiel, forsaavidt saadant her kan erholdes til likesaa god beskaffenhet, likesaa hurtig og til en pris, som ikke med mere end 10 % — ti procent — overstiger den pris, hvortil materiel kan erholdes fra utlandet. I tilfælde av tvist herom avgjøres spørsmålet av 2 mænd, hvorav departementet og selskapet hver vælger 1 samt av en av mændene tilkaldt opmand.

Saafernt mændene ikke blir enig om valg av opmand, opnævnes denne av amtmanden i Hedemarkens amt. Hvem der skal bære omkostningerne ved skjønnen bestemmes av skjønsmændene.

Vedkommende regjeringsdepartement kan tilstede undtagelse fra regelen, naar særegne hensyn gjør det paakrævet.

For overtrædelse av den i nærværende post omhandlede bestemmelse erlægges selskapet for hver gang en konventionalbod av 15 — femten — procent av værdien.

6.

Forsikring tegnes saavidt mulig i norske selskaper, hvis disse byr samme præmiesatser som utenlandske.

7.

Arbeiderne maa ikke paalægges at motta varer istedetfor penger som vederlag for arbeidet, eller paalægges nogen forpligtelse med hensyn til indkjøp av varer. Hvis selskapet holder handelsbod for sine arbeidere, skal nettooverskuddet efter revidert aarsregnskap anvendes til almennyttig øiemed for arbeiderne. Anvendelsen fastsættes efter samraad med et av arbeiderne opnævnt utvalg, som i tilfælde av tvist kan forlange saken forelagt til avgjørelse av vedkommende regjeringsdepartement.

8.

Selskapet er forpligtet til at opsamle et fond til sikring for vedkommende fattigkommune overensstemmende med de regler, som i lov om fattigvæsenet av 19de mai 1900, kap. 4 er git om bergverker.

Likeledes er selskapet forpligtet til efter vedkommende departements nærmere bestemmelse at avsætte et fond til sikring for fattigkommunen i anledning anlæggets utførelse. Fondet forvaltes av det offentlige. Den del av dette fond som ikke medgaar til dækning av kommunens utgifter til fattigunderstøttelse av arbeidere ved dette anlæg, tilbakebetales selskapet.

9.

Selskapet forpligter sig til, om og naar Arbeidsdepartementet saa maatte forlange, paa rimelige vilkaar at skaffe arbeiderne husrum og grund for forsamlingslokale, til lokale for kooperativ eller anden handelsvirksomhet og lignende.

10.

Koncessionæren maa ikke uten samtykke fra vedkommende regjeringsdepartement indgaa i nogen overenskomst til kunstig forhøielse av priserne her i riket paa de tilvirkede produkter.

Overtrædelse herav medfører tap av nærværende koncession.

11.

Selskapet har at underkaste sig de bestemmelser, som til kontrol med foranstaaende betingelsers overholdelse maatte bli truffet av vedkommende regjeringsdepartement.

I henhold til det anførte tillater man sig saaledes at

indstille:

At det i medhold av kapitel IV i lov av 18de september 1909 om erhvervelse av vandfald, bergverk og anden fast eiendom meddeles Aktieselskapet Rena Træsliperi tilladelse til av Aamot kommune at leie indtil 3 200 h.k. maalt paa turbinakselen for et tidsrum av indtil 60 aar regnet fra den dag kraften i henhold til den foreliggende kontrakt mellem parterne blir stillet til disposition.

Alt paa de i Arbeidsdepartementets foredrag av 23de mai d. a. anførte betingelser.

23. Det Norske Nitridaktieselskap.

(Leie av indtil 25 000 h.k. fra A/S Arendals Fossekompani).

Kgl. resl. av 7de juli 1913.

Med paategningsskrivelse fra amtmanden i Nedenes amt av 14de december 1912 er til departementet indkommet et andra-

gende fra Det Norske Nitridaktieselskap, datert 28de november s. a., om tilladelse til at leie elektrisk kraft samt grund m. v. av A/S Arendals Fossekompani.

Av andragendet hitsættes følgende:

«Undertegnede Det Norske Nitridaktieselskap tillater sig herved at andra om tilladelse i henhold til lov av 18de september 1909, § 14, til fra 1ste juli 1913 at leie 10 000 elektriske h.k. samt fra 1ste april 1914 yderligere 15 000 elektriske h.k. av A/S Arendals Fossekompani alt for en leietid av 60 aar, samt ret til, overensstemmende med leiekontrakten, at besidde i leietiden de sammesteds omhandlede arealer for fabrikanlæg under gr.nr. 52, br.nr. 23 & 38 i Stokken tinglag, om hvilke vi henviser til vedlagte kartsnisse. Samtidig andrar vi om tilladelse til at erhverve de til anlæg av vandverk i henhold til kontrakt av 28de november 1912, hvorav avskrift følger, fornødne rettigheter.

Vi skal tillate os senere at indsende ansøgning om koncession paa det i kraftleiekontrakten omtalte terræng for funktionær- og arbeiderboliger, idet vi endnu ikke har kunnet fastsætte dette.

Den samlede kraft agtes anvendt i elektrokemisk øiemed specielt i den hensigt, at binde luftens kvælstof ved fremstilling av aluminiumnitrid, hvilket stof vil danne utgangspunkt ved fremstilling av en række produkter paa kvælstofindustriens omraade, specielt ammoniak og ammoniumsulfat.

Der agtes anvendt en fransk fremgangsmaate, som hittil kun er drevet ved et større forsøksanlæg i Frankrike, og vi tør uttale som vor sikre formening, at denne metode indebærer i sig store muligheter for at tilføre vort land en meget betydelig helt ny industrigren.

Fabrikanlægget, for hvilket de forbedende arbeider allerede er paabegyndt, blir beliggende i nærheten av Arendal ved Tromsund paa Staksnes i Stokken. En avskrift av kraftleiekontrakten samt et eksemplar av selskapets love vedlægges.

Vi tillater os samtidig at erklære, at der

ikke foreligger nogen avtale sigtende til at overdække det virkelige forhold med hensyn til selskapets bestyrelse.

Selskapets direktion bestaar for tiden av følgende herrer:

1. Dr. G. Jebsen, Kristiania, formand.
2. Ingeniør R. Callon, Frankrike, viceformand.
3. Ingeniør A. Bretteville, Arendal.»

De i andragendet paaberaabte bilag vedlægges.

Med amtmandens ovennævnte skrivelse medfulgte ogsaa et andragende fra A/S Arendals Fossekompani, datert 28de november 1912, om, at den eventuelle koncession paa den ansøkte kraftleie maa bli tilstaat uten avgift.

Av dette andragende hitsættes følgende:

«Vi tillater os herved at ansøke om, at den koncession paa leie av elektrisk kraft av vort selskap, hvorom Det Norske Nitridaktieselskap andrar gjennom sit andragende av d. d. maa bli tilstaat uten avgift til det offentlige, idet enhver nuværende og fremtidig avgift paa den elektriske strøm, ifølge kraftleiekontraktens § 8, skal utredes av vort selskap.

Men hensyn til den i kraftleiekontrakten anførte pris tillater vi os at paapeke, at dette er en bruttopris, hvorav skal avgives 10 % til dem, der har skaffet os denne kraftkunde, likesom der i kraftprisen er inkludert avstaaelse av ca. 200 maal tomter tillikemed diverse vandrettigheter.

Dertil kommer, at der er fastsat meget store bøter for innskrænkninger i energileveransen under de kontraktmæssige kvanta, hvorved der under saavidt kompliserte reguleringsforhold som i Arendalsvasdraget altid vil være en betydelig risiko tilstede.

Ifølge koncessionslovenes § 14, punkt 4, blir ikke avgift at paalægge, hvor energien leveres fra vandfald, som er koncedert overensstemmende med samme lovs § 2. Vistnok er ikke dette tilfælde med det vandfald — Bøilefos i Nidelven — hvorfra den her angjældende energi faaes; men gjennom

de meget stramme betingelser, som blev fastsat i den av Stortinget under 31te juli d. a. givne tilladelse til vasdragets regulering, saasom meget høie avgifter, vederlagsfri overgang til staten ved koncessionstidens utløp, avgivelse av kraft til stat og kommune etc., mener vi, at dette anlæg herigjennem er paalagt større byrder end i koncessionslovens § 2 for vandfaldserhvervelse fastsat, og at det derfor vil være retfærdig ikke at paalægge anlægget yderligere byrder.

Man vil samtidig ikke undlate at henlede opmerksomheten paa de uttalelser, som under stortingsdebatten angaaende Arendalsvasdragets regulering faldt fra distrikternes repræsentanter angaaende de forhaabninger, som fra distrikternes side knyttes til en langs Nidelven opvoksende industri.

Startningen av Det Norske Nitridaktieselskap er et nyt led i arbeidet for her at skape et industricentrum, som vil bringe nyt liv og ny rørelse til Nedenesdistrikterne og Nedenesbyerne, hvor der nu i en række av aar har været stagnation paa mange av næringslivets omraader.

Vi tillater os derfor at indsende nærværende andragende i haab om, at statsmagterne efter evne vil støtte os i vore bestræbelser til fremhjælp av landets industri og ikke ved urimelige avgifter kvæle yderligere tiltak.

Som det fra tidligere andragender vil være bekjendt, er vort selskaps kapital saagodtsom udelukkende paa norske hænder, og er der til anlæggets utførelse tilstaat et byggelaan paa 2 millioner kroner av Norges Bank og Centralbanken for Norge med 1 million paa hver.

For tilfælde av, at dette vort andragende ikke indvilges maa vi forbeholde os adgang til at indbringe for domstolene spørsmålet om, hvorvidt staten er berettiget til at paalægge en avgift for leie av elektrisk energi.»

Østre Moland herredsstyre har i møte den 12te december 1912 enstemmig anbefalt begge andragender.

Til denne anbefaling har amtmanden i ovennævnte skrivelse av 14de december 1912 sluttet sig.

Saken har været behandlet av vasdragskommissionen i møte den 3dje mars 1913, hvor der ifølge skrivelse av 8de s. md. blev tilføiet forhandlingsprotokollen bl. a. følgende:

«Ifølge selskapets love, § 1, er det leiende selskap et uansvarlig norsk aktieselskap. Dets sæte er efter § 3 i Kristiania, men kan flyttes til en hvilken som helst anden by i Norge, Ifølge §§ 19 og 20 ledes selskapet av en bestyrelse paa 3 medlemmer, hvorav 2 altid skal være norske statsborgere. Efter § 10 skal aktierne lyde paa ihændeoveren.

Vasdragskommissionen skal bemerke, at der formentlig ikke foreligger noget særlig alment hensyn som taler imot meddelelse av den ansøkte tilladelse til leie av kraft.

I anledning av den foreliggende ansøking om avgiftsfrihet skal kommissionen bemerke, at det vandfald fra hvilket kraften skal leveres, nemlig Bøilefos, ikke er koncedert overensstemmende med koncessionslovens § 2. Av denne grund og under hensyntagen til de iøvrig foreliggende omstændigheter finder kommissionens flertal, bestaaende av vasdragsdirektøren, Grivi og Valentinsen, ikke at kunne anbefale, at kraftleien blir avgiftsfri i nærværende tilfælde.

Hvad avgiftens størrelse angaar henvises til post 7 i nedenstaaende forslag til betingelser.

Et mindretal, bestaaende av Bugge og Lund, finder ikke, at der i dette tilfælde foreligger særlige omstændigheter, der skulde begrunde en saadan avgift. Tvertimot er der allerede paalagt ikke ubetydelige reguleringsavgifter, hvilke skulde tale for, at selskapet fritages for den avgift for bortleie av kraft, som ifølge lovens § 14 kan paalægges.

Under henvisning til ovenstaaende vil vasdragskommissionen anbefale, at der i medhold av lov av 18de september 1909 om erhvervelse av vandfald, bergverk og anden fast eiendom meddeles Det Norske Nitridaktieselskap tilladelse til fra 1ste juli 1913 at leie 10 000 elektriske h.k. samt fra 1ste april 1914 yderligere 15 000 elektriske h.k. av A/S Arendals Fossekompani, alt for et tidsrum av 60 aar.

Tilladelsen foreslaaes meddelt paa følgende betingelser:

1.

Av selskapets bestyrelse, som skal ha sit sæte her i riket, skal mindst $\frac{2}{3}$ være norske statsborgere.

2.

Den kjøpte energi kan ikke overdrages videre uten samtykke fra vedkommende regjeringsdepartement.

3.

Energien maa ikke anvendes i bedrift, som ved røk, giftige gasarter eller paa anden maate virker ødelæggende paa omgivelserne.

4.

Selskapet skal saavel ved opførelsen som senere ved driften av vedkommende anlæg kun benytte funktionærer og arbeidere, som har norsk indfødsret eller statsborgerret. Dog kan ogsaa tillates anvendt fremmede arbeidere, naar de har hat fast bopæl her i riket det hele sidste aar.

Vedkommende regjeringsdepartement kan tilstede undtagelse fra denne regel, naar speciel fagkundskap eller øvelse eller lignende hensyn gjør det nødvendig eller særlig ønskelig.

For hver dag, som en person i strid med foranstaaende bestemmelser er i selskapets tjeneste, erlægges til statskassen en daglig løpende mulkt, stor kr. 25,00 — fem og tyve kroner.

5.

Selskapet forpligter sig til ved opførelsen og senere ved driften av vedkommende anlæg at anvende norsk materiel forsaavidt

saadant her kan erholdes til like god beskaffenhet, like hurtig og til en pris, som ikke med mere end 10 % — ti — procent overstiger den pris, hvortil materiel kan erholdes fra utlandet. I tilfælde av tvist herom avgjøres spørsmålet av 2 mænd, hvorav departementet og selskapet hver vælger 1 samt av en av mændene tilkaldt opmand.

Saafrømt mændene ikke blir enige om valg av opmand, opnævnes denne av amtmanden i Nedenes amt. Hvem der skal bære omkostningerne ved skjønnet bestemmes av skjønsmændene.

Vedkommende regjeringsdepartement kan tilstede undtagelser fra regelen, naar særegne hensyn gjør det paakrævet.

For overtrædelse av den i nærværende post omhandlede bestemmelse erlægger selskapet for hver gang en konventionalbod av 15 — femten — procent av værdien.

6.

Forsikring tegnes saavidt mulig i norske selskaper, hvis disse byr samme præmiesatser som utenlandske.

7.

Et flertal, bestaaende av vasdragsdirektøren, Grevi og Valentinsen, foreslaar:

Av den kraft, som benyttes over 500 h.k., erlægges til statskassen en aarlig avgift av kr. 0,90 pr. hestekraft.

Avgiften forfalder til betaling ved aarets utgang. Erlægges den ikke til forfaldstid, svares derefter 6 % aarlig rente.

Bugge og Lund foreslaar, at leien blir helt avgiftsfri.

8.

Arbeiderne maa ikke paalægges at motta varer istedetfor penger som vederlag for arbeidet, eller paalægges nogen forpligtelse med hensyn til indkjøp av varer. Hvis selskapet holder handelsbod for sine arbeidere, skal nettooverskuddet efter revidert aarsregnskap anvendes til almennyttig oie-med for arbeiderne. Anvendelsen fastsættes efter samraad med et av arbeiderne opnevnt utvalg, som i tilfælde av tvist kan forlange

saken forelagt til avgjørelse av vedkommende regjeringsdepartement.

9.

Selskapet er forpligtet til at opsamle et fond til sikring for vedkommende fattigkommune overensstemmende med de regler, som i lov om fattigvæsenet av 19de mai 1900, kap. 4, er git om bergverker.

Likeledes er selskapet forpligtet til efter vedkommende departements nærmere bestemmelse at avsætte et fond til sikring for fattigkommunen i anledning anlæggets utførelse. Fondet forvaltes av det offentlige. Den del av dette fond, som ikke medgaar til dækning av kommunens utgifter til fattigunderstøttelse av arbeidere ved dette anlæg, tilbakebetales selskapet.

10.

Selskapet forpligter sig til, om og naar Arbeidsdepartementet saa maatte forlange, paa rimelige vilkaar at skaffe arbeiderne husrum og grund til forsamlingslokale, til lokale for kooperativ eller anden handelsvirksomhet og lignende.

11.

Koncessionæren maa ikke uten samtykke fra vedkommende regjeringsdepartement indgaa i nogen overenskomst til kunstig forhøielse av priserne her i riket paa energi eller paa de tilvirkede produkter. Heller ikke maa energi for nogen del avgives til utlandet uten samtykke av vedkommende regjeringsdepartement.

12.

Selskapet har at underkaste sig de bestemmelser, som til kontrol med foranstaaende betingelsers overholdelse maatte bli truffet av vedkommende regjeringsdepartement.»

Med paategningsskrivelse fra amtmanden i Nedenes amt av 25de mars 1913 er til departementet indkommet et yderligere andragende fra Det Norske Nitridaktieselskap, datert 23de januar 1913, om tilladelse til av A/S Arendals Fossekompagni at leie grund til anlæg av funktionær- og arbeiderboliger.

Av andragendet hitsættes følgende:

«Under henvisning til vort andragende av 28de november 1912 tillater undertegnede, Det Norske Nitridaktieselskap, sig ærbødigt i tillæg til ovennævnte andragende til videre at andra om tilladelse i henhold til lov av 18de september 1909, § 11, til at leie av A/S Arendals Fossekompani, Arendal, for en tid av 60 — seksti — aar:

1. Til anlæg av arbeiderkoloni ca. 50 maal ved Neskilen, som antydet paa vedlagte store kartskisse.
2. Til anlæg av funktionærkoloni ca. 50 maal av Buøen. Dette areals beliggenhet er endnu ikke fastsat. Vi vedlægger en kartskisse visende øens beliggenhet.

Forøvrig tillater vi os at referere til vort ærbødige andragende av 28de november 1912.»

De i andragendet paaberaabte kartskisser vedlægges.

Østre Moland herredsstyre har i møte den 3dje mars 1913 uttalt, at det intet har at erindre mot andragendets indvilgelse, forsaavidt angaar den ansøkte leie av grund ved Neskilen.

Holt herredsstyre har i møte den 15de mars 1913 fattet følgende beslutning:

«Herredsstyret vil anbefale, at andragendet om anlæg av funktionærkoloni paa Buøen av gaarden Gartha blir indvilget.»

Amtmanden har i ovennævnte skrivelse av 25de mars 1913 sluttet sig til herredsstyrenes uttalelser.

Fra Det Norske Nitridaktieselskap er til departementet indkommet en skrivelse av 2den juli 1913, hvorav hitsættes følgende:

«Vi tillater os herved at oplyse følgende angaaende de grundarealer paa hvis erhvervelse der er søkt koncession:

1. Tomter til fabrikanlæg, ca. 154 maal under gr.nr. 52, br.nr. 23, 36 og 38.
2. Tomter til arbeiderboliger, ca. 54 maal under gr.nr. 52, br.nr. 1 og 22.

3. Tomter for funktionærboliger, ca. 50 maal av Buøens midtre del, gr.nr. 14, br.nr. 10.»

Departementet vil anbefale, at der i medhold av kap. III og IV i lov av 18de september 1909 om erhvervelse av vandfald, bergverk og anden fast eiendom meddeles Det Norske Nitridaktieselskap tilladelse til som ansøkt av A/S Arendals Fossekompani at leie elektrisk kraft og grund til fabrikanlæg og til anlæg av funktionær- og arbeiderkolonier samt at erhverve fornødne rettigheter for anlæg av et vandverk til Staksnæs.

For den ansøkte kraftleie vil man anbefale opstillet følgende betingelser, der er tilblit efter forhandlinger med Det Norske Nitridaktieselskap:

1.

Av selskapets bestyrelse, der skal ha sæte her i riket, skal mindst $\frac{2}{3}$ være norske statsborgere.

2.

Den kjøpte energi kan ikke overdrages videre eller for nogen del avgives til utlandet uten samtykke fra vedkommende regjeringsdepartement.

Handler selskapet herimot, erlægges for hver gang en konventionalbod av indtil kr. 1 000,00 efter vedkommende departements nærmere avgjørelse.

3.

Forsaavidt energi anvendes i bedrift, som ved giftige gasarter eller paa anden maate virker skadelig paa omgivelserne, skal selskapet være forpligtet til at underkaste sig de regler, som den norske lovgivning til enhver tid maatte indeholde vedrørende saadanne bedrifter.

4.

Selskapet skal saavel ved opførelsen som senere ved driften av vedkommende anlæg kun benytte funktionærer og arbeidere, som har norsk indfødsret eller statsborgerret, dog kan der ogsaa benyttes fremmede arbeidere, naar de har hat fast bopæl her i riket det hele sidste aar.

Desuten skal selskapet i 5 aar fra koncessionens meddelelse kunne anvende det til igangssettelsen og driften av La Société Générale des Nitrures og dets licenstageres metoder fornødne utenlandske tekniske funktionærer. Det samme gjælder, hvor selskapet vil indføre nye metoder for saa lang tid som er nødvendig til oplærelse av norske funktionærer, dog for hver gang ikke utover 1 aar fra den nye metodes igangssettelse. Yderligere skal selskapet kunne ha 2 franske kontorfunktionærer, dog ikke i stilling som kontorchefer.

Vedkommende regjeringsdepartement kan tilstede yderligere undtagelser fra den i 1ste passus fastsatte regel, naar speciel fagkundskap, øvelse eller lignende hensyn gjør det nødvendig eller særlig ønskelig.

Saafernt selskapet med forsæt eller av uagtsomhet anvender en person i sin tjeneste i strid med foranstaaende bestemmelser, erlægges for hver dag til statskassen en daglig løpende mulkt, stor kr. 25,00.

5.

Selskapet forpligter sig til ved opførelsen og senere ved driften av vedkommende anlæg at anvende norsk materiel, forsaavidt saadant her kan erholdes til likesaa god beskaffenhet, likesaa hurtig, paa like gode vilkaar med hensyn til garantier og til en pris, som ikke med mere end 10 — ti — pct. overstiger den pris, hvortil materiel kan erholdes fra utlandet. I tilfælde av tvist herom avgjøres spørsmålet av 2 mænd, hvorav departementet og selskapet hver vælger en, samt av en av mændene tilkaldt opmand. Saafernt mændene ikke blir enige om valg av opmand, opnevnes denne av amtmanden i Nedenes amt. Hvem der skal bære omkostningerne ved skjønnet, bestemmes av skjønsmændene.

Vedkommende regjeringsdepartement kan tilstede undtagelser fra regelen, naar særegne hensyn gjør det paakrævet.

For overtrædelse av den i nærværende post omhandlede bestemmelse erlægger selskapet for hver gang en konventionalbod av 15 — femten — procent av værdien.

6.

Forsikring tegnes saavidt mulig i norske selskaper, hvis disse byr samme præmiesatser som utenlandske.

7.

Av den kraft, som benyttes over 500 hestekræfter, erlægges til statskassen en aarlig avgift efter følgende satser:

i de første 5 aar	kr. 0,25
i de næste 10 aar	» 0,55
i resten av koncessionstiden	» 1,00

alt pr. hestekraft.

Avgiften forfalder til betaling ved aarets utgang. Erlægges den ikke til forfaldstid, svares derefter 6 % aarlig rente.

8.

Arbeiderne maa ikke paalægges at motta varer istedetfor penger som vederlag for arbeidet, eller paalægges nogen forpligtelse med hensyn til indkjøb av varer. Hvis selskapet holder handelsbod for sine arbeidere, skal nettooverskuddet efter revidert aarsregnskap anvendes til almennyttig øie-med for arbeiderne. Anvendelsen fastsettes efter samraad med et av arbeiderne opnævnt utvalg, som i tilfælde av tvist kan forlange saken forelagt til avgjørelse av vedkommende regjeringsdepartement.

9.

Selskapet er forpligtet til at opsamle et fond til sikring for vedkommende fattigkommune overensstemmende med de regler, som i lov om fattigvæsenet av 19de mai 1900, kap. 4, er git om bergverker.

Likeledes er selskapet forpligtet til efter vedkommende departements nærmere bestemmelse at avsætte et fond til sikring for fattigkommunen i anledning av anlæggets utførelse. Fondet forvaltes av det offentlige. Den del av dette fond, som ikke medgaar til dækning av kommunens utgifter til fattigunderstøttelse av arbeidere ved dette anlæg, tilbakebetales selskapet.

10.

Selskapet forpligter sig til, om og naar Arbeidsdepartementet saa maatte forlange, paa rimelige vilkaar at skaffe arbeiderne

husrum og grund til forsamlingslokale, til lokale for kooperativ eller anden av arbejderne i fællesskap dreven handelsvirksomhet og lignende.

11.

Koncessionæren maa ikke uten samtykke fra vedkommende regjeringsdepartement indgaa i nogen overenskomst til kunstig forhøielse av priserne her i riket paa energi. Overtrædelse herav medfører tap av nærværende koncession.

12.

Selskapet har at underkaste sig de bestemmelser, som til kontrol med foranstaaende betingelsers overholdelse maatte bli truffet av vedkommende regjeringsdepartement.

I henhold til det anførte tillater man sig saaledes at

indstille:

At det i medhold av kap. III og IV i lov av 18de september 1909 om erhvervelse av vandfald, bergverk og anden fast eiendom meddeles Det Norske Nitridaktieselskap overensstemmende med indsendte andragender tilladelse til for et tidsrum av 60 aar regnet fra 1ste juli 1913 av A/S Arendals Fossekompagni:

I.

At leie indtil 25 000 elektriske h.k. paa de i Arbeidsdepartementets foredrag av 7de juli 1913 anførte betingelser.

II.

At leie følgende grundarealer:

- a. Til fabrikanlæg ca. 154 maal av gr.nr. 52, br.nr. 23, 36 og 38 i Stokken, Østre Moland herred.
- b. Til anlæg av funktionærkoloni ca. 50 maal av Buøens midtre del, gr.nr. 14, br.nr. 10 i Holt herred.
- c. Til anlæg av arbeiderkoloni ca. 54 maal av gr.nr. 52, br.nr. 1 og 22 ved Neskilen i Østre Moland herred.

III.

At erhverve fornødne rettigheter for anlæg av et vandverk til Staksnes i henhold til kontrakt av 28de november 1912.

24. A/S Arendals Smelteverk.

(Leie av indtil 3 000 h.k. fra A/S Arendals Fossekompagni).

Kgl. resol. av 7de juli 1913.

Fra A/S Arendal Smelteverk er til departementet indkommet et andragende, datert august 1912, om tilladelse for aktieselskapet til for et tidsrum av 60 aar at leie 3 000 elektriske h.k. av A/S Arendals Fossekompagni samt til inden utgangen av 1915 at avslutte leie av yderligere indtil 6000 elektriske h.k. fra samme selskap.

Av andragendet hitsættes følgende:

«Den samlede kraft agtes benyttet til elektrisk smeltning, spesielt til fremstilling av Silicium-Carbid (ogsaa kaldet Carborundum) og Corundum, hvilke stoffe nærmest faar sin anvendelse i slipeindustrien. Fabrikken, hvis bygning allerede er paabegyndt, blir beliggende ved Tromøund paa Staksnes, Østre Moland herred.

En avskrift av kraftleiekontrakten vedlægges.

Vort selskap, hvis love vi tillater os at vedlægge, er et norsk aktieselskap med en aktiekapital stor kr. 900 000,00, hvorav aktiemajoriteten er paa helt norske hænder. Selskapets sæte er i Stokken herred ved Arendal. Dets bestyrelse skal ifølge selskapets love til enhver tid være valgt blandt norske statsborgere og bestaar for tiden av følgende herrer:

- 1) Ingeniør C. W. Eger, Kristiania, formand.
- 2) Dr. G. Jebsen, Kristiania, viceformand.
- 3) Konsul Chr. Eyde, Arendal.

Den industri, vort selskap skal opta, er helt ny inden landet. Hitindtil er de produkter, der her er tale om, hovedsagelig blit fremstillet i Amerika, idet det har vist sig vanskelig at faa igang lønnende bedrifter paa dette omraade ute i Europa, dels paa

grund av manglende kjendskap til fremstillingsmaaten, men for en stor del ogsaa paa grund av den forholdsvis høie kraftpris, som maa betales der. Den kraftpris, vort selskap maa betale i dette tilfælde, nemlig kr. 38,50 pr. h.k. aar, er rigtignok ogsaa forholdsvis høi efter norske forhold, men det har efter lange undersøkelser vist sig, at man maatte vælge dette tilbud, idet de stedlige forholde som dampskibsruiter, boligforholde etc. spiller en stor rolle for dette foretagende.

Da kraftprisen allerede paa forhaand er saavidt høi, vil det være av den største betydning for denne industris trivsel her i landet, at der ikke yderligere blir den paalagt for store byrder, og vi tillater os derfor at andra om, at koncessionen paa kraftleie maa bli git uten nogen avgift til det offentlige, i alle fald for de første aar, indtil det har vist sig, at denne industri i konkurransen med de amerikanske fabrikker kan faa fast fot her i landet. Vi anser det for at være av stor betydning for vort land og for de distrikter, der ligger i nærheten av dette nye anlæg, at industrier som denne, der vil komme til at beskjeftige et forholdsvis stort antal funktionærer og arbeidere, blir knyttet til vort land.

Efter planerne vil der ved fabrikken ved dens nuværende størrelse bli beskjeftiget ca. 80—100 arbeidere og funktionærer.

Da fabrikationen som før nævnt, baade er ny her i landet og desuten er avhengig av specielle tekniske færdigheter, vil det være nødvendig at kunne anvende endel utenlandske arbeidere ved fabrikken, indtil man har kunnet opøve nordmænd i fornøden grad.

Vi tillater os derfor at andra om, at der i koncessionen uttrykkelig indtages en bestemmelse om, at der er adgang til i nødvendig utstrækning at anvende utenlandske arbeidere.»

De i andragendet paaberaabte bilag vedlægges.

Med departementets skrivelse av 13de september 1912 blev saken oversendt amt-

manden i Nedenes amt for at forelægges vedkommende herredsstyre til uttalelse.

Med skrivelse fra amtmanden i Nedenes amt av 31te oktober 1912 er saken paany indkommet til departementet bilagt med utskrift av Østre Moland herredsstyres beslutning i møte den 28de s. m.

Denne beslutning er saalydende:

«Andragendet anbefales, saaledes at koncession gives avgiftsfrit de første to aar. Senere forbeholder herredet sig ret til at erholde avgifter efter loven. Med hensyn til benyttelse av utenlandske arbeidere ved fabrikken kan herredsstyret ikke anbefale, at disse anvendes i længere tidsrum end høist to aar.»

Amtmanden har i ovennævnte skrivelse av 31te oktober 1912 anbefalt andragendet indvilget paa de av Østre Moland herredsstyre foreslaaede vilkaar.

Saken har været behandlet av Vasdragskommissionen i møte den 3dje mars 1913, hvor der ifølge skrivelse av 8de s. m. blev tilføiet forhandlingsprotokollen bl. a. følgende:

«Ifølge lovenes § 3 skal der utstedes aktier lydende paa ihændeoveren.

Efter den foreliggende kontrakts §§ 2 og 11 skal leieforholdet bestaa i 30 eventuelt 60 aar fra 1ste april 1913.

Vasdragskommissionen skal bemerke, at der formentlig ikke foreligger noget særlig alment hensyn som taler imot meddelelse av den ansøkte leietilladelse.

I anledning av at der søkes om avgiftsfrihet skal bemerkes, at det vandfald fra hvilket kraften skal leveres, nemlig Bøilefos, ikke er koncedert overensstemmende med koncessionslovens § 2. Av denne grund og under hensyntagen til de iøvrig foreliggende omstændigheter finder kommissionens flertal bestaaende av vasdragsdirektøren, Grevi og Valentinsen ikke at kunne anbefale, at kraftleien blir avgiftsfri i nærværende tilfælde. Hvad avgiftens størrelse angaar henvises til post 7 i nedenstaaende forslag til betingelser.

Bugge og Lund finder ikke, at der i dette tilfælde foreligger særlige omstændig-

heter, der skulde begrunde en saadan avgift. Tvertimot er der allerede paalagt ikke ubetydelige reguleringsavgifter, hvilket skulde tale for, at selskapet fritages for den avgift for bortleie av kraft, som efter lovens § 14 kan paalægges.

Under henvisning til ovenstaaende vil Vasdragskommissionen anbefale, at der i medhold av lov av 18de september 1909 om erhvervelse av vandfald, bergverk og anden fast eiendom meddeles A/S Arendals Smelteverk tilladelse til fra 1ste december 1912 at leie 3 000 elektriske hestekræfter av A/S Arendals Fossekompani, Arendal, samt til inden utgangen av 1915 at avslutte leie av yderligere indtil 6 000 elektriske hestekræfter fra samme selskap.

Tilladelsen foreslaaes meddelt indtil 1ste april 1913, jfr. den mellem selskaperne oprettede leiekontrakts §§ 2 og 11 og paa følgende

Betingelser:

1.

Selskapets bestyrelse, som skal ha sit sæte her i riket, skal udelukkende bestaa av norske statsborgere.

2.

Den kjøpte energi kan ikke overdrages videre uten samtykke fra vedkommende regjeringsdepartement.

3.

Energien maa ikke anvendes i bedrift, som ved røk, giftige gasarter eller paa anden maate virker ødelæggende paa omgivelserne.

4.

Selskapet skal saavel ved opførelsen som senere ved driften av vedkommende anlæg kun benytte funktionærer og arbeidere, som har norsk indfødsret eller statsborgerret. Dog kan ogsaa tillates anvendt fremmede arbeidere, naar de har hat fast bopæl her i riket det hele sidste aar.

Vedkommende regjeringsdepartement kan tilstede undtagelse fra denne regel naar speciel fagkundskap eller øvelse eller lignende

hensyn gjør det nødvendig eller særlig ønskelig.

For hver dag, som en person i strid med foranstaaende bestemmelser er i selskaps tjeneste erlægges til statskassen en daglig løpende mulkt stor kr. 25,00 — fem og tyve kroner.

5.

Selskapet forpligter sig til ved opførelsen og senere ved driften av vedkommende anlæg at anvende norsk materiel forsaavidt saadant her kan erholdes til like god beskaffethet, like hurtig og til en pris som ikke med mere end 10 % — ti procent — overstiger den pris, hvortil materiel kan erholdes fra utlandet. I tilfælde av tvist herom avgjøres spørsmålet av 2 mænd, hvorav departementet og selskapet hver vælger 1 samt av en av mændene tilkaldt opmand. Saafremt mændene ikke blir enige om valg av opmand opnevnes denne av amtmanden i Nedenes amt. Hvem der skal bære omkostningerne ved skjønnet bestemmes av skjøns-mændene.

Vedkommende regjeringsdepartement kan tilstede undtagelse fra regelen, naar særegne hensyn gjør det paakrævet.

For overtrædelse av den i nærværende post omhandlede bestemmelse erlægger selskapet for hver gang en konventionalbot av 15 — femten — procent av værdien.

6.

Forsikring tegnes saavidt mulig i norske selskaper, hvis disse byr samme præmiesatser som utenlandske.

7.

Kommissionens flertal bestaaende av Vasdragsdirektøren, Grivi og Valentinsen foreslaar følgende:

Av den kraft som benyttes over 500 h.k. erlægges til statskassen en aarlig avgift av kr. 0,90 pr. hestekraft. Dog saaledes at anlægget er avgiftsfrit indtil 1ste april 1918.

Avgiften forfalder til betaling ved aarets utgang. Erlægges den ikke til forfaldstid svares derefter 6 % aarlig rente.

Bugge og Lund foreslaar, at leien blir helt avgiftsfri.

8.

Arbeiderne maa ikke paalægges at motta varer istedetfor penger som vederlag for arbeidet, eller paalægges nogen forpligtelse med hensyn til indkjøp av varer. Hvis selskapet holder handelsbod for sine arbeidere, skal nettooverskuddet etter revidert aarsregnskap anvendes til almenyttig øiemed for arbeiderne. Anvendelsen fastsettes etter samraad med et av arbeiderne opnævnt utvalg, som i tilfælde av tvist kan forlange saken forelagt til avgjørelse av vedkommende regjeringsdepartement.

9.

Selskapet er forpligtet til at opsamle et fond til sikring for vedkommende fattigkommune overensstemmende med de regler som i lov om fattigvæsenet av 19de mai 1900, kap. 4, er git om bergverker.

Likeledes er selskapet forpligtet til etter vedkommende departements nærmere bestemmelse at avsætte et fond til sikring for fattigkommunen i anledning anlæggets utførelse. Fondet forvaltes av det offentlige. Den del av dette fond, som ikke medgaar til dækning av kommunens utgifter til fattigunderstøttelse av arbeidere ved dette anlæg, tilbakebetales selskapet.

10.

Selskapet forpligter sig til, om og naar Arbeidsdepartementet saa maatte forlange, paa rimelige vilkaar at skaffe arbeiderne husrum og grund til forsamlingslokale, til lokale for kooperativ eller anden handelsvirksomhet og lignende.

11.

Koncessionæren maa ikke uten samtykke fra vedkommende regjeringsdepartement indgaa i nogen overenskomst til kunstig forhøielse av priserne her i riket paa energi eller paa de tilvirkede produkter. Heller ikke maa energi for nogen del avgives til utlandet uten samtykke av vedkommende regjeringsdepartement.

12.

Selskapet har at underkaste sig de bestemmelser, som til kontrol med foranstaaende betingelsers overholdelse maatte bli truffet av vedkommende regjeringsdepartement.

Departementet vil anbefale, at der i medhold av kapitel IV i lov av 18de september 1909 om erhvervelse av vandfald, bergverk og anden fast eiendom meddeles A/S Arendals Smelteverk koncession paa den ansøkte kraftleie.

Tilladelsen vil man anbefale meddelt paa følgende betingelser, der er tilblit etter forhandling med selskapet:

1.

«Selskapets bestyrelse, der skal ha sit sæte her i riket, skal udelukkende bestaa av norske statsborgere.

2.

Den kjøpte energi kan ikke overdrages videre eller for nogen del avgives til utlandet uten samtykke fra vedkommende regjeringsdepartement.

Handler selskapet herimot, erlægges for hver gang en konventionalbod av indtil kr. 1 000,00 etter vedkommende departements nærmere avgjørelse.

3.

Forsaavidt energi anvendes i bedrift, som ved giftige gasarter eller paa anden maate virker skadelig paa omgivelsene, skal selskapet være forpligtet til at underkaste sig de regler, som den norske lovgivning til enhver tid maatte indeholde vedrørende saadanne bedrifter.

4.

Selskapet skal saavel ved opførelsen som senere ved driften av vedkommende anlæg kun benytte funktionærer og arbeidere, som har norsk indfødsret eller statsborgerret, dog kan der ogsaa benyttes fremmede arbeidere, naar de har havt fast bopæl her i riket det hele sidste aar.

Vedkommende regjeringsdepartement kan tilstede undtagelser fra denne regel, naar speciel fagkundskap eller øvelse eller lignende hensyn gjør det nødvendig eller særlig ønskelig.

For hver dag, som en person i strid med foranstaaende bestemmelser er i selskaps tjeneste, erlægges til statskassen en daglig løpende mulkt, stor kr. 25,00 — fem og tyve kroner.

5.

Selskapet forpligter sig til ved opførelsen og senere ved driften av vedkommende anlæg at anvende norsk materiel, forsaavidt saadant her kan erholdes til likesaa god beskaffenhet, likesaa hurtig, paa like gode vilkaar med hensyn til garantier og til en pris, som ikke med mere end 10 — ti — procent overstiger den pris, hvortil materiel kan erholdes fra utlandet. I tilfælde av tvist herom avgjøres spørsmålet av 2 mænd, hvorav departementet og selskapet hver vælger 1, samt av en av mændene tilkaldt opmand. Saafremt mændene ikke blir enige om valg av opmand, opnevnes denne av amtmanden i Nedenes amt. Hvem der skal bære omkostningerne ved skjønnet bestemmes av skjønsmændene.

Vedkommende regjeringsdepartement kan tilstede undtagelser fra regelen, naar særegne hensyn gjør det paakrævet.

For overtrædelse av den i nærværende post omhandlede bestemmelse erlægger selskapet for hver gang en konventionalbod av 15 — femten — procent av værdien.

6.

Forsikring tegnes saavidt mulig i norske selskaper, hvis disse byr samme præmiesatser som utenlandske.

7.

Av den kraft, som benyttes over 500 hestekræfter, erlægges til statskassen en aarlig avgift efter følgende skala:

I de første 5 aar	kr. 0,25 pr. h.k.
» de næste 10 aar	» 0,55 » »
» resten av koncessionstiden »	» 1,00 » »

Avgiften forfalder til betaling ved aarets utgang. Erlægges den ikke til forfaldstid svares derefter 6 % aarlig rente.

8.

Arbeiderne maa ikke paalægges at motta varer istedenfor penger som vederlag for arbeidet, eller paalægges nogen forpligtelse med hensyn til indkjøb av varer. Hvis selskapet holder handelsbod for sine arbeidere, skal nettooverskuddet efter revidert aarsregnskap anvendes til almennyttig øiemed for arbeiderne. Anvendelsen fastsættes efter samraad med et av arbeiderne opnævnt utvalg, som i tilfælde av tvist kan forlange saken forelagt til avgjørelse av vedkommende regjeringsdepartement.

9.

Selskapet er forpligtet til at opsamle et fond til sikring for vedkommende fattigkommune overensstemmende med de regler, som i lov om fattigvæsenet av 19de mai 1900, kapitel 4 er git om bergverker.

Likeledes er selskapet forpligtet til efter vedkommende departements nærmere bestemmelse at avsette et fond til sikring for fattigkommunen i anledning anlæggets utførelse. Fondet forvaltes av det offentlige. Den del av dette fond, som ikke medgaar til dækning av kommunens utgifter til fattigunderstøttelse av arbeidere ved dette anlæg, tilbakebetales selskapet.

10.

Selskapet forpligter sig til, om og naar Arbeidsdepartementet saa maatte forlange, paa rimelige vilkaar at skaffe arbeiderne husrum og grund til forsamlingslokale, til lokale for kooperativ eller anden av arbeiderne i fællesskap dreven handelsvirksomhet og lignende.

11.

Koncessionæren maa ikke uten samtykke fra vedkommende regjeringsdepartement indgaa i nogen overenskomst til kunstig forhøielse av priserne her i riket paa energi.

Overtrædelse herav medfører tap av nærværende koncession.

12.

Selskapet har at underkaste sig de bestemmelser, som til kontrol med foranstaaende betingelsers overholdelse maatte bli truffet av vedkommende regjeringsdepartement.»

I henhold til det anførte tillater man sig at indstille:

At det i medhold av kapitel IV i lov av 18de september 1909 om erhvervelse av vandfald, bergverk og anden fast eiendom meddeles A/S Arendals Smelteverk tilladelse til for et tidsrum av indtil 60 aar regnet fra 1ste april 1913 at leie 3000 elektriske h.k. av A/S Arendals Fossekompani samt til inden utgangen av 1915 at leie yderligere indtil 6000 elektriske h.k. fra samme selskap. Alt paa de i Arbeidsdepartementets foredrag av 7de juli 1913 anførte betingelser.

25. Arendals Vasdrags Brukseierforening.

(Planforandring). Jfr. foran nr. 18.

Kgl. resl. av 11te juli 1913.

Ved kongelig resolution av 10de september 1912 blev der meddelt Arendals Vasdrags Brugseierforening tilladelse til at regulere Arendalsvasdraget i det væsentlige overensstemmende med fremlagt plan. Reguleringstilladelsen omfatter bl. a. Fyrisvand, hvor der efter planen skulde anbringes tømmerløp i østre elveløp (Glomsdammen).

I skrivelse av 27de juni 1913 har brukseierforeningen andraget om tilladelse til at ændre planen for Fyrisvands vedkommende saaledes, at fløtningen henlægges til vestre utløp (Rusdammen). Av andragendet hitsættes følgende:

«Ved kongelig resolution av 10de september 1912 blev der meddelt Arendals Vasdrags Brugseierforening tilladelse til at regulere Arendalsvasdraget paa nærmere fastsatte betingelser og i det væsentlige overensstemmende med fremlagte plan.

Efter koncessionsbetingelsernes post 13 (bilag 1 hermed) havde koncessionshaveren

bl. a. at søke istandbragt en mindelig overenskomst med fløtningen om vandslipningen og de foranstaltninger, som eventuelt maatte bli at foreta ved anlæggene og i tilfælde i vasdraget nedenfor disse, saa at den almindelige fløtning besværes saa litet som muligt ved reguleringen. I mangel av saadan overenskomst skulde de nævnte spørsmal avgjøres ved skjøn av 5 mænd. Dette voldgiftsskjøn sammentraatte 7de oktober 1912 og tilendebragte sit mandat 22de mai 1913. Utskrift av voldgiftsrettens forhandlingsprotokol vedlægges som bilag 2.

Efter den av koncessionshaveren indgivne reguleringsplan med bygningsbeskrivelse (bilag 3 og 4 hermed) var det brukseierforeningens hensigt forsaa vitt angaar dammene ved Fyrisvandets utløp (se bilag 4 side 8) at ombygge dammen i det østre løp (Glomsdammen) og der foretage den for reguleringen nødvendige sækning (1,25 m.) Ved Rusdammen (vestre løp) skulde ingen forandring foretages. Forutsætningen var da, at ved de almindelige (høiere) vandstande skulde fløtningen fremdeles foregaa gjennom Rusdammen, medens ved de lavere vandstande (hvor Rusdamløpet vilde bli tølragt) skulde fløtningen foregaa gjennom et dybtliggende tømmerløp ved Glomsdammen.

Under voldgiftsskjønnet (Bilag 2) protesterte den av Fyrisdals skogeiere nedsatte komite mot dette arrangement, hvorved fløtningen vilde bli henlagt til to forskjellige steder og derved besværes og fordyres (se bilag 2 side 2).

Brukseierforeningen opretholdt sit oprindelige projekt i den av anlægsingeniør Paus utarbeidede reguleringsplan med bygningsbeskrivelse av 1ste december 1912 (bilag 5 side 8). Dog beregnede ingeniør Paus alternativt utgifterne ved sækning av løpet i Rusdammen henholdsvis 0,40 og 0,50 m. (se bilag 5 side 14 og 15). Under den for voldgiftsskjønnet verserende procedure henholdt Arendals Vasdrags Fællesfløtningsforening sig til den av Fyrisdals skogeierkomite fremsatte paastand. Se fløtningsforeningens 2det indlæg side 6 og 10 (bilag 6 hermed).

Voldgiftsskjønnet tok Arendals Vasdrags

Fællesfløtningsforenings paastand tilfølgende og bestemte (se bilag 2 side 4) at Rusdammen og Ruselven skulde sænkes av brukseierforeningen som angit i brukseierforeningens 1ste indlæg alternativ 2, tegning bilag 28 (altsaa 0,60 meter) og at sænkningen ovenfor dammen skulde føres horisontalt. Tegning bilag 28 følger hermed som bilag 7.

For denne avgjørelse, der er fremkommet efter paastand fra skogeierne og fællesfløtningsforeningen agter brukseierforeningen at bøie sig.

Arendals Vasdrags Brukseierforening har nu bragt i erfaring, at der fra 2 grundeiere i Fyrisdal under ekspropriationsforretning vil bli nedlagt paastand om, at den av voldgiftsskjønnet paabudte sænkning av Rusdammen og Ruselven ikke er i overensstemmelse med den reguleringsplan, der ligger til grund for koncessionen, hvorfor ekspropriationssskjønnet fra disse 2 grundeieres side enten vil bli paastaaet avvist eller paastaaet fremmet efter den oprindelige forutsetning: ingen sænkning av Rusdammen og Ruselven.

Brukseierforeningen gaar ut fra, at den av voldgiftsskjønnet paabudte sænkning av Rusdammen og Ruselven ikke er nogen «væsentlig» fravigelse av den oprindelige plan, likesom den har sin hjemmel i koncessionen, forsaavidt som det er det i koncessionen paabudte voldgiftsskjøn, der har fattet avgjørelsen.

For imidlertid at bringe enhver tvil i saa henseende ut av verden, tillater jeg mig herved paa Arendals Vasdrags Brukseierforenings vegne at ansøke om kongelig stadfæstelse paa den av voldgiftsskjønnet paabudte forandring i planen, hvorefter Rusdammen og Ruselven skal sænkes 0,60 meter, saaledes at bundsvillen kommer til at ligge 0,80 meter lavere end før.»

Man tillater sig at vedlægge de i andragendet paaberaabte bilag samt en avskrift av det foredrag, som ligger til grund for kgl. resolution av 10de september 1912 om tilladelse til reguleringen.

Vasdragsdirektøren har i en paa foran-

ledning avgit erklæring av 7de juli 1913 anført følgende:

«I den ved kongelig resolution av 10de september 1912 givne reguleringsstilladelse vedkommende Arendalsvasdraget er der blandt andet betinget, at fløtningens forhold til reguleringen skal søkes ordnet ved mindelig overenskomst, eller hvis saadan ikke opnaaes, avgjøres ved skjøn, jfr. betingelsernes post 13.

I henhold hertil har skjøn været avholdt, og har dette forsaavidt forholdene ved Fyrisvand angaar, truffet følgende avgjørelse — jfr. det medfølgende bilag 2, side 4—5:

a) Rusdammen og Ruselven sænkes av brukseierforeningen som angit paa ingeniør Paus plan av 1ste december 1912 (alt. II, tegning bilag 28 til 1ste indlæg for brukseierforeningen i voldgiftssaken), dog saaledes, at sænkningen ovenfor dammen føres horisontalt fra den projekterte dybde ved dammen op til Baadtjern.

b) Brukseierforeningen overtar vedlikeholdet og betjening av Rusdammen samt vedlikeholdet av det sænkede elveleie. Fløtningsforeningen overtar bygning og vedlikehold av de fornødne lenser ovenfor Rusdammen.

c) Fløtningsforeningen skal ha adgang til ved de laveste vandstande at fløte tømmer gjennom det dyplop paa Glomsdammen, som blir at utføre efter ingeniør Paus plan av 1ste december 1912. Alle med saadan fløtning forbundne utgifter saavel som eventuelle utgifter ved at gjøre elveløpet fløtbart er brukseierforeningen uvedkommende.

«Dersom brukseierforeningen forlanger, at fløtningen skal foregaa i dyplopet ved Glomsdammen, skal brukseierforeningen utrede de merutgifter, som opstaar for fløtningsforeningen ved denne forandring i fløtningsforholdene. Denne overflytning betinges dog av, at fløtningen overensstemmer med koncessionsbetingelsernes § 13 besværes «saa litet som mulig.»

Denne avgjørelse nødvendiggjør en ændring i den plan, som ligger til grund for

den givne reguleringsstilladelse. Efter denne skulde den gamle dam over vestre løp — Rusdammen — lades urørt, mens dammen over østre løp — Glomsdammen — skulde ombygges, saaledes at den i reguleringsplanen forudsatte sænkning kunde foregaa her. Ved denne ordning skulde fløtningen ved de høiere vandstande som før gaa gennem Rusdammen, men ved de sænkede vandstande, hvorved Rusdamløpet vilde bli tørlagt, maatte den foregaa gennem et dyptliggende tømmeløp ved Glomsdammen.

I det foreliggende andragende søker brukseierforeningen nu om tilladelse til at forandre den oprindelige plan for reguleringsarbeiderne ved Fyrisvand saaledes, at der i Rusdammens høire løp anordnes et dyp-løp med bundsville paa cote 278,63 eller 0,8 m. lavere end den nuværende bundsville.

Vasdragsdirektøren skal bemerke, at avløpsprofilen ved Rusdammen ved den ansøkte sænkning av høire løp vil utvides med ca. 8,0 m.². For at avverge en derav følgende økning av flommene i vasdraget nedenfor, vil det derfor være paakrævet at indsnevre tilsvarende et av de andre løp i Rusdammen eller Glomsdammen saaledes, at det samlede avløp ved regulert høivand blir det samme som forutsat i de oprindelige planer. — Da Rusdammens venstre løp formentlig ikke kan formindskes av hensyn til tømmelfløtningen, maa indsnevringen finde sted i et av løpene ved Glomsdammen.

Under forutsætning av, at de endelige planer for reguleringsarbeiderne ved Fyrisvand utarbeides med dette for øie, har vasdragsdirektøren intet at indvende imot, at det foreliggende andragende indvilges.»

Departementet finder efter det av vasdragsdirektøren anførte intet at indvende mot den ansøkte planforandring, naar der som av direktøren paapekt sørges for, at flomavløpsprofilen ikke ved ændringen forøkes. Idet forandringen vil være til fordel for fløtningen og ikke medfører nogen ændring i selve den planlagte regulering, men alene vedkommer den tekniske anordning av reguleringsdammen, vil man derfor anbefale, at

den ansøkte tilladelse meddeles paa det av vasdragsdirektøren foreslaede vilkaar.

Man tillater sig saaledes at

indstille:

At planen for den ved kongelig resolution av 10de september 1912 tillatte regulering av Arendalsvasdraget overensstemmende med brukseierforeningens andragende av 27de juni 1913 forandres saaledes, at fløtningsløpet ved Fyrisvands utløp henlægges til Rusdammen paa betingelse av, at flomavløpsprofilen fra Fyrisvand ikke ved planforandringen forøkes.

26. Time kommune.

(Regulering av Haaelven).

Kgl. resl. av 6te september 1913.

Med skrivelse fra amtmanden i Stavanger amt av 25de juni 1913 er til departementet inkommet et andragende fra Time kommune, datert 27de februar 1913, om tilladelse til regulering av Haaelven.

Det nævnte andragende er saalydende:

«Time kommune har kjøpt Fotlandsfossen i Haaelven og agter at utbygge den for et kommunalt elektricitetsverk. Fossen ligger ved gaarden Fotland i Time — ca. 4 km. fra Time station. Faldhøiden er 20,5 m. Dens nedslagsdistrikt — som ogsaa næsten helt ligger inden Time herreds grænser — er 98 km². Den aarlige gjennemsnittsvandføring er 3,5 m³ pr. sek. og minimumsvandføringen 0,4 m³ pr. sek. Herom henvises til bilag 1.

Efter det anførte skulde Fotlandsfossen uten regulering være paa 82 h.k. Med ideel regulering skulde kraften kunne økes med 635 h.k. til 717 h.k. Saadan regulering er imidlertid ikke utførbar. Basinerne er smaa — de fleste saa smaa, at det ikke vil svare sig at dæmme. Det for regulering bedst beliggende vand — Taksdalsvand — blev for nogle aar siden sænket forat indvinde jord til dyrkning, og der kan av økonomiske grunde ikke godt bli tale om igjen at dæmme

det op. Kommunen har fundet at reguleringen maa indskrænkes til følgende:

1. Sænkning og opdæmning av store Mosvand.
2. Sænkning og opdæmning av Aasvand.
3. Anbringelse av en reguleringsdam like ved fossen.

Mosvand og Aasvand ligger begge i utkanten av nedslagsdistriktet, det ene i den sydligste, det andet i den nordligste kant av samme. I de to vande og i dammen vil der efter Sommerschildts plan bli magasin for henholdsvis 4 800 000, 1 600 000 og 96 390 m³ vand — tilsammen 6 496 390 m³. Reguleringens indflydelse paa vandføringen synes let overskuelig. Mosvand og Aasvand har tilsammen et nedslagsdistrikt paa ca. 9 km.² — ca. 9 % av fossens hele nedslagsdistrikt; de 91 % av dette berøres ikke ved dæmningen i de to vand. Den vandmængde som vil bli opmagasinert i de to vand utgjør ikke mer end ca. 5 % av elvens aarsvandføring ved fossen. Under opmagasineringen i regntiden vil vandføringen i elven neppe bli merkbar forandret. I tørketiden vil derimot økningen bli merkbar, idet vandføringen vil stige fra 0,4 m³ til 1,33 m³ pr. sek. Hvis ikke særlige foranstaltninger træffes, vil den planlagte manøvrering av reguleringsdammen medføre en meget ujevn døgnvandføring i elven nedenfor. Kommunen har imidlertid besluttet at anbringe straks nedenfor fossen en reguleringsdam, som vil bli saaledes manøvrert, at omhandlede døgn- ujevnhed forsvinder.

Ved reguleringen økes mindstevandføringen fra 0,4 m³ til 1,33 m³ pr. sek. og Fotlandsfossens kraft fra 82 til 273 h.k. Der vindes altsaa 191 døgnshestekræfter. Dette under forudsætning av at Sommerschildts plan helt følges. Der er imidlertid tale om fravikelse i et punkt, nemlig med hensyn til reguleringen av store Mosvand. Oprindelig var planen at sænke vandet 2,5 m. og opdæmme det 2,5 m., saa tappehøiden blev 5 m. Sommerschild har imidlertid ment at tappehøiden kan indskrænkes til 4 m., idet han antar at man med denne tappehøide kan magasinere praktisk talt hele aarsned-

børen. Han regner da med en nedbør av 1,5 m. og et svind av 25 %, saa den nedbør, som skulde komme vasdraget tilgode, skulde bli 1125 m/m. Det er sandsynlig, at dette er for lavt. Mosvandet ligger paa en høide av 233 meter over havet. Hele nedslagsdistriktet er udyrket, træbar fjeldmark og en del av det stiger til en høide av 348 m. Det er sandsynlig at nedbøren i dette høitliggende strøk er større og svindet mindre end av S. beregnet. Time kommune ønsker derfor at erholde tilladelse til at sænke Mosvand 2,50 m. og opdæmme det 2,50 m., da den mener at denne mulighet for større magasinering bør utnyttes. Synderlig indflydelse paa jordskade m. v. vil denne forandring ikke medføre, men man kan muligens vinde nogle h.k.

De værdier og rettigheter som berøres av reguleringen er følgende:

- a. Efter ingeniør Sommerschildts plan vil der ved opdæmning bli sat under vand ca. 3033 ar jord, næsten udelukkende litet værdifuld utmark. Ved Aasvandet vil litt indmark bli skadet, men det er en ren ubetydelighet. Av de nævnte 3033 ar har kommunen erhvervet de 988 ar som sættes under vand ved reguleringsdammen. Ved den foran nævnte dam straks nedenfor fossen vil en del utmark — utenom de 3033 ar — bli sat under vand; denne utmark er ogsaa ialfald for den væsentligste del erhvervet. Arealet er ikke opmaalt, men antages ikke at utgjøre over 200 ar. Det areal ved Mosvand, som ved den halve meters høiere opdæmning sættes under vand, blir ubetydeligt — antagelig ikke over 180 ar — og grunden er her daarlig fjeldmark.
- b. Faldrettigheterne i elven vil i det hele ha gavn av reguleringen. Det motsatte er rigtignok paastaat av Torger Aasen og Reier Salen (bilag 13 og 15) som har faldrettigheter i bækken som kommer fra Aasvand. De nævnte mænd er formentlig ikke bekjendt med eller opmerksom paa, at ved reguleringen av Aasvand kun en del av aarsnedbøren

vil bli opmagasinert — 1 600 000 m³ av antagelig ca. 4 000 000 m³. I flomtid kan uten skade en del av vandet opmagasineres og derved vil de nævnte mænd ogsaa faa bruksvand i den tørre tid.

- c. Haaelvens nederste del (en strækning av ca. 7 km.) gaar gjennom Nærbø sogn. Der drives paa denne strækning delvis perlefiske og laksefiske. Perlefisket er saa ubetydelig, at det knapt kan nævnes som en økonomisk interesse. Reguleringen vil hindre at en del banker i den tørre aarstid ganske tørlægges. Derved hindres, at perlemuslinger i masse dør. Den økede vandføring i tørketiden kan ikke antages at lægge nævneværdige hindringer i veien for fisket.

Laksefisket i og ved Haaelvens utfaldsøs i havet har endel betydning. For en del aar tilbake var det hele fiske — deri indbefattet kilenotfisket i sjøen — bortforpagtet til en enkelt mand. Jeg har set dennes regnskaper. Bruttoindtægten varierte fra vel kr. 2 000,00 til vel kr. 7 000,00 pr. aar. Det sidste beløp var i et ekstraordinært godt aar. Laksefisket i elven forøvrig er rent ubetydelig.

Det er hævdet (bilag 11) at fisket vil skades derved at sommerflommene holdes tilbake. Det fremgaar av bilag 1, at saa ikke vil bli tilfælde. Dammene vil bli saaledes manøvrert, at sommerflommene absolut ikke kan bli mindre end de før har været. Mindstevandføringen vil bli større og dette kan ikke være til andet end gagn for fisket.

Det aalefiske som av en enkelt opsitter er nævnt er bagatelmæssig og det er ikke sandsynlig, at reguleringen vil ha indflydelse paa det. Det er heller ikke trolig at grøfterne nede i Nærbø vil skades ved den forandrede vandføring, men jeg skal ikke hefte mig videre ved disse ting, da der i tilfælde vil bli avholdt skjøn, under hvilket forholdene vil bli undersøkt og malig erstatning bestemt.

I henhold til det anførte tillater jeg mig for Time kommune at anseke om til-

ladelse til at regulere Haaelven overensstemmende med ingeniør Sommerschild's plan, dog med den forandring at Mosvænå tillates senket indtil 2,5 m. og opdæmnet indtil 2,5 m. og at der av hensyn til døgnsvandføringen anbringes en reguleringsdam nedenfor Fotlandsfos. Likeledes ansøkes om tilladelse til erhvervelse av fornøden grund og rettigheter, idet bemerkes, at kommunen kun har erhvervet fossen og grund til anlegget og til de nævnte reguleringsdamme.

Den i andragendet paaberaabte plan, utarbeidet av ingeniør Sommerschild, vedlægges med bilag.

Nærbø herredsstyre har protestert mot andragendets indvilgelse. Av herredsstyrets uttalelse, der er avgitt i møte den 2den juni 1913, hitsættes følgende:

«Under henvisning til ovennævnte protest fra fiskere av laks og perler og fra interesserte grundeiere ved elven maa Nærbø herredsstyre uttale at store interesser og værdier inden herredet vil berøres og staa i fare for at ødelægges om Time herred faar koncession paa regulering av Haaelvens vandføring. Herredsstyret slutter sig til denne protest og skal videre tilføie:

Laksefisket, der er ganske avhengig av de smaa sommerflomme, er ikke som i koncessionsandragendet anført av liten betydning. Indbefattet Haavaag — eller laksefisket i elvemundingen har gjennomsnittsutbyttet i de sidste fire aar været kr. 6 206,00. Hertil kommer leie av sportsfiskere, hvorfor ingen opgave over fisket foreligger, kr. 3 000,00 for sidste aar tilsammen kr. 9 206,00.

Dette tal er imidlertid alt for lavt, da fiskerne tildels er uvillige at opgi det hele utbytte til opsynsmændene.

Det bør ogsaa bemerkes at leieværdien til sportsfiskere er i rask stigende. En ganske kort strækning ved nedre del av elven er steget fra kr. 800,00 til kr. 2 400,00 i aarlig leie i løpet av nogle faa aar.

Perlefisket er langt fra uten økonomisk værdi. Efter opgave fra guldsmede i Stavanger er i de sidste 3 aar gjennomsnittlig solgt perler fra Haaelven for cirka kr. 2 633,00. Hertil kommer at meget er

solgt til andre steder, f. eks. Kristiania, Bergen og til utlandet, samt til en guldsmed som ikke ønsker at gi skriftlig opgave. Herav er dog endel fisket inden Time grænse. Værdien av perlefisken er saaledes betydeligt og kommer, omtrent udelukkende de smaa jordbrukere tilgode. Dette kan ogsaa delvis siges om laksefisken.

Ved en forøkelse av mindstevandstanden vil som anført fra de interesserte fisket i høi grad vanskeliggjøres. At muslingperler dør i massevis ved elvebankens uttørring, som anført i koncessionsandragendet kjender man ikke til; derimot er det en kjendt sak, at muslingskallene opholder sig og bevæger sig paa elvebunden.

For endel aar tilbake blev med bidrag av staten Haaelven sænket, hvorved store strækninger (1400—1500 maal) 1ste klasses jord blev tørlagt paa strækningen Næsheim, Søiland, Bjorland, Rimestad og Taarland.

Faldhøiden av grøfterne blev dog ved denne sænkning ikke større end at det endnu er vanskeligt at faa det nødvendige utløp for grøfterne. Dette er ogsaa tilfældet for store strækninger nedenfor det sænkede elveløp ved gaardene Søiland, Næsheim, Njærheim, Vigre, Obrestad, Haa og Nærland. Ved en forøkelse av mindstevandføringen ved Fotlandsfossen fra 0,4 m³ til 1,38 m³ vil mindstevandføringen bli over det tredobbelte eller efter ingeniør Jacobsens beregning over det firedobbelte av elvens naturlige minimumsvandføring. At en saadan stor forøkelse av vandføringen kan medføre fare for ødelæggelse av store strækninger av den dyrkede jord, ved ovennævnte gaarde maa ansees sikkert. Disse eiendomme strækker sig i en jevn stor flate langs elven og denne har gjennemgaaende her en svak strøm.

Eiendommene her er meget værdifulde. Ved elvens utløp ligger Haa prestegaard, hvis dyrkede jord for største delen støter til elven. Den har ogsaa et meget værdifuldt laksefiske i elven.

Nærbo herredsstyre skal ikke undervurdere betydningen av at et herred ønsker eget elektricitetsverk. Dog er Time herred ikke helt avskåret fra forsyning med elektrisk

kraft, om ikke Fotlandsfossen utbygges. Herredet har fra forskjellig hold hat tilbud om forsyning til sit behov av elektrisk kraft til rimelige priser.

Nærbo herred har ogsaa i sin tid arbeidet sammen med Time med muligheten av en utbygning av Fotlandsfossen, men opgav dette for en stor del paa grund av de her paapekede uheldige virkninger en eventuel regulering vilde ha paa eiendomme og fiske nedenfor fossen.

Naar Time herred allikevel har besluttet at ville regulere maa vi paa det bestemte protestere mot den undervurdering av vort herreds interesser i og ved elven saaledes som det kommer frem i koncessionsansøknungen.

I henhold til hvad som ovenfor er anført vil, selv om reguleringen ikke hindrer sommerflommene:

1. Store værdier av jord staa i fare for at ødelægges ved en saa forhoiet mindstevandføring og et meget indbringende perlefiske meget vanskeliggjøres.
 2. Reguleringsdammene byr ikke sikkerhet for at ujevnsvandføringen i elven ophæves ved døgnreguleringen. Den antydede dam nedenfor fossen er kun et løst projekt som ikke er planlagt eller kalkuleret. Den tekniske side av saken, eller dammens mulighet her paa dette sted ikke oplyst. Vi maa paastaa at her bydes ikke sikkerhet for at skade ikke vil forvoldes paa elvens værdifulde laksefiske.
 3. Om Time opnaar at kunne regulere som ovenfor antydte ved 2 damme, saaledes at ujevnhet i vandføringen ophæves, saa maa vi med stor sandsynlighet gaa ut fra, at den hele regulering — naar laksefisken ikke skal skades og sommerflommene ikke tilbakeholdes — vil bli utilstrækkelig. Opnaaes koncession nu vil dette kun bli en indledning til en fortsat utvidelse av større regulering og de av os paaklagde skadelige virkninger vil komme i fuldt maal.
- Om reguleringens utilstrækkelighet

henvises til diplomingeniør Jacobsens utredning, som vedlægges.

4. Vi vil ogsaa paapeke at de interesserte har krav paa, at det ikke avgjøres ved et forhaandsskjøn, hvilken erstatning der skal ydes.

Der bør først have tilstrækkelig erfaring om reguleringens skadelige virkninger førend skjøn bestemmer erstatningens størrelse.

5. Hvis koncession mot formodning opnaaes og skjøn bestemmes bør skjønsmændene opnevnes av kongen.

I henhold til ovenstaaende og indkomne protester maa Nærbø herredsstyre paa det bestemtteste protestere mot at Time herred opnaar koncession paa regulering saaledes som ansøkt. De ulemper som vil forvoldes vil meget overgaa værdien av de faa hestekræfter, som derved vil indvindes.

Den av herredsstyret paaberopte protest fra lakse- og perlefiskere og fra interesserte grundeiere ved Haaelven vedlægges. Likeledes vedlægges et tilsvaer fra Time herredsstyre til de av Nærbø herredsstyre reiste indvendinger.

Likeledes vedlægges en protest mot anlagget fra en komité av fiskere og eiendomsberettigede ved elven, datert 27de august 1913.

Amtmanden i Stavanger amt uttaler i ovennævnte skrivelse av 25de juni 1913 følgende:

«Jeg har været av den opfatning, at det for Time vilde være det heldigste at gaa sammen med Jæderherrederne Ogne, Varhaug og Nærbø i utbygning av vandfald i Ogne—Jæderens elektricitetsverk. Imidlertid har Time herredsstyre efter raad av ingeniør Kloumann besluttet sig til at utbygge sit eget vandfald — Føtlandsfossen — og i den anledning søke om tilladelse til regulering av Haaelven. Tilladelsen hertil søkes i henhold til vasdragslovens § 25. Saadan tilladelse er der formentlig ikke grund til at negte, naar erstatning ydes for al skade og ulempe, som reguleringsforetagendet maatte medføre. Naar jeg har været av den opfatning, at en sammenslutning med de nævnte

Jæderherreder maatte være at foretrække er det særlig fordi jeg frygtede at reguleringen av Haaelven vilde medføre større utgifter for Time kommune i skades- og ulempeerstatning. Det er imidlertid ikke urimelig, at Time faar anledning til gjennom et skjøn at skaffe sig oversigt over denne erstatnings størrelse.

Jeg er dog ikke i tvil om, at den skade og ulempe, som reguleringen vil medføre, maa ansees at være av mindre betydning i sammenligning med de fordele, som opnaaes.

Store Mosvand ligger paa grænsen av Varhaug herred og ved den projekterte opdæmning av dette vand vil nogle utmarksstrækninger inden Varhaug bli sat under vand. Men disse er av saa ubetydelig værdi, at jeg har anset det unødvendigt at forelægge ansøknings ogsaa for Varhaug herredsstyre. Derved vilde efter min mening bare saken bli forsinket uten nødvendighet, og Time herredsstyre er sterkt interessert i at faa en avgjørelse snarest mulig.

I en paa foranledning avgitt uttalelse av 26de juli 1913 bemerker vasdragsdirektøren følgende:

«Andragendet er foranlediget ved at vedkommende kommune har erhvervet Føtlandsfossen i Haaelven med sigte paa at utnytte denne for et kommunalt elektricitetsverk. Faldhøiden er 20,5 m., og fossens nedslagsfelt 98 km.².

Andragendet omfatter følgende regulering:

Store Mosvand (nedslagsfelt 5 km.²).

Planen forutsætter en sækning og dæmning av 2,5 m., tilsammen altsaa en reguleringshøide av 5 m. Magasinet er beregnet til 6 millioner m.³, idet sjøens størrelse opgives til 1,2 km.².

Dammen tænkes utført som en kombinert sten- og jorrdam.

Aasvand (nedslagsfelt 3 km.²).

For denne sjøs vedkommende angir planen en sækning av 3 m. og en opdæmning av 1,0 m., hvorved erholdes et magasin av 1,6 mill. m.³, idet sjøens størrelse sættes til 0,4 km.².

Dammen er her tænkt utført paa samme maate som for Store Mosvand.

Reguleringsdam ved Fotlandsfossen.

Ovennævnte magasiner ligger langt fra Fotlandsfossen og i utkanten av nedslagsfeltet, hvortil kommer, at deres nedslagsfelter tilsammen kun utgjør ca. 8 % av det hele distrikt. Dette medfører, at det til gjennomførelse av den forutsatte døgnregulering har stillet sig som en nødvendighet ogsaa straks ovenfor fossen at oprette et magasin med en samlet flate av ca. 160 000 m.² og en tappehøide av 0,60 m., magasinets størrelse er 96 390 m.³. Dæmnehøiden er bestemt til 29,60 m. Da dette magasin tildels tilveiebringes ved en forsænkning i terrenget kræves foruten selve dammen i elven ogsaa to avspærringsdammer, der i planen er forutsat utført som kombinerte sten- og jorrdammer.

Lavvandføringen er ved Fotlandfossen antat til nu at andra til ca. 0,4 m.³ pr. sek. og den gjennemsnittlige vandføring aar om andet til 3,5 m.³ pr. sek. Ved den foreslaaede regulering paaregnes en økning av minimalvandføringen til 1,33 m.³, dog vil man i det projekterte kraftanlæg i kortere tidsrum i løpet av døgnet kunne utnytte indtil 3,2 m.³. For imidlertid at forebygge skade og ulempe i elven nedenfor har kommunen besluttet nedenfor kraftstationen at anbringe en reguleringsdam, der skal manøvreres saaledes, at denne ujevnhet i døgnvandføringen skal utjevnes i de vandfattige perioder. Nogen plan for dette arbeides utførelse foreligger ikke.

Den ved reguleringen paaregnelige kraftøkelse skulde andra til 255 nat. h.k. Ved den forutsatte althernig av kraften vil man opnaa en største økning av 766 nat. h.k. Den angivne lavvandføring 0,4 m.³ pr. sek. maa antages at slaa til.

Der har fra Nærbø kommunes side været opkastet tvil om, hvorvidt den planlagte regulering er tilstrækkelig til opnaaelse av den forutsatte regulerede vandføring. Vas-

dragsdirektøren har i den anledning latt anstille en del beregninger. Efter disse skulde den av Time kommande forutsatte vandføring i sin almindelighet kunne paaregnes.

Med hensyn til den tekniske side av de indsendte planer skal anføres, at jeg, uten nærmere at gaa ind paa dimensioneringen, intet væsentlig finder at utsætte paa det foreslaaede byggesystem for reguleringsdammen, specielt naar man tar i betragtning de forholdsvis smaa damhøider, som det her er tale om.

Jeg finder dog at maatte paapeke, at de foreslaaede flomavløp er utilstrækkelige, idet de ikke vil være istand til at avlede det flomvand, som man saavel i Store Mosvand som i Aasvand maa kunne gjøre regning paa. For reguleringsdammen ovenfor Fotlandfossen sees ikke indsendt nogen plan, hvorimot saadan foreligger for spærringsdammene for derværende kunstige magasin. Der er i disse antydnet to flomløp, der er utilstrækkelige med mindre ogsaa reguleringsdammen er utstyrt med et for avledning av høieste flomvandføring beregnet flomløp.

De fremlagte planer maa i sin almindelighet antages at være tilstrækkelige til at danne det tekniske grundlag for sakens videre behandling, dog finder jeg under henvisning til ovenstaaende at maatte tilraade, at planerne, naar de endelige arbeidstegninger indsendes til godkjendelse, underkastes en fornyet revision.

Nogen opgave over de i vasdraget værende nytbare faldhøider sees ikke at være opgit.

Jeg finder imidlertid, at de mangler, som hefter ved andragendet, er av mindre betydning og at de i reguleringslovens § 6 paabudte oplysninger maa antages at foreligge i en til bedømmelse av forholdene tilfredsstillende form.»

Saken har av departementet derefter været forelagt Vasdragskommissionen, hvis erklæring, datert 30te august 1913, man hitsætter:

«Det ærede departements skrivelse av 5te ds., hvormed er oversendt Vasdragskommissionen til uttalelse andragende fra Time

kommune om regulering av Haaelven blev behandlet i møte den 28de ds. Der blev i sakens anledning tilført forhandlingsprotokollen følgende:

«Av andragendet hitsættes:

«Time kommune har kjøpt Fotlandsfossen i Haaelven og agter at utbygge den for et kommunalt elektricitetsverk. Fossen ligger ved gaarden Fotland i Time — ca. 4 km. fra Time station. Faldhøiden er 20,5 m. Dens nedslagsdistrikt — som ogsaa næsten helt ligger inden Time herreds grænser — er 98 km². Den aarlige gjennemsnitsvandføring er 3,5 m.³ pr. sek., og minimumsvandføringen 0,4 m.³ pr. sek. Herom henvises til bilag 1.

Efter det anførte skulde Fotlandsfossen uten regulering være paa 82 hk. Med ideel regulering skulde kraften kunne økes med 635 h.k. til 717 h.k. Saadan regulering er imidlertid ikke utførbar. Basinerne er smaa — de fleste saa smaa, at det ikke vil svare sig at dæmme. Det for regulering bedst beliggende vand — Taksdalsvand — blev for nogen aar siden sænket for at indvinde jord til dyrkning, og der kan av økonomiske grunde ikke godt bli tale om igjen at dæmme det op. Kommunen har fundet, at reguleringen maa indskrænkes til følgende:

1. Sænkng. og opdæmng. av Store Mosvand,
2. do. » do. » Aasvand,
3. anbringelse av en reguleringsdam like ved fossen.»

Ifølge andragendet tænkes

Mosvandet sænket 2,5 m. og hævet 2,5 m., saa man faar en samlet tappehøide paa 5,0 m. Vandets areal er opgit til 1,2 km.². Magasinet blir saaledes 6,0 mill. m.³.

Aasvandet sænket 3,0 m. og opdæmnet 1,0 m. Samlet tappehøide 4,0 m. Sjøens areal 0,4 km.², altsaa magasin 1,6 mill. m.³.

Ved disse reguleringer er lavvandsføringen, som er ansat til 0,4 m.³, paaregnet øket til 1,33 m.³ pr. sek. Dog har man projektørt kraftanlægget for utnyttelse av 3,2 m.³ pr. sek. med henblik paa drift kun

endel av døgnet (10 timer). Av denne grund er den ovenfor nævnte «reguleringsdam like ved fossen» projektørt. Den opplyses ved 0,6 m. tappehøide at gi et magasin paa ca. 96 000 m.³. For utjevning av vandføringen i vasdraget nedenfor opplyses, at der vil bli opført en reguleringsdam straks nedenfor kraftstationen.

Kraftindvindingen i det 20,5 m. høie vandfald skulde saaledes bli 253 nat. h.k. døgnet og aaret rundt.

Efter det foreliggende skulde de oversvømmede arealer stille sig saaledes:

Ved Mosvand 2 m. opdæmning . .	1845 ar.
0,5 yderl. opdæmn. ca.	180 »
» Aasvand 1 m. opdæmning »	200 »
» dammen ovenfor Fotlandsfos »	988 »
» » nedenf. — »	200 »

Tilsammen . . 3413 ar.,

der opplyses at bestaa næsten udelukkende av litet verdifuld utmark og beite.

Av interesser, som berøres ved reguleringen, er videre nævnt perle- og laksefiske, som drives paa de nederste ca. 7 km. av Haaelven. Om perlefisket er anført, «at det er saa ubetydelig, at det knapt kan nævnes som økonomisk interesse.»

Til belysning av laksefiskets verdi er opplyst, at indtægten av det hele fiske for endel aar tilbake varierte mellem ca. kr. 2 000,00 og ca. kr. 7 000,00 pr. aar.

«Det er — anføres der i andragendet — hævdet, at fisket vil skades derved, at «sommerflommene vil holdes tilbake. Det «fremgaar av bilag 1, at saa ikke vil bli «tilfælde. Dammene vil bli saaledes manøvrert, at sommerflommene absolut ikke kan «bli mindre end de før har været. Mindste «vandføringen vil bli større og dette kan «ikke være til andet end gagn for fisket.»

Time søker om tilladelse til at regulere vasdraget i ovennævnte utstrækning. Likeledes andrages om tilladelse til at erhverve fornøden grund og rettigheter, idet kommunen opplyses kun at ha erhvervet fossen og grund til anlægget og til de nævnte reguleringsdammer.

I møte 2den juni 1912 uttaler Nærbo herredsstyre, at store interesser og værdier inden herredet vil staa i fare for at ødelægges, om Time faar den ansøkte tilladelse. Laksefisket, som er ganske avhængig av de smaa sommerflommer, oplyses i de sidste 4 aar gjennemsnitlig at ha indbragt kr. 6 206,00 + 3 000,00 for sportsfiske det sidste aar, altsaa tilsammen kr. 9 206,00 — et tal, som dog opgives at være for lavt. Perlefisket har i de sidste 5 aar gjennemsnitlig indbragt kr. 2 633,00 ved salg til guldsmeder i Stavanger. Hertil kommer det, som er indkommet ved salg utenbys. Dette fiske vil, mener herredsstyret, skades i høi grad, hvis den mindste våndstand hæves. Videre anføres, at jordbruksinteresser skades ved, at lavvandsstanden i elven hæves. Herredsstyret peker bl. a. paa, at de interesserte har krav paa, at det ikke avgjøres ved forhaandsskjøn, hvilke erstatninger der skal ydes og protesterer sluttelig mot regulering, da «de ulemper, som vil forvoldes vil meget overgaa værdien av de hestekræfter, som derved vil indvindes.» Uttalelsen er bilagt med en utredning av ingeniør Fredrik Jacobsen, Stavanger, gaaende ut paa, at den planlagte regulering ikke vil gi den forutsatte tilvekst i vandføringen, saa der enten maa reguleres yderligere eller anlæggets størrelse maa reduceres. Derved vil forholdet mellem ulempe og fordel forrykkes til ugunst for anlegget.

I et tilsvaer, datert 20de juni 1913, uttaler sakfører Vik, at almene interesser ikke berøres av reguleringen, og at tilladelsen til regulering er søkt efter vasdragslovens § 25. Han tilføier, at Nærbo sætter utbyttet av laksefisket og perlefisket altfor høit. Der er ikke fremført noget, som kan sandsynliggjøre, at fiskerierne skades. Videre begrunder han nærmere, at beregningen over den regulerte vandføring er forsiktig avfattet.

Ved sakens oversendelse til Arbeidsdepartementet uttaler amtmanden i Stavanger i skrivelse av 25de juni 1913 bl. a. følgende:

«Jeg har været av den opfatning, at det for Time vilde være det heldigste at gaa sammen med Jæderherrederne Ogne, Var-

«haug og Nærbo i utbygning av vandfald i Ogne — Jæderens elektricitetsverk. Imidlertid har Time herredsstyre efter raad av ingeniør Kloumann besluttet sig til at bygge sit eget vandfald. — Fotlandsfossen — og i den anledning søkt om tilladelse til regulering av Haaelven. Tilladelsen her til søkes i henhold til vasdragslovens § 25. Saadan tilladelse er der formentlig ikke grund til at negte, naar erstatning ydes for al skade og ulempe, som reguleringsforetagendet maatte medføre. Naar jeg har været av den opfatning, at en sammenslutning med de nævnte Jæderherreder maatte være at foretrække, er det særlig fordi jeg frygtet for, at reguleringen av Haaelven vilde medføre større utgifter for Time kommune i skades- og ulempeerstatning. Det er imidlertid ikke urimelig, at Time faar anledning til gjennem et skjøn at skaffe sig oversigt over denne erstatnings størrelse.

«Jeg er dog ikke i tvil om, at den skade og ulempe, som reguleringen vil medføre, maa ansees at være av mindre betydning i sammenligning med de fordele, som opnaaes.»

Vasdragsdirektøren uttaler i skrivelse av 26de juli til Arbeidsdepartementet, at han i anledning av den av Nærbo kommune opkastede tvil om, hvorvidt den planlagte regulering er tilstrækkelig til opnaaelse av den forutsatte regulerte vandføring, har anstillet endel beregninger, som resulterer i, at den av Time forutsatte vandføring i sin almindelighet vil kunne paaregnes.

Som ovenfor nævnt er den regulerte vandføring beregnet til 1,33 m.³, hvorved der i det 20,5 m. høie fald skulde erholdes 273 effektive h.k. døgnet rundt. Med henblik paa varierende drift vil anlegget ifølge ingeniør Sommerschilds plan, der følger som bilag til andragendet, bli utstyrt for produktion av ialt 700 effektive h.k. Efter samme kilde er omkostningerne til regulering, fosseindkjøp, utbygning og fjernledning til Time station beregnet til kr. 187 000,00. Heri er dog intet medtat til reguleringsdam nedenfor fossen, om hvilken der i planen kun er op-

lyst, at der er god anledning til at opføre en saadan.

Kommissionen skulde anset det ønskelig, at der ved sakens behandling hadde foreligget plan ogsaa for denne del av anlægget, men finder dog efter de foreliggende oplysninger ikke grund til at utsætte med behandlingen til saadan plan er utarbeidet, jfr. sakfører Viks skrivelse av 20de juni d. a., hvori der er anført, at ingeniørerne Sommerschild og Kloumann «var enige om, at «paa grund av terrangforholdene var denne «dam saa enkel og liketil, at det av hensyn «til koncessionsandragendet ikke var nødvedig paa forhaand at foreta en nøiagtig maa-ling og finberegning.»

Omkostningsoverslaget synes snaut avfattet. Specielt vil man peke paa, at der til erstatninger kun er opført kr. 5 000,00. Kommissionen finder dog, at lovens betingelse for meddelelse av reguleringstilladelse skulde være tilstede.

Der søkes sem nævnt om tilladelse efter vasdragslovens § 25 med den begrunnelse, at almene interesser ikke berøres av reguleringen. Kommissionen skal hertil bemerke, at det efter de foreliggende dokumenter alene er vanskelig at oppgjøre sig en begrundet mening, om der vil bevirkes «en for det almene skadelig indflydelse» paa perlefisket og laksefisket m. v. At dette «kan» ske, jfr. reguleringslovens § 1, a og c, maa dog ansees for rimelig efter den forestilling, som henimot 70 opsittere paa gaarde i Nærbø i januar d. a. har avgitt til amtmanden. Man har derfor behandlet andragendet paa grundlag av reguleringsloven av 4de august 1911.

I henhold til ovenstaaende vil kommissionen anbefale, at der i medhold av reguleringsloven av 4de august 1911 med tillæg av 20de februar 1913 meddeles Time herred tilladelse til at regulere Haaelven som an- søkt paa følgende

betingelser:

1.

Reguleringstilladelsen der ikke kan overdrages, meddeles for et tidsrum av 80 — otti — aar, regnet fra resolutionens datum.

Ved reguleringstidens utløp kan reguleringsanlæggene; dersom det findes paakrævet av almene hensyn, forlanges fjernet og den tidligere bestaaende tilstand gjenoprettet. Reguleringsanlæggene eier tilstaaes, om saadant forlangende stilles, en av vedkommende regjeringsdepartement fastsat frist til anlæggene nedlæggelse. Kræves anlæggene ikke fjernet, kan fornyet reguleringstilladelse meddeles vasdragets vandfalds- og brukseiere for det tidsrum og forøvrig paa de betingelser, som den da gjældende lovgivning oppstiller til beskyttelse for almene interesser. Kommer en saadan ordning ikke istand kan staten overta driften av reguleringsanlæggene og paalægge de eiere av bruk og vandfald i vasdraget, som benytter det ved reguleringen tilveiebragte forøkede driftsvand, at erlægge en avgift for benyttelsen derav, som svarer til, hvad reguleringsanlæggene eier vilde hat at bære av utgifter, om ny reguleringstilladelse efter det foranstaaende var blit meddelt.

Anlæggene kan ikke nedlægges uten statsmyndigheternes samtykke.

2.

For den forøkelse av vandkraften, som ved reguleringen tilflyter eiere av vandfald eller bruk i vasdraget, skal der av disse, naar og efterhvert som den forøkede vandkraft tages i bruk, erlægges følgende aarlige avgifter:

I henhold til lov av 4de august 1911 § 12 a til de kommuner, hvis interesser paa- virkes av reguleringsanlæggene, kr. 0,20 pr. naturhestekraft.

I henhold til samme lovs § 12 b til staten kr. 0,10 pr. naturhestekraft.

Økningen beregnes med utgangspunkt i vasdragets lavvandføring før reguleringen, d. v. s. den vandføring, som før reguleringen erfaringsmæssig har kunnet paaregnes aar om andet i 350 dage av aaret. Hvad der skal ansees som vasdragets lavvandføring avgjøres med bindende virkning av vedkom- mendé regjeringsdepartement efter indstilling av vasdragkommissionen.

3.

De fornødne nærmere bestemmelser med hensyn til beregningen av de i punkt 2 omhandlede avgifter, deres erleggelse og kontrol med vandforbruket blir med bindende virkning for hvert enkelt tilfælde at træffe av vedkommende regjeringsdepartement.

4.

Arbeidet skal paabegyndes inden en frist av 2 aar efter tilladelsens meddelelse og fuldføres inden en yderligere frist av 5 aar.

Ved tidsberegningerne medregnes ikke den tid, som det paa grund av overordentlige tildragelser (vis major) har været umulig at utnytte.

5.

Koncessionshaveren tilpligtes forinden arbeidet paabegyndes at forelægge vedkommende departement arbeidstegninger for dammene m. v., saaledes at arbeidet ikke kan iverksættes, forinden planerne av vedkommende departement er approbert. Anlæggene skal utføres paa en solid maate. Deres utførelse saavel som deres senere vedlikehold og drift undergives offentlig tilsyn. De hermed forbundne utgifter utredes av anlæggene eier.

6.

Arbeidene blir saavidt mulig at utføre ved norske funktionærer og arbeidere. Norsk arbeide og norsk materiel anvendes, forsaavidt det kan erholdes like saa godt, tilstrækkelig hurtig og til en pris, der ikke med mere end 10 — ti — procent overstiger den pris, hvortil materiel kan erholdes fra utlandet.

Vedkommende departement kan tilstede undtagelser fra disse regler, naar særegne hensyn gjør det paakrævet.

7.

Reguleringsdammene blir at manøvrere efter et av Kongen utfærdiget reglement. Til at forestaa manøvreringen antages norske statsborgere, som godtages av vedkommende regjeringsdepartement.

Forsaavidt dammene manøvreres i strid med reglementet kan koncessionshaveren paalægges en konventionalbod til statskassen av indtil kr. 500,00 for hver gang efter departementets nærmere bestemmelse.

8.

Reguleringsanlæggenes eier skal efter nærmere bestemmelse av departementet utføre de hydrologiske iagttagelser, som i det offentlige interesse findes paakrævet, og stille det herved indvundne materiale til disposition for det offentlige. De tillatte opdæmningshøider og de tillatte laveste tapningsgrænser skal betegnes ved faste og tydelige vandstandsmerker.

9.

Eieren skal uten vederlag for de utførte anlæg finde sig i enhver yderligere regulering i vedkommende vasdrag, som ikke forringer den tillatte regulerings effekt.

10.

Ved damanlæggene skal der tillates truffet de fornødne militære foranstaltninger for sprængning i krigstilfælde, uten at anlæggene eier har krav paa godtgjørelse eller erstatning for de herav følgende ulemper eller innskærnkninger med hensyn til anlæggene eller deres benyttelse, likesom anlæggene eier uten godtgjørelse maa finde sig i den bruk av anlæggene, som sker i krigsøiemed.

11.

Koncessionshaveren tilpligtes paa forlangende av vedkommende departement at stille reguleringsanlæggene tilhørende veier og broer til fri avbenyttelse for almenheten.

12.

Departementet kan under særlige omstændigheter meddele vandfalds- eller bruks-eier, som ikke er medeier i reguleringsanlæggene, tilladelse til at benytte det ved reguleringen tilveiebragte driftsvand, mot at han til reguleringsanlæggenes eier erlægger en aarlig godtgjørelse, som i tvisttilfælde fastsættes av departementet efter indstilling av vasdragskommissionen.

13.

Tilladelsen blir at tinglyse inden de tinglag, hvor reguleringsanlæggene er beliggende.

Til sikkerhet for de forpligtelser, som i henhold til nærværende tilladelse maatte p ahvile eiendomme eller bruk i vasdraget, blir derhos at foreta tinglysning til anførsel p a vedkommende eiendommer eller bruksf lier i panteregistret.

14.

Koncessionshaveren underkaster sig de bestemmelser, som til kontrol med foranstaaende betingelsers overholdelse maatte bli truffet av vedkommende departement.

Kommissionen vil anbefale, at kommunens anlæg i Fotlandsfossen fritages for den i punkt 2 betingede avgift til staten. Jfr. reguleringslovens § 12.e.

Kommissionen har gaat ut fra, at Mosevandet og Aasevandet er privat eiendomsret undergit og derfor ikke betinget nogen avgift en gang for alle. Jfr. reguleringslovens § 16.

Departementet skal bemerke, at avgjørelsen av, hvorvidt det foreliggende andragende som ansøkt blir at behandle efter vasdragslovens § 25, eller om foretagendet falder ind under reguleringsloven av 4de august 1911, efter det oplyste vil avh nge av, om reguleringen maa antages at kunne medføre en for det almene skadelig indflydelse p a lakse- og perlefisket i Haaelven, eller om den vil bevirke at dyrket eller dyrkbar jord m. v. (reguleringslovens § 1, litr. b) sættes under vand eller p a anden maate ødelægges, og at dette efter de stedlige forhold maa ansees skadelig for almene interesser. Vasdragskommissionen sees under paaberaabelse av den foreliggende forestilling fra op-sittere i N rb  at ha fundet det rimelig, at saadan skade som nævnt kan bevirkes p a det omhandlede lakse- og perlefiskeri.

Departementet finder imidlertid i den anledning at burde henlede opmerksomheten

p a, at det ifølge det foreliggende andragende kun er spørsmaal om en forholdsvis liten regulering, og at det er Time kommunes hensigt gjenn m dertil sigtende foranstaltninger (anlæg av en reguleringsdam nedenfor kraftstationen indgaar som led i planen) saavidt mulig at søke neutralisert de paastaaede skadelige virkninger av den for kraftanlægget planlagte ujevne døgnregulering.

Det er videre kommunens forutsætning, at manøvreringen av dammen vil komme til at foregaa saaledes, at de for laksefisket angivelig nødvendige sommerflomme ikke blir mindre end de har været for.

Departementet antar under hensyn hertil og idet den omhandlede skade er av en saadan art, at erstatning for samme vil kunne fastsættes gjenn m ekspropriationstaksterne, at der neppe kan antages at bli spørsmaal om saadanne skadevirkninger for fiskeriet i elven, at skaden kan regnes at være av den i reguleringslovens § 1 omhandlede art. De projekterte opdæmninger kan efter det oplyste ikke antages at foraarsage væsentlig skade p a jord eller grund.

Departementet antar efter det saaledes foreliggende, at anlægget vil kunne behandles efter vasdragslovens § 25.

Idet anlæggets fremme efter det av kommunen anførte maa antages at være av betydelig interesse for distriktet, finder departementet i tilslutning til amtmanden, at betingelsene for andragendets indvilgelse foreligger.

I de fra N rb  kommune og fra de interesserte grundeiere og fiskeberettigede fremkomne bemerkninger mot anlægget er begjært, at m ndsopn vnelser til ekspropriationstaksterne sker av Kongen. — I betraktning av, at der handles om et forholdsvis lite kommunalt anlæg og av, at m ndsopn vnelser av Kongen baade efter de departementet meddelte opplysninger vil medføre en bet nkkelig forsinkelse og sandsynligvis utgifter, der i forhold til reguleringens størrelse maa betegnes som uforholdsmæssige, finder imidlertid departementet, at man ikke bør p aby saadan opn vnelser.

Under henvisning til vasdragslovens § 25 i den form, denne har efter loy av 19de juli 1907, antages der, dog, til tilladelsen at burde knyttes nogle nærmere betingelser av hensyn til statens og almenhetens tarv.

I betragtning av den forholdsvis ringe kraftindvinding ved dette lille kommunale anlæg, finder man ikke grund til at foreslaa avgifter til stat eller kommuner eller avgivelse til stat eller kommuner av nogen del av den indvundne kraft. — Derimot finder man at burde anbefale indtatt bestemmelse om planernes approbation av det offentlige, arbeidets utførelse av norsk arbeide og ved norske funktionærer og arbeidere, Kongens utfærdigelse av manøvreringsreglement og enkelte andre betingelser av offentlig interesse, hvorom henvises til det vedlagte utkast til betingelser.

I henhold til foranstaaende tillater man sig at

indstille:

At det i henhold til vasdragslovens § 25 meddeles Time kommune tilladelse til at regulere Haaelven i det væsentlige overensstemmende med den fremlagte plan og paa de i vedlagte utkast opstillede betingelser.

Betingelser

for regulering av Haaelven.

1.

Koncessionshaveren tilpligtes forinden arbeidet paaegyndes, at forelægge vedkommende departement arbeidstegninger for dammene m. v., saaledes at arbeidet ikke kan iyerksættes, forinden planerne av vedkommende departement er approbert. Anlæggene skal utføres paa en solid maate. Deres utførelse saavel som deres senere vedlikehold og drift undergives offentlig tilsyn.

2.

Arbeidene blir saavidt mulig at utføre ved norske funktionærer og arbeidere. Norsk arbeide og norsk materiel anvendes, forsaavidt det kan erholdes like saa godt, tilstrækkelig hurtig og til en pris, der ikke med mere end 10 — ti — procent overstiger den

pris hvortil materiel kan erholdes fra utlandet.

Vedkommende departement kan tilstede undtagelse fra disse regler, naar særegne hensyn gjør det paakrævet.

3.

Reguleringsdammene blir at manøvrere efter et av Kongen utfærdiget reglement. Til at forestaa manøvreringen antages norsk statsborger, som godtages av vedkommende regjeringsdepartement. Ekspropriationsforretning kan ikke paaegyndes, forinden manøvreringsreglement er fastsat.

Forsaavidt dammene manøvreres i strid med reglementet kan koncessionshaveren paalægges en konventionalbot til statskassen av indtil kr. 500,00 for hver gang efter departementets nærmere bestemmelse.

4.

Reguleringsanlæggene eier skal efter nærmere bestemmelse av departementet utføre de hydrologiske iagttagelser, som i det offentlige interesse findes paakrævet, og stille det herved indvundne materiale til disposition for det offentlige. De tillatte opdamningshøider og de tillatte laveste tapningsgrænser skal betegnes ved faste og tydelige vandstandsmerker.

5.

Eieren skal uten vederlag for de utførte anlæg finde sig i enhver yderligere regulering i vedkommende vasdrag, som ikke forringer den tillatte regulerings effekt.

6.

Koncessionshaveren tilpligtes paa forlangende av vedkommende departement at stille reguleringsanlæggene tilhørende veier og broer til fri avbenyttelse for almenheten. Tvist avgjøres av departementet.

7.

Departementet kan under særlige omstændigheter meddele vandfalds- eller bruks-eier, som ikke er medeier i reguleringsanlæggene, tilladelse til at benytte det ved reguleringen tilveiebragte driftsvand, mot at han til reguleringsanlæggene eier erlægger

en aarlig godtgjørelse, som i tvisttilfælde fastsættes av departementet efter indstilling av Vasdragskommissionen.

8.

Tilladelsen blir at tinglyse inden de tinglag, hvor reguleringsanlæggene er beliggende.

Til sikkerhet for de forpligtelser, som i henhold til nærværende tilladelse maatte paahvile eiendomme eller bruk i vasdraget, blir derhos at foreta tinglysning til anførsel paa vedkommende eiendommers eller bruks folier i panteregistret.

9.

Koncessionshaveren underkaster sig de bestemmelser, som til kontrol med foranstaaende betingelsers overholdelse maatte bli truffet av vedkommende departement.

27. Norsk Hydro, Skiens Brukselersforening og Union Co.

(Regulering av Maarelven).

Kgl. resl. av 19de september 1913.

Stortinget har under 23de juli 1913 ved behandling av indstilling fra den forsterkede justiskomite nr. 1 om tilladelse for Norsk Hydro-elektrisk Kvælstofaktieselskap, Skiens brukseierforening og Union Co. til i fællesskap at regulere Maarelven fattet følgende beslutning:

«Stortinget har intet at indvende mot, at det tillates Norsk Hydro-elektrisk Kvælstofaktieselskap, Skiens brukseierforening og Union Co. i fællesskap at foreta regulering av Maarelven paa de i propositionen foreslaaede betingelser med de av komiteen nævnte forandringer (jfr. indst. S. LVII, side 5—6).»

Angaaende denne beslutning tillater man sig at henvise til den i saken for Stortinget fremsatte proposition, st. prp. nr. 115 for 1913, samt til ovennævnte indst. S. LVII for s. a. og Stortingsforhandlingerne for s. a. side 2606—2632 samt side 2637 av hvilke dokumenter avtryk vedlægges.

Som det vil sees av indstillingen, har komiteen foreslaat en mindre forandring i punkt 8 i de i propositionen opstillede koncessionsbetingelser.

Forandringen, der er vedtat av Stortinget, angaar den i nævnte punkt indtagne mulktbestemmelse for overtrædelse av betingelsen om anvendelse av norske funksjonærer, norske arbeidere samt norsk materiel.

Departementet finder for sit vedkommende intet at erindre mot disse ændringer og vil saaledes anbefale, at den endelige reguleringstilladelse meddeles paa de av Stortinget opstillede betingelser.

Disse betingelser, der vil findes formulert i vedlagte utkast, er paa foranledning nu vedtat av ansøkerne.

I henhold til derom fremsat begjæring av Norsk Hydro-elektrisk Kvælstofaktieselskap i skrivelse av 6te august 1913 vil departementet derhos anbefale, at de ekspropriationsskjen, saken maatte foranledige, avgives av mænd opnævnt av Kongen, jfr. reguleringslovens § 19.

Amtmanden i Bratsberg amt har i skrivelse av 6te september 1913 paa grundlag av vedlagte fra parterne avgivne forslag til mændsopnævnelse anbefalt følgende opnævnt som skjensmænd:

1. politimester Ludv. Christophersen, Skien,
2. landhandler og gaardbruker Tarje Lindstøl, Seljord,
3. lensmand Aslak Kramviken, Rauland,
4. gaardbruker Aslak Groven, Seljord,

og som varamænd:

- lensmand O. T. Mosebø, Hjartdal,
- gaardbruker G. M. Tinne, Notodden,
- disponent H. Garathun, Kongsberg,
- gaardbruker Halvor Busnæs, Gransherred.

De to førstnævnte for henholdsvis skjensmænd nr. 1 og 2 og de to sidste for nr. 3 og 4.

Vasdragsdirektøren har i en paa foranledning avgit uttalelse av 12te september 1913 anført følgende:

«Jeg skal i sakens anledning tillate mig at bemerke, at der antages at være grund

til at inntekomme Norsk Hydros høststillelse om at der oppnevnes 1 eller 2 ingeniører.

Jeg foreslår derfor at nr. 2 i amtmændens liste: landhandler Lindstøl ombyttes med ingeniør Horn, Kristiania. Forøvrig anbefales amtmændens forslag. — Listen skulde efter dette komme til at se således ut:

1. Politimester Christophersen, Skien.
2. Ingeniør H. Horn, Kristiania.
3. Lensmand Aslak Kramviken, Rauland.
4. Gaardbruker Aslak Groven, Siljord.

Varamænd for

- nr. 1. Lensmand O. T. Mosebø, Hjørtedal.
- » 2. Gaardbruker G. M. Tinne, Notodden.
- » 3. Disponent H. Garathun, Kongsberg.
- » 4. Gaardbruker Halvor Busnæs, Gransherred.»

Departementet antar, at de omhandlede skjøn bør avgives av 4 mænd og finder at kunne tiltræde vasdragsdirektørens forslag til mandsopnævnelse.

Det bemerkes, at det formentlig bør utstaa med anordning av overskjøn, indtil det viser sig om saadant skjøn begjæres og hvilke objekter det i tilfælde angaar.

I henhold til det anførte tillater man sig saaledes at

indstille:

1. At det i henhold til lov om vasdragsreguleringer i industrielt øiemed av 4de august 1911 tillates Norsk Hydro-elektrisk Kveilstofaktieselskap, Skiens Bruks-eierforening og Union Co. i fællesskap — i det væsentlige overensstemmende med fremlagte planer — at regulere Mårelven paa de i vedlagte utkast opstillede betingelser.
2. At følgende mænd i medhold av ovennævnte lovs § 19 oppnevnes til at utføre de ved den tillatte regulering foranledigede skjøn og takster:

Som skjønsmænd:

1. Politimester Ludv. Christophersen, Skien,
2. Avdelingsingeniør H. Horn, Kristiania,
3. Lensmand Aslak Kramviken, Rauland,
4. Gaardbruker Aslak Groven, Siljord,

og som varamænd for nr. 1 og 2:

Lensmand O. T. Mosebø, Hjørtedal, og Gaardbruker G. M. Tinne, Notodden, samt for nr. 3 og 4:

Disponent H. Garathun, Kongsberg, og Gaardbruker Halvor Busnæs, Gransherred.

Betingelser

for regulering av Mårelven.

1.

Reguleringsstilladelsen, der ikke kan overdrages, meddeles for et tidsrum av 70 — sytti — aar regnet fra resolutionens datum. Ved reguleringstidens utløp er staten berettiget til at kræve reguleringsanleggene med tilhørende grund og øvrige rettigheter og de av hensyn til reguleringen opførte bygninger og indretninger avstaat til det offentlige uten vederlag.

Spørsmålet om, hvilke bygninger og indretninger der skal anses opført av hensyn til reguleringen, avgjøres i tvisttilfælde ved skjøn efter lagretteslovens § 23.

Ønsker staten ikke at overta anleggene og der heller ikke oppnaaes enighet om ny koncession, pligter koncessionshaverne paa egen bekostning og vaagnad at fjerne anleggene.

Anleggene kan ikke nedlægges uten statsmyndigheternes samtykke.

2.

For den forøkelse av vandkraften, som ved reguleringen tilflytter eiere av vandfald eller bruk i vasdraget, skal disse erlægge følgende aarlige avgifter:

I henhold til lov av 4de august 1911 § 12 a til de kommuner, hvis interesser paa virkes av reguleringsanleggene, kr. 0,50 pr. naturhestekraft, naar og efterhvert som den forøkede vandkraft tages i bruk.

I henhold til samme lovs § 12 b til staten paa samme maate kr. 0,30 pr. naturhestekraft i de første 15 aar, kr. 0,80 i de næste 25 aar og derefter kr. 1,00 pr. naturhestekraft.

Økningen i Mårelven beregnes med utgangspunkt i lavvandføringen, som ansettes til 2,1 m.³ pr. sekund.

Økningen beregnes for faldene nedenfor Tinnsjø under forutsætning av, at magasinene i Maarelyen uttappes jevnt i løpet av den paaregnelige lavvandsperiode, der ansættes til 240 døgn.

3.

For den i punkt 2 omhandlede økelse av vandkraften skal koncessionshaverne i henhold til forannævnte lovs § 16 erlægge en godtgjørelse en gang for alle til staten av kr. 2,00 for hver ved reguleringen indvunden naturhestekraft. Godtgjørelsen forfalder, efterhvert som reguleringsanleggene tages i bruk av vedkommende vandfald.

4.

Av den for hvert vandfald eller bruk indvundne økede kraft (beregnet som angit i punkt 2) utover 1000 naturhestekræfter skal, efterhvert som utbygning sker, paa forlangende avgives 5 pct. til de kommuner, hvor kraftanleggene er beliggende, eller andre interesserte kommuner efter nærmere bestemmelse av vedkommende departement. Energien anvendes til forsyning av disse eller deres indvaanere med kraft til lys, varme, gaardsbruk, haandverk eller småindustri. Anlægget har ret til at fordre et varsel av mindst 2 aar for hver gang kraften uttages. Kraften skal leveres efter en maksimalpris beregnet paa at dække produksjonsomkostningerne med et tillæg av 20 pct. Størrelsen av produksjonsomkostningerne, hvori medregnes 6 pct. forrentning av anlægskapitalen, fastsættes ved overenskomst mellem vedkommende departement og koncessionshaverne eller i mangel herav, ved lovlig skjøn. Denne fastsættelse kan saavel av departementet som av koncessionshaverne forlanges revidert hvert 5te aar. Kraften avgives i den form, hvori den produceres. Elektrisk kraft uttages i kraftstationen eller fra fjernledningen.

Det forbeholdes likeledes staten ret til paa samme vilkaar i hvilketsomhelst øiemed at utta andre 5 pct. av den økede kraft over 1000 naturhestekræfter.

5.

De fornødne nærmere bestemmelser med hensyn til beregningen av de i punkterne 2 og 3 omhandlede avgifter, disses erlæggelse og kontrol med vandforbruket samt angaaende avgivelse av kraft blir med bindende virkning for hvert enkelt tilfælde at træffe av vedkommende regjeringsdepartement.

6.

Arbeidet skal paabegyndes inden en frist av 2 aar efter tilladelsens meddelelse og fuldføres inden en yderligere frist av 5 aar.

Ved tidsberegningerne medregnes ikke den tid, som det paa grund av overordentlige tildragelser (vis major) har været umulig at utnytte.

For hver dag nogen av disse frister uten tilladelse meddelt av Kongen maatte oversittes, erlægger koncessionshaverne en løpende mulkt til statskassen av kr. 50,00.

7.

Koncessionshaverne tilpligtes, forinden arbeidet paabegyndes, at forelægge vedkommende departement arbeidstegninger for dammene m. v., saaledes at arbeidet ikke kan iværksættes, forinden planerne av vedkommende departement er approbert. Anleggene skal utføres paa en solid maate. Deres utførelse saavel som deres senere vedlikehold og drift undergives offentlig tilsyn. De dermed forbundne utgifter utredes av anleggernes eiere.

I tilfælde av at departementet finder det paakrævet, pligter eierne at stille til raadighet for det offentlige sundhetsvæsen uten godtgjørelse et for øiemedet tjenlig isolationslokale med fornødent utstyr, beregnet paa et saa stort antal patienter, som departementet bestemmer.

Saafernt særskilt politiofsyn i anledning av arbeidets utførelse av amtmanden findes nødvendig, pligter eierne endvidere at utrede utgifterne herved.

8.

Arbeidet blir saavidt mulig at utføre ved norske funktionærer og arbeidere. Norsk

arbeide og norsk materiel blir likeledes at anvende, forsaavidt det kan erholdes likesaa godt, tilstrækkelig hurtig og til en pris, der ikke med mere end 10 — ti — procent overstiger den pris, hvortil materiel kan erholdes fra utlandet.

Vedkommende departement kan tilstede undtagelser fra disse regler, naar særegne hensyn gjør det paakrævet.

For hver dag en person i strid med foranstaaende bestemmelse er i selskapets tjeneste, erlægges til statskassen en løpende mulkt stor kr. 50,00.

For overtrædelse av bestemmelsen om anvendelse av norsk arbeide og norsk materiel erlægges koncessionshaverne for hver gang en tvangsmulkt av indtil 15 pct. av værdien efter departementets bestemmelse.

I tilfælde av tvist angaaende sidste punkt avgjøres spørsmålet av to mænd, av hvilke departementet og selskapet hver vælger en, samt en av disse tilkaldt opmand. Saafremt enighet ikke opnaes ved valg av opmand, opnævnes denne av amtmanden i Bratsberg amt.

Hvem der skal bære omkostningerne ved skjønnet bestemmes av skjønsmændene.

9.

Reguleringsdammene blir at manøvrere efter reglementer utfærdiget av Kongen. Til at forestaa manøvreringen antages norske statsborgere, som godtages av vedkommende regjeringsdepartement.

Saasnart der iverksættes utbygning av noget fald i Maarelven, kan departementet forlange, at sjøerne reguleres med dettes (disses) tarv for øie. Indtil denne tid kan reguleringen utføres til fordel for faldene nedenfor Tinnsjøen, dog saaledes at der til enhver tid slippes en vandføring, som mindst tilvarer nuværende minimalvandføring i Maarelven, og at de hittidige flomvandføringer ikke forøkes.

Forsaavidt dammene manøvreres i strid med reglementerne, kan koncessionshaverne paalægges en konventionalbot til statskassen av indtil kr. 5 000,00 for hver gang efter departementets nærmere bestemmelse.

10.

Reguleringsanlæggenes eiere skal efter nærmere bestemmelse av departementet utføre de hydrologiske iagttagelser, som i det offentlige interesse findes paakrævet, og stille det herved indvundne materiale til disposition for det offentlige. De tillatte opdæmningshøider og de tillatte laveste tappingsgrænser skal betegnes ved faste og tydelige vandstandsmerker.

11.

Eierne skal uten vederlag for de av dem utførte anlæg finde sig i enhver yderligere regulering i vedkommende vasdrag, som ikke forringer den tillatte regulerings effekt, og vederlagsfrit avgi fornødent driftsvand til mulig senere kanalanlæg for statens regning.

12.

Ved damanlæggene skal der tillates truffet de fornødne militære foranstaltninger for sprængning i krigstilfælde, uten at anlæggenes eiere har krav paa godtgjørelse eller erstatning for de herav følgende ulemper eller indskrænkninger med hensyn til anlæggene eller deres benyttelse, likesom anlæggenes eiere uten godtgjørelse maa finde sig i den bruk av anlæggene, som sker i krigsøiemed.

13.

Reguleringsanlæggenes eiere tilpligtes at træffe saadanne anordninger ved anlæggene og i tilfælde i vasdraget nedenfor disse samt at avgi vand i saadan utstrækning, at den almindelige fløtning besværes saa litet som mulig ved reguleringen. Spørsmålet om, hvilke forføininger der i henhold hertil blir at træffe, avgjøres i tvisttilfælde ved skjøn. Omkostningerne ved underskjønnet bæres av reguleringsanlæggenes eiere. Hvilken av parterne der har at bære omkostningerne ved overskjøn avgjøres av skjønnsretten.

Skade eller ulempe for fløtningen, der ikke paa denne maate avhjelpes, blir at erstatte de fløtningsberettigede overensstemmende med reguleringslovens § 15.

14.

Koncessionshaverne tilpligtes paa departementets forlangende at stille reguleringsanlæggene tilhørende veier og broer til fri avbenyttelse for almenheten. Tvist avgjøres av departementet.

Likeledes tilpligtes koncessionshaverne i en utstrækning, som eventuelt blir at fastsette ved skjøn, at bygge broer eller skaffe anden adkomst for de grundeiere, hvis overfart maatte bli ødelagt ved reguleringen, saafremt den her forvoldte skade ikke paa anden maate blir erstattet.

15.

Departementet kan under særlige omstændigheter meddele vandfalds- eller bruks-eier, som ikke er medeier i reguleringsanlæggene, tilladelse til at benytte det ved reguleringen tilveiebragte driftsvand, mot at han til reguleringsanlæggenes eiere erlægger en aarlig godtgjørelse, som i tvisttilfælde fastsettes av departementet efter indstilling av Vasdragskommissionen.

16.

For opfyldelsen av de forpligtelser, som ved anlæggene eller disses drift paadrages likeoverfor andre, saavelsom for overholdelsen av de i tilladelsen opstillede betingelser, stilles av koncessionshaverne sikkerhet for et beløp av indtil kr. 35 000,00 efter nærmere bestemmelse av vedkommende regjeringsdepartement.

17.

Tilladelsen blir at tinglæse inden de tinglag, hvor reguleringsanlæggene er beliggende.

Til sikkerhet for de forpligtelser, som i henhold til nærværende tilladelse maatte paahvile eiendommer eller bruk i vasdraget, blir derhos at foreta tinglysning til anførsel paa vedkommende eiendommers folier i panteregistret.

18.

Koncessionshaverne underkaster sig de bestemmelser, som til kontrol med foranstaaende betingelsers overholdelse maatte bli truffet av vedkommende departement.

28. Gloppens Elektricitetsverk.

(Regulering av Breimsvand). Jfr. nedenfor nr. 46.

Den norske regjerings resl. av 12te november 1913.

Stortinget har den 23de juli 1913 ved behandling av indstilling fra den forsterkede justiskomite nr. 1 om tilladelse for Gloppens Elektricitetsverk til at regulere Breimsvand fattet følgende beslutning:

«Stortinget har intet at indvende mot, at det tillates Gloppens Elektricitetsverk at foreta en regulering av Breimsvand overensstemmende med fremlagt plan paa de i propositionen foreslaaede betingelser med den av komiteen nævnte forandring.»

Denne forandring angaar betingelsernes punkt 8, der efter Stortingets beslutning blir saalydende:

8.

«Arbeidet blir saavidt mulig at utføre ved norske funktionærer og arbeidere. Norsk arbeide og norsk materiel anvendes, forsaa vidt det kan erholdes like godt, tilstrækkelig hurtig og til en pris, der ikke med mere end 10 -- ti -- procent overstiger den pris, hvortil materiel kan erholdes fra utlandet.

Vedkommende departement kan tilstede undtagelse fra disse regler, naar særegne hensyn gjør det paakrævet.

For hver dag som en person i strid med foranstaaende bestemmelse er i selskapets tjeneste, erlægges til statskassen en løpende mulkt stor kr. 50,00.

For overtrædelse av den i nærværende post omhandlede bestemmelse om anvendelse av norsk arbeide og norsk materiel erlægger koncessionshaveren for hver gang en tvangsmulkt av indtil 15 pct. av værdien efter departementets bestemmelse.

I tilfælde av tvist angaaende sidste punkt avgjøres spørsmålet av to mænd, av hvilke departementet og selskapet hver vælger en, samt av en av disse tilkaldt opmand. Saa fremt enighet ikke opnaaes ved valg av opmand, opnevnes denne av amtmanden i Nordre Bergenhus amt.

Hvem der skal bære omkostningerne ved skjønnet bestemmes av skjønsmændene.»

Angaaende denne beslutning tillater man sig at henvise til den for Stortinget fremsatte proposition i saken, St. prp. nr. 127 for 1913, vedkommende komiteindstilling, indst. S. LVIII for s. a., samt Stortingsforhandlinger for s. a. side 2632—2638. Avtryk av disse dokumenter vedlægges.

Den av Stortinget vedtagne forandring i betingelsernes punkt 8 angaar konventionalstraffen for overtrædelse av bestemmelse om anvendelse av norsk personale og norsk materiel.

Departementet har intet at bemerke ved denne ændring.

De av Stortinget besluttede betingelser er vedtat av Gloppens Elektricitetsverk. En avskrift av disse vedlægges. Man tillater sig at anbefale, at reguleringstilladelse som ansøkt meddeles paa disse betingelser.

Departementet vil anbefale, at skjøn og takster, som maatte foranlediges ved reguleringen, blir at avgi av mænd opnævnt av Kongen, jfr. reguleringslovens § 19,1.

Man tillater sig saaledes at

indstille:

1. At det i henhold til lov om vasdragsreguleringer i industrielt øiemed av 4de august 1911 tillates Gloppens Elektricitetsverk at regulere Breimsvand overensstemmende med fremlagt plan paa de i vedlagte utkast opstillede betingelser.
2. At skjøn og takster, som maatte foranlediges ved denne regulering, blir at avgi av mænd opnævnt av Kongen.

Betingelser

for regulering av Breimsvand.

1.

Reguleringstilladelsen, der ikke kan overdrages, meddeles for et tidsrum av 80 — otti — aar regnet fra resolutionens datum.

Ved reguleringstidens utløp er staten berettiget til at kræve reguleringsanlægget med tilhørende grund og øvrige rettigheter og de av hensyn til reguleringen opførte bygninger og indretninger avstaaet til det offentlige uten vederlag.

Spørsmålet om, hvilke bygninger og indretninger der skal ansees opført av hensyn til reguleringen, avgjøres i tvisttilfælde ved skjøn efter lagretteslovens § 23.

Ønsker staten ikke at overta anslaget og der heller ikke opnaaes enighet om ny koncession, pligter koncessionshaveren paa egen bekostning og vaagnad at fjerne anslaget.

Anslaget kan ikke nedlægges uten statsmyndigheternes samtykke.

2.

For den forøkelse av vandkraften, som ved reguleringen tilflyter eiere av vandfald eller bruk i vasdraget, skal disse erlægge følgende aarlige avgifter:

I henhold til lov av 4de august 1911 § 12 a til de kommuner, hvis interesser paa- virkes av reguleringsanslaget, kr. 0,20 i de første 5 aar, kr. 0,55 i de næste 10 aar og derefter kr. 1,00 pr. naturhestekraft, naar og efterhvert som den forøkedede vandkraft tages i bruk.

I henhold til samme lovs § 12 b til staten paa samme maate kr. 0,10 pr. naturhestekraft i de første 20 aar, kr. 0,30 i de næste 30 aar og derefter kr. 0,55 pr. naturhestekraft.

Økningen beregnes med utgangspunkt i lavvandføringen, som ansættes til 3,3 m.³ pr. sek.

3.

For den i punkt 2 omhandlede forøkelse av vandkraften skal koncessionshaveren i henhold til forannævnte lovs § 16 erlægge en godtgjørelse en gang for alle til staten av kr. 2,00 for hver ved reguleringen indvunden naturhestekraft. Godtgjørelsen forfalder, efterhvert som reguleringsanslaget tages i bruk av vedkommende vandfald.

4.

Av den for hvert vandfald eller bruk indvundne økede kraft (beregnet som angit i punkt 2) utover 1000 naturhestekræfter skal, efterhvert som utbygning sker, paa forlangende avgives 5 pct. til de kommuner, hvor kraftanlæggene er beliggende, eller andre interesserte kommuner efter nærmere bestemmelse av vedkommende departement. Anlægget har ret til at fordre et varsel av mindst 2 aar for hver gang kraften uttages. Kraften skal leveres efter en maksimalpris beregnet paa at dekke produktionsomkostningerne med tillæg av 20 pct. Størrelsen av produktionsomkostningerne, hvori medregnes 6 pct. forrentning av anlægskapitalen, fastsættes ved overenskomst mellem vedkommende departement og koncessionshaveren eller i mangel herav ved lovlig skjøn. Denne fastsettelse kan saavel av departementet som av koncessionshaveren forlanges revidert hvert 5te aar. Kraften avgives i den form, hvori den produceres. Elektrisk kraft uttages i kraftstationen eller fra fjernledningen.

Det forbeholdes likeledes staten ret til paa samme vilkaar i hvilket som helst øiemed at utta andre 5 pct. av den økede kraft over 1000 naturhestekræfter.

5.

De fornødne nærmere bestemmelser med hensyn til beregningen av de i punkterne 2 og 3 omhandlede avgifter, disses erleggelse og kontrol med vandforbruket samt angaaende avgivelse av kraft blir med bindende virkning for hvert enkelt tilfælde at træffe av vedkommende regjeringsdepartement.

6.

Arbeidet skal paabegyndes inden en frist av 2 aar efter tilladelsens meddelelse og fuldføres inden en yderligere frist av 5 aar.

Ved tidsberegningerne medregnes ikke den tid, som paa grund av overordentlige tildragelser (vis major) har været umulig at utnytte.

For hver dag nogen av disse frister uten tilladelse meddelt av Kongen maatte

oversittes, erlægger koncessionshaveren en løpende mulkt til statskassen av kr. 50,00.

7.

Koncessionshaveren tilpligtes, forinden arbeidet paabegyndes, at forelægge vedkommende departement arbeidstegninger for dammen m. v., saaledes at arbeidet ikke kan iverksættes, forinden planerne av vedkommende departement er approbert. Anlægget skal utføres paa en solid maate. Dets utførelse saavelsom dets senere vedlikehold og drift undergives offentlig tilsyn. De hermed forbundne utgifter utredes av anlæggets eiere. Koncessionshaveren skal træffe saadanne forføininger ved anlægget, som departementet maatte finde nødvendige, forat flomforholdene i Breimsvand ikke skal forværres ved reguleringen.

I tilfælde av at departementet finder det paakrævet, pligter eierne at stille til raadighet for det offentlige sundhetsvæsen uten godtgjørelse et for øiemedet tjenlig isolationslokale med fornødent utstyr, beregnet paa et saa stort antal patienter, som departementet bestemmer.

Saa fremt særskilt politiopsyn i anledning av arbeidets utførelse av amtmanden findes nødvendig, pligter eierne endvidere at utrede utgifterne herved.

8.

Arbeidet blir saavidt mulig at utføre ved norske funktionærer og arbeidere. Norsk arbeide og norsk materiel anvendes, forsavidt det kan erholdes like godt, tilstrækkelig hurtig og til en pris, der ikke med mere end 10 — ti — procent overstiger den pris, hvortil materiel kan erholdes fra utlandet.

Vedkommende departement kan tilstede undtagelser fra disse regler, naar særegne hensyn gjør det paakrævet.

For hver dag, som en person i strid med foranstaaende bestemmelse er i selskaps tjeneste, erlægges til statskassen en løpende mulkt stor kr. 50,00.

For overtrædelse av den i nærværende post omhandlede bestemmelse om anvendelse av norsk arbeide og norsk materiel erlægger

koncessionshaveren for hver gang en tvangsmulkt av indtil 15 pct. av værdien efter departementets bestemmelse.

I tilfælde av tvist angaaende sidste punkt avgjøres spørsmålet av to mænd, av hvilke departementet og selskapet hver vælger en, samt av en av disse tilkaldt opmand. Saafrømt enighet ikke opnaaes ved valg av opmand, opnævnes denne av amtmanden i Nordre Bergenhus amt.

Hvem der skal bære omkostningerne ved skjønnet bestemmes av skjønsmændene.

9.

Reguleringsdammen blir at manøvrere efter reglement utfærdiget av Kongen. Til at forestaa manøvreringen antages norsk statsborger, som godtages av vedkommende regjeringsdepartement. Ekspropriationsforretningerne kan ikke paabegyndes, forinden manøvreringsreglementet er fastsat.

Forsaavidt dammen manøvreres i strid med reglementet, kan koncessionshaveren paalægges en konventionalbod til statskassen av indtil kr. 5 000,00 for hver gang efter departementets nærmere bestemmelse.

10.

Reguleringsanlæggets eier skal efter nærmere bestemmelse av departementet utføre de hydrologiske iagttagelser, som i det offentlige interesse findes paakrævet, og stille det herved indvundne materiale til disposition for det offentlige. Den tillatte opdæmningshøide og den tillatte laveste tapningsgrænse skal betegnes ved et fast og tydelig vandstandsmerke.

11.

Eierne skal uten vederlag for de av dem utførte anlæg finde sig i enhver yderligere regulering i vedkommende vasdrag, som ikke forringer den tillatte regulerings effekt, og vederlagsfrit avgi fornødent driftsvand til mulige senere kanalanelæg for statens regning.

12.

Ved damanlægget skal der tillates truffet de fornødne militære foranstaltninger for

sprængning i krigstilfælde, uten at anlæggets eiere har krav paa godtgjørelse eller erstatning for de herav følgende ulemper eller indskrænkninger med hensyn til anlægget eller dets benyttelse, likesom anlæggets eiere uten godtgjørelse maa finde sig i den bruk av anlægget, som sker i krigsøiemed.

13.

Reguleringsanlæggets eier tilpligtes at træffe saadanne anordninger ved anlægget og i tilfælde i vasdraget nedenfor dette og avgi vand i en saadan utstrækning, at den almindelige fløtning besværes saa litet som mulig ved reguleringen. Spørsmålet om, hvilke forføininger der i henhold hertil blir at træffe, avgjøres i tvisttilfælde ved skjøn. Omkostningerne ved underskjønnet bæres av reguleringsanlæggets eiere. Hvilken av parterne der har at bære omkostningerne ved overskjøn avgjøres av skjønnsretten.

Skade eller ulempe for fløtningen, der ikke paa denne maate avhjelpest, blir at erstatte de fløtningsberettigede overensstemmende med reguleringslovens § 15.

14.

Koncessionshaveren tilpligtes paa departementets forlangende at stille reguleringsanlægget tilhørende veier og broer til fri avbenyttelse for almenheten. Tvist avgjøres av departementet.

15.

Anlæggets eiere er forpligtet til, saafremt det av departementet forlanges, at anlægge, drive og vedlikeholde en fiskentklækningsanstalt ved Breimsvand. Plan og nærmere bestemmelser herfor avgives av departementet.

16.

Departementet kan under særlige omstændigheter meddele vandfalds- eller bruks-eier, som ikke er medeier i reguleringsanlægget, tilladelse til at benytte det ved reguleringen tilveiebragte driftsvand, mot at han til reguleringsanlæggets eiere erlægger en aarlig godtgjørelse, som i tvisttilfælde fast-

sættes av departementet efter indstilling av Vasdragskommissionen.

17.

For opfyldelsen av de forpligtelser, som ved anlægget eller dettes drift paadrages likeoverfor andre, saavel som for overholdelsen av de i tilladelsen opstillede betingelser stilles av koncessionshaveren sikkerhet for et beløp av indtil kr. 15 000,00 efter nærmere bestemmelse av vedkommende regjeringsdepartement.

18.

Tilladelsen blir at tinglæse inden de tinglag, hvor reguleringsanlægget er beliggende.

Til sikkerhet for de forpligtelser, som i henhold til nærværende tilladelse maatte paa hvile eiendomme eller bruk i vasdraget, blir derhos at foreta tinglysning til anførsel paa vedkommende eiendommers folier i panteregistret.

19.

Koncessionshaveren underkaster sig de bestemmelser, som til kontrol med foranstaaende betingelsers overholdelse maatte bli truffet av vedkommende departement.

29. A/S Aura.

(Erhverv og regulering av Aura, Mardøla og Lilledalsvasdraget).

Kgl. resl. av 22de december 1913.

Stortinget har under 23de juli 1913 ved behandlingen av indstilling fra den forsterkede justiskomite nr. 1 om tilladelse for Aktieselskapet Aura til at foreta reguleringsarbeider m. v. i Aura, Mardøla og Lilledalsvasdraget i Romsdals amt, fattet følgende beslutning:

«Stortinget har intet at indvende mot, at A/S Aura faar tilladelse til at foreta reguleringsarbeider m. v. i Aura, Mardøla og Lilledalsvasdraget i det væsentlige paa de av Stortinget godkjendte betingelser. Reguleringsarbeidene utføres i det væsentlige overensstemmende med fremlagte planer, dog

saaledes, at det ikke tillates at overføre vand fra Aura til Lilledalsvasdraget.

Det er forutsætningen at saalænge de norske interessenter ikke sitter inde med aktiemajoriteten i det engelske moderselskap, skal mindst ett medlem av styret i A/S Aura utpekes av de nævnte norske interessenter.»

Angaaende denne beslutning tillater man sig at henvise til den i saken for Stortinget fremsatte kongelige proposition, St. prop. nr. 146, 1913, til ovennævnte indstilling fra vedkommende Stortingskomite, indst. S LIX, 1913 og til Stort. forhandl. side 2539—2606.

Som det vil sees av indstillingen, der i alt væsentligt er bifaldt av Stortinget, har vedkommende Stortingskomite bragt i forslag enkelte ændringer i de i propositionen opstillede koncessionsbetingelser. Saaledes er den aarlige avgift saavel til de interesserte kommuner som til staten sat til kr. 1,00 pr. induuden naturhestekraft pr. aar (betingelsernes post II,8), medens der i propositionen var foreslaat kr. 0,50 for de første 10 aar, kr. 0,75 for de derpaa følgende 5 aar og siden kr. 1,00 for saavel kommunerne som staten.

Den i betingelsernes post III,2 omhandlede sikkerhetsstillelse er foreslaat forhøiet fra kr. 100 000,00 til kr. 250 000,00.

Som tillæg til betingelsernes post III,3 er foreslaat:

«Vedkommende departement kan ansætte en kontrollør, der har at paase, at koncessionsbetingelserne sker fyldest, i hvilken anledning kontrolløren skal varsles om og ha adgang til at delta i hvilket som helst møte av selskapets lovlige organer, naar der i samme behandles spørsmåal, som berører koncessionsbetingelserne.»

I den utstrækning, som man av hensyn til kontrollens utøvelse maatte anse det paa krævet, kan han ogsaa forlange sig forelagt selskapets bøker og papirer.

Denne kontrollørs løn, som betales av selskapet, fastsættes av departementet.»

Betingelsernes I post 12 om selskapernes skatteforhold er sloifet.

Forøvrig er foreslaat endel ændringer

dels av forholdsvis mindre betydning dels av formel eller redaktionel art.

Departementet har intet væsentlig at erindre mot disse forandringer, der er vedtat av selskapet. Under endel siden sakens behandling i Stortinget førte forhandlinger med A/S Aura har selskapet videre erklært sig villig til at akseptere endel yderligere betingelser, som man har fundet grund til at oppstille. Idet man angaaende disse betingelser forøvrig henviser til vedliggende utkast til endelige betingelser for koncession til A/S Aura paa regulering av Aura, Mardøla og Lilledalsvasdraget m. v. skal man av bestemmelsernes hovedsagelige indhold anføre følgende:

Som ny post I,8 er inddat en bestemmelse, hvorved sikres selskapets arbeidere fornøden lægehjælp i anlægstiden om fornødent ved ansættelse av egne læger, der skal lønnes av selskapet.

Som tillæg til propositionens betingelser post I,8 (utkastets post I,10) er inddat bestemmelser sigtende til at skaffe arbeiderne betryggende boligforhold, at sikre hensigtsmessig regulering i tilfælde av bymessig bebyggelse og at skaffe det offentlige fornøden grund til forskjellige offentlige bygninger.

I forbindelse med den vanlige bestemmelse om avgivelse av kraft er det bestemt, at selskapet yderligere skal avstaa 10% — dog ikke over 4000 el. h.k. — av den kraftmængde, som maatte erholdes utover 210 000 el. h.k. (propositionens post I,10, utkastets post I,12).

Propositionens post I,11 (utkastets post I,13) er git en tilføielse om pligt for selskapet til deltagelse i vedlikehold og utbedring av veier, som særlig benyttes for selskapets trafik.

Som post I,14 er i utkastet inddat en ny bestemmelse angaaende selskapernes omsætning av kunstige gjødningsstoffer her i landet. Bestemmelsen sigter dels til at beskytte det norske jordbruk mot kunstig prisforhøielse, dels forbeholdes der stillet til det norske jordbruks disposition et

bestemt kvantum — 15 000 tons — til redusert pris.

Som post I,15 er inddat en bestemmelse om naturfredning.

Idet man tillater sig at henviser til det i ovennævnte St. prop. nr. 146, 1918, anførte, vil departementet anbefale, at der i medhold av lov av 18de september 1909 om erhvervelse av vandfald, bergverk og anden fast eiendom; lov av 4de august 1911 om vasdragsreguleringer i industrielt øiemed og lov om vasdragenes benyttelse m. v. av 1ste juli 1887 § 25, tillates A/S Aura at erhverve de paa vedlagte fortegnelse opførte eiendomme og rettigheter i Erisfjord og Visdals samt Sundalen herreder, Romsdals amt, at foreta reguleringsarbeider i Aura, Mardøla og Lilledalsvasdraget i det væsentlige overensstemmende med fremlagte planer og at foreta de for utbygningsplanens gjennomførelse fornødne arbeider i disse vasdrag — alt paa de i vedliggende utkast oppstillede betingelser, der er vedtat av Aktieselskapet Auras samlede bestyrelse.

Man tillater sig saaledes at indstille:

1. At det i henhold til lov av 18de september 1909 om erhvervelse av vandfald, bergverk eller anden fast eiendom tillates Aktieselskapet Aura at erhverve de paa vedlagte fortegnelse angivne eiendomme og rettigheter i Erisfjord og Visdals samt Sundalens herreder, Romsdals amt.
2. At det i henhold til lov av 4de august 1911 om vasdragsreguleringer i industrielt øiemed tillates nævnte selskap at foreta reguleringsarbeider i Aura, Mardøla og Lilledalsvasdraget i det væsentlige overensstemmende med fremlagte planer, dog saaledes at det ikke tillates at overføre vand fra Aura til Lilledalsvasdraget.
3. At det i henhold til lov om vasdragenes benyttelse m. v. av 1ste juli 1887 § 25 tillates selskapet at foreta de for utbygningsplanens gjennomførelse fornødne arbeider i nævnte vasdrag.

Alt paa de i vedlagte utkast oppstillede betingelser.

Betingelser

for erhverv og regulering av Aura, Mardøla og Lilledalsvasdraget.

I.

1. Aktieselskapet Auras bestyrelse, der skal ha sit sæte her i riket, skal til enhver tid udelukkende bestaa av norske statsborgere.

Er aktiemajoriteten i A/S Aura ikke paa norske hænder, men indehaves den av et eller flere fremmede selskaper, skal mindst et medlem av A/S Auras styre utpekes av de norske aktieeiere, forsaavidt der er saadanne i vedkommende selskap eller selskaper.

Ved utvidelse av aktiekapitalen i A/S Aura skal der gives norsk kapital adgang til at delta med $\frac{1}{3}$ eller med saa stort beløp indtil $\frac{1}{3}$ del, som for hvert enkelt tilfælde bestemmes av departementet.

Majoriteten av selskapets aktier maa ikke uten særlig kongelig tilladelse tilhøre nogen, som eier eller bruker eller leier energi fra andet vandfald her i riket, eller som sitter inde med aktiemajoriteten i noget andet selskap, der eier eller bruker eller leier energi fra saadant vandfald. Selskapets love blir at forelægge vedkommende departement til godkjendelse. Forandring i lovene, som angaar bestyrelsens virksomhetsomraade eller som forøvrig berører noget i denne koncession omhandlet forhold, maa ikke finde sted uten departementets godkjendelse. Likeledes blir beslutninger i generalforsamling, som fastsetter almindelige eller særlige indskrænkninger i bestyrelsens virksomhetsomraade, alene gyldige naar de godkjendes av departementet.

2. Selskapet skal senest ha paabegyndt utbygningen av vandfaldene og den projekterte regulering inden 2 — to aar — fra koncessionens datum og ha utbygget den hele kraft og fuldført reguleringen samt paabegyndt anlæggets drift inden yderligere 5 — fem — aar derefter.

Driften maa ikke uten Kongens samtykke i saa lang tid som 5 aar kontinuerlig stanses eller kontinuerlig indskrænkes til mindre end en fjerdepart av det i den for-

løpne tid indsatte maskineris energi, og saadanne stansninger eller indskrænkninger maa ikke uten Kongens samtykke nogensinde i løpet av 10 aar samlet finde sted i saa meget som 5 aar.

Ved tidsberegningerne medregnes ikke den tid, som paa grund av overordentlige tildragelser (vis major) har været umulig at utnytte.

For overtrædelse av de i nærværende post omhandlede bestemmelser erlægges selskapet en løpende mulkt stor kr. 200,00 — to hundrede kroner — pr. dag, hvori vedkommende frister oversittes.

3. Selskapet skal saavel ved reguleringen av vedkommende vasdrag, ved utbygningen av vandfaldene og opførelsen av kraftstationer m. v. som ved dets bedrifter her i riket, der forsynes med kraft fra anlæggene, anvende funktionærer og arbeidere, som har norsk indfødsret eller statsborgerret.

Vedkommende departement kan tilstede undtagelser fra denne regel, naar speciel fagkundskap eller øvelse eller lignende hensyn gjør det nødvendig eller særlig ønskelig, likesom departementet kan tillate benyttet fremmede arbeidere, naar de har hat fast bopæl her i riket det hele sidste aar.

For hver dag, som en person i strid med foranstaaende bestemmelser er i selskapets tjeneste, erlægges til statskassen en løpende mulkt, stor kr. 50,00 — femti kroner.

4. Selskapet forpligter sig til ved reguleringen av vedkommende vasdrag samt ved utbygning og drift av anlæggene og selskapets dertil knyttede bedrifter at anvende norsk materiel, forsaavidt dette kan faaes like godt, tilstrækkelig hurtig og for en pris, som ikke overstiger den utenlandske med mere end 10 — ti — procent.

I tilfælde av tvist herom avgjøres spørsmålet av to mænd, av hvilke departementet og selskapet hver vælger en, samt av en av disse tilkaldt opmand. Saafrømt enighet ikke opnaaes om valg av opmand, opnevnes denne av amtmannen i Romsdals amt.

Hvem der skal bære omkostningerne ved skjønnet bestemmes av skjønsmændene.

Vedkommende departement kan tilstede

undtagelser fra regelen om anvendelse av norsk materiel, naar særegne hensyn gjør det paakrævet.

Før overtrædelse av den i nærværende post omhandlede bestemmelse erlægges selskapet for hver gang efter avgjørelse av departementet en tvangsmulkt av indtil 15 pct. av værdien. Mulkten tilfalder statskassen.

5. Forsikring tegnes saavidt mulig i norske selskaper, hvis disse byr samme præmiesatser som utenlandske.

6. Arbeiderne maa ikke paalægges at motta varer istedetfor penger som vederlag for arbeidet eller paalægges nogen forpligtelse med hensyn til indkjøp av varer (herunder dog ikke sprængstof, verktøi og andre arbeidsmaterialer). Hvis selskapet holder handelsbod for sine arbeidere, skal nettooverskuddet efter revidert aarsregnskap anvendes til almenntilgjældende for arbeiderne. Anvendelsen fastsættes efter samraad med et av arbeiderne opnævnt utvalg, som i tilfælde av tvist kan forlange saken forelagt til avgjørelse av vedkommende departement.

7. Selskapet forpligtes til at opsamle et fond til sikring for vedkommende fattigkommune overensstemmende med de regler, som i lov om fattigvæsenet av 19de mai 1900, kapitel 4, er git om bergverker. Likeledes er selskapet forpligtet til efter vedkommende departements nærmere bestemmelse at avsætte et fond til sikring for fattigkommunen i anledning av utbygningsarbeidene og opførelsen av kraftstationerne. Fondet forvaltes av det offentlige. Den del av dette fond, som ikke medgaar til dækning av kommunens utgifter til fattigunderstøttelse av arbeiderne ved de nævnte anlæg, tilbakebetales selskapet.

8. Saafremt det maatte vise sig, at det nødvendige lægetilsyn i anlægstiden ikke kan besørges av vedkommende distriktslæge, skal selskapet være forpligtet til efter nærmere bestemmelse av medicinalstyrelsen og paa vilkaar, som fastsættes av denne, at skaffe sine arbeidere den nødvendige lægehjælp ved en eller flere paa stedet boende læger, der ansættes av medicinalstyrelsen og

lønnes av selskapet. Forsaavidt der er ansat kommunelæge eller anden offentlig eller kommunal læge i vedkommende distrikt, og det offentlige maatte finde, at han helt eller delvis kan overta det nødvendige lægetilsyn, har selskapet paa forlangende at refundere en forholdsmæssig del av lægens faste løn. Refusionsbeløpet fastsættes av vedkommende departement under hensyn til den til selskapets virksomhet knyttede befolknings antal.

Selskapet skal videre til enhver tid for sine arbeidere holde et for øiemedet tjenlig sykehus med isolationslokale og fornødent utstyr beregnet paa et saa stort antal patienter, som vedkommende departement bestemmer.

9. Saafremt særskilt politiopsyn i anledning av arbeidernes utførelse av det offentlige findes nødvendig, pligter anlæggenes eier endvidere at utrede utgifterne derved.

10. Selskapet er forpligtet til om og naar vedkommende departement saa maatte forlange, paa rimelige vilkaar at skaffe arbeiderne husrum og grund til forsamlingslokale, til lokale for kooperativ eller anden handelsvirksomhet og lignende. Vedkommende departement kan bestemme, at de ved statens anlæg til enhver tid gjældende bestemmelser om barakker og lignende skal komme til anvendelse ved selskapets anlæg.

Selskapet har at indsende til Arbeidsdepartementets approbation reguleringsplaner for de strøk, hvor der ventes at ville bli bymessig bebyggelse.

Saafremt bygningsloven bestemmes gjort gjældende for disse strøk, har selskapet at utarbeide utkast til reguleringsplan og indsende samme til de stedlige bygningsmyndigheter.

Ved reguleringsplanens fastsættelse kan departementet, forsaavidt staten ikke allerede eier passende grund, forlange. uten vederlag avstaat grund av selskapet til opførelse av bygninger til post, telegraf, toldbod, retslokale og fængsel.

11. Anvendes vandkraften til produktion av elektrisk energi, maa koncessionæren ikke uten samtykke fra vedkommende departement indgaa i nogen overenskomst til

kunstig forhøielse av priserne her i riket paa energi eller paa de ved energien fremstillede produkter. Heller ikke maa energi avgives til utlandet uten samtykke av departementet. Kraffleiekontrakter saavelsom andre avtaler, der maatte være indgaat av A/S Aura eller av selskaper, som benytter kraft fra dette, skal inden en av Kongen for hvert tilfælde fastsat frist bringes i overensstemmelse med den til enhver tid gjældende trustlovgivning.

12. Selskapet er forpligtet til at avgi indtil 5 pct. av den til enhver tid utbyggede kraft til den kommune, hvor kraftanlægget er beliggende, eller til andre kommuner efter vedkommende departements nærmere bestemmelse, likesom staten forbeholdes ret til at erholde andre 5 pct. av kraften. Kraften leveres efter en maksimalpris beregnet paa at dekke produktionsomkostningerne med tillæg av 20 pct. I produktionsomkostninger medregnes 6 pct. rente av anlægskapitalen. Produktionsomkostningernes størrelse fastsettes ved overenskomst mellem vedkommende departement og koncessionæren eller i mangel av saadan ved lovlig skjøn.

Denne fastsettelse kan saavel av departementet som av selskapet forlanges revidert hvert 5te aar. Selskapet har ret til at forlange et varsel av 2 aar for hver gang kraft uttages.

Kraften avgives i den form, hvori den produceres.

Elektrisk kraft uttages i kraftstationen eller fra fjernledningen.

Forsaavidt vasdragene skulde utbygges for en større kraftmengde end 210 000 elektriske h.k. er selskapet pliktig til paa samme vilkaar som ovenfor er bestemt foruten de før nævnte 5 % til kommuner og 5 % til staten at avstaa til staten yderligere 10 % av den overskytende kraftmengde, dog ikke over 4 000 elektriske h.k.

13. Kraftselskapet og de selskaper, der benytter kraften som leietagere, er forpligtet til i anlægstiden efter amtsveistyrets bestemmelse at vedlikeholde og istandssette de offentlige veier, hvor vedlikeholdsutgif-

terne antages særlig at økes ved anlæggenes trafikk. Etter anlægstiden gjælder samme pligt med hensyn til de offentlige veier, hvor vedlikeholdsomkostningerne særlig økes paa grund av selskapernes transporter.

Selskapet tilpligtes paa vedkommende departements forlangende at stille de veier og broer, det maatte anlegge, til fri avbenyttelse for almenheten.

Selskapets telefonanlæg underlægges statens administration.

Mulig tvist avgjøres av departementet.

14. Saafremt de ved vandkraften av kraftselskapet selv eller leietagere fremstillede produkter kan benyttes som raastof eller halvfabrikat til yderligere fabriksmessig bearbeidelse, skal denne bearbeidelse i størst mulig utstrækning ske her i riket.

Til opnaaelse herav kan det saaledes av vedkommende departement bestemmes, at der skal gives norske fabrikker adgang til som raaproduct at erholde kjøpt paa vanlige salgsvilkaar indtil $\frac{1}{3}$ del av den nævnte produktion. Denne forpligtelse gjælder dog ikke, saafremt $\frac{1}{3}$ del av produktionen bevises allerede at være fuldt tilvirket her i landet av vedkommende selskaper selv.

15. Saafremt der ved elektrisk energi fra vasdragene produceres kunstige gjødningsstoffer, maa priserne ved salg inden landet ikke settes høiere end nettoeksportpriserne beregnet efter gjennemsnittet for de sidste 12 maaneder.

Derhos skal der stilles til disposition for det norske jordbruk til reducert pris indtil 10 % av produktionen i de 12 maaneder, som gaar forut for bestillingen, — dog ikke over 15 000 tons av gjødningsstoffer med ca. 20 % kvælstofindhold med forholdsmæssig forhøielse eller nedsættelse av dette kvantum, hvis varens kvælstofindhold ændres.

Prisen for dette kvantum beregnes efter gjennemsnittsprisen netto f. o. b. for selskapets salg av gjødningsstoffer til utlandet i de sidste 4 uker før bestillingene med fradrag av 15 % rabat. Bestilling sker gjennom Landbruksdepartementet. Hver bestilling maa for at opnaa denne rabat være paa minst 1 000 tons.

Det kvantum, som i henhold til foranstaaende kan forlanges uttat, leveres av selskapet f. o. b. med mindst 14 dages varsel i partier, som av Landbruksdepartementet blir bestemt. Landbruksdepartementet drar omsorg for, at salget av det heromhandlede kvantum sker til forbrukerne saaledes, at de til den reducirte pris kjøpte stoffer hverken kommer i handelen som almindelig salgsvare eller benyttes som raaprodukt til videre fabrikation.

Gjennemsnittsprisen beregnes av den i henhold til koncessionens III post 3 ansatte kontrollør.

16. Selskapet forpligter sig til i den utstrækning, hvori dette kan ske uten særlige vanskeligheter og utgifter, at undgaa ødelæggelse av plante- og dyrearter, geologiske og mineralogiske dannelser samt i det hele naturforekomster og steder, som kan antages at ha videnskabelig eller historisk betydning. Saafremt saadan ødelæggelse som følge av arbeidenes fremme i henhold til foranstaaende ikke kan undgaaes, skal det naturhistoriske museum i Bergen eller universitetet i betimelig tid paa forhaand underrettes om saken.

Om nærværende bestemmelse gives vedkommende ingeniører og arbeidsledere fornøden meddelelse.

II.

1. Selskapet tilpligtes, efter at koncessionen er meddelt og forinden arbeidene til regulering av vasdragene og utbygning av vandfaldene paabegyndes, at forelægge vedkommende departement detaljerte planer med fornødne opplysninger, beregninger og omkostningsoverslag vedkommende reguleringen og vandfaldenes utbygning, saaledes at arbeidene ikke kan iverksettes, forinden planerne er approbert av departementet.

Anlæggene skal utføres paa en solid maate. Deres utførelse saavel som deres senere vedlikehold og drift underlægges offentlig tilsyn. De hermed forbundne utgifter utredes av anlæggene eier.

2. Reguleringstilladelsen meddeles for

et tidsrum av 65 — fem og seksti — aar regnet fra koncessionens datum.

Ved utløpet av koncessionstiden er A/S Aura berettiget til, medmindre Kongen finder, at almene hensyn taler derimot, at faa leiet kraft av staten i et tidsrum av yderligere 15 — femten — aar, at regne fra den dag, da anlægget tilfalder staten, mot betaling av den paa den tid for lignende anlæg gjældende pris pr. elektrisk hestekraft.

Hvis enighet om prisen ikke opnaaes, fastsettes den ved skjøn av uvillige mænd med en av Kongen opnævnt opmand, optat paa selskapets bekostning.

Leieavgiften erlægges ukrævet efter skudsvis pr. halvaar, og leieretten forbrytes, hvis avgiften ikke betales i ret tid.

Selskapet har inden 6 aar før koncessionstidens utløp at meddele, om det ønsker at benytte sig av denne ret.

Staten har i løpet av et aar derefter at gi selskapet meddelelse om, hvorvidt og i tilfælde hvor meget kraft selskapet vil faa leiet.

Reguleringstilladelsen kan ikke overdrages. Den følger tillikemed de med hjemmel av samme utførte anlæg vandfaldene.

Avhændelse eller pantsættelse av reguleringsanlæggene eller andel deri kan ikke finde sted uten i forbindelse med vandfaldene.

3. Der skal ved damanlæggene tillates truffet de fornødne militære foranstaltninger for sprængning i krigstilfælde, uten at anlæggene eier har krav paa godtgjørelse eller erstatning for de herav følgende ulemper eller innskærnkninger med hensyn til anlæggene eller deres benyttelse, likesom anlæggene eier uten godtgjørelse maa finde sig i den bruk av anlæggene, som sker i krigsøiemed.

4. Reguleringsdammene blir at manøvrere efter et av Kongen utfærdiget reglement. Til at forestaa manøvreringen antages norske statsborgere, som godtages av vedkommende departement.

Forsaavidt dammene manøvreres i strid med reglementet, kan reguleringsanlæggene eier paalægges en tvangsmulkt av indtil kr.

5 000,00 for hver gang efter departementets nærmere bestemmelse.

5. Reguleringsanlæggenes eier er forpligtet til, saafremt det forlanges av departementet, at anlegge, drive og vedlikeholde fiskeutklækningsanstalter i hvert av de to vasdrag Aura- og Lilledalsvasdraget. Planer og nærmere bestemmelser herfor fastsettes av departementet.

6. Reguleringsanlæggenes eier skal efter nærmere bestemmelse av vedkommende departement utføre de hydrologiske iagttagelser, som i det offentlige interesse findes paakrævet og stille det herved indvundne materiale til disposition for det offentlige. De tillatte opdæmningshøider og de tillatte laveste tapningsgrænser skal betegnes ved faste, tydelige vandstandsmerker.

7. Koncessionshaveren skal uten erstatning for de av ham utførte anlæg finde sig i enhver yderligere regulering i vedkommende vasdrag, som ikke forringer den tillatte regulerings effekt, og vederlagsfrit avgi fornødent driftsvand til mulige senere kanal-anlæg for statens regning.

8. For den forøkelse av vandkraften, som ved reguleringen tilflyter eiere av vandfald eller bruk i vasdraget, skal disse erlægge følgende aarlige avgifter:

I henhold til lov av 4de august 1911 § 12 a til de kommuner, hvis interesser paavirkes av reguleringsanleggene, kr. 1,00 pr. naturhestekraft pr. aar.

I henhold til samme lovs § 12 b til staten likeledes kr. 1,00 pr. naturhestekraft pr. aar.

Økningen beregnes med utgangspunkt i vasdragets lavvandføring, som efter reguleringslovens § 2 ansættes til:

i Aura 2 m.³ pr. sek.

i Mardøla 0,3 m.³ pr. sek.

i Lilledalselven 1,2 m.³ pr. sek.

Pligten til at erlægge den ovenfor omhandlede avgift indtræder først, efterhvert som den ved reguleringen tilveiebragte forøkede vandkraft tages i bruk. De fornødne nærmere bestemmelser med hensyn til beregningen av den avgift, som paalægges vedkommende vandfaldseier, og angaaende av-

giftens erlæggelse samt kontrol med vandforbruket blir med bindende virkning at avgi av departementet efter indstilling av Vasdragskommissionen.

9. For den i post 8 omhandlede forøkelse av vandkraften skal der derhos av koncessionshaveren erlægges en godtgjørelse en gang for alle av kr. 2,00 for hver ved reguleringen indvunden naturhestekraft. Godtgjørelsen forfalder, efterhvert som reguleringsanleggene tages i bruk i vedkommende vandfald.

III.

1. Naar 65 — fem og seksti — aar er forløpet fra koncessionens datum tilfalder vandfald med alle de indretninger, hvorigjennem vandets løp og leie forandres, saasom damanlæg, kanaler, tunneller, bassænger, rørledninger m. v. samt de til utbygningen og kraftanleggene erhvervede grundstykker og rettigheter, kraftstationer med tilhørende maskineri og andet tilbehør saavelsom reguleringsanleggene med tilhørende grund og øvrige rettigheter og de av hensyn til reguleringen opførte bygninger og indretninger staten med fuld eiendomsret og uten vederlag.

Det som ikke tilfalder staten kan den indløse for dets værdi efter skjøn paa sin bekostning eller forlange fjernet inden en av vedkommende departement fastsat frist.

Anleggene med installert maskineri skal ved koncessionstidens utløp være i fullt driftsmæssig stand. Hvorvidt saa er tilfælde, avgjøres ved skjøn av uvillige mænd paa selskapets bekostning. Selskapet forpligter sig til paa sin bekostning at utføre, hvad skjønnet i saa henseende maatte bestemme.

2. For opfyldelsen av de forpligtelser, som ved anleggene eller deres drift paadragges likeoverfor andre, saavelsom for overholdelse av de i koncessionen opstillede betingelser stilles av koncessionshaveren sikkerhet for et beløp av kr. 250.000,00 efter vedkommende departements nærmere bestemmelse.

3. Selskapet har at underkaste sig de bestemmelser, som til kontrol med foranstaa-

ende betingelsers overholdelse maatte bli truffet av vedkommende departement.

Vedkommende departement kan ansætte en kontrollør, der har at paase, at koncessionsbetingelserne sker fyldest, i hvilken anledning kontrolløren skal varsles om og ha adgang til at delta i hvilket som helst møte av selskapets lovlige organer, naar der i samme behandles spørsmål, som berører koncessionsbetingelserne.

I den utstrækning, som han av hensyn til kontrollens utøvelse maatte anse det påkrævet, kan han ogsaa forlange sig forelagt selskapets bøker og papirer.

Denne kontrollørs løn fastsættes av departementet.

De med kontrollen forbundne utgifter refunderes det offentlige av selskapet.

4. Forsaavidt der maatte paahvile de koncederte eiendomme ældre panteheftelser, servituter av væsentlig betydning, leierettigheter og lignende heftelser, pligter selskapet at fjerne disse eller sørge for, at de viker prioritet for de i koncessionen paalagte forpligtelser, herunder mulktter, der maatte pålægges i henhold til denne. Heftelser av mindre betydning kan av vedkommende departement tillates at forbli staaende. Alle heftelser, som efter koncessionens tinglysning (jfr. post 6) er paaført vedkommende eiendomme og som maatte eksistere paa den tid, da anlægget tilfalder staten, bortfalder som ugyldige.

5. Undergaar selskapet saadan forandring, at foran anførte bestemmelser med hensyn til bestyrelsens sammensætning ikke længer opfyldes, overtrædes bestemmelsen

vedkommende aktiemajoriteten i selskapet (jfr. I post 1) eller overtrædes bestemmelser i I post 11, er den ved nærværende resolution meddelte tilladelse bortfaldt og selskapet underkastet bestemmelserne i lov om erhvervelse av vandfald, bergverk og anden fast eiendom av 18de september 1909 §§ 22 og 23, jfr. § 25.

6. Idet aktieselskapet vedtar foranstaaende betingelser for koncession paa vedkommende eiendomserhvervelser og reguleringsarbeider som forpligtende for sig og de koncederte eiendomme, indgaar det paa, at nærværende koncession, der ikke kan overdrages uten kongelig tilladelse, paa selskapets bekostning tinglyses ved dets værneting og inden de jurisdiktioner, hvor de koncederte eiendomme og anlæg m. v. er beliggende.

Til sikkerhet for de forpligtelser, som i henhold til nærværende reguleringsstilladelse maatte paahvile eiendomme eller bruk i vasdraget, blir derhos at foreta tinglysning til anførsel paa vedkommende eiendommers eller bruks folier i panteregistret.

IV.

Grænserne for og utstrækningen av de staten tilhørende rettigheter vedkommende de i koncessionen omhandlede vasdrag avgjøres med endelig virkning av Høifjeldskommissionen.

Uten særlig overenskomst med staten er selskapet ikke berettiget til at utnytte noget fald, som efter Høifjeldskommissionens avgjørelse maatte tilkomme staten.

Fortegnelse

over erhvervede eiendomme og rettigheter i Aura og Mardøla.

Herred og navn.	G.-nr.	B.-nr.	Skyld.	Hovedbøl, hvorfra er utskilt	
				B.-nr.	Eier.
Aura I	20	19	0,30	1	H. Reitan.
» II	20	20	0,29	2	T. Utigaard.
» II	20	32	0,01	14	T. Utigaard.
» III	20	21	0,70	3	Thea Utigaard.
» IV	20	22	0,32	4	H. Utigaard.
» V	20	24	0,31	6	O. J. Østigaard.
» VI	20	25	0,30	7	O. A. Østigaard.
» VII	20	26	0,62	8	Pernille Østigaard.
» VIII	20	27	0,48	9	T. H. Østigaard.
» IX	20	28	0,42	10	N. Oppigaard.
» X	20	29	0,46	11	Marit Oppigaard.
» XI	20	30	0,46	12	P. P. Oppigaard.
» XII	20	33	0,05	16	Marit Oppigaard.
» XIII	20	23	0,15	5	H. K. Finset.
» XIII	20	31	0,15	13	H. K. Finset.
» XIV	20	35	0,02	17	H. T. Oppigaard.
» XV	20	—	ikke skyld-	15	A. Østigaard.
			sat		
Sæter	21	5	—	—	Johan Olsen.
»	21	6	—	—	Ole Kvisvig.
»	21	7	—	—	Ole Kristensen.
»	21	8	—	—	Hans Eriksen.
Elverhøistranden	22	5	0,04	2	Ragnvald Blakstad.
Finsetstranden	22	4	0,06	1	O. T. Finset.
Aurstupene	22	6	0,06	3	K. Finset.
Aursjøhytten	—	—	—	—	Ragnvald Blakstad.

Samtlige eiendomme beliggende i Erisfjord og Visdals herred.

Fortegnelse
over eiendomme og rettigheter i Lilledalen.

	G.-nr.	B.-nr.	Skyld mk.	Hovedbøl, hvorfra utskilt		
				G.-nr.	B.-nr.	Eier.
Skjøte paa vandrettigheter . . .	57	4	0,42	57	1	Ole S. Dalen.
Do. do. . .	57	5	0,19	57	2	Do.
Do. do. . .	57	6	0,30	57	3	Johan E. Dalen.
Haandgivelse paa vandrettigheter	—	—	—	—	—	Lars Ødegaard og O. P. Lindseth.
Do. do.	—	—	—	—	—	Ole Haarstad.
Do. do.	—	—	—	33	1	Eystein Th. Trædal.
Do. do.	—	—	—	53	1 & 2 3	Do.
Do. do.	—	—	—	49	1	Do.
Do. do.	—	—	—	53	4	Ole N. Trædal.
Do. do.	—	—	—	54	1	Ingebrigt Olsen Sjølseng.
Kontrakt for ret til at lægge rørledning	—	—	—	—	—	Ole N. Trædal.

30. A/S Aamdals Verk.

(Erhverv av vandrettigheter i Skafsaa, Telemarken).

Kgl. resl. av 16de januar 1914.

Fra overretssakfører Herman Krag, Kristiania, er direkte til departementet inkommet et andragende, datert 22de november 1913, om tilladelse til for et opprettendes selskap «A/S Aamdals Verk» samtidig med erhvervelse av verket at erhverve de dette tilhørende vandrettigheter m. v. i Skafsaa, Telemarken.

Av andragendet hitsættes følgende:

«Ved nærværende tillater jeg mig at ansøke om, at der meddeles et dannendes aktieselskap «A/S Aamdals Verk» koncession til erhvervelse av endel vandrettigheter i tilslutning til samtidig erhvervelse av Aamdals Kobberverk i Skafsaa i Telemarken.

Jeg vedlægger gjenpart av min under 24de september sidstleden indsendte ansøking om koncession til erhvervelse av Aamdals Verk, hvilken ansøking er under be-

handling i Departementet for sociale saker, handel, industri og fiskeri.

Da det antages, at de av verket disponerende vandrettigheter kan utbringes til mere end (om vel ubetydelig end) 1 000 h.k., fremkommer nærværende ansøking om koncession.

Jeg tillater mig at henvise til de i mit bergkoncessionsandragende meddelte opplysninger, hvortil jeg beder at tilføie, at selskapet vil faa en aktiekapital paa ihvertfald 1 000 000 kroner, og at bestyrelsens flertal vil bestaa av norske statsborgere, mens kapitalen for den væsentlige del blir paa utenlandske hænder.

Selskapets kontor blir i Skafsaa. Jeg tillater mig at vedlægge kopi av mit tidligere koncessionsandragende, datert 14de september 1911, med bilag, hvilket indeholder nærmere data vedkommende de erhvervende vandrettigheter samt vandkraftens utnyttelse. Jeg beder imidlertid opplyse, at verket kun eier den ene side av faldet ved I «Cros-cut» og ikke som i dette andragende forutsat det hele, saaledes at den her beregnede kraftmængde blir at reducere til 600 h.k.

Jeg tillater mig at vedlægge en karts-kisse, der viser stedforholdene.»

De i andragendet paaberaabte dokumenter vedlægges.

Angaaende eiendomsforholdene vedrørende vandrettighederne er der i det i andragendet paaberaabte tidligere koncessionsandragende bl. a. oplyst følgende:

«Eiendomsforhold ved Aamdals
(hovedgruberne).

Til orientering bemærkes, at Storelven paa strækningen forbi Aamdals Verk kaldes Verkselven. Av vedlagte skisse vil sees, at Omlid vand har tillop fra Verkselven over Napetjern og avløp til samme gjennom Lilleelven.

1. Verkselven.

Paa nordre side av elven eier Verket fra broen ved stalden til T. Mules eiendom, 300 meter nedenfor Croscut; T. Mule 150 meter; Verket til ovenfor vandindtak ved Reifaldsjuvet.

Paa søndre side eier: Verket fra Lykkehølen (ca. 1 000 meter nedenfor Verksbroen) til «gamle bru»; gjennom Aamdals fra «gamle bru» og opover.

Desuten eier verket kanalen, som fører vand til kraftstationen (II); dam ved Reifaldsjuvet, hvor kanalen til Croscut (I) har sit indtak og dam ved Napetjern, som regulerer avløpet til Omlid vand.

2. Lilleelven.

Paa vestre side eier verket fra sammenstøt med Verkselven til Omlid vand.

Paa østre side: Verket fra Søttilbækken til fossen; herfra til Omlid vand, Vetle Rækkerhus.

3. Næsmarkbækken.

Verket eier den del av bækken, som falder paa gaarden Næsmark og har forpaktet rettighet til samme over T. Mules eiendom.

Verket har dam ved Vislitjern.

Resumé.

Ovennevnte rettigheter omfatter alt, som er nødvendig for en fuld utnyttelse av den uregulerte vandføring i Storelven ved Aamdals, og kan Lilleelven og Næsmarkbækken reguleres efter behov.

Ved Mosnap gruber.

Verket har forpaktet:

1. Vandfald ved Mjaavandsosen med grund til kraftstation, veie etc.
2. Opdæmningsret i Mjaavand (2 fot).»
Av sakens dokumenter sees vandrettighederne at være knyttet til følgende kontrakter:
 - »1. Kontrakt om vandrettighet og ret til grund i forbindelse med bergverksdrift tilhørende Næsmark, datert 24de september 1897, tinglæst 8de oktober 1897.
 2. Kontrakt med Aamdals gaard angaaende forskjellige vandrettigheter til Juvet, datert 8de mai 1893.
 3. Kontraktsavskrift vedkommende skadeserstatning til Mule gaard for benyttelse av Næsmarkbækken. Avgift 2 spd., erlægges den 1ste september hvert følgende aar, datert 31te mai 1806.
 4. Forlik angaaende ret til at aapne damme ved Bordsjø og Napetjern, datert 2den juni 1806, tinglæst 14de oktober 1871.
 5. Kontrakt med H. K. Hæstad angaaende ret til vandkraft fra Mjaavand og opdæmningsret av Mjaavand. Avgift 12 spd. erlægges hver 14de december, datert 18de juni 1869, tinglæst 12te juli 1869.»

Vasdragsdirektøren har i en paa foranledning avgit uttalelse av 27de november 1913 bl. a. anført følgende:

«Det fremgaar av de foreliggende opgaver, at Aamdals Verk har utbygget 2 fald med en nytbar faldhøide av henholdsvis 40 og 25 meter, hvorav verket eier halvdelen av det første og hele sidste fald. Desuten eier verket størstedelen av Lilleelven, samt en del av Næsmarkbækken, mens resten av samme er forpaktet av verket. Da imidlertid Lilleelven og Næsmarkbækken har sit

tilløp fra Verkselven ovenfor det utbyggede fald, antar jeg, at det for bedømmelsen av kraftmængden i store træk er tilstrækkelig at forutsætte, at vandet alene utnytted i Verkselven.

I de fra ansøkerne foreliggende dokumenter er lavvandføringen sat til 3,0 m.³ pr. sek. Dette er langt mere end hvad der kan paaregnes i et uregulert vasdrag med et nedslagsfelt paa 200 km.² Saavidt jeg av dokumenterne kan se er ingen av vandene regulert i industrielt øiemed, kun i Gausbøvand skal der forefindes en fløtningsdam, som imidlertid efter en mundtlig opplysning fra ansøkernes ingeniør Christiansen ikke benyttes til regulering av driftsvand i Verkselven. Den uregulerte lavvandføring kan derfor neppe sættes til mere end 0,6 m.³ pr. sek., hvilket i de omhandlede 2 fald i Verkselven motsvarer en kraftmængde paa 360 nat. h.k.

Det fremgaar ikke av det foreliggende materiale, hvor stor den regulerte vandføring kan bli, men man har sikkerlig ikke anslaat den for lavt naar den sættes til 3,0 m.³ pr. sek., hvilket i de omhandlede 2 fald motsvarer en kraftmængde av 1 800 nat. h.k.

Vandrettighetene skulde saaledes være underkastet koncessionspligt ifølge lov av 18de september 1910 om erhvervelse av vandfald, bergverk og anden fast eiendom.

Om størrelsen av den av verket forpagtede vandret i Mjaavasdraget foreligger der ingen opplysning. Mundtlig har ansøkerens ingeniør Christiansen meddelt, at det høist handler sig om et fald paa 25 meter. Under forutsætning av ideel regulering av dette vasdrag vil kraftmængden neppe overstige 100 nat. h.k.»

Med skrivelse fra amtmanden i Bratsberg amt av 3dje december 1913 er hertil indkommet en uttalelse fra Mo herredsstyre avgit i møte den 1ste december s. a. hvorav hitsættes følgende:

«Heradstyret vil raada til at lutlaget i samhøve med lovarne fer koncession og vil daa særskilt peike paa at det i koncessionsløyvet vert paabode:

1. at lutlaget etter punkt 7 i loven av 18de september 1909 gjev paalitelig trygd for eit sikkerhetsfond paa kr. 10 000,00;
2. at lutlaget set av kr. 10 000,00 til eit fond eller gjev paalitelig pant for dette til trygd for fattigkommunen i det høvet, at lutlaget byggjer dammar og set upp kraftstation.

I fattigloven av 19de mai 1900 stend, at slike fond i tilfelle drifti vert slutt skal staa i 5 aar. Til dette punkt i loven vil heradstyret gjera den merknad, at 5 aar er alt for stutt tid. Heradstyret hev eit røynd for dette og meiner tidi burde vera minst 25 eller 30 aar;

3. at lutlaget gjev fraa seg den største mengd utbygde hestekrefter, som loven gjev rett til baade til kommune og stat. Samr. vedteke.»

Vasdragskommissionen har i en paa foranledning avgit uttalelse av 13de december 1913 bl. a. anført følgende:

«Ved bedømmelse av spørsmålet om hvorvidt andragendet bør imøtekommes mener vasdragskommissionen, at det maa tages i betragtning, at det dreier sig om at skaffe kraft til et ældre grubeforetagende, et moment som taler sterkt til fordel for indvilgelse. Dette i forbindelse med at den energimængde, som alt i alt skulde kunne utvindes i de omhandlede fald efter det foreliggende maa antages at være forholdsvis liten, gjør at kommissionen — uagtet aktiekapitalen er opplyst at ville bli væsentlig utenlandsk — ikke vil motsætte sig at andragendet imøtekommes.

Tilladelsen maa imidlertid kun meddeles i forbindelse med koncession paa bergverket saaledes, at energien alene blir at benytte til drift av dette. Herom bør indtages bestemmelse i tilladelsen.

Kommissionen har under sakens behandling fæstet oppmerksomheten ved den situation der vil indtræde, hvis gruben av en aller anden grund skulde «falde i det fri» før koncessionstiden er utløpet. Der maa med henblik paa et saadant tilfælde fastsættes i vilkaarene hvorledes der da skal

forholdes med selve vandrettighederne. Kommissionen er efter at ha drøftet spørgsmaalet kommet til det resultat, at vandfaldene med dertil hørende indretninger naturlig da bør tilfalde kommunen. Denne maa i saa tilfælde overta vandfaldskoncessionen med de forpligtelser, som er tilknyttet denne saaledes, at staten blir eier naar koncessionstiden er utløpen. Herom bør der indtages positiv bestemmelse i tilladelsen, jfr. post 12 i nedenstaaende forslag til betingelser.

Tilladelsen foreslaaes i tilfælde git paa følgende betingelser:

1.

Selskapets bestyrelse, der skal ha sit sæte her i riket, skal til enhver tid, for et flertals vedkommende, bestaa av norske statsborgere.

Majoriteten av selskapets aktier maa ikke tilhøre nogen, som eier eller bruker andet vandfald her i riket eller som sitter inde med aktiemajoriteten i noget andet selskap, der eier eller bruker saadant vandfald.

Selskapets love blir at forelægge vedkommende departement til godkjendelse. Forandring i lovene, som angaar bestyrelsens virksomhetsomraade eller som forøvriger berører noget i denne koncession omhandlet forhold, maa ikke finde sted uten departementets godkjendelse.

2.

Anlæggenes drift maa ikke uten Kongens samtykke i saa lang tid som 5 aar kontinuerlig stanses eller kontinuerlig indskrænkes til mindre end en fjerdepart av det i den forløpne tid indsatte maskineris energi, og saadanne stansninger eller indskrænkninger maa ikke uten Kongens samtykke nogensinde i løpet av 10 aar samlet finde sted i saa meget som 5 aar.

Ved tidsberegningerne medregnes ikke den tid, som paa grund av overordentlige tildragelser (vis major), har været umulig at utnytte.

Anm. Da vandfaldene allerede er delvis utbygget og den fortsatte utbygning

avhænger av bergverksdriftens behov, har kommissionen fundet at kunne undlate at opstille frister for den fortsatte utbygning.

3.

Selskapet skal saavel ved fortsatt utbygning av vandfaldene som ved dets bedrifter her i riket, der forsynes med kraft fra anlæggene, udelukkende anvende funktionærer og arbeidere, som har norsk indfødsret eller statsborgerret.

Vedkommende regjeringsdepartement kan tilstede undtagelser fra denne regel, naar speciel fagkundskap eller øvelse eller lignende hensyn gjør det nødvendig eller særlig ønskelig. For hver dag, som en person i strid med foranstaaende bestemmelser er i selskapets tjeneste, erlægges til statskassen en løpende mulkt, stor kr. 50,00 — femti kroner.

4.

Selskapet forpligter sig til saavel ved fortsatt utbygning av vandfaldene som ved anlæggenes drift at anvende norsk materiel, forsaavidt saadant her kan erholdes til like god beskaffenhet, likesaa hurtig og til en pris, som ikke med mere end 10 — ti — procent overstiger den pris, hvortil materiel kan erholdes fra utlandet. I tilfælde av tvist herom, avgjøres spørgsmaalet av 2 mænd, hvorav departementet og selskapet hver vælger 1, samt av en av mændene tilkaldt opmand. Saafremt mændene ikke blir enige om valg av opmand, opnævnes denne av amtmanden i Bratsberg amt. Hvem der skal bære omkostningerne ved skjønnet bestemmes av skjønsmændene.

Vedkommende regjeringsdepartement kan tilstede undtagelser fra regelen om anvendelse av norsk materiel, naar særegne hensyn gjør det paakrævet.

For overtrædelse av den i nærværende post omhandlede bestemmelse erlægger selskapet for hver gang en tvangsmulkt av indtil 15 pct. — femten procent — av værdien efter vedkommende departements nærmere avgjørelse.

5.

Forsikring tegnes saavidt mulig i norske selskaper, hvis disse byr samme præmie-satser som utenlandske.

6.

Arbeiderne maa ikke paalægges at motta varer istedetfor penger som vederlag for arbeide eller paalægges nogen forpligtelse med hensyn til indkjøp av varer (herunder dog ikke sprængstof, verktøi og andre arbeidsmaterialer). Hvis selskapet holder handelsbod for sine arbeidere, skal nettooverskuddet efter revidert aarsregnskap anvendes til almenntilgøiemed for arbeiderne. Anvendelsen fastsættes efter samraad med et av arbeiderne opnævnt utvalg, som i tilfælde av tvist kan forlange saken forelagt til avgjørelse av vedkommende regjeringsdepartement.

7.

Selskapet forpligtes til at opsamle et fond til sikring for vedkommende fattigkommune overensstemmende med de regler, som i lov om fattigvæsenet av 19de mai 1900, kap. 4, er git om bergverker.

8.

Selskapet er forpligtet til om og naar vedkommende departement saa maatte forlange paa rimelige vilkaar at skaffe arbeiderne husrum og grund til forsamlingslokale, til lokale for kooperativ eller anden handelsvirksomhet og lignende.

9.

Selskapet er forpligtet til at avgi indtil 5 pct. av den til enhver tid utbyggede kraft til den kommune, hvor kraftanleggene er beliggende, eller til andre interesserte kommuner efter vedkommende departements nærmere bestemmelse, likesom staten forbeholdes ret til at erholde andre 5 pct. av kraften. Kraften leveres efter en maksimalpris, beregnet paa at dekke produktionsomkostningerne med tillæg av 20 pct. I produktionsomkostningerne medregnes 6 pct. rente av anlægskapitalen. Produktionsomkostningernes størrelse fastsættes ved overenskomst mellem vedkommende departe-

ment og koncessionæren eller i mangel av saadan ved lovlig skjøn.

Denne fastsættelse kan saavel av vedkommende departement som av selskapet forlanges revidert hvert 5te aar. Selskapet har ret til at forlange et varsel av 1 aar for hver gang kraft uttages. Kraften av-gives i den form, hvori den produceres. Elektrisk kraft uttages i kraftstationen eller fra fjernledningen.

10.

Selskapet forpligter sig til at stille de veier og broer, det maatte anlægge, til fri avbenyttelse for distriktets indvaanere.

11.

Naar 60 aar er forløpet fra koncessionens datum tilfalder vandfaldene med alle de indretninger, hvorigjennem vandets løp og leie forandres, saasom damanlæg, kanaler, tunneller, bassænger, rørledninger m. m. samt de til utbygning og kraftanleggene erhvervede grundstykker og rettigheter, kraftstationer med tilhørende maskineri og andet tilbehør staten med fuld eiendomsret og uten vederlag.

Det som ikke tilfalder staten kan den indløse for dets værdi efter skjøn paa sin bekostning eller forlange fjernet inden en av vedkommende departement fastsat frist.

12.

Dersom bergverket falder i det fri før koncessionstiden er utløpet taper selskapet samtidig ogsaa sin ret til vandfaldene m. v. saaledes, at disse tillikemed alle de indretninger, hvorigjennem vandets løp og leie forandres, saasom damanlæg, kanaler, tunneller, bassænger, rørledninger m. m. samt de til utbygning og kraftanleggene erhvervede grundstykker og rettigheter, kraftstationer med tilhørende maskineri og andet tilbehør tilfalder kommunen uten vederlag, saafremt denne vil indtræde i de ved koncessionen overfor staten paalagte forpligtelser. Naar koncessionstiden er utløpet tilfalder vandfaldene m. v. følgelig staten uten vederlag, jfr. post 12. Vil kommunen ikke benytte den nævnte adgang til at overta

vandfaldene m. v. tilfalder de staten med fuld eiendomsret og uten vederlag.

13.

Anlæggene med installert maskineri skal ved koncessionstidens utløp være i full driftsmæssig stand. Hvorvidt saa er tilfælde, avgjøres ved skjøn av uvillige mænd paa selskapets beskostning.

Selskapet forplikter sig til paa sin beskostning at utføre, hvad skjønnet i saa hen-seende maatte bestemme.

14.

Selskapet forplikter sig til efterat koncession er meddelt og forinden arbeidene med videre utbygning av vedkommende vandfald paabegyndes at forelægge vedkommende departement detaljerte planer med fornødne opplysninger, beregninger og omkostningsoverslag vedkommende vandfaldenes utbygning saaledes, at den videre utbygning av vandfaldene ikke kan finde sted forinden planerne av vedkommende departement er approbert. Mindre forandringer i planerne er dog tillatt. Derhos forplikter selskapet sig til at utbygge anlæggene med tilhørende dammer paa en solid maate.

Kraftanlæggenes utførelse saavel som deres senere vedlikehold og drift underlægges offentlig tilsyn. Utgifterne hermed utredes av anlæggets eier.

15.

Selskapet har at underkaste sig de bestemmelser, som til kontrol med foranstaaende betingelsers overholdelse maatte bli truffet av vedkommende regjeringsdepartement.

16.

Koncessionen ansees som ikke tilstaat forsaavidt ikke ældre panteheftelser, servituter av væsentlig betydning, leierettigheter og lignende heftelser, der maatte paahvile de koncederte eiendomme fjernes eller viker prioritet for de i koncessionen paalagte forpligtelser, herunder mulktter, der maatte paalægges i henhold til denne. Heftelser av mindre betydning kan av vedkommende

regjeringsdepartement tillates at forbli staaende. Alle heftelser, som efter koncessionens tinglysning (kfr. post 18) er paaført vedkommende eiendomme og som maatte eksistere paa den tid, da anlægget tilfalder staten, bortfalder som ugyldige.

17.

Undergaar selskapet saadan forandring, at foran anførte bestemmelse med hensyn til bestyrelsens sammensætning ikke lenger oppfyldes, overtrædes bestemmelsen vedkommende aktiemajoriteten i selskapet (jfr. post 1) er den ved nærværende resolution meddelt tilladelse bortfalt og selskapet underkastet bestemmelserne i lov om erhvervelse av vandfald, bergverk og anden fast eiendom av 18de september 1909, §§ 22 og 23, jfr. § 25.

18.

Idet aktieselskapet vedtar foranstaaende betingelser for koncession paa vedkommende eiendomserhvervelser som forpligtende for sig og de koncederte eiendomme, indgaar det paa, at nærværende koncession, der ikke kan overdrages uten kongelig tilladelse, med tilknyttede betingelser paa selskapets bekostning tinglyses ved dets verneting og inden de jurisdiktioner, hvor de koncederte eiendomme og anlæg m. v. er beliggende.

Da energien kun skal brukes til bergverksdriften har kommissionen fundet det unødvendig i ovenstaaende forslag til betingelser at indta noget forbehold mot kunstig forhøielse av prisen paa energi. Jfr. koncessionslovens § 2,8. Man gaar da ut fra, at der i bergverkskoncessionen indtages bestemmelser, som hindrer kunstig forhøielse av priserne her i riket paa bergverksprodukter.»

Med departementets skrivelse av 18de december 1913 blev saken oversendt Socialdepartementet, idet man bemerket, at nærværende departement antok, at der — forsaavidt koncession maatte bli meddelt saavel paa bergverksrettighetene som paa

vandfaldene — burde tilveiebringes overensstemmelse mellem enkelte av betingelserne for de to koncessioner.

Man utbad sig derfor Socialdepartementets uttalelse om, hvorvidt det fandt noget at bemerke til de av vasdragskommissionen foreslaaede koncessionsbetingelser.

Fra Socialdepartementet har man derefter mottat en skrivelse av 10de januar 1914, hvorav hitsættes følgende:

«Nærværende departement, som er enig med det ærede departement i, at der i tilfælde i størst mulig utstrækning bør tilveiebringes overensstemmelse mellem betingelserne for vasdragskoncessionen og for bergverkskoncessionen, skal i den anledning meddele, at man i skrivelse av 19de december f. a. underrettet selskapets sakfører om, at dette departement vilde anbefale selskapet tilstaat den ansøkte bergverkskoncession paa et i avskrift medsendt utkast til betingelser.

Efter senere skriftlige og mundtlige underhandlinger med hr. overrettsakfører Krag har departementet foretat forandringer i tre punkter i det oprindelige utkast.

De betingelser, hvorpaa departementet vil anbefale bergverkskoncessionen, lyder nu saaledes, som den hermed følgende avskrift viser.

Som herav vil sees, vil bergverkskoncessionen anbefales git for en tid av 55 aar, jfr. post 10, mens vasdragskommissionen foreslaar 60 aar for den under det ærede departements behandling hørende koncession.

Saafremt koncessionstiden i henhold til lov av 18de september 1909, § 2,10, skulde bli sat til 60 aar, vil den derved opstaaede uoverensstemmelse mellem de eventuelle to koncessioner muligens ophæves ved en bestemmelse som den, der indeholdes i § 12 i vasdragskommissionens forslag, hvorefter selskapet skal tape retten til vandfaldene m. v., saafremt bergverket falder i det fri, før koncessjonstiden 60 aar er utløpet.

Man tør dog henstille, hvorvidt ikke nævnte § 12 bør avfattes saaledes:

«Saafremt selskapets bergverksrettigheter, i henhold til betingelserne for dets bergverkskoncession eller i henhold til bestemmelsen i § 7 i lov av 18de september 1909, maatte tilfalde staten, før koncessions-tiden er utløpet, taper selskapet samtidig o. s. v.»

Videre bemerkes, at man skal henstille, hvorvidt ikke efternævnte poster i vasdragskommissionens forslag kan avfattes overensstemmende med de tilsvarende i bergverkskoncessionens betingelser:

Vasdragskoncessionen:	Bergverkskoncessionen:
Post 4 og 5	Post 5, 3 sidste pkt.
» 7	» 20,
» 8	» 7 og 8.

Tvangsmulkternes beløp foreslaaes derhos bestemt paa samme maate som i bergverkskoncessionens post 19.»

Man vedlægger den av Socialdepartementet paaberaabte avskrift av de foreslaaede betingelser vedrørende bergverkskoncessionen.

Fra overrettsakfører Herman Krag har man mottat en skrivelse av 13de januar 1914 saalydende:

«Under henvisning til det av mig for Aktieselskapet Aamdals Verk indgivne koncessionsandragende tillater jeg mig herved at meddele, at selskapet frafalder koncession paa følgende forpagtningsrettigheter:

1. Forpagtningsrettighet til Næsmarksbækken over Mules eiendom.
2. Forpagtningsrettighet til vandfald ved Mjaavandsosen samt opdæmningsret ved Mjaavand.»

I en anden skrivelse av s. d. meddeler sakfører Krag følgende:

«I forbindelse med det for Aktieselskapet Aamdals Verk indgivne koncessionsandragende tillater jeg mig at oplyse, at selskapet er stiftet den 16de december sidstleden og at følgende bestyrelse er valgt:

1. Direktør H. K. Borchgrevink.
2. Telegrafdirektør Heftye.
3. Oberstløjtnant R. Rosenquist.
4. Agent Harald Stange.

Jeg vedlægger gjenpart av selskapets statutter.

Jeg beder sluttelig at opplyse, at selskapets bestyrelse i skrivelse til Socialdepartementet har avgivet erklæring om, at der med hensyn til det av selskapet indgivne koncessionsandragende ikke foreligger nogen avtale der sigter til at dekke over det virkelige forhold.»

Den i skrivelsen paaberaabte gjenpart av selskapets statutter vedlægges.

Departementet vil anbefale, at der i medhold av lov av 18de september 1909 om erhvervelse av vandfald, bergverk og anden fast eiendom meddeles A/S Aamdals Verk koncession som ansøkt paa erhvervelse av de verket som eiendom tilhørende vandfaldsrettigheter m. v.

Tilladelsen vil man anbefale meddelt paa nedennævnte betingelser, ved hvis avfattelse er tatt hensyn til Socialdepartementets bemerkninger i ovennævnte skrivelse av 10de januar 1914. Forøvrig er enkelte av betingelserne avfattet overensstemmende med de tilsvarende bestemmelser i det av Socialdepartementet avgivne utkast til koncessionsbetingelser vedrørende bergverket.

Betingelserne, der er vedtatt av selskapet, er saalydende:

1.

Av selskapets bestyrelse, der skal ha sit sæte her i landet, skal flertallet til enhver tid bestaa av norske statsborgere. Ved fortsat aktietegning skal norsk kapital gives adgang til under iagttagelse av aktielovens bestemmelser at delta i foretagendet med indtil $\frac{1}{2}$ av den kapital, som ønskes tegnet. Aktiemajoriteten maa ikke tilhøre nogen, som eier eller bruker eller leier kraft fra andet vandfald her i riket eller som sitter inde med aktiemajoriteten i noget andet selskap, der eier eller bruker eller leier kraft fra saadant vandfald.

Bestyrelsen skal til enhver tid, naar den kommer til kundskap om, at bestemmelsen er overtraadt, uopholdelig indberette dette til vedkommende regjeringsdepartement.

Bestyrelsen skal derhos en gang aarlig

umiddelbart efter avholdelsen av aarets generalforsamling avgi til vedkommende regjeringsdepartement en erklæring paa tro og love, om hvorvidt foranstaaende bestemmelse om aktiemajoriteten vites at være overtraadt i det forløpne aar. Forsaaavidt bestemmelsen maatte være overtraadt henvises til bestemmelsen i koncessionsloven av 18de september 1909, § 25, jfr. §§ 22 og 23.

Selskapets statutter og senere ændringer i disse skal i den utstrækning, hvori de berører koncessionen, approberes av vedkommende regjeringsdepartement.

2.

Selskapet maa ikke uten samtykke av Kongen utnytte vandkraften uten til drift av Aamdals kobberverk.

3.

Anlæggenes drift maa ikke uten Kongens samtykke i saa lang tid som 5 aar kontinuerlig stanses eller kontinuerlig indskrænkes under en fjerdepart av det i den forløpne tid indsatte maskineris energi, og saadanne stansninger eller indskrænkinger maa ikke uten Kongens samtykke noensinde i løpet av 10 aar samlet finde sted i saa meget som 5 aar.

Ved tidsberegningerne medregnes ikke den tid, som paa grund av overordentlige tildragelser (vis major) har været umulig at utnytte.

4.

Selskapet skal saavel ved fortsat utbygning av vandfaldene som ved driften av vedkommende anlæg udelukkende benytte funktionærer og arbeidere, som har norsk indfødsret eller statsborgerret.

Vedkommende regjeringsdepartement kan tilstede undtagelse fra denne regel naar speciel fagkundskap eller øvelse eller lignende hensyn gjør det nødvendig eller særlig ønskelig.

5.

Til anlæg og drift skal anvendes norsk materiel, naar dette kan faaes av samme godhet og i det væsentlige paa samme vilkaar som og ikke over 10 % dyrere end

utenlandsk, og forutsat at vedkommende leverance for sin væsentligste del kan ske fra norsk fabrik. Forsikring tegnes i norske selskaper, hvis disse byr samme præmiesats som utenlandske og tilstrækkelig sikkerhet.

Tvist angaaende forstaaelse av foranstaaende bestemmelser avgjøres av vedkommende regjeringsdepartement.

Vedkommende regjeringsdepartement kan tilstede undtagelser fra regelen om anvendelse av norsk materiel, naar særegne hensyn gjør det paakrævet.

6.

Arbeiderne maa ikke paalægges at motta varer istedetfor penge som vederlag for arbeidet eller paalægges nogen forpligtelse med hensyn til indkjøp av varer (herunder dog ikke sprængstof, verktøi og andre arbeidsmaterialier). Hvis selskapet eller nogen av dets medlemmer eller overordnede funktionærer holder handelsbod for sine arbeidere, skal nettooverskuddet efter revidert aarsregnskap anvendes til almennyttig øiemed for arbeiderne. Anvendelsen fastsættes efter samraad med et av arbeiderne opnævnt utvalg, som i tilfælde av tvist kan forlange saken forelagt til avgjørelse av vedkommende regjeringsdepartement.

7.

De ved kraftanlæggene ansatte arbeidere skal ansees som hørende til bergverkets øvrige arbeidere med hensyn til selskapets forpligtelse til opsamling av et fond efter lov om fattigvæsenet av 19de mai 1900, kap. 4.

8.

Selskapet er forpligtet til paa rimelige vilkaar at skaffe arbeiderne sundt og forsvarlig husrum. Tomter hertil skal utstikkes efter en av vedkommende regjeringsdepartement forut godkjendt plan, saaledes at det bebyggede strøk faar en for trafik, kloak- og vandvæsen og av brandvæsenhensyn hensigtsmessig regulering. Om fornødent skal selskapet la tomterne avgrøfte.

Tomterne maa holdes indgjerdede. Ved utleie av tomterne maa fastsættes bestem-

melser sigtende til bevarelse av den offentlige orden og overholdelse av sundhetsforskrifterne.

Disse bestemmelser blir at undergi vedkommende departements approbation.

Selskapet skal avstaa fri grund til forsamlingslokale for arbeiderne, lokale for kooperativ eller anden av arbeiderne i fællesskap dreven handelsvirksomhet eller lignende, paa dertil bestemt sted efter selskapets anvisning.

Tvist, som maatte foranlediges ved denne bestemmelse, avgjøres av amtmanden.

9.

Selskapet skal for sine arbeidere holde et for øiemedet tjenlig sykehus med isolationslokale og fornødent utstyr beregnet paa et saa stort antal patienter som vedkommende departement bestemmer.

10.

Selskapet er forpligtet til at avgi indtil 5 pct. av den til enhver tid utbyggede elektriske kraft til den kommune, hvor kraftanlægget er beliggende, eller til andre kommuner efter vedkommende departements nærmere bestemmelse, likesom staten forbeholdes ret til at erholde andre 5 pct. av kraften. Kraften leveres efter en maksimalpris beregnet paa at dække produktionsomkostningerne med tillæg av 20 pct.

Størrelsen av produktionsomkostningerne, hvori medregnes 6 pct. forrentning av anlægskapitalen, fastsættes ved overenskomst mellem vedkommende departement og koncessionshaveren eller i mangel herav ved lovlig skjøn. Denne fastsettelse kan saavel av departementet som av koncessionshaveren forlanges revidert hvert 5te aar.

Selskapet har ret til at forlange et varsel av 1 aar for hver gang kraft uttages.

Kraften avgives i den form, hvori den produceres. Elektrisk kraft uttages i kraftstationen eller fra fjernledningen.

11.

Naar 60 — seksti — aar er forløpet fra koncessionens datum, tilfalder vandfal-

dene med alle de indretninger, hvorigjennem vandets løp og leie forandres, saasom dam-anlæg, kanaler, tunneller, bassænger, rørledninger m. m. samt de til utbygning og kraftanlæggene erhvervede grundstykker og rettigheter, kraftstationer med tilhørende maskineri og andet tilbehør staten med fuld eiendomsret og uten vederlag.

Det som ikke tilfalder staten, kan den indløse for dets værdi efter skjøn paa sin bekostning eller forlange fjernet inden en av vedkommende departement fastsat frist.

Saafernt selskapets bergverksrettigheter i henhold til betingelserne for dets bergverkskoncession eller i henhold til bestemmelsen i § 7 i lov av 18de september 1909 eller av anden grund maatte tilfalde staten, før koncessionstiden er utløpet, tilfalder ogsaa samtidig vandfaldene m. v. staten paa samme maate som ved koncessionstidens utløp.

12.

Anlæggene med installert maskineri skal ved koncessionstidens utløp være i fuld driftsmæssig stand. Hvorvidt saa er tilfælde, avgjøres ved skjøn av uvillige mænd paa selskapets bekostning.

Selskapet forpligter sig til paa sin bekostning at utføre, hvad skjønnet i saa henseende maatte bestemme.

13.

Selskapet forpligter sig til efterat koncession er meddelt og forinden arbeidene med videre utbygning av vedkommende vandfald paabegyndes at forelægge vedkommende departement detaljerte planer med fornødne opplysninger, beregninger og omkostningsoverslag vedkommende vandfaldenes utbygning saaledes, at den videre utbygning av vandfaldene ikke kan finde sted forinden planerne av vedkomende departement er approbert. Mindre forandringer i planerne er dog tillatt. Derhos forpligter selskapet sig til at utbygge anlæggene med tilhørende dammer paa en solid maate.

Kraftanlæggenes utførelse saavelsom deres senere vedlikehold og drift underlæg-

ges offentlig tilsyn. Utgifterne hermed utredes av anlæggets eier.

14.

Selskapet har at underkaste sig de bestemmelser, som til kontrol med foranstaaende betingelsers overholdelse maatte bli truffet av vedkommende regjeringsdepartement.

15.

Koncession ansees som ikke tilstaat forsaavidt ikke ældre pantheftelser, servitutter av væsentlig betydning, leierettigheter og lignende heftelser, der maatte paa hvile de koncederte eiendomme fjernes eller viker prioritet for de i koncessionen paa lagte forpligtelser, herunder mulktter, der maatte paalægges i henhold til denne. Heftelser av mindre betydning kan av vedkommende regjeringsdepartement tillates at forbli staaende. Alle heftelser, som efter koncessionens tinglysning (kfr. post 17) er paaført vedkommende eiendomme og som maatte eksistere paa den tid, da anlægget tilfalder staten, bortfalder som ugyldige.

16.

Overtrædes bestemmelse i post 1 kommer reglerne i koncessionslovens § 25 til anvendelse, hvis ikke Kongen bestemmer, at selskapet istedet herfor skal erlægge en saadan konventionalbot av indtil kr. 10 000,00 som nærmere fastsat i den tilsvarende bestemmelse i de for selskapets bergverkskoncession opstillede betingelser.

Handler selskapet mot bestemmelsen i post 2 om anvendelse av vandkraften eller mot betingelserne i post 5 om anvendelse av norsk materiel til anlæg og drift, pligter det for hver gang at erlægge en konventionalbot, bestemt paa samme maate og av samme størrelse som foran omhandlet. Det samme gjælder, hvis selskapet handler mot bestemmelsen i post 6 om, at arbeiderne ikke maa paalægges at motta varer istedetfor penger, og bestemmelse om husrum etc., dog kan boten i disse tilfælder ikke fastsættes til mere end kr. 1 000,00 for hver gang.

For overtrædelse av de i post 3 omhandlede fristbestemmelser pligter selskapet etter vedkommende regjeringsdepartements bestemmelse at erlægge en daglig løpende konventionalbot, stor kr. 100,00.

For hver person, som i strid med bestemmelsen i post 4 mot selskapets bedre vidende eller trods øvrighetens advarsel er i dets tjeneste, pligter dette etter vedkommende regjeringsdepartements bestemmelse at erlægge en daglig løpende konventionalbot, stor kr. 50,00, likesom Kongen kan bestemme, at koncessionen skal være forbrudt. Alle forannævnte konventionalbøter tilfalder statskassen.

17.

Idet aktieselskapet vedtar foranstaaende betingelser for koncession paa vedkommende eiendomserhvervelser og reguleringsarbeider som forpligtende for sig og de koncederte eiendommer, indgaar det paa, at nærværende koncession, der ikke kan overdrages uten kongelig tilladelse, med tilknyttede betingelser paa selskapets bekostning tinglyses ved dets verneting og inden de jurisdiktioner, hvor de koncederte eiendommer og anlegg m. v. er beliggende.

Departementet skal forøvrig bemerke, at der ved den eventuelle koncession intet vil være avgjort med hensyn til spørsmålet om tilladelse til at regulere vedkommende vasdrag (jfr. lov om vasdragsreguleringer i industrielt øiemed av 4de august 1911, §§ 1 og 2). Herpaa vil man ved kommunikationen av den eventuelle resolution henlede selskapets oppmerksomhet.

I henhold til det anførte tillater man sig at

indstille:

At der i medhold av lov av 18de september 1909 om erhvervelse av vandfald, bergverk og anden fast eiendom meddeles A/S Aamdals Verk overensstemmende med derom indgit andragende tilladelse til samtidig med erhvervelse av verket at erverve de dette som eiendom tilhørende vandfaldsrettigheter m. v. paa de i Arbeidsdepartementets foredrag av 16de januar 1914 anførte betingelser.

31. A/S Birtavarre Gruber.

(*Erhverv av dele av Goulasjok og regulering av Goulasjavre*).

Kgl. resl. av 27de februar 1914.

Stortinget har den 22de juli 1913 ved behandling av innstilling fra den forsterkede justiskomite nr. 1 om tilladelse for A/S Birtavarre Gruber til at regulere Goulasjavre i Lyngen m. v. fattet følgende beslutning:

«Stortinget har intet at indvende mot, at A/S Birtavarre Gruber faar tilladelse til at regulere Goulasjavre og utnytte statens fald i Kaafjorddalselven paa de i propositionen foreslaaede betingelser med de av komiteen nævnte forandringer.»

Om denne beslutning tillater man sig at henvise til den kgl. prp. i saken (st. prp. nr. 112, 1913) og vedkommende komiteinnstilling (indst. S. LIV) for s. a., hvorav avtrykk vedlægges.

Som det vil sees av innstillingen, der er bifaldt av Stortinget, er der bragt i forslag enkelte ændringer i de i propositionen indtagne betingelser. Der er saaledes foreslaat en mindre redaktionsforandring i post I, punkt 5, enkelte ændringer i post I, punkt 8, om anvendelse av norske funktionærer og arbeidere og norsk materiel, samt en tilføielse i post II om at den betingede sikkerhetsstillelse ogsaa gjælder leieavgift til staten av endel av faldene.

Departementet finder for sit vedkommende intet at indvende mot disse ændringer, der er vedtat av A/S Birtavarre Gruber. Man vedlægger et utkast til betingelser, hvori disse ændringer er medtat.

Departementet har mottat vedlagte skrivelse fra overretssakfører Holmboe av 27de juni 1913, hvori han paa vegne av foreningen til ophævelse av leilændingsvæsenet i Skjærvø bestrider statens ret til den øvre del av vandfaldet, om hvis bruk koncessionsbetingelserne indeholder bestemmelser.

Departementet har i skrivelse av 28de august 1913 ved meddelelsen av Stortingets beslutning i saken gjort koncessionssøkeren bekjendt med denne henvendelse med tilføielse, at det offentlige ikke ved konces-

sionens meddelelse overtar noget hjemmelsansvar.

Landbruksdepartementet, der var gjort bekjendt med forestillingen, har paa foranledning i skrivelse av 5te september 1913 meddelt, at det ikke har noget at erindre mot, at koncessionen meddeles.

Idet man henviser til det av nærværende departement tagne forbehold med hensyn til hjemmelsansvaret, er nærværende departement enig i, at den fremkomne forestilling, med hvilken Stortinget iøvrig var gjort bekjendt før koncessionens behandling, ikke danner nogen hindring for koncessionens meddelelse.

Man vil saaledes anbefale, at det tillates A/S Birtavarre Gruber at regulere Goulasjavre og at utnytte endel staten tilhørende fosser i Goulasjok paa de i vedlagte utkast opstillede betingelser.

Man tillater sig saaledes at

indstille:

1. At det i henhold til lov av 4de august 1911 om vasdragsreguleringer i industrielt øiemed tillates A/S Birtavarre Gruber at regulere Goulasjavre ved yderligere 12 meters opdæmning.
2. At det tillates A/S Birtavarre Gruber for sin utbygning at benytte de staten tilhørende fosser i Goulasjok nedenfor Goulasjavre —

alt paa de i vedlagte utkast opstillede betingelser.

Betingelser

for regulering av Goulasjavre.

I.

1. Reguleringstilladelsen meddeles for et tidsrum av 80 — otti — aar regnet fra 4de august 1911. Ved reguleringstidens utløp forholdes som bestemt i post III. Skulde staten ikke gjøre den der omhandlede ret gjældende, kan reguleringsanlægget, dersom det findes paakrævet av almene hensyn, forlanges fjernet og den tidligere bestaaende tilstand gjenoprettet. Reguleringsanlæggets

eier tilstaaes, om saadant forlangende stilles, en av vedkommende regjeringsdepartement fastsat frist til anlæggets nedlæggelse.

Anlægget kan ikke nedlægges uten statsmyndigheternes samtykke.

Reguleringstilladelsen kan ikke overdrages. Den følger tillikemed de med hjemmel av samme utførte anlæg vandfaldene.

Avhændelse eller pantsættelse av reguleringsanlægget eller andel deri kan ikke finde sted uten i forbindelse med vandfaldene.

2. For den forøkelse av vandkraften som ved reguleringen tilflyter eiere av vandfald eller bruk i vasdraget, skal koncessionshaveren erlægge følgende aarlige avgifter:

I henhold til lov av 4de august 1911, § 12 a, til de kommuner, hvis interesser paavirkes av reguleringsanlægget, kr. 0,20 pr. naturhestekraft, naar og efterhvert som den forøkede vandkraft tages i bruk.

I henhold til samme lovs § 12 b til staten paa samme maate: i de første 10 aar 10 øre pr. naturhestekraft, i de næste 10 aar 20 øre, i de følgende 10 aar 40 øre og senere kr. 1,00 pr. naturhestekraft.

Hvis der ikke fra først av tages i bruk mindst 10 000 naturhestekræfter av kraftøkningen, forlænges den tid, hvori 10 øres avgift opkræves, med saa mange aar, som der hengaar, inden 10 000 naturhestekræfter er tat i bruk, dog ikke med mere end 5 aar. Tidspunktet for begyndelsen av de følgende avgiftssatser gives i tilfælde tilsvarende utsættelse.

Økningen beregnes med utgangspunkt i vasdragets lavvandføring før reguleringen, der efter reguleringslovens § 2 ansættes til 1 m.³ pr. sekund.

3. Den staten tilkommende godtgjørelse en gang for alle fastsættes til kr. 1,00 for hver ved reguleringen indvunden naturhestekraft.

4. Av den for hvert vandfald eller bruk indvundne økede kraft (beregnet som angit i punkt 2) utover 1 000 naturhestekræfter skal, efterhvert som utbygning sker, paa forlangende avgives 5 pct. til de kommuner,

hvor kraftanlæggene er beliggende, eller andre interesserte kommuner etter nærmere bestemmelse av vedkommende departement. Energien anvendes til forsyning av disse eller deres indvaanere med kraft til lys, varme, gaardsbruk, haandverk eller smaa-industri. Anlægget har ret til at fordre et varsel av mindst 2 aar for hver gang kraften uttages. Kraften skal leveres efter en maksimalpris beregnet paa at dekke produktionsomkostningerne med et tillæg av 20 pct. Størrelsen av produktionsomkostningerne, hvori medregnes 6 pct. forrentning av anlægskapitalen, fastsættes ved overenskomst mellom vedkommende departement og koncessionshaverne eller i mangel herav ved lovlig skjøn. Denne fastsettelse kan saavel av departementet som av koncessionshaverne forlanges revidert hvert 10de aar. Kraften avgives i den form, hvori den produceres. Elektrisk kraft uttages i kraftstationen eller i tilfælde fra høist 2 punkter paa fjernledningen.

Det forbeholdes likeledes staten ret til paa samme vilkaar i hvilket som helst øiemed at utta andre 5 pct. av den økede kraft over 1 000 naturhestekræfter.

5. De fornødne nærmere bestemmelser med hensyn til beregningen av avgifterne efter punkt 2 og godtgjørelsen efter punkt 3, erleggelsen herav og kontrol med vandforbruket samt angaaende avgivelse av kraft blir med bindende virkning for hvert enkelt tilfælde at træffe av vedkommende regjeringsdepartement.

6. Arbeidet skal paabegyndes inden en frist av 2 aar efter tilladelsens meddelelse og fuldføres inden en yderligere frist av 5 aar.

Ved tidsberegningerne medregnes ikke den tid, som det paa grund av overordentlige tildragelser (vis major) har været umulig at utnytte.

For hver dag nogen av disse frister uten tilladelse meddelt av Kongen maatte oversittes, erlægger koncessionshaveren en løpende mulkt til statskassen av kr. 50,00.

7. Koncessionshaveren tilpligtes, forinden arbeidet paabegyndes, at forelægge vedkommende departement arbeidstegninger

for dammen m. v., saaledes at arbeidet ikke kan iverksettes, forinden planerne av vedkommende departement er approbert. Anlægget skal utføres paa en solid maate. Dets utførelse saavel som dets senere vedlikehold og drift undergives offentlig tilsyn. De hermed forbundne utgifter utredes av anlæggets eier. Saafremt særskilt politiopsyn i anledning av arbeidets utførelse av det offentlige findes nødvendig, pligter eieren endvidere at utrede utgifterne herved.

Anlæggets eier pligter paa forlangende av vedkommende departement at stille til raadighet for det offentlige sundhetsvæsen uten godtgjørelse et for øiemedet tjenlig isolationslokale med fornødent utstyr beregnet paa et saa stort antal patienter, som departementet bestemmer.

8. Selskapet skal ved reguleringen av vedkommende vasdrag, ved utbygningen av vandfaldene og opførelsen av kraftstationer m. v. og ved sine bedrifter her i riket — bortset fra bergverket — som forsynes med kraft fra anlæggene, udelukkende anvende funktionærer og arbeidere med norsk indføds- eller statsborgerret.

Vedkommende regjeringsdepartement kan gjøre undtagelser fra denne regel, naar det er ønskelig av hensyn til fagkundskap eller øvelse. Desuten kan departementet tilate at benytte fremmede arbeidere, som har hat bopæl her i riket i det sidste aar. Ogsaa iøvrig kan departementet tilstede de undtagelser, som særlige lokale forhold maatte gjøre paakrævet. For hver person, som i strid hermed er i selskapets tjeneste, erlægges en daglig løpende mulkt til statskassen paa kr. 50,00.

Norsk arbeide og norsk materiel anvendes, forsaavidt det kan erholdes likesaa godt, tilstrækkelig hurtig og til en pris, der ikke med mere end 10 — ti — procent overstiger den pris, hvortil materiel kan erholdes fra utlandet.

Vedkommende departement kan tilstede undtagelse fra regelen, naar særegne hensyn gjør det paakrævet.

For overtrædelse av bestemmelsen om anvendelse av norsk arbeide og norsk materiel erlægger koncessionshaveren for hver

gang en tvangsmulkt av indtil 15 pct. av værdien efter departementets bestemmelse.

I tilfælde av tvist angaaende sidste punkt avgjøres spørsmålet av 2 mænd, av hvilke departementet og selskapet hver vælger en, samt av en av disse tilkaldt opmand. Saafremt enighet ikke opnaaes ved valg av opmand, opnævnes denne av amtmanden i Tromsø amt.

Hvem der skal bære omkostningerne ved skjønnnet bestemmes av skjønsmændene.

9. Reguleringsdammen blir at manøvrere efter et av Kongen utfærdiget reglement. Til at forestaa manøvreringen antages norske statsborgere, som godtages av vedkommende regjeringsdepartement.

Forsaavidt dammen manøvreres i strid med reglementet, kan koncessionshaveren paalægges en konventionalbot til statskassen av indtil kr. 5 000,00 for hver gang efter departementets nærmere bestemmelse.

10. Reguleringsanlæggets eier skal efter nærmere bestemmelse av departementet utføre de hydrologiske iagttagelser, som i det offentliges interesse findes paakrævet, og stille det herved indvundne materiale til disposition for det offentlige. Den tillatte opdæmningshøide og den tillatte laveste tappingsgrænse skal betegnes ved et fast og tydelig vandstandsmerke.

11. Eieren skal uten vederlag for de av ham utførte anlæg finde sig i enhver yderligere regulering i vedkommende vasdrag, som ikke forringer den tillatte regulerings effekt, og vederlagsfrit avgi fornødent driftsvand til mulige senere kanalanlæg for statens regning.

12. Ved damanlægget skal der tillates truffet de fornødne militære foranstaltninger for sprængning i krigstilfælde, uten at anlæggets eier har krav paa godtgjørelse eller erstatning for de herav følgende ulemper eller innskærnkninger med hensyn til anlægget eller dets benyttelse, likesom anlæggets eier maa finde sig i den bruk av anlægget, som sker i krigsøiemed.

13. Koncessionshaveren tilpligtes paa forlangende av vedkommende departement at stille reguleringsanlæggene tilhørende

veier og broer til fri avbenyttelse for almenheten. Tvist i anledning herav avgjøres av departementet.

14. Arbeiderne maa ikke paalægges at motta varer istedetfor penge som vederlag for arbeidet eller paalægges nogen forpligtelse med hensyn til indkjøp av varer (herunder dog ikke sprængstof, verktøi og andre arbeidsmaterialier). Hvis selskapet holder handelsbod for sine arbeidere, skal nettooverskuddet efter revidert aarsregnskap anvendes til almennyttig øiemed for arbeiderne. Anvendelsen fastsættes efter samraad med et av arbeiderne opnævnt utvalg, som i tilfælde av tvist kan forlange saken forelagt til avgjørelse av vedkommende regjeringsdepartement.

Selskapet er forpligtet til om og naar Arbeidsdepartementet saa maatte forlange paa rimelige vilkaar at skaffe arbeiderne husrum og grund til forsamlingslokale, til lokale for kooperativ eller anden handelsvirksomhet og lignende.

Den selskapet tilhørende sporvei skal være aapen til befordring av arbeiderne og varer bestemt for disse eller for arbeidernes handelsvirksomhet efter takster, som i tvisttilfælde bestemmes av departementet.

15. For opfyldelsen av de forpligtelser som ved anlæggene eller disses drift paadragges likeoverfor andre, saavel som for overholdelsen av de i tilladelsen opstillede betingelser stilles av koncessionshaveren sikkerhet for et beløp av indtil kr. 10 000,00 efter nærmere bestemmelse av vedkommende regjeringsdepartement.

16. Tilladelsen blir at tinglæse inden de tinglag, hvor reguleringsanlægget er beliggende.

Til sikkerhet for de forpligtelser, som i henhold til nærværende tilladelse maatte paaahvile eiendomme eller bruk i vasdraget, blir derhos at foreta tinglysning til anførsel paa vedkommende eiendommers folier i panteregistret.

17. Koncessionshaveren underkaster sig de bestemmelser, som til kontrol med foranstaaende betingelsers overholdelse maatte bli truffet av vedkommende departement.

II.

Staten forbeholdes ret til at delta i vandfaldenes utbygning med en saa stor del av de staten tilhørende fald, som det findes lønsomt at utnytte sammen med selskapets fald. Staten tilskyter i tilfælde forskjellen mellem de beregnede utgifter ved den hele fællesutbygning og utbygning kun av selskapets fald. Staten og selskapet blir medeiere i forhold til deres andele i den utbyggede faldhøide. Forsaavidt enighet ikke oppnaes om, hvor stor faldhøide der skal utbygges, eller om størrelsen av statens tilskud til utgifterne, avgjøres disse spørsmål ved voldgift av 3 teknisk kyndige mænd, hvorav hver av parterne vælger en og den tredje oppnevnes av amtmanden i Tromsø amt. Staten pligter at meddele selskapet, hvorvidt den ønsker at delta i utbygningen, snarest mulig (dog senest inden 9 maanedes), efterat endelige, detaljerte planer med overslag er indkommet til Arbeidsdepartementet.

Saafernt staten ikke vil delta i utbygningen, skal selskapet være berettiget til at utbygge faldene i den planlagte utstrækning og benytte det staten tilhørende fald og fornøden grund mot at erlægge til statskassen en aarlig avgift av kr. 1,00 pr. utbygget naturhestekraft i dette.

Ved leieavgiftens beregning fordeles de i kontrakten mellem The Venture Corporation lt. og Landbruksdepartementet, datert 7de juni 1909, dens § 4, omhandlede 3 000 eff. h.k., paa den hele utbyggede faldhøide.

I de ti første driftsaar opkræves avgiften alene med kr. 0,25 pr. naturhestekraft.

For benyttelsen gjælder den samme tidsbegrænsning og forøvrig saavidt mulig de samme betingelser som ved kongelig resolution av 4de august 1909 fastsat for selskapets egne vandfald. Det hele kraftanlæg underlægges offentlig tilsyn med bygning, senere vedlikehold og drift, og arbeidstegninger indsendes til Arbeidsdepartementet til approbation forinden byggearbeidet begynder.

Den i post I, punkt 15, omhandlede

sikkerhetsstillelse gjælder ogsaa den her avtalte leieavgift.

Dersom leieavgifter henstaar ubetalt mere end 1 aar, ophører selskapets ret til at gjøre bruk av statens grund med tilhørende fald.

III.

Ved koncessionstidens utløp tilfalder regulerings- og kraftanlægget med alt tilbehør, saasom dammer, kanaler, tunneller, bassænger, rørledninger og andre bygverker, hvoriblandt kraftstationer med installert maskineri, staten uten vederlag overensstemmende med bestemmelserne i kongelig resolution av 4de august 1909, § 3.

32. A/S Barbu.

(Leie av indtil 3 000 h.k. fra A/S Arendals Fossekompani).

Kgl. resl. av 13de mars 1914.

Med paategningsskrivelse fra amtmanden i Nedenes amt av 7de januar 1913 er til departementet indkommet et andragende fra Aktieselskapet Barbu, Arendal, datert 29de november 1912, om tilladelse til at leie indtil 3 000 elektr. hestekræfter fra A/S Arendals Fossekompani.

Av andragendet hitsættes følgende:

«Undertegnede, Aktieselskapet Barbu, andrar herved om tilladelse til at leie indtil 3 000 h.k. elektrisk energi fra A/S Arendals Fossekompanis kraftanlæg paa Bøilestad i Froland. Kraften vil i tilfælde bli levert, saasomt A/S Arendals Fossekompanis kraftanlæg paa Bøilestad kan sættes i drift, hvilket antagelig vil finde sted i begyndelsen av 1913.

Som det vil være det ærede departement bekjendt, har Aktieselskapet Barbu eget kraftanlæg paa Evenstad i Froland, hvorfra det forsyner byerne Arendal, Grimstad, Tvedestrand, Risør og omliggende distrikter med elektrisk strøm til lys og motordrift i henhold til med disse byer nærmere fastsatte koncessionsbetingelser. Paa grund av den ujevne vandføring i vasdraget har vort selskap hat vanskelig for helt at kunne

tilfredsstille disse byers behov for elektrisk energi. I de vandfattede perioder har derfor strømleveransen til nævnte byer med omliggende distrikter helt eller delvis maattet indstilles til stor gene for alle, som har faat strøm fra vort anlæg, hvorav bl. a. ca. 50 mindre industrielle bedrifter med en samlet arbeidsstok paa ca. 1300 mand.

Aktieselskapet Barbu maatte derfor av hensyn til de store interesser, som knytter sig til selskapets lys- og kraftleverance, se sig om efter elektrisk energi fra andre kraftkilder, saa meget mere som behandlingen av det den 9de januar 1908 indsendte andragende om tilladelse til regulering av Arendals vasdrag til en jevnere og mere regelmæssig vandføring aar efter aar blev utsat i paavente av den nye reguleringslov.

Det leieforhold, som er etablert mellem A/S Arendals Fossekompani, er av midlertidig art, idet det er vort selskaps hensigt, saasnt reguleringen av vasdraget er gjennomført, at utbygge vort eget kraftanlæg ved Evenstad. Aktieselskapet Barbu har som følge heraf kun forpligtet sig til at leie kraft fra A/S Arendals Fossekompani foreløbig i 3 aar med ret til at fornye leieforholdet i perioder paa tre aar ad gangen. Det er imidlertid sandsynlig, at det, i henhold til hvad ovenfor er anført, kun vil bli en liten del av det leiede kraftkvantum, som vil bli gjenstand for fremleie, og da kun i de tider av aaret, naar vandføringen i vasdraget er paa sit laveste.

Vi tillater os at henstille til det ærede departement, i betragtning av de givne forhold, at indvilge i vort ærbødige andragende uten at paalægge os nogen avgift av den omkontraherte elektriske energi.

Aktieselskapet Barbu er norsk selskap med udelukkende norsk bestyrelse.»

Man vedlægger en avskrift av den mellem Aktieselskapet Barbu og A/S Arendals Fossekompani oprettede kontrakt, datert 7de februar 1911, angaaende kraftleien.

Froland herredsstyre har i møte den 30te december 1912 fattet følgende beslutning:

«Andragendet kan anbefales, idet henstilles til departementet, at kommunens interesser varetages.»

I ovennævnte skrivelse av 7de januar 1913 uttaler amtmanden i Nedenes, at han tiltræder herredsstyrets beslutning.

Saken har været behandlet av vasdragskommissionen i møte den 3dje mars 1913, hvor der ifølge skrivelse av 8de s. m. blev tilført forhandlingsprotokollen bl. a. følgende:

«Angaaende leietidens længde er i den saken medfølgende avskrift av overenskomst mellem Aktieselskapet Barbu og A/S Arendals Fossekompani bestemt følgende:

§ 4.

«Leietiden bestemmes til 3 — tre — aar regnet fra den dag, kraftleveransen «begynder (kfr. § 1) dog saaledes, at Barbu «har ret til fornyelse av kontrakten paa «samme vilkaar paa yderligere 3 — tre — «aar, naar skriftlig begjæring herom er frem«sat mindst 12 — tolv — maaneder før den «første treaarsperiodes utløp.»

§ 5.

«Barbu er inden 12 — tolv — maaneder «før utløpet av den i § 4 nævnte sidste tre«aarsperiode videre berettiget til at kræve «leien fornyet til utgangen av 1960. Under «denne tid er Barbu berettiget til naar som «helst at opsi leien med 2 — to — aars «varsel.»

Vasdragskommissionen skal bemerke, at der formentlig ikke foreligger noget særlig alment hensyn, som taler imot andragendets indvilgelse. (Jfr. koncessionslovens § 14).

Hvad spørsmålet om avgift angaar skal man uttale, at der forsaavidt leieforholdet kun kommer til at bestaa i 3 aar synes at være grund til at meddele tilladelsen uten at betinge nogen avgift til staten. Imidlertid er det efter den mellem selskaperne indgaaede overenskomst intet til hinder for, at leieforholdet kan komme til at strække sig

utover et længere tidsrum (indtil utgangen av 1960). Vasdragskommissionens flertal, bestaaende av vasdragsdirektøren, Grivi og Valentinsen, finder med denne mulighet for øie, at der bør betinges avgift. Dog finder man efter omstændighetene at kunne tilraade, at leien i de første 3 aar er avgiftsfri. Hvad avgiftens størrelse angaar henvises til post 7 i nedenstaaende forslag til betingelser.

Et mindretal, bestaaende av Bugge og Lund, finder ikke, at der i dette tilfælde foreligger særlige omstændigheter, der skulde begrunde en saadan avgift. Tvertimot er der allerede paalagt ikke ubetydelige reguleringsavgifter, hvilket skulde tale for, at selskapet fritages for den avgift for bortleie av kraft, som ifølge lovens § 14 kan paalægges.

I henhold til ovenstaaende vil vasdragskommissionen anbefale, at der i medhold av lov av 18de september 1909 om erhvervelse av vandfald, bergverk og anden fast eiendom meddeles Aktieselskapet Barbu tilladelse til av A/S Arendals Fossekompani at leie indtil 3000 elektriske h.k. Leien forutsættes at begynde saasnt Fossekompaniets kraftanlæg paa Bøilestad kan settes i drift (antagelig i begyndelsen av 1913). Tilladelsen, som gjælder indtil utgangen av 1960, jfr. kontraktens §§ 4 og 5, foreslaaes meddelt paa følgende betingelser:

1.

Selskapets bestyrelse, som skal ha sit sæte her i riket, skal udelukkende bestaa av norske statsborgere.

2.

Den kjøpte energi kan ikke overdrages videre uten samtykke fra vedkommende regjeringsdepartement.

3.

Energien maa ikke anvendes i bedrift, som ved røk, giftige gasarter eller paa anden maate virker ødelæggende paa omgivelserne.

4.

Selskapet skal saavel ved opførelsen som senere ved driften av vedkommende (dets egne) anlæg kun benytte funktionærer og arbeidere, som har norsk indfødsret eller statsborgerret. Dog kan ogsaa tillates anvendt fremmede arbeidere, naar de har hat fast bopæl her i riket det hele sidste aar.

Vedkommende regjeringsdepartement kan tilstede undtagelse fra denne regel, naar speciel fagkundskap eller øvelse eller lignende hensyn gjør det nødvendig eller særlig ønskelig.

For hver dag, som en person i strid med foranstaaende bestemmelser er i selskapets tjeneste, erlægges til statskassen en daglig løpende mulkt, stor kr. 25,00 — fem og tyve kroner.

5.

Selskapet forpligter sig til ved opførelsen og senere ved driften av vedkommende anlæg at anvende norsk materiel, forsaa vidt saadant her kan erholdes til like god beskaffenhet, like hurtig og til en pris, som ikke med mere end 10 — ti — procent overstiger den pris, hvortil materiel kan erholdes fra utlandet. I tilfælde av tvist herom avgjøres spørsmålet av 2 mænd, hvorav departementet og selskapet hver vælger 1, samt av en av mændene tilkaldt opmand. Saafremt mændene ikke blir enige om valg av opmand, opnævnes denne av amtmanden i Nedenes amt. Hvem der skal bære omkostningerne ved skjønnet bestemmes av skjønsmændene.

Vedkommende regjeringsdepartement kan tilstede undtagelse fra regelen, naar særegne hensyn gjør det paakrævet.

For overtrædelse av den i nærværende post omhandlede bestemmelse erlægger selskapet for hver gang en konventionalbod av 15 — femten — procent av værdien.

6.

Forsikring tegnes saavidt mulig i norske selskaper, hvis disse byr samme præmiesatser som utenlandske.

7.

Kommissionens flertal, bestaaende av vasdragsdirektøren, Grevi og Valentinsen, foreslaar:

Av den kraft som benyttes over 500 h.k. erlægges til statskassen en aarlig avgift av kr. 0,60 pr. hestekraft. Dog saaledes, at anlegget er avgiftsfrit de første 3 aar regnet fra 1ste januar 1913.

Avgiften forfalder til betaling ved aarets utgang. Erlægges den ikke til forfaldstid, svares derefter 6 % aarlig rente.

Bugge og Lund foreslaar, at leien blir helt avgiftsfri.

8.

Arbeiderne maa ikke paalægges at motta varer istedetfor penger som vederlag for arbeidet, eller paalægges nogen forpligtelse med hensyn til indkjøp av varer. Hvis selskapet holder handelsbod for sine arbeidere, skal nettooverskuddet efter revidert aarsregnskap anvendes til almennyttig øiemed for arbeiderne. Anvendelsen fastsettes efter samraad med et av arbeiderne opnevnt utvalg, som i tilfælde av tvist kan forlange saken forelagt til avgjørelse av vedkommende regjeringsdepartement.

9.

Selskapet er, saafremt de utfører egne særskilte anlæg, hvori kraften benyttes, forpligtet til at opsamle et fond til sikring for vedkommende fattigkommune overensstemmende med de regler, som i lov om fattigvæsenet av 19de mai 1900, kap. 4, er git om bergverker.

Likeledes er selskapet forpligtet til efter vedkommende departements nærmere bestemmelse at avsætte et fond til sikring for fattigkommunen i anledning av utførelse av egne særskilte anlæg hvori kraften agtes benyttet. Fondet forvaltes av det offentlige. Den del av dette fond, som ikke medgaar til dækning av kommunens utgifter til fattigunderstøttelse av arbeidere ved disse anlæg, tilbakebetales selskapet.

10.

Selskapet forpligter sig til, om og naar Arbeidsdepartementet saa maatte forlange,

paa rimelige vilkaar at skaffe arbeiderne husrum og grund til forsamlingslokale, til lokale for kooperativ eller anden handelsvirksomhet og lignende.

11.

Koncessionæren maa ikke uten samtykke fra vedkommende regjeringsdepartement indgaa i nogen overenskomst til kunstig forhøielse av priserne her i riket paa energi eller paa de tilvirkede produkter. Heller ikke maa energi for nogen del avgives til utlandet uten samtykke av vedkommende regjeringsdepartement.

12.

Selskapet har at underkaste sig de bestemmelser, som til kontrol med foranstaaende betingelsers overholdelse maatte bli truffet av vedkommende regjeringsdepartement.

Kommissionen gaar ut fra, at departementet meddeler samtykke til at den omhandlede energi kan anvendes til forsyning av byerne Arendal, Grimstad, Tvedestrand, Risør og omliggende distrikter med strøm til lys og motordrift m. v. Jfr. post 2 i ovenstaaende forslag til betingelser samt de i andragendet givne opplysninger om kraftens anvendelse».

Departementet vil anbefale, at der i medhold av kap. IV i lov av 18de september 1909 om erhvervelse av vandfald, bergverk og anden fast eiendom meddeles Aktieselskapet Barbu koncession paa den ansøkte kraftleie.

Tilladelsen vil man anbefale meddelt med koncessionstid indtil utgangen av aaret 1960 og forøvrig paa følgende betingelser, der er tilblit efter forhandling med selskapet.

1.

Selskapets bestyrelse, der skal ha sit sæte her i riket, skal udelukkende bestaa av norske statsborgere.

2.

Den kjøpte energi kan anvendes til forsyning av de omliggende distrikter med

strøm til lys og motordrift m. v. dog ikke i større mængde end indtil 500 h.k. til en enkelt bedrift. Løvrig kan energien ikke overdrages videre eller for nogen del avgives til utlandet uten samtykke av vedkommende regjeringsdepartement.

Handler selskapet herimot, erlægges for hver gang en konventionalbot av indtil kr. 1 000,00 efter vedkommende departements nærmere avgjørelse.

3.

Energien maa ikke anvendes i bedrift, som ved røk, giftige gasarter eller paa anden maate virker ødelæggende paa omgivelserne.

4.

Selskapet skal saavel ved opførelsen som senere ved driften av sine egne anlæg kun benytte funktionærer og arbeidere som har norsk indfødsret eller statsborgerret, dog kan der ogsaa benyttes fremmede arbeidere, naar de har hat fast bopæl her i riket det hele sidste aar.

Vedkommende regjeringsdepartement kan tilstede undtagelser fra denne regel, naar speciel fagkundskap eller øvelse eller lignende hensyn gjør det nødvendig eller særlig ønskelig.

For hver dag, som en person i strid med foranstaaende bestemmelser er i selskapets tjeneste, erlægges til statskassen en daglig løpende mulkt, stor kr. 25,00 — fem og tyve — kroner.

5.

Selskapet forpligter sig til ved opførelsen og senere ved driften av sine anlæg at anvende norsk materiel, forsaavidt saadant her kan erholdes til likesaa god beskaffenhet, likesaa hurtig og til en pris, som ikke med mere end 10 — ti — procent overstiger den pris, hvortil materiel kan erholdes fra utlandet. I tilfælde av tvist herom avgjøres spørsmålet av 2 mænd, hvorav departementet og selskapet hver vælger 1, samt av 1 av mændene tilkaldt opmand. Saafremt mændene ikke blir enige om valg av opmand, opnævnes denne av amtmanden i Nedenes amt. Hvem der skal bære omkostnin-

gerne ved skjønnen bestemmes av skjønsmændene.

Vedkommende regjeringsdepartement kan tilstede undtagelser fra regelen, naar særegne hensyn gjør det paakrævet.

For overtrædelse av den i nærværende post omhandlede bestemmelse erlægges selskapet for hver gang en konventionalbot av 15 — femten — procent av værdien.

6.

Forsikring tegnes saavidt mulig i norske selskaper, hvis disse byr samme præmie-satser som utenlandske.

7.

Av den kraft som benyttes over 500 hestekræfter erlægges til statskassen en aarlig avgift efter følgende satser:

i de første 7 aar	kr. 0,25
i de næste 10 aar	« 0,50
i resten av koncessionstiden . .	« 0,95

alt pr. hestekraft.

Avgiften forfalder til betaling ved aarets utgang. Erlægges den ikke til forfaldstid, svares derefter 6 % aarlig rente.

8.

Arbeiderne maa ikke paalægges at mota varer istedetfor penger som vederlag for arbeidet, eller paalægges nogen forpligtelse med hensyn til indkjøb av varer. Hvis selskapet holder handelsbod for sine arbeidere, skal nettooverskuddet efter revidert aarsregnskap anvendes til almennyttig øiemed for arbeiderne. Anvendelsen fastsættes efter samraad med et av arbeiderne opnævnt utvalg, som i tilfælde av tvist kan forlange saken forelagt til avgjørelse av vedkommende regjeringsdepartement.

9.

Selskapet er, saafremt det utfører egne særskilte anlæg, hvori kraften benyttes, forpligtet til at opsamle et fond til sikring for vedkommende fattigkommune overensstemmende med de regler, som i lov om fattigvæsenet av 19de mai 1900, kap. 4, er git om bergverker.

Likeledes er selskapet forpligtet til efter vedkommende departements nærmere

bestemmelse at avsætte et fond til sikring for fattigkommunen i anledning av utførelse av egne særskilte anlæg, hvori kraften agtes benyttet. Fondet forvaltes av det offentlige. Den del av dette fond, som ikke medgaar til dækning av kommunens utgifter til fattigunderstøttelse av arbeidere ved disse anlæg, tilbakebetales selskapet.

10.

Selskapet forpligter sig til om og naar Arbeidsdepartementet saa maatte forlange paa rimelige vilkaar at skaffe arbeiderne husrum og grund til forsamlingslokale, til lokale for kooperativ eller anden handelsvirksomhet og lignende.

11.

De i posterne 8, 9 og 10 indtagne bestemmelser kommer dog først til anvendelse om 3 aar, regnet fra den dag kraftleverancen tar sin begyndelse.

12.

Koncessionæren maa ikke uten samtykke fra vedkommende regjeringsdepartement indgaa i nogen overenskomst til kunstig forhøielse av priserne her i riket paa energi eller paa de tilvirkede produkter.

Overtrædelse herav medfører tap av nærværende koncession.

13.

Selskapet har at underkaste sig de bestemmelser, som til kontrol med foranstaaende betingelsers overholdelse maatte bli truffet av vedkommende regjeringsdepartement.»

I henhold til det anførte tillater man sig at

indstille:

Det tillates Aktieselskapet Barbu i medhold av kap. IV i lov av 18de september 1909 om erhvervelse av vandfald, bergverk og anden fast eiendom at leie indtil 3 000 elektriske hestekræfter av A/S Arendals Fossekompagni med leietid indtil utgangen av aaret 1960 paa de i Arbeidsdepartementets foredrag av 13de mars 1914 anførte betingelser.

33. A/S Kongsberg Træmassefabrik.

(Erhverv av $1/2$ av Vaabenfabrikfossen ved Kongsberg).

Kgl. resl. av 13de mars 1914.

I skrivelse av 26de november 1912 utbad d'herrer Eivind Sundt, Harald Sundt og Sverre Heiberg, Kristiania, nærværende departements uttalelse om, hvorvidt et eventuelt aktieselskap tiltrænger koncession efter lov av 18de september 1909 paa indkjøp av Kongsberg Træmassefabrik med tilhørende vandfald i Numedalslaagen.

Av nævnte skrivelse hitsættes følgende:

«Ved kjøpekontrakt av 7de juni 1912 har vi undertegnede herrer Eivind Sundt, Harald Sundt og Sverre Heiberg kjøpt Kongsberg Træmassefabrik med tilliggelser av ingeniør Tobiesen, Kongsberg.

I handelen indgaar ogsaa blandt andet et mindre vandfald i Numedalslaagen — beliggende ret ut for fabrikken — for en halvpart; den anden halvpart eies av Kongsberg Vaabenfabrik, som er beliggende ret over for fabrikken paa elvens anden side.

Vort fald skal i sin nuværende skikkelse ha en effektivitet av 517 $1/2$ h.k.

Det har været vor hensigt at overføre vor nævnte kjøpekontrakt med hr. Tobiesen til et aktieselskap, som da skulde fortsætte driften av Kongsberg Træmassefabrik i samme spor som tidligere.

Vi mener, at under de forhaandenværende omstændigheter kan der og bør der ikke kunne bli tale om, at et saadant aktieselskap skulde tiltrænge nogen koncession efter koncessionslovens § 1; men da vi underhaanden har bragt i erfaring, at sorenskriveren i Numedal og Sandsvær er i tvil om, hvorvidt han kan utstede skjøte uten at paaføre dette anmerkning efter lovens § 21, tillater vi os ved nærværende at henvende os til det høie departement for om mulig at faa en forhaandsuttalelse i anledning av dette spørsmåal, som det er av væsentlig betydning for os at faa bragt helt paa det rene snarest av hensyn til fremtidige dispositioner.

Naar vi mener og ogsaa agter at hævde, at et saadant aktieselskap som foran omhandlet ikke rettelig kan indgaa under lovens bestemmelser om koncession, bygger vi denne vor opfatning i korthet paa følgende momenter:

1. Den tidligere eier, ingeniør Tobiesen, har drevet Kongsberg Træmassefabrik siden begyndelsen av ottiaarene — alt-saa i over 30 aar — den hele tid i samme spor.
2. Aktieselskapet skal fortsætte driften paa samme maate, i samme spor som tidligere, og da dette selskap har udelukkende norske aktionærer og helt norsk bestyrelse, vil forandringen faktisk indskrænke sig til blot og bart et eieskifte.
3. Numedalslaagen er ikke regulert, og da nogen definitiv plan for regulering ikke er utarbeidet, og en endelig beslutning herom vel ikke kan ventes i en overskuelig fremtid, staar det saaledes for os helt i det blaa, om der nogensinde kommer en regulering og isaafald paa hvilken maate. Det er da ogsaa, mener vi, helt umulig at uttale noget om hvorvidt en en gang i fremtiden muligvis gennemført regulering kan bringe vandfaldet op til en effektivitet av over 1 000 h.k.
4. En mulig i fremtiden foretat regulering interesserer os ikke; vi pligter jo heller ikke at delta i en saadan. Aktieselskapet skal i tilfælde benytte vandfaldet akkurat paa samme maate som den tidligere eier, ingeniør Tobiesen, har gjort det. Planer om utbygning, om yderligere nyttiggjørelse til utvinding av større kraft har vi ikke.

Under henvisning til foran anførte momenter maa vi hævde, at lovens ord saavel som dens mening og hensigt maa tilsi, at et saadant aktieselskap ikke kan indgaa under bestemmelserne om koncession.

Vi kan i det hele tat ikke finde, at der er nogensomhelst grund for eller føie til, at staten i et tilfælde som det foreliggende, hvor det hele faktisk og praktisk indskræn-

ker sig til, at en fabrikk gaar over fra én norsk eier til én anden, og hvor videre der heller ikke forøvrig foregaar nogensomhelst forandring med hensyn til kraftmængde, drift eller andet — skal kunne gripe ind med sine strenge koncessionsvilkaar.

Vi tør i henhold hertil utbe os det høie departements velvillige uttalelse i sakens anledning.»

I en paa foranledning avgit uttalelse av 21de december 1912 anførte vasdragsdirektøren bl. a. følgende:

«Vasdragsdirektøren skal tillate sig at bemerke følgende:

Det omhandlede vandfald er ifølge en av Aug. Tobiesen, Kongsberg Træmassefabrik, under 25de juli 1907 avgit opgave 10 meter høit. Efter andre her beroende kilder skulde det være 9 meter. Ansættes det nuværende aargangsvand til 11,5 m.³, gir det hele vandfald 1 035 eff. h.k., hvorav paa den halve del tilhørende træmassefabrikken kommer 517¹/₂ h.k.

Efter de foreliggende generelle planer for regulering av vandføringen i Numedalslaagen er der paaregnet følgende vandføringer ved Kongsberg:

Alt. I. Kun Tunhøvd fjorden reguleres: 30 m.³ pr. sekund.

Alt. II. Regulering av Tunhøvd og 6 ovenfor liggende sjøer: 40 m.³

Sættes faldhøiden til 9 meter faar man efter dette henholdsvis:

2 700 og 3 600 eff. h.k., der omgjort gir 3 600 og 4 800 nat. h.k.

Herav falder igjen halvdelen paa den Kongsberg Træmassefabrik tilhørende del.

Selv om der hersker nogen usikkerhet med hensyn til den paaregnelige vandføring, kan der efter dette ikke være tvil om, at det omhandlede vandfald kan utbringes til mer end 1 000 nat. h.k.»

I skrivelse til d'herrer E. og H. Sundt samt S. Heiberg av 15de januar 1913 uttalte nærværende departement, at der til erhvervelse av det omhandlede vandfald vil utkræves koncession overensstemmende med lov av 18de september 1909, idet vandfaldet i

henhold til ovennævnte uttalelse fra vasdragsdirektøren maa antages ved regulering at ville kunne utbringes til mer end 1 000 nat. h.k., kfr. lovens § 1.

Med paategningsskrivelse fra amtmanden i Buskeruds amt av 22de august 1913 inkom derefter et andragende fra ovennævnte herrer om koncession for A/S Kongsberg Træmassefabrik paa det fabrikkens tiliggende vandfald i Numedalslaagen.

Av andragendet hitsættes følgende:

«Om vi end ikke kan erkjende, at forholdet skulde behøve at indgaa under koncessionslovens § 1, har vi dog bestemt os til at søke koncession, overensstemmende med nævnte lov, og andrår vi herved det høie departement om saadan for A/S Kongsberg Træmassefabrik. Dette selskap er konstituert og anmeldt til firmaregistret (se vedlagte firmaattest). Det bestaar udelukkende av norske borgere; alle aktier lyder paa navn, er fuldt indbetalte og eies av norske borgere. Bestyrelsen, vi underskrevne herrer, Eivind Sundt, Harald Sundt og Sverre Heiberg, er alle norske statsborgere.

Vi tillater os at vedlægge et eksemplar av selskapets love.

Vi tør anmode om, og vi tør gaa ut fra, at departementet ved fastsættelsen av koncessionsvilkaarene tar i særlig betragtning samtlige de i vor foreløbige forestilling nævnte momenter, hvilke, efter vor mening, alle maa lede til, at vilkaarene sættes saa gunstige og lempelige for vort selskap som mulig er.

Ti om departementet end hævder, at koncession her er nødvendig, vil det dog formentlig paa den anden side medgives, at tilfældet ligger helt paa grænsen.

Vi vedlægger den i koncessionslovens § 15 paabudte erklæring fra bestyrelsen.»

De i andragendet paaberaabte bilag vedlægges.

Kongsberg kommunestyre har i møte den 15de august 1913 anbefalt, at den ansøkte koncession meddeles.

Amtmanden har i ovennævnte skrivelse av 22de august 1913 uttalt, at der fra amtets side intet haves at bemerke.

Saken har været behandlet av vasdragskommissionen i møte den 20de—21de oktober 1913, hvor der ifølge skrivelse av 25de s. md. blev tilført forhandlingsprotokollen bl. a. følgende:

«Bødtker finder om end under nogen tvil, at vandfaldet i lovens forstand maa siges «at kunne utbringes til» over 1 000 nat. h.k. Regnes med 9 meters faldhøide og halvparten av nuværende aargangsvand — 11,5 m.³, saa er vandfaldet under 1 000 h.k., og først naar man regner med en foreliggende projektert regulerings vandføring, kommer man over dette tal. Hvor den teknisk-økonomisk rigtige grænse for det enkelte falds deltagelse i en saadan regulering ligger, kan i tilfælder som dette være meget tvilsomt.

I ethvert fald er vandfaldet av de mindste, der kommer ind under koncession. Dette i forbindelse med, at det her dreier sig om kun norske borgeres eiendom, om et allerede utbygget vandfald, hvormed drives træmassefabrik, som skal fortsætte uforandret samt om et vandfald, som ligger inden en relativ stor bykommune gjør, at jeg vil tilraade, at koncessionsvilkaarene sættes saa lempelige som loven tillater. Jeg har derfor nedenfor optat dissens ved flere av de enkelte punkter i betingelserne.

Vasdragskommissionen skal bemerke, at der antagelig ikke foreligger noget særlig alment hensyn, som taler imot andragendets indvilgelse. Den finder derfor at kunne anbefale, at der i medhold av lov av 18de september 1909 om erhvervelse av vandfald, bergverk og anden fast eiendom meddeles A/S Kongsberg Træmassefabrik tilladelse til at erhverve den omhandlede eiendom med tilliggende vandfald i Numedalslaagen.

Tilladelsen foreslaaes git paa følgende betingelser:

1.

Selskapets bestyrelse, der skal ha sit sæte her i riket, skal til enhver tid udelukkende bestaa av norske statsborgere.

Selskapets love blir at forelægge vedkommende departement til godkjendelse. Forandringer i lovene som angaar bestyrelsens virksomhetsomraade eller som forøvrig berører noget i denne koncession omhandlet forhold, maa ikke finde sted uten departementets godkjendelse.

Anm. Vasdragskommissionen finder det ikke i det foreliggende tilfælde paakrævet at medta den i lovens § 2,1 omhandlede bestemmelse om aktiemajoriteten.

2.

Anlæggets drift maa ikke uten Kongens samtykke i saa lang tid som 5 aar kontinuerlig stanses eller kontinuerlig innskranke til mindre end en fjerdepart av det i den forløpne tid indsatte maskineris energi, og saadanne stansninger eller innskraninger maa ikke uten Kongens samtykke nogensinde i løpet av 10 aar samlet finde sted i saa meget som 5 aar.

Ved tidsberegningerne medregnes ikke den tid, som paa grund av overordentlige tildragelser (vis major) har været umulig at utnytte.

3.

Selskapet skal ved dets bedrifter her i riket, der forsynes med kraft fra anlegget, bare anvende funktionærer og arbeidere, som har norsk indfødsret eller statsborgerret.

Vedkommende regjeringsdepartement kan tilstede undtagelser fra denne regel, naar speciel fagkundskap eller øvelse eller lignende hensyn gjør det nødvendig eller særlig ønskelig, likesom departementet kan tillate benyttet fremmede arbeidere, naar de har hat fast bopæl her i riket det hele sidste aar.

For hver dag, som en person i strid med foranstaaende bestemmelser er i selskapets tjeneste, erlægges til statskassen en løpende mulkt, stor kr. 50,00 — femti kroner.

4.

Selskapet forpligter sig til ved anleggets drift at anvende norsk materiel, forsaavidt saadant her kan erholdes av like god

beskaffenhed, tilstrækkelig hurtig og til en pris, som ikke med mere end 10 — ti procent overstiger den pris, hvortil materiel kan erholdes fra utlandet. I tilfælde av tvist herom avgjøres spørsmålet av 2 mænd, hvorav departementet og selskapet hver vælger en, samt av en av mændene tilkaldt opmand. Saafremt mændene ikke blir enige om valg av opmand, opnevnes denne av amtmanden i Buskeruds amt. Hvem der skal bære omkostningerne ved skjønnet bestemmes av skjønsmændene.

Vedkommende regjeringsdepartement kan tilstede undtagelser fra regelen om anvendelse av norsk materiel, naar særegne hensyn gjør det paakrævet.

For overtrædelse av den i nærværende post omhandlede bestemmelse erlægger selskapet for hver gang efter avgjørelse av departementet en tvangsmulkt av indtil 15 pct. — femten procent — av værdien.

Bugge og Bødtker vil anbefale, at dette punkt utgaar.

5.

Forsikring tegnes saavidt mulig i norske selskaper, hvis disse byr samme præmie-satser som utenlandske.

Bugge og Bødtker vil anbefale, at dette punkt utgaar.

6.

Arbeiderne maa ikke paalægges at motta varer istedetfor penger som vederlag for arbeidet eller paalægges nogen forpligtelse med hensyn til indkjøp av varer (herunder dog ikke sprængstof, verktøi og andre arbeidsmaterialer).

Hvis selskapet holder handelsbod for sine arbeidere, skal nettooverskuddet efter revidert aarsregnskap anvendes til almennyttig øiemed for arbeiderne. Anvendelsen fastsettes efter samraad med et av arbeiderne opnævnt utvalg, som i tilfælde av tvist kan forlange saken forelagt til avgjørelse av vedkommende regjeringsdepartement.

Bugge og Bødtker vil anbefale, at dette punkt utgaar.

7.

Gri vi og Valentinsen foreslaar:

Selskapet forpligtes til at opsamle et fond til sikring for vedkommende fattigkommune overensstemmende med de regler, som i lov om fattigvæsenet av 19de mai 1900, kapitel 4, er git om bergverker.

Vasdragsdirektøren, Bugge og Bødtker vil anbefale, at dette punkt utgaar.

8.

Gri vi og Valentinsen foreslaar:

Selskapet er forpligtet til om og naar Arbeidsdepartementet saa maatte forlange paa rimelige vilkaar at skaffe arbeiderne husrum og grund til forsamlingslokale, til lokale for kooperativ eller anden handelsvirksomhet og lignende.

Vasdragsdirektøren, Bugge og Bødtker vil anbefale, at dette punkt utgaar.

9.

Anvendes vandkraften til produktion av elektrisk energi, maa koncessionæren ikke uten samtykke fra vedkommende regjeringsdepartement indgaa i nogen overenskomst til kunstig forhøielse av priserne paa energi her i riket. Heller ikke maa energi avgives til utlandet uten samtykke av vedkommende regjeringsdepartement.

Forser selskapet sig mot sidstnevnte bestemmelse erlægges for hver gang en tvangsmulkt av indtil kr. 1 000,00 efter vedkommende departements nærmere avgjørelse.

Gri vi og Valentinsen foreslaar, at der efter ordet «riket» tilføies «eller de ved denne tilvirkede produkter».

10.

Selskapet er forpligtet til at avgi indtil 5 procent av den til enhver tid utbyggede elektriske kraft til den kommune, hvor kraftanlægget er beliggende, eller til andre interesserte kommuner efter vedkommende departements nærmere bestemmelse, likesom staten forbeholdes ret til at erholde andre 5 pct. av kraften. Kraften leveres efter en maksimalpris beregnet paa at dække pro-

duktionsomkostningerne med tillæg av 20 pct. I produktionsomkostningerne medregnes 6 pct. rente av anlægskapitalen. Produktionsomkostningernes størrelse fastsættes ved overenskomst mellem vedkommende departement og koncessionæren eller i mangel av saadan ved lovlig skjøn. Denne fastsettelse kan saavel av vedkommende departement som av selskapet forlanges revidert hvert 5te aar.

Selskapet har ret til at forlange et varsel av 1 aar for hver gang kraften uttages.

Bugge og Bødtker fandt, at ordene «likesom staten . . . av kraften» bør utgaa.

11.

Naar¹⁾ aar er forløpet fra koncessionens datum, tilfalder vandfaldet med alle de indretninger, hvorigjennem vandets løp og leie forandres, saasom damanlæg, kanaler, tunneller, bassænger, rørledninger m. m. samt de til utbygningen og kraftanlægget erhvervede grundstykker og rettigheter staten med fuld eiendomsret og uten vederlag.

Det, som ikke tilfalder staten, kan den indløse for dets værdi efter skjøn paa sin bekostning eller forlange fjernet inden en av vedkommende departement fastsat frist.

Gri vi og Valentinsen foreslaar efter ordet «rettigheter» tilføiet «kraftstationer med tilhørende maskineri og andet tilbehør».

12.

Anlægget med installert maskineri skal ved koncessionstidens utløp være i fuld driftsmæssig stand. Hvorvidt saa er tilfælde avgjøres ved skjøn av uvillige mænd paa selskapets bekostning.

Selskapet forpligter sig til paa sin bekostning at utføre, hvad skjønnet i saa henseende maatte bestemme.

13.

Kraftanlæggets vedlikehold underlægges offentlig tilsyn. Utgifterne herved utredes av anlæggets eier.

¹⁾ Vasdragsdirektøren, Bugge og Bødtker foreslaar 80 aar, Valentinsen og Gri vi 75 aar.

Valentinsen og Grivi vil efter ordet: «vedlikehold» ha tilføiet «og drift».

14.

Selskapet har at underkaste sig de bestemmelse, som til kontrol med foranstaaende betingelsers overholdelse maatte bli truffet av vedkommende regjeringsdepartement.

15.

Forsaavidt der maatte paahvile de koncederte eiendomme ældre panteheftelser, servituter av væsentlig betydning, leieretigheter og lignende heftelser, pligter selskapet at fjerne disse eller sørge for, at de viker prioritet for de i koncessionen paa lagte forpligtelser, herunder mulker, der maatte paalægges i henhold til denne. Heftelser av mindre betydning kan av vedkommende regjeringsdepartement tillates at forbli staaende. Alle heftelser, som efter koncessionens tinglysning (kfr. post 17) er paaført vedkommende eiendomme og som maatte eksistere paa den tid, da anlægget tilfalder staten, bortfalder som ugyldige.

16.

Undergaar selskapet saadan forandring, at foran anførte bestemmelse med hensyn til bestyrelsens sammensætning ikke længer opfyldes, er den ved nærværende resolution meddelte tilladelse bortfalt, og selskapet underkastet bestemmelserne i lov om erhvervelse av vandfald, bergverk og anden fast eiendom av 18de september 1909, §§ 22 og 23, jfr. § 25.

17.

Idet aktieselskapet vedtar foranstaaende betingelser for koncession paa vedkommende eiendomserhvervelser som forpligtende for sig og de koncederte eiendomme, indgaar det paa, at nærværende koncession, der ikke kan overdrages uten kongelig tilladelse, med tilknyttede betingelser paa selskapets bekostning tinglyses ved dets verneting og inden de jurisdiktioner, hvor de koncederte eiendomme og anlæg m. v. er beliggende.»

Departementet vil anbefale, at der i medhold av lov av 18de september 1909 om erhvervelse av vandfald, bergverk og anden fast eiendom meddeles A/S Kongenberg Træmassefabrik koncession som ansøkt paa det fabrikkens tilliggende vandfald i Numedalslaagen.

Tilladelsen vil man anbefale meddelt paa følgende betingelser, der er vedtat av selskapet:

«1.

Selskapets bestyrelse, der skal ha sit sæte her i riket, skal til enhver tid udelukkende bestaa av norske statsborgere.

Majoriteten av selskapets aktier maa ikke uten Kongens samtykke tilhøre nogen, der eier eller bruker andet vandfald her i riket eller som sitter inde med aktiemajoriteten i noget andet selskap, som eier eller bruker saadant vandfald.

Selskapets love blir at forelægge vedkommende departement til godkjendelse. Forandringer i lovene som angaar bestyrelsens virksomhetsomraade eller som forøvriger berører noget i denne koncession omhandlet forhold, maa ikke finde sted uten departementets godkjendelse.

2.

Kraftanlæggets drift maa ikke uten Kongens samtykke i saa lang tid som 5 aar kontinuerlig stanses eller kontinuerlig indskrænkes til mindre end en fjerdepart av det i den forløpne tid indsatte maskineris energi, og saadanne stansninger eller indskrænkninger maa ikke uten Kongens samtykke nogensinde i løpet av 10 aar samlet finde sted i saa meget som 5 aar.

Ved tidsberegningerne medregnes ikke den tid, som paa grund av overordentlige tildragelser (vis major) har været umulig at utnytte.

For overtrædelse av de i nærværende post omhandlede bestemmelser erlægges selskapet en løpende mulkt, stor kr. 100,00 — et hundrede kroner — pr. dag, hvori vedkommende frister oversittes.

3.

Selskapet skal, saavidt mulig saavel ved videre utbygning av vandfaldet og opførelse av kraftstationer med videre, som ved dets bedrifter her i riket, der forsynes med kraft fra anlægget, udelukkende anvende funktionærer og arbeidere, som har norsk indfødsret eller statsborgerret.

Vedkommende regjeringsdepartement kan tilstede undtagelser fra denne regel, naar speciel fagkundskap eller øvelse eller lignende hensyn gjør det nødvendig eller særlig ønskelig, likesom departementet kan tillate benyttet fremmede arbeidere, naar de har hat fast bopæl her i riket i det sidste aar.

For hver dag, som en person i strid med foranstaaende bestemmelser er i selskapets tjeneste, erlægges til statskassen en løpende mulkt, stor kr. 50,00 — femti kroner.

4.

Selskapet forpligter sig til ved utbygning og drift av anlægget og selskapets dertil knyttede bedrifter at anvende norsk materiel, forsaavidt saadant her kan erholdes til like god beskaffenhet, tilstrækkelig hurtig og til en pris, som ikke med mere end 10 — ti — pct. overstiger den pris, hvortil materiel kan erholdes fra utlandet. I tilfælde av tvist herom avgjøres spørsmålet av 2 mænd, hvorav departementet og selskapet hver vælger 1, samt av 1 av mændene tilkaldt opmand. Saafremt mændene ikke blir enige om valg av opmand, opnevnes denne av amtmanden i Buskeruds amt. Hvem der skal bære omkostningerne ved skjønnet bestemmes av skjønsmændene.

Vedkommende regjeringsdepartement kan tilstede undtagelser fra regelen om anvendelse av norsk materiel, naar særegne hensyn gjør det paakrævet.

For overtrædelse av den i nærværende post omhandlede bestemmelse erlægger selskapet for hver gang efter avgjørelse av departementet en konventionalbot av indtil 15 pct. — femten procent — av værdien.

5.

Forsikring tegnes saavidt mulig i norske selskaper, hvis disse byr samme præmiesatser som utenlandske.

6.

Arbeiderne maa ikke paalægges at motta varer istedetfor penge som vederlag for arbeidet eller paalægges nogen forpligtelse med hensyn til indkjøp av varer (herunder dog ikke sprængstof, verktøi og andre arbeidsmaterialier). Hvis selskapet holder handelsbod for sine arbeidere, skal nettooverskuddet efter revidert aarsregnskap anvendes til almenntilgøende for arbeiderne. Anvendelsen fastsættes efter samraad med et av arbeiderne opnævnt udvalg, som i tilfælde av tvist kan forlange saken forelagt til avgjørelse av vedkommende regjeringsdepartement.

7.

Selskapet kan efter vedkommende departements bestemmelse paalægges at opsamle et fond til sikring for vedkommende fattigkommune overensstemmende med de regler, som i lov om fattigvæsenet av 19de mai 1900, kapitel 4, er git om bergverker.

8.

Anvendes anlæggets vandkraft til produktion av elektrisk energi, maa koncessionæren ikke uten samtykke fra vedkommende regjeringsdepartement indgaa i nogen overenskomst til kunstig forhøielse av priserne paa energi her i riket eller de ved denne tilvirkede produkter. Heller ikke maa energi for nogen del avgives til utlandet uten samtykke av vedkommende regjeringsdepartement. Overtrædelse av førstnævnte bestemmelse medfører tap av nærværende koncession.

Forser selskapet sig mot sidstnævnte bestemmelse erlægges for hver gang en konventionalbot av indtil kr. 1 000,00 efter vedkommende departements nærmere avgjørelse.

9.

Selskapet er forpligtet til at avgi indtil 5 pct. av den til enhver tid utbyggede

elektriske kraft til den kommune, hvor kraftanlægget er beliggende, eller til andre kommuner efter vedkommende departements nærmere bestemmelse, likesom staten forbeholdes ret til at erholde andre 5 pct. av kraften. Kraften leveres efter en maksimalpris beregnet paa at dække produksionsomkostningerne med tillæg av 20 pct. I produksionsomkostningerne medregnes 6 pct. rente av anlægskapitalen. Produktionsomkostningernes størrelse fastsættes ved overskomst mellem vedkommende departement og koncessionæren eller i mangel av saadan ved lovlig skjøn. Denne fastsettelse kan saavel av vedkommende departement som av selskapet forlanges revidert hvert 5te aar.

Selskapet har ret til at forlange et varsel av minst 1 aar for hver gang kraften uttages.

Kraften leveres ved kraftstationen og direkte fra de der installerte maskiner.

10.

Naar 80 — otti — aar er forløpet fra koncessionens datum, tilfalder vandfaldet med alle de indretninger, hvorigjennem vandets løp og leie forandres, saasom damanlæg, kanaler, tunneller, bassænger, rørledninger m. m. samt de til utbygningen og kraftanlægget erhvervede grundstykker og rettigheter, kraftstationer med tilhørende maskineri og andet tilbehør, staten med fuld eiendomsret og uten vederlag.

Det som ikke tilfalder staten kan den indløse for dets værdi efter skjøn paa sin bekostning eller forlange fjernet inden en av vedkommende departement fastsat frist.

11.

Hvad der efter post 10 tilfalder staten skal ved koncessionstidens utløp være i fuld driftsmæssig stand. Hvorvidt saa er tilfælde, avgjøres ved skjøn av uvillige mænd paa selskapets bekostning.

Selskapet forpligter sig til paa sin bekostning at utføre, hvad skjønnet i saa henseende maatte bestemme.

12.

Selskapet forpligter sig til, efter at koncessionen er meddelt, forinden arbeider til videre utbygning av vedkommende vandfald paabegyndes, at forelægge vedkommende departement detaljerte planer med fornødne opplysninger, beregninger og omkostningsoverslag vedkommende vandfaldets utbygning, saaledes at den videre utbygning av vandfaldet ikke kan finde sted, forinden planerne av vedkommende departement er approbert. Mindre forandringer i planerne er dog tillatt.

Anlæggene skal utføres paa en solid maate. Deres utførelse saavelsom deres vedlikehold og drift undergives offentlig tilsyn. Utgifterne herved utredes av anlæggets eier.

13.

Selskapet har at underkaste sig de bestemmelser, som til kontrol med foranstaaende betingelsers overholdelse maatte bli truffet av vedkommende regjeringsdepartement.

14.

Forsaavidt der maatte paahvile de koncederte eiendommer ældre panteheftelser, servituter av væsentlig betydning, leierettigheter og lignende heftelser, pligter selskapet at fjerne disse eller sørge for, at de viker prioritet for de i koncessionen paa lagte forpligtelser, herunder mulktter, der maatte paalægges i henhold til denne. Heftelser av mindre betydning kan av vedkommende regjeringsdepartement tillates at forbli staaende. Alle heftelser, som efter koncessionens tinglysning (kfr. post 16) er paaført vedkommende eiendommer og som maatte eksistere paa den tid, da anlægget tilfalder staten, bortfalder som ugyldige.

15.

Undergaar selskapet saadan forandring, at foran anførte bestemmelse med hensyn til bestyrelsens sammensætning ikke lenger oppfyldes (jfr. post 1) er den ved nærværende resolution meddelt tilladelse bortfaltt og selskapet underkastet bestemmelserne i lov om erhvervelse av vandfald, bergverk og

anden fast eiendom av 18de september 1909, §§ 22 og 23, jfr. § 25.

16.

Idet aktieselskapet vedtar foranstaaende betingelser for koncession paa vedkommende eiendomserhvervelser som forpligtende for sig og de koncederte eiendommer, indgaar det paa, at nærværende koncession, der ikke kan overdrages uten kongelig tilladelse, med tilknyttede betingelser paa selskapets bekostning tinglyses ved dets verneting og inden de jurisdiktioner, hvor de koncederte eiendommer og anlæg m. v. er beliggende.»

I henhold til det anførte tillater man sig at

indstille:

Det tillates A/S Kongsberg Træmassefabrik i henhold til lov av 18de september 1909 om erhvervelse av vandfald, bergverk og anden fast eiendom at erhverve det fabrikkens tilliggende vandfald i Numedalslaagen paa de i Arbeidsdepartementets foredrag av 13de mars 1914 anførte betingelser.

34. Sulitelma Aktiebolag.

(Regulering av Balvatn og Dorovattene i Saltdalen).

Kgl. resl. av 13de mars 1914.

Med skrivelse fra Landbruksdepartementet av 18de mars 1913 har man mottatt et andragende, datert 25de oktober 1912, fra overretssakfører R. M. B. Schjølberg paa vegne av Sulitelma Aktiebolag om tilladelse til at foreta regulering av Balmielven ved opdæmning av Balvatn og Dorovattene i Saltdalen. Andragendet er saalydende:

«Paa vegne av Sulitelma Aktiebolags Gruber tillater jeg mig at andra om, at selskapet faar tilladelse til at foreta en opdæmning av Balvatn og Dorovatt (Torrovatt), som ligger paa statens grund mellem Langvasdalføret og Saltdalen.

Ifølge det ærede departements skrivelse av 24de august 1900 til Nordlands amt fik selskapet tilladelse til at opdæmme Balvatn 1½ meter over daværende vintervandstand og selskapet blev meddelt fæste paa den til damanlægget fornødne grund for et tidsrum av 50 aar at regne fra 1ste juli 1900.

Dette arbeide er forlængst utført, men der behøves til drift av selskapets gruber og anlæg mere kraft. Jeg vedlægger som bilag 1 hr. overdirektør Holmsens skrivelse av 21de ds. til det ærede departement. I den vil findes en utredning med hensyn til kraftbehovet og en paaavisning av nødvendigheten av at skaffe mere kraft.

For tiden er Balmielven regulert ved hjelp av en dæmning i Balvatnet i henhold til den i 1900 givne tilladelse. Elven leverer derved jevnt aaret rundt ca. 4,5 kubikmeter pr. sek. Med de 35,7 meters fald, som nu tilgodegjøres ved kraftstationen i Fagerli, motsvarer det ca. 1800 h.k. paa turbinakslen.

Ved den paatænkte utvidelse av reguleringen og utbygningen agtes vasdragets jevne vandføring bragt op i 8 kbm. pr. sek. og disse uttat i en høide av 41 meter over kraftstationen.

For at dette kan opnaaes, maa reguleringsdammen i Balvatnet forhøies til 4 meter og utløpet sænkes 1 meter, hvorved den samlede reguleringshøide blir 5 meter. Likeledes maa ved utløpet av Dorovattene opføres en reguleringsdam med høide 3,5 meter.

Jeg vedlægger som bilag:

2. Kart over Sulitjelmas nedbørsomraade i 2 ekspl.
3. Tegning av den nuværende og projekterte dam i Balvatnet i 2 ekspl.
4. Tegning av den projekterte dam ved Dorovatt i 2 ekspl.
5. Den geografiske Opmaalings kart, avsnit Fauske.
6. Den geografiske Opmaalings kart, avsnit Saltdalen.

Paa bilag 5 og 6 vil de nævnte vande findes avsat.

Efter utførte beregninger skal Balvat-

net være ca. 40,6 kv. km. stort og vil saaledes skaffe et magasin paa ca. 203 000 000 kubm. Dorovatnene er anslaat til ca. 8 kv. km. og skulde derefter gi et magasin paa 28 000 000 kubm., tilsammen 231 mill. kubm.

Bilag 3 viser profil og kartskisse over det nye damsted i Balvatnet. Grunden bestaar av fjeld i dagen eller i ubetydelig dybde under jordoverflaten. Dammen tænkes bygget i de angivne dimensioner av beton.

Bilag 4 viser profil over damstedet i Dorovatnene. Grunden bestaar ogsaa her av fjeld i dagen paa den ene side, men i bunden og paa venstre bred er der et lag ur av vekslende tykkelse. Dammen tænkes bygget som angit paa skissen, bilag 4.

Til grund for beregningen av den vandføring, som vil opnaaes ved den projekterte regulering, er lagt maalingerne ved Sulitelma nedbørstation i en periode av 16 aar. For den sydlige del av nedslagsdistriktet (omkring Balvatn) har man dog ment at maatte benytte noget lavere regnmængder, fordi nedbørsmaalingerne ved den søndenfor liggende station Graddis tyder paa en mindre nedbør der.

Avrindingen er anslaat til 85 % av den observerte regnmængde. For vinterperioden er forutsat, at kun 10 % av nedbøren kommer vasdraget tilgode med det samme, resten først i tiden juni—december. Dette støtter sig til de erfaringer, som er gjort gjennem maalinger og til flere aars iagttagelser av vandføringsvariationerne.

Omkostningerne ved den nye regulering og utbygning ansættes saaledes:

Nyt damanlæg i Fagerli	kr. 45 000,00
Nye turbinledninger	« 55 000,00
2 turbiner med tilbehør	« 60 000,00
2 generatorer med tilbehør	« 30 000,00
Forandring av ældre regulator	« 4 000,00
Nye apparattavler	« 7 000,00
Reguleringsdam ved Balvatn	« 22 500,00
Do. ved Dorovatnene	« 12 500,00
Administration og uforutset	« 14 000,00

tils. kr. 250 000,00

Ved en saadan utvidelse av reguleringen og utbygningen vil man opnaa en forøkelse av ca. 2 000 h.k., hvorved Sulitelma grubers kraftanlæg vil repræsentere et samlet hestekraftantal av ca 3 800, og derved opnaaes den fordel, at grubedriften kan fortsætte sin utvikling uten at hemmes av mangel paa tilstrækkelig drivkraft.

Nødvendigheten av at øke produktionen og at omlægge brytningsmetoden for malmen, saa at den kommer til at foregaa mest mulig ved maskiner istedetfor ved muskelkraft, kræver en saadan krafttilvekst. I det hele tat gjør kravet paa en rationel drift av verket og kravet paa, at den skal følge med i utviklingen paa de forskjellige tekniske omraader, det til en uavviselig nødvendighet at gaa til en utvidelse av vandtilgangen.

Av bilag 5 og 6 vil sees, at Balvatn ligger 597 m. o. h. og Dorovatnene 682 m. o. h. De ligger altsaa begge over skoggrænsen og i aldeles udyrkbart terræn og fjernt fra al bebyggelse. Det er derfor utelukket, at opdæmningen kan foraarsake skade paa dyrket eller dyrkbar jord, naturlig eng, skog eller havnegang. Fiske av økonomisk betydning foregaaer ikke hverken i vandene eller i elvene. Maaske kan en og anden sportsfisker færdes der en sjelden gang. Nogen skadelig virkning paa dette fiske vil forøvrig reguleringen neppe ha uten ganske forbigaaende.

Der foregaaer ikke færsel eller fløtning i elvene. Sulitelma gruber benytter til fremfløtning av sin ved flere større og mindre elve eller bækker, som ikke falder ut i Balmielven. Derimot vil det være til stor fordel for trafiken paa de nedenforliggende vande, at vandføringen blir mere jevn.

Der er ikke nogen almen eller offentlig interesse, som vil lide skade ved den projekterte regulering.

Reguleringsdammene tænkes holdt stengt i flomtiden om sommeren og høsten, saa at det nødvendige vand kan opsamles til de tider — især vinter og vaar — da vandtilførselen er liten. Uttapningen vil foregaa jevnt, saa at kun den nødvendige

vandføring opnaaes. I flomperioden vil den uregulerte del av nedslagsdistriktet skaffe tilstrækkelig driftsvand.

Det største fald, som kan tænkes nyttiggjort i Balmielven, er den hele nivaaforskjel mellem Kjellvatn og Langvatn, ca. 380 m. Men den rørledning, som er nødvendig der-til, vilde bli ca. 6 000 m. lang og det hele anlæg meget kostbart. Ovenfor Kjellvatn findes enkelte mindre fald, men de er paa grund av sin avsides beliggenhet uten nogen praktisk betydning.

Der er ingen andre bruk, som er interesserte i den regulering, som ønskes iverksat. Sulitelma gruber er den eneste tekniske bedrift, som er avhengig av dette vasdrag. Nedenfor Langvatnet findes nogen fald paa eiendomme, som tilhører det offentlige, men de vil ihvertfald kun ha fordel av regulering ovenfor.

I henhold til bergverkslovens § 18 kan et bergverk kræve avstaat av vedkommende grundeiere den grund, som er fornøden til vands opdæmning og ledning, og det til driften fornødne vand. Avstaaelsen gjælder for saa lang tid, som bergverksdriften overhodet varer. Imidlertid blev i 1900 samtykke til opdæmning kun meddelt for et tidsrum av indtil 50 aar. Dette var jo ganske vilkaarlig ansat. Heller ikke kan verket i længden være tjent med en tilladelse, hvortil der er knyttet som betingelse, at den naarsomhelst kan tilbakekaldes. Det synes indlysende, at et forbehold som det, der da blev tat om, at dæmningen pligtes fjernet, hvis det offentlige finder det paakrævet, nu ikke længer bør fastholdes, baade fordi det nu maa være sikkert, at bergverksdriften i Sulitjelma vil ha behov for den økede vandtilgang, saalænge virksomheten overhodet bestaar, og fordi man i de nu snart forløpne 12 aar maa ha vundet fuldstændig erfaring for, at der ikke er nogen offentlig eller anden interesse, som kan gjøre det paakrævet at fjerne den i henhold til samtykket av 1900 opførte dæmning. Efter bergverkslovens § 19 har grubeieren ogsaa et krav paa at beholde det fornødne driftsvand m. v., saalænge grubedriften varer. I

koncessionsloven av 18de september 1909, § 29, er det ogsaa uttrykkelig bestemt, at muterens ret efter bergverkslovgivningen til at erholde den grund og det vand, som er nødvendig til bergverksdriften, skal være uberørt av bestemmelseerne i denne lovs kap. III.

Da det er av overmaade stor interesse for selskapet, at det projekterte arbeide kan bli iverksat saa snart som mulig, tillater jeg mig at anmode om, at det ærede departement vil meddele mig snarest mulig, paa hvilke betingelser det vil samtykke i, at det utføres. Skulde overenskomst ikke kunne opnaaes mellem staten som grundeiere og selskapet, vil det bli nødvendig at tilstøve skjøn efter bergverkslovens §§ 18 og 20, kfr. sidstnævnte paragrafs ved lov av 18de september 1909, § 31, ændrede indhold.»

De i andragendet paaberaabte bilag vedlægges.

I skrivelse til amtmanden i Nordlands amt av 8de januar 1913 har sakfører Schjøberg i forbindelse med andragendet meddelt, at Sulitelma Aktiebolag er villig til at betale et vederlag for den ansøkte ret av ialt kr. 0,25 for hver hestekraft som indvindes og utnyttes efter gjennomførelsen av den opdæmning, som der er ansøkt om.

Med saken fulgte bl. a. utskrifter av Fauske og Saltdalens herredsstyrers beslutninger av henholdsvis 29de november og 13de december 1912. Begge herredsstyrer anbefaler enstemmig andragendet.

Amtmanden i Nordlands amt bemerker i skrivelse av 18de januar 1913 bl. a., at han ikke antar, at opdæmningen vil volde nævneværdig skade. Den tilbudte avgift finder han dog lav. Han anbefaler andragendet indvilget.

Av Landbruksdepartementets ovennævnte skrivelse av 18de mars 1913 hitsættes følgende:

«Balvatn er for tiden regulert av selskapet i henhold til mindelig overenskomst med det offentlige, idet nærværende departement i skrivelse til amtmanden i Nordlands amt av 24de august 1900 gav selska-

pet tilladelse til at opdømme Balvandet 1 $\frac{1}{2}$ meter over daværende vintervandstand saaledes, at selskapet blev meddelt fæste paa den for damanlægget nødvendige grund for et tidsrum av 50 aar fra 1ste juli 1900 at regne mot en aarlig avgift av kr. 1,00, idet der dog blev forbeholdt, at dæmningen pligtes fjernet, ifald det offentlige maatte anse det for paakrævet. I tilfælde av at andragendet indvilges, maa denne kontrakt antages at bortfalde.

Nærværende departement er av den opfatning, at det offentlige bør stille sig mest mulig imøtekommende likeoverfor det foreliggende andragende. Aktiebolagets virksomhet er av saa stor betydning saavel for de distrikter inden hvis omraade bergverket drives som for de mange arbeidere, som der er beskæftiget, at man finder at det foreliggende andragende bør indvilges, saaledes at der gives selskapet tilladelse til at forhøje reguleringsdammen i Balvatn til 4 meter og sænke utløpet til 1 meter samt til at opføre en reguleringsdam med høide 3,5 meter ved utløpet av Dorovatnene mot at selskapet erlægger en passende avgift, der dog antages at burde sættes betydelig høiere end tilbudt av selskapet.

Formentlig bør der tages forbehold om, at den paatænkte regulering og opdømning ikke skal være til hinder for en regulering og utbygning av det hele vasdrag og opstilles de i saa henseende nødvendige nærmere vilkaar. En saadan yderligere regulering kan tænkes foretat enten av et nyt selskap eller av det offentlige, og i begge tilfælder vilde det være litet heldig, om den nu paatænkte mindre opdømning skulde komme til at lægge vanskeligheter iveien for en videre regulering.

Man vedlægger en redegjørelse, datert 9de september 1912, med bilag, om forholdene langs vasdragene til og fra Langvandet utarbeidet av skogforvalteren i Salten, idet særlig henvises til redegjørelsens side 7—13.»

Den i Landbruksdepartementets skrivelse paaberaabte redegjørelse fra skogfor-

valteren i Salten, datert 9de september 1912, vedlægges.

Det uttales heri bl. a., at Balvandsvasdraget og Risvandsvasdraget maa betragtes som fløtningsvasdrag for skogprodukter fra Langvandets statsskog. Denne oplyses at bestaa bare av bjerk, hvorav der dog ikke er saa litet.

Vasdragsdirektøren har paa foranledning uttalt sig i skrivelse av 16de april 1913, hvorav hitsættes:

«Saavidt jeg av det foreliggende sparsomme hydrologiske materiale kan bedømme forholdet, synes den paaregnede økning av vandføringen at være rimelig ansat. Jeg tilføier, at de ved reguleringen opnaadde magasiner er saa betydelige, at de muliggjør en omtrent fuldstændig utjevning av Balmivasdragets vandføring. Nogen kraftindvinding av betydning som følge av yderligere regulering, saaledes som Landbruksdepartementet synes at anta, kan man derfor neppe regne med.

De sjøer, der agtes benyttet til reguleringsmagasiner, er saa store (henholdsvis 40 og 8 km.²), at de formentlig ikke kan ansees for i sin helhet at være privat eiendomsret undergit. Jeg maa derfor anta, at der til de paatænkte reguleringer utkræves kongelig tilladelse efter reguleringsloven (jfr. dens § 1, d). Kraftindvindingen, der i det 41 meter høie fald, som aktiebolaget agter at nyttiggjøre sig, er som nævnt beregnet til 2 000 h.k. Det ligger saaledes paa grænsen av, hvad der efter lov av 20de februar 1913 kan indvindes uten kongelig tilladelse. Det maa ogsaa efter de forøvrig meddelte oplysninger ansees sandsynlig, at der kan utvindes betydelig mere kraft i et fald. Schjølberg anfører, som det vil sees, at det største fald, som kan tænkes nyttiggjort i Balmielven er den hele nivaaforskjel mellem Kjelsvatn og Langvatn, ca. 380 meter, men bemerker, at anlægget vil bli meget kostbart. Den økning i vandføringen, som denne regulering vil medføre, nemlig 3,5 m.³, motsvarer i dette fald en kraftgevinst paa 17—18 000 nat. h.k. Jeg henviser i denne forbindelse ogsaa til hr. Schjølbergs skrivelse av 25de

mars 1911 til Landbruksdepartementet angaaende regulering og utbygning av vasdraget, hvorefter der i Balmivasdraget alene er projektert erholdt ialt 38 900 h.k.

Efter de foreliggende opplysninger og uttalelser fra distriktet antar jeg, at betingelserne for meddelelse av reguleringstilladelse, jfr. reguleringslovens § 9, er tilstede. De nærmere betingelser for saadan tilladelse finder jeg ikke at burde gaa ind paa nu, idet saken forutsættes at ville bli forelagt vasdragskommissionen til behandling.

Av det i reguleringslovens § 6 foreskrevne materiale mangler forslag til damreglement (§ 6, e) og opgave over de i vasdraget nytbare faldhøider (§ 6, f). Efter Schjølbergs skrivelse er det kun Sulitelma Aktiebolag og staten, som er interessert i reguleringen (jfr. § 6, g og § 10). Forøvrig antar jeg de foreliggende opplysninger er tilstrækkelige.

Forsaavidt ansøkeren har antydnet at ville skaffe sig den fornødne opdæmningsret i henhold til bergverkslovens §§ 18 og 20, saafremt akseptabel overenskomst ikke oppnaaes med staten som grundeier, bemerkes, at det formentlig er tvilsomt, om en saadan adgang staar selskapet aapen, efter at der er istandbragt en almindelig og uttømmende reguleringslov. I ethvert fald kan formentlig ikke bergverksloven benyttes til at erverve fornøden drivkraft for en transportbane.»

I skrivelse av 14de mai 1913 har Landbruksdepartementet avgitt en yderligere uttalelse, hvorav hitsættes følgende:

«Man skal gjøre oppmerksom paa, at der mellom det offentlige og bolaget har været ført forhandlinger om enkelte spørsmål, som antagelig nu vil kunne løses i forbindelse med de foreliggende andragender.

Som det vil være det ærede departement bekjent, blev det efter forlangende av konsul N. Persson og Sulitelma Aktiebolag den 3dje til 7de november 1892 avholdt en ekspropriationstakst i medhold av bergverkslovens § 18 til bestemmelse av den sta-

ten tilkommende erstatning for avgivelse av grund m. v. til driften av en del rekvirenterne tilhørende ertsforekomster. Ved kjendelse av 7de november 1892 blev skjønscitanterne kjendt berettiget til at ta i besiddelse en under forretningen nærmere beskrevet strækning av Langvandets statsalmenning i Skjerstad. I skrivelse til amtmanden i Nordlands amt av 24de december 1892 acquiescerte Indredepartementet ved ekspropriationen efter et nærmere betegnet alternativ og saaledes, at erstatningen blev at utrede engang for alle. Ekspropriationsbeløpet, kr. 17 500,00, blev derefter av Sulitelma Aktiebolag indbetalt.

Der opstod imidlertid senere tvil om hvilken raadighet bolaget hadde erhvervet over den eksproprierte grund, særlig om hvilken raadighet bolaget hadde over vandkraften. Bolaget synes at anta, at det har ret til at disponere over den i ekspropriationsforretningen omhandlede strækning paa hvilkensomhelst maate, saaledes ogsaa til at utnytte vandkraften inden strækningen, som om det hadde fuld eiendomsraadighet over samme. Departementet er av den opfatning, at en ekspropriationsforretning efter bergverkslovens § 18 alene hjemler eksproprianten en bruksret over grunden m. v. og kun i den utstrækning som det ved forretningen er anseet nødvendig av hensyn til grubedriften. Bolaget skulde derfor ikke i kraft av selve ekspropriationen kunne gjøre krav paa at disponere over vandkraften, naar denne som i nærværende tilfælde ikke under forretningen er anseet nødvendig for grubedriften og avgitt til denne. Skulde bolaget ha erhvervet raadighet over vandkraften, maatte denne erhvervelse støtte sig ikke paa ekspropriation men paa overenskomst. Det er da ogsaa selskapets opfatning at saa er tilfælde. Heri har det faat regjeringsadvokatens medhold. Herom tillater man sig at henvise til de med skrivelse herfra av 18de mars 1913 oversendte bilag, særlig til regjeringsadvokatens skrivelse til Landbruksdepartementet av 8de august 1906. Nærværende departement har ikke villet ta endelig standpunkt til det overmaade tvil-

somme spørsmål, idet man har ment, at det vilde være langt heldigere om det offentlige istedenfor at gaa til en tvilsom proces kunde faa spørsmålet løst, naar bolaget i sin tid henvendte sig til det offentlige for at faa tilladelse til ogsaa at utnytte den del av vasdraget, som ikke ligger inden det eksproprierede omraade. Man antar derfor at tiden nu er inde til at faa saken ordnet paa en heldig maate uanseet opfattelsen av retsspørsmålet.

I forbindelse hermed skal man videre under henvisning til skrivelse herfra av 18de mars 1913 bemerke, at Balvatn, som er beliggende utenfor den eksproprierede strækning, er regulert av bolaget. Denne regulering er foretat i henhold til en i gjenpart vedlagt skrivelse herfra til amtmanden i Nordlands amt av 24de august 1900, hvorved bolaget fik tilladelse til at opdømme Balvatn $1\frac{1}{2}$ meter over nuværende vintervandstand, saaledes at bolaget blev meddelt fæste paa den for damanlægget nødvendige grund for et tidsrum av 50 aar fra 1ste juli 1900 at regne mot en aarlig avgift av kr. 1,00, idet der dog forbeholdes at dæmningen pligtes fjernet, ifald det offentlige maatte anse det for paakrævet. Gjenpart av fæstebrevet vedlægges. Der har hersket nogen tvil om forståelsen av dette forbehold, særlig med hensyn til, hvad der maa forlanges for at det offentlige skal kunne anse sig berettiget til at kræve dæmningen fjernet. Det kan dog ikke være tvilsomt, at efter bolagets andragende maa det være adgang for det offentlige til at opsi fæstet. Forøvrig maa i tilfælde av at andragendet indvilges, kontrakten antages at bortfalde. Den fastsatte fæsteavgift maa selvfølgelig nu ansees for altfor lav.

Endvidere skal man gjøre opmerksom paa, at der mellem departementet og aktiebolaget er opstaat meningsforskjel om hvem retten til at bortfæste tomter inden det eksproprierede omraade tilligger. Bolaget har gaat ut fra, at retten tillaa det og lot utarbeide og tilstille departementet utkast til fæstekontrakt. I skrivelse til overretssakfører R. M. B. Schjølberg av 20de mai 1912,

hvorav gjenpart vedlægges, fandt departementet av principielle grunde at maatte fastholde at tomterne blir at bortfæste av det offentlige. Man vedla derfor et av departementet utarbeidet utkast til fæstekontrakt. Gjenpart av utkastet vedlægges. Samtidig meddelte man, at da det var av særlig betydning for Sulitelma kooperative selskap, som hadde andrat om at bli meddelt fæste, at faa sig anvist tomt snarest mulig, vilde man gaa med paa en særskilt ordning for handelsforeningen, saaledes at tomten blev anvist og bortfæstet av bolaget og fæstebrevet forelagt departementet til godkjendelse. Bolaget utfærdiget derefter fæstebrev for det kooperative selskap overensstemmende med vedlagte gjenpart hvorefter departementet under 13de november 1912 approberte fæstebrevet med det forbehold, at departementet derved ikke godkjendte nogen ret for bolaget til at bortfæste tomter inden det eksproprierede omraade.

Naar departementet fandt at maatte indta det standpunkt at bortfæste av tomter maatte finde sted av det offentlige, kom det av, at dette spørsmål henger sammen med spørsmålet om hvilken raadighet bolaget har over den eksproprierede grund. Naar dette sidste spørsmål blir løst eller falder bort som betydningsløst, antar departementet, at det ikke i og for sig er nogen grund til at fastholde kravet paa at bortfæstningen skal foretages av det offentlige. Tvertimot antar man at det vil være det heldigste at overlate ordningen med bortfæste av tomterne til selskapet, saafremt bortfæstningen ordnes ved en plan, godkjendt av vedkommende myndigheter og med let adgang for disse til at øve kontrol. Navnlig vil en saadan ordning frembyde fordele for arbeiderne, for hvem det jo ofte vil ha særdeles stor betydning at kunne faa begynde byggearbeidet straks.

Man henstiller at ordningen av spørsmålet om bortfæste av tomter ogsaa blir at overtas av det ærede departement. Det hører ogsaa nær sammen med spørsmålet om en reguleringsplan for bebyggelsen av den eksproprierede grund, jfr. forøvrig lov om

erhvervelse av vandfald, bergverk og anden fast eiendom av 18de september 1909, § 2, post 5 og 6.

Man tillater sig at anmode om at nærværende departement paa grund av den befatning som Indredepartementet og nærværende departement tidligere har hat med denne sak, maa bli git leilighet til at uttale sig om vilkaarene for indvilgelse av selskaps andragende, før disse vilkaar endelig fastsættes.»

Saken blev derefter forelagt vasdragskommissionen, av hvis uttalelse, der er datert 31te mai 1913, hitsættes:

«Vasdragskommissionens flertal (bestaaende av vasdragsdirektøren (Hugo Sørensen), Bugge, Grevi og Valentinsen) har ved behandlingen av nærværende sak fæstet oppmerksomheten ved, at en regulering overensstemmende med den foreliggende plan muliggjør en fullstendig utnyttelse av Balmielvens kraft, som efter den paaregnede vandføring 8 m.³ pr. sek. utgjør ca. 30 000 eff. h.k. nedenfor Kjellvatn. Man henviser i denne forbindelse til, at reguleringen er omtrent fullstendig, jfr. vasdragsdirektørens ovenciterte uttalelse. Det synes ganske urimelig, at selskapet ved den i 1892 foretagne erhvervelse skulde ha faat fuld raadighet over en kraftkilde, hvori der kan utvindes det mangedobbelte av hvad der var og endnu er nødvendig for bergverksdriftens behov. Man bemerker i denne forbindelse, at en erhvervelse i medhold av bergverkslovens § 18 saaledes som i dette tilfælde foretat ikke hjemler nogen eiendomsret, men kun en bruksret til det «fornødne vand», en bruksret, som bortfalder, saasnart bergverksdriften er nedlagt. Naar det ikke tidligere er fastslaat, hvor omfattende bolagets rettigheter er, ligger det nær at søke dette spørsmaal løst i forbindelse med den foreliggende reguleringssak.

Kommissionen slutter sig til den av Landbruksdepartementet uttalte opfatning, at der av hensyn til den stiling, hvori dette spørsmaal staar, bør optages forhandlinger med bolaget for om mulig at faa tilveiebragt

en overenskomst angaaende utstrækningen av dets rettigheter til vandfald m. v. Begge parter vil i lengden staa sig paa, at saadan ordning kommer istand.

Da de betingelser, som i tilfælde blir at opstille i anledning av den omhandlede regulering selvsagt vil være væsentlig avhengig av, hvorvidt en saadan overenskomst kommer istand og eventuelt med hvilket resultat for staten, maa efter kommissionens opfatning vilkaarene for reguleringen bli at medta under de optagendes forhandlinger.

Av hensyn til den store betydning, som bolagets virksomhet har saavel for distriktet som for de mange arbeidere, som det beskæftiger, er det selvsagt ønskelig, at bolaget gives adgang til at erholde den kraft, som er nødvendig for bergverksdriftens behov. Dette udelukker imidlertid ikke, at man tar tilbørlig hensyn ogsaa til staten som vandfaldseier. Begge parter interesser antages at kunne bli ivaretat paa den nævnte maate.

Skulde de antydede forhandlinger ikke føre til et for staten rimelig resultat, antar kommissionen, at det for det offentlige vil være uten risiko, at ansøkeren saaledes som han selv antyder, søker at løse saken ved at tilstevne skjøn efter bergverkslovens §§ 18 og 20. Man peker i denne forbindelse paa, at den regulering, som allerede er gjennomført, er mere end tilstrækkelig til at dekke det av bolaget opgivne kraftbehov, naar der kun utnyttes tilstrækkelig store faldhøider.

I henhold til ovenstaaende tillater vasdragskommissionens ovennævnte flertal sig at henstille, at der optages forhandlinger mellem staten og bolaget for om mulig at faa tilveiebragt overenskomst angaaende utstrækningen av de rettigheter til vandfald m. v., som bolaget efter den foretagne erhvervelse sitter inde med. Vilkaarene for

en eventuel reguleringsstilladelse anbefales medtatt under disse forhandlinger.

Da det dreier sig om disposition over statseiendom henstilles, at resultatet av forhandlingerne forelægges Stortinget.

Et mindretal, Lund, finder, at der ikke foreligger nogen grund eller opfordring for vasdragskommissionen til at uttale sig om de i denne sak forekommende juridiske spørsmål, hverken om forstaaelsen av bergverksloven eller om selskapets større eller mindre eiendomsret til vedkommende terrang eller vandkraft. Jeg finder det selvfølgelig ønskelig, at disse spørsmål ordnes ved forhandling, ikke ved retstvist, og det forekommer mig, at det av selskapet gjorte tilbud maatte danne et brukbart grundlag for saadanne forhandlinger.

Vasdragskommissionens medlemmer er neppe kompetente til at uttale sig om, hvor stort en bergverksdrifts kraftbehov er. Jeg vil kun som en formentlig uomtvistelig sats uttale, at der nu i bergverksdriften er behov for ganske anderledes store kraftmengder end tidligere, og at man derfor ingenlunde kan avvise selskapets paastand om, at den hele kraftmengde behøves for bergverksdriften, som uberettiget.

Uanseet de juridiske spørsmål finder jeg, at regulering av Balvand i øiemed at skaffe forøket kraft til Sulitjelmas industri er en for distriktet overordentlig gavnlig foranstaltning, som fra det offentliges side bør møtes med den størst mulige velvilje og imøtekommenhet.

Statens interesser av den i disse øde trakter forekommende vandkraft er i virkeligheten ingen. Ti staten kan ikke selv utnytte den. Men selskapets utnyttelse av kraften vil for distriktet medføre økonomisk fremgang og øket velvære. Jeg vil i denne forbindelse ikke undlate at nævne, hvilken stor fordel det vil være for distriktet, om selskapet — ved anvendelse av forøket kraft — kan faa utnyttet den ved hyttdriften frembragte svovlsyring og derved faa fjernet den generende og ødelæggende svovlrøk. Nogen skade vil reguleringen absolut ikke foraarsake. Den «fløtning»

(av birk), som skoginspektøren nævner, er vistnok uten nogensomhelst betydning.

En reguleringsstilladelse øver ingen indflydelse med hensyn til ansøkerens eiendomsret eller juridiske forhold forøvrig.

I henhold til ovenstaaende vil jeg paa det bedste anbefale at reguleringsstilladelse meddeles.»

Vasdragskommissionens uttalelse blev derefter i ekstrakt forelagt sakfører R. M. B. Schjølberg, der i skrivelse av 12te juli 1913 bemerker følgende:

«Jeg skal meddele, at det ligger ganske utenfor hensigten med den ansøkte regulering at utnytte den hele faldhøide mellem Kjelvatn og Langvatn. En saadan utnyttelse vilde for det første bli meget kostbar i anlæg og selskapet har ikke for tiden bruk til sin bergverksdrift for den kraft som derved kan utvindes. For det andet maatte isaafald verkets nuværende kraftstation fuldstændig ombygges, da hverken den forhaandenværende rørledning eller turbinerne kan benyttes for større faldhøide end ca. 41 meter.

Det har saaledes ikke været selskapets hensigt ved den nu ansøkte regulering at skaffe sig anledning til at disponere over mere kraft end der for tiden nødvendig behøves, hvis den planlagte utvidelse av bergverksdriften og hensigtsmæssigere anordning av kommunikationerne skal kunne finde sted.

Jeg medsender profil over Balmielven, utarbeidet efter Den geografiske Opmaalings kart til belysning av forholdet med hensyn til faldhøiderne i elven. Det vil derav sees, at det er ganske upraktisk nu at gaa til at utnytte den hele faldhøide mellem Kjelvatn og Langvatn for at opnaa en saa forholdsvis ubetydelig kraftforøkelse som nu er nødvendig for bergverksdriften.

Det er formentlig riktig, som av vasdragskommissionens flertal anført, at den ansøkte opdæmning kan gi anledning til at erholde ca. 30 000 eff. h.k. nedenfor Kjelvatn, men jeg antar, at der fra selskapets side ikke vil være noget til hinder for, at det avgir en erklæring om, at det ikke skal

utnytte mere end den kraft, som kan indvindes, ved utbygning av større faldhøide, end staten til enhver tid har samtykket i. Staten vil da ha det i sin haand at paase, at selskapet ikke benytter den ved reguleringstilladelsen givne ret paa nogen maate som strider mot eller gaar utenfor de rettigheter, som staten i sin tid har tilstaat selskapet, fordi hensynet til at skape en bergverksindustri i Nordland gjorde det nødvendig at gi selskapet friere hender og lettere vilkaar end man nu maaske vilde ha indrømmet efterat man gjennom selskapets virksomhet har faat bevist, at det, trods alle naturhindringer, gaar an at opretholde bergverksdrift i stor maalestok aaret rundt nordenfor polarcirkelen.

Omfanget av de rettigheter, som selskapet i sin tid med statens samtykke har erhvervet, synes mig at være klart. Selskapet har mig bekjendt aldrig paastaat at tilkomme nogen videre gaaende ret og heller ikke har det mig bekjendt av det offentlige været hævdet, at selskapet har overskredet sin ret. At det skulde være statens hensigt nu at beskjære selskapets ret, fordi det ansøker om tilladelse til en regulering, som er den hensigtsmæssigste og mest økonomiske maate at fremme bergverksdriften paa, kan jeg ikke tænke mig. Jeg ser, at vasdragskommissionens flertal har anerkjendt betydningen av selskapets virksomhet for distriktet og de mange arbeidere, som der har sit levebrød, og jeg skal i den forbindelse nævne, at der i 1912 i Sulitjelma blev utbetalt i lønninger kr. 2 057 360,00. — Men selskapet har ogsaa en stor betydning for staten og denne betydning vil ikke bli mindre efter den foreslaaede forhøielse av statskat paa formue. For budgetaaret 1913—14 vil selskapet i det hele ha at betale i skat av sin formue og virksomhet her i landet over kr. 100 000,00. Og naar de utvidelser av driften, som er avhængig av den ansøkte regulering indvilgelse, er gjennomført, vil baade lønningsbeløpet og skattebeløpet stige betydelig, maaske med ca. 30 %.

Staten er eier og dispositionsberettiget over kraftkilderne, reguleringsbassøngerne

Balvatn og Dorovata, og kan selvfølgelig stille sine betingelser, men selskapet maa formentlig med fuld føie kunne vente, at disse betingelser vil bli saa rimelige som mulig i betragtning av den store nytte, som dets virksomhet har gjort ikke alene Nordland, men ogsaa staten. Jeg vil i denne forbindelse ogsaa fremholde, at driftsutvidelsen i Sulitjelma vil være det viktigste middel til at paaskynde bygningen av et kobberekstraktionsverk i Norge, som selskapet da inden kort tid vil kunne skaffe det nødvendige raastof.

Jeg vil videre nævne, at der for tiden føres forhandlinger om indførelse av elektrisk smeltning av raamalm i Sulitjelma og at dertil ogsaa i tilfælde vil behøves mere kraft end selskapet nu har utbygget. Hvis dette kan gjennomføres, vil det faa betydning ogsaa for andre forekomster av fattig kobbermalm i Norge.

Den ansøkte regulerings utførelse vil gjøre det mulig at skaffe elektrisk drivkraft til Sulitjelmabanen, hvis hovedformaal og eneste berettigelse er transporten av malm og fornødenheter til driften og den befolkning, som lever av den. Det kan derfor ikke med føie siges, at anvendelse av kraft i dette øiemed er i strid med den av selskapet erhvervede ret eller ligger utenfor denne.»

Under henvisning til det i sakfører Schjølbergs skrivelse anførte utbad departementet sig under 21de juni 1913 Landbruksdepartementets yderligere uttalelse — navnlig om, hvorvidt den ansøkte reguleringstilladelse antoges i tilfælde at burde meddeles paa det Schjølberg angivne grundlag.

I skrivelse av 27de s. md. uttalte Landbruksdepartementet følgende:

«Idet man gaar ut fra, at det som av overretssakfører Schjølberg oplyst, ikke har været bolagets hensigt ved reguleringen at skaffe sig anledning til at disponere over mere kraft end der for tiden nødvendig behøves til den planlagte utvidelse av bergverksdriften og en hensigtsmessigere ordning av kommunikationerne skal man i anledning av vasdragskommissionens uttalelse meddele:

Landbruksdepartementet anser det ikke nødvendig av hensynet til det heromhandlede andragende, hvis indvilgelse av forskjellige grunde synes paakrævet, at faa avgjort omfanget av bolagets ret til grund og vand inden det omraade som selskapet besidder, men man vil anse de interesser som henhører under nærværende departement tilstrækkelig varetat, naar vasdragskommissionen ved sin uttalelse gaar ut fra den forutsætning, at den regulering, som det nu ansøkes om, ikke falder indenfor de rettigheter, som bolaget ved ekspropriationsforretningen den 3de—7de november 1892 fik avgit, og videre at den ret, som bolaget har i medhold av fæstebrevet av 28de september 1900 til at opdømme Balvatn, ansees bortfaldt ved den nye tilladelse som maatte bli meddelt selskapet.

Man skal forøvrig bemerke, at man antar, at den ansøkte reguleringstilladelse i tilfælde bør meddeles paa det i det ærede departements skrivelse omhandlede av overretssaksfører Schjølberg angivne grundlag, saaledes at bolaget, før tilladelsen blir meddelt, avgir erklæring om at det ikke skal utnytte mere av den kraft som kan indvindes ved utbygningen av større faldhøide end staten til enhver tid har samtykket i.

Man finder derhos at det bør tages under overveielse om det ikke kunde være grund til at det ved den resolution, hvorved tilladelsen gives, blir tatt følgende forbehold:

«Ved at meddele denne tilladelse har det offentlige ikke avgit nogen erkjendelse av en for bolaget bestaaende ret til at utnytte vandkraften eller den av staten avgivne grund paa anden maate eller i videre utstrækning end bergverksloven av 14de juli 1842 med senere tillægslove hjemler.»

Saken blev med departementets skrivelse av 3dje juli 1913 paany forelagt vasdragskommissionen. Idet man erklærte i det væsentlige at kunne slutte sig til Landbruksdepartementets uttalelse, hvorefter den ansøkte reguleringstilladelse antoges at kunne meddeles paa det av saksfører Schjølberg senest angivne grundlag, utbad man sig kommissionens uttalelse om de betingelser

og forbehold, der antoges at burde opstilles for den ansøkte reguleringstilladelse.

Av vasdragskommissionens uttalelse, der er datert 12te september 1913; hitsættes følgende:

«Idet kommissionen etterkommer denne anmodning skal den bemerke, at den prinsipielt fastholder den opfatning, som har faat uttrykk i dens uttalelse av mai d. a.: at det vilde været det heldigste, om det hele forhold var bli klargjort gjennom forhandling med selskapet. Skal reguleringstilladelse nu meddeles, finder kommissionen subsidiært at kunne tilraade, at den gives med de av Landbruksdepartementet antydde forbehold. Dog antar man det bør tilføies, at det kun er til utnyttelse av 41 m. fald at staten hittil har meddelt samtykke. Det tør ogsaa være grund til at sette som vilkaar, at den ret, som bolaget har i medhold av fæstebrev av 28de september 1900 til at opdømme Balvatn, bortfalder. I posterne 19—21 i nedenstaaende forslag til betingelser er disse forbehold indtat.

Bødtker, som ikke deltok i sakens behandling i mai d. a., er i det væsentlige enig i oberstløytnant Lunds særvotum i saken (se protokoll fra kommissionens møte 26de mai d. a.)

I henhold til ovenstaaende vil Vasdragskommissionen foreslaa, at der til en eventuel tilladelse til at regulere Balvatn og Dorovatnene efter den foreliggende plan knyttes følgende betingelser:

1.

Reguleringstilladelsen, der ikke kan overdrages, meddeles for et tidsrum av 1) aar, regnet fra resolutionens datum. Ved reguleringstidens utløp kan reguleringsanlæggene, dersom det findes paakrævet av almene hensyn, forlanges fjernet og den tidligere bestaaende tilstand gjenoprettet. Reguleringsanlæggene eier tilstaaes om saadant forlangende stilles, en av vedkommende regjeringsdepartement fastsat frist til an-

1) Bugge og Bødtker foreslaar 75 aar, vasdragsdirektøren, Grivi og Valentinsen foreslaar 60 aar.

læggene nedlægges. Kræves anlæggene ikke fjernet, kan fornyet reguleringstilladelse meddeles vasdragets vandfalds- og brukseiere for det tidsrum og forøvrig paa de betingelser, som den da gjældende lovgivning opstiller til beskyttelse for almene interesser. Kommer en saadan ordning ikke istand, kan staten overta driften av reguleringsanlæggene og paalægge de eiere av bruk og vandfald i vasdraget, som benytter det ved reguleringen tilveiebragte forøkede driftsvand, at erlægge en avgift for benyttelsen derav, som svarer til, hvad reguleringsanlæggene eier vilde hat at bære av utgifter, om ny reguleringstilladelse efter det foranstaaende var blit meddelt.

Anlæggene kan ikke nedlægges uten statsmyndigheternes samtykke.

2.

For den forøkelse av vandkraften, som ved reguleringen tilflyter eiere av vandfald eller bruk i vasdraget, skal der av disse, naar og efterhvert som den forøkede vandkraft tages i bruk, erlægges følgende aarlige avgifter:

I henhold til lov av 4de august 1911, § 12 a, til de kommuner, hvis interesser paa virkes av reguleringsanlæggene, kr. 1) pr. naturhestekraft.

I henhold til samme lovs § 12 b til staten kr. 2) pr. naturhestekraft.

Vasdragsdirektøren, Grivi og Valentinsen vil ha tilføiet, at avgifterne er sat saa lavt av hensyn til kraftens anvendelse til det av søkeren opgivne specielle formaal.

Økningen beregnes med utgangspunkt i vasdragets lavvandføring før reguleringen, d. v. s. den vandføring, som før reguleringen erfaringsmessig har kunnet paaregnes aar om andet i 350 dage av aaret. Hvad der skal ansees som vasdragets lavvandføring avgjøres med bindende virkning av vedkommende regjeringsdepartement efter indstilling av vasdragskommissionen.

1) Bugge og Bødtker foreslaar kr. 0,20, vasdragsdirektøren, Grivi og Valentinsen kr. 0,40.

2) Bugge og Bødtker foreslaar kr. 0,40, vasdragsdirektøren, Grivi og Valentinsen kr. 0,60.

3.

For den i punkt 2 omhandlede forøkelse av vandkraften skal koncessionshaveren derhos i henhold til forannævnte lovs § 16, erlægge en godtgjørelse en gang for alle til staten av kr. 1) for hver ved reguleringen indvunden naturhestekraft. Godtgjørelsen blir at erlægge, efterhvert som de forskjellige vandfald i vasdraget tar reguleringsanlæggene i bruk.

4.

Av den for hvert vandfald eller bruk indvundne økning av kraften (beregnet som angit i punkt 2) utover 1 000 naturhestekræfter skal, efterhvert som utbygning sker, paa forlangende avgives indtil 5 pct. til de kommuner, hvor kraftanlæggene er beliggende, eller andre interesserte kommuner efter nærmere bestemmelse av vedkommende departement. Energien anvendes til forsyning av disse eller deres indvaanere med kraft til lys, varme, gaardsbruk, haandverk eller smaaindustri. Anlægget har ret til at fordre et varsel av mindst 2 aar for hver gang kraften uttages. Kraften skal leveres efter en maksimalpris beregnet paa at dække produktionsomkostningerne med et tillæg av 20 0/0. Størrelsen av produktionsomkostningerne, hvori medregnes 6 0/0 forrentning av anlægskapitalen, fastsættes ved overenskomst mellem vedkommende departement og anlæggets eier eller i mangel herav ved lovlign skjøn. Denne fastsættelse kan saavel av departementet som av koncessionshaveren forlanges revidert hvert 5te aar. Kraften avgives i den form, hvori den produceres. Elektrisk kraft uttages i kraftstationen eller fra fjernledningen.

Det forbeholdes likeledes staten ret til paa samme vilkaar i hvilket som helst øiemed at utta andre 5 0/0 av kraftøkningen over 1 000 naturhestekræfter.

5.

De fornødne nærmere bestemmelser med hensyn til beregningen av de i punkt

1) Bødtker foreslaar kr. 0,50, vasdragsdirektøren, Bugge, Grivi og Valentinsen kr. 2,00.

terne 2 og 3 omhandlede avgifter, disses erlæggelse og kontrol med vandforbruget samt angaaende avgivelse av kraft blir med bindende virkning for hvert enkelt tilfælde at træffe av vedkommende regjeringsdepartement.

6.

Arbeidet skal paabegyndes inden en frist av 2 aar efter tilladelsens meddelelse og fuldføres inden en yderligere frist av 5 aar.

Ved tidsberegningerne medregnes ikke den tid, som det paa grund av overordentlige tildragelser (vis major) har været umulig at utnytte.

For hver dag, nogen av disse frister uten tilladelse meddelt av Kongen maatte oversittes, erlægger koncessionshaveren en løpende mulkt til statskassen av kr. 50,00.

7.

Koncessionshaveren tilpligtes, forinden arbeidet paabegyndes, at forelægge vedkommende departement arbeidstegninger for dammene m. v., saaledes at arbeidet ikke kan iverksættes, forinden planerne av vedkommende departement er approbert. Anlæggene skal utføres paa en solid maate. Deres utførelse saavelsom deres senere vedlikehold og drift undergives offentlig tilsyn. De hermed forbundne utgifter utredes av anlæggenes eier. Saafremt særskilt politiofsyn i anledning av arbeidets utførelse av amtmanden findes nødvendig, pligter eieren endvidere at utrede utgifterne herved.

Anlæggenes eier pligter paa forlangende av vedkommende departement at stille til raadighet for det offentlige sundhetsvæsen uten godtgjørelse et for øiemedet tjenlig isolationslokale med fornødent utstyr beregnet paa et saa stort antal patienter, som departementet bestemmer.

8.

Arbeidet blir saavidt mulig at utføre ved norske funktionærer og arbeidere. Norsk arbeide og norsk materiel anvendes, forsaavidt det kan erholdes like saa godt, tilstrækkelig hurtig og til en pris, der ikke med mere end 10 — ti — procent overstiger

den pris, hvortil materiel kan erholdes fra utlandet.

Vedkommende departement kan tilstede undtagelse fra disse regler, naar særegne hensyn gjør det paakrævet.

For hver dag, som en person i strid med foranstaaende bestemmelser er i selskapets tjeneste, erlægges til statskassen en løpende mulkt, stor kr. 50,00.

For overtrædelse av den i nærværende post omhandlede bestemmelse om anvendelse av norsk arbeide og norsk materiel erlægger koncessionshaveren for hver gang en tvangsmulkt av indtil 15 % av værdien efter departementets bestemmelse.

I tilfælde av tvist angaaende sidste punkt avgjøres spørsmålet av to mænd, av hvilke departementet og selskapet hver vælger en, samt av en av disse tilkaldt opmand. Saafremt enighet ikke opnaaes ved valg av opmand, opnævnes denne av amtmanden i Nordlands amt.

Hvem der skal bære omkostningerne ved skjønnets bestemmes av skjønsmyndene.

9.

Reguleringsdammene blir at manøvrere efter et av Kongen utfærdiget reglement. Til at forestaa manøvreringen antages norske statsborgere, som godtages av vedkommende regjeringsdepartement. Reglementet maa bl. a. ogsaa indeholde bestemmelse om slipning av nødvendig vand paa den for fløtningen beleilige tid.

Forsaavidt dammene manøvreres i strid med reglementet, kan koncessionshaveren paalægges en konventionalbot til statskassen av indtil kr. 2 000,00 for hver gang efter departementets nærmere bestemmelse.

10.

Reguleringsanlæggenes eier skal efter nærmere bestemmelse av departementet utføre de hydrologiske iagttagelser, som i det offentlige interesse findes paakrævet, og stille det herved indvundne materiale til disposition for det offentlige. De tillatte opdæmningshøider og de tillatte laveste tapningsgrænser skal betegnes ved faste og tydelige vandstandsmerker.

11.

Eieren skal uten vederlag for de utførte anlæg finde sig i enhver yderligere regulering i vedkommende vasdrag, som ikke forringer den tillatte regulerings effekt.

12.

Ved damanlæggene skal der tillates truffet de fornødne militære foranstaltninger for sprængning i krigstilfælde, uten at anlæggets eier har krav paa godtgjørelse eller erstatning for de herav følgende ulemper eller indskrænkninger med hensyn til anlæggene eller deres benyttelse likesom anlæggenes eier uten godtgjørelse maa finde sig i den bruk av anlæggene, som sker i krigsøiemed.

13.

Reguleringsanlæggenes eier tilpligtes at træffe saadanne anordninger ved anlæggene og i tilfælde i vasdraget nedenfor disse samt at avgi vand i saadan utstrækning, at den almindelige fløtning besværes saa litet som mulig ved reguleringen. Spørsmålet om hvilke forføininger der i henhold hertil blir at træffe avgjøres ved overenskomst med fløtningen, eller hvis saadan ikke kan opnaaes, ved skjøn.

Skade eller ulempe for fløtningen, der ikke paa denne maate avhjelpes, blir at erstatte de fløtningsberettigede overensstemmende med reguleringslovens § 15.

14.

Departementet kan under særlige omstændigheter meddele vandfalds- eller bruks-eier, som ikke er medeier i reguleringsanlæggene, tilladelse til at benytte det ved reguleringen tilveiebragte driftsvand, mot at han til reguleringsanlæggenes eier erlægger en aarlig godtgjørelse, som i tviststilfælde fastsettes av departementet efter indstilling av vasdragskommissionen.

15.

Koncessionshaveren tilpligtes paa forlangende av vedkommende departement at stille reguleringsanlæggene tilhørende veier og broer til fri avbenyttelse for almenheten.

16.

For opfyldelsen av de forpligtelser, som ved anlæggene eller disses drift paadrages likeoverfor andre, saavel som for overholdelsen av de i tilladelsen opstillede betingelser, stilles av koncessionshaveren sikkerhet for et beløp av indtil kr. 10 000,00 efter nærmere bestemmelse av vedkommende regjeringsdepartement.

17.

Tilladelsen blir at tinglyse inden de tinglag, hvor reguleringsanlæggene er beliggende.

Til sikkerhet for de forpligtelser, som i henhold til nærværende tilladelse maatte paahvile eiendomme eller bruk i vasdraget, blir derhos at foreta tinglysning til anførsel paa vedkommende eiendommers eller bruks folier i panteregistret.

18.

Koncessionshaveren underkåster sig de bestemmelser, som til kontrol med foranstaaende betingelsers overholdelse maatte bli truffet av vedkommende departement.

19.

Nærværende tilladelse er betinget av, at Sulitelma Aktiebolags Gruber avgir erklæring om at bolaget ikke skal utnytte mere av den kraft, som kan indvindes, ved utbygning av større faldhøide, end staten til enhver tid har samtykket i, hvilket før tiden er 41 meter.

20.

Ved at meddele denne tilladelse har det offentlige ikke avgit nogen erkjendelse av en for bolaget bestaaende ret til at utnytte vandkraften eller den av staten avgivne grund paa anden maate eller i videre utstrækning end bergverksloven av 14de juli 1842 med senere tillægslove hjemler.

21.

Samtidig med at nærværende tilladelse meddeles bortfalder den ret, som bolaget i medhold av fæstebrev av 28de september 1900 har til at opdømme Balvatn.

Landbruksdepartementet har paa foranledning i skrivelse av 18de september 1913

uttalt, at det ikke har noget at erindre ved de av vasdragskommissionen foreslaaede betingelser.

Andragendet har været kundgjort paa lovbefalt maate den 7de og 9de mai 1913.

Angaaende den paaregnelige vandføring i Sulitjelmavasdraget har man fra vasdragsdirektøren mottat en skrivelse, datert 26de september 1913, der hitsættes:

«Under 15de april f. a. blev vasdragsdirektøren av det ærede departement anmodet om at la foreta hydrologiske undersøkelser til bestemmelse av vandføringen i Langvandets vasdrag (Sulitjelmavasdraget) i Fauske og Skjerstad herreder i Nordlands amt.

Disse undersøkelser, som blev sat igang i mai f. a., er ikke avsluttet. Noget endelig resultat av undersøkelserne kan derfor ikke endnu meddeles. Men da det er mig bekjendt, at Sulitelma Aktiebolags andragende om tilladelse til at foreta en regulering av Balmielven er under behandling i departementet, vil jeg ikke undlate at gjøre opmerksom paa, at den planlagte regulering efter de foretagne undersøkelser maa antages at ville forøke vandføringen i Balmielven til ca. 12 m.³ pr. sekund. Under den tidligere behandling har man, som det vil være det ærede departement bekjendt, gaat ut fra, at den regulerte vandføring vilde bli 8 m.³ pr. sekund.»

Departementet skal bemerke følgende:

Den ansøkte regulering vil, saafremt vandføringen derved økes fra ca. 4,5 til ca. 8 m.³ pr. sek. saaledes som i andragendet oppgit, for den samlede faldhøide mellem Kjelvatn og Langvatn (hvilken efter ansøkerens opgivende er den største faldhøide som kan tænkes nyttiggjort i Balmielven) bringe en kraftforøkelse av 17 000—18 000 naturh.k. Et saadant anslag vil dog angivelig bli meget kostbart. I det fald paa 41 meter, hvor Sulitelma Aktiebolag ifølge de foreslaaede betingelser skal kunne nyttiggjøre den ved reguleringen indvundne kraft, vil denne under samme forutsætning

med hensyn til vandføringen utgjøre ca. 2 000 eff. h.k.

Imidlertid har vasdragsdirektøren, som det sees av den ovenfor gjengivne skrivelse av 26de september 1913 paa grundlag av endel foretagne hydrologiske undersøkelser oplyst, at den planlagte regulering maa antages at ville forøke vandføringen i Balmielven til ca. 12 m.³ pr. sek. Isaafald vil den ovenfor beregnede kraftforøkelse maatte forhøies med henved 100 0/0.

Reguleringsgjennomførelse er efter hvad selskapet oplyser en nødvendig betingelse for ønskelig utvidelse og tildels omlegning av bedriften, saa denne kan bli rational og følge med i utviklingen paa de forskjellige tekniske omraader. Endel av kraften vil bli anvendt til elektrisk drift av Sulitjelmabanen, der tjener til transport av malmen og fornødenheter til driften og dens befolkning.

Reguleringsbassængerne er beliggende over skoggrænsen og i helt udyrkbart terræng fjernt fra al bebyggelse. Skadevirkningerne omkring bassængerne maa derfor antages at bli ganske forsvindende. Heller ikke nedenfor i vasdraget vil der efter de foreliggende uttalelser opstaa skadevirkninger av synderlig betydning som følge av reguleringen. Av skogforvalteren i Salten er oplyst, at vasdraget tjener til fløtning av ved (bjerke) fra Langvandets statsskog. Der uttales dog intet angaaende reguleringens virkninger for fløtningen (jfr. forøvrig de opstilte betingelsers post 9 og 13).

De i reguleringslovens § 9 angivne forutsætninger for meddelelse av reguleringstilladelse antages i henhold til det anførte at være tilstede.

Departementet antar, at der knytter sig betydelige interesser saavel for vedkommende distrikt som for det offentlige til grubedriften ved Sulitjelma og finder derfor at denne bør støttes gjennom indvilgelse av den ansøkte reguleringstilladelse.

Efter forhandling med ansøkeren har departementet i henhold til reguleringsloven av 4de august 1911 utarbeidet vedlagte utkast til betingelser for reguleringstilladelsen.

Som det vil sees er der foreslaaet en tidsbegrænsning av 60 aar, dog saaledes, at reguleringstilladelsen altid bortfalder, hvis bergverksvirksomheten ophører. I henhold til lovens § 12 har man foreslaaet betinget aarlige avgifter til vedkommende kommuner med kr. 0,40 og til staten med kr. 0,60 pr. indvunden naturh.k. Derhos er betinget en godtgjørelse en gang for alle av kr. 2,00 for hver indvunden naturh.k., idet reguleringsbassængerne ikke kan antages i sin helhet at være eiendomsret undergit. Ved ansættelsen av avgifterne har man bl. a. tat i betragtning paa den ene side, at den kraft, der vil indvindes, maa antages at være særdeles værdifuld for ansøkeren, og paa den anden side at skadevirkningerne vil bli smaa. Reguleringsdammene skal manøvreres efter reglementer utfærdiget av Kongen. Reglementerne skal indeholde bestemmelse om slipning av nødvendig vand paa den for fløtningen beleilige tid (post 9).

Forslag til manøvreringsreglement er endnu ikke fremlagt. Paa grund av de stedlige forhold og da Sulitelma Aktiebolag er den eneste bedrift der utnytter fald i vasdraget, antages der imidlertid ikke at være nogen betænkelighet forbundet hermed. Man vil imidlertid saafremt andragendet indvilges, dra omsorg for at reglementet istandbringes snarest mulig.

Departementet har søkt at faa ansøkeren til at gaa med paa en bestemmelse om, at norske funktionærer og arbeidere saavidt mulig skulde anvendes ved selskapets hele bedrift i Sulitjelma — ikke blot ved utførelsen og betjeningen av reguleringsanlægget og kraftstationen m. v. Selskapets styre har imidlertid vægret sig ved at akseptere dette. Man er derfor blit staaende ved den i betingelsernes post 8 valgte form, idet man overfor selskapet har uttalt, at forutsættningen er, at spørsmålet om at la betingelsen gjælde selskapets hele bedrift blir at løse i forbindelse med en projektert større regulering og utbygning av vandfald i Sulitjelma, og at der fra selskapets side ikke vil gjøres nogen indvending mot, at en bestemmelse væsentlig som den først antydede indtages i

koncessionen for den nye regulering, forsaavidt der opnaaes enighet om de øvrige vilkaar.

Det av Landbruksdepartementet omhandlede spørsmaal om retten til at bortfæste tomter inden det av selskapet og konsul Persson i 1892 eksproprierte areal til drift av endel ertsforekomster vil av departementet bli optat til nærmere forhandling med selskapet.

I henhold til det anførte vil man saaledes anbefale, at der meddeles Sulitelma Aktiebolag tilladelse til at foreta den ansøkte regulering av Balvatn og Dorovatnene.

Man har gjort ansøkeren oppmerksom paa, at der ved en eventuel tilladelse selvfølgelig ikke er frafaldt erstatning for staten som grundeier, og at der herom i tilfælde blir at forhandle med Landbruksdepartementet (jfr. reguleringslovens § 15).

Det antages ikke at være grund til efter reguleringslovens § 8 at forelægge saken for Stortinget.

Man tillater sig saaledes at
indstille:

At det i henhold til lov om vasdragsreguleringer i industrielt øiemed av 4de august 1911 tillates Sulitelma Aktiebolag i det væsentlige overensstemmende med fremlagte planer at foreta en regulering av Balmielven ved opdæmning av Balvatn og Dorovatnene paa de i vedlagte utkast opstillede betingelser.

Betingelser

for regulering av Balmielven.

1.

Reguleringstilladelsen, der ikke kan overdrages, meddeles for et tidsrum av 60 — seksti — aar regnet fra resolutionens datum. Ved reguleringtidens utløp er staten berettiget til at kræve reguleringsanlæggene med tilhørende grund og øvrige rettigheter og de av hensyn til reguleringen opførte bygninger og indretninger avstaaet til det offentlige uten vederlag.

Spørsmålet om, hvilke bygninger og indretninger, der skal ansees opført av hen-

syn til reguleringen, avgjøres i tvisttilfælde ved skjøn efter lagretteslovens § 23.

Ønsker staten ikke at overta anleggene og der heller ikke opnaes enighet om ny koncession, pligter koncesionshaveren paa egen bekostning og vaagnad at fjerne anleggene.

Anleggene kan ikke nedlægges uten statsmyndigheternes samtykke.

Reguleringstilladelsen bortfalder, hvis bergverksvirksomheten ophører.

2.

For den forøkelse av vandkraften, som ved reguleringen tilflyter eiere av vandfald eller bruk i vasdraget, skal disse erlægge følgende aarlige avgifter:

I henhold til lov av 4de august 1911, § 12 a, til de kommuner, hvis interesser paa- virkes av reguleringsanleggene, kr. 0,40 pr. naturhestekraft, naar og efterhvert som den forøkede vandkraft tages i bruk.

I henhold til samme lovs § 12 b til staten paa samme maatte kr. 0,60 pr. naturhestekraft.

Økningen beregnes med utgangspunkt i vasdragets lavvandføring før reguleringen, d. v. s. den vandføring, som før reguleringen erfaringsmæssig har kunnet paaregnes aar om andet i 350 dage av aaret.

Hvad der skal ansees som vasdragets lavvandføring avgjøres med bindende virkning av vedkommende regjeringsdepartement efter indstilling av vasdragskommissionen.

3.

For den i punkt 2 omhandlede forøkelse av vandkraften skal koncesionshaveren i henhold til forannævnte lovs § 16 erlægge en godtgjørelse en gang for alle til staten av kr. 2,00 for hver ved reguleringen indvunden naturhestekraft. Godtgjørelsen forfalder, efterhvert som reguleringsanleggene tages i bruk av vedkommende vandfald.

4.

Av den for hvert vandfald eller bruk indvundne økede kraft (beregnet som angit i punkt 2) utover 1 000 naturhestekræfter skal, efterhvert som utbygning sker, paa forlangende avgives 5 pct. til de kommuner,

hvor kraftanleggene er beliggende, eller andre interesserte kommuner efter nærmere bestemmelse av vedkommende departement. Anlægget har ret til at fordre et varsel av mindst 2 aar for hver gang kraften uttages. Kraften skal leveres efter en maksimalpris beregnet paa at dække produksjonsomkostningerne med et tillæg av 20 pct. Størrelsen av produksjonsomkostningerne, hvori medregnes 6 pct. forrentning av anlægskapitalen, fastsættes ved overenskomst mellom vedkommende departement og anlæggets eier eller i mangel herav ved lovlig skjøn. Denne fastsettelse kan saavel av departementet som av anlæggets eier forlanges revidert hvert 5te aar. Kraften avgives i den form, hvori den produceres. Elektrisk kraft uttages i kraftstationen eller fra fjernledningen.

Det forbeholdes likeledes staten ret til paa samme vilkaar i hvilket som helst øie med at utta andre 5 pct. av den økede kraft over 1 000 naturhestekræfter.

5.

De fornødne nærmere bestemmelser med hensyn til beregningen av avgifter efter punkt 2 og godtgjørelse efter punkt 3, erleggelsen herav og kontrol med vandforbruket samt angaaende avgivelse av kraft, blir med bindende virkning for hvert enkelt tilfælde at træffe av vedkommende regjeringsdepartement.

6.

Arbeidet skal paabegyndes inden en frist av 2 aar efter tilladelsens meddeløse og fuldføres inden en yderligere frist av 5 aar.

Ved tidsberegningerne medregnes ikke den tid, som det paa grund av overordentlige tildragelser (vis major) har været umulig at utnytte.

For hver dag, nogen av disse frister uten tilladelse meddelt av Kongen maatte oversittes, erlægger koncesionshaveren en løpende mulkt til statskassen av kr. 50,00.

7.

Koncesionshaveren tilpligtes, forinden arbeidet paabegyndes, at forelægge vedkom-

mende departement arbeidstegninger for dammene m. v., saaledes at arbeidet ikke kan iverksættes, forinden planerne av vedkommende departement er approbert. Anlæggene skal utføres paa en solid maate. Deres utførelse saavel som deres senere vedlikehold og drift undergives offentlig tilsyn. De hermed forbundne utgifter utredes av anlæggenes eiere.

I tilfælde av at departementet finder det paakrævet, pligter eierne at stille til raadighet for det offentlige sundhetsvæsen uten godtgjørelse et for øimedet tjenlig isolationslokale med fornødent utstyr, beregnet paa et saa stort antal patienter, som departementet bestemmer.

Saafremt særskilt politiopsyn i anledning av arbeidets utførelse av amtmanden findes nødvendig, pligter eierne endvidere at utrede utgifterne herved.

8.

Selskapet skal ved utførelsen og betjeningen av reguleringsanlægget, kraftstationen, hele det elektriske utstyr og anlegg og den elektriske virksomhet forøvrig saavidt mulig anvende norske funktionærer og arbeidere. I samme utstrækning skal selskapet anvende norsk arbeide og norsk materiel, forsaavidt det kan erholdes like godt, tilstrækkelig hurtig og til en pris, der ikke med mere end 10 — ti — procent overstiger den pris, hvortil materiel kan erholdes fra utlandet.

Vedkommende departement kan tilstede undtagelser fra disse regler, naar særegne hensyn gjør det paakrævet.

For hver dag, som en person i strid med foranstaaende bestemmelse er i selskapets tjeneste, erlægges til statskassen en løpende mulkt, stor kr. 50,00.

For overtrædelse av den i nærværende post omhandlede bestemmelse om anvendelse av norsk arbeide og norsk materiel erligger koncessionshaveren for hver gang en tvangsmulkt av indtil 15 pct. av værdien efter departementets bestemmelse.

I tilfælde av tvist angaaende sidste punkt avgjøres spørsmålet av to mænd, av

hvilke departementet og selskapet hver vælger en, samt av en av disse tilkaldt opmand. Saafremt enighet ikke opnaaes ved valg av opmand, opnævnes denne av amtmanden i Nordlands amt.

Hvem der skal bære omkostningerne ved skjønnet bestemmes av skjønsmændene.

9.

Reguleringsdammene blir at manøvrere efter reglementer, utfærdiget av Kongen. Til at forestaa manøvreringen antages norske statsborgere, som godtages av vedkommende regjeringsdepartement. Reglementerne maa bl. a. ogsaa indeholde bestemmelse om slipning av nødvendig vand paa den for fløtningen beleilige tid.

Forsaavidt dammene manøvreres i strid med reglementerne, kan koncessionshaverne paalægges en konventionalbot til statskassen av indtil kr. 2 000,00 for hver gang efter departementets nærmere bestemmelse.

10.

Reguleringsanlæggenes eier skal efter nærmere bestemmelse av departementet utføre de hydrologiske iagttagelser, som i det offentliges interesse findes paakrævet, og stille det herved indvundne materiale til disposition for det offentlige. De tillatte opdæmningshøider og de tillatte laveste tappingsgrænser skal betegnes ved faste og tydelige vandstandsmerker.

11.

Eieren skal uten vederlag for de utførte anlegg finde sig i enhver yderligere regulering i vedkommende vasdrag, som ikke forringer den tillatte regulerings effekt.

12.

Ved damanlæggene skal der tillates truffet de fornødne militære foranstaltninger for sprængning i krigstilfælde, uten at anlæggenes eier har krav paa godtgjørelse eller erstatning for de herav følgende ulemper eller indskrænkninger med hensyn til anlæggene eller deres benyttelse, likesom anlæggenes eier uten godtgjørelse maa finde sig i den bruk av anlæggene, som sker i krigstid.

13.

Reguleringsanlæggene eier tilpligtes at træffe saadanne anordninger ved anlæggene og i tilfælde i vasdraget nedenfor disse samt at avgi vand i saadan utstrækning, at den almindelige fløtning besværes saa litet som mulig ved reguleringen. Spørsmålet om, hvilke forføininger der i henhold hertil blir at træffe, avgjøres ved overenskomst med fløtningen eller, hvis saadan ikke kan oppnaaes, ved skjøn.

Skade eller ulempe for fløtningen, der ikke paa denne maate avhjelpest, blir at erstatte de fløtningsberettigede overensstemmende med reguleringslovens § 15.

14.

Departementet kan under særlige omstændigheter meddele vandfalds- eller bruks-eier, som ikke er medeier i reguleringsanlæggene, tilladelse til at benytte det ved reguleringen tilveiebragte driftsvand, mot at han til reguleringsanlæggene eier erlægger en aarlig godtgjørelse, som i tvisttilfælde fastsettes av departementet efter indstilling av vasdragskommissionen.

15.

Koncessionshaveren tilpligtes paa forlangende av vedkommende departement at stille reguleringsanlæggene tilhørende veier og broer til fri avbenyttelse for almenheten.

16.

For opfyldelsen av de forpligtelser, som ved anlæggene eller disses drift paadragges likeoverfor andre, saavel som for overholdelsen av de i tilladelsen opstillede betingelser, stilles av koncessionshaveren sikkerhet for et beløp av indtil kr. 10 000,00 efter nærmere bestemmelse av vedkommende regjeringsdepartement.

17.

Tilladelsen blir at tinglæse inden de tinglag, hvor reguleringsanlæggene er beliggende.

Til sikkerhet for de forpligtelser, som i henhold til nærværende tilladelse maatte paa hvile eiendommer eller bruk i vasdraget, blir derhos at foreta tinglysning til anførsel

paa vedkommende eiendommers eller bruks folier i panteregistret.

18.

Koncessionshaveren underkaster sig de bestemmelser, som til kontrol med foranstaaende betingelsers overholdelse maatte bli truffet av vedkommende departement.

19.

Nærværende tilladelse er betinget av, at Sulitelma Aktiebolags Gruber avgir erklæring om, at bolaget ikke skal utbygge større faldhøide, end staten til enhver tid har samtykket i, hvilket for tiden er 41 meter.

20.

Ved at meddele denne tilladelse har det offentlige ikke avgitt nogen erkjendelse av en for bolaget bestaaende ret til at utnytte vandkraften eller den av staten avgivne grund.

21.

Samtidig med at nærværende tilladelse meddeles, bortfalder den ret, som bolaget i medhold av fæstebrev av 28de september 1900 har til at opdømme Balvatn.

35. Nitrogen Products and Carbide Co.

(Tilladelse til at indeha aktiemajoriteten i North Western Cyanamide Co.). Jfr. meddelte vasdragskoncessioner I, nr. 28.

Kgl. resl. av 24de april 1914.

I den Aktieselskapet Aura ved kgl. resl. av 22de december 1913 meddelte koncession paa erhvervelse av forskjellige dele av Aura, Mardøla og Lilledalselven m. v. i Romsdals amt er bl. a. betinget, at majoriteten av selskapets aktier ikke uten særskilt kongelig tilladelse maa tilhøre nogen, som eier eller bruker eller leier energi fra andet vandfald her i riket eller som sitter inde med aktiemajoriteten i noget andet selskap, der eier eller bruker eller leier energi fra saadant vandfald, jfr. vedlagte avtryk av koncessionsbetingelserne (post I, 1).

I en til departementet under 20de november indkommet, udatert skrivelse meddelte A/S Aura paa foranledning følgende angaaende selskapets aktier:

«Aktierne i vort selskap med undtagelse av 3 indehaves som allerede oplyst under forhandlingerne om koncessionen av det engelske selskap «Nitrogen Products & Carbide Company, Limited», London, hvis aktier er spredte paa mangfoldige hænder, hvorav en stor del norske og hvoriblandt ingen, hverken enkeltmand eller selskap, har aktiemajoriteten.

Dette selskap indehar aktiemajoriteten i «Nitrogen Fertilisers, Limited», London, der igjen indehar aktiemajoriteten i det norske «A/S North Western Cyanamide Company», Odda. Sidstnevnte selskap har av «Alby United Carbide Factories, Limited» faat overlatt endel (4 000 h.k.) av den kraft, som dette selskap leier av A/S Tyssefaldene i henhold til koncession av 25de januar 1908.

Alby United Carbide Factories, Limited, har ifølge koncession av 10de mai 1906 ret til at leie kraft av A/S Tyssefaldene. Det kan her bemerkes, at i den oprindelige koncession staar: «Alby United Carbide Factories Ltd.» betegnet som «Sun Gas Company, Ltd.». Kfr. Justisdepartementets skrivelse til hr. advokat Helliesen av 30te mai 1907.

Som det vil erindres, blev heromhandlede forhold diskutert under forhandlingerne om koncession, og det blev fra selskapets side fremholdt, at den avledede og indirekte interesse som «Nitrogen Products & Carbide Company, Limited» har i «A/S North Western Cyanamide Company» ikke kunde berøres av koncessionsbetingelsernes § 1, punkt 1. Vi fastholder dette og tør forutsætte at det kgl. departementet er enig heri. Skulde saa ikke være tilfælde, tillater vi os i henhold til nævnte bestemmelse at andra om, at der maa utvirkes kgl. tilladelse for at «Nitrogen Products & Carbide Company, Limited» fremdeles beholder sin nævnte aktieinteresse i «A/S North Western Cyanamide Company» uanset at «Nitrogen Pro-

ducts & Carbide Company, Limited» har aktiemajoriteten i A/S Aura.

«Alby United Carbide Factories, Limited» er ganske uavhengig av de ovennevnte selskaper. Dets aktier er spredt paa mange, væsentlig norske og engelske hænder, og aktiemajoriteten er ikke paa noget selskaps eller enkeltmands haand.

I denne forbindelse vil vi ikke undlate at meddele, at A/S Tyssefaldene ingen anden befatning har med disse selskaper end den, at det utleier kraft til «Alby United Carbide Factories, Limited». Kfr. den av hr. advokat Rasch avgivne erklæring, referert under stortingsdebatten.»

Departementet skal bemerke:

Spørsmålet om A/S Aura's forbindelse med andre selskaper var som bekjendt oppe under koncessionssakens behandling i Stortinget. Foranlediget ved uttalelser om, at det engelske selskap, der staar bak A/S Aura, nemlig «Nitrogen Products and Carbide Co.», ogsaa hadde andre vandfald i Norge paa haanden, og at det stod i forbindelse med «Nitrogen Fertilisers, Lmt.» (indehaver av aktiemajoriteten i A/S North Western Cyanamide Co.) — blev det av departementets chef præcisert, at «Nitrogen Products and Carbide Co. ingen, hverken moralsk eller juridisk ret hadde til at faa koncession paa andre vandfald, og at det heller ikke hadde nogen moralsk eller juridisk ret til at faa kgl. tilladelse til at sitte inde med aktiemajoriteten i flere selskaper. Det blev fremhævet, at koncessionsansøkerne uttrykkelig var gjort oppmerksom herpaa, for at der ikke skulde være nøgensomhelst tvil (se st.forh. for 1913, side 2553).

Som det vil sees indehar ikke «Nitrogen Products and Carbide Co.» direkte aktiemajoriteten i «North Western Cyanamide Co.», der benytter kraft fra Tyssevasdraget. Med selskapet «Nitrogen Fertilisers, Lmt.» som mellemlød maa man dog gaa ut fra, at det førstnevnte selskap i realiteten er raadende i «North Western Cyanamide Co.» Departementet har derfor fundet, at kongelig tilladelse vil være nødvendig til det om-

handlede forholds bestaaen samtidig med at «Nitrogen Products and Carbide Co.» indehar aktiemajoriteten i A/S Aura (jfr. indst. S. LIX, 1913, side 9, 2den sp.).

Som nævnt av sidstnævnte selskap har forholdet mellom ovennævnte selskaper været fuldt oplyst under forhandlingerne om koncession, og der antages ikke for tiden at kunne reises nogen væsentlig reel indvending mot forholdet. Man vil i den anledning fremhæve, at A/S North Western Cyanamide Co. disponerer en forholdsvis mindre kraftmængde, nemlig 4000 hestekr. (fra Tyssevasdraget).

Man antar imidlertid efter omstændighetene, at tilladelsen kun bør meddeles indtil videre, saa den naarsomhelst kan tilbakekaldes.

Man tillater sig saaledes at

indstille:

At det indtil anderledes av Kongen bestemmes tillates «Nitrogen Products and Carbide Co.» at indeha den i A/S Auras andragende av november 1913 omhandlede aktieinteresse i «North Western Cyanamide Co.», uanset at Nitrogen Products and Carbide Co. indehar aktiemajoriteten i A/S Aura.

36. Foreningen til Tyrifjordens Regulering.

(Regulering av Tyrifjorden).

Kgl. resol. av 24de april 1914.

Ved kgl. resol. av 10de mai 1906 blev det i medhold av vasdragslovens §§ 25 og 26 tillatt brukene ved Drammenselven at foreta en regulering av Tyrifjorden i det væsentlige overensstemmende med den av avdelingsingeniør Kristensen avgivne plan av 26de januar 1904 gaaende ut paa tilveiebringelse av en reguleringshøide av 1 meter ved opdamning til 4,1 meter paa Skjærdalens vandmerke. Tilladelsen var betinget av, at dammen blev manøvrert efter et av Kongen approbert reglement, samt at der

stilledes sikkerhet for et beløp av kr. 5 000,00 efter Arbeidsdepartementets nærmere bestemmelse. Ved Den norske regjeringens resol. av 11te december 1908 approbertes reglement for reguleringsdammens manøvrering. Man tillater sig at vedlægge gjenpart av de til grund for de nævnte resolutioner liggende foredrag samt av det nævnte reglement.

I skrivelser av 25de september og 23de november 1912 har den senere dannede forening til Tyrifjordens regulering andrat om fornyelse i henhold til vasdragslovens § 69, jfr. § 25 av den meddelte reguleringstilladelse for at kunne kontinuere de avholdte ekspropriationsforretninger av hensyn til dammens bruk om sommeren.

Av foreningens skrivelse av 25de september 1912 tillater man sig at hitsætte følgende:

«I henhold til den meddelte tilladelse lot de interesserte bruk høsten 1906 avholde ekspropriationstakster rundt Tyrifjord til bestemmelse av erstatninger tilkommende grundeiere og rettighetshavere ved fjorden for skade og ulempe ved reguleringen.

Vinteren 1907 opførtes den i forbindelse med reguleringen projekterte naaledam straks nedenfor Vikesund bro.

Siden 1907 har omskrevne regulering været foretat.

Den 10de juli 1911 organiserte de interesserte bruk sig som brukseierforening under navn av «Foreningen til Tyrifjords regulering». Et eksemplar av foreningens vedtægter følger som bilag 2 hermed. Samtidig valgtes underskrevne fabrikkbestyrer A. C. Skjenneberg, Embretsfoss fabrikk, fabrikkbestyrer E. Hj. Johanson, Drammenselvans papirfabrikker og driftsbestyrer Gunnar Parmann, Drammens Elektricitetsverk, som foreningens bestyrelse med førstnævnte som formand. Som sekretær ansattes overretssakfører Halvard Larsen, Hønefoss.

Siden reguleringens iverksættelse har det vist sig, at Tyrifjorden ikke fyldes om

høsten til den tillatte magasineringshøide 4,10 meter paa Skjærdals vandmerke, naar høstflommen enten helt uteblir eller er meget liten. Dette har saaledes været tilfælde baade i 1908 og 1911, jfr. vasdragkontorets vandstandsobservationer fra Skjærdalen.

I saadanne særlig nedbørsfattige aar vil et fyldt magasin om høsten være av speciel interesse for brukene nedenfor Tyrifjord.

Til sikrelse herav er det nødvendig ved delvis igjenstængning av reguleringsdammen at holde vandstanden oppe paa 4,10 meter paa Skjærdals vandmerke i sommertiden.

Brukseierforeningen anser sig berettiget hertil i henhold til omhandlede kongelige resolution av 10de mai 1906 og det for dammens manøvrering ved kongelig resolution av 11te december 1908 bifaldte reglement.

Man har imidlertid bragt i erfaring, at der paa enkelte hold har gjort sig gjældende tvil om denne berettigelses utstrækning.

For at avskjære dette tvilsmaal har brukseierforeningen under generalforsamling den 25de mars sidstleden bl. a. bemyndiget foreningens undertegnede bestyrelse til at ansøke om fornyet tilladelse til i paa kommende tilfælde at paabegynde damsætning, naar vandet om sommeren synker under 4,1 meter paa 0 paa Skjærdalens vandmerkes generalplan med ret til at holde fjordens vandstand oppe i denne høide (4,1) utover sommeren og høsten, til vandføringen i elven synker under regulert vandføring (efter Kristensens plan 26de januar 1904), hvilken ansøknings herved fremkommer.

Under forutsætning av ansøknings indvilgelse har generalforsamlingen endvidere bemyndiget bestyrelsen til at iverksette forsøkssekspropriationstakster rundt Tyrifjord til bestemmelse av tilløgsretninger for skade og ulemper, som muligens vil kunne paavises ved regulering av Tyrifjords vandstand i sommertiden som ansøkt.

Hvorvidt den ansøkte tilladelse vil bli benyttet eller ikke er imidlertid ikke endelig avgjort. Ved ovennævnte generalfor-

samlings beslutning er det nemlig forutsat, at bestyrelsen skal forelægge generalforsamlingen taksterne og andre opplysninger av interesse, hvorefter forsamlingen træffer fornøden bestemmelse.

Man skal endvidere opplyse, at brukseierforeningen, hvis de økonomiske ofre mot al formodning vil bli uforholdsmæssig store, vil oppretholde sit standpunkt om at være berettiget til at foreta damsætning ogsaa i sommertiden for at holde vandstanden oppe paa 4,1 meter paa Skjærdals vandmerke.

Vi tillater os som bilag 3 hermed at vedlægge en utredning fra Norsk Vandbyggningsbyrå, indehaver hr. ingeniør Ragnvald Lie, Kristiania, datert 26de juli d. a., om magasinerings av vand i Tyrifjord i sommertiden til 4,1 meter paa Skjærdals vandmerke.

I særskilt pakke oversendes derhos kopi av «Grafisk fremstilling av vandstanden ved Skjærdalen», forsaavidt angaar aarene 1906—1911, utarbeidet av ingeniør Lie, datert 19de juni d. a. «Kart over elveprofilen ved damstedet i Vikefossen for reguleringsarbeidernes paabegyndelse», optat januar—april 1907 av konst. amtskonduktor S. Hartmann og «Kart over Vikefossen paa Modum», optat av Fred. Vibe 1900.

Hvad angaar de fordele, som antages at ville vindes ved foretagendet, tillater man sig at henviser til ingeniør Lies utredning, bilag 3 hermed.

Det samme gjælder i hvilken utstrækning foretagendet kan antages at medføre skade eller ulemper for almene interesser, saasom tømmerfløtning. For færdsel og fiskeriers vedkommende kan neppe paavises skade og ulemper av nogen art. Tvertimot vil en jevn vandstand om sommeren være særdeles fordelagtig for dampskibstrafikken, som i vandfattige somre vil opnaa bedre dybdeforhold ved brygger og andre stoppesteder.

Hvad endelig angaar den skade eller

ulempe, som foretagedet antages at ville forvalde paa jord, skog, beite eller anden eiendom eller eiendomsherlighet skal vi vedlægge en fra vore bøker hentet utskrift av vedkommende konto for de i henhold til ekspropriationstaksterne høsten 1906 utbetalte grunderstatninger, bilag 4 hermed.

Som det vil sees av denne, androg ikke grunderstatningerne for hele Tyrifjords vedkommende til mere end kr. 17 727,38, heri indbefattet erstatninger i anledning av ekspropriation av damstedet, ca. kr. 3 000,00.

Da det som oplyst her ikke er spørsmål om at gaa over den før tillatte, under taksterne forutsatte, og nu anvendte reguleringshøide, og da det kun i særlig vandfat-

tige aar indtræffer, at Tyrifjords vandstand i sommertiden kan være noget lavere end reguleringshøiden 4,1 meter paa vandmerket, se de officielle vandstandsobservationer fra Skjærdalen, maa det være indlysende, at skade og ulempe er ganske forsvindende.

Det er paa grund herav, at brukseierforeningen, ihvorvel den anser sig berettiget og ogsaa forpligtet til at holde vandstanden i sommertiden oppe paa 4,1 meter paa vandmerket, har valgt at avskjære tvilsmaalet ved en ordning som herved ansøkt.

Forslag til damreglement er indtatt i ing. Lies utredning.

De i Drammenselven nytbare faldhøider er følgende:

Faldet.	Faldets eier.	Faldhøide.	Anmerkning.
Gjeithusfos .	A/S Drammenselvns Papirfabriker	m. 10,0	Herav er ikke utbygget 2,5 m.
Katfos . . .	A/S Katfos Cellulosefabrik	3,4	
Gravfoss . .	Drammens kommune	14,0	Herav er ikke utbygget ca. 2,5 m. Ikke utbygget.
Embretsfos .	A/S Embretsfos Fabriker	16,5	
Døvikfos . .	Modum Blaaarveverk	6,4	
Hellefos . .	A/S Holmen—Hellefos	4,0	
		54,3	

Opgave over vasdragets vandføringsforhold vil findes i hr. Kristensens plan, bilag 1 hermed, og vedkommende grafiske fremstillinger i særskilt indpakning.

Alle eiere av de nedenfor Tyrifjord liggende bruk og nytbare vandfald er medlemmer av brukseierforeningen og har ved sine representanter enstemmig vedtatt omskrevne generalforsamlings beslutning av 25de mars sidstleden.

For fullstændighets skyld oplyses dog, at Vikefossens eiere ikke er medlem av foreningen. Vikefossen betrages ikke om nytbar.

Naar de interesserte bruk søker spørmaalet om damsætning i sommertiden i særlig nedbørsfattige aar løst ved ny ekspro-

priationstilladelse efter vasdragslovens § 69, jfr. § 25, er det herunder forutsatt, at der ikke av det offentlige stilles betingelser for denne tilladelses meddelelse, likelitt som ved den oprindelige tilladelse 10de mai 1906.

Hvad specielt avgifter angaar, er der ikke plads for disse.

Forholdet er nemlig som før paapekt, at Tyrifjords vandstand kun i særlig nedbørsfattige aar synker under regulert vandstand 4,1 meter paa Skjærdals vandmerke. Som følge herav vil det ved en eventuel avgifts beregning være umulig at tilveiebringe opgave over den kraft, som vindes ved den ansøkte foranstaltning, jfr. herom ingeniør Lies utredning side 2 øverst.

Foruten denne praktiske vanskelighet kommer hertil, at mulig skade og ulemper vil bli saa forsvindende, jfr. de foran meddelte opplysninger herom, at behov for av-

gifter til stat og kommuner ikke kan paa-vises.

Hvad dernæst tidsbegrænsning angaar er det formentlig tilstrækkelig at bringe i erindring, at den oprindelige tilladelse er ubegrænset ogsaa med hensyn til tid, og at hvad der her ansøkes om ikke er et tillæg til damhøiden, men kun en foranstaltning, som tilsigter at sikre et fyldt magasin om høsten i særlig nedbørsfattige aar til den allerede før tillatte grænse.

Endvidere skal i denne forbindelse oplyses, at Drammenselvns Papirfabrikker, Katfos Cellulosefabrik, Embretsfos Fabrikker og Holmen Hellefoss er gamle træforædlingsfabrikker, som tilhører selskaper med helt ut norsk kapital, helt norsk bestyrelse og med aktier lydende paa navn, jfr. de i anledning av Randsfjords regulering til det kongelige Arbeidsdepartement den 2den december f. a. indsendte opgaver. Gravfoss eies av Drammens kommune, som utnytter fossen til drift av en elektrisk kraftstation.

Døvikfoss eies av det tyske selskap Modum Blaafarveverk. Den er ikke utbygget. Der foreligger ingen bestemmelse med hensyn til fossens utbygning og benyttelse.»

I tilslutning til dette andragende har foreningen i sin skrivelse av 23de november 1912 anført følgende:

«De interesserte bruk mener, som i andragendet fremholdt, at den kgl. resl. av 10de mai 1906, den til grund for samme liggende reguleringsplan av 26de januar 1904 og damreglementet, bifaldt ved kgl. resl. av 11te december 1908, forutsætter damsætning, naar saadan utkræves til opnaaelse av den projekterte regulerings-effekt, likegyldig enten dette indtræffer om sommeren eller om høsten. I de nævnte aktstykker, som ligger til grund for reguleringen, er der efter vor opfatning gaaet ut fra, at dammen baade kan og skal sættes, hvis vandstanden om sommeren skulde synke under 4,10 meter paa Skjærdals vandmerke. Vi antar, at de i departementet beroende dokumenter vedrørende reguleringen vil bekræfte rigtigheten herav.

Forsaavidt er saken formentlig klar nok.

Men nu er forholdet det, at under ekspropriationerne høsten 1906 i henhold til vasdragslovens § 25 og den kgl. tilladelse av 10de mai s. a. trodde man i betragtning av det store nedslagsdistrikt med tryghet at kunne gaa ut fra, at det kun vilde bli nødvendig at sætte dammen om høsten.

Og i overensstemmelse hermed blev i post 1 i de almindelige forutsætninger for ekspropriationerne anført følgende: «Der sættes en bevægelig dam i elvens østre løp «nedenfor Vikesund bro, naar der ikke ventes flom længere om høsten. Det vestre «løp i elven dæmmes ikke.»

Der blev bare ekspropriet for damsætning om høsten.

Senere har det vist sig, at der kan være aar, da høstvandet ikke strækker til at fylde magasinet til 4,10 meter paa Skjærdals vandmerke.

For at faa saken i orden vil brukene nu gaa til at kontinuere ekspropriationerne av 1906 med den, som erfaringen har vist, fornødne utvidelse av ekspropriationsforutsætningerne til ogsaa at omfatte damsætning om sommeren, hvis vandet da skulde synke under 4,1 meter paa Skjærdals vandmerke.

Imidlertid er der hengaat mere end et aar, siden den kgl. reguleringsstilladelses utfærdigelse og ekspropriationerne kan da — omendskjønt tillatt efter kgl. resl. av 10de mai 1906 — efter vasdragslovens § 69 ikke fremmes, førend tilladelsen er gjentat.»

Med andragendet fulgte som bilag bl. a. den av ingeniør Kristensen utarbeidede reguleringsplan med bilag samt en utredning av ingeniør R. Lie av 26de juli 1912, hvilke dokumenter man tillater sig at vedlægge.

Saken har været forelagt for vasdragsdirektøren, der i skrivelse av 26de oktober 1912 har uttalt følgende:

«Med skrivelse av 19de oktober sidstleden har det ærede departement oversendt til vasdragsdirektørens uttalelse et fra bestyrelsen for «Foreningen til Tyrifjords regulering» mottat andragende av 25de september 1912 med bilag. I forbindelse med

den ved kongelig resolution av 10de mai 1906 erhvervede reguleringsret, andrar nu foreningen om tilladelse til i paakommende tilfælde at paabegynde damsætning, naar vandet om sommeren synker under 4,1 meter paa Skjærdals vandmerke med ret til at holde fjordens vandstand øppe i denne høide utover sommeren og høsten, til vandføringen om høsten synker under regulert vandføring.

Foreningen anser sig allerede nu berettiget hertil i henhold til omhandlede kongelige resolution av 10de mai 1906 og det før dammens manøvrering ved kongelig resolution av 11te december 1908 bifaldte reglement. Men da der paa enkelte hold har gjort sig gjældende tvil om denne berettigelses utstrækning ønsker foreningen at iverksætte forsøkssekspropriationstakster rundt Tyrifjord til bestemmelse av tillægserstatninger for skade og ulemper, som muligens vil kunne paavises ved regulering av Tyrifjords vandstand i sommertiden som ansøkt.

Som grund for sit andragende anfører foreningen, at det i særlig vandfattige aar indtræffer, at Tyrifjordens vandstand i sommertiden kan være noget lavere end reguleringshøiden 4,1 meter paa vandmerket, og at høstflommen ikke altid er tilstrækkelig til at fylde magasinet.

Den ansøkte foranstaltning kan, da reguleringsplanen gaar ut fra en fuldt effektiv reguleringshøide til 4,1 meter paa vandmerket, saaledes ikke antages at ville forøke den i reguleringsplanen og i damregulativet forutsatte vandføring.

Andragendet kan vel derfor heller ikke antages at komme ind under reguleringsloven av 4de august 1911.

Under de foreliggende omstændigheter finder jeg at kunne anbefale, at der tillates bruksøierforeningen uten særlige betingelser at foreta de for en effektiv utnyttelse av reguleringen eventuelt nødvendige tillægssekspropriationer.

Angaaende det i 1908 approberte damregulativ skal bemerkes, at man ved redaktionen av § 1: «Naar vandstanden efter flommen synker under . . .», var fuldt

opmerksom paa, at «flommen» likesaa vel kan betyde vaar- som høstflom, der kan derfor efter min mening, særlig naar bruksøierne er villig til ved et continuationsskjøn at fjerne al tvil med hensyn til erstatningsspørsmålet, intet være til hinder for at ordene ombyttes med: «Naar vandstanden efter vaarflommen eller anden flom synker . . .»

Naar brukseierne vil ha uttrykket «synker under 4,1 meter» forandret til «synker til 4,1 meter» er dette et uttryk for, at de ikke vil bortkaste noget av magasinet under den 4,1 meters reguleringshøide. Vasdragsdirektøren har tidligere fremholdt, at en synkning ned til 4,1 meter med efterfølgende stigning ikke bør bevirke nogen sætning av dammen og antar fremdeles, at en synkning til den regulerede høide, der har tendens til at fortsætte, bedst er uttrykt ved «synker under.» Der er selvfølgelig intet til hinder for under en saadan situation at holde vandstanden helt op til 4,1 meters høide saa intet av magasinet bortkastes.

De øvrige forandringer som er antydnet synes nærmest at være av redaktionel art, hvorfor de formentlig ogsaa skulde være mindre paakrævet.»

Saken har derefter været forelagt vasdragskommissionen, der i skrivelse av 17de april har meddelt nedenstaaende utskrift av kommissionens forhandlinger i saken:

«Ved kongelig resolution av 10de mai 1906 er det bestemt:

«At det i henhold til §§ 25 og 26 i lov om vasdragenes benyttelse m. v. av 1ste juli 1887 tillates brukene ved Drammenselven at foreta en regulering av Tyrifjord i det væsentlige overensstemmende med den av avdelingsingeniør Kristensen under 26de januar 1904 avgivne plan paa betingelse av, at dammens manøvrering skal foregaa efter et av Kongen approbert reglement, samt at der for mulig skadeserstatning i anledning av foretagendet av ansøkerne tilveiebringes betryggende sikkerhet for et beløp av kr. 5 000,00 efter Arbeidsdepartementets nærmere bestemmelse.»

I anledning av denne regulering hadde

Hole herredsstyre i møte 7de oktober 1905 uttalt blandt andet: at det ikke vilde motsette sig reguleringen efter den foreliggende plan under forutsætning blandt andet av, at høstvandet ikke holdes inde før 1ste oktober, og at der ikke maatte foretages nogen regulering i tiden mellem 1ste april og 1ste oktober.

I paategningsskrivelse av 15de januar 1906 til politimesteren i Ringerike protesterte brukseierne mot den innskærnkning i reguleringsdammens benyttelse, som var antydnet av Hole herredsstyre. Brukseierne fremhævet blandt andet, at tiden for vandets avstængning om høsten ikke kunde bestemmes efter fast datum, men maatte gjøres avhengig av vand- og fløtningsforholdene.

Efterat der som nævnt ved kongelig resolution av 10de mai 1906 blev git tilladelse til at regulere Tyrifjorden, blev der høsten 1906 avholdt ekspropriationstakster. Det fremgaar av skrivelse, datert 23de november f. a., fra Foreningen til Tyrifjords regulering til Arbeidsdepartementet, at der i post 1 i de almindelige forutsætninger for ekspropriationerne blev fastsat følgende:

«Der sættes en bevægelig dam i elvens østre løp nedenfor Vikesund bro, naar der ikke ventes flom længer om høsten. Det vestre løp i elven dæmmes ikke.» Der blev ifølge nævnte skrivelse bare ekspropriert for damsætning om høsten, idet brukene trodde at kunne gaa ut fra, at det kun vilde bli nødvendig at sætte dammen om høsten.

I det nu foreliggende andragende av 25de september 1912 fra bestyrelsen for Foreningen til Tyrifjordens regulering, ansøkes der om fornyet tilladelse til i paakommende tilfælde at paabegynde damsætning, naar vandstanden om sommeren synker under 4,1 m. paa Skjærdalens vandmerke med ret til at holde vandstanden paa denne høide utover sommeren og høsten, til vandføringen i elven synker under regulert vandføring.

I andragendet uttales, at Tyrifjord ikke fyldes om høsten til den tillatte høide 4,1 m.,

naar høstflommen helt uteblir eller er meget liten. Dette har været tilfælde i aarene 1908 og 1911. For at opnaa at magasinet altid skal være fyldt om høsten, vil det være nødvendig at holde vandstanden oppe paa 4,1 m. ved damsætning ogsaa i sommertiden.

Der gjøres gjældende, at brukseierforeningen anser sig berettiget til at foreta denne sommerregulering i henhold til den givne reguleringsstilladelse ved kongelig resolution av 10de mai 1906 og det ved regjeringens resolution av 11te december 1908 approberte manøvreringsreglement.

Da der imidlertid har været reist tvil om utstrækningen av denne berettigelse, har foreningen fremkommet med ovennævnte andragende.

Med hensyn til fordeler og ulemper ved en sommerregulering som ansøkt, henvises i andragendet til en utredning av ingeniør Lie (Norsk vandbygningskontor). I denne utredning fremholdes, at det gaar vanskelig an at tilveiebringe nogen opgave over den kraft, som utvindes ved damsætning i sommertiden, da det er i de færreste aar, at sommervandstanden synker under regulert vandstand. Videre anføres, at skade og ulempe ved en sommerregulering antages bare at ville bestaa i, at høstflommen blir noget høiere i de enkelte aar, da sommervandføringen er meget lav. I aarene 1889—1912 vilde ifølge nævnte utredning en forhøielse av høstflommene ha indtraadt 10 ganger med større og mindre variationer aar om andet alt efter høstflommens størrelse, i almindelighet med ca. 0,2 m.

For fløtningen vil en sommerregulering i enkelte aar medføre noget mindre vandføring.

Der anføres i andragendet, at der neppe kan paavises nogen skade eller ulemper for færdsel og fiskeri. Tvertimot vil en jevn sommervandstand være særdeles fordelagtig for dampskibstrafiken.

Endelig fremholdes, at skade eller ulempe paa jord, skog, beite eller anden eiendom eller eiendomsherlighet vil være ganske forsvindende.

De samlede nytbare faldhøider, som vil

nyde godt av reguleringen, opplyses at utgjøre 54,3 m., idet Vikefossen ikke er medtat, da den betraktes som ikke nytbar. Vikefossens eiere er heller ikke tilsluttet bruks-eierforeningen.

Andragendet er forutsat indvilget ved ny ekspropriationstilladelse efter vasdragslovens § 69, jfr. § 25, uten at det offentlige stiller betingelser, særlig hvad avgifter angaar, da mulig skade og ulemper vil bli saa forsvindende, at der ikke vil være behov for avgifter til stat og kommuner.

Hvad tidsbegrænsning angaar henvises til, at den oprindelige reguleringstilladelse ikke har nogen saadan.

Der opplyses videre, at der blandt de interesserte bruk er gamle forædlingsfabriker, som tilhører selskaper med helt norsk kapital, norsk bestyrelse og med navneaktier. Gravfos eies av Drammens kommune, mens Døvikfos eies av det tyske selskap Modum blaafarveverk. Denne fos er endnu ikke utbygget.

Kommissionens flertal bestaaende av Vasdragsdirektøren, Bugge og Bødtker skal bemerke følgende:

Brukseierne har ifølge resolution av 10de mai 1906 ret til at regulere Tyrifjorden i det væsentlige i overensstemmelse med den av avdelingsingeniør Kristensen under 26de januar 1904 avgivne plan. Denne forutsætter en fuldt effektiv regulering til cote 4,1 m. paa vandmerket. Efter det da foreliggende materiale fandtes der intet aar, hvori høstflommen var utilstrækkelig til at fylde magasinet, og det er av denne grund anført i planen, at det «forholdsvis rikelige avløp i høstmaanederne opspares og tilgodegjøres i de vandfattige maaneder». Det er vistnok denne uttalelse, der har forledet brukseierne til at begaa den feil ved ekspropriationen, som har bevirket, at ikke sommervandstandens hævnning til cote 4,1 m. blev medtat.

Efterat planen var utarbeidet, har der i de forløpne 9 aar indtruffet 2 aar, hvori

høstflommen er uteblit, saaledes at magasinet ikke er fylt for vinteren.

Ved beregning viser det sig, at den fulde effekt vilde være opnaadd under de nuværende forhold i 22 av de sidste 24 aar. Ved at den nævnte feil rettes, vil de 2 aar, hvori reguleringen ikke har været fuldt effektiv, faa et krafttilskud i den vandfattige tid. Dette vand — eller krafttilskud — har selvfølgelig stor betydning saavel for brukseierne som for de ved brukene beskjaftigede arbeidere, men det kan ikke i den nuværende lovs forstand sies at være en forøkelse av vasdragets lavvandføring eller av de nedenfor liggende vandfalds kraft, idet loven kun regner med en forøkelse, der «aar om andet» finder sted.

Kommissionens flertal antar derfor, at der i dette tilfælde kun bør kræves tilladelse til at rette paa den nævnte feil under ekspropriationen i 1906. Den nødvendige reguleringstilladelse er allerede meddelt ved kongelig resolution av 10de mai 1906.

Vi føler os bestyrket i denne opfatning ved at ta for os de almindelige koncessionsbetingelser, som oppstilles i loven av 4de august 1911, idet disse gjennemgaaende — og navnlig for de viktigste av dem — dels ikke er anvendelige i nærværende tilfælde, dels vilde ramme den nuværende reguleringsindretning, istedetfor den omhandlede nye reguleringsforføining. Saaledes vil avgifter til stat og kommune ikke kunne paalægges, da der i lovens forstand ikke vil tilveiebringes nogen økning i vandføringen. Av samme grund vil der heller ikke kunne kræves avgit kraft til stat eller kommuner. — Militære foranstaltninger vil alene kunne træffes ved damanlægget og ramme dette. Det samme gjælder kontrollen med vedlikeholdet. Avgivelse av vand til eventuelle kanalanlæg kan formentlig ikke forlanges o. s. fremdeles.

Hvad tidsbegrænsning for den ansøkte ubetydelige forandring angaar, er en saadan uten praktisk betydning for almene interesser.

Set ut fra et praktisk synspunkt, finder vi det derfor i dette særegne tilfælde natur-

lig og rimelig, at ansøkingen indvilges uten andre betingelser end de i resolutionen av 10de mai 1906 givne og vil anbefale, at saa sker medmindre rent formelle juridiske grunde skulde stille sig absolut hindrende iveien.

Et mindretal i kommissionen — Grivi og Valentinsen — er ikke enig i det av flertallet anførte. — Dette mindretal skal bemerke følgende:

Det er paa det rene, at ekspropriationsforretningen av 1906 i anledning Tyrifjordens regulering blev fremmet under forutsætning av, at dammen først blev sat om høsten. — Se skrivelse av 23de november 1912 fra «Foreningen til Tyrifjordens regulering» til Arbeidsdepartementet. — Hvorvidt selve den kongelige reguleringstilladelse gik videre, finder man det efter dette unødvendig at opholde sig ved. I denne forbindelse kan nævnes, at manøvreringsreglementet av 1908 er uten betydning, da dette naarsomhelst kan tilbakekaldes. Efter § 69 i vasdragsloven er den mulige tilladelse til yderligere ekspropriation, som maatte være git i den kongelige tilladelse av 1906 bortfalt. Der maa ny tilladelse til. Imidlertid er loven av 4de august 1911 om vasdragsreguleringer emaneret. Som følge herav maa efter mindretallets mening den ansøkte tilladelse behandles efter den nye lov, der er ikke adgang til at behandle saken efter den gamle, da denne jo i denne forbindelse er ophævet. Hvordan betingelserne skal sættes er en anden sak, som blir at drøfte under hensyntagen til den nye lov og de særlige forhold, som er tilstede i det foreliggende tilfælde.

Det spørsmål, som da først og fremst maa besvares, er, hvor stor kraftøkningen i lovens forstand blir ved den nye regulering. Den bestemmes efter den økede jevne vandføring aar om andet i 350 av aarets dage.

Der foreligger ikke fra domstolernes side nogen fortolkning av, hvad aar om andet i denne forbindelse betyr, men det ligger nær at anta, at lovens mening rammes, naar man regner med den effektive økning av jevnvandføringen i 350 dage av

aaret under forutsætning av, at de særlig vandfattige og de særlig vandrike aar sættes ut av betraktning.

Da den tilsigtede sommerregulering bare vilde øke jevnvandføringen i 2 av de sidste 24 aar, mener mindretallet, at man i lovens forstand ikke kan regne med kraftøkning ved den tilsigtede sommerregulering av 4,1 meter paa vandmerket i Tyrifjorden.

Bestemmelse om aarlig avgift og om avgivelse av kraft kommer saaledes ikke i anvendelse.

De foreliggende omstændigheter kunde tale for, at tilladelsen blir git paa ubegrænset tid, men mindretallet finder, at loven ikke aapner adgang dertil (jfr. § 13,1).

Under henvisning til det foran anførte tilraader mindretallet, at det tillates bruks-eierne i Drammensvasdraget i henhold til lov av 4de august 1911 at foreta de nødvendige ekspropriationer for en opstemning av Tyrifjorden i sommermaanederne til 4,1 meter paa det nuværende vandmerke paa følgende betingelser:

1.

Reguleringsdammens vedlikehold og drift underlægges offentlig tilsyn.

De hermed forbundne utgifter utredes av anlæggets eiere.

2.

Der skal ved damanlægget tillates truffet de fornødne militære foranstaltninger for sprængning i krigstilfælde uten at anlæggets eiere har krav paa godtgjørelse eller erstatning for de herav følgende ulemper eller innskærnkninger med hensyn til anlægget eller dets benyttelse, likesom anlæggets eiere uten godtgjørelse maa finde sig i den bruk av anlægget, som sker i krigsøiemed.

3.

Reguleringsdammen blir at manøvrere efter et av Kongen utfærdiget reglement. Til at forestaa manøvreringen antages norsk statsborger, som godtages av vedkommende departement.

Forsaavidt dammen manøvreres i strid med reglementet, saaledes at almene eller private interesser derved skades, kan reguleringsanlæggets eiere paalægges en tvangsmulkt til statskassen av indtil kr. 5 000,00 for hver gang efter departementets nærmere bestemmelse.

4.

Reguleringsanlæggets eiere skal efter nærmere bestemmelse av departementet utføre de hydrologiske iagttagelser, som i det offentlige interesse findes paakrævet og stille det herved indvundne materiale til disposition for det offentlige.

Den tillatte opdæmningshøide og den tillatte laveste tapningsgrænse skal betegnes med et fast, tydelig vandstandsmerke.

5.

Reguleringsanlæggets eiere skal uten vederlag for de av dem utførte anlæg finde sig i enhver yderligere regulering i vedkommende vasdrag, som ikke forringer den tillatte regulerings effekt, og vederlagsfrit avgi fornødent driftsvand til mulige senere kanalanlæg for statens regning.

6.

For opfyldelsen av de forpligtelser, som ved anlægget eller dets drift paadrages likeoverfor andre saavel som for overholdelsen av de i koncessionen opstillede betingelser stilles av koncessionshaveren sikkerhet for et beløp av kr. 5 000,00 efter departementets nærmere bestemmelse.

7.

Overtrædes nogen av de opstillede betingelser for regulerings tilladelse og koncessionshaveren ikke paa opfordring retter mangelen inden en av vedkommende departement fastsat frist, kan departementet paalægge en tvangsmulkt, som paaløper indtil forholdet er bragt i orden eller forfalder med et bestemt beløp for hver overtrædelse. Tvangsmulkten kan inddrives ved utpantning.

8.

Reguleringsanlæggets eiere tilpligtes at træffe saadanne anordninger ved anlægget og i tilfælde i vasdraget nedenfor dette, at den almindelige fløtning besværes saa litet som mulig ved reguleringen. Spørsmålet om hvilke forføininger der i henhold hertil blir at træffe avgjøres ved skjøn.

Skade eller ulempe for fløtningen, der ikke paa denne maate avhjelpes, blir at erstatte de fløtningsberettigede overensstemmende med reguleringslovens § 15.

9.

Reguleringstilladelsen meddeles for et tidsrum av 80 — otti — aar regnet fra koncessionens datum.

Ved koncessionstidens utløp kan fornyet reguleringstilladelse meddeles vasdragets vandfalds- og brukseiere for det tidsrum og forøvrig paa de betingelser, som den da gjældende lovgivning opstiller til beskyttelse av almene interesser.

10.

Tilladelsen blir at tinglyse inden de tinglag, hvor reguleringsanlægget er beliggende.

Til sikkerhet for de forpligtelser, som i henhold til nærværende tilladelse maatte paahvile eiendomme eller bruk i vasdraget, blir derhos at foreta tinglysning til anførsel paa vedkommende eiendommers eller bruks folier i panteregistret.

11.

Koncessionshaveren underkaster sig de bestemmelser, som til kontrol med foranstaaende betingelsers overholdelse maatte bli truffet av vedkommende departement.

Da det i andragendet er oplyst, at alle eiere av de nedenfor Tyrifjord liggende bruk

og nytbare fald er medlemmer av brukseierforeningen, er det formentlig unødvendig at medta i betingelserne den i lovens § 10, punkt 7, omhandlede bestemmelse.

Vasdragskommissionen anbefaler, at skjøn i anledning av den her omhandlede regulering avgives av dertil av Kongen opnevnte mænd.»

Saken har derefter været forelagt de interesserte herredsstyret til uttalelse.

Norderhov herredsstyre anbefaler i møte 24de februar 1914 enstemmig andragendet indvilget paa de av vasdragskommissionens mindretal foreslaede betingelser.

Hole herredsstyre har den 27de mars 1914 enstemmig vedtat følgende uttalelse:

«Hole herredsstyre finder efter omstændighetene, og paa betingelse av nedenstaaende paastande tages tilfølge, ingen særlig grund til at motsætte sig den fra brukseierforeningen i Drammensvasdraget foreliggende ansøking til Kongen om tilladelse til at foreta de nødvendige ekspropriationer for en opdæmning av Tyrifjorden i sommermaanederne indtil den nuværende reguleringshøide 4,10 meter. Selvfølgelig maa herunder alle inden herredet, som formener sig at lide skade eller ulempe som følge av den ansøkte regulering, erholde fuld skade- og ulempeerstatning i overensstemmelse med loven. Tilladelsen forutsættes git paa de av vasdragskommissionens minoritet under 17de april 1913 opstillede betingelser, hvorav specielt fremhæves faste merker for høieste og laveste vandstand 4,10 meter og 3,10 meter. Derhos gjør man bestemt paastand paa, at der i koncessionsbetingelserne og reglement for manøvreringen indtages bestemmelse om, at tapningen i vintermaanederne skal foregaa jevnt og at der i § 2 tilføies: «I maanederne januar, februar og mars skal det magasinerte vand tappes jevnt og saaledes at vandstanden synker henholdsvis 15—30, 20—30 og 30—40 cm. En større gjennomgaaende stigning end 0,05 meter maa ved nuværende vandforholde ei finde sted.»

Naar vandstanden nærmer sig 3,10 meter paa Skjærdalens vandmerke, reguleres avløpet efter tilløpet, saa den ikke sænkes lavere.

Av vedlagte avskrift av vandstandsobservationer ved Skjærdalen for januar og februar 1914 viser det sig, at den jevne tapning fremdeles uteblir. I januar er vandstanden sunket 11 cm., i februar 1 cm. istedetfor, som forutsat, 15—20 og 20—30 cm. Dette kan ikke og maa ikke fortsættes saaledes.

I februar maaned iaar har vi desuten faat en ikke ubetydelig stigning i vandstanden, hvilket ved siden av den mangelfulde tapning har bidrat til at tømmervelterne f. eks. i Skjærdalshengslet for en stor del har staat under vand. Hvilken uheldig indflydelse en stigning av vandstanden vil ha om vinteren med islagt fjord paa brygger, sopper og hugstindretninger vil vi ikke gaa nærmere ind paa.

Fra komiteen vedligger desforuten nedenanførte indstilling saalydende:

Angaaende den til herredsstyret avgivne indstilling vedkommende sommerregulering i Tyrifjorden gjorde komiteens medlem Klemmestad opmerksom paa, at der burde rettes en anmodning til brukseierforeningen om at foreta en yderligere oprensning i løpene ved Vikersund, saaledes at der for fremtiden kunde bli en større betryggelse mot høi flom. — Heri er komiteens øvrige medlemmer enige, og henstiller til herredsstyret at vedta en saadan anmodning til brukseierforeningen.»

Lier herredsstyre har i møte den 28de januar 1914 enstemmig besluttet at anbefale reguleringen mot erstatning til grundeierne og forøvrig i henhold til gjældende bestemmelser.

Modums herredsstyre anbefaler 23de januar 1914 andragendet paa det bedste, idet herredsstyret henholder sig til vasdragskommissionens mindretal.

Ovennevnte herreder støter til Tyrifjorden.

Øvre og Nedre Ekers herredsstyrer anbefaler i møter den 17de februar og 6te februar 1914 likeledes reguleringen.

Drammens bystyre har som medansøker ikke avgitt nogen uttalelse.

Reguleringsandragendet har været kundgjort paa lovbefalt maate den 4de og 5te juli 1913, uten at der i den anledning er inkommet forestillinger i saken fra noget hold.

I skrivelse av 16de mars 1914 har foreningen til sakens paaskyndelse bl. a. anmodet om, at skjønsmænd maa bli opnævnt samtidig med tilladelsens meddelelse. Foreningen anfører følgende:

«Foreningens andragende om sommerregulering av Tyrifjorden kan i den nærmeste fremtid ventes innsendt med uttalelser fra de interesserte herredsstyrer. Det er særdeles magtpaaliggende, blandt andet for Drammens Elektricitetsverk, at denne sak blir ordnet saa tidlig, at de fornødne skjøn kan være avholdt inden vaarflommens komme. Man tillater sig derfor at henstille, at sakens behandling maa bli mest mulig paaskyndet.

Den tid, som staar til raadighet mellem sneløsningen paa Ringerike og Modum og vaarflommen er saa kort, at der kun kan avsees faa dage til forberedelser, efterat reguleringstilladelse er meddelt. Skjønnen maa derhos fremmes med den størst mulige hurtighet. Av hensyn hertil tillater man sig at andra om, at skjønsmænd maa bli opnævnt samtidig med reguleringstilladelsens utfærdigelse.

Som skjønsmænd tillater man sig at foreslaa opnævnt følgende herrer:

1. Fløtningsdirektør Ragnvald Bødtker, Fredrikshald.
2. Fabrikbestyrer, ingeniør Andreas Bergan, Vardal.
3. Gaardbruker M. H. Gunnerud, Røken.
4. Gaardbruker L. B. Schvencke, Lier.

Varamænd:

For 1 og 2 ingeniør Kristoffer Mørck, Greaker.

For 3 og 4 gaardbruker Martin Løken.

Man tillater sig at bringe i erindring, at de herrer Gunnerud og Schvencke fun-

gerte som skjønsmænd under de første takster ved Tyrifjorden i 1906 efter kgl. opnævnelse, den første som opmand. De var med rundt hele fjorden. Da de sitter inde med et indgaaende kjendskap til forholdene og reguleringsplanen, vil det være særdeles ønskelig, at disse to herrer opnævnes. Arbeidet vil i stor utstrækning lettes, og der vil kunne spares tid.

At besætte en av skjønnets pladser med en fiskerikyndig mand synes der i nærværende tilfælde ikke at være opfordring til. Den vandstand, hvortil der agtes regulert i sommertiden, er, som observationerne vil vise, regelmæssig tilstede den hele sommer uten regulering. I de faa aar, som det efter observationerne at dømme, kan bli spørsmal om at utøve regulering efter den ansøkte tilladelse, vil reguleringen bevirke, at de normale forhold kommer tilstede.»

Forslag til mændsopnævnelse er likeledes inkommet fra Norderhov, Hole, Lier og Modums herredsstyrer. Disse forslag vedlægges.

Departementet skal bemerke, at spørsmålet om tidspunktet for damsætningen var oppe saavel ved reguleringstilladelsens meddelelse som ved damreglementets fastsættelse, idet der fra Hole herredsstyre med tilslutning fra Lier herredsstyre blev stillet krav om, at reguleringstiden skulde begrænses til efter 1ste oktober. Som det av vedlagte departementsforedrag vil sees, blev dette forlangende ikke imøtøkket. Tilladelsen blev meddelt i henhold til planen, der ikke forutsætter nogen innskrænkning med hensyn til dammens benyttelse. Og i det senere fastsatte manøvreringsreglement fik den av ansøkerne hævdede forstaaelse av reguleringstilladelsen uttryk i § 1, hvorefter damsætning kan finde sted, saasnt fjorden «etter flommen» synker under regulert vandstand. Departementet antar saaledes, at ansøkerne med hjemmel i den meddelte reguleringstilladelse var berettiget til at holde Tyrifjordens vandstand oppe i regulert høide ogsaa om sommeren,

saafremt de i sin tid hadde erhvervet de hertil fornødne grundrettigheter.

Da dette ikke er skedd anføres, at vedkommende brukseiere ved som skedd at begrænse ekspropriationerne har git avkald paa adgangen til at foreta sommerregulering, og at denne derfor nu maa betraktes som et nyt foretagende, der isaafald indgaar under reguleringsloven av 4de august 1911. Departementet finder at maatte tillægge denne betragtning saa stor vekt, at man ikke kan anbefale saken avgjort i henhold til vasdragsloven, idet der ikke bør kunne reises tvil om lovligheten av vedkommende ekspropriationsbestemmelse.

Der vites ikke siden reguleringstilladelsens meddelelse i 1906 at være indtraadt noget forhold, der har forringet reguleringens samfundsmæssige eller økonomiske rettelse. Det fremgaar av de foreliggende hydrologiske utredninger, at vandstanden under almindelige forhold om sommeren ofte er høiere end den regulerte vandstand 4,1 meter, selv naar dammen staar helt aapen. Den spesielt ved sommerdæmning forvoldte skade maa derfor antages at være forholdsvis ringe.

Med hensyn til de av Hole herredsstyre stillede krav til dammens manøvrering tillater man sig at henvise til departementets foredrag, der ligger til grund for Den norske regjerings resl. av 11te december 1908 om fastsættelse av manøvreringsreglement, hvor de samme krav er behandlet. De antages ikke at ha nogen forbindelse med det foreliggende spørsmål om tiden for dammens sætning om sommeren, og departementet vil opta disse spørsmål til særskilt behandling, efterat saken har været forelagt for vasdragsdirektøren.

Man antar saaledes, at der ikke fra reguleringslovens § 9 er noget til hinder for meddelelse av den ansøkte tilladelse i henhold til den nævnte lov.

Departementet er med vasdragskommissionen enig i, at der ikke ved den omhandlede regulering indvindes øket kraft i lovens forstand, idet vandføringen — som det fremgaar av de foran meddelte oplys-

ninger — alene i ekseptionelt tørre aar forøkes, mens vandføringen aar om andet allerede naaes uten sommerregulering. Der vil som følge herav ikke bli at opstille reguleringsbetingelser som knytter sig til en bestemt kraftindvinding.

Til reguleringens gjennomførelse utkræves ikke tekniske arbeider, idet den tidligere dam benyttes. Der findes saaledes heller ikke grund til at opstille vilkaar vedkommende anlægget. Bl. a. vil utbygningsfrister falde bort, idet fornødne bestemmelser om ekspropriationernes betimelige fremme findes i vasdragsloven.

Overensstemmende hermed har man i det væsentlige i tilslutning til vasdragskommissionens mindretal utarbeidet vedlagte forslag til reguleringsbetingelser, som er vedtat av ansøkerne. Man har sat reguleringstiden til 80 aar bl. a. under hensyntagen til, at der tidligere er meddelt betingelsesfri tilladelse til reguleringen.

Man tillater sig i henhold til det anførte at anbefale reguleringstilladelsen meddelt i henhold til reguleringsloven paa de i utkastet opstillede betingelser.

Forsaavidt der samtidig er andrat om enkelte ændringer i det ved Den norske regjerings resl. av 11te december 1908 fastsatte manøvreringsreglement bemerkes, at disse efter det av vasdragsdirektøren anførte formentlig er mindre paakrævet.

Idet departementet antar at skjønsmænd til utførelse av de skjøn og takster som foretagendet vil medføre bør opnævnes av Kongen, vil man paa grundlag av de foreliggende forslag anbefale følgende mænd opnævnt:

1. Fløtningsdirektør Ragnvald Bødtker, Fredrikshald.
2. Gaardbruker M. H. Gunnerud, Røken.
3. Gaardbruker Elling Rognerud, Grønvold, Aadalen.
4. Gaardbruker Kr. A. Sønsteby, Modum.
Som varamænd for 1 og 2:
1. Ingeniør Andreas Bergan, Vardal.
For 3 og 4:
2. Gaardbruker M. O. Rygh, Nedre Eker.

Det antages at burde utstaa med anordning av overskjøn, indtil det viser sig om saadant skjøn blir begjært og i tilfælde i hvilken utstrækning.

I henhold til det anførte tillater man sig saaledes at

indstille:

1. I henhold til lov av 4de august 1911 om vasdragsreguleringer i industrielt øiemed meddeles Foreningen til Tyrifjordens regulering tilladelse til at utvide den ved kgl. resl. av 10de mai 1906 tillatte regulering av Tyrifjorden til at gjælde det hele aar paa de i vedlagte utkast opstillede betingelser.
2. Til at utføre de skjøn og takster som foretagendet maatte foranledige opnævnes:
 1. Fløtningsdirektør Ragnvald Bødtker, Fredrikshald.
 2. Gaardbruker M. H. Gunnerud, Røken.
 3. Gaardbruker Elling Rognerud, Grøn-vold, Aadalen.
 4. Gaardbruker Kr. A. Sønsteby, Modum.

Som varamænd opnævnes for nr.

1 og 2:

Ingeniør Andreas Bergan, Vardal.

For nr. 3 og 4:

Gaardbruker M. O. Rygh, Nedre Eker.

« Betingelser »

for tilladelse til sommerregulering av Tyrifjorden.

1.

Reguleringstilladelsen, der ikke kan overdrages, meddeles for et tidsrum av 80 — otti — aar regnet fra resolutionens datum.

Ved reguleringtidens utløp kan fornyet reguleringstilladelse meddeles vasdragets vandfalds- og brukseiere for det tidsrum og forøvrig paa de betingelser, som den da gjældende lovgivning oppstiller.

2.

Reguleringsdammens vedlikehold og drift underlægges offentlig tilsyn. De hermed forbundne utgifter utredes av anlæggets eiere.

3.

Reguleringsdammen blir at manøvrere efter et av Kongen utfærdiget reglement. Til at forestaa manøvreringen antages norsk statsborger, som godtages av vedkommende regjeringsdepartement.

Forsaaavdt dammen manøvreres i strid med reglementet, kan koncessionshaverne paalægges en konventionalbot til statskassen av indtil kr. 5 000,00 for hver gang efter departementets nærmere bestemmelse.

4.

Reguleringsanlæggets eiere skal efter nærmere bestemmelse av departementet utføre de hydrologiske iagttagelser, som i det offentliges interesse findes paakrævet, og stille det herved indvundne materiale til disposition for det offentlige. Den tillatte opdæmningshøide og den tillatte laveste tapningsgrænse skal betegnes ved et fast og tydelig vandstandsmerke.

5.

Eierne skal uten vederlag for de av dem utførte anlæg finde sig i enhver yderligere regulering i vedkommende vasdrag, som ikke forringer den tillatte regulerings effekt.

6.

Reguleringsanlæggets eiere tilpligtes at træffe saadanne anordninger ved anlægget og i tilfælde i vasdraget nedenfor dette, og avgi vand i saadan utstrækning, at den almindelige fløtning besværes saa litet som mulig. Spørsmålet om hvilke forføininger der i henhold hertil blir at træffe, avgjøres i tvisttilfælde ved skjøn.

Skade eller ulempe for fløtningen, som ikke paa denne maate avhjælpes, blir at erstatte de fløtningsberettigede overensstemmende med reguleringslovens § 15.

7.

For oppfyldelsen av de forpligtelser som ved anlægget eller dets drift paadrages

likeoverfor andre, saavel som for overholdelsen av de i tilladelsen opstillede betingelser stilles av koncessionshaverne sikkerhet for et beløp av indtil kr. 5 000,00 efter nærmere bestemmelse av vedkommende regjeringsdepartement.

8.

Tilladelsen blir at tinglæse inden de tinglag, hvor reguleringsanlægget er beliggende.

Til sikkerhet for de forpligtelser, som i henhold til nærværende tilladelse maatte paahvile eiendomme eller bruk i vasdraget, blir derhos at foreta tinglysning til anførsel paa vedkommende eiendommens folier i panteregistret.

9.

Koncessionshaverne underkaster sig de bestemmelser, som til kontrol med foranstaaende betingelsers overholdelse maatte bli truffet av vedkommende departement.

37. Eidsvolds Elektricitetsverk, Andelsselskap.

(Regulering av Tønsakerfløita, Jøndalsvasdraget). Jfr. foran nr. 10.

Kgl. resol. av 14de mai 1914.

Med skrivelse fra amtmanden i Akershus amt av 6te oktober 1913 indkom til departementet et andragende fra Eidsvold Elektricitetsverk, Andelsselskap, om tilladelse til at foreta fornøden ekspropriation for en projektert opdæmning av Tønsakerfløita i Jøndalsvasdraget.

Andragendet er saalydende:

«Undertegnede Eidsvold Elektricitetsverk, Andelsselskap, tillater sig herved i ærbødighet at andra om at bli meddelt tilladelse til at ekspropriere fornøden grund av gr.nr. 18, br.nr. 11, Aabakken i Eidsvold av skyld 5 øre i anledning av vor projekterte opdæmning av «Tønsakerfløita» i Jøndalsvasdraget. Det gjælder altsaa en tillægsregulering til den hovedregulering, vort

verk foretok i 1910 i medfør av kgl. resol. av 27de august 1910.

Det vil av bilag 1 hermed sees, at samtlige grundeiere langs bemeldte «Tønsakerfløita» paa en nær (Ludvig D. Aabakken som eier av bemeldte eiendom) har git mindelig tilladelse til denne sjøs regulering. Av bilag 2 fremgaar, at værdien av ekspropriatens interesser er forsvindende mot de fordele av almen betydning, reguleringen vil medføre. Verkets opgave er at levere lys og kraft til det meste av herredet. Verket eies av vel 100 av bygdens opsittere. — Av bilag 3 hermed fremgaar, at kun 240 m.² av ekspropriatens eiendoms dyrkede areal vil bli sat under vand. Av udyrket antagelig ca. 1500 m.²

«Tønsakerfløita», som i tidligere tider har været regulert, bestaar væsentlig av star-myr. Bassænget, som er begrænset av bratte, skogbevokste bredder, er ca. 1750 meter langt og gjennemsnitlig ca. 50 meter bredt. Under flom har vandstanden henved den høide, hvortil vi nu søker om at opdæmme samme.

Sjøen ligger ca. 100 meter nord for den av os i 1910 regulerte Jønsjø.

Planen er at opdæmme sjøen 2,5 meter over regulær vandstand og tappe den ca. 0,5 meter under samme, altsaa en tappehøide av ca. 3 meter.

Damstedet, hvorav findes en skisse paa bilag 4 hermed, har saavel bund som sider av fjeld. Dammen agtes bygget av beton av blanding 1:3:5 og væsentlig efter den paa bilag 3 hermed anførte tegning.

Nedenfor den projekterte dam findes ikke paa flere kilometer bebyggelse. Ca. 100 meter nedenfor — over nordenden av Jønsjøen — fører en privat grøndevei, «Guldverksveien», med bro over osset av sidstnævnte sjø.»

De i andragendet paaberaabte fire bilag vedlægges.

Eidsvold herredsstyre har i møte den 29de september 1913 enstemmig anbefalt andragendet.

Amtmanden uttalte i ovennævnte skri-

velse av 6te oktober 1913, at han intet vidste at erindre mot andragendets indvilgelse.

Den i andragendet nævnte grundeier, Ludvig D. Aabakken, med hvem overenskomst ikke har kunnet opnaaes, anfører i skrivelser av 26de september og 8de oktober 1913, at opdæmningen vil volde betragtelig skade paa hans eiendom, idet angivelig ca. 533 m.² opdyrket mark og ca. 2800 m.² myr (starslaat) vil bli overdæmnet. Resten av eiendommen vil — anfører han — bli mere utsat for frost og vanskeligere at opdyrke paa grund av opdæmningen, likesom der vil opstaa vanskeligheter med gjerdehold. Han oplyser, at han har forlangt kr. 800,00 i erstatning, men at selskapet fandt dette uantagelig.

I skrivelse av 18de november 1913 utalte vasdragsdirektøren paa foranledning følgende:

«Det handler sig her om en tillægsregulering til den av samme selskap i medhold av kgl. resolution av 27de august 1910 utførte hovedregulering.

Planen gaar ut paa ved en opdæmning og sænkning av henholdsvis 2,5 og 0,5 meter at tilveiebringe en reguleringshøide av 3 meter i Tønsakerfløita. Med det derved opnaadde magasin, opgit til 150 à 200 000 m.³, vil efter her foretagen beregning erholdes en tilvekst i vandføringen med ca. 15 sek. l.

Det nytbare fald er 48,5 meter og den opnaadde forøkelse av vandkraften blir saaledes ca. 10 h.k. Ved hovedreguleringen i 1910 var den indvundne kraft i samme fald 194 nat. h.k. Den ansøkte regulering av Tønsakerfløita vil saaledes gi en forholdsvis meget ubetydelig kraftforøkelse.

Det fremgaar av sakens dokumenter, at samtlige grundeiere paa en undtagelse nær har git mindelig tilladelse til reguleringen, idet de har forpligtet sig til at avstaa oversvømmet grund etter en pris av kr. 20,00 pr. maal naaleskog. En grundeier, Ludvig D. Aabakken, har ikke villet gaa med paa mindelig ordning, men forlanger i skadeserstatning kr. 800,00. Der oplyses intet i andragendet om hvor stort beløp der i det hele kan ventes at medgaa i erstatninger for

skade og ulempe. Heller intet om hvor store arealer der i det hele blir sat under vand. — Det er derfor ikke mulig paa grundlag av det foreliggende materiale at opgjøre sig nogen sikker mening om reguleringens berettigelse. Saa meget kan dog siges, at skaden maa være rent ubetydelig, hvis der skal være mening i at gjennomføre en regulering, som bare øker kraften med 10 nat. h.k. Det staar for mig saa, at der vanskelig kan meddeles kgl. tilladelse, naar forholdene ligger an som i nærværende tilfælde.»

Saken blev av departementet under 6te januar 1914 tilbakesendt amtmanden, idet man til bedømmelse av reguleringens berettigelse bad tilveiebragt fra ansøkeren saadanne nærmere opplysninger som antydte av vasdragsdirektøren.

I skrivelse av 9de januar 1914 har ansøkeren derefter anført følgende:

«Det er ikke for i og for sig at faa flere hestekræfter, at vi vil opdæmme Tønsakerfløita, men det er hovedsakelig for at faa sikrere vandføring. Sidste høst viste, at den vil bli av overmaade stor nytte. Saken er, at dette bassæng ligger saa langt nede i det nedbøret, hvorfra vi faar vort vand, at det erfaringsmæssig fyldes mange gange aarlig. Den største ulempe ved vor hittidige regulering er, at vor uten sammenligning største sjø (S. Hoelsjø) ligger saa langt oppe i feltet, at den paa langt nær optar halvdelen av nedbøren, mens vi nederst i omraadet kun har regulert den lille Jønsjø, liggende umiddelbart nedenfor Tønsakerfløita.

Effekten for os vil forsaavidt være mange gange 10 h.k., som vi for det første ikke har fuld døgndrift, men for en stor del skiftdrift og dertil kommer altsaa, at bassængen fyldes mange gange aarlig. Uten denne regulering vil vi miste en ganske betragtelig mængde vand i nedbørstider, hvad erfaring tilfulde har vist.

Vi kan rigtignok ikke indse, at værdien av de skogeieres skade, som vi er mindelig forliggt med, kan ha nogen betydning i foreliggende tilfælde. Men vi kan oplyse, at efter det skjøn, man dannet sig under den

fælles befaring, vil det oversvømmede areal skog *andra* til høst 40 maal. Beløpet til samtlige disse eiere blir saaledes høist kr. 800,00 (netop det beløp, den ene gjenstridige har forlangt for sine 240 m.²).

Det skadeforhold, hvorom her er tale, nemlig Ludvig Davidsen Aabakkens, er aldeles forsvindende overfor den fordel, vort verk vil faa ved magasineringen. Det fremgaar, foruten av herredsstyrets enstemmige anbefaling av bevillingens meddelelse, av den hermed følgende erklæring av d. d., som jeg har erhvervet fra hr. bankkasserer Håkon Habberstad, der som eier av gaarden Tønsaker eiet Aabakken, dengang husmandsplads, senere skyldsatt og solgt til L. Aa. for kr. 450,00.

Om det av myndighetene skulde befindes fornødent i denne bagatelaffære, er vi gjerne villige til at bestride omkostningerne ved hitsendelse av en av vasdragsvæsenets ingeniører, forat denne ved selvsyn kan overbevise sig om, at paagjældende regulering er i høi grad nyttig for vor bedrift. Vi skal tilføie, at vor elektriske kraft nu er utnyttet til det yderste, saaat hver draape vand, vi kan magasinere for at sikre os stabil drift, kan betales ganske godt. *In casu* vil de angivne 10 h.k., som vi efter det oven oplyste sætter til flere gange ti, neppe komme os paa kr. 2 000,00 alt i alt. Det er vor ved selvsyn grundede overbevisning, at ærlig talt er værdien av den Aabakken paaførendes skade neppe værd kr. 50,00. Derom er alle de gaardbrukere enige, som ved befaringen ihøst fulgte som eiere av den øvrige strand.

Vi maa paa det aller indstændigste *andra*, at den før ansøkte bevilling gives os.»

Forholdene paa stedet blev derefter tatt i øiesyn av avdelingsingeniør i vasdragsvæsenet, Hugo Sørensen, under hvis nærvær der mundtlig opnaaddes enighet mellem ansøkeren og eieren av Aabakken angaaende spørsmålet om grundavstaaelse m. v. Vedkommende ekspropriat har imidlertid senere vægret sig ved at underskrive en ham av selskapet forelagt erklæring. Avdelings-

ingeniøren anfører i skrivelse til vasdragsdirektøren av 4de mars 1914 følgende:

«I skrivelse til hr. direktøren, datert 9de f. md., meddelte jeg, at spørsmålet om avstaaelse av grund i anledning av regulering av Tønsakerfløita i Eidsvold var ordnet i mindelighet, og at reguleringsandragendet som følge herav bortfaldt. Om dette blev departementet underrettet 9de s. md. — Nogen dage senere meddelte disponent Høibraaten, der i advokat Arvesens fravær repræsenterte selskapet, mig mundtlig, at vedkommende grundeier, Ludvig D. Aabakken, vægret sig for at underskrive den erklæring, som Andelsselskapet hadde forelagt ham. Jeg tilskrev i den anledning hr. Aabakken under 17de f. md. med forespørsel, om det forholdt sig saa, at han ikke ønsket saken ordnet i mindelighet. Da hans svar herpaa, datert 21de s. md., som følger vedlagt er meget uklart, bad jeg disponent Høibraaten endnu en gang at rette en henvendelse til ham, for at det kunde bringes paa det rene, om ekspropriationsandragendet maatte fremmes. Ifølge hans vedliggende svarskrivelse av 2den ds. blir det nødvendig, idet Aabakken negter at vedstaa indgaat mundtlig avtale.

Da det saaledes blir nødvendig at gaa ind paa sakens realitet, skal jeg vedrørende denne tillate mig at bemerke følgende:

Den skade og ulempe som foretagendet kan antages at ville medføre bestaar efter underhaandsmeddelelse fra selskapet i, at 30 à 40 maal naaleskog vil bli oversvømmet. Herfor skal der ifølge overenskomst betales kr. 20,00 pr. maal, altsaa ialt henimot kr. 800,00. Hos den ene grundeier, som ikke har samtykket i foretagendet, Ludvig Aabakken, vil der efter det foreliggende oversvømmes ikke over 0,5 maal dyrket mark og 2 à 3 maal udyrket. Ansattes værdien av dette iberegnet ulempeserstatning til kr. 300,00 à kr. 400,00 skulde de samlede erstatninger bli kr. 1 100,00 à kr. 1 200,00. Tilkøbt arbeidsomkostningerne ved det lille damanlæg, skulde jeg tro, at det hele foretagende vil komme paa vel kr. 2 000,00.

Kraftøkningen er i lavvandsperioden om vinteren ved fuld døgn- og aarsdrift beregnet til 10 h.k., jfr. hr. direktørens skrivelse av 18de november f. a. For det øie med kraften her benyttes til, nemlig lys og motordrift paa gaardene, vil der vel utvindes det 2 à 3-dobbelte, som følge av varierende belastning. Hertil kommer den specielle omstændighet, at elektricitetsverket har sin største belastning om sommeren, idet det bl. a. leverer kraft til et teglverk. Det er altsaa særlig om sommeren, at det gjælder at faa kraften øket, og paa denne aarstid er lavvandsperioderne mindre og som følge derav kraftøkningen større. Tar man disse forhold i betragtning, kan der, saavidt jeg kan se, ikke være nogen tvil om, at de fordele, anlægget vil medføre, staar i et saadant forhold til skade og ulemper, at lovens betingelse for meddelelse av reguleringstilladelse er tilstede. Jeg tillater mig derfor at anbefale, at andragendet imøtekommes.»

I paatøgningskrivelse av s. d. uttaler vasdragsdirektøren, at han efter det av Hugo-Sørensen anførte finder at kunne anbefale, at andragendet indvilges. «Tilladelsen blir formentlig» — anfører direktøren — «at behandle paa grundlag av vasdragslovens § 25 og anbefales tilknyttet de samme vilkaar, som er opstillet i anledning av regulering av andre sjøer i vasdraget, jfr. kgl. resl. av 27de august 1910, dog med undtagelse av punkt 3, som ikke har nogen interesse. Det i vasdragslovens § 29 omhandlede sikkerhetsbeløp foreslaaes sat til kr. 1 000,00.»

Departementet skal bemerke, at man efter de foreliggende opplysninger om skadevirkningerne av den ansøkte regulering, om kraftindvindingen m. v. antar, at andragendet maa bli at behandle efter vasdragslovens § 25, ikke efter reguleringsloven av 1911, uagtet det gjælder regulering i industrielt øiemed.

Man maa efter det foreliggende anta, at det vil være av betydelig interesse for Eidsvold Elektricitetsverk at faa foreta den ansøkte yderligere regulering av Jøndalsvasdraget. Da verkets opgave er at levere lys

og kraft i herredet, maa det videre antages, at reguleringen vil fremme almene interesser. Ogsaa iøvrig finder man at betingelserne efter vasdragsloven for indvilgelse av andragendet er tilstede og vil derfor anbefale, at den ansøkte tilladelse meddeles.

Overensstemmende med vasdragsdirektørens forslag vil man foreslaa tilladelsen tilknyttet i det væsentlige tilsvarende betingelser som den tidligere ved kgl. resl. av 27de august 1910 meddelte tilladelse til at regulere Jøndalsvasdraget, nemlig:

1. At endelig detaljert plan forelægges for Arbeidsdepartementet til godkjendelse, forinden arbeidet iverksettes.
2. At anlægget paa selskapets bekostning underkastes kontrol av det offentlige med hensyn til arbeidets utførelse.
3. At reguleringsdammen manøvreres efter et av Kongen approbert reglement.
4. For mulig skadeserstatning i anledning av foretagendet stilles av ansøkerne betryggende sikkerhet for et beløp av kr. 1 000,00

(jfr. forøvrig vedlagte avskrift av departementets til grund for kgl. resl. av 27de august 1910 liggende foredrag).

Yderligere betingelser i henhold til reguleringslovens § 23 antages der ikke at være grund til at opstille for heromhandlede ubetydelige foretagende.

I henhold til det anførte tillater man sig at

indstille:

At det i medhold av lov om vasdragenes benyttelse m. v. av 1ste juli 1887, § 25, jfr. lov av 19de juli 1907, tillates Eidsvold Elektricitetsverk, Andelsselskap, at foreta regulering av Tønsakerfløita i Jøndalsvasdraget i det væsentlige overensstemmende med fremlagt plan paa følgende betingelser:

1. At endelig detaljert plan forelægges for Arbeidsdepartementet til godkjendelse, forinden arbeidet iverksettes.
2. At anlægget paa selskapets bekostning underkastes kontrol av det offentlige med hensyn til arbeidets utførelse.

3. At reguleringsdammen manøvreres efter et av Kongen approbert reglement.
4. At der for mulig skadeserstatning i anledning av foretagendet av ansøkerne stilles betryggende sikkerhet for et beløp av kr. 1 000,00 efter Arbeidedepartementets nærmere bestemmelse.

38. O. A. Devolds Sønner.

(Regulering av Moldværelven i Borgund).

Kgl. resl. av 30te mai 1914.

Med skrivelse fra amtmanden i Romsdals amt av 9de februar 1914 har departementet mottat et andragende fra firmaet O. A. Devolds Sønner, Langevaag i Borgund, av 17de januar 1914 om tilladelse til regulering og utbygning av Moldværelven i Borgund.

Andragendet er saalydende:

«I 1881 kjøpte O. A. Devold av Norges bank eiendommen Elverum med husbygninger, indretninger og inventarium. Den gik i 1886 over til firmaet O. A. Devolds Sønner, som da hadde overtat O. A. Devolds eiendom samt fabrikkvirksomhet og siden har drevet den.

O. A. Devold etablerte i 1860-aarene en fabrikk for tilvirkning av tekstilvarer i Langevaag i Borgund paa Suløen. Forretningen begyndte meget beskedent men har etterhaanden vokset sik op til et efter vore forhold ganske betydelig anlæg. Saaledes har det nu en skattetakst av kr. 384 000,00 = skyld mark 217,44 samt for Elverum kr. 19 000,00 = skyld mark 10,78 og beskæftiger over 300 personer. Firmaet var i 1913 lignet efter en formue kr. 1 598 000,00 og næring kr. 186 000,00.

Det synes indlysende, at denne bedrift ogsaa fremigjennem aarene har været av en fremtrædende økonomisk betydning for det distrikt, hvori den virker. Dette har da ogsaa faat et iøinefaldende utslag i den sterke bebyggelse og økning av befolkningen, som foregaar i dens nærhet.

Det er da ogsaa indlysende, at befolk-

ningen i større eller mindre grad har fordel av bedriftens fortsatte vekst, som derfor ogsaa maa siges at ha faat en betydelig almen interesse.

Nu er det imidlertid saa, at det for et fabrikanlæg som det heromhandlede er av fremtrædende betydning at kunne skaffe sig billigst mulig drivkraft — og da særlig vandkraft. For det ældste anlæg i Langevaag var indkjøpt Vadsetvandene med elv paa Suløen. Allerede i 1880-aarene var dette vasdrag blit altfor litet for bedriften, som derfor maatte skaffe sig dampkraftanlæg som reserve. Derhos blev endel av vandføringen fra Moldværsvandet — som tillaa gaarden Elverum — der efter oven anførte ogsaa var kjøpt av O. A. Devold — ledet over til Vadsetvandenes elvedrag og utnyttet i Langevaag.

Imidlertid har vor drift stadig øket. Vi har i de sidste 3—4 aar maattet bygge flere nye fabrikkbygninger, hvori er installert spinde- og væverier for vor virksomhet. Følgen herav har igjen været, at vort behov for øket drivkraft er steget.

Vi har derfor projektert en bedre utnyttelse av Moldværsvandet. Dette tilhører os helt med dæmninger og elveløp, «fra fjeld til fjære», som dokumenterne siger.

Dette vand er paa Romsdals amtskart avmerket straks nedenfor «Tverfjeld» paa Suløen i Borgund og ligger i en høide av ca. 457 meter over havet. Vandet har fra gammel tid av været opdæmnet i en høide av 2,5 meter fra dammens bundstok til dens krone — og i en længde av 55 meter. — Naar det er fuldt, har det et flateindhold av ca. 64 200 m.². Fra vandet gaar Moldværelven nedover Suløens nordside og løper ut i sjøen ved Elverums gamle møllebruk, som nu benyttes til shoddyfabrik for os. Som foran nævnt har nu i en aarrække ogsaa endel av vandføringen i render været ledet over til Vadsetvandene, som ogsaa eies av os og ligger længere øst paa Suløens nordside.

For bedre at kunne nyttiggjøre vandføringen i Moldværsvandet og Moldværelven for vor bedrift, som hellig trænger al

den kraft, den kan skaffe sig; har vi utarbeidet projekter, hvorom henvises til de hermed følgende karter og bilag.

Det vil derav fremgaa, at det er vor hensigt bl. a.:

1. at opdæmme Moldværsvandet yderligere ca. 3,5 meter, hvad der igjen vil nødvendiggjøre en forlængelse av dæmningen, saa den i det hele blir ca. 151 meter lang med en friskyt paa ca. 50 meters længde. Vandflaten er med den nye opdæmning beregnet til ca. 75 000 m.²;
 2. at føre vandmassen fra Moldværsvandet i en rørledning (Mannesmannske staaerrør) av ca. 30 cm. (nogen forandring forbeholdes) indvendig diameter nedover Suløens nordside til en kraftstation. Denne er planlagt efter 2 alternativer:
 1. at lægge kraftstationen i den fælles utmark, som ligger i en høide av ca. 21 meter over havet, hvorved vandfaldets høide blir ca. 436 meter;
 2. at lægge den paa egen grund i en høide av ca. 18 meter over havet, hvorved vandfaldets høide blir ca. 439 meter.
- Av disse alternativer er 1ste det fordelagtigste, idet vi derved indsparer 170 meter av de kostbareste rør, mens tapet av faldhøide er ubetydelig. Endvidere undgaar vi derved at føre rørledningen over elven, hvilket baade er vanskelig og kostbart. — Den grund, som trænges til kraftstation, er omtrent værdiløs.
3. at føre den elektriske energi i en overjordisk ledning fra kraftstationen, ca. 900 meters længde, frem til forbruksstedet i vore fabrikker i Langevaag.

Kraftledningen ligger hovedsakelig paa vor egen eiendom (kfr. bilag nr. 4), men dette forhold vil variere noget efter de under 2 anførte alternativer. Efter alternativ 1 gaar den med ca. 252 meter over fremmed eiendom og efter 2 ca. 140 meter. — Den krydser en offentlig vei, hvortil veistyrelsens samtykke vil bli søkt.

Vi tillater os derfor at ansøke om, at der maa bevilges os tilladelse til at utføre dette anlæg i det væsentligste saaledes, som det fremgaar av hermed følgende bilag og ovenstaaende redegjørelse, samt efter skjøn at faa avstaat den grund og de rettigheter m. v., som er fornøden for arbeidets gjennomførelse og fremtidige vedlikehold m. v.

Der vil av os bli indsendt særskilte ansøkningsoverensstemmende med lovene av 15de mai 1896 og 19de juli 1912 samt forskrifterne av 3dje januar 1908 og 12te september 1912 for sterkstrømanlægget med ledninger etc., saaledes at ovenstaaende kun gjælder de nødvendige grunderhvervelser for station og ledninger med stolper etc.

Vi er paa det rene med, at loven hjemler os adgang til at foreta endel av heromhandlede arbeider uten kongelig tilladelse; men vi har anset det rigtigst allikevel at indsende ansøkningsforanstaaende for ikke senere muligens at komme op i vanskeligheter, idet vi ved ekspropriationsforretningen vil faa en mængde motparter og derfor ønsker paa forhaand at ha alt i den bedste orden ogsaa i formel henseende.

Moldværsvandet og elven saavel som den projekterte rørledning ligger nemlig i Suløens fællesutmark, der eies av samtlige Suløens opsittere, undtagen endel paa dens østside.

Som foran nævnt ligger Moldværsvandet i en høide av ca. 457 meter over havet, langt fra al bebyggelse og dyrkning. Dets bredde bestaar udelukkende av ur samt udyrkbare myr- og lyngmark. Saavidt vi kan forstaa, er det areal, som vil bli overfyldt ved den nye opdæmning, helt værdiløs. Imidlertid gaar der nu langs vandets vestlige del en «kuraas», som vi selvsagt skal omlægge.

Rørledningen føres nedigjennem terræng og jordsmon, som ogsaa maa betegnes som ialfald paa det nærmeste værdiløst. Det bestaar helt av stengrund og lyngmark, hvorav intet er dyrket eller antages med rimelige omkostninger at kunne dyrkes. Ledningen vil desuten bli lagt i frostfri dybde under terrængen.

Som foran nævnt tilhører Moldværsvan-

det og Moldværselven os helt: «fra fjeld til fjære». Der er i samme ikke av andre anlagt noget industrielt anlæg av nogen art, og kan det heller ikke ske. Ved O. A. Devolds kjøp av Elverum var der (kfr. bilag nr. 3) forbeholdt nogen bruksrettigheter. Men disse er senere faldt bort eller er indløste av os.

Fornødent drikkevand for de gaardsbruk, som ligger ved elven, vil der altid bli tilbake selv efter gjennomførelsen av vore projekter. Moldværselven blir aldrig ganske tør; der er et stort nedslagsfelt, som ikke løper ned i Moldværsvandet, men direkte i elven. Desuten er der ogsaa en anden liten elv, som kaldes Stenelven, som løper nedad Sulefjeldets nordside vestenfor Moldværselven.

Det er beregnet, at der ved den projekterte opdæmning av Moldværsvandet vil indvindes ca. 2 à 300 h.k. — Turbinen i kraftstationen skal yde indtil 500 h.k., der alt-saa skal overføres ca. 900 meter til vore fabrikker, som ligger i Langevaag.

Ved ovenstaaende anslag over kraftmængden er der regnet med 10 timers drift i døgnet. Ved døgndrift vil den beregnelige kraft bli mindre end det halve. Nedslagsfeltet er kun 1,2 km.², og saavel ved tider, hvor nedbøren er bundet som is og sne, som i tørveirsperioder — navnlig sommer og høst — vil der ikke heller med 10 timers drift kunne regnes med tilstrækkelig driftsvand. Vi har derfor indrettet os med dampreserver.

Som det vil sees, maa det projekterte anlæg siges at ha almen interesse. De grundeiere, som berøres, blandt hvilke vi ogsaa selv er som eiere ogsaa av endel av fællesutmarken, vil ikke paaføres nævneværdig skade eller ulempe. Ialfald vil den være forsvindende i forhold til den betydelige nytte, vi vil kunne skaffe os av det projekterte anlæg.»

Man tillater sig at vedlægge de med andragendet fulgte bilag. Det vil herav sees, at de planlagte arbeider er beregnet til et kostende av kr. 81 200,00 akt. 86 200,00 grunderhvervelser ikke iberegnet.

Saken har været forelagt for Borgund herredsstyre, der i møte den 29de januar 1914 har avgit følgende uttalelse:

«O. A. Devolds Sønners virksomhet i Langevaag har været til fordel og interesse baade for vedkommende bygd og for herredet, og man tør trygt tro, at firmaet ved at skaffe sig denne økede drivkraft paa ingen maate vil skade almene interesser; men derimot at dette yderligere vil være til ophjælp for bygden og til fordel for kommunen.»

Amtmanden har ved sakens indsendelse anbefalt andragendet paa det bedste.

Vasdragsdirektøren har i en paa foranledning avgit uttalelse av 14de april 1914 bemærket følgende:

«Det omhandlede projekt gaar ut paa at dæmme Moldværvand, som nu reguleres i 2,5 meters høide, yderligere 3,5 meter. Vandet ledes fra dette i rør nedover Suløens nordside til en kraftstation beliggende 18 à 21 meter over havet. Da vandet oplyses at være beliggende 457 meter over havet blir der saaledes utnyttet 436 à 439 meter. Der installeres en 500 h.k. turbine som er forutsat at kunne holdes gaaende ca. 10 timer i døgnet. Ved fuld døgndrift faar man mindre end den halve kraft.»

Vasdragsdirektøren skal bemerke, at disse kraftmængder efter det foreliggende synes rimelig ansat. At den ved den paa-tænkte regulering indvundne kraftmænde ligger under 500 nat. h.k. anser jeg for givet. — Reguleringsbassængen er ganske litet — i planen opgit til 0,064 à 0,075 km.². Bredderne oplyses at bestaa udelukkende av ur, udyrklar myr og lyngmark, jfr. det vedliggende fotografi. Efter dette maa man formentlig kunne gaa ut fra, at foretagendet ikke rammes av reguleringslovens § 1, litra a—d og f. Det blir saaledes i tilfælde kun spørsmal om ekspropriationstilladelse for ordning av skade m. v. overfor private, og saadan tilladelse skulde eventuelt bli at meddele paa grundlag av vasdragslovens § 25. Saavidt jeg kan se er de i samme lovs § 65 opstillede betingelser for at tilladelse kan meddeles tilstøde og andragendet anbefales

derfor imøtekommet. Tilladelsen foreslaaes meddelt paa følgende betingelser:

1. Detaljerte planer forelægges Arbeidsdepartementet til godkjendelse før arbeidet iverksættes.
2. Anlæggets utførelse, drift og vedlikehold underkastes kontrol av det offentlige.
3. Dammen blir at manøvrere efter et av Kongen utfærdiget reglement.
4. For mulig skadeserstatning i anledning av foretagendet stilles av ansøkeren overensstemmende med vasdragslovens § 29 betryggende sikkerhet for et beløp av kr. 2 000,00 efter Arbeidsdepartementets nærmere bestemmelse.

I anledning av at andragendet synes at omfatte foruten reguleringen ogsaa tilladelse til at erhverve grund til rørledning og eventuelt kraftstation skal jeg tilføie, at der efter gjældende lovgivning antagelig ikke er adgang til at meddele tilladelse til at erhverve grund til rørledningen og kraftstationen. Denne maa erhverves i minde- lighet.»

Departementet har i skrivelse til amtmanden i Romsdals amt av 16de mars 1914 gjort ansøkerne opmerksom paa, at spørsmålet om tilladelse til anlæg av elektriske ledninger forutsættes avgjort særskilt.

Departementet skal bemerke, at den ansøkte regulering efter de foreliggende opplysninger og vasdragsdirektørens erklæring ikke antages at medføre en økning av vandkraften av saa meget som 500 naturh.k. Foretagendet antages heller ikke at medføre skade eller ulempe av den i reguleringslovens § 1, litr. a, b eller c omhandlede art, likesom Moldværvandet efter det oplyste i sin helhet antages at være undergit privat eiendomsret. Reguleringen indgaar saaledes ikke under reguleringslovens § 1.

Efter det oplyste antages foretagendet at ville befordre interesser av almen betydning, likesom de fordele, anlægget vil bringe, antages i betydelig grad at overstige erstatningsbeløpet for den derved bevirkede skade. Da endel av den grund, hvorover dispositionsret utkræves, opplyses at ligge i

sameie mellem en række gaarde, antages det forbundet med vanskelighet at tilveiebringe en mindelig ordning.

Departementet finder efter det anførte med vasdragsdirektøren at kunne anbefale, at der meddeles kgl. tilladelse til anlægget i henhold til vasdragslovens § 25.

Man vil anbefale, at der for tilladelsen oppstilles de av vasdragsdirektøren foreslaaede betingelser. Ekspropriationerne antages ikke at burde ta sin begyndelse, forinden reglementet er fastsat.

Man finder, at billighet taler for, at erstatningen fastsættes paa den i reguleringslovens § 15,3 bestemte maate, saaledes at skjønnsrettens erstatningsbeløp forhøies med 25 0/0. Man vil foreslaa bestemmelse herom indtat i tilladelsen.

Man tillater sig saaledes at

indstille:

Det tillates i henhold til § 25 i lov om vasdragenes benyttelse av 1ste juli 1887 O. A. Devolds Sønner at regulere og utbygge Moldværelven i Borgund, Romsdals amt, overensstemmende med fremlagt plan paa følgende betingelser:

1. Detaljerte planer for anlægget forelægges for Arbeidsdepartementet til godkjendelse, forinden arbeidet iverksættes.
2. Anlæggets utførelse, drift og vedlikehold underkastes kontrol av det offentlige.
3. Dammen blir at manøvrere efter et av Kongen før ekspropriationernes paa- begyndelse fastsat reglement.
4. For mulig skadeserstatning i anledning av foretagendet stilles av ansøkerne overensstemmende med vasdragslovens § 29 betryggende sikkerhet for et beløp av kr. 2 000,00 efter Arbeidsdepartementets nærmere bestemmelse.
5. Erstatningen ved de takster, der blir at avholde i anledning av reguleringen og utbygningen, fastsættes overensstemmende med bestemmelsen i reguleringslovens § 15, punkt 3.

39. A/S Bjørkaasen Gruber.

(Erhverv av eiendomme og vandrettigheter samt regulering av Børsvand i Evenes).

Kgl. resol. av 12te juni 1914.

Med skrivelse fra amtmanden i Nordlands amt av 20de mai 1913 inkom til departementet et andragende, datert 25de februar s. a., fra A/S Bjørkaasen gruber, Ofoten, om tilladelse til at erverve eiendomme og rettigheter i Evenes og Lødingen herreder og til at regulere Børsvand i Evenes m. v.

Andragendet er saalydende:

«Den 21de januar 1913 stiftedes aktieselskapet Bjørkaasen gruber (Ofoten) med det formaal at erverve endel bergverksrettigheter i Ballangen i Evenes og de for disses benyttelse fornødne grundarealer. Samtidig hermed innsendes ansøking om kongelig tilladelse dertil og til at igangsette regelmæssig bergverksdrift.

Om selskapets forhold skal i korthet opplyses, idet jeg forøvrig henviser til bilag 1:

Selskapet er et aktieselskap med sæte i Kristiania. Dets aktiekapital er kr. 2 000 000,00, hvorav halvparten er avgjort ved overdragelse til selskapet av Bjørkaasen grubeforetagende med tilliggende rettigheter og tilbehør. Den anden halvdel indbetales i kontanter og halvparten derav er indbetalt med kr. 500 000,00.

Av selskapets bestyrelse skal mindst halvparten være norske statsborgere bosat i Norge. Den bestaar for tiden av tidligere bergassessor dr. Alfred Adolf Martin, Berlin, tysk statsborger, konsul Oscar Nickelsen og cand. jur. Chr. Lund, begge norske statsborgere og bosat i Kristiania.

Aktiemajoriteten indehaves av geheimercommerzienrat Fr. von Friedlaen-Fuld, Berlin, som ikke eier noget andet vandfald i Norge eller indehar aktiemajoriteten i noget andet selskap, som eier eller bruker vandfald her i riket.

De malmbeforekomster, hvis drift er selskapets nærmeste formaal er beliggende syd for Ballangsfjordens bund. Til grubedriften

behøves kraft, vand til oppberedningsverk og til drikkevand for befolkningen. Nærmeste tilgjengelige og brukbare vasdrag er Børsvandets med den derfra kommende Børsvand selv, som munder ut i Grundvandet. Dette staar i umiddelbar forbindelse med Djupvandet, som har avløp gjennom Skafossen til Forsaavandet. I dette utmunder ogsaa Sørrelven eller Melkedalens vasdrag. Forsaavandet har avløp til sjøen i E fjorden gjennom en kortere elv med et par fald. Se bilag 3. Ingeniør Kincks vandbygningskontor fik det oppdrag at studere vandforholdene og utarbeide en plan for grubernes forsyning med vandkraft og vand til andet bruk, og resultatet av dette arbeide foreligger i bilag 5—7. Efter dette er der 3 alternativer for utbygning, som kan komme i betragtning, nemlig

- I. Overførsel av Børsvandets vandføring gjennom tunnel og rørledning til den saakaldte Dypstoll i Bjørkaasen syd for Ballangsfjordens bund,
- II. Utbygning av Skafossen og
- III. Utbygning av Forsaafossen.

Av disse har man bestemt sig for alternativ I, hvorefter Børsvandet opdømmes til sædvanlig flomhøide cote 62,2 og sænkes til cote 57,2. Paa dets nordre side anlægges vandinntak, derfra overføres driftsvandet gjennom en ca. 1 400 m. lang tunnel til fordelingsbassin og videre gjennom en 390 m. lang rørledning til kraftstation og oppberedningsverk i nærheten av Dypstollens munding, hvorefter det benyttede vand faar avløp gjennom en derværende bæk til Ballangsfjorden. Med hensyn til detaljerne henvises til den i bilag 5 indtagne beskrivelse. Kraftstationen er forutsat bygget for 3 aggregater hver paa 1 200 h.k. til kraft og 1 aggregat paa 100 h.k. til lys. Ved den første utbygning forutsattes installert 2 aggregater paa 1 200 h.k., hvorav det ene som reserve, og 1 paa 100 h.k. Desuten gjøres de nødvendige anordninger for tilveiebringelse av vand til oppberedningsverkets og befolkningens behov samt for brandtilfælde.

Ved den første utbygning er anlægsomkostningerne beregnet til kr. 429 000,00,

hvorefter 1 effektiv elektrisk h.k. (med 1:100 eff. elektr. h.k. i reserve) vil koste kr. 357,00. Ved fuldstændig utbygning er de samlede anlægsomkostninger kr. 509 000,00, og 1 eff. elektr. h.k. vil koste kr. 217,00 i normalaar. Heri er ikke medregnet, hvad det vil koste at erhverve selve vandretten og mulige ulempeerstatninger av forskjellig slags. Med hensyn dertil bemerkes, at det projekterte tunnelanlæg vil overføre vandet fra dets naturlige løp, saa at Børsvandsfossen saa at si forsvinder, Skafossens vandføring forringes i væsentlig grad, idet nedslagsdistriktet reduceres fra ca. 120 km.² til ca. 45 km.², og vandføringen i Forsaafossen berøves likeledes et nedslagsdistrikt av ca. 75 km.², hvilket maaske er over tredjedparten av det naturlige. Den nordre side av Børsvandsfossen er uomtvistet i privat eie. Om eiendomsretten paa dens søndre side procederes der mellem staten og eiere av gaarden Elvenes, Maren Einarsen og Petter Pedersen.

Den østre side av Skafossen tilhører staten for den længste strækning og største faldhøides vedkommende. For den vestre sides vedkommende har staten ved skogvæsenet hævdet, at staten skal ha eiendomsret paa strækningen fra elvens utløp av Djupvandet og et stykke nedover til en stor sten, som ligger omtrent midt i faldet; men dette bestrides av tilstøtende private eiere, utenat proces endnu er anlagt.

Strækningen nedenfor til elvens utløp i Forsaavandet er ubestridt i privat eie.

Forsaafossen er udelukkende i privat eie.

Med samtlige private eiere har selskapet sluttet overenskomst om at kjøpe deres rettigheter, som er specificert i bilag 2. Dette gjælder ogsaa de private eiere, som tvister med staten om eiendomsret til Børsvandsfossen, men for det tilfælde, at staten kjendes eiendomsberettiget til den ene side av Børsvandsfossen, vil selvfølgelig den tilkomme erstatning for den værdiforringelse, som dens part av fossen vil undergaa. Likeledes vil staten tilkomme erstatning for sin andel av Skafossen og om utstrækningen av dens eiendom der vil selskapet ikke opta nogen tvist, om det tillates at erhverve de

private eieres ret, hvorefter disse ikke har nogen interesse av, hvorledes grænsen i virkeligheten er.

Med hensyn til Børsvandet vil eiendomsforholdet fremgaa av medfølgende kart, bilag 3. Av det tilstøtende land eier staten vel halvparten, resten er i privat eie.

Ved opdamning til almindelig flomvandstand vil bli sat under vand til staidighet følgende arealer, som i flomtid nu overskylles:

av Bruksjord, skogbevokset myr	250 m. ²
» Bruksaas, do. do.	750 »
» Storvik, do. do.	250 »
» Hestnes, do. do.	
og litt engmark, tils	1 400 »
» Vika, skogbevokset græs-	
mark	1 400 »
» Stokkedal, skogbevokset	
græsmark	3 300 »
» Kvanmo, skogbevokset myr	2 200 »
» Haugen, skogbevokset græs-	
mark	2 500 »
» Statsskogen, skogbevokset	
myr	9 000 »

tilsammen 21 050 m.²

— ca. 21 maal meget lite værdifuld jord. Det er selvsagt, at den projekterte opdamning ikke kan siges at bevirke, at dyrket eller dyrkbar jord eller naturlig eng, skog eller havnegang i saa stort omfang sættes under vand, at dette efter de stødlike forhold maa ansees skadelig for almene interesser. Børsvandet er nemlig ca. 10 kilometer langt og de 21 maal fordelt rundt vandet blir en ganske smal strimmel grund.

Skogforvalteren i distriktet, hr. Saks-haug, som er specielt lokalkjendt, har været anmodet om at uttale sig om de med en gjennomførelse av tunnelprojektet forbundne ulemper og fordele og har i skrivelse av 20de januar d. a. git en utredning derav, hvorav avskrift følger som bilag 4, hvortil jeg henviser. Det fremgaa derav, at han finder ulemperne for trakten omkring Børsvand forsvindende. I elven mellem Børsvand og Grundvand har der av og til, især

om høsten, naar fisken gaar op fra Grundvand for at gyte, været fisket litt ørret, men dette fiske har ikke hat nogen nævneværdig økonomisk betydning. Imidlertid er det sandsynlig, at det vil avta en del, uten at dette dog kan kaldes nogen væsentlig ulempe. Fløtning foregaar ikke og heller ikke anden færdsel end at folk har maattet bruke baat for at komme over elven, fordi der først i den sidste tid er kommet en bro like nedenfor Børsvandsfossen.

Derimot blir selvfølgelig vandføringen formindsket og derved ogsaa værdien av Børsvandsfossen, Skafossen og Forsaafossen. Eierne av disse fald blir uomtvistelig skadelidende i ganske høi grad, men som foran nævnt foreligger der overenskomst med alle undtagen staten, hvis erstatning enten kan fastsættes ved overenskomst eller ved skjøn. Disse nedenforliggende falds værdiforringelse er av privatretslig natur, og det kan ikke siges, at nogen almen eller offentlig interesse skades ved det projekterte anlæg, eller at det bevirker en for det almene skadelig forandring av naturforholdene. Tvertimot vil en forminskelse av vandføringen i Børsvandselven utvilsomt medføre betydelige fordele for alle til den, Grundvandet og Djupvandet støtende eiendomme. Disse fordele er av skogforvalteren nærmere paa vist i bilag 4 og enhver lokalkjendt mand vil være enig med ham, naar han uttaler som sin sikre mening, at de anførte fordele er av saa stor betydning og for de interesserte strøk saa viktig, at de opveier og mer end opveier ulemperne for eiendommene som gaardsbruk betraktet. Det er utvilsomt, at man ved en sækning av vandstanden vil indvinde en hel del for dyrkning velskikket land, at hele den indre del av Ballangen vil bli meget mindre frostlændt, og at saavel kornavl som potetesavl vil kunne drives med langt større sikkerhet og utsigt til et betydelig større utbytte end nu. Selve jordbunden i Ballangen anses av kyndige folk for at være efter forholdene i Nordland meget frugtbar. Men distriktet har ikke destomindre hittil maattet henregnes til de fattigere jordbrukerdistrikter, og en av de sterkt

medvirkende aarsaker hertil har utvilsomt været lavlandets myrlændte beskaffenhet, som ganske sikkert ikke kan ændres, medmindre vandstanden baade i Grundvand og Djupvatn sænkes en del.

Det projekterte anlægs utførelse er en væsentlig betingelse for at skape et levedygtigt bergverksforetagende i Ballangen, og at en saadan industriel virksomhet av større omfang opstaar inden distriktet vil være en overmaate stor fordel for befolkningen, som derved vil sikres langt gunstigere avsetning for alle jordbruksprodukter og en bekvem anledning til arbeidsfortjeneste paa hjemstedet.

Det tør derfor med bestemthet hævdes, at utførelsen av det paatænkte vandkraftanlæg, om det overhodet volder ulempe, dog vil medføre langt overveiende fordele for befolkningen og derigjennem for kommunen og det hele samfund.

I bilag 5—7 findes fuldstændig plan med forklaringer, tegninger og omkostningsoverslag for alternativ 1. I forklaringerne findes nøiagtige opgaver ogsaa over de i Børsvandets vasdrag nytbare faldhøider, av hvilke foruten Børsvandsfossen kun findes de nævnte Skafossen og Forsaafossen, saavel som over vasdragets vandføringsforhold.

Som foran nævnt har aktieselskapet Børkaasen gruber samtidig hermed ansøkt om kongelig tilladelse til erhvervelse og nyttiggjørelse av bergverksrettigheter og andrat om, at koncessionstiden maa bli sat til 80 aar i betragtning av de store utgifter, som foretagendet vil medføre. For vandfaldserhvervelsernes og reguleringstilladelsens vedkommende søkes om, at den maa bli git for samme tid.

Med hensyn til vilkaarene forøvrig søkes om, at de maa bli sat saa rimelig som mulig. Forsaavidt angaar fastsettelsen av avgifter engang for alle ifølge reguleringslovens § 16 og aarlig til stat og kommune ifølge § 12 vil jeg tillate mig sterkt at fremholde, at foretagendet i virkeligheten ikke medfører nogensomhelst skade eller ulempe av nævneværdig betydning, men tvertimot vil virke meget gavnlig for hele det distrikt,

som berøres derav, og tilføre baade befolkningen, kommunen, amtet og staten betragtelige indtægter saavel direkte som indirekte. Der maa ogsaa kunne ventes at hensyn ved avgifternes fastsættelse til, at industrielle foretagender i Nordland betynges omtrent dobbelt saa sterkt med eiendomsskat som lignende i sydligere amter, fordi skyldmarkens gjennemsnitlige salgsværdi kun er omtrent halvparten av, hvad den er søndenfor.

I henhold til det anførte ansøker jeg for aktieselskapet Bjørkaasen gruber (Ofoten) om

1. tilladelse til at erhverve de i bilag 2 specificerte eiendomme og rettigheter,
2. tilladelse til at regulere Børsvandet og overføre til Ballangen den vandkraft, som kan erholdes, overensstemmende med den av ingeniør Kinck utarbeidede plan, som omhandles i bilag 5—7.»

De i andragendet paaberaakte bilag, hvoriblandt plan for kraft- og vandforsyningsanlæggene, vedlægges.

Med saken fulgte bl. a. utskrifter av Evenes og Lødingen herredsstyres beslutninger av henholdsvis 17de mars og 22de april 1913.

Evenes herredsstyre uttaler:

- «1. Herredsstyret anbefaler paa det bedste at andragendet indvilges, da besiddelsen av vandfaldet er en væsentlig betingelse for lønsom grubedrift, likesom man formener, at almene hensyn taler sterkt for, at vandkraften fra Børsvandet paa den maate blir utnyttet særskilt, saa der ogsaa blir anledning for andre til at utnytte kraften i Fossafossen, som har sit hovedløp fra vandene i den av staten eiende Melkedal.

Koncessionstiden anbefales sat til 80 aar, dog saaledes, at den overflødige vandkraft av almene hensyn kan disponeres av det offentlige med forbehold for kommunen at benytte den kraft, som den maatte ha behov.

Reguleringen bringer ikke nogen væsentlig ulempe ved at dyrkbart land

eller havnegang og skog sættes under vand.

2. Reguleringen vil formentlig ha følgende ulemper:

a. Børsvand. Den almene færdselsvei for opsitterne ved vandet og andre gaar efter vandet med baat den tid det er isfrit, da det ubanede terræng langs vandets bred ikke egnør sig for færdsel. Ved sänkning av vandet under laveste vandstand bør det derfor graves en for baatfart bekvem fordykning over de i vandet gaaende rev. Ved opdämning til høieste vandstand bør i tilfælde de fornødne gaardsveie sættes under vand paa enkelte steder disse omlægges for koncessionærens regning.

b. Grundvand. Den almene færdselsvei gaar ogsaa her efter vandet den tid det er isfrit, da de sumpige myrer hindrer færdsel tillands. Ved bortledning av elven, som løper ut i vandet, vil det sänkes saa meget, at baatfart blir umuliggjort, da vandet før er saa grundt, at det netop er farbart med baat. Koncessionæren bør derfor bygge vei langs vandets østre side for at avhjelpe den avbrutte færdselsvei for de gaardbrukere, som bor ved vandet og i Melkedalen og derfor er aldeles avhengig av vandveien. Dette maa ske før elven ledes bort.

I elven og vandet vil fisket avta i en ikke ubetydelig grad, hvorfor de fiskeberettigede ved skjøn eller paa anden maate bør faa en passende godtgjørelse.

Før de grundeiere som bor i Djupdalaas og Elvenes vil det bli en fordel at elven tørlægges, da de derved faar lettere adgang til sin grund paa søndre side av elven til havnegang m. v. Forøvrig kan man ikke finde nogen særdeles fordel for opsitterne ved sänkning av Grundvandet, da dyrkningslandet omkring vandet

- ikke i nogen væsentlig grad vil forbedres. Endvidere vil tørlægning av elven og sænkning av vandet ingen fordel ha for de gaarde, der ligger utenfor de til elven og vandet støtende eiendomme. De dypere forsænkninger og det mere stillestaaende vand, som reguleringen vil medføre, anser man ikke egnet til at bortlede den om høsten skadelige natfrost. Forøvrig formener man, at reguleringen ikke vil øve nogen merkbar indflydelse paa de klimatiske forhold.
- c. Ved ledning av vandet fra operedningsverket ned gjennom Ballangselven, blir denne lille elv tilført saa stor vandmængde, at den hindrer den sedvanlige færdsel mellem gaardene i Ballangen, hvorfor koncessionæren ved brobygning over elven bør avhjelpe denne ulempe.
3. Den aarlige avgift til kommunen for at avhjelpe skade eller andre uforutseede uheldige følger eller virkninger av reguleringen, som ikke paa anden maate er godtgjort, foreslaaes sat til 25 øre pr. hestekraft. Det bør tages hensyn til, at ved den store vandføring ned gjennom Ballangselven blir det nødvendig for kommunen eller staten ved veibygning rundt Ballangsbugten at opføre en større bro over elven. Da elven har en uheldig byggegrund kan man risikere, at broen skades av vand og is i tilfælde av, at rørledningen nedenfor tunnelen om vinteren springer.
 4. Koncessionæren bør paa rimelige vilkaar skaffe arbeiderne husrum.
 5. Tvister, der maatte opstaa mellem grundeierne eller bruksberettigede og koncessionæren, bør avgjøres ved skjønnbestaaende av 5 mænd, hvorav grundeieren eller den bruksberetigede opnevner 2, koncessionæren 2 og sorenskriveren 1, som tillike fungerer som opmand. Skjønnsmændene fastsætter tiden for betaling av den mulige erstatning. Skjønnnet kan ikke paaankes.
 6. Koncessionæren bør ved arbeidets igangssettelse paalægges at opsamle et fond til sikring av fattigvæsenets utgifter i anledning av utbygningsarbeidene og arbeidene ved opførelse av kraftstationen.
 7. Kommunen forbeholdes ret til at erholde indtil 5 % av den til enhver tid utbyggede elektriske kraft med en tidsfrist som bestemmes av det offentlige.
 8. Man mottar koncessionærens tilbud om at levere fornødent vand til husholdningerne og brandvæsenet i Ballangen.
 9. Det bemerkes at Lødingens kommune delvis er interessert i vandføringen fra Børsvand til Skafossen og Fossafossen, men da sidstnevnte fos har sit hovedløp fra flere vand i Melkedalen, kan den formentlig reguleres til at avgi en meget brukbar kraft selv om Børsvandselven føres ned til Ballangen.»
- Lødingen herredsstyres uttalelse er saalydende:
- «Ifølge de fremlagte dokumenter vil Skafossen ved regulering kunne bringes op i 1500 h.k. og Forsaafos i 2000 à 2300 h.k. Ved den paatænkte regulering av Børsvand vil Skafossen praktisk talt forsvinde. Dens nedslagsdistrikt vil formindskes til $\frac{1}{3}$; men da Grundvand og Djupvand ikke kan reguleres, vil dette si at man kun kan regne med fossens minimumsvandføring, der da vil dreie sig om 50 à 60 h.k. Forsaafos vil formindskes med ca. 1200 h.k., d. v. s. av de 3500 à 3800 h.k. som de to fosser ved regulering kunde bringes op i, vilde der kun bli igjen 800 à 1100 h.k. Skafossen ligger kun ca. 3 kilometer fra sjøen og Forsaafossen falder like ut i sjøen. Da store skibe ved Forsaa kan lægge helt ind til den fjeldvæg, som gaar ut til sjøen, vil et kaianlæg her faldre meget billig. Fossen egner sig derfor fortrinlig til industrielt bruk. Hvis derfor den paatænkte regulering med tunnelutløp fra Børsvand utføres, er herved Lødingen avskaaret fra den anledning til industriel bedrift som de 2 fosser betinger. Det er derfor klart, at Lødingen herredstyre ikke kan anbefale den paatænkte regulering uten er-

statning. Ved eventuelt anlæg i Lødingen vil kommunen kunne gjøre regning paa en betydelig indtægt i matrikulskat. formues- og indtægtsskat.

Man skal særlig gjøre opmerksom paa, at aktieselskapet Bjørkaasen gruber har anledning til at hente kraft til sin bedrift fra Forsaafos og — om det ønskes — fra Skafos. Da imidlertid den paatænkte opdæmning av Børsvand, hvorved vandet ved en tunnel ledes til Ballangen, antages at medføre fordel for selskapet, skal herredsstyret anbefale, at koncession gives paa 80 aar mot at selskapet en gang for alle utbetaler til Lødingen kommune kr. 166 000,00 — et hundrede og seks og seksti tusen kroner — hvilket beløp selskapet skal erlægge før reguleringsarbeidet paabegyndes. Man har ved fastsættelsen av dette beløp tat hensyn til, at den paatænkte regulering av Børsvand vil kunne utføres kr. 166 000,00 billigere end utbygningen av Forsaafos. Selv om selskapet utbetaler Lødingen kommune dette beløp, vil det ha den fordel, at det indvinder 750 h.k. mere. Tillike gaar man ut fra, at Lødingen — om Forsaafos blev utbygget — maatte kunne gjøre regning paa en aarlig skat av kr. 7 000,00. Desuten vil i dette tilfælde Skafossen være i behold. Hvis aktieselskapet vælger at utbygge Forsaafos efter alternativ 3 skal herredsstyret anbefale at koncession indvilges paa 80 aar paa følgende betingelser:

1. Avgiften ifølge lovens § 12,1 sættes til 25 øre pr. h.k.
2. Den mulige overflødige vandkraft skal kunne disponeres av det offentlige med forbehold for kommunen til at benytte den kraft den maatte ha bruk for.
3. Det dyrkede eller dyrkbare land, som maatte sættes under vand, erstattes efter skjøn, likesaa skade paa vei og skog eller anden eiendom.
4. Tvister, der maatte opstaa mellem grundeier, bruksberettiget eller kommunen paa den ene side og koncessionæren paa den anden side avgjøres ved skjøn bestaaende av 5 mænd, hvorav grundeier, bruksberettiget eller kommu-

nen opnævner 2, koncessionæren 2 og sorenskriveren 1. Denne sidste fungerer tillike som opmand. Skjønsmændene fastsætter den mulige erstatning og tiden for dens indbetaling. Skjønet kan ikke paaankes.

5. Koncessionæren bør ved arbeidets igangsættelse paalægges at opsamle et fond til sikring av fattigvæsenets utgifter i anledning av utbygningsarbeidene og arbeidene for opførelse av kraftstationen.
6. Mulig regulering av Sørelven maa ikke stride imot rettigheter, som maatte være erhvervet av Melkedalens gruber.
7. Selskapet maa ikke drive handel i Lødingen.
8. Disse betingelser gjælder kun for utbygning av Forsaafossen efter de foreliggende planers alternativ 3, hvorefter Forsaafossen vil avgi ca. 1 600 elektr. h.k. ved opberedningsstedet i Ballangen. Forsaavidt der maatte opstaa spørsmaal om regulering av Melkedalens vasdrag, saaledes at fossen bringes op til at yde en væsentlig større energi, maa der nyt koncessionsandragende til. For dette tilfælde vil man forbeholde kommunen 5 % av den utbyggede elektriske kraft i overensstemmelse med lovens § 11—10. Et andragende om regulering av Melkedalsvasdraget vil herredsstyret paa det bedste anbefale.»

I skrivelse til amtmanden i Nordland av 7de mai 1913 har ansøkeren ved overrettsakfører R. M. B. Schjølberg fremkommet med endel bemerkninger navnlig i anledning av den refererte uttalelse fra Lødingen herredsstyret. Man tillater sig at vedlægge denne skrivelse.

Amtmanden i Nordland bemerket i skrivelse av 20de mai 1913 ved sakens indsendelse til departementet følgende:

«I den korte tid jeg — under forberedelse av amtstingssakerne — har hat til sakens behandling, har jeg ikke hat anledning til at erhverve andet kjendskap til forholdene, end hvad der fremgaar av sakens do-

kumenter og andet paa amtskontoret foreliggende materiale.

Saken har været forelagt Evenes og Lødingens herredsstyrer, hvis uttalelser vedliggør i utskrift.

Skjønt der er flere andre interesserte, for hvem saken antages at burde forelægges, har jeg dog fundet at burde paaskynde sakens ekspedition efter derom mottat henstillen fra ansøkerne.

Det oplyses i andragendet, at selskapet har sluttet overenskomst med samtlige private eiere om at kjøpe deres rettigheter, men nogen nærmere oplysning herom foreligger ikke.

Min nedenstaaende uttalelse avgives derfor under forutsætning av, at der ikke senere reises vegtige indvendinger mot andragendet.

Evenes herred er et fjorddistrikt, hvor intet kystfiske foregaar; hjemmefisket er dog av betydning.

Næringsveiene er jordbruk, fædrift og skogbruk.

Folkemængden var ved sidste folketælling 4 154. Den skatskrevne formue og indtægt for 1912 utgjorde resp. kr. 2 307 500,00 og kr. 466 225,00 fordelt paa 843 skatydere, hvorefter den antagne indtægt pr. skatyder blir kr. 553,00. Indtægtsskatteprocenten var kr. 13,00 og den utlignede formues- og indtægtsskat kr. 45 293,00. Antallet av gaardbrukere var 263 med gjennemsnittsindtægt kr. 669,00, antal av husmænd, fiskere, arbeidere m. v. var 313 med gjennemsnittsindtægt kr. 533,00 og antal av tjenere var 68 med gjennemsnittsindtægt kr. 170,00.

Herredet er 574,85 km.² i utstrækning med samlet matrikelskyld av 294,88 mark fordelt i 1907 paa 458 særskilt matrikulerte eiendomme; derav 96 bruk over 1,00 skyldmark, hvorav igjen 12 bruk over 2,00 skyldmark og 1 bruk (prestegaarden) over 5,00 skyldmark.

Evenes herred deles ved Ofotfjord og ved etpar fjordarme, hvorav Ballangen paa fjordens sydside.

Ballangen gaar ind i sydvestlig retning. Op fra Ballangen gaar Ballangsmarken, som

holder ned mot Djupvatn og Grundvatn. Sydlig for Ballangen ligger Børsvatn, som har avløp mot vest gjennom Grundvatn, Djupvatn og Forsaavatn til Ebfjord i Lødingen.

Evenes har tildels store strækninger dyrkbart land; saaledes har gaardene Ballangen og Bruksjord vidtstrakte marker med fortrinlig dyrkningsland. I sin indberetning anfører amtsagronomen bl. a.: «Selv i Nordland, hvor forholdene i almindelighet stiller sig saaledes, at større dyrkbare strækninger blir tilsidesatte og henligger upaaagtede, vil sidestykke til Ballangens udyrkede felter vanskelig kunne la sig paavise. Let forvitrelige bergarter som lerskifer og kalkholdige fjelde har sammen med forraadnede planter dannet en jordbund, der bærer en sjelden frodig skog og græsvekst.»

I Ballangsmarken eier staten en strækning med dyrkbart land.

I Ballangen er torvmyr, hvor der skjæres torv. For Evenes herred vil de planlagte anlæg bli av meget stor betydning. Befolkningen vil opnaa fordelagtigere avsetning for produkter av jordbruk og fædrift og bedre anledning til arbeidsfortjeneste. Det antages, at næringsforholdene vil bli væsentlig forbedrede, at jordværdierne vil stige og at de forbedrede avsetningsvilkaar vil lede til intens jordbruksdrift med stigende utbytte av jorden. Der vil opstaa nye formuesværdier med derav flytende nye skatbare indtægter, hvilket vil faa betydning baade for herredet og for amtsdistriktet.

Evenes herredsstyre uttaler, at reguleringen ikke vil medføre nogen væsentlig ulempe ved at dyrkbart land eller havnegang og skog sættes under vand.

En i avskrift vedliggende uttalelse fra hr. skogforvalter Sakshaug gaar i samme retning.

Efter ansøkerens oplysning vil ca. 21 maal meget lite værdifuld jord fordelt rundt det ca. 10 km. lange Børsvand bli sat under vand.

De ulemper reguleringen vil medføre for de almindelige færdselsveie ved Børs-

vann og Grundvann anbefales avhjølpet saaledes, som av herredsstyret foreslaaet.

Reguleringens skadelige indflydelse paa fisket forutsettes erstattet.

Da reguleringen vil medføre økning av vandføringen i Ballangselven, bør dette avhjelpes ved brobygning av søkerne. Fløting vites ikke at foregaa i vasdraget.

Tørlægning av elven og de sumpige strækninger i Ballangsmarken vil antagelig medføre fordele for eiendommene som gaardsbruk. Det maa derfor antages, at den skade eller ulempe for almene eller private interesser, som reguleringen vil medføre, maa ansees at være av mindre betydning i sammenligning med de fordele, som foretagendet vil medføre.

Jeg slutter mig derfor til Evenes herredsstyres anbefaling av andragendets indvilgelse. Anlæggets utførelse antages at være en væsentlig betingelse for lønsom grubedrift.

Med hensyn til betingelserne kan jeg i det væsentlige slutte mig til Evenes herredsstyres uttalelser. En avgift til Evenes kommune efter reguleringslovens § 12 av 25 øre pr. hestekraft antages at være passende under henvisning til den av herredsstyret givne begrundelse.

Avgiften til staten efter reguleringslovens § 12 og § 16 kan jeg vanskelig uttale mig om, saa længe der ikke foreligger oplysning om hvorledes forholdet til staten som medeier i vasdraget og eier av endel av de heromhandlede eiendomme kan bli ordnet. Ballangens statsskog, der utgjør ca. 3 000 ha. skogmark og 4 000 ha. uproduktivt, henhører under statens almenninger.

Ved avgiftens fastsettelse bør tages hensyn til at industrielle anlegg i Nordland vil faa omtrent dobbelt saa stor eiendoms- skat til amtet, og i tilfælde til herredet, som et anlegg sydpaa. Skyldmarkens gjennomsnittsværdi i Nordland er nu kr. 12,02 eller omtrent halvdelen av hvad den er i de sydlige amter.

Paa grund av den noget avsides beliggenhet bør koncessionæren paalægges at opføre et isolationslokale for epidemiske og

smitsomme sygdomme samt at utrede utgifterne ved anordning av særskilt politiopsyn.

Forøvrig tillater jeg mig at anbefale koncessionen git paa sædvanlige betingelser.

Lødingens herredsstyre fremhæver i sin uttalelse, at ved den paatænkte regulering vil Skafossen praktisk talt forsvinde, likesom Forsaafossen vil formindskes med ca. 1 200 h.k. Lødingen kommune vil derved bli avskaaret fra den anledning til industri- drift, som de to fosser betinger. Andragendet anbefales derfor av herredsstyret kun paa betingelse av, at der engang for alle utbetales Lødingen kommune kr. 166 000,00.

Ansøkerne fremholder, at Lødingens kommune ikke er eiendomsberettiget til nogen av fossene, og at Forsaafossen ved regulering av Melkedalsvasdraget vil kunne avgi ca. 2 060 h.k.

Da Lødingen kommunes interesser antages at ville bli skadelidende, tillater jeg mig at anbefale, at der betinges kommunen erstatning.»

Vasdragdirektøren har paa foranledning uttalt sig i skrivelse av 5te juli 1913, hvorav hitsettes følgende:

«Andragendet er bl. a. ledsaget av en av ingeniør Kincks vandbygningskontor utarbeidet plan for kraft- og vandforsyningsanlegg for Bjørkaasen gruber. Denne plan omfatter hel eller delvis utnyttelse av Børsvandets vasdrag paa partiet nedover fra det 11 km.² store Børsvaad beliggende ca. 92 m. o. h. i Evenes.

Den plan, som ligger til grund for andragendet, gaar ut paa at overføre vandet fra Børsvandet gjennom tunnel og rørledning til den saakaldte Dypstøll i Bjørkaasen syd for Ballangsfjordens bund, hvor kraftstation er projektert. Børsvandet tænkes opdæm- met til sedvanlig flomhøide betegnet med cote 62,2 og sænket til cote 57,2 eller 3,4 m. under lavvandstand, som er opgit at ligge paa cote 60,6. Herved indvindes 52 mill. m.³ magasin, hvorved der ved Børsvandets utløp er paaregnet en regulert vandføring paa normalt 3,6 m.³ pr. sek. og minimalt 3,0 m.³ pr. sek. Ved at lede vandet over til

«Dypstollen» i Ballangen faaes et samlet fald paa 57,2—62,2 m., hvorved der i normale aar er paaregnet utvundet omkring 1 950 elektr. h.k. De samlede omkostninger er beregnet til kr. 509 000,00 eller kr. 261,00 pr. elektr. h.k. Heri er ikke medregnet utgifter til indkjøb av vandrettigheter, grund- erhvervelser og skadeserstatninger.

For vandforsyningen til arbeiderkoloni og opberedningsverk er der beregnet at tiltrænges 0,1—0,2 m.³ pr. sek., som føres frem ved en vandledning fra kraftanlæggets fordelingsbassæng. Vandforsyningsanlægget er beregnet at koste kr. 6 000,00.

Ved den paatænkte overføring av vand vil Børsvandsfossen tørlægges utenfor flomtidene. I Skafos og Forsaafos beliggende i vasdraget nedenfor Børsvand, vil vandføringen reduceres i ganske væsentlig grad.

Med hensyn til eiendomsretten til vandfald opplyser ansøkeren, at Forsaafos i sin helhet er i privateie, og at staten er eier av Skafossens østre side, for vestre side hævder skogvæsenet statens eiendomret til endel av faldet, mens dette bestrides av de tilstøtende private eiere. Av Børsvandsfossen er nordre side privat, hvorimot der procederes mellom staten og eiere av gaarden Elvenes om eiendomsretten til søndre side.

Ansøkeren uttaler bl. a.: «Med samtli- «ge private eiere har selskapet sluttet over- «enskomst om at kjøpe deres rettigheter, «som er spesifisert i bilag 2. Dette gjælder «ogsaa de private eiere, som tvister med sta- «ten om eiendomsret til Børsvandsfossen, «men for det tilfælde, at staten kjendes eien- «domsberettiget til den ene side av Børs- «vandsfossen, vil selvfølgelig den tilkomme «erstatning for den værdiforringelse, som «dens part av fossen vil undergaa. Likele- «des vil staten tilkomme erstatning for sin «andel av Skafossen og om utstrækningen «av dens eiendom der vil selskapet ikke op- «ta nogen tvist, om det tillates at erhverve «de private eieres ret, hvorefter disse ikke «har nogen interesse av, hvorledes grænsen «i virkeligheten er. — —»

Av grunden omkring Børsvand opplyser ansøkeren, at staten eier vel halvparten,

mens resten eies av private. Ved den projek- terte opdæmning vil der til stadighet bli sat under vand ca. 21 maal grund, hvorav me- steparten angives at være skogbevokset myr. Om forholdene nedenfor Børsvand an- føres, at fisket, som ikke menes at ha nogen nævneværdig økonomisk betydning, sand- synligvis vil avta noget. Fløtning skal efter det foreliggende ikke finde sted i vasdraget. Ansøkeren henviser til en uttalelse fra skog- forvalter A. Sakshaug, hvorav blandt andet fremgaar, at færdselele paa Grundvandet vil bli besværliggjort.

Som væsentlig ulempe eller skade ved den projekterte overføring av vand nævnes, at vandføringen i vasdraget blir formindsket og dermed ogsaa værdien av Børsvandsfos- sen, Skafossen og Forsaafossen.

Som fordel er pekt paa, at en formind- skelse av vandføringen vil sænke vandstan- dene i vasdraget, hvorved der vil indvindes land, som er velskikket for dyrkning, like- som hele den indre del av Ballangen vil bli meget mindre frostlændt, idet Grundvandet sænkes. Ansøkeren hævder, at utførelsen av den paatænkte regulering, overføring av vandet og utbygning av vandkraften vil medføre fordeler, som langt opveier ulem- perne.

Til belysning av hvor stor del av fald- høiden er privat og hvor stor del der falder paa staten, har jeg, saavidt det efter de fore- liggende opplysninger er gjørlig i nedenstaa- ende tabel git en oversigt over eiendomsfor- holdet.

Fossens navn.	Energi i turbin hk. aaret rundt.		
	Privat.	Statens.	Omtvistet.
Forsaafos	1 225 ¹⁾		
Skafos		600	600 ²⁾
Sum	1 225	600	600
Børsvandsfos	180		180
Totalsum	1 405	600	780

¹⁾ Ingen regulering av Sørelven.

²⁾ Den utnytbare del er sat til 30 m. Eiendoms- retten til hele høire side er forutsat omtvistet.

Bortser man fra Børsvandsfos, som vil bli væsentlig redusert ved sänkning av Børsvand, vil, hvis en retstvist gaar staten imot, 1 825 h.k. bli private og 600 statens. Gaar resultatet i statens favör, blir 1 225 privat og 1 200 statens eiendom. Statens andel blir saaledes under ingen omständighet ubetydelig. Vasdragsdirektören anser det for git, at spørsmålet om adgang til at benytte den staten tilhørende del av faldet eventuelt maa ordnes ad mindelig vei og ikke efter skjön.

Bortser man som nævnt fra Børsvandsfossen, blir energien ved separat utbygning av fossene som det vil sees 2 425 turb. h.k. Ved utbygning Børsvand—Dypstollen er paaregnet utvundet 2 100 turb. h.k. For skjellen i energimængder ved de to alterna-

tiver blir saaledes ikke stor. Naar der tages hensyn til, at adgangen til at regulere Melkedalsvasdraget (Sørelven) og dermed utnyttelse av vandkraft i Forsaaafos staar aapen, bevirker en gjennomførelse av Dypstollprosjektet ikke nogen nedsættelse av den i vasdraget opnaaelige energimængde.

I nedenstaaende tabel er git en oversigt over, hvorledes utbygningskostningerne stiller sig ved de to i planerne behandlede alternativer.

I. Børsvand—Dypstollen.

II. Separatutbygning av Forsaaafos, hvori er forutsat regulering av foruten Børsvand ogsaa Grundvand, Djupvand, Forsaavand og i Sørelven.

Alternativ.	Anlægsomkostninger for kraften leveret ved opberedningsverket.	Energi ved opberedningsverket.			Den ved opberedningsverket eff. energi koster altsaa inkl. vandforsyning.
		Ialt el. hk.	Fragaar til pumpeverk.	Rest eff. energi.	
I. Børsvand—Dypstollen.					ca.
1ste utbygning	435 000,00 ¹⁾	1 200		1 200	363,00
fuld —	515 000,00 ¹⁾	2 325		2 325	222,00
II. Forsaaafos.					
1ste utbygning	510 000,00 ²⁾	1 250	240	1 010	505,00
fuld —	675 000,00 ²⁾	1 600	240	1 360	496,00

¹⁾ Heri medregnet kr. 6 000,00 til vandforsyning.

²⁾ Heri medregnet kr. 105 000,00 for pumpeverk til vandforsyning.

Anmerkn ing.

Energien er for «fuld utbygning» angit under forutsætning av 300 døgns drift pr. aar. Ved 1ste utbygning kan den oppgivne energi faaes aaret rundt.

Det fremgaar av denne tabel, at en utbygning av Børsvand—Dypstollen avgjort gir den gunstigste løsning med hensyn til at skaffe kraft og vand til Bjørkaasen gruber. Dette sammenholdt med hvad jeg ovenfor har nævnt angaaende opnaaelige energimængder ved separatutbygning sammenlignet med overføring til Dypstollen taler til gunst for sidstnævnte projekt. Dette gir derfor efter de foreliggende opplysninger den

teknisk seet mest rationelle løsning av utbygningsspørsmålet.

Reguleringslovens § 9 er saalydende: «Hvis der handles om overføring av vand «fra et andet vasdrag og ikke alle de, hvis «rettigheter berøres av formindskelsen av «vandføringen har samtykket i foretagendet, «bør tilladelsen alene meddeles under sær-

«lige omstændigheter, navnlig saafremt de «rettigheter, hvis indehavere ikke har sam- «tykket maa ansees for at være av liten be- «tydning.» — Vasdragsdirektøren har ved behandlingen av nærværende sak fæstet op- merksomheten ved, at det ikke fremgaar klart, at de paa bilag 2 opregnede eien- domme er samtlige de, som berøres av fore- tagendet. Jeg antar derfor, at der med hen- blik paa den citerte lovbestemmelse er grund til at indhente nærmere opplysning paa dette punkt.

Som ovenfor nævnt er en gjennom- førelse av Dypstollprosjektet betinget av, at selskapet faar adgang til at benytte det hele fald, altsaa ogsaa statens del, et spørsmål der som paapekt maa ordnes ved overens- komst med staten. Jeg gaar ut fra, at der ikke kan bli spørsmål om salg, men kun ret til at benytte den paa nærmere vilkaar og for en bestemt tid. Det tør være unødvendig for vasdragsdirektøren at gaa nærmere ind paa detaljerne i en saadan overenskomst nu. Kun skal jeg antydningvis peke paa, at der for leien bør erlægges et kontant veder- lag pr. h.k., og at leietiden neppe bør over- stige 30 aar. Ved denne tids utløp bør sta- ten kunne indløse den tilsvarende del av anlegget efter nærmere regler. Angaaende vilkaar forøvrig henvises til det under 14de november 1911 oversendte kontraktsutkast 2 og videre til den senere stedfundne be- handling av spørsmålet om bortleie av Ta- fjordvasdraget.

Den øvrige del av vandfaldet, som sel- skapet søker om tilladelse til at erhverve, maa formentlig bli at behandle paa grund- lag av ervervsloven av 18de september 1909.

Spørsmålet om regulering av Børsvand skulde, saavidt jeg kan se, i og for sig være ganske enkelt. Jeg antar, at de om dette givne opplysninger er tilstrækkelige, jfr. re- guleringslovens § 6.

Da en gjennomførelse av Børsvand— Dypstollprosjektet er helt avhengig av, at selskapet kommer overens med staten om be-

nyttelse av dens fald, bør dette spørsmål formentlig bli at behandle enten først eller samtidig med den ansøkte tilladelse til er- hvervelse og regulering. Men forinden bør de ovenfor paapekte yderligere opplysninger indhentes.

Jeg henleder sluttelig oppmerksomheten paa, at faldene ligger i Ballangen statsskog, som formentlig sorterer under Landbruksde- partementet. Saken maa derfor antagelig forelægges dette.»

Andragendet blev under 20de septem- ber 1913 oversendt Landbruksdepartemen- tet. Man bad meddelt, hvorvidt der av hen- syn til skogvæsenets interesser maatte være noget at erindre mot foretagendet, likesom man for tilfældet utbad sig nærmere utta- lelse angaaende de særlige betingelser, som det av hensyn til skogvæsenet maatte være ønskelig at tilknytte en eventuel tilladelse. Videre utbad man sig en mulig uttalelse om, hvorvidt der er andre private rettigheter til vasdraget end de i andragendet (bilag 2 til samme) angivne.

Landbruksdepartementets ut- talelse, der er datert 18de oktober 1913, er saalydende:

«Man skal bemerke, at overretssakfører R. M. B. Schjølberg ved skrivelse av 7de mai 1913, hvorav gjenpart følger, har indsendt hertil gjenpart av ovennævnte andragende samt av den i samme omhandlede plan for anlegget og kopi av kartet over vasdraget.

Overretssakfører Schjølbergs nævnte skrivelse med bilag har av skogdirektøren været forelagt skogforvalteren i Tromsø til uttalelse, se vedlagte ekstraktgjenpart av skogforvalterens skrivelse til skogdirektø- ren av 14de juni 1913. Saken har derefter været forelagt skoginspektøren i det Nord- landske til uttalelse, se vedlagte gjenpart av denne skrivelse til skogdirektøren av 9de juli 1913.

Det fremgaar av de av skogforvalteren og skoginspektøren avgivne uttalelser, at en regulering av Børsvand som ansøkt kun vil medføre forholdsvis ubetydelig skade paa grund rundt nævnte vand, og videre at den ikke vil medføre skade paa grund for eien-

dommene langs vasdraget nedenfor Børsvand-(Bruksjord-)fos, men derimot bli til fordel for flere av disse, da vandføringen vil minke, og store dele av de eiendomme, som ligger lavt, derved bedre vil kunne utnyttes.

Efter hvad der foreligger oplyst, har vasdraget følgende utnytbare fosser:

1. Børsvandsfos (Bruksjordfos) ved utløpet av Børsvand.
2. Skafos ved utløpet av Djupvand.
3. Forsaafos ved vasdragets utløp av Forsaa vand.

Det offentlige anser sig som eier av grunden paa hele søndre side av Børsvandfossen og dermed ogsaa som eier av den halve vandkraft i fossen. Dog bemerkes det, at eierne av gr.nr. 46, Djupaasen, br.nr. 4 og 5 i Evenes herred, begge eiendommer beliggende paa nordsiden av fossen, har reist sak mot det offentlige med paastand om eiendomsret til en del av grunden paa sydsiden av fossen, men at de for sin paastand neppe vil vinde medhold av domstolene.

Ved Skafossen tilhører grunden paa sydsiden og omtrent den øverste halvpart av grunden paa nordsiden det offentlige. Det offentlige anser sig derfor eiendomsberettiget til $\frac{3}{4}$ av vandkraften i denne fos.

Forsaa fossen antages at være privat eiendomsret undergit.

Som det vil sees av overretssakfører R. M. B. Schjølbergs ovennævnte skrivelse av 7de mai 1913 har han forespurgt, hvad staten vil forlange i erstatning for den forringelse, som Børsvandfossen og Skafossen vil undergaa i tilfælde av, at tilladelse gives til en regulering som ansøkt. Han har derhos underhaanden oplyst, at selskapet helst vilde træffe en mindelig ordning med staten som grundeier angaaende erstatningen.

Skogdirektøren finder, at skadeserstatning til staten som grundeier ved Børsvand passende kan ansættes til kr. 3 000,00, idet han herunder har indbefattet skade paa fiske og ulemper ved vintertrafikken paa vandet.

Nærværende departement har som representant for statens grundeierinteressør intet at erindre mot, at erstatningen for skade paa statens eiendommer rundt Børsvand

fastsættes overensstemmende med skogdirektørens forslag, dog saaledes, at aktieselskapet desuten har at utrede den erstatning, som brukere og rettighetshavere til vedkommende statseiendommer maatte tilkomme. Man har selvsagt heller ikke noget at indvende mot, at erstatningen til staten som grundeier og til mulige rettighetshavere fastsættes ved lovlig skjøn paa aktieselskapets bekostning.

Med hensyn til fastsettelsen av erstatningen til det offentlige for skade paa Børsvandfossen og Skafossen skal departementet bemerke, at det under de foreliggende omstændigheter maa ansees heldig, om ogsaa denne erstatning blev avgjort ved mindelig overenskomst. Man tillater sig derfor at henstille til det ærede departement at overta ordningen av dette spørmaal som en sak vedrørende vasdragsvæsenet og at træffe en mindelig ordning med selskapet angaaende denne erstatning. Som grundlag for den fagmæssige taksering bør man gaa ut fra, at staten eier den halve vandkraft i Børsvandfossen og $\frac{3}{4}$ av vandkraften i Skafossen. Man antar, at værdien av naturhestekraften ikke bør ansættes lavere end kr. 50,00 å kr. 60,00 pr. hestekraft.

I henhold til en av skoginspektøren i det Nordlandske i skrivelse av 1ste oktober 1913 avgiven uttalelse, hvortil skogdirektøren har sluttet sig, tillater man sig derhos at foreslaa, at der til en eventuel reguleringstilladelse knyttes følgende betingelser:

1. At aktieselskapet foretar fornøden utdypning av sundet ved Hestnæsvik i Børsvandet, saaledes at sundet ogsaa ved laveste uttapning kan passeres med baater og vedflaater.
2. At aktieselskapet omlægger de langs Børsvandet førende færdselsveier (gangstier) paa de steder, hvor de ligger lavere end høieste opdæmningsvand.
3. At aktieselskapet anordner en let og bekvem opkjørsel fra Børsvand forbi dammen ved fossehodet.
4. At aktieselskapet anlægger en vei langs Grundvand med bro over Børsvands-

elven og tilknytning til landeveien for trafikken fra Melkedalen.

I anledning av den begjærte uttalelse om, hvorvidt der er andre private rettigheter til vasdraget end de paa bilag 2 til andragendet opførte, skal man henvise til, hvad herom er anført i skogforvalterens nævnte skrivelse av 14de juni 1913 og i skoginspektørens skrivelse av 1ste oktober 1913, hvorav gjenpart vedlægges, idet man skal tilføie, at departementet savner yderligere kjendskap til omhandlede forhold.»

De i Landbruksdepartementets skrivelse paaberaabte bilag vedlægges.

I anledning av andragendet er til departementet indkommet forskjellige forestillinger, nemlig:

1. Fra grundeiere i Ballangen, datert 7de oktober 1913.
2. Fra grundeiere ved Grundvandet, datert 13de oktober 1913.
3. Fra Peter Johansen Ivarjord m fl. grundeiere ved Skafossen, datert 14de oktober 1913, med 1 bilag.
4. Fra Rasmus og Peder Danielsen ved Forsaa, Lødingen.
5. Fra advokat Annæus Schjødt, datert 18de oktober 1913, med 1 bilag.
6. Fra advokat Ludv. Lumholtz, datert 18de oktober 1913.
7. Fra overretssakfører T. J. Collett paa vegne av interessentskapet Njallovarto Kobbergruber, datert 22de januar 1914.

Man tillater sig at vedlægge samtlige disse forestillinger, av hvis indhold man skal anføre følgende:

Grundeiere i Ballangen erklærer, at de ikke har noget at erindre mot reguleringen, naar Bjrkaasen gruber tilpligtes at opføre og vedlikeholde de broer, som blir nødvendiggjorte ved vandets overføring til Ballangen. Der forbeholdes erstatning for grund, som blir benyttet eller beskadiget ved overføringen, samt for baathavner og ulemper for færdselen over Ballangen, idet fjorden befryktes at ville fryse som følge av det i fjorden overførte ferskvand.

Grundeiere ved Grundvandet forbeholder erstatning for forringelse av

fiske samt anlæg av vei til gaardene Sjoafjeld og Langaasen.

I den under 3 nævnte forestilling anføres at vandets overførelse til Ballangen strider mot forutsætningen for et stedfundet fossesalg til saksfører Schjøberg. Der anholdes om en godtgjørelse for det tap, vedkommende lider ved at vandkraften ikke utnyttes paa stedet.

De tidligere eiere av Forsaa-fossen (jfr. den under 4 nævnte forestilling) fremkommer med lignende anke.

De foreliggende forestillinger fra advokaterne Schjødt og Lumholtz gaar ut paa, at forskjellige nærmere omhandlede gruberettigheter i Ballangen vil bli høist uheldig stillet ved en eventuel gjen-nemførelse av den ansøkte regulering og overføring av vand, idet adgangen til fra andet hold at erholde fornøden vandkraft angivelig er liten. Det anbefales, at koncessionen i tilfælde meddeles efter det alternativ, der angives at medføre den størst mulige utnyttelse av energimængderne, og som forener alle parter interessert, nemlig utbygning av Forsaa-fos.

Efter hvad der i det hele var anført i de nævnte forestillinger fandt departementet at burde forelægge saken paany for vasdragsdirektøren til mulig yderligere uttalelse om utbygningsspørsmålet. Man anmodet samtidig om, at der maatte bli søkt tilveiebragt opplysninger om adgangen til at erholde kraft til Ballangendistriktet fra andre vasdrag end Børsvasdraget.

Departementet tilskrev samtidig, under 11te november 1913, Socialdepartementet, idet man uttalte ønskeligheten av, at der om mulig kunde foreligge en uttalelse fra bergvæsenets vedkommende angaaende betydningen av A/S Bjrkaasen grubers bergverksrettigheter og av de øvrige forekomster i Ballangendistriktet.

Med skrivelse fra Socialdepartementet av 30te december 1913 har man mottat vedlagte avskrift av skrivelse fra bergmesteren i Nordlands distrikt av 16de s. md. I denne skrivelse, hvortil Socialdepartementet har henholdt sig, er gjort rede for distriktets vig-

tigste malmfelter og delvis for disses adgang til fornøden kraft.

Vasdragsdirektøren anfører i skrivelse av 27de januar 1914 følgende:

«For at kunne besvare de av departementet opstillede spørsmål har det været nødvendig at indhente endel yderligere oplysninger, og jeg anmodet derfor assistent Slottan, som opholdt sig i distriktet i av-vigte december maaned, at se paa forholdene og saavidt det efter aarstiden var gjørlig foreta undersøkelser. Det siger sig selv, at det vilde ha været heldig, om man kunde ventet til sommeren, men da sakens behandling er bedt paaskyndet, har jeg ikke trodd at kunne vente saa længe. Om resultatene av undersøkelserne er nærmere redegjort i Slottans skrivelse hertil av 19de ds., som med bilag vedlagt sendes til det kongelige departement. — Det fremgaar av denne skrivelse, at det væsentlig er riktig som av koncessionsansøkeren angit, at kun 30 à 35 meter av Skafossens faldhøide med rimelighet lar sig utnytte. Videre antages det at være rigtig, at Børsvandsfossen vil bli saa væsentlig redusert i faldhøide ved Børsvands regulering, at det ikke vil lønne sig at bygge den ut separat.

De ved de omhandlede 2 alternativer opnaelige energimængder skulde følgelig bli saaledes som fremstillet i min skrivelse av 5te juli 1913, nemlig:

Ved Separatutbygning.

1. Forsaafos	1 225 turb.hk.
2. Skafos	1 200 —
Sum	2 425 turb.hk.

Herfra maa trækkes den kraftmængde som behøves til pumpning av vand^{over} til Dypstollen, angivelig 240 —

Rest, disponibel energi 2 185 turb.hk.

Ved overføring, Børsvand—Dypstollen.

Paaregnet kraftmængde 2 100 —

Forskjellen mellem energimængderne blir følgelig helt ubetydelig.

Hvad anlægsomkostningerne angaar, foreligger der fra ansøkeren overslag for utbygning av Forsaafos og Børsvand—Dypstollen med nødvendige reguleringer. Derimot er intet meddelt om hvad utbygning av Skafossen vil komme paa. Jeg har derfor paa grundlag av de av Slottan meddelte oplysninger latt opstille et suppositions-mæssig overslag, der resulterer i, at en utbygning med fornøden reserve vil komme paa omkring kr. 170 000,00. Ved 300 døgns drift kan der faaes omkring 1 400 h.k.

Anlægsomkostningerne for de to alternativer skulde efter dette stille sig saaledes:

Ved separatutbygning:

1. Forsaafos. Full utbygning inklusiv kraftoverføring til Ballangen og kr. 105 000,00 for pumpeverk til vandforsyning er anslaat til kr. 675 000,00. Heri medregnet omkostninger til regulering av Børsvasdraget og nogen regulering i Søraaen. Ved opberedningsverket er paaregnet i 300 døgn 1 600 h.k. Herav gaar 240 h.k. til vandpumpning, saaledes at man som effektiv kraftmængde faar tilbake 1 360 h.k.
2. Skafos. Full utbygning men uten kraftoverføring skulde ifølge ovenstaaende komme paa omkring kr. 170 000,00. Kraftmængde ved 300 døgns drift omkring 1 400 h.k. Tilsammen kr. 845 000,00.

Hver h.k. kommer saaledes gjennemsnitlig paa

$$\frac{845\,000}{2\,760} = \text{kr. } 306,00$$

Ved overføring Børsvand—Dypstollen:

Omkostningerne ved regulering av Børsvand og full utbygning er inklusiv kr. 6 000,00 til vandforsyningsanlæg beregnet av ansøkeren til kr. 515 000,00.

Ved opberedningsverket er i 300 døgn paaregnet 2 325 h.k.

Hver h.k. kommer saaledes paa

$$\frac{525\,000}{2\,325} = \text{kr. } 222,00$$

Om der end klæber mangler ved denne beregning som følge av, at forarbeidene er ufuldstændige, kan der efter ovenstaaende ikke være nogen tvil om, at alternativet Børsvand—Dypstollen leverer den billigste energi. Det tør muligens være grund til at gjøre opmerksom paa, at det kun er tilsyneladende, naar forskjellen i de opnaelige energimængder er større efter ovenstaaende sammenstilling end efter hvad der tidligere er anført i nærværende skrivelse, idet der i den sidste sammenstilling er forutsat regulering av Sørvelven med derav følgende større kraftmængde i Forsaafos. Ved sammenligningen mellem selve kraftmængderne maa regulering av Søraaen holdes utenfor.

Jeg kommer efter dette til samme resultat som er fremholdt i min skrivelse av 5te juli f. a., at projektet Børsvand—Dypstollen gir den efter forholdene mest rationelle løsning av utbygningsspørsmålet.

For tilfredsstillende at kunne besvare departementets spørsmål om adgangen til at erholde kraft til Ballangdistriktet fra andre vasdrag end Børsvasdraget vilde det ha været nødvendig at foreta befaringspaa sommertiden, særlig fordi der ikke foreligger brukbare karter over distriktet søndenfor Ballangen. Imidlertid har jeg som nævnt trodd at burde ekspedere saken nu, og maa da besvare spørsmålet saa godt som efter omstændighetene gjørlig. Jeg støtter mig herunder til muntlige uttalelser fra skogforvalter Sakshaug, som efter fleraarig virksomhet nordpaa er godt kjendt i distriktet. Av hans uttalelse, som er gjengitt i assistent Slottans medfølgende skrivelse fremgaar, at der ikke kan paaregnes nogen kraftmængder av betydning fra de tilgrænsende distrikter øst og syd for Ballanghalvøen, fordi vasdragene er smaa, og fordi anlæg av kraftledninger paa grund av det vanskelige terræng vil møte hindringer. Man maa efter dette regne med, at der ikke med rimelige omkostninger vil kunne skaffes kraft til Ballanghalvøen fra andre vasdrag end Børsvandselven og dens bielv Sørvelven (Melkedalselven). Om

kraftmængderne i dette sidstnævnte vasdrag redegjør Slottan nærmere og kommer til det resultat, at man skulde kunne paaregne alt i alt 2 à 3 000 h.k. som nytbar kraft. Faldene opplyses at tilhøre staten. Endvidere skulde man efter hvad der er meddelt kunne regne med, at Forsaaafossen kan utbygges for en reducert vandføring (der faaes fra Sørvelven og ved regulering av Forsaaavand), hvorved der skulde faaes 500 à 1 000 h.k. Alt i alt skulde saaledes Børsvandselven og Sørvelven repræsentere $2100 + 2 \text{ à } 3000 + 500 \text{ à } 1000 \text{ h.k.} = 4600 \text{ à } 6100$ aarshestekræfter.

Den paa Ballanghalvøen paaregnelige kraftmængde blir efter dette ikke stor.»

Den i vasdragsdirektørens skrivelse paaberaabte indberetning fra assistent Slottan vedlægges med bilag.

De foran nævnte forestillinger fra grundeiere i Ballangen m. fl. har paa anmodning været forelagt overretssakfører R. M. B. Schjølberg, der paa A/S Bjørkaasen grubers vegne i skrivelse av 15de december 1913 har anført følgende:

«De fra eiere av parter i Forsaa og Ivarjord fremkomne krav angaar i virkeligheten ikke selve reguleringen, men indeholder en paastand om, at de paa grund av angivelig svigtende forutsætninger for salget av Forsaafos og andel i Skafos i resp. 1896 og 1906 skulde ha krav paa godtgjørelse. Dette er et spørsmål, som i hvertfald faar avgjøres av de almindelige domstole, hvorunder det henhører. Det gir dem, selvom det var berettiget, ikke ret til at motsætte sig en i og for sig hensigtsmæssig utnyttelse av Børsvandets nedslagsdistrikt. Til selve Forsaafos er A/S Bjørkaasen gruber ved kjøp fra konsul Persson blit eneeier og hvad Skafossen angaar, har selskapet kjøpt den del derav, som er i privat eie.

Ingen av de protesterende eier nogen del av disse vandfald.

For Skafossens vedkommende opgav de private eiere i 1906 en ganske anden grænse mot statens eiendom end den har villet erkjende, og forholdet er, at kun en mindre del av det hele fald vil tilhøre selskapet,

hvis den av statens tjenestemand, skogforvalter Sakshaug, hævdede grænse anerkjendes. Hvis nogen skulde ha berettiget krav paa erstatning, saa maatte det være selskapet, fordi det ikke faar, hvad det efter sælgernes opgave skulde ha.

Det forholder sig ikke saa, at der er blevet gjort opsitterne paa Ivarjord nogen særskilte løfter utenfor det, som indeholdes i deres kontrakter. Disse blev avsluttet med disponent E. Fløistad paa kjøpernes vegne, og jeg vedlægger en erklæring fra ham derom datert idag.

Det er fremholdt i d'hr. Lumholtz's og Knudtzons protester, at selskapet ved gjennomførelsen av den paatænkte regulering vil komme til at lægge beslag paa mere kraft end det selv har bruk for. Det kan være riktig nok for den første tids vedkommende, men antagelig vil det ikke vare saa længe, før selskapet har bruk for alt selv. Indtil den tid kommer, er det villig til at stille den overflødige kraft til disposition for andre paa rimelige betingelser. Dette vil kunne medføre den store fordel for begge de nævnte herrer, om de skulde faa bruk for kraft i en nær fremtid, at de kan faa leiet det fornødne og ikke behøver at gjøre et stort kapitalutlæg. Nogen varig kraftkilde kan Børsvand dog ikke under nogen omstændighet bli for dem, men der er jo for dem anledning til at søke en overenskomst med staten om utnyttelse av dens vasdrag i Melkedalen, hvor en langt større kraft kan utbygges udelukkende paa statens egen grund end i Børsvandsvasdraget.»

Evenes herredsstyre har i møte den 9de januar 1914 avgitt en fornyet enstemmig uttalelse, der er saalydende:

«Herredsstyret indgaar med henstilling «til departementet om snarest mulig at gi «A/S Bjørkaasen gruber koncession paa «Børsvandets regulering og ledning av elven «fra vandet til Ballangen i Evenes.

«Koncessionsbetingelserne bør gives «paa saadanne vilkaar, at det blir mulig for «selskapet at igangssette lønsom drift, da «varig grubedrift har stor økonomisk betyd-

«ning for herredets befolkning og kommunen.»

Saken har været forelagt vasdragskommissionen og behandlet av denne i møter den 6te—9de mars 1914, hvor der ifølge skrivelse av 13de s. md. tilførtes protokollen følgende:

«Da erhvervsloven og reguleringsloven for tiden er under revision og det efter hvad man har bragt i erfaring ikke kan vare længe før den nye lov kommer istand, finder kommissionens flertal, bestaaende av vasdragsdirektøren, Grivi og Valentinsen, det vil være heldigst, at avgjørelsen av det foreliggende andragende utstaar til de nye love er færdige. For det tilfælde at departementet finder at burde realitetsbehandle andragendet paa et tidligere tidspunkt, har man nedenfor nærmere angitt de vilkaar, som efter kommissionens opfatning bør tilknyttes tilladelsen.

Et mindretal, Haug og Lund, er ikke enig i, at avgjørelsen bør utstaa i paavente av de nye love. De anbefaler realitetsbehandling paa basis av den gjældende lovgivning.

Hvad saken i og for sig angaar skal den samlede kommission bemerke følgende:

Ved bedømmelse av spørsmålet om hvorvidt tilladelse til at erverve vandrettigheter bør meddeles, maa der tages hensyn til, at det dreier sig om at skaffe kraft til drift av et grubeforetagende, som allerede har faat koncession paa bergverket, jfr. kgl. resl. av 30te september 1913. Dette moment i forbindelse med, at den energimængde, som alt i alt skulde kunde utvindes i de omhandlede fald efter det foreliggende maa antages at være liten, gjør, at kommissionen — uagtet aktiekapitalen maa antages at være væsentlig utenlandsk — ikke vil motsætte sig, at andragendet imøtekommes. Tilladelsen bør imidlertid kun meddeles i tilknytning til bergkoncessionen saaledes, at energien alene blir at benytte til drift av bergverket. Herom bør der indtages det nødvendige i tilladelsen. Dette medfører igjen, at der maa indtages bestemmelse om, hvorledes der skal forholdes med vandrettighetene og dertil

hørende indretninger, hvis gruben av en eller anden grund skulde «falde i det fri» før koncessionstiden er utløpen. For dette tilfælde mener et flertal, bestaaende av vasdragsdirektøren, Haug og Lund, at staten bør ha adgang til at indløse vandkraftsanlægget efter dettes tekniske verdi under hensyntagen til lengden av den resterende koncessionstid.

Et mindretal, Grivi og Valentinsen, finder, at anlegget bør overgaa til staten uten vederlag, hvis gruben faller i det fri. Mindretallet vil i den anledning henviser til den meddelte koncession til erhvervelse av Aamdals verk med tilhørende vandkraft, hvori der blev tatt det forbehold, at i tilfælde gruberne «falder i det fri» skulde vandkraftsanleggene tilfalde staten vederlagsfrit.

Hvad spørsmålet om regulering av Børsvand angaar skal kommissionen bemerke, at den skade eller ulempe, som reguleringen efter de foreliggende opplysninger kan antages at ville forvolde, maa ansees at være av mindre betydning i sammenligning med de fordele, som foretagendet vil medføre. De i reguleringslovens § 9 opstillede betingelser for, at tilladelse kan meddeles, skulde saaledes være tilstede.

Den skade og ulempe som en overføring til Ballangen vil medføre for private eiere synes, naar der etableres veiforbindelse til gaardene Langaas og Sjaafjeld, ikke at være av saadan betydning, at tilladelse av den grund skulde negtes. Spørsmålet maa derfor bli at avgjøre under hensyntagen til statens rettigheter i vasdraget, idet man samtidig har for øie at søke den løsning som statsøkonomisk er den rigtige. Hvad dette sidste punkt angaar maa man efter det foreliggende kunne gaa ut fra, at de effektive energimængder kun blir ubetydelig større, naar man bygger ut fossen separat end om de samles i et fald i Dypstollen. Videre maa der, om end forarbeiderne er ufaldstendige, ansees godtgjort, at alternativet Børsvand—Dypstollen gir den billigste og mest rationelle utbygning av vasdraget.

Størrelsen av statens andel av vasdra-

get kjendes ikke med visshet, idet eiendomsretten delvis omtvistet. Dette spørsmaal er nærmere omhandlet nedenfor. Kommissionen gaar ut fra, at der ikke blir tale om at avhænde til selskapet eiendomsretten til statens del. Denne bør som forholdene ligger an i nærværende tilfælde disponeres paa en saadan maate, at den om og naar det paa kræves kan komme andre konsumenter til gode. En eventuel tilladelse til at overføre Børsvand til Dypstollen maa derfor være betinget av, at A/S Bjørkaasen vedtar en ordning, som tilfredsstillter nævnte krav. Dette har kommissionen tænkt sig mest praktisk kan ske ved at selskapet tilpligtes, naar og efterhvert som departementet forlanger det, paa egen bekostning at bygge ut statens del av kraften og levere den til staten eller konsumenter utenfor selskapet for en pris, som svarer til produktionskostendet med et tillegg som tilfalder staten som vederlag for dens eiendomsret til kraften. Produktionskostendet bør, for at undgaa uklarhet i beregningen, ansættes for det hele kraftanlæg underet, altsaa for selskapets og statens dele sammenlagt. (Se betingelsernes avsnit III, punkt 3).

2 medlemmer, Haug og Lund, er av den oppfatning, at der efter et vist tidsrum, som de vil sette til 3 aar, bør være adgang for selskapet til paa samme vilkaar som mulige andre konsumenter at faa bruke statens kraft. (Avsnit III, punkt 3).

Grivi og Valentinsen bemerker, at det efter forholdene er litet sandsynlig, at der inden en saa kort tid som 3 aar vil melde sig andre kraftabonnenter av nogen størrelse. En tilføielse som den antydede vil derfor efter alt at dømme ha tilfølge, at A/S Bjørkaasen legger beslag paa kraften i en saadan utstrækning, at der litet eller intet blir igjen til senere kommende reflektanter. De fraraader derfor, at nævnte tilføielse indtages i tilladelsen.

Den samlede kommission, med undtagelse av vasdragsdirektøren, finder, at A/S Bjørkaasen bør ha adgang til allerede før departementet forlanger det at utbygge statens del av kraften og

midlertidig — indtil energien kræves avgitt til andre — helt eller delvis at utnytte den for sit behov mot for benyttelsen at erlægge godtgjørelse til staten. For at undgaa tvil bør det antagelig betinges, at utgifter til drift og vedlikehold av anlægget i denne tid helt bæres av selskapet. Videre bør det uttrykkelig betinges, at A/S Bjørkaasen ikke tilkommer nogensomhelst godtgjørelse for de mulige ulemper m. v., der maatte opstaa som følge av, at kraften efter departementets bestemmelse maa leveres til andre. (Avsnit III, punkt 4).

Ordningen maatte videre være betinget av, at selskapet allerede fra begynnelsen utstyrrer anlæggets vandbygningstekniske del (indtak, tunnel m. v.) for fuld utnyttelse av vasdragets samlede regulerte vandføring. (Avsnit III, punkt 1).

Man peker endvidere paa, at det vilde være heldig, om der i koncessjonen kunde fastsettes, hvor meget av energien der falder paa selskapet og hvor meget paa staten. Derved fjernes en kilde til fremtidige vanskeligheter og spørsmålet om delingen av kraften blir enkelt og klart. I vasdragsdirektørens skrivelse av 5te juli 1913 er kraftmængderne døgnet og aaret rundt ved separatutbygning ansat til 1 200 og 1 225 effektive h.k. henholdsvis for Skafos og Forsaafos. Denne beregning er bygget paa,

$$\begin{array}{l} \text{Staten } 130 + \frac{3}{4} \cdot 1\,300 = \dots\dots\dots 1\,105 \text{ hk.} = 0,43 \\ \text{Selskapet } 130 + \frac{1}{4} \cdot 1\,300 + 1\,000 = \dots\dots\dots 1\,455 \text{ »} = 0,57 \end{array}$$

$$\text{Sum} \dots\dots 2\,560 \text{ hk.} = 1,00$$

b. Forutsættes Børsvandsfos ødelagt saa vandslipningen kan foregaa med hensyn til Skafos, stiller kraftmængderne sig saaledes:

$$\begin{array}{l} \text{Skafos} \dots\dots 1\,430 \text{ eff. h.k.} \\ \text{Forsaafos} \dots\dots 1\,100 \text{ »} \end{array}$$

$$\text{Tilsammen } 2\,530 \text{ eff. h.k.}$$

Herav falder følgende:

$$\begin{array}{l} \text{Paa staten } \frac{3}{4} \text{ av } 1\,430 = \dots\dots\dots 1\,070 \text{ hk.} = 0,42 \\ \text{» selskapet } \frac{1}{4} \text{ av } 1\,430 + 1\,100 = \dots\dots\dots 1\,460 \text{ »} = 0,58 \end{array}$$

$$\text{Tilsammen} \dots\dots 2\,530 \text{ hk.} = 1,00$$

Kommissionen vil i henhold til ovenstaaende anbefale, at de nytbare energimængder i faldet i Dypstollen fordeles paa

at de nytbare faldhøider er henholdsvis 80 m. og 27,5 m., og at Børsvandets nedbør-omraade er 75 km.². Senere opplysninger gaar ut paa, at Skafossens nytbare faldhøide er 30 à 35 m. (Assistent Slottans skrivelse av januar 1914) og at Forsaaavand ligger 25 m. o. h. (A/S Bjørkaasen grubers skrivelse til vasdragsdirektøren av 10de februar 1914). Forsaaafossens høide kan saaledes ikke sættes til mere end 25 m. Børsvandets nedbør-omraade er ifølge A/S Bjørkaasens nævnte skrivelse noget større end tidligere antat nemlig 98 km.². Paa grundlag av disse seneste opplysninger har vasdragskommissionen latt opstille en beregning over kraftmængderne ved separatutbygning. Denne beregning, der vedliggjer som bilag, er utført under følgende 2 forutsætninger:

a. Reguleres Børsvandet med hensyn til Børsvandsfos faaes kraftmængderne:

$$\begin{array}{l} \text{I Børsvandsfos} = 260 \text{ eff. h.k.} \\ \text{» Skafos} \dots\dots = 1\,300 \text{ »} \\ \text{» Forsaafos} \dots\dots = 1\,000 \text{ »} \end{array}$$

$$\text{Tilsammen } 2\,560 \text{ eff. h.k.}$$

Gaar man ut fra, at staten eier $\frac{1}{2}$ av Børsvandsfos og $\frac{3}{4}$ av Skafos, jfr. Landbruksdepartementets skrivelse av 18de oktober 1913, fordeler kraftmængderne sig saaledes:

staten og selskapet med henholdsvis 0,43 og 0,57 (Avsnit III punkt 2).

Kommissionen tilføier, at faldet mellem

kraftanlæggets undervand i Dypstollen og havet, som efter det foreliggende utgjør 25 à 80 m., maa forsaa vidt der skulde bli tale om at nytte det ut, bli at dele i samme forhold. Da spørsmålet om utnyttelse av dette fald ikke er aktuelt, har kommissionen funnet det unødvendig nu at behandle vilkaarene herfor.

Til bruk i anledning av kontrol med vand og kraftforbruket som angaaende beregningen av den staten tilkommende godtgjørelse, vil det bli nødvendig at etablere nærmere regler, som efter kommissionens mening senere maa bli at fastsætte av Arbeidsdepartementet. (Betingelsernes avsnit III punkt 5).

Vasdragsdirektøren bemerker følgende:

Da aktieselskapets andel av kraften for tiden er tilstrækkelig til dækning av dets behov, finder vasdragsdirektøren det heldigst, at spørsmålet om utleie av statens kraft samt betingelserne herfor først tages under behandling, naar den eventuelle leie finder sted, idet det vil være lettere at bedømme de forskjellige faktorer, naar krav paa kraft — muligvis fra flere hold — melder sig. Det kan i denne forbindelse nævnes, at marinen nylig har funnet sig nødsaget til at kjøpe en mindre kraftkilde paa de kanter av landet.

Hvis aktieselskapet tillates foreløbig at ta statens andel av kraften i besiddelse, vil dette let virke bindende paa den fremtidige ordning.

Han finder det rimelig, at aktieselskapet straks ved første utbygning tilpligtes at anlegge tunnel for den hele vandføring, da dette i alle tilfælder er en fordelagtig ordning, som ikke paafører anlegget nogen nævneværdig ekstraavgift. Det samme gjælder tildels ogsaa turbinrøret.

Staten maa ha ret til naarsomhelst for egen regning at utbygge sin del av kraften mot at ekstraavgifter ved tunnel og rør erstattes selskapet. Dette bør desuten være forpligtet til senere, hvis departementet maatte forlange det, i sin kraftstation eller i en tilbygning til denne mot godtgjørelse for

erlagte utgifter at installere den nødvendige turbine og dynamo m. v. til statens utnyttelse av sin andel av kraften.

Ved den konstruktive anordning av indtaksbassæng, rørgate og kraftstation tages der hensyn til en bekvem og sikker separat utbygning og utnyttelse av statens kraft. De nødvendige planer for disse anordninger forelægges departementet i tide til approbation og eventuel korrektion.

Mulige økede utgifter av hensyn til sær-anordninger paa grund av en bekvem separatutbygning heri indbefattet anordninger for vandets deling tilbakebetales aktieselskapet efter utlæg.

En eventuel tilladelse for A/S Bjørkaasen til at erhverve vandrettigheter i Børsvasdraget i Evenes herred samt til at regulere og overføre Børsvand til Ballangen, bør tilknyttes de nedenfor nævnte betingelser, hvis avsnit I angaar spørsmålet om erhvervelse, avsnit II regulering og overføring, avsnit III disposition av statens del av energien og avsnit IV endel almindelige betingelser.

I.

1. Av selskapets bestyrelse, der skal ha sit sæte her i riket, skal flertallet til enhver tid bestaa av norske statsborgere.

Ved enhver utvidelse av aktiekapitalen utover de oprindelige kr. 2 000 000,00 skal der gives norsk kapital adgang til at delta i foretagendet med indtil $\frac{1}{2}$ — en halv — del.

Majoriteten av selskapets aktier maa ikke tilhøre nogen, der eier eller bruker andet vandfald her i riket eller som sitter inde med aktiemajoriteten i noget andet selskap, som eier eller bruker saadant vandfald.

Selskapets love blir at forelægge vedkommende departement til godkjendelse. Forandringer i lovene som angaar bestyrelsens virksomhetsomraade eller som forøvrig berører noget i denne koncession omhandlet forhold, maa ikke finde sted uten departementets godkjendelse.

2. Selskapet skal senest ha paabegyndt utbygningen av vandfaldene og den projek-

terte regulering inden 2 — to — aar fra koncessionens datum og ha utbygget hele sin del av kraften og fuldført reguleringen samt paabegyndt anlæggets drift inden 5 — fem — aar derefter. (Jfr. III, punkt 3).

Driften maa ikke uten Kongens samtykke i saa lang tid som 5 aar kontinuerlig stanses eller kontinuerlig indskrænkes til mindre end en fjerdepart av det i den forløpne tid indsatte maskineris energi, og saadanne stansninger eller indskrænkninger maa ikke uten Kongens samtykke nogensinde i løpet av 10 aar samlet finde sted i saa meget som 5 aar.

Ved tidsberegningerne medregnes ikke den tid, som paa grund av overordentlige tildragelser (vis major) har været umulig at utnytte.

Stansning av driften av den staten tilhørende del maa ikke medmindre det hitrører fra vis major finde sted uten departementets samtykke.

For overtrædelse av de i nærværende post omhandlede bestemmelser erlægges selskapet en løpende mulkt, stor kr. 100,00 — et hundrede kroner — pr. dag, hvori vedkommende frister oversittes.

3. Selskapet skal saavel ved reguleringen av vedkommende vasdrag, ved utbygning av vandfaldene og opførelse av kraftstationen m. v., som ved dets bedrifter her i riket, der forsynes med kraft fra anlegget, udelukkende anvende funktionærer og arbeidere, som har norsk indfødsret eller statsborgerret.

Vedkommende regjeringsdepartement kan tilstede undtagelse fra denne regel, naar speciel fagkundskap eller øvelse eller lignende hensyn gjør det nødvendig eller særlig ønskelig.

For hver dag, som en person i strid med foranstaaende bestemmelser er i selskapets tjeneste, erlægges til statskassen en løpende mulkt, stor kr. 50,00 — femti kroner.

4. Selskapet forpligter sig til ved reguleringen av vedkommende vasdrag, ved utbygning og drift av anlæggene og selskapets dertil knyttede bedrifter at anvende norsk materiel, forsaavidt saadant her kan erhol-

des til like god beskaffenhet, tilstrækkelig hurtig og til en pris, som ikke med mere end 10 — ti — pct. overstiger den pris, hvortil materiel kan erholdes fra utlandet. I tilfælde av tvist herom avgjøres spørsmålet av 2 mænd, hvorav departementet og selskapet hver vælger en, samt av en av mændene tilkaldt opmand. Saafremt mændene ikke blir enige om valg av opmand, opnevnes denne av amtmanden i Nordlands amt. Hvem der skal bære omkostningerne ved skjønnet bestemmes av skjønsmyndene.

Vedkommende regjeringsdepartement kan tilstede undtagelse fra regelen om anvendelse av norsk materiel, naar særegne hensyn gjør det paakrævet.

For overtrædelse av den i nærværende post omhandlede bestemmelse erlægges selskapet for hver gang efter avgjørelse av departementet en tvangsmulkt av indtil 15 pct. — femten procent — av værdien.

Valentinsen foreslaar, at ordene «etter avgjørelse av departementet» og «indtil» utgaar.

5. Arbeiderne maa ikke paalægges at motta varer istedetfor penger som vederlag for arbeide eller paalægges nogen forpligtelse med hensyn til indkjøp av varer (herunder dog ikke sprængstof, verktøi og andre arbeidsmaterialer).

Hvis selskapet holder handelsbod for sine arbeidere, skal nettooverskuddet efter revidert aarsregnskap anvendes til almennyttig øiemed for arbeiderne. Anvendelsen fastsettes efter samraad med et av arbeiderne opnævnt utvalg, som i tilfælde av tvist kan forlange saken forelagt til avgjørelse av vedkommende regjeringsdepartement.

6. Selskapet forpligtes til at opsamle et fond til sikring for vedkommende fattigkommune overensstemmende med de regler, som i lov om fattigvæsenet av 19de mai 1900, kapitel 4, er git om bergverker. Likeledes er selskapet forpligtet til efter vedkommende departements nærmere bestemmelse at avsette et fond til sikring for fattigkommunen i anledning av utbygningsarbeidene og opførelsen av kraftstationen. Fondet forvaltes

av det offentlige. Den del av dette fond, som ikke medgaar til dækning av kommunens utgifter til fattigunderstøttelse av arbeidere ved de nævnte anlegg, tilbakebetales selskapet.

7. Selskapet er forpliktet til om og naar Arbeidsdepartementet saa maatte forlange paa rimelige vilkaar at skaffe arbeiderne husrom og grund til forsamlingslokale, til lokale for kooperativ eller anden handelsvirksomhet og lignende.

8. Selskapet er forpliktet til at avgi indtil 5 pct. av den selskapet tilhørende til enhver tid utbyggede kraft til den kommune, hvor kraftanlægget er beliggende, eller til andre interesserte kommuner efter vedkommende departements nærmere bestemmelse, likesom staten forbeholdes ret til at erholde andre 5 pct. av kraften. Kraften leveres efter en maksimalpris beregnet paa at dekke produksjonsomkostningerne med et tillæg av 20 pct. I produksjonsomkostningerne medregnes 6 pct. rente av anlægskapitalen. Produksjonsomkostningernes størrelse fastsettes ved overenskomst mellom vedkommende departement og koncessionæren eller i mangel av saadan ved lovlig skjøn. Denne fastsettelse kan saavel av vedkommende departement som av selskapet forlanges revidert hvert 5te aar.

Selskapet har ret til at forlange et varsel av 1 aar for hver gang kraft uttages.

Kraften avgives i den form, hvori den produceres. Elektrisk kraft uttages i kraftstationen eller fra fjernledningen.

9. Selskapet forpligter sig til at stille de veier og broer, det maatte anlegge, til fri avbenyttelse for almenheten.

Vasdragsdirektøren, Haug og Lund foreslaar tilføiet:

Dette gjælder dog ikke de veier, som anlægges langs selskapets tunneller og rørledninger av hensyn til inspektion av disse, og heller ikke veier beliggende indenfor fabriksområdet.

10. Naar 1) aar er forløpet fra konces-

sionens datum, tilfalder vandfald med alle de indretninger, hvorigjennem vandets løp og leie forandres, saasom damanlæg, kanaler, tunneller, bassænger, rørledninger m. m. samt de til utbygningen og kraftanlægget erhvervede grundstykker og rettigheter, kraftstationer med tilhørende maskineri og andet tilbehør staten med fuld eiendomsret og uten vederlag.

Det som ikke tilfalder staten, kan den indløse for dets værdi efter skjøn paa sin bekostning eller forlange fjernet inden en av vedkommende departement fastsat frist.

Haug og Lund foreslaar, at der efter ordet «skjøn» tilføies «av teknisk kyndige mænd».

Vasdragsdirektøren, Griivi og Valentinsen finder det tilstrækkelig, at skjønnet avgives overensstemmende med de vanlige regler, saaledes at der altsaa er adgang til, hvis det findes fornødent, at opnevne mænd med særegen kyndighet, kfr. lagrettelovens § 23.

11. Vasdragsdirektøren, Haug og Lund foreslaar:

Dersom bergverket falder i det fri før koncessionstiden er utløpet, har staten adgang til at indløse vandkraftanlægget efter dets tekniske værdi under hensyntagen til længden av den resterende del av koncessionstiden. I tilfælde av tvist fastsettes indløsningssummen av et skjøn av teknisk kyndige mænd paa statens bekostning.

Griivi og Valentinsen foreslaar:

Dersom bergverket falder i det fri før koncessionstiden er utløpet, taper selskapet samtidig ogsaa sin ret til vandfaldene m. v. saaledes, at disse tillikemed alle de indretninger, hvorigjennem vandets løp og leie forandres, saasom damanlæg, kanaler, tunneller, bassænger, rørledninger m. v. samt de til utbygningen og kraftanlægget erhvervede grundstykker og rettigheter, kraftstationer med tilhørende maskineri og andet tilbehør tilfalder staten med fuld eiendomsret og uten vederlag.

Det, som ikke tilfalder staten, kan den indløse for dets værdi efter skjøn paa sin

1) Vasdragsdirektøren, Griivi og Valentinsen foreslaar 55 aar, Haug og Lund 60 aar.

bekostning eller forlange fjernet inden en av vedkommende departement fastsat frist.

II.

1. Selskapet forpligter sig til, efterat koncessionen er meddelt og forinden arbeidene til regulering av vasdraget og utbygning av vedkommende vandfald paabegyndes, at forelægge vedkommende departement detaljerte planer med fornødne oplysninger, beregninger og omkostningsoverslag vedkommende vandfaldenes utbygning og vandføringens regulering, saaledes at utbygning av vandfaldene og regulering av vasdraget ikke kan finde sted, forinden planerne av vedkommende departement er approbert.

Anlæggene skal utføres paa en solid maate. Deres utførelse saavel som deres senere vedlikehold og drift undergives offentlig tilsyn. Utgifterne herved utredes av anlæggenes eier.

I tilfælde av at vedkommende departement finder det paakrævet, pligter anlæggenes eier at stille til raadighet for det offentlige sundhetskassen uten godtgjørelse et for øiemedet tjenlig isolationslokale med fornødent utstyr, beregnet paa et saa stort antal patienter, som departementet bestemmer. Endvidere er selskapet forpligtet til efter nærmere bestemmelse av vedkommende departement under utbygningen at skaffe sine arbeidere den nødvendige lægehjelp ved en dertil ansat og av selskapet lønnet læge paa stedet. Anlæggenes eier er forpligtet til at sørge for, at bolig- og hygieniske forhold ved anlæggene ordnes paa en betryggende maate efter forskrifter, som utfærdiges av vedkommende departement.

Saafernt særskilt politiopsyn i anledning av arbeidenes utførelse av amtmanden findes nødvendig, pligter eieren endvidere at utrede utgifterne herved.

2. Reguleringstilladelsen meddeles for et tidsrum av 1) aar regnet fra koncessionens datum. Reguleringstilladelsen kan ikke

1) Vasdragsdirektøren, Grevi og Valentinsen foreslaar 55 aar, Haug og Lund foreslaar 60 aar.

overdrages. Den følger tilikemed de med hjemmel av samme utførte anlæg vedkommende vandfald. Avhændelse eller pantsættelse av reguleringsanlægget eller andel deri kan ikke finde sted uten i forbindelse med vandfaldene.

3. Der skal ved damanlægget tillates truffet de fornødne militære foranstaltninger for sprængning i krigstilfælde, uten at anlæggets eier har krav paa godtgjørelse eller erstatning for de herav følgende ulemper eller innskærnkninger med hensyn til anlægget eller dets benyttelse, likesom anlæggets eier uten godtgjørelse maa finde sig i den bruk av anlægget, som sker i krigsøiemed.

4. Reguleringsdammen blir at manøvrere efter et av Kongen utfærdiget reglement. Til at forestaa manøvreringen antages norsk statsborger, som godtages av vedkommende departement.

Forsaavidt dammen manøvreres i strid med reglementet kan koncessionshaveren paalægges en tvangsmulkt til statskassen av indtil kr. 2 000,00 for hver gang efter departementets nærmere bestemmelse.

5. Reguleringsanlæggets eier skal efter nærmere bestemmelse av departementet utføre de hydrologiske iagttagelser, som i det offentliges interesse findes paakrævet, og stille det herved indvundne materiale til disposition for det offentlige.

Den tillatte opdamningshøide og den tillatte laveste tapningsgrænse skal betegnes ved et fast og tydelig vandstandsmerke.

6. Koncessionshaveren skal uten vederlag for de av ham utførte anlæg finde sig i enhver yderligere regulering i vedkommende vasdrag, som ikke forringer den tillatte regulerings-effekt.

7. For den forøkelse av vandkraften, som ved reguleringen tilflyter eiere av vandfald eller bruk i vasdraget skal der av disse, naar og efterhvert som den forøkede vandkraft tages i bruk, erlægges følgende aarlige avgifter:

I henhold til lov av 4de august 1911, § 12 a, til de kommuner, hvis interesser paa-

virkes av reguleringsanlægget kr.¹⁾ pr. naturhestekraft.

I henhold til samme lovs § 12 b til staten kr.²⁾ pr. naturhestekraft.

Økningen beregnes med utgangspunkt i vasdragets lavvandføring før reguleringen, det vil si den vandføring, som før reguleringen erfaringsmessig har kunnet paaregnes aar om andet i 350 dage av aaret. Hvad der skal ansees som vasdragets lavvandføring avgjøres med bindende virkning av vedkommende regjeringsdepartement efter instilling av vasdragskommissionen.

8. For den i punkt 7 omhandlede forøkelse av vandkraften skal koncessionshaveren derhos i henhold til reguleringslovens § 16 erlægge en godtgjørelse en gang for alle til staten av kr.³⁾ for hver ved reguleringen indvunden naturhestekraft. Godtgjørelsen blir at erlægge efterhvert som de forskjellige vandfald i vasdraget tar reguleringsanlægget i bruk.

9. De fornødne nærmere bestemmelser med hensyn til beregningen av de i punkterne 7 og 8 omhandlede avgifter, disses erleggelse og kontrol med vandforbruket samt angaaende avgivelse av kraft blir med bindende virkning for hvert enkelt tilfælde at træffe av vedkommende regjeringsdepartement.

10. Selskapet forpligter sig til uten godtgjørelse og efter departementets nærmere bestemmelse at avgi det til husbruk og brandslukning i Ballangen nødvendige vand.

11. Selskapet er forpligtet til at foreta fornøden utdypning av sundet ved Hestnæsvik i Børsvandet, saaledes at sundet ogsaa ved laveste uttapping kan passeres med baater og vedflaater.

12. Selskapet skal omlægge de langs Børsvandet førende færdselsveier og gang-

stier paa de steder, hvor de ligger lavere end høieste opdæmningsvand.

13. Selskapet anordner en let og bekvem opkjørsel fra Børsvand forbi dammen ved fossehodet.

14. Selskapet anlægger en vei langs Grundvand med bro over Børsvandselven og tilknytning til landeveien for trafikken fra Melkedalen samt vei til gaarden Lang-aas.

Videre anlægger selskapet broer over Ballangselven mellem Dypstollen og sjøen i saadant antal, som amtsveistyret maatte forlange.

De under posterne 11—14 nævnte arbeider godkjendes av skogvæsenets vedkommende.

III.

1. Selskapet er forpligtet til paa egen bekostning efter departementets nærmere bestemmelse fra først av at utføre anlæggets vandbygningstekniske del (indtak, tunnel, fordelingsbassæng, rørgate m. v.) for fuld utnyttelse av vasdragets regulerede vandføring, altsaa ogsaa av statens andel.

2. Den staten tilhørende del av den totale vandføring, som kan utnyttes i Dypstollen, fastsættes til 0,43.

3. Selskapet er forpligtet til naar og efterhvert som Arbeidsdepartementet maatte forlange det at utbygge med rør, maskineri m. v. den staten tilhørende del av kraften efter en av departementet godkjendt plan. Selskapet har at bære alle de med utbygning og drift forbundne omkostninger.

Denne kraft leveres efter departementets forlangende til staten eller konsumenter, som ikke staar i økonomisk forhold til selskapet for dens aarlige produktionskostende med et tillæg av kr.¹⁾ pr. el. h.k., hvilket tillæg tilfalder staten som vederlag

1) Haug og Lund	kr. 0,25
Vasdragsdirektøren	> 0,60
Grivi og Valentinsen	> 1,00
2) Haug og Lund	> 0,25
Vasdragsdirektøren, Grivi og Valentinsen	> 0,60
3) Vasdragsdirektøren, Grivi og Valentinsen foreslaar	> 2,00
Haug og Lund	> 1,00

1) Grivi og Valentinsen foreslaar kr. 7,00
Lund og Haug > 4,00
Videre foreslaar de to sidstnævnte herrer, at der efter ordet: «produktionskostendet» i 10de linje fra oven tilføies «med tillæg av 20 pct. samt».

for dens eiendomsret. Produktionskostendet beregnes for det hele kraftanlæg under ett (altsaa selskapets og statens dele sammenlagt) inkl. 6 % rente av anlægskapitalen. I mangel av mindelig overenskomst mellem departementet og koncessionæren fastsættes produktionskostendet ved skjøn bestaaende av 3 mænd opnævnt av Kongen. Denne fastsættelse kan saavel av vedkommende departement som av selskapet forlanges revidert hvert 5te aar.

Selskapet har ret til at forlange et varsel av 1 aar hver gang kraft skal leveres. Kraften avgives i den form hvori den produceres. Elektrisk kraft uttages i kraftstationen eller fra fjernledningen.

Lund og Haug foreslaar tilføiet:

Efter at 3 aar er forløpet fra nærværende koncessions datum vil der være adgang for selskapet til efter departementets nærmere bestemmelse helt eller delvis at faa leie den staten tilhørende andel av kraften paa samme vilkaar som mulige andre konsumerter.

Griwi og Valentinsen var imot denne tilføielse.

4. Bestemmelserne i punkt 3 skal ikke være til hinder for, at selskapet allerede før departementet forlanger det uthytter statens del av kraften og midlertidig, indtil kraften blir disponert i henhold til punkt 3, utnytter helt eller delvis kraften for sit behov mot at erlægge til staten den ovenfor nævnte godtgjørelse av kr. 1) pr. el. h.k. Utgifterne til drift og vedlikehold bæres i saa fald helt av selskapet. Selskapet tilkommer ingen godtgjørelse for mulige ulemper som følge av, at bestemmelserne i punkt 3 senere bringes i anvendelse.

5. De nærmere regler angaaende kontrol med vand- og kraftforbruket, angaaende den i punkt 3 omhandlede levering av kraft og beregningen av den staten tilkommende godtgjørelse blir med bindende virkning til enhver tid at træffe av vedkommende departement. Omkostningerne med kontrollen bæres av selskapet og staten i fællesskap.

1) Griwi og Valentinsen foreslaar kr. 7,00
Haug og Lund > 4,00

IV.

1. Anlægget med installert maskineri skal ved koncessionstidens utløp være i fuld driftsmæssig stand. Hvorvidt saa er tilfælde avgjøres ved skjøn av uvillige mænd paa selskapets bekostning.

Selskapet forpligter sig til paa sin egen bekostning at utføre, hvad skjønnet i saa henseende maatte bestemme.

2. For opfyldelsen av de forpligtelser, som ved anlæggene eller disses drift paa drages likeoverfor andre saavel som for overholdelse av de i koncessionen opstillede betingelser, stilles av selskapet sikkerhet for et beløp av kr. 1) efter Arbeidsdepartementets nærmere bestemmelse.

3. Koncessionen ansees som ikke tilstaaet forsaavidt ikke ældre pantheftelser, servituter av væsentlig betydning, leierettigheter og lignende heftelser, der maatte paa hvile de koncederte eiendomme, fjernes eller viker prioritet for de i koncessionen paa lagte forpligtelser, herunder mulktter, der maatte paalægges i henhold til denne. Heftelser av mindre betydning kan av vedkommende regjeringsdepartement tillates at forbli staaende. Alle heftelser, som efter koncessionens tinglysning (kfr. post 5) er paaført vedkommende eiendomme og som maatte eksistere paa den tid, da anlægget tilfalder staten, bortfalder som ugyldige.

4. Undergaar selskapet saadan forandring, at foran anførte bestemmelser med hensyn til bestyrelsens sammensætning ikke lenger opfyldes, eller overtrædes bestemmelsen vedkommende aksiekapitalen og aktiemajoriteten i selskapet (jfr. I, post 1), er den ved nærværende resolution meddelte tilladelse bortfaldt og selskapet underkastet bestemmelserne i lov om erhvervelse av vandfald, bergverk og anden fast eiendom av 18de september 1909, §§ 22 og 23, jfr. § 25.

5. Idet aktieselskapet vedtar foranstaaende betingelser for koncession paa vedkommende eiendomserhvervelser og regulerings-

1) Haug og Lund foreslaar kr. 10 000,00
Vasdragsdirektøren, Gri-
vi og Valentinsen > 15 000,00

arbeider som forpligtende for sig og de koncederte eiendomme, indgaar det paa, at nærværende koncession, der ikke kan overdrages uten kongelig tilladelse, med tilknyttede betingelser paa selskapets bekostning tinglyses ved dets verneting og inden de jurisdiktioner, hvor de koncederte eiendomme og anlæg m. v. er beliggende.

Til sikkerhet for de forpligtelser, som i henhold til nærværende tilladelse maatte paahvile eiendomme eller bruk i vasdraget blir derhos at foreta tinglysning til anførsel paa vedkommende eiendommens eller bruks folier i panteregistret.

6. Selskapet har at underkaste sig de bestemmelser, som til kontrol med foranstaaende betingelsers overholdelse maatte bli truffet av vedkommende regjeringsdepartement.

Da energien utenom det, som i koncessionen er betinget avgit til kommuner m. v., kun skal benyttes til bergverksdriften, har kommissionen fundet det unødvendig i ovenstaaende forslag til betingelser at indta noget forbehold mot kunstig forhøielse av prisen paa energi, jfr. koncessionslovens § 2,8. I post 9 i betingelserne for den meddelte bergverkskoncession er indtat forbehold, som hindrer kunstig forhøielse av priserne her i riket paa bergverksprodukter.»

En med vasdragskommissionens uttalelse mottat beregning vedkommende de nytbare energimængder i Børsvasdraget vedlægges. Likeledes vedlægges en gjennom kommissionen mottat skrivelse fra Aktieselskapet Bjørkaasen gruber, driftsledelsen, av 10de februar 1914 med bilag, hvori er redegjort for Børsvands nedbøromraade og endel høider i vasdraget.

Den lovbefalte kundgjørelse av den ansøkte regulering er utfærdiget under 20de september 1913. Bekjendtgjørelsen er indtat i Norsk Kundgjørelsestidende for 23de og 24de september 1913.

Departementet skal bemerke følgende:

Den av Aktieselskapet Bjørkaasen gru-

ber samtidig med heromhandlede andragende ansøkte tilladelse til at erhverve og nyttiggjøre bergverksrettigheter i Ballangen er meddelt ved kgl. resl. av 30te september 1913. For at tilveiebringe kraft til grubedriften, vand til opberedningsverk og til forsyning av befolkningen med drikkevand har selskapet, som det fremgaar av andragendet, søkt om at faa erhverve de fornødne vasdragsrettigheter i Børsvasdraget, hvorav en ikke ubetydelig del — noget under halvdel av den nytbare kraft — tilhører staten. Samtidig er søkt om tilladelse til at regulere Børsvand efter en nærmere angit plan (5 meters tappehøide) og til at koncentrere Børsvasdragets faldhøide ved overføring av vandet gjennom tunnel fra Børsvand til den saakaldte Dypstoll i Bjørkaasen syd for Ballangsfjordens bund. Vasdragets naturlige avløp er til Efjorden. Ved overføringen vil der efter den av vasdragsdirektøren paa grundlag av foreliggende regulerings- og utbygningsplan foretagne beregning faaes en kraftmængde ved Dypstollen av 2100 turbinh.k. eller litt mindre end ved separat utbygning av fossene i vasdraget (jfr. vasdragsdirektørens skrivelse av 27de januar 1914).

Under de med selskapets vedkommende førte forhandlinger har departementet indtat det standpunkt, at der fra det offentliges side — under hensyn til statens eget mulige behov for kraft og av hensyn til de ringe kraftmængder, som det i det hele tat er tilgang paa for mulige forbrukere i Ballangendistriktet — ikke vil kunne bli spørsmal om at avstaa statens vandfald i Børsvasdraget. Selskapet har derefter forsaavidt frafaldt sit andragende (jfr. forøvrig nedenfor angaaende de enkelte foreslaaede koncessionsbetingelser).

Da det efter de av vasdragsdirektøren foretagne undersøkelser maa antages, at der ikke med rimelige omkostninger vil kunne skaffes kraft til Ballanghalvøen fra andre vasdrag end Børsvasdraget og dens bielv Sørvelven (Melkedalselven), vil det være av den største betydning for selskapet, at det faar adgang til at erhverve og utnytte de

indkjøpte private vasdragsrettigheter for sin bergverksdrift. Efter de foreliggende uttalelser fra Evenes herredsstyre og amtmanden i Nordlands amt maa det ogsaa antages, at denne utnyttelse vil være til betydelig fordel for distriktet. Departementet finder saaledes at maatte anbefale, at der meddeles selskapet tilladelse til at erhverve vedkommende vasdragsrettigheter (angit i bilag 2 til andragendet).

Disse repræsenterer efter de foreliggende beregninger en kraftmængde efter regulering av ca. 1 200 turbinh.k.

Den skade eller ulempe, som vil være forbundet med den planlagte regulering av Børsvand og overføring av vand til Dypstollen, kan efter det foreliggende ikke antages at ville bli særlig stor. Ved den projekterte opdæmning til sedvanlig flomvandstand vil ca. 21 maal mindre værdifuld grund rundt Børsvand — efter hvad der er oplyst i det væsentlige skogbevokset myr — bli sat under vand. Ved uttapningen vil færdselen paa vandet bli vanskeliggjort, og ved eventuel overføring av vandet og den derav følgende formindskede vandføring i vasdraget nedenfor Børsvand vil færdselen navnlig paa Grundvandet hindres. Disse ulemper vil dog i tilfælde bli avhjulpet ved utdypningsarbeider i Børsvand og ved veianlæg langs Grundvandet (jfr. betingelsernes post II, 10—12). Ved eventuel vandoverføring fra Børsvand vil der efter det oplyste maatte paaregnes nogen skade paa fisket nedenfor, uten at skaden dog kan antages at være av større økonomisk betydning.

Det er ikke oplyst, at der foregaar fløtning i vasdraget.

Børsvandsfossen vil ved den projekterte uttapning til 3,4 meter under lavvandstand bli berøvet en betydelig del av sin faldhøide, og ved vandoverføring til Dypstollen vil fossen tørlægges utenfor flomtiderne.

For jordbruket langs vasdraget, navnlig omkring Grundvandet, maa foretagendet antages at bringe fordele.

Paa den anden side vil saavel ansøkerne som staten vinde betydelige fordele ved den

økning av nytbar vandkraft, som reguleringen vil bringe. Man maa vistnok gaa ut fra, at reguleringen for selskapet er en væsentlig betingelse for gjennomførelsen av et lønende bergverksforetagende i Ballangen, og en saadan virksomhet maa som ogsaa fremholdt fra distriktet betegnes som en betydelig fordel for befolkningen.

Ved den ansøkte vandoverføring og kombinert utbygning av vandkraften ved Dypstollen vil fordelene saavel for selskapet som for staten væsentlig økes, sammenlignet med separat utbygning av fossene. I førstnevnte tilfælde vil ifølge den av vasdragsdirektøren anstillede beregning prisen pr. h.k. bli kr. 222,00 ved fuld utbygning, mens den ved separat utbygning av den selskapet tilhørende Forsaaafos med overføring av kraften og anlæg av pumpeverk for vandforsyning bli kr. 496,00 (i begge tilfælde regnet med 300 døgn drift om aaret).

Utbygges samtidig Skafos separat (kraftoverføring sat ut av betraktning) og foretages nogen regulering av Søraaen vil hestekraftprisen ifølge vasdragsdirektørens skrivelse av 27de januar 1914 bli kr. 306,00 — altsaa ogsaa i dette tilfælde betydelig større end ved vandoverføring og kombinert utbygning.

I det hele tat maa det, som vasdragskommissionen fremholder, ansees godtgjort, at alternativet Børsvand—Dypstollen vil gi den billigste og mest rationelle utbygning av vasdraget.

Hvorvidt det for utnyttelsen av statens del av kraften — enten for eget behov eller ved utleie til andre forbrukere — vil være en økonomisk fordel, at kraften produceres ved Dypstollen, er det selvfølgelig vanskelig at uttale noget om. Under enhver omstændighet maa det dog efter det anførte ansees for givet, at den kombinerte utbygning ogsaa for staten vil bety formindskede produktionsomkostninger. Der antages derfor ikke at være nogen grund for staten til at motsætte sig den projekterte vandoverføring, naar forholdet til selskapet kan ordnes paa en tilfredsstillende maate (jfr. nedenfor).

Departementet maa efter det anførte anta, at den med reguleringen forbundne skade i og for sig vil bli forholdsvis ringe i forhold til de fordele, som foretagendet vil medføre (jfr. reguleringslovens § 9, p. 1). Likeledes maa, efter de av departementet indhentede oplysninger, betingelserne efter reguleringslovens § 9, pkt. 2, antages at foreligge.

Man vil derfor anbefale andragendet indvilget.

Efter forhandlinger med ansøkeren har departementet utarbeidet vedlagte utkast til betingelser for tilladelse til at erhverve de av selskapet kjøpte eiendomme og vasdragsrettigheter og til at regulere Børsvand m. v.

Som det vil sees har man betinget, at der skal gives norsk kapital adgang til ved utvidelse av aktiekapitalen i selskapet at delta med indtil $\frac{1}{2}$ del.

Koncessionstiden er foreslaat sat til 60 aar, dog saaledes, at hvis selskapets bergverksrettigheter i henhold til betingelserne for dets bergverkskoncession eller i henhold til bestemmelsen i § 7 i lov av 18de september 1909 eller av anden grund maatte tilfalde staten, før koncessionstiden er utløpet, tilfalder ogsaa samtidig vandfaldene m. v. staten paa samme maate som ved koncessionstidens utløp. Det er betinget, at selskapet ikke uten samtykke av Kongen maa utnytte vandkraften uten til drift av Bjørkaasen gruber samt til belysning og oppvarming av funktionær- og arbeiderboliger m. v. Der er forbeholdt staten og kommunerne til sammen 10 % av den selskapet tilhørende til enhver tid utbyggede kraft.

Forøvrig er betingelserne forsaavidt angaar erhvervelse av vandfaldene avfattet i henhold til lov om erhvervelse av vandfald m. v. av 18de september 1909 og i det væsentlige overensstemmende med hvad der er opstillet ved tidligere foreliggende lignende andragender.

For reguleringstilladelsen er der foreslaat betinget de i reguleringslovens § 12 a og b omhandlede aarlige avgifter, nemlig til staten kr. 0,60 og til kommunerne kr. 1,00

pr. indvunden naturhestekraft. I henhold til reguleringslovens § 16 har man derhos foreslaat betinget en godtgjørelse en gang for alle av kr. 2,00 pr. indvunden naturh.k.

Ved ansættelsen av disse avgifter har man lagt vekt paa, at den skade, som foretagendet antages at ville medføre, er forholdsvis ringe, mens foretagendet for vedkommende distrikt vil medføre adskillige fordele. Paa den anden side har man tat hensyn til, at kraften vil være særdeles værdifuld og vil faaes for en rimelig produktionspris.

Under hensyn til de forskjelligartede virkninger og den forskjellige betydning foretagendet antagelig vil medføre for de to interesserte kommuner, Evenes og Lødingen, har departementet forutsat, at den væsentligste del av den betingede avgift maa bli at tildele Lødingen kommune. Man har tænkt sig en fordeling av kr. 0,75 til Lødingen og kr. 0,25 til Evenes.

Man vil foreslaa, at der træffes bestemmelse herom i forbindelse med nærværende koncession.

Som det av de foreslaaede betingelser videre vil sees, har man forbeholdt staten dispositionsretten over dens del av vandkraften i vasdraget. Selskapet skal være forpligtet til at utbygge ogsaa denne del av kraften og at levere den til staten eller andre konsumenter for produktionskostendet, beregnet underrett for det hele anlæg.

Man gaar ut fra, at der, forsaavidt A/S Bjørkaasen gruber skulde faa behov for mere kraft til sin bedrift, end den selv raader over, vil være adgang til efter omstændighetene i større eller mindre utstrækning at utleie kraft ogsaa til selskapet forsaavidt ikke andre berettigede interesser krænkes derved.

Noget forslag til tapningsreglement foreligger ikke fra ansøkeren. Efter omstændighetene antages dog ikke dette at være til hinder for sakens avgjørelse. Man vil i tilfælde dra omsorg for, at reglementet utfærdiges, forinden ekspropriation avholdes.

Departementet antar, at de i anledning av foretagendet nødvendige skjøn og takster

bør avgives av mænd opnævnt av Kongen. Man vil i tilfælde senere avgi indstilling om opnævnelsen.

Med hensyn til spørsmålet om erstatning til staten som grundeier ved Børsvand antar man, at der fra det offentliges side bør gjøres tilbud om ordning i mindelighet overensstemmende med det foran indtagne forslag fra Landbruksdepartementet i skrivelse av 18de oktober 1913.

I skrivelse av 13de oktober 1913 har A/S Bjørkaasen gruber ansøkt om tilladelse til at foreta en midlertidig utbygning av Børsvandsfossen i forbindelse med opdamning av Børsvand.

Den herved paaregnede kraftmængde, ca. 180 h.k., er det meningen at benytte provisorisk til anlægsvirksomheten ved Bjørkaasen gruber, og anlægget tænkes sløifet, naar overføringsanlægget fra Børsvand til Dypstollen er færdig. Det anføres i andragendet, at en midlertidig benyttelse av Børsvandsfossen ikke vil medføre nogen forandring i vandets løp nedenfor fossen, idet det efter at ha passert turbinen atter løper ut i det naturlige elveleie. Derimot vil den paa-tænkte opdamning av Børsvand, som angives at være nødvendig for fossens benyttelse, medføre forandring av vasdragsforholdene.

I en paa foranledning avgit skrivelse av 22de november 1913 har Landbruksdepartementet uttalt, at det som repræsentant for statens grundeierret ikke har noget at erindre mot andragendets indvilgelse.

Vasdragsdirektøren og vasdragskommissionen har i skrivelser henholdsvis av 26de januar og 13de mars 1914 likeledes anbefalt, at der meddeles samtykke til midlertidig benyttelse av fossen, naar herved intet foregripes med hensyn til eiendomsretten til samme og selskapet avfinder sig med mulige skadelidende. Derimot fraaader saavel direktøren som kommissionen, at der gives nogen midlertidig tilladelse til at opdamme Børsvand, idet de forutsætter, at

hovedandragendet vil bli behandlet og avgjort i en nær fremtid.

Departementet antar i henhold hertil, at der ikke bør bli spørsmål om at meddele nogen midlertidig reguleringstilladelse. Til midlertidig benyttelse av fossen antages der — efter selskapets opplysning om, at derved ikke vil foraarsakes nogen forandring i vandets løp nedenfor fossen — ikke at utkræves kgl. tilladelse efter vasdragsloven, men alene samtykke fra det offentlige som mulig eier av den halve Børsvandsfos. Man antar efter det foreliggende, at saadant samtykke bør gives og forutsætter, at departementet vil være bemyndiget til at træffe fornøden ordning med selskapet.

Der antages ikke at være grund til efter reguleringslovens § 8 at forelægge denne sak for Stortinget.

Man tillater sig saaledes at

indstille:

1. At det i henhold til lov av 18de september 1909 om erhvervelse av vandfald, bergverk eller anden fast eiendom tillates Aktieselskapet Bjørkaasen gruber at erverve de paa vedlagte fortegnelse opførte eiendomme og rettigheter.
2. At det i henhold til lov av 4de august 1911 om vasdragsreguleringer i industrielt øiemed tillates nævnte selskap at regulere Børsvand og at overføre vandet til Dypstollen, Ballangen, i det væsentlige overensstemmende med fremlagt plan — alt paa de i vedlagte utkast opstillede betingelser.
3. Den i betingelsernes post II,7 fastsatte aarlige avgift av kr. 1,00 pr. indvunden naturhestekraft til de interesserte kommuner fordeles med kr. 0,75 til Lødingen kommune og kr. 0,25 til Evenes kommune.

Betingelser

ved koncession for A/S Bjørkaasen gruber.

I.

1. Av selskapets styre, der skal ha sit sæte her i riket, skal flertallet til enhver tid bestaa av norske statsborgere.

Ved enhver utvidelse av aktiekapitalen utover de oprindelige kr. 2 000 000,00 skal der gives norsk kapital adgang til under iagttagelse av aktielovens bestemmelser at delta i foretagedet med indtil $\frac{1}{2}$ del.

Majoriteten av selskapets aktier maa ikke uten særlig kongelig tilladelse tilhøre nogen, som eier eller bruker eller leier energi fra andet vandfald her i riket, eller som sitter inde med aktiemajoriteten i noget andet selskap, der eier eller bruker eller leier energi fra saadant vandfald. Selskaps love blir at forelægge vedkommende departement til godkjendelse. Forandring i lovene, som angaar bestyrelsens virksomhetsomraade eller som forøvrig berører noget i denne koncession omhandlet forhold, maa ikke finde sted uten departementets godkjendelse. Likeledes blir beslutninger i generalforsamling, som fastsetter almindelige eller særlige innskærnkninger i bestyrelsens virksomhetsomraade, alene gyldige, naar de godkjendes av departementet.

2. Selskapet maa ikke uten samtykke av Kongen utnytte vandkraften uten til drift av Bjørkaasen gruber samt til belysning og opvarmning av selskapets funksjonær- og arbeiderboliger m. v. og til veibelysning.

Selskapet skal senest ha paabegyndt utbygningen av vandfaldene og den projekterte regulering inden 2 — to — aar fra koncessionens datum og ha utbygget hele sin del av kraften og fuldført reguleringen samt paabegyndt anlæggets drift inden yderligere 5 — fem — aar derefter (jfr. IV, punkt 3).

Driften maa ikke uten Kongens samtykke i saa lang tid som 5 aar kontinuerlig stanses eller kontinuerlig innskærnktes til mindre end en fjerdepart av det i den forløpne tid innsatte maskineris energi, og saa-

danne stansninger eller innskærnkninger maa ikke uten Kongens samtykke nogen- sinde i løpet av 10 aar samlet finde sted i saa meget som 5 aar.

Ved tidsberegningerne medregnes ikke den tid, som paa grund av overordentlige tildragelser (vis major) har været umulig at utnytte.

Stansning av driften av den staten tilhørende del maa ikke, medmindre det hører fra vis major, finde sted uten departementets samtykke.

For overtrædelse av de i nærværende post omhandlede bestemmelser erlægges selskapet en løpende mulkt, stor kr. 100,00 — et hundrede kroner — pr. dag, hvori vedkommende frister oversittes, eller stansning av driften av statens del uberettiget finder sted.

3. Selskapet skal saavel ved reguleringen av vedkommende vasdrag, ved utbygningen av vandfaldene og opførelsen av kraftstationen m. v., som ved dets bedrifter her i riket, der forsynes med kraft fra anlæggene, udelukkende anvende funksjonærer og arbeidere, som har norsk indfødsret eller statsborgerret.

Vedkommende departement kan tilstede undtagelser fra denne regel, naar speciel fagkundskap eller øvelse eller lignende hensyn gjør det nødvendig eller særlig ønskelig, likesom departementet kan tillate benyttet fremmede arbeidere, naar de har hat fast bopæl her i riket det hele sidste aar.

For hver dag, som en person i strid med foranstaaende bestemmelser er i selskapets tjeneste, erlægges til statskassen en løpende mulkt, stor kr. 50,00 — femti kroner.

4. Selskapet forpligter sig til ved reguleringen av vedkommende vasdrag samt ved utbygning og drift av anlæggene og selskaps dertil knyttede bedrifter at anvende norsk materiel, forsaavidt dette kan faaes like godt, tilstrækkelig hurtig og for en pris, som ikke overstiger den utenlandske med mere end 10 — ti — procent.

I tilfælde av tvist herom avgjøres spørsmålet av to mænd, av hvilke departementet og selskapet hver vælger en, samt av en av

disse tilkaldt opmand. Saafremt enighet ikke opnaaes om valg av opmand, opnævnes denne av amtmanden i Nordlands amt.

Hvem der skal bære omkostningerne ved skjønnen bestemmes av skjønsmændene.

Vedkommende departement kan tilstede undtagelser fra regelen om anvendelse av norsk materiel, naar særegne hensyn gjør det paakrævet.

For overtrædelse av den i nærværende post omhandlede bestemmelse erlægger selskapet for hver gang efter avgjørelse av departementet en tvangsmulkt av indtil 15 pct. av værdien. Mulkten tilfalder statskassen.

5. Forsikring tegnes saavidt mulig i norske selskaper, hvis disse byr samme præmiesatser som utenlandske.

6. Arbeiderne maa ikke paalægges at motta varer istedetfor penger som vederlag for arbeidet eller paalægges nogen forpligtelse med hensyn til indkjøb av varer (herunder dog ikke sprængstof, verktøi og andre arbeidsmaterialer). Hvis selskapet holder handelsbod for sine arbeidere, skal nettooverskuddet efter revidert aarsregnskap anvendes til almennyttige øiemed for arbeiderne. Anvendelsen fastsættes efter samraad med et av arbeiderne opnævnt utvalg, som i tilfælde av tvist kan forlange saken forelagt til avgjørelse av vedkommende departement.

7. Selskapet forpligtes til at opsamle et fond til sikring for vedkommende fattigkommune overensstemmende med de regler, som i lov om fattigvæsenet av 19de mai 1900, kapitel 4, er git om bergverker. Likeledes er selskapet forpligtet til efter vedkommende departements nærmere bestemmelse at avsette et fond til sikring for fattigkommunen i anledning av utbygningsarbeidene og opførelse av kraftstationen. Fondet forvaltes av det offentlige. Den del av dette fond, som ikke medgaar til dækning av kommunens utgifter til fattigunderstøttelse av arbeiderne ved de nævnte anlæg, tilbakebetales selskapet.

8. Selskapet er forpligtet til, om og naar vedkommende departement saa maatte

forlange, paa rimelige vilkaar at skaffe arbeiderne husrum og grund til forsamlingslokale, til lokale for kooperativ eller anden handelsvirksomhet og lignende. Herom blir forøvrig gjældende tilsvarende bestemmelser som fastsat i selskapets bergverkskoncession post 7.

9. Saafremt det maatte vise sig, at det nødvendige lægetilsyn i anlægstiden ikke kan besørges av vedkommende distriktslæge uten fortrængsel av hans øvrige forretninger, skal selskapet være forpligtet til efter nærmere bestemmelse av medicinalstyrelsen at skaffe sine arbeidere den nødvendige lægehjælp ved en dertil ansat og av selskapet lønnet læge paa stedet. Forsaauidt der ansættes kommunelæge eller anden offentlig eller kommunal læge med bopæl i Ballangen, har selskapet at refundere en under hensyn til den til selskapets virksomhet knyttede befolknings antal av vedkommende departement fastsat forholdsmæssig del av lægens faste løn. Isaafald bortfalder selskapets forpligtelse efter nærmest foranstaaende punktum.

Selskapet skal videre til enhver tid for sine arbeidere holde et for øiemedet tjenlig sykehus med isolationslokale og fornødent utstyr beregnet paa et saa stort antal patienter, som vedkommende departement bestemmer.

10. Saafremt særskilt politiopsyn i anledning av arbeidernes utførelse av det offentlige findes nødvendig, pligter anlæggenes eier endvidere at utrede utgifterne derved.

11. Anvendes vandkraften til produktion av elektrisk energi, maa koncessionæren ikke uten samtykke fra vedkommende departement indgaa i nogen overenskomst til kunstig forhøielse av priserne her i riket paa energi eller paa de ved energien fremstillede produkter. Heller ikke maa energi avgives til utlandet uten samtykke av departementet.

12. Selskapet er forpligtet til at avgi indtil 5 pct. av den selskapet tilhørende til enhver tid utbyggede kraft til den kommune, hvor kraftanlægget er beliggende, eller til andre kommuner efter vedkom-

mende departements nærmere bestemmelse, likesom staten forbeholdes ret til at erholde andre 5 pct. av kraften. Kraften leveres efter en maksimalpris, beregnet paa at dække produktionsomkostningerne med tillæg av 20 pct. I produktionsomkostninger medregnes 6 pct. rente av anlægskapitalen. Produktionsomkostningernes størrelse fastsettes ved overenskomst mellem vedkommende departement og koncessionæren eller i mangel av saadan ved lovlig skjøn.

Denne fastsettelse kan saavel av departementet som av selskapet forlanges revidert hvert 5te aar. Selskapet har ret til at forlange et varsel av ett aar for hver gang kraft uttages.

Kraften avgives i den form, hvori den produceres.

Elektrisk kraft uttages i kraftstationen eller fra fjernledningen.

13. Selskapet forpligter sig til at stille de veier og broer, det maatte anlægge, til fri avbenyttelse for almenheten. Tvist avgjøres av amtmanden.

14. Koncessionæren er forpligtet til at rette sig efter de bestemmelser, som gives av vedkommende departement til motarbeidelse av drukkenskap og smughandel med berusende drikke ved anlæggene.

II.

1. Selskapet tilpligtes, efter at koncessionen er meddelt og forinden arbeidene til regulering av vasdraget og utbygning av vandfaldene paabegyndes, at forelægge vedkommende departement detaljerte planer med fornødne opplysninger, beregninger og omkostningsoverslag vedkommende reguleringen og vandfaldenes utbygning, saaledes at arbeidene ikke kan iverksettes, forinden planerne er approbert av departementet.

Anlæggene skal utføres paa en solid maate. Deres utførelse saavel som deres senere vedlikehold og drift underlægges offentlig tilsyn. De hermed forbundne utgifter utredes av anlæggenes eier.

2. Reguleringstilladelsen meddeles for et tidsrum av 60 — seksti — aar, regnet fra koncessionens datum.

Reguleringstilladelsen kan ikke overdrages. Den følger tillikemed de med hjemmel av samme utførte anlæg vandfaldene.

Avhændelse eller pantsættelse av reguleringsanlægget eller andel deri kan ikke finde sted uten i forbindelse med vandfaldene.

3. Der skal ved damanlægget tillates truffet de fornødne militære foranstaltninger for sprængning i krigstilfælde, uten at anlæggets eier har krav paa godtgjørelse eller erstatning for de herav følgende ulemper eller innskærnkninger med hensyn til anlægget eller dets benyttelse, likesom anlæggets eier uten godtgjørelse maa finde sig i den bruk av anlægget, som sker i krigsoiemed.

4. Reguleringsdammen blir at manøvrere efter et av Kongen utfærdiget reglement. Til at forestaa manøvreringen antages norsk statsborger, som godtages av vedkommende departement.

Forsaavidt dammene manøvreres i strid med reglementet, kan reguleringsanlæggets eier paalægges en tvangsmulkt av indtil kr. 2 000,00 for hver gang efter departementets nærmere bestemmelse.

5. Reguleringsanlæggets eier skal efter nærmere bestemmelse av vedkommende departement utføre de hydrologiske iagttagelser, som i det offentliges interesse findes paakrævet, og stille det herved indvundne materiale til disposition for det offentlige. Den tillatte opdæmningshøide og den tillatte laveste tapningsgrænse skal betegnes ved et fast, tydelig vandstandsmerke.

6. Koncessionshaveren skal uten erstatning for de av ham utførte anlæg finde sig i enhver yderligere regulering i vedkommende vasdrag, som ikke forringer den tillatte regulerings effekt, og vederlagsfrit avgi fornødent driftsvand til mulige senere kanalanelæg for statens regning.

7. For den forøkelse av vandkraften, som ved reguleringen tilflyter eiere av vandfald eller bruk i vasdraget skal disse erlægge følgende aarlige avgifter:

I henhold til lov av 4de august 1911, § 12 a, til de kommuner, hvis interesser paa-

virkes av reguleringsanlæggene, kr. 1,00 pr. naturhestekraft pr. aar.

I henhold til samme lovs § 12 b til staten kr. 0,60 pr. naturhestekraft pr. aar.

Økningen beregnes med utgangspunkt i vasdragets lavvandføring før reguleringen, det vil si den vandføring, som før reguleringen erfaringsmæssig har kunnet paaregnes aar om andet i 350 dage av aaret. Hvad der skal ansees som vasdragets lavvandføring avgjøres med bindende virkning av vedkommende regjeringsdepartement efter indstilling av vasdragskommissionen.

Pligten til at erlægge den ovenfor omhandlede avgift indtræder først, efterhvert som den ved reguleringen tilveiebragte forøkede vandkraft tages i bruk. De fornødne nærmere bestemmelser med hensyn til beregningen av den avgift, som paalægges vedkommende vandfaldseier, og angaaende avgiftens erlæggelse og kontrol med vandforbruket samt avgivelse av kraft blir med bindende virkning at avgi av departementet efter indstilling av vasdragskommissionen.

8. For den i post 7 omhandlede forøkelse av vandkraften skal der derhos av koncessionshaveren erlægges en godtgjørelse en gang for alle av kr. 2,00 for hver ved reguleringen indvunden naturhestekraft. Godtgjørelsen forfalder, efterhvert som reguleringsanlægget tages i bruk i vedkommende vandfald.

9. Selskapet forpligter sig til fra bassæng eller indtak uten godtgjørelse og efter departementets nærmere bestemmelse at avgi det til husbruk og brandslukning i Ballangen nødvendige vand.

10. Selskapet er forpligtet til at foreta fornøden utdypning av sundet ved Hestnæsvik i Børsvandet, saaledes at sundet ogsaa ved laveste uttapning kan passeres med baater og vedflaater.

11. Selskapet skal omlægge de langs Børsvandet førende færdselsveier og gangstier paa de steder, hvor de ligger lavere end høieste opdæmningsvand.

12. Selskapet anordner en let og bekvem opkjørsel fra Børsvand forbi dammen ved fossehodet.

13. Selskapet anlægger en vei langs Grundvand med bro over Børsvandselven og tilknytning til landeveien for trafikken fra Mølkedalen samt vei til gaarden Lang-aas. Videre anlægger selskapet broer over Ballangselven mellem Dypstollen og sjøen i saadant antal, som amtsveistyret maatte forlange.

De under nærværende post samt posterne 10—12 nævnte arbeider skal godkjendes av skogvæsenets vedkommende.

III.

1. Naar 60 — seksti — aar er forløpet fra koncessionens datum, tilfalder vandfald med alle de indretninger, hvorigjennem vandets løp og leie forandres, saasom damanlæg, kanaler, tunneller, bassænger, rørledninger m. v. samt de til utbygningen og kraftanlægget erhvervede grundstykker og rettigheter, kraftstationer med tilhørende maskineri og andet tilbehør saavel som reguleringsanlægget med tilhørende grund og øvrige rettigheter og de av hensyn til reguleringen opførte bygninger og indretninger staten med fuld eiendomsret og uten vederlag.

Det som ikke tilfalder staten kan den indløse for dets værdi efter skjøn paa sin bekostning eller forlange fjernet inden en av vedkommende departement fastsat frist.

Anlæggene med installert maskineri skal ved koncessionstidens utløp være i fuld driftsmæssig stand. Hvorvidt saa er tilfælde, avgjøres ved skjøn av uvillige mænd paa selskapets bekostning. Selskapet forpligter sig til paa sin bekostning at utføre, hvad skjønnet i saa henseende maatte bestemme.

Saafremt selskapets bergverksrettigheter i henhold til betingelserne for dets bergverkskoncession eller i henhold til bestemmelsen i § 7 i lov av 18de september 1909 eller av anden grund maatte tilfalde staten, før koncessionstiden er utløpet, tilfalder ogsaa samtidig vandfaldene m. v. staten paa samme maate som ved koncessionstidens utløp.

2. For opfyldelsen av de forpligtelser, som ved anlæggene eller deres drift paadra-

ges likeoverfor andre, saavel som for overholdelse av de i koncessionen opstillede betingelser, stilles av koncessionshaveren sikkerhet for et beløp av kr. 10 000,00 efter vedkommende departements nærmere bestemmelse.

Derhos skal de beløp, som er deponert til sikkerhet for opfyldelsen av selskapets forpligtelser ifølge bergverkskoncessionen ogsaa tjene til sikkerhet for opfyldelsen av selskapets forpligtelser ifølge nærværende koncession.

3. Forsaavidt der maatte paahvile de koncederte eiendomme ældre panteheftelser, servituter av væsentlig betydning, leieretigheter og lignende heftelser, pligter selskapet at fjerne disse eller sørge for, at de viker prioritet for de i koncessionen paalagte forpligtelser, herunder mulkt, der maatte paalægges i henhold til denne. Heftelser av mindre betydning kan av vedkommende departement tillates at forbli staaende. Alle heftelser, som efter koncessionens tinglysning (jfr. nedenfor post 5) er paaført vedkommende eiendomme, og som maatte eksistere paa den tid, da anlægget tilfalder staten, bortfalder som ugyldige.

4. Undergaar selskapet saadan forandring, at foran anførte bestemmelser med hensyn til bestyrelsens sammensætning ikke længer opfyldes, overtrædes bestemmelsen vedkommende aktiemajoriteten i selskapet (jfr. I, post 1) eller overtrædes bestemmelserne i I, post 11, er den ved nærværende resolution meddelte tilladelse bortfaldt og selskapet underkastet bestemmelserne i lov om erhvervelse av vandfald, bergverk og anden fast eiendom av 18de september 1909, §§ 22 og 23, jfr. § 25.

5. Idet aktieselskapet vedtar foranstaaende betingelser for koncession paa vedkommende eiendomserhvervelser og reguleringsarbeider som forpligtende for sig og de koncederte eiendomme, indgaar det paa, at nærværende koncession, der ikke kan overdrages uten kongelig tilladelse, tillikemed de tilknyttede betingelser paa selskapets bekostning tinglyses ved dets verneting og

inden de jurisdiktioner, hvor de koncederte eiendomme og anlæg m. v. er beliggende.

Til sikkerhet for de forpligtelser, som i henhold til nærværende reguleringstilladelse maatte paahvile eiendomme eller bruk i vasdraget, blir derhos at foreta tinglysning til anførsel paa vedkommende eiendommers eller bruks folier i panteregistret.

6. Selskapet har at underkaste sig de bestemmelser, som til kontrol med foranstaaende betingelsers overholdelse maatte bli truffet av vedkommende departement.

IV.

1. Selskapet er forpligtet til paa egen bekostning efter departementets nærmere bestemmelse fra først av at utføre anlæggets vandbygningstekniske del (indtak, tunnel, fordelingsbassæng, rørgate m. v.) for fuld utnyttelse av vasdragets regulerte vandføring, altsaa ogsaa statens andel.

2. Den staten tilhørende del av den totale vandføring, som kan utnyttes i Dypstollen, fastsættes til 43 %.

Forsaavidt den verserende proces angaaende eiendomsretten til den ene (søndre) side av Børsvandsfossen tapes av staten, blir statens andel i vandføringen at formindske i forhold hertil ($\frac{1}{2}$ av Børsvandsfossen er ansat til 130 h.k.).

3. Selskapet er forpligtet til, naar og efterhvert som Arbeidsdepartementet maatte forlange det, at utbygge med rør, maskineri m. v. den staten tilhørende del av kraften efter en av departementet godkjendt plan. Selskapet har at bære alle de med utbygning og drift forbundne omkostninger.

Denne kraft leveres efter departementets forlangende til staten eller til andre konsumenter for sit produktionskostende. Produktionskostendet, hvori medtages 6 pct. rente av anlægskapitalen samt en av departementet fastsat procent til amortisation, beregnes for det hele anlæg underrett (altsaa for selskapets og statens dele sammenlagt). Renter av de ifølge punkt 1 havte omkostninger vedkommende statens del av kraften har selskapet ikke ret til at beregne før fra det tidspunkt, da statens kraft leveres. I

forbindelse med statens krav paa levering av kraften skal der imidlertid av departementet træffes bestemmelse om, hvorvidt av billighetsgrunde noget tillæg for havt rentetap maatte bli at tilstaa selskapet.

I mangel av mindelig overenskomst mellem departementet og koncessionæren fastsættes produktionskostendet ved skjøn, bestaaende av 3 mænd, opnævnt av Kongen. Denne fastsættelse kan saavel av vedkommende departement som av selskapet forlanges revidert hvert 5te aar.

Selskapet har ret til at forlange et varsel av 1 aar, hver gang kraft skal leveres. Kraften avgives i den form, hvori den produceres. Elektrisk kraft uttages i kraftstationen eller fra fjernledningen efter departementets bestemmelse.

Selskapet er berettiget til at forlange, at der hver gang skal uttages og betales for mindst 500 h.k. Dog skal staten under forutsætning av, at de i post I, 12, nævnte 5 pct. til staten er uttat, kunne forlange yderligere indtil 100 h.k. av den staten eller selskapet tilhørende kraftmængde paa ovenstaaende betingelser; hvis uttagelsen sker av selskaps kraft, kan selskapet i tillæg til produktionskostendet beregne 20 pct. (jfr. post I, 12.)

Fortegnelse

over de rettigheter og eiendomme som Aktieselskapet Bjørkaasen gruber (Ofoten) ansøker om tilladelse til at erhverve i hensigt at skaffe sig vandkraft til grubedrift.

1. Den ret til Børsvandsfossen og Børsvandselven, som tilligger Petter Pedersens og Maren Einarsens gaarde Elvenes, gr.nr. 46, br.nr. 4, 5 og 6 i Evenes med ret til opdæmning og 6 maal grund i utmarken.
2. Den ret til Børsvandsfossen og Børsvandselven, som tilligger Haldo Olsens eiendom gr.nr. 42, br.nr. 1, Bruksjord i Evenes med opdæmningsret og 10 maal jord i utmarken.
3. Fosstranden, gr.nr. 53, br.nr. 15 i Lø-

dingen tinglag, beliggende ved Skafoselven, av skyld 5 øre.

4. Fosmarken, gr.nr. 53, br.nr. 14 i Lødingen tinglag, beliggende ved Skafoselven, av skyld 9 øre.
5. Skafosli, gr.nr. 53, br.nr. 16 i Lødingen tinglag, beliggende ved Skafoselven, av skyld 7 øre.
6. Skafosnes, gr.nr. 53, br.nr. 3 i Lødingen tinglag, beliggende ved Skafoselven, av skyld 10 øre.
7. Forsaaelven, gr.nr. 53, br.nr. 10, av skyld 73 øre, beliggende i Lødingen og omfattende Forsaaefossen.

40. A/S Arendals Fossekompani.

(Regulering av Stemtjern og Ulsrygtjern i Østre Moland og Holt herreder).

Kgl. resl. av 26de juni 1914.

Fra A/S Arendals Fossekompani er til departementet indkommet et andragende, datert 25de april 1913, om tilladelse i medhold av vasdragslovens § 25 til at regulere Stemtjern og Ulsrygtjern i Østre Moland og Holt herreder.

Av andragendet hitsættes følgende:

«Undertegnede Aktieselskapet Arendals Fossekompani, der for tiden utbygger Bøilefossen i Froland, har til Aktieselskapet Arendals Smelteverk og Det norske Nitridaktieselskap bortleiet indtil 34 000 elektriske h.k.¹⁾

I forbindelse med bortleie av denne kraft, har fossekompaniet bortleiet til de nævnte selskaper grund til fabrikanlæg m. v. samt til arbeiderboliger paa Staksnes i Stokkens sogn, hvorhos fossekompaniet har forpligtet sig til at skaffe de nævnte kraftkonsumenter det tilstrækkelige kvantum fersk vand til industrielt bruk.

Naar fabrikkerne er fuldt utbygget, beregnes der at ville medgaa av fersk vand 150 sekundliter, der tænkes skaffet fra van-

¹⁾ Kfr. kgl. resl. av 7de juli 1913, hvorved der blev meddelt koncession paa omhandlede kraftleie m. v.

dene Stemtjern i Stokkens sogn, Ulsrygtjern i Holt og Stokkens sogne, samt Strengereidvand og Bjellandsvand i Holt sogn.

I den anledning er projektert:

Bjellandsvandet har et nedslagsdistrikt av ca. 4,5 km.² og et areal av ca. 0,65 km.². Ved dette vand opføres en pumpestation, hvorfra vandet i 2 stk. 10" rørledninger pumpes op i Strengereidvand. Der erhverves ret til at sænke vandet indtil 1 meter under utløpets bundluke, hvorved erholdes et magasin av ca. 650 000 m.³.

Strengereidvand har et nedslagsdistrikt av ca. 1,5 km.² og et areal av ca. 0,2 km.². Fra dette vand pumpes vandet i en 10" ledning over aasryggen mellem Strengereidvand og Ulsrygtjern op i en aapen rende, der fører vandet til Ulsrygtjern. Vandet tænkes sænket indtil 0,75 meter, hvorved erholdes et magasin av ca. 150 000 m.³.

Ulsrygtjernet har et areal av ca. 50 000 m.². Fra dette vand gaar vandet i en aapen kanal til Stemtjern. Kanalen lægges saa lavt, at Ulsrygtjern, for hvilket sættes dæmning, kan sænkes indtil 1,5 meter under almindelig sommervandstand, hvorved erholdes et magasin av ca. 75 000 m.³.

Stemtjern har et areal av ca. 12 000 m.². Ved dette tjerns utløp bygges en pumpestation, hvorfra vandet pumpes op i høiere liggende bassænger, hvorfra vandet ledes til fabrikkerne og bebyggelsen. Stemtjern sænkes indtil 1 meter under almindelig sommervandstand, hvorved erhverves et magasin av ca. 12 000 m.³.

Fabrikkerne paa Staksnes har imidlertid paa grund av de store omkostninger, som disse vandforsyningsarbejder vil medføre, foreløbig bestemt sig til i nogen grad at forsøke at benytte sjøvand, og kun benytte ferskvand, hvor dette er strengt nødvendig.

Man haaber derfor foreløbig at kunne klare sig med 15 sekundliter, idet man saa senere vil søke utvidet vandanlægget efter den oprindelige plan eftersom behovet melder sig.

For at kunne skaffe disse 15 sekundliter er magasinerne Ulsrygtjern og Stemtjern tilstrækkelige, naar der for disse erhverves tappehøider som oven anført.

Vi tillater os derfor at andra om, at der i henhold til vasdragslovens § 25 maa meddeles os tilladelse til en regulering av Stemtjern og Ulsrygtjern, hvorved vi ved sænkning av nuværende sommervandstand erholder en tappehøide for Stemtjern av 1 meter og for Ulsrygtjern av 1,50 meter.

Vi skal i den anledning oplyse:

Terrænget omkring de nævnte tjern er delvis brat land og delvis myr. Kun en ubetydelighet er myrsyk indmark. Den skade, der forvoldes grundeierne er derfor ubetydelig, og vil i tilfælde væsentlig bestaa i, at litt myr kan tænkes at brække ut.

Paa den anden side vil ferskvand til fabrikkerne og arbeiderne være en absolut betingelse for fabrikkernes drift.

Disse fabrikker vil komme til at beskæftige 4 à 500 mand, og medføre, at et tidligere folkefattig distrikt blir sæte for liv og rørelse.

Vi antar derfor, at interesser av almen betydning befordres ved at den ansøkte tilladelse meddeles os.

A/S Arendals Smelteverks formaal er fremstilling av carborundum og corund, mens Det norske Nitridaktieselskaps formaal er fremstilling av ammoniumsulfat.

Vi skal videre tilføie, at de projekterte arbeider ved Stemtjern og Ulsrygtjern i det væsentlige er utførte, idet vi har erhvervet de fornødne rettigheter hertil underhaanden. Der er imidlertid enkelte grundeiere rundt vandene, hvis forlangende for tilladelse til den projekterte sænkning forekommer os saa urimelige, at vi har seet os nødt til at fremkomme med nærværende andragende for at kunne paastevne ekspropriationsforretning.

Vi tillater os at vedlægge en situationsplan, samt kart over de i nærværende andragende omhandlede magasiner.»

Det i andragendet paaberaabte bilag vedlægges.

I en paa foranledning avgit foreløbig

uttalelse av 29de mai 1913 anførte vasdragsdirektøren bl. a. følgende:

«Det fremgaar av andragendet, at Ulsrygtjern, hvis areal er opgit til 50 000 m.², tænkes sænket indtil 1,5 meter under almindelig sommervandstand. Stemtjerns areal opgives til 12 000 m.². Det agtes sænket indtil 1 meter under almindelig sommervandstand. Ved hjælp av de her ved opnaade magasiner paa henholdsvis 75 000 og 12 000 m.³ vand er tænkt tilveiebragt en vandføring paa 15 sekundliter, som skal leveres de 2 kraftabonnenter «Arendals Smelteverk» og «Det norske Nitridaktieselskap» for dets bedrifter paa stedet. I andragendet er anført, at «ferskvand til fabrikkene og arbeiderne vil være en absolut betingelse for fabrikkernes drift.

«Disse fabrikker vil komme til at beskæftige 4 à 500 mand og medføre, at et tidligere folkefattig distrikt blir sæte for liv og rørelse. Vi antar derfor, at interesser av almen betydning befordres ved at den ansøkte tilladelse meddeles os.»

Til belysning av spørsmålet om den skade, som foretagendet antages at ville medføre, er i andragendet anført følgende: «Terranget omkring de nævnte tjern er delvis brat land og delvis myr. Kun en ubetydelighet er myrsyk indmark. Den skade, der forvoldes grundeierne er derfor ubetydelig og vil i tilfælde væsentlig bestaa i, at litt myr kan tænkes at brække ut.»

I skrivelse hertil av 26de ds. har selskapet paa foranledning meddelt, at det paa forhaand har sikret sig samtlige vandrettigheter i de nedenfor tjernene værende vasdrag. Nævnte skrivelse vedlægges.

Med bemerkning om, at der ikke foreligger nogen uttalelse fra distriktets vedkommende skal vasdragsdirektøren meddele, at jeg efter de givne oplysninger antar, at lovens betingelser for meddelelse av reguleringsstilladelse efter § 25 er tilstede. Jeg finder at kunne anbefale andragendet imøtekommet. — Det i vasdragslovens § 29 omhandlede sikkerhetsbeløp anbefales sat til kr. 2 000,00.»

Den av vasdragsdirektøren paaberaabte

skrivelse fra A/S Arendals Fossekompani av 26de mai 1913 vedlægges.

Med departementets skrivelse av 20de juni 1913 blev saken oversendt amtmanden i Nedenes amt, idet man bad andragendet forelagt vedkommende herredsstyrer, grundeierne langs Stemtjern og Ulsrygtjern samt mulige andre interesserte til uttalelse.

Med amtmandens skrivelse av 4de oktober 1913 er saken paany indkommet til departementet bilagt bl. a. med erklæringer fra vedkommende herredsstyrer.

Holt herredsstyre har i møte den 26de august 1913 med 9 mot 6 stemmer avgitt følgende uttalelse:

«Herredsstyret finder ikke at kunne anbefale andragendet, da grundeierne efter givne oplysninger er villig til at sælge til en rimelig pris.»

Minoriteten stemte for følgende av formandskapet avgivne forslag:

«Endskjønt herredsstyret finder, at det her gjælder et mindre beløp, som maatte kunne ordnes i mindelighet, vil man ikke motsætte sig at reguleringsandragendet indvilges.»

Ved at oversende en utskrift av herredsstyrets nævnte beslutning anførte Holt formandskap i skrivelse til amtmanden i Nedenes amt av 28de august 1913 bl. a. følgende:

«Ordføreren hadde under 2den august 1913 et møte med grundeierne av Ulsrygtjern paa gaarden Havnevolden under Gartha. De fleste av grundeierne fremholdt de ulemper som 1,5 meters tapning (sænkning) vilde foraarsake, deriblandt ogsaa den fælles beiteret, der ogsaa berørte andre end grundeierne av tjernet. For om mulig at faa en mindelig overenskomst i stand mellem A/S Arendals Fossekompani og grundeierne blev hoslagte avskrift av foreløbig kontrakt avfattet og undertegnet av samtlige grundeiere inden Holt. Denne kontrakt blev under 4de august mundtlig av ordføreren meddelt hr. direktør Brinch, dog uten at bli antat av A/S Arendals Fossekompani.»

Man vedlægger den i skrivelsen paaberaabte avskrift av den foreslaaede kontrakt

mellem vedkommende grundeiere og A/S Arendals Fossekompani.

Østre Moland herredsstyre har i møte den 25de september 1913 enstemmig anbefalt at andragendet imøtekommes.

I tilslutning til herredsstyrets beslutning har derhos endel av de i møtet tilstedeværende representanter fra Stokken sognestyre uttalt, at der bør gives de opsittere paa Næs, der maatte opføre nye beboelseshus, adgang til at erholde det fornødne husholdningsvand fra fossekompaniets vandledninger mot herfor at betale saadan avgift, som selskapet selv maatte fastsætte (kfr. vedliggende utskrift av herredsstyrets beslutning).

Amtmanden i Nedenes amt har i ovennævnte skrivelse av 4de oktober 1913 uttalt, at han med vasdragsdirektøren og Østre Moland herredsstyre vil anbefale, at andragendet indvilges.

Vasdragsdirektøren har i en paa foranledning avgitt fornyet uttalelse av 31te oktober 1913 bemerket følgende:

«De nu foreliggende uttalelser fra distriktets vedkommende bestyrker min tidligere opfatning av denne sak. Jeg maa derfor under henvisning til min skrivelse av 29de mai d. a. anbefale andragendet indvilget.

Vedrørende tilføielsen i Østre Moland herredsstyres uttalelse om, at der gives adgang for opsittere paa Næs, der maatte opføre nye beboelseshuser, at erholde det fornødne husholdningsvand fra selskapets ledninger, skal jeg bemerke, at det vel tør være tvilsomt, om der er adgang til at sette saadant vilkaar.

Det dreier sig ikke om at dekke et eksisterende, men et mulig i fremtiden optrædende vandbehov. Jeg er derfor tilbøielig til at foreslaa, at man ikke opsætter noget saadant vilkaar.»

Departementet skal bemerke, at der ved kgl. resolution av 7de juli 1913 blev meddelt Aktieselskapet Arendals Smelteverk og Det norske Nitridaktieselskap koncession i medhold av lov av 18de september 1909, kap. IV, paa den i andragendet omhandlede

kraftleie. Samtidig blev der meddelt sidstnevnte selskap, hvis bestyrelse ikke udelukkende bestaar av norske statsborgere, tilladelse i medhold av nævnte lovs kap. III til bl. a. at erhverve fornødne rettigheter av hensyn til den i andragendet likeledes omhandlede vandforsyning til selskapet.

Man vedlægger departementets foredrag, der ligger til grund for nævnte resl. vedrørende Det norske Nitridaktieselskap samt avskrift av den i resl.s post III omhandlede kontrakt om anlæg av et vandverk til Staksnes.

Med hensyn til den nu ansøkte reguleringsstilladelse skal departementet bemerke, at man efter de foreliggende opplysninger og erklæringer maa anta, at der til reguleringsforetagendet knytter sig interesser av almen betydning og at de paaregnelige fordele ved foretagendet i betydelig grad vil overstige den skade og de ulemper, som maatte bli en følge av dette.

Man vil derfor anbefale, at der i henhold til vasdragslovens § 25 meddeles tilladelse til reguleringsarbeidets utførelse i det væsentlige overensstemmende med den for arbeidet fremlagte plan.

Man vil derhos anbefale, at der for mulig skadeserstatning i anledning av foretagendet (vasdragslovens § 29, jfr. § 70) av søkeren tilveiebringes betryggende sikkerhet efter departementets nærmere bestemmelse for et beløp av kr. 2 000,00, som av vasdragsdirektøren foreslaaet.

Som foran nævnt blev det i Østre Moland herredsstyres møte den 25de september 1913 fremholdt av representanter fra Stokken sognestyre ønskeligheten av, at der blev gitt opsittere paa Næs adgang til — ved opførelse av nye beboelseshus — at erholde fornødent husholdningsvand fra A/S Arendals Fossekompanis vandledninger.

Departementet bad sig i den anledning i skrivelse til selskapet av 13de januar 1914 meddelt, hvorvidt dette var villig til mot en billig avgift, som i tilfælde kunde fastsættes av amtmanden, at meddele opsitterne den begjærte adgang til husholdningsvand.

I den vedlagte skrivelse av 16de fe-

bruar 1914 fremholdt selskapet, at det paa grund av forskjellige nærmere angivne forhold ikke kunde gaa med paa at avstaa vand, saaledes som forlangt.

Departementet forespurte derefter selskapet i telegram av 30te mars 1914 om det hadde noget at indvende mot en mulig adgang for opsitterne til at faa vand fra selskapets vandledning, naar dette blev gjort avhengig av departementets bestemmelse i hvert enkelt tilfælde.

Ved en saadan ordning — uttalte departementet — antok man selskapet beskyttet mot de ulemper, som av dette var fremholdt i dets ovennævnte skrivelse av 16de februar 1914.

I vedlagte telegram av 30te mars 1914 meddeler selskapet imidlertid, at det av nærmere angivne grunde heller ikke kan gaa med paa avstaaelse av vand under saadant forbehold, som av departementet senest foreslaat.

Departementet finder efter det av selskapet anførte ikke tilstrækkelig grund til at opstille nogen betingelse i ovennævnte henseende for meddelelse av den ansøkte reguleringstilladelse.

Man vil anbefale, at erstatningen fastsettes efter reguleringslovens § 15,3, altsaa med et tillæg til erstatningssummen av 25 % (jfr. reguleringslovens § 23).

I henhold til det anførte tillater man sig at

indstille:

1. At det i medhold av lov om vasdrages benyttelse m. v. av 1ste juli 1887, § 25, jfr. tillægslov av 19de juli 1907, tillates A/S Arendals Fossekompani at foreta en regulering av Stemtjern og Ulsrygtjern i Østre Moland og Holt herreder i det væsentlige overensstemmende med den herfor fremlagte plan.
2. Ved bestemmelse av grundeierne tilkommende erstatning forholdes efter reguleringslovens § 15, nr. 3, saaledes at det beløp, hvortil skjønnen ansætter værdien av det avstaaede, forhøjes med et tillæg av 25 %.

3. For mulig skadeserstatning i anledning av foretagendet stilles av aktieselskapet overensstemmende med nævnte lovs § 29, jfr. § 70, betryggende sikkerhet for et beløp av kr. 2 000,00 efter Arbeidsdepartementets nærmere bestemmelse.

41. A/S Hardanger Elektriske Jern- og Staalverk og A/S Det Norske Nitridaktieselskap.

(Leie og fremleie av indtil 14 400 h.k. fra A/S Tyssefaldene).

Kgl. resl. av 7de august 1914.

Med skrivelse fra amtmanden i Søndre Bergenhus amt av 25de juni 1910 mottok man et andragende om tilladelse for A/S Hardanger Elektriske Jern- og Staalverk til at leie kraft fra A/S Tyssefaldene. Efter anmodning fra førstnævnte selskap i skrivelse av 2den april 1913 blev imidlertid andragendets videre behandling stillet i bero.

I skrivelser av 15de og 17de april 1914 har selskapet meddelt, at den anstillede forsøksdrift av dets jern- og staalverk hadde vist sig uøkonomisk og at videre drift var opgit. Selskapet ansøker derfor om tilladelse til at bortleie den leiede kraft til A/S Det Norske Nitridaktieselskap.

Selskapets skrivelse av 15de april 1914 er saalydende:

«Under 7de februar 1910 indsendte dr. Ing. E. Collett, ing. G. Hartmann og advokat Rolf Prydz paa vore vegne andragende om tilladelse i henhold til lov av 18de september 1909 til at leie av A/S Tyssefaldene 4 400 el. h.k. med adgang til senere at utvide leien med indtil 10 000 el. h.k. Det meddeltes i andragendet, at kraften agtedes anvendt til et elektrisk jern- & staalsmelteverk ved Tyssedal i Hardanger. Av forskjellige grunde har dette andragende endnu ikke været endelig avgjort.

Anlægget av jernverket paabegyndtes høsten 1910 og høsten 1911 paabegyndtes driften. Efter at driften hadde paagaet et

aars tid, viste det sig, at det var ugjærlig med de høie materialpriser og den stipulerte kraftleie av kr. 30,00 pr. h.k. at opnaa et økonomisk fordelagtig resultat av driften. Denne gik tvertom med et betydelig underskud og bragte et tap, som ved utgangen av 1912 androg til ca. kr. 250 000,00. I løpet av høsten 1912 optok vi derfor til behandling spørsmålet om at gaa over til andre produktioner og fæstet os spesielt ved fabrikationen av ferrosilicium. Denne produktion har som bekjendt allerede før været drevet paa forskjellige steder her i landet og frembyder ikke i teknisk henseende større vanskeligheter. Produktionsutgifterne lar sig beregne med forholdsvis stor nøiagtighet og der hersker kun usikkerhet i en henseende, nemlig med hensyn til den pris, som kan opnaaes for produktet. Vi søkte da for ikke at komme op i nye vanskeligheter paa forhaand at sikre os avsætning for den hele produktion for de første aar og forhandlet i den anledning med interesserte saavel i Tyskland, Frankrik og England. Det viste sig imidlertid meget vanskelig at komme til et resultat, som vi kunde akseptere, og da der i december 1912 frembød sig en anledning for vort selskap til ved salg av vort anlæg og fremleie av den elektriske energi at kunne redde den hele i vort anlæg nedlagte kapital, som iberegnet driftstapet ved utgangen av 1912 utgjorde ca. kr. 1 200 000,00 og som senere er øket med nær kr. 200 000,00, fandt vi av hensyn til vore aktionærer at maatte søke saken ordnet ad denne vei.

Grundet forskjellige vanskeligheter har den endelige kontraktavslutning først nu kunnet finde sted, en omstændighet, som har øket vort tap i betydelig grad.

Den foreliggende overenskomst, som er avsluttet med Det Norske Nitridaktieselskap gaar ut paa:

Vort selskap overdrar Nitridaktieselskapet vore anlæg med maskiner, apparater, boliger o. s. v. og fremleier til samme selskap den av os av A/S Tyssefaldene leiede kraft, ialt 14 400 el. h.k. samt grund til opførelse av fabrikker og arbeiderboliger. Til gjengjæld betaler Nitridaktieselskapet os kr.

550 000,00 kontant og i kraftleie og tomteleie kr. 37,50 pr. el. h.k. aar. Selv betaler vi A/S Tyssefaldene kr. 30,00 pr. h.k. og desuten en tomteleie, som naar samtlige 14 400 h.k. blir utnyttet, vil andra til nogen tusen kroner om aaret.

Vi tillater os nu at andra om, at der i forbindelse med den av os ansøkte tilladelse til at leie de nævnte 14 400 el. h.k. meddeles os ret til at fremleie denne til Det Norske Nitridaktieselskap for 30 aar fra 1ste mai 1911 at regne med ret til at forlænge leien yderligere i 30 aar altsaa til 1ste mai 1971. Tilladelsen maa ogsaa omfatte ret for Nitridaktieselskapet til at erhverve vort anlæg og til i det samme tidsrum som for kraftleien forutsat at leie den for fabrikanlæg og arbeiderboliger nødvendige grund av A/S Tyssefaldenes eiendomme.

Det Norske Nitridaktieselskap, der har en aktiekapital av kr. 10 800 000,00, og hvis bestyrelse bestaar av ingeniør Bretteville, Arendal, ingeniør Robert Callon, Paris og disponent H. Torgersen, Kristiania, agter at benytte anlægget og kraften til fremstilling av nitrid og aluminium, en fabrikation som selskapet allerede har optat ved sine fabrikker i Arendal, hvor det som bekjendt har leiet 25 000 h.k. av A/S Arendals Fossekompagni.

Som det vil fremgaa av dokumenterne vedrørende vort tidligere andragende, har det været forutsætningen, at vi ikke skulde betale nogen avgift for tilladelsen til at leie den omhandlede kraft. Vi er selvfølgelig forberedt paa nu at maatte betale en avgift, men da vort selskap maa bære denne, maa vi andra om, at vi faar om mulig 15 aar avgiftsfri, og at avgiften for den resterende del av den første 30 aars periode sættes lavest mulig.

Hvis der ikke indtræffer specielle uheld i fabrikkene eller ved kraftstationen skulde vi isaafald ha haab om fra og med 1916 at kunne utdele en rimelig dividende 5 à 6 % og desuten faa vor kapital amortisert. Vi skulde fra og med 1916 faa en aarlig indtægt av

Ca. 14 000 el. HK. à kr. 37,50	kr. 525 000,00
og i utgift	
Ca. 14 000 el. HK. à kr. 30,00	kr. 420 000,00
Skatter og administration	» 15 000,00
Tomteleie og uforutset	» 5 000,00
	<hr/>
	» 440 000,00
	<hr/>
	Kr. 85 000,00
5 ¹ / ₂ % dividende utgjør	» 66 000,00
	<hr/>
	Rest . . kr. 19 000,00

der vil medgaa til amortisation.

Vi hadde haabet, at vi efter avviklingen av vore forpligtelser skulde hat tilbake en kontant kapital paa ca. kr. 300 000,00, men da kontrakten med Nitridaktieselskapet først nu er i orden, og da vi har maattet paata os at utføre planeringsarbeider ved Tysseidal for ca. kr. 60 000,00, vil vor kontante kapital neppe bli synderlig over kr. 50 000,00. Skal vi under disse omstændigheter kunne faa en væsentlig del av kapitalen amortisert inden 1941 — og fra dette tidspunkt faar vi en betydelig mindre indtægt, idet vi da maa betale A/S Tyssefaldene kr. 32,00 pr. h.k. aar — maa vi faa avgiftsfrihet til 1ste mai 1925, saa 25 øres avgift i 5 om mulig 10 aar og dernæst 50 øres avgift til 1ste mai 1941. Fra dette tidspunkt kan avgiften, hvis det findes nødvendig, sættes yderligere op.

Efter vor kontrakt med Nitridaktieselskapet er det forutsat, at der ikke i koncessionsbetingelserne indtages strengere bestemmelser end i den selskapet meddelte koncession for dets Arøndalsanlæg, og vi maa derfor indstændig anmode om, at dette ikke sker.

Vi gjør endelig opmerksom paa, at vi overfor A/S Tyssefaldene er forpligtet til at betale de mulige aarlige avgifter, som dette selskap maatte bli paalagt for en eventuel yderligere regulering av Ringedalsvand og Bersaavand, forsaavidt angaar den del av avgiften, som vedrører de av os leiede 14 400 h.k. Skulde saadan avgift bli paalagt, maa vi anmode om, at avgiften for kraftleien gaar i fradrag, og at reguleringsavgiften sættes saa lavt som mulig. Vi tilføier i

denne forbindelse, at den meningsforskjell, der er tilstede mellem A/S Tyssefaldene og Arbeidsdepartementet angaaende nødvendigheten av reguleringstilladelse for Ringedalsvand og Bersaavand har voldt os store vanskeligheter under vore forhandlinger om kraftfremleien, og det er ingen overdrivelse, naar vi uttaler, at den vil koste vort selskap et beløp av ca. kr. 100 000,00.

For at vort tap ved betaling av kraftleie indtil Nitridaktieselskapet overtar betalingen ikke skal bli altfor stort, anmoder vi indstændig om, at nærværende andragende maa bli behandlet hurtigst mulig.

Som tidligere meddelt, har vort selskap praktisk talt udelukkende norske aktionærer, spredt over hele Norge i et antal av ca. 700. Vor aktionærfortegnelse staar selvfølgelig til disposition.»

I den nævnte skrivelse av 17de april 1914 anfører selskapet følgende:

«Vi tillater os under henvisning til stedsfunden konferance at bekræfte, at koncessionsandragendet for det første gjælder tilladelse for vort selskap til at leie de 14 400 el. h.k. av A/S Tyssefaldene, og for det andet tilladelse for Det Norske Nitridaktieselskap til igjen at leie disse 14 400 h.k. av os. Vi er av Nitridaktieselskapet bemyndiget til at andra om koncession paa dets vegne, og vil selvfølgelig i sin tid de for koncessionens indvilgelse opstillede betingelser bli vedtat av Nitridaktieselskapet selv.»

Man tillater sig at vedlægge avskrifter av de paaberaabte kontrakter samt det oprindelig indsendte andragende, datert 7de februar 1910.

Odda herredsstyre har i møte den 2den juni 1914 enstemmig besluttet at anbefale det nu foreliggende andragende paa følgende betingelser:

- «1. Selskapet paalægges at finde sig i en saadan benyttelse av grunden, at anlægget av hovedveien Odda—Espe ikke vanskeliggjøres eller fordyres.
2. Hvis forholdene tillater det, bør der til hver arbeider- og funktionær bolig henlægges et stykke jord til have for hver familie.
3. Selskapet opfører sine bygninger efter av vedkommende myndigheter godkjendt reguleringsplan, under herredsstyrets kontrol, og ordner sundhetsvæsenet ved fabrikkbygninger og arbeiderboliger efter helseraadets forskrifter uten utgift for kommunen.
4. Selskaperne deponerer mindst kr. 50 000,00 for indtil 100 arbeidere og senere kr. 500,00 pr. arbeider til sikkerhet for eventuelle fattigbyrder o. l., som maatte paaføres kommunen ved fabrikkene (kfr. lov av 19de mars 1900, kap. 4).
5. Selskaperne tilpligtes at benytte de sikkerhetsforanstaltninger, som den tekniske utvikling til enhver tid kan skaffe for at avhjelpe røk, støv og stank ved fabrikkene og videre sikkerhetsforanstaltninger for arbeidernes liv og helse.
6. I tilfælde arbeidsstans, av hvilken som helst aarsak, ved selskapernes drift, tilpligtes disse at skaffe arbeiderne med familie husly i fabrikkernes egne eller andre sunde boliger indtil 3 maaneder for vanlig maanedsløse.
7. Selskapet tilpligtes, om en av dets arbeidere eller funktionærer omkommer ved ulykkestilfælde eller lider saadan skade, at han blir arbeidsudygtig i mindst 3 maaneder, at utbetale hans familie 1 maanedes løn, efter at arbeideren er sluttet at arbeide.
8. I henhold til lov av 18de september 1909, § 14,4, avgir selskapet til Odda herred aarlig fra driftens begyndelse en avgift, der for de første aar indtil 1ste mai 1925 ansættes til kr. 0,50 pr. el. h.k., fra 1925 forhøies avgiften til kr. 0,75 pr. hestekraft aar, og fra 1930 ansættes avgiften til kr. 1,25 pr. elektrisk hestekraft aar.
9. Da praktisk talt al grund i Tyssedal og paa Tveiti er Tyssefaldenes eiendom, og det saaledes kan bli umulig for arbeiderne at skaffe sig tomt til et eventuelt forsamlingslokale eller lignende, bør selskaperne tilpligtes at avgi til stedets arbeiderforeninger indtil 20 ar jord paa bekvem plass nær fabrikkene og paa samme betingelser, som de selv besitter den, til forsamlingsplass eller opførelse av forsamlingshus eller lign.»

Amtmanden i Søndre Bergenhus amt uttaler ved sakens indsendelse i skrivelse av 6te juni 1914, at han anbefaler den ansøkte koncession meddelt, og han gjør følgende bemerkninger til endel poster i herredsstyrets uttalelse:

Ad punkt 4.

«Det forekommer mig, at det av herredsstyret foreslaaede beløp er større, end det hensyn, det her gjælder, tilsiger. Jeg skulde anta, at naar minimumsbeløpet — for indtil 100 arbeidere — sættes til kr. 25 000,00 à kr. 30 000,00 med tilsvarende stigning for hver arbeider over det nævnte antal, vil dette være tilstrækkelig. Forøvrig har jeg intet imot, at en betingelse som denne indtages, forsaavidt der antages at være adgang hertil.

Ad punkt 6.

En bestemmelse som denne vil i tilfælde av streik, hvis denne maa siges at være ubeføiet, vistnok praktisk talt gi de streikende magt til at hindre selskapet i at indta nye arbeidere i det tidsrum, i hvilket den omhandlede pligt skal paahvile selskapet. Under disse omstændigheter anser jeg det betænkelig at paalægge selskapet den omhandlede pligt ialfald i et saa langt tidsrum som av herredsstyret foreslaaet, idet jeg finder, at 2 à 3 uker i tilfælde maatte være mere passende.

Ad punkt 7.

Jeg har i og for sig intet at erindre ved bestemmelsen, hvis rækkevidde heller ikke

antages at bli saa stor, at der fra selskapets side kan være noget væsentlig at indvende mot den. Jeg gaar imidlertid ut fra, at det kun er paa ulykkestilfælde i selskapets bedrift, herredsstyret har tænkt bestemmelsen anvendelig, og jeg finder det under denne forutsætning noget uklart, hvilken rolle bestemmelsen skal spille ved siden av ulykkesforsikringen.

Ad punkt 8.

Jeg finder den foreslaaede avgift temmelig høi.

Ad punkt 9.

Da det grundareal, man i det hele tat har til raadighet i Tyssedal, er temmelig indskrænket, antar jeg, at der ikke bør tilpligtes selskapet at avgi mere end f. eks. $1/2$ à $3/4$ maal, medmindre tomten tages utenfor den centrale del av 'Tyssedal.»

Saken har været forelagt for vasdragskommissionen, der i skrivelse av 24de juni 1914 har uttalt følgende:

«Vasdragskommissionen har i møte 9de september 1910 behandlet det oprindelige andragende fra A/S Hardanger Elektriske Jern- og Staalverk om tilladelse til at leie de omhandlede kraftkvanta fra A/S Tyssefaldene. Man anbefalte andragendet indvilget paa nærmere angivne vilkaar.

Et flertal, bestaaende av vasdragsdirektøren (Hugo-Sørensen), Grevi og Valentinsen, bemerker følgende:

Efter den situation, som senere er indtraadt og som er skildret i det nye andragende, har man været mest stemt for at negte tilladelse saavel av hensyn til de forpligtelser som Hardanger Elektriske Jern- og Staalverk har overtat overfor A/S Tyssefaldene, som av hensyn til de vilkaar paa hvilke kraften i tilfælde skal overdrages Det Norske Nitridaktieselskap. Man har imidlertid opfattet stillingen derhen, at et avslag vil indebære fare for, at A/S Hardanger Elektriske Jern- og Staalverk gaar overstyr, og da dette selskap ifølge andragendet «praktisk talt har udelukkende norske aktionærer spredt over hele Norge i et antal av

ca. 700» har man ikke fundet at kunne indstille paa negtelse.

Haug og Lund finder ingen grund til at negte tilladelse.

Vedkommende de nærmere betingelser skal man bemerke følgende:

Avgiften foreslog 2 av kommissionens medlemmer i sin uttalelse av 1910 sat til kr. 1,25 pr. h.k. og et medlem til kr. 0,75. 2 medlemmer stemte for fuld avgiftsfrihet. Ifølge andragendet skal A/S Hardanger Elektriske Jern- og Staalverk bære saavel leieavgiften som de mulige aarlige avgifter som maatte bli paalagt A/S Tyssefaldene for en eventuel yderligere regulering av Ringedalsvand og Bersaavand forsaa vidt angaar de leiede 14400 h.k. Kommissionen skal i anledning herav bemerke, at den ved nærværende saks behandling intet vil ha uttalt angaaende størrelsen av den reguleringsavgift, som der i tilfælde vilde bli spørsmaal om at paalægge for regulering av Ringedalsvand m. v. Man forbeholder sig at staa helt fri, naar denne sak senere maatte komme fore i kommissionen. Efter de foreliggende oplysninger angaaende selskapets økonomiske stilling anbefales, at avgiften ansættes lempelig.

Vasdragsdirektøren (Hugo-Sørensen), Grevi og Valentinsen foreslaar kr. 0,50, Haug og Lund foreslaar 0,00.

I anledning av at der søkes om leietilladelse for 60 aar skal Vasdragsdirektøren (Hugo-Sørensen) bemerke, at han principielt er imot, at der gives tilladelse for saa lang tid. Da det imidlertid er oplyst, at kontrakten med Det norske Nitridaktieselskap forutsætter «at «der ikke i koncessionsbetingelserne indtages strengere bestemmelser end i den selskapet meddelte koncession for dets Arendalsanlæg» er der formentlig ikke andet at gjøre, hvis overenskomsten skal opretholdes end at gi tilladelsen paa 60 aar. Han henstiller imidlertid at tidsrummet ved forhandling søkes indkortet. Grevi og Valentinsen kunde ikke anbefale længere leietid end 40 aar. Haug og Lund har

intet at indvende mot, at tilladelse meddeles for et saa langt tidsrum som 60 aar.

Overfor Det norske Nitridaktieselskaps Arendalskoncession er betinget, at mindst $\frac{2}{3}$ av bestyrelsen skal være norsk. Det samme krav bør antagelig opstilles her.

Iøvrig anbefales de tidligere opstillede vilkaar med nogen uvæsentlige redaktionelle ændringer bibeholdt. De bør suppleres med endel bestemmelser, jfr. posterne 9—13 i nedenstaaende forslag. I anledning av posterne 1—2 i Odda herredsstyres foran citerte uttalelse skal kommissionen bemerke, at den ikke efter det foreliggende kan opgjøre sig nogen begrundet mening om de opstillede krav. De er derfor ikke medtat blandt kommissionens forslag til betingelser, men man finder, at der bør tages hensyn til herredsstyrets krav i den utstrækning, som forholdene tillater det.

Lund og Haug stemte imot ordene «men man finder tillater det.»

I henhold til ovenstaaende vil Vasdragskommissionen anbefale, at der i medhold av lov av 18de september 1909 om erhvervelse av vandfald, bergverk og anden fast eiendom meddeles A/S Hardanger Elektriske Jern- og Staalverk tilladelse til at leie indtil 14 400 elektr. h.k. av A/S Tyssefaldene. Tilladelsen foreslaaes meddelt for et tidsrum av ¹⁾ aar regnet fra 1ste mai 1911 og paa følgende betingelser:

1.

Av selskapets bestyrelse, som skal ha sit sæte her i riket, skal mindst $\frac{2}{3}$ være norske statsborgere.

2.

Den kjøpte energi kan ikke overdrages videre eller for nogen del avgives til utlandet uten samtykke fra vedkommende regjeringsdepartement.

¹⁾ Vasdragsdirektøren (Hugo-Sørensen), Haug og Lund foreslaar 60 aar, Grivi og Valentinsen foreslaar 40 aar.

3.

Energien maa ikke anvendes i bedrift, som ved røk, giftige gasarter eller paa anden maate virker ødelæggende paa omgivelserne.

4.

Selskapet skal saavel ved opførelsen som senere ved driften av de anlæg hvori kraften skal benyttes kun benytte funktionærer og arbeidere, som har norsk indfødsret eller statsborgerret.

Vedkommende regjeringsdepartement kan tilstede undtagelse fra denne regel, naar speciel fagkundskap eller øvelse eller lignende hensyn gjør det nødvendig eller særlig ønskelig.

For hver dag, som en person i strid med foranstaaende bestemmelser er i selskapets tjeneste, erlægges til statskassen en løpende mulkt stor kr. 25,00 — fem og tyve kroner.

5.

Selskapet forpligter sig til ved opførelsen og senere ved driften av de anlæg, hvori kraften skal benyttes, at anvende norsk materiel, forsaavidt saadant her kan erholdes til like saa god beskaffenhet, tilstrækkelig hurtig og til en pris, som ikke med mere end 10 % — ti procent — overstiger den pris, hvortil materiel kan erholdes fra utlandet. I tilfælde av tvist herom avgjøres spørsmålet av 2 mænd, hvorav departementet og selskapet hver vælger 1 samt av en av mændene tilkaldt opmand. Saafremt mændene ikke blir enige om valg av opmand, opnævnes denne av amtmannen i Søndre Bergenhushus amt. Hvem der skal bære omkostningerne ved skjønnet bestemmes av skjønsmændene.

Vedkommende regjeringsdepartement kan tilstede undtagelse fra regelen om anvendelse av norsk materiel, naar særegne hensyn gjør det paakrævet.

For overtrædelse av den i nærværende post omhandlede bestemmelse erlægger selskapet for hver gang en tvangsmulkt av 15 — femten — procent av værdien.

6.

Av den kraft, som benyttes over 500 h.k. erlægges til statskassen en årlig avgift av kr. ¹⁾ pr. hestekraft.

Avgiften forfalder til betaling ved aarets utgang. Erlægges den ikke til forfaldstid svares derefter 6 % årlig rente.

7.

Arbeiderne maa ikke paalægges at motta varer istedetfor penger som vederlag for arbeide, eller paalægges nogen forpligtelse med hensyn til innkjøp av varer. Hvis selskapet holder handelsbod for sine arbeidere, skal nettooverskuddet efter revidert aarsregnskap anvendes til almennyttig oie-med for arbeiderne. Anvendelsen fastsettes efter samraad med et av arbeiderne opnævnt utvalg, som i tilfælde av tvist kan forlange saken forelagt til avgjørelse av vedkommende regjeringsdepartement.

8.

Selskapet er forpligtet til at opsamle et fond til sikring for vedkommende fattigkommune overensstemmende med de regler, som i lov om fattigvæsenet av 19de mai 1900, kap. 4, er git om bergverker.

Likeledes er selskapet forpligtet til etter vedkommende departements nærmere bestemmelse at avsette et fond til sikring for fattigkommunen i anledning anlæggets utførelse. Fondet forvaltes av det offentlige. Den del av dette fond, som ikke medgaar til dækning av kommunens utgifter til fattigunderstøttelse av arbeidere ved dette anlæg, tilbakebetales selskapet.

9.

Selskapet forpligter sig til, om og naar Arbeidsdepartementet saa maatte forlange, paa rimelige vilkaar at skaffe arbeiderne husrum og grund til forsamlingslokale, til lokale for kooperativ eller anden handelsvirksomhet og lignende.

Anlæggets eier er forpligtet til at sørge for, at bolig- og hygieniske forhold ved anlægget ordnes paa en betryggende maate

¹⁾ Vasdragsdirektøren (Hugo-Sørensen),

Grivi og Valentinsen foreslaar kr. 0,50

Haug og Lund foreslaar » 0,00

etter forskrifter som utfærdiges av vedkommende departement.

Grivi foreslaar, at ordene «husrum og» ombyttes med: «sundt og forsvarlig husrum, tomter til bygning av egne hjem med veier, vand, kloak og elektrisk lysanlæg samt».

Vasdragsdirektøren (Hugo-Sørensen) og Valentinsen er i realiteten enig med Grivi. De anbefaler disse foranstaltninger krævet gjennomført i den utstrækning, som forholdene paa stedet tillater det.

10.

Koncessionæren maa ikke uten samtykke fra vedkommende regjeringsdepartement indgaa i nogen overenskomst til kunstig forhøielse av priserne her i riket paa de tilvirkede produkter.

11.

Grivi foreslaar:

I tilfælde arbeidsstans av hvilkensomhelst aarsak ved selskapets bedrift tilpligtes dette at skaffe arbeiderne med familie husly i selskapets egne eller andre sunde boliger indtil 3 maaneder for vanlig maanedsløie.

Valentinsen bemerker følgende:

De av herredsstyret fremsatte krav om 3 maaneders opsigelse for arbeidere som bebor selskapets tilhørende huser eller pligt for selskapet til i likesaa lang tid at skaffe disse arbeidere husrum i tilfælde av arbeidsstans vedrøre forhold, som i sterk grad berører den organisationsmessige kamp mellem arbeidere og arbeidsgivere. Saken er vanskelig at løse i hvert tilfælde isolert for den enkelte bedrift. En ordning som tar sigte paa det samme maal som herredsstyrets krav, synes naturlig at kunne træffes i sin almindelighet og ut fra almene synspunkter i en lov om mægling og voldgift i arbeidstvister.

Dersom departementet mener, at en saadan løsning av saken ved lov ikke kan ventes gjennomført i en nær fremtid, tilraader han, at der indtages følgende betingelse i koncessionen:

Selskapet er ikke uten departementets samtykke berettiget til i anledning av orga-

nisationsmæssige arbeidstvister at opsi arbeiderne fra bekvemmeligheter leiet hos selskapet.

Uenighet om hvorvidt opsigelse skyldes organisationsmæssig arbeidstvist avgjøres med bindende virkning av departementet.

Vasdragsdirektøren (Hugo Sørensen) er enig i Valentinsens uttalelse om spørsmålet i sin almindelighet. Han tilraader derfor, at der i en lov om mægling og voldgift i arbeidstvister søkes indtatt bestemmelser om forholdet. Derimot kan han ikke anbefale, at der opstilles nogen speciel betingelse i nærværende tilfælde.

Haug og Lund finder en bestemmelse saavel efter Grivis som Valentinsens forslag aldeles umulig.

12.

Vasdragsdirektøren (Hugo Sørensen), Grivi og Valentinsen foreslaar:

Selskapet er forpligtet til at oversende vedkommende departement gjenpart av den til skattemyndighetene i henhold til den gjældende lovgivning avgivne selvangivelse. Der skal medfølge alle fornødne opplysninger til bedømmelse av formue, gjæld og indtægt.

Skattemyndighetene forbeholdes adgang til at beregne indtægterne hitrørende fra tilvirkning av produkter for salg efter gjennemsnittspris paa disse produkter.

Haug og Lund finder, at en saadan bestemmelse ikke bør indtages, da den ikke er hjemlet i gjældende lov. Lund finder desuten, at den i sig selv er høist uheldig.

13.

Undergaar selskapet saadan forandring, at foran anførte bestemmelser med hensyn til styrets sammensætning ikke lenger oppfyldes eller overtrædes bestemmelsen i post 10, er den ved resolutionen meddelte tilladelse bortfaldt og selskapet underkastet bestemmelserne i lov om erhvervelse av vandfald, bergverk og anden fast eiendom av 18de september 1909, §§ 22 og 23, jfr. § 25.

14.

Selskapet har at underkaste sig de bestemmelser, som til kontrol med foranstaaende betingelsers overholdelse maatte bli truffet av vedkommende regjeringsdepartement.

Kommissionen vil anbefale meddelt samtykke til at den i medhold av nærværende tilladelse kjøpte energi overdrages til Det Norske Nitridaktieselskap paa samme vilkaar som opstillet overfor A/S Hardanger Elektriske Jern- og Staalverk, jfr. post 2 i foranstaaende betingelser.»

Departementet finder efter det av ansøkerne oplyste at maatte anbefale, at der meddeles A/S Hardanger Elektriske Jern- og Staalverk tilladelse til at leie indtil 14 400 el. h.k. av A/S Tyssefaldene. Man har efter forhandling med selskapet utarbeidet vedlagte utkast til betingelser for tilladelsen, der er vedtatt av selskapet. Man antar at der samtidig bør træffes særskilt bestemmelse om tilladelse for selskapet til at bortleie kraften til A/S Det Norske Nitridaktieselskap, idet den departementet forbeholdte adgang til at meddele samtykke til fremleie ikke antages at burde benyttes i nærværende tilfælde, hvor det gjælder samtidig videre overdragelse av den hele kraft. Man vedlægger et utkast til betingelser ogsaa for denne tilladelse. Ved utarbeidelsen av disse betingelser har man hat for øie, at de for A/S Hardanger Elektriske Jern- og Staalverks koncession paa leie fra A/S Tyssefaldene fastsatte betingelser vil være gjældende, forsaavidt dette selskaps forhold angaar, og saaledes tillike maa respekteres av nitridselskapet.

Staalverket har i vedlagte skrivelse av 3dje august 1914 oplyst, at nitridselskapet er kontraktmæssig forpligtet til at vedta de opstillede betingelser i den foreliggende form, og har derfor anmodet om at tilladelsen maa bli meddelt uten at oppbeie nitridaktieselskapets meddelelse.

Man vil anbefale, at det uten yderligere betingelser tillates nitridaktieselskapet at

erhverve staaiverkets anlæg i Tyssedal og at leie grund i Tyssedal i den ansøkte utstrækning. Man vedlægger et kart, hvor paa disse arealer er avlagt. Tilladelsen er derhos ansøkt at gjælde for yderligere 15 maal beliggende i sammenhæng med det paa kartet indtegnede.

I henhold til det anførte tillater man sig at

indstille:

1. Det tillates A/S Hardanger Elektriske Jern- og Staalverk at leie indtil 14 400 el. h.k. av A/S Tyssefaldene paa de i vedlagte utkast I opstillede betingelser.
2. Det tillates A/S Hardanger Elektriske Jern- og Staalverk at bortleie den i punkt 1 nævnte kraft til A/S Det Norske Nitridaktieselskap paa de i vedlagte utkast II angivne betingelser for et tidsrum av indtil 60 aar regnet fra 1ste mai 1911.
3. Det tillates A/S Det Norske Nitridaktieselskap at erhverve A/S Hardanger Elektriske Staalverks anlæg og at leie den paa vedlagte kart indtegnede, A/S Tyssefaldene tilhørende grund samt yderligere indtil 15 maal beliggende i sammenhæng dermed.

I.

Betingelser

for koncession for A/S Hardanger Elektriske Jern- og Staalverk til av A/S Tyssefaldene at leie indtil 14 400 el. h.k.

1.

Koncessionen meddeles for et tidsrum av 60 aar regnet fra 1ste mai 1911.

2.

Selskapets styre, der skal ha sæte her i riket, skal udelukkende bestaa av norske statsborgere. Selskapets aktier skal lyde paa navn. Mindst $\frac{2}{3}$ av aktiekapitalen skal til enhver tid befinde sig paa norske hænder.

3.

Den kjøpte energi kan ikke overdrages videre eller for nogen del avgives til ut-

landet uten samtykke fra vedkommende regjeringsdepartement.

Handler selskapet herimot, erlægges for hver gang en konventionalbot av indtil kr. 1 000,00 efter vedkommende departements nærmere avgjørelse.

4.

Forsaavidt energi anvendes i bedrift, som ved giftige gasarter eller paa anden maate virker skadelig paa omgivelserne, skal selskapet være forpligtet til at underkaste sig de regler, som den norske lovgivning til enhver tid maatte indeholde vedrørende saadanne bedrifter.

5.

Selskapet skal saavel ved opførelsen som senere ved driften av vedkommende anlæg kun benytte funktionærer og arbeidere, som har norsk indfødsret eller statsborgerret, dog kan der ogsaa benyttes fremmede arbeidere, naar de har hat fast bopæl her i riket det hele sidste aar.

Vedkommende regjeringsdepartement kan tilstede undtagelser fra denne regel, naar speciel fagkundskap, øvelse eller lignende hensyn gjør det nødvendig eller særlig ønskelig.

Saafermt selskapet med forsæt eller av uagtsomhet anvender en person i sin tjeneste i strid med foranstaaende bestemmelser, erlægges for hver dag til statskassen en daglig løpende mulkt, stor kr. 25,00.

6.

Selskapet forpligter sig til ved opførelsen og senere ved driften av vedkommende anlæg at anvende norsk materiel, forsaavidt saadant her kan erholdes til likesaa god beskaffenhet, likesaa hurtig, paa like gode vilkaar med hensyn til garantier og til en pris, som ikke med mere end 10 — ti — pct. overstiger den pris, hvortil materiel kan erholdes fra utlandet. I tilfælde av tvist herom avgjøres spørsmålet av 2 mænd, hvorav departementet og selskapet hver vælger en, samt av en av mændene tilkaldt opmand. Saafermt mændene ikke blir enige om valg av opmand, opnævnes denne av

amtmanden i Søndre Bergenhus amt. Hvem der skal bære omkostningerne ved skjønnnet, bestemmes av skjønsmændene.

Vedkommende regjeringsdepartement kan tilstede undtagelser fra regelen, naar særegne hensyn gjør det paakrævet.

For overtrædelse av den i nærværende post omhandlede bestemmelse erlægger selskapet for hver gang en konventionalbot av 15 — femten — procent av værdien.

7.

Forsikring tegnes saavidt mulig i norske selskaper, hvis disse byr samme præmie-satser som utenlandske.

8.

Av den kraft, som benyttes over 500 hestekræfter erlægges til statskassen en aarlig avgift av kr. 0,50 pr. hestekraft.

Avgiften forfalder til betaling ved aarets utgang. Erlægges den ikke til forfaldstid, svares derefter 6 pct. aarlig rente.

9.

Arbeiderne maa ikke paalægges at motta varer istedetfor penger som vederlag for arbeidet, eller paalægges nogen forpligtelse med hensyn til indkjøp av varer. Hvis selskapet holder handelsbod for sine arbeidere, skal nettooverskuddet efter revidert aarsregnskap anvendes til almennyttig øiemed for arbeiderne. Anvendelsen fastsettes efter samraad med et av arbeiderne opnævnt utvalg, som i tilfælde av tvist kan forlange saken forelagt til avgjørelse av vedkommende regjeringsdepartement.

10.

Selskapet er forpligtet til at opsamle et fond til sikring for vedkommende fattigkommune overensstemmende med de regler, som i lov om fattigvæsenet av 19de mai 1900, kap. 4, er git om bergverker.

Likeledes er selskapet forpligtet til efter vedkommende departements nærmere bestemmelse at avsette et fond til sikring for fattigkommunen i anledning av anlæggets utførelse. Fondet forvaltes av det offentlige. Den del av dette fond, som ikke medgaar til dækning av kommunens utgifter til

fattigunderstøttelse av arbeidere ved dette anlæg, tilbakebetales selskapet.

11.

Selskapet forpligter sig til, om og naar Arbeidsdepartementet saa maatte forlange, paa rimelige vilkaar at skaffe arbeiderne husrum og grund til forsamlingslokale, til lokale for kooperativ eller anden av arbeiderne i fællesskap dreven handelsvirksomhet og lignende.

12.

Koncessionæren maa ikke uten samtykke fra vedkommende regjeringsdepartement indgaa i nogen overenskomst til kunstig forhøielse av priserne her i riket paa energi. Overtrædelse herav medfører tap av nærværende koncession.

13.

Selskapet har at underkaste sig de bestemmelser, som til kontrol med foranstaaende betingelsers overholdelse maatte bli truffet av vedkommende regjeringsdepartement.

II.

Betingelser

for koncession for Det Norske Nitridaktieselskap til for et tidsrum av 60 aar regnet fra 1ste mai 1911 at leie indtil 14 400 el. h.k. av A/S Hardanger Elektriske Jern- og Staalverk.

1.

Av selskapets bestyrelse, der skal ha sæte her i riket, skal mindst $\frac{2}{3}$ være norske statsborgere.

2.

Den kjøpte energi kan ikke overdrages videre eller for nogen del avgives til utlandet uten samtykke fra vedkommende regjeringsdepartement.

Handler selskapet herimot, erlægges for hver gang en konventionalbot av indtil kr. 1 000,00 efter vedkommende departements nærmere avgjørelse.

3.

Forsaavidt energi anvendes i bedrift, som ved giftige gasarter eller paa anden maate virker skadelig paa omgivelserne, skal selskapet være forpligtet til at underkaste sig de regler, som den norske lovgivning til enhver tid maatte indeholde vedrørende saadanne bedrifter.

4.

Selskapet skal saavel ved opførelsen som senere ved driften av vedkommende anlag kun benytte funktionærer og arbeidere, som har norsk indfødsret eller statsborgerret, dog kan der ogsaa benyttes fremmede arbeidere, naar de har hat fast bopæl her i riket det hele sidste aar.

Desuten skal selskapet i 5 aar fra koncessionens meddelelse kunne anvende det til igangsættelsen og driften av La Société Générale des Nitrures og dets licenstageres metoder fornødne utenlandske tekniske funktionærer. Det samme gjælder, hvor selskapet vil indføre nye metoder for saa lang tid som er nødvendig til oplærelse av norske funktionærer, dog for hver gang ikke utover 1 aar fra den nye metodes igangsættelse. Yderligere skal selskapet kunne ha 2 franske kontorfunktionærer, dog ikke i stilling som kontorchefer.

Vedkommende regjeringsdepartement kan tilstede yderligere undtagelser fra den i 1ste passus fastsatte regel, naar speciel fagkundskap, øvelse eller lignende hensyn gjør det nødvendig eller særlig ønskelig.

Saafremt selskapet med forsæt eller av uagtsomhet anvender en person i sin tjeneste i strid med foranstaaende bestemmelser, erlægges for hver dag til statskassen en daglig løpende mulkt, stor kr. 25,00.

5.

Selskapet forpligter sig til ved opførelsen og senere ved driften av vedkommende anlag at anvende norsk materiel, forsaavidt saadant her kan erholdes til likesaa god beskaffenhet, likesaa hurtig, paa like gode vilkaar med hensyn til garantier og til en pris, som ikke med mere end 10 — ti — pct. overstiger den pris, hvortil materiel kan er-

holdes fra utlandet. I tilfælde av tvist herom avgjøres spørsmålet av 2 mænd, hvorav departementet og selskapet hver vælger en, samt av en av mændene tilkaldt opmand. Saafremt mændene ikke blir enige om valg av opmand, opnævnes denne av amtmanden i Nedenes amt. Hvem der skal bære omkostningerne ved skjønnen, bestemmes av skjønsmændene.

Vedkommende regjeringsdepartement kan tilstede undtagelser fra regelen, naar særegne hensyn gjør det paakrævet.

For overtrædelse av den i nærværende post omhandlede bestemmelse erlægges selskapet for hver gang en konventionalbot av 15 — femten — procent av værdien.

6.

Forsikring tegnes saavidt mulig i norske selskaper, hvis disse byr samme præmie-satser som utenlandske.

7.

Arbeiderne maa ikke paalægges at motta varer istedetfor penger som vederlag for arbeidet, eller paalægges nogen forpligtelse med hensyn til indkjøp av varer. Hvis selskapet holder handelsbod for sine arbeidere, skal nettooverskuddet efter revidert aarsregnskap anvendes til almennyttig øie-med for arbeiderne. Anvendelsen fastsættes efter samraad med et av arbeiderne opnævnt utvalg, som i tilfælde av tvist kan forlange saken forelagt til avgjørelse av vedkommende regjeringsdepartement.

8.

Selskapet er forpligtet til at opsamle et fond til sikring for vedkommende fattigkommune overensstemmende med de regler, som i lov om fattigvæsenet av 19de mai 1900, kap. 4, er git om bergverker.

Likeledes er selskapet forpligtet til efter vedkommende departements nærmere bestemmelse at avsette et fond til sikring for fattigkommunen i anledning av anlæggets utførelse. Fondet forvaltes av det offentlige. Den del av dette fond, som ikke medgaar til dækning av kommunens utgifter til

fattigunderstøttelse av arbeidere ved dette anlæg, tilbakebetales selskapet.

9.

Selskapet forpligter sig til, om og naar Arbeidsdepartementet saa maatte forlange, paa rimelige vilkaar at skaffe arbeiderne husrum og grund til forsamlingslokale, til lokale for kooperativ eller anden av arbeiderne i fællesskap dreven handelsvirksomhet og lignende.

10.

Koncessionæren maa ikke uten samtykke fra vedkommende regjeringsdepartement indgaa i nogen overenskomst til kunstig forhøielse av priserne her i riket paa energi. Overtrædelse herav medfører tap av nærværende koncession.

11.

Selskapet har at underkaste sig de bestemmelser, som til kontrol med foranstaaende betingelsers overholdelse maatte bli truffet av vedkommende regjeringsdepartement.

42. A/S Glomfjord.

(Forlængelse av byggefrister). Jfr. foran nr. 17.

Kgl. resl. av 4de september 1914.

Ved kgl. resl. av 9de august 1912 er det tillatt Glomfjords Aktieselskap at erhverve Glaamenvasdraget i Meløy herred, Nordlands amt, og at regulere Storglaamvatnet, Nedre Nævervand og Fykanvand bl. a. paa betingelse av, at selskapet skulde paabegynde utbygningen av vandfaldene og den projekterte regulering inden 2 aar fra koncessionens datum og ha utbygget den hele kraft og fuldført reguleringen samt paabegyndt anlæggets drift inden 5 aar derefter. Avtryk av koncessionsbetingelserne vedlægges.

Fra aktieselskapet har man mottat en skrivelse av 17de august 1914, hvori andrages om 1 aars forlængelse av den i koncessionen fastsatte frist for arbeidets fuld-

førelse. Den nævnte skrivelse er saalydende:

«I skrivelse av 6te ds. har vi meddelt, at arbeidet med utbygningen av Fykanaaga er indstillet som følge av krigstilstanden i Europa, samt at denne tilstand forutsættes at indgaa under de «overordentlige tildragelser (vis major)», som i henhold til koncessionsbetingelsernes avsnit I, post 2, ikke skal medregnes i de sammesteds omhandlede tidsberegninger.

Det utenlandske selskap, som hittil har forsynet os med de til anlægget fornødne midler, har meddelt os, at det som følge av den lammende indflydelse, den europæiske krigstilstand har paa pengeforholdene og forretningslivet i sin helhet, ikke vil se sig istand til for tiden at fortsætte utbetalingen.

Samtidig forlanges det, at selskapet skaffer sikkert paa det rene, at det tidsrum, hvori anlægsarbeidet som følge herav vil maatte avbrytes, ikke blir at medregne ved tidsberegningerne i henhold til koncessionsbetingelsernes avsnit I, post 2.

Vi anser det vistnok hævet over tvil, at den nuværende krigstilstand og dens eftervirkninger for forretningslivet maa bli at anse som vis major. Men det vilde formentlig være heldigst og i ethvert fald mest overensstemmende med selskapets ønsker, om man uten hensyn hertil kunde opnaa en bestemt forlængelse av den i koncessionsbetingelsernes avsnit I, post 2, fastsatte frist for utbygningens fuldførelse — i henhold til koncessionslovens § 2, post 3, og reguleringslovens § 11, post 1. Vi tillater os derfor at ansøke om, at nævnte frist maa bli forlænget med et aar.

Til begrundelse av dette andragende tillater vi os at anføre følgende:

Efter koncessionens meddelelse blev de nødvendige forarbeider straks sat igang og uavbrutt fortsat med en vekslende arbeidsstyrke, som ved arbeidets indstillen var 166 mand. Herav har vi beholdt et mindre antal til vedlikehold og beskyttelse av de utførte arbeider.

Arbeidet har hat at kjæmpe med meget store vanskeligheter. Egnen var, bortset

fra et par smaa huse nede ved sjøen, aldeles ubebodd. Terrænget var saa vildt, at det selv for øvede fjeldfolk var et vanskelig arbeide at komme frem. Vi tillater os at vedlægge et par fotografier, som gir et indtryk av terrænget mellem Navervand og fordelingsbassænget. For under saadanne forhold at faa arbeidet igang tiltrængtes forberedelser i stor stil. De væsentligste av de i dette øiemed utførte arbeider er:

1. Undersøkelser- og opmaalingsarbeider er drevet i stor utstrækning.
2. Der er bygget 4 store og velindrettede vaaningshuse, 1 stor administrationsbygning, bakeri, handelsbod, magasinbygning, flere smier, og en mængde gode arbeiderbarakker, dels nede ved sjøen, dels oppe i fjeldet.
3. Veie er bygget i stor utstrækning, saavel nede ved sjøen som opigjennem fjeldet. Paa grund av det vilde fjeldterræng har disse veie været meget kostbare.
4. Der er anlagt en kai.
5. Der er truffet avtale med telegrafstyrelsen om anlæg av rikstelegraf, og dennes beregnede kostende er utbetalt til telegrafstyrelsen.
6. Der er bygget en provisorisk kraftstation paa ca. 700 h.k. for belysning og drift av arbeidsmaskiner.
Der er paa passende steder anlagt transformatorstationer.
7. Et mekanisk verksted er under anlæg.
8. Der er anlagt 2 heisebaner, fra sjøen op til Fykanvand og fra øvre ende av Fykanvand et stykke opigjennem fjeldet.
9. Der er bygget 2 taugbaner fra øvre heisebanestation op til ca. 450 meters høide. Paa det ene fotografi sees taugbanens øvre endestation. De er bestemt for optransport av maskineri, materialer, redskaper, proviant etc.
10. Der er anskaffet en mængde arbeidsmaskineri, for i størst mulig utstrækning at kunne drive arbeidet maskinelt. 3 anlæg for fremstilling av komprimert luft er færdige og tagne i bruk.

11. Der er inddrevet 9 stoller paa tilsammen 570 meters længde, dels for at undersøke fjeldets beskaffenhet, dels som indslag til tunnellen Navervand—Fordelingsbassæng, av hvilken tunnel der desuten er utsprængt 865 meter.

Til disse og andre arbeider er anvendt ca. kr. 1 500 000,00. Naar hertil lægges de noget over kr. 700 000,00, som er medgaat til erhvervelse av eiendommen, sees, at der allerede er anvendt over 2 millioner kroner.

Efter planen skulde det hele anlæg under vanlige forhold kunne fuldføres inden utløpet av den i nævnte koncessionsbetingelse fastsatte frist av 7 aar fra koncessionsens datum — uagtet man ikke har været blind for, at under de vanskelige naturforhold, hvorunder anlægget maa utføres, er denne frist saa kort, at den nødvendigvis maa utnyttes godt, ifald det skal lykkes.

Angaaende selskapets finansiering tillater vi os at meddele:

Aktiekapitalen, som er anmeldt med kr. 1 500,00, blev ved generalforsamlingens beslutning av 1ste mai d. a. besluttet utvidet indtil tre millioner kroner. Derav blev $\frac{1}{3}$ utlagt til offentlig tegning i Norge, hvor der dog hittil kun er tegnet kr. 12 900,00.

Naar vi tiltrods for, at aktiekapitalen fra begynnelsen kun var kr. 1 500,00, straks kunde betale kjøpesummen og paabegynde arbeidet, kom det derav, at endel interesserte herrer laante selskapet de fornødne midler. Senere stiftede disse og flere herrer det svenske «Aktiebolaget Ergon», hvori ogsaa norsk kapital er interessert. Ergon overtok fordringerne paa Glømfjord, tegnede aktier i dette selskap for kr. 1 999 000,00 og likviderte sit tilgodehavende i de tegnede aktier. Stillingen er altsaa for øieblikket den, at vi har en tegnet aktiekapital kr. 2 013 400,00, hvorav kr. 2 001 500,00 indbetalt. Desuten har vi laant ca. kr. 500 000,00 i en norsk bank. Eiendommen er ubeheftet.

Finansplanen gaar ut paa, at de videre fornødne midler skal skaffes dels ved utvidelse av aktiekapitalen, dels ved laan.

I slutningen av juli maaned var stillin-

gen den, at vi hadde løfte om paa samme maate som hittil at erholde de fornødne midler til arbeidsdriften indtil aarets utgang, og vi gjorde regning paa inden den tid at ha faat et større laan. Og saasart vi hadde faat disponert kraften, stod foretagendet paa sikre føtter.

Men saa kom den europæiske krig, lammede vor hele forretningsvirksomhet og gjorde en øieblikkelig stans nødvendig. Vi kan ikke gjøre os haab om at faa arbeidet igang igjen, før ikke alene krigen er forbi, men ogsaa den av samme foraarsakede kommercielle depression er, om ikke helt over, saa dog væsentlig avhjulpet.

De interesserte finansmænd vil imidlertid heller ikke da skaffe penge, medmindre de anser sig sikre paa, at den til anlæggets fuldførelse disponible tid ogsaa er tilstrækkelig dertil. Derfor er vi nødt til allerede nu at ansøke om den ovenfor omhandlede forlængelse av tidsfristen med et aar.

Skulde mot formodning nærværende andragende bli avslaat, vil følgen bli, at selskapet maa forcere arbeidet i den gjenværende del av anlægsperioden. At dette er likesaa skadelig for de almene interesser som for selskapets, trænger ingen nærmere paavisning. Det offentlige bør formentlig søke at undgaa, at et anlæg, som nødvendiggjør stor tilgang paa arbeidskraft, forceres frem gjennom det kortest mulige tidsrum. Dette vil uvægerlig lede til arbeidsledighet, saasart anlægget er færdig.

Sluttelig vil vi ikke undlate at nævne, at naar vi har seet os nødsaget til at stanse arbeidet i en periode, da der ialfald for øieblikket er overflødig tilgang paa billig arbeidskraft, bør man heri se et bevis paa, at stansningen er os paatvunget av uovervindelige aarsaker.»

Vasdragskommissionen har i skrivelse av 20de august 1914 meddelt, at der i møte den 19de s. md. er vedtat følgende uttalelse:

«Uten at kommissionen vil gaa ind paa at drøfte spørsmålet om de paaberaabte omstændigheter gaar ind under begrepet «vis major» eller ei finder man efter de i

andragendet givne opplysninger at maatte anbefale, at den ansøkte tilladelse meddeles.

Lund fratradte ved denne saks behandling.»

Departementet finder efter de i selskapets skrivelse meddelte opplysninger med vasdragskommissionen at maatte anbefale, at det foreliggende andragende om forlængelse av fristen for anlæggets fuldførelse indvilges.

Man tillater sig saaledes at

indstille:

Den ved kgl. resolution av 9de august 1912 fastsatte frist for fuldførelse av utbygnings- og reguleringsarbeider i Glaamenvasdraget, Nordlands amt, forlænges med 1 aar.

43. Nærbø, Ogne og Varhaug herreder.

(Regulering av Helgeaaen).

Kgl. resl. av 25de september 1914.

Med skrivelse fra amtmanden i Stavanger amt av 2den august 1913 indkom til departementet et andragende fra Nærbø, Varhaug og Ogne herredsstyrer om reguleringstilladelse til utnyttelse av de tre vasdrag Helgeaaen, Fuglestadelven og Ogneelven for anlæg av et fælles kommunalt elektricitetsverk.

Av andragendet hitsættes følgende:

«De tre herreder Nærbø, Varhaug og Ogne har besluttet at gaa sammen om anlæg av et fælles elektricitetsverk ved utnyttelse av de tre vasdrag: Helgeaaen, Fuglestadelven og Ogneelven. De to førstnævnte ligger praktisk talt helt i Ogne, mens Ogneelven strækker sig ind i naboherredet Birkrem.

Vi henviser til den av hr. diplomingeniør Fredrik Jacobsen utarbeidede plan for utbygningen (bilag a).

Det er kommunernes hensigt foreløbig kun at gaa til delvis regulering av Helgeaaen. Men selv ikke den fuldstændige regulering av dette vasdrag vil medføre en større forøkelse av vandkraften end ca. hen-

ved 400 naturhestekræfter. Da kommunerne har erhvervet alle rettigheter i dette vasdrag, og da heller ikke reguleringen vil berøre almene interesser saaledes som nævnt i reguleringslovens § 1 litr. a, b, c eller d, skulde reguleringen saaledes kunne iverksettes uten kgl. tilladelse.

Som det imidlertid av planen vil sees, er det hensigten nu at overføre Helgaaen til Ogneelven, idet man fører vandet fra Holmevandet gjennom kanal, tunnel og rørledning til en paa gaarden Hetlands grund ved Ogneelven liggende kraftstation og derfra videre ut i Ogneelven.

Til denne overføring har man erhvervet sig samtykke fra samtlige de i Helgaasvasdraget interesserte. Man har ogsaa erhvervet de til anlegget fornødne rettigheter av gaarden Hetlands eier, likesom samtykke foreligger til forøkelse av vandføringen i Ogneelven fra dem, som ligger nedenfor kraftstationen. Den eneste rettighetshaver, som ikke har git sit samtykke er fhv. gaardbruker Johan Hiorth, som ingen rettigheter har i Helgaaen, men som paa gaarden Hetland i sin tid har erhvervet denne gaards vandret i Ogneelven og likeledes adgang til veigrund. Hans vandret i Ogneelven vil ikke i mindste maate generes av anlegget. Det lille fiske, han kan drive, og som kun omfatter stang- og kjærfiske vil ikke paavirkes i skadelig retning ved, at Ogneelven tilføres vand fra Helgaaen, tvertom. Med hensyn til veiretten skal opplyses, at hr. Hjorth ikke har nogen eiendom, hvortil veiretten kunde benyttes, med undtagelse av en liten, næsten utskaaren torvmyrteig. Efterat anlægsarbeiderne allerede var paabegyndt, har hr. Hiorth utstukket en vei tvertover det sted, hvor rørledningen til kraftstationen skal lægges. Det har været umulig for kommunerne at komme til nogen ordning med ham, idet han har forlangt et ganske meningsløst vederlag for sine praktisk talt værdiløse rettigheter.

Av hensyn til denne ene rettighetshaver er man nødsagen til at søke om kgl. tilladelse til overføring av vandet fra Helgaavasdraget til Ogneelven.

Som det av planen vil sees, indgaar det ogsaa under denne at overføre Fuglestadelven til Helgaaen. Kommunerne har erhvervet samtykke til denne overføring fra den alt overveiende del av rettighetshaverne i Fuglestadelven. Der gjenstaar kun et litet bruk Aasane av skyld 6 øre under gaarden Matnisdal og et bruk under gaarden Herresvele. Det første bruk i sin helhet hadde kommunerne faat haandgit for kr. 6 000,00, men man lot haandgivelsen utløpe, fordi overføringen ikke var aktuell og man derfor fandt at burde vente. Senere har man ikke kunnet faa haandgivelsen fornyet og efter sigende skal eieren av Aasane nu ha git nævnte hr. Hiorth sine rettigheter i Fuglestadelven paa haand.

Med hensyn til bruket av Herresvele er forholdet det, at kommunerne har hat ogsaa dettes rettigheter i Fuglestadelven paa haand. Og de mener fremdeles at ha dem. Imidlertid hadde eieren oprindeligen den oppfatning, at haandgivelsen var utløpen og haandgav rettighetene til hr. Hiorth. Og nu har der været dissens mellem hr. Hiorth og kommunerne om, hvem rettighetene egentlig er haandgit til. Eieren (Enok Herresvele) har villet ha sin haandgivelse til hr. Hiorth tilbake, uten at det er lykkedes, idet hr. Hiorth har tænkt at skulle kunne skaffe sig en fortjeneste av den. Enok Herresveles rettigheter i Fuglestadelven er av litet omfang. Han har en del utmark, som støter til, men gjør sig ingen bruk av elven.

Overføringen av Helgaaen til Ogneelven indgaar som et nødvendig led i kraftanlegget allerede nu. Overførelsen av Fuglestadelven til Helgaaen er ogsaa nødvendig, naar der skal skrides til videre utnyttelse av vasdraget. Kun samlet paa denne maate vil der av disse i og for sig smaa vasdrag kunne gjøres noget ut. Og som det vil sees, er de rettigheter, hvis indehaver (hr. Hiorth) ikke har samtykket, baade i og for sig av liten eller ingen betydning og i forhold til de interesser, overføringen representerer, absolut forsvindende. Hverken i Helgaaen eller i Fuglestadelven drives der noget fiske av betydning.

I henhold til ovenstaaende tør vi her ved andra om tilladelse til overføring av Helgaaen til Ogneelven og av Fuglestadelven til Helgaaen overensstemmende med de foreliggende planer, og om at tilladelsen maa gives os paa ubegrænset tid.»

Den i andragendet paaberaabte plan for utbygningen m. v. vedlægges.

Amtmanden har i ovennævnte skrivelse av 2den august 1913 bl. a. anført følgende:

«Til det ansøkte reguleringsforetagende vil kongelig tilladelse formentlig utkræves i henhold til lov om vasdragsreguleringer i industrielt øiemed dens § 1, litr. e og f.

Nogen særskilt uttalelse fra herredsstyret i Ogne, hvor vasdragene er beliggende, har jeg ikke anset det nødvendig at erverve, aldenstund herredsstyret i møte 20de mai 1912 enstemmig har besluttet indkjøp av omhandlede rettigheter og anlæg av elektricitetsverk efter vedkommende komites indstilling og aldenstund nærværende ansøking er undertegnet ogsaa av Ogne herredsstyre ved formandskapets ordfører. Derimot er indhentet uttalelse fra naboherredet Bjerkreim, hvor et av vasdragene, Ogneelven, strækker sig ind. Uttalelsen er avgit alene av formandskapet; men da det er utvilsomt, at Bjerkreim ingen grund har til at motsætte sig den ansøkte regulerings-tilladelse, har jeg med ordføreren anset det overflødig at forelægge formandskapets enstemmige uttalelse for herredsstyret for at undgaa forsinkelse.

Fra den i ansøkningen nævnte rettighetshaver, forhenværende gaardbruker Johan Hiorth, foreligger ingen uttalelse. Men dette vil antagelig heller ikke være nødvendig, da det er aapenbart, at hans rettigheter er av ubetydelig værdi, og at den skade eller ulempe, som ved reguleringen vil paaføres ham, er aldeles minimal i sammenligning med fordelene. Dette vil i sin tid bli godtgjort ved skjøn over erstatningen i henhold til reguleringslovens § 15.

Reguleringsforetagendet vil være av overordentlig stor betydning, idet de tre nævnte herreder derved vil skaffe sig den fornødne elektriske energi, som de paa

anden maate neppe vilde kunne opnaa. No-gen skadelig indflydelse for det almene vil den efter min mening ikke ha. Muligens vil det bli paastaat, at fisket i Ogneelven vil bli paavirket. Men dette faar staa sin prøve til avgjørelse ved et eventuelt erstatningsskjøn. Det er efter min mening utvilsomt, at den skade eller ulempe, som reguleringen kan medføre, under alle omstændigheter vil være av forsvindende betydning i sammenligning med fordelene, om ogsaa omkostningerne ved gjennomførelsen tages i betragtning.

Arbeidet er allerede paabegyndt; men efter lovens § 11, nr. 1, bør der formentlig fastsettes en frist for fuldførelsen.

Med hensyn til koncessionsbetingelserne forøvrig finder jeg bare at burde uttale, at der formentlig er fuld føie til hel fritagelse for avgift efter lovens § 12, nr. 6, hvilket saavidt skjønnes, ogsaa er forutsat av Ogne kommune, og til at meddele tilladelse for ubegrænset tid i henhold til § 13, nr. 1.»

Den av amtmanden paaberaabte uttalelse fra Bjerkreims formandskap, der er avgit i møte den 21de juli 1913 er saalydende:

«Fra Bjerkreims herreds side vites intet at indvende mot, at koncession utstedes, som ansøkt.»

I en paa foranledning avgit foreløbig uttalelse av 26de august 1913 bemerkede vasdragsdirektøren bl. a. følgende:

«Den opgjorte plan gaar ut paa en utnyttelse av kraften fra de 3 nævnte vasdrag i en kraftstation som skal ligge ved Ogneelven. Fuglestadvasdraget tænkes for dette øiemed ført over i Helgaaen og denne igjen over til Ogne. Ved reguleringer i en række vand er der paaregnet en samlet regulert vandføring av 2,2 à 2,45 m.³ døgnet og aaret rundt. Med henblik paa sterk variation i driften er det fælles kraftanlæg projektert bygget for 8 m.³ sekund, hvorved der i det ca. 54 meter høie fald skulde faaes i maksimum ca. 4 400 eff. h.k. Utnyttelsen er tænkt at skulle ske trinvis, saaledes at man først regulerer Helgaaen delvis og bygger ut anlægget for 1 100 eff. h.k., herav dog halvdelen i reserve. Det næste trin bestaar i yderligere regulering i Helgaaen, saa man

faar 1100 h.k. Senere kommer saa regulering og overføring av Fuglestadvasdraget med tilsvarende utvidelse av kraftanlægget samt tilsvarende arbeider for Ogneelvns vedkommende. Om hvilke av disse 2 der vil bli tat først, er forøvrig intet oplyst.

For Fuglestadvasdragets vedkommende er i planen anført «at reguleringsmulighetene er underkastet en foreløbig undersøkelse» — og paa grundlag av denne opgit hvor meget de forskjellige vand tænkes hævet og sænket. For Helgaaens vedkommende er tilsvarende høider opgit for 2 vand. Om hvor store reguleringshøider der vil bli i de øvrige vand (Hundsvand, Hellevandene og Risvandene) er saavidt sees intet meddelt. I Ogneelven er reguleringsmulighetene ikke undersøkt «men man har — anføres der i planen — «gaat ut fra, at der kan skaffes en samlet magasinbeholdning av 2—3 «mill. m.³, hvorved vasdragets mindste jevne «døgnkraft vil økes fra 145 til ca. 400 h.k. «paa turbinakselen. — — —»

Ifølge andragendet er det kommunernes hensigt foreløbig kun at gaa til delvis regulering av Helgaaen og overføre vandet til Ogneelven ved gaarden Hetland, hvor kraftstationen blir beliggende. Den videre utnyttelse av de 3 vasdrag, saaledes som planlagt, blir altsaa et fremtidsspørsmål. Kommunerne opplyser at ha sikret sig samtykke fra den alt overveiende del av rettighets-haverne, saaledes at kun en gjenstaar. Der søkes om tilladelse til overføring av Helgaaen til Ogneelven og av Fuglestadelven til Helgaaen overensstemmende med de foreliggende planer, og at tilladelsen maa bli git paa ubegrenset tid.

Det fremgaar av foranstaaende, at der ikke er opgjort nogen plan for regulering av sjøerne i Ogneelven. Heller ikke for det overveiende antal sjøer i Helgaaen. For saavidt det maatte bli fastholdt, at der ønskes tilladelse til den hele foran omtalte reguleringsplan, maa andragendet ledsages av plan og opplysninger, som i lovens § 6 foreskrevet for samtlige de sjøer som tænkes

regulert. Det tør imidlertid være et spørsmål om det vil være praktisk at erhverve saadan tilladelse nu. Blir der betinget frister for arbeidets paabegyndelse og fullførelse, jfr. § 11,1, staar kommunen ikke frit med hensyn til utvidelse av anlegget saaledes som de har tænkt. Jeg skulde derfor anse det mest praktisk, at andragendet forandres til kun at gjælde de sjøer, som nu tænkes regulert — efter det foreliggende Homsevand og Holmevand — med overføring til Ogneelven. De øvrige reguleringer kunde man saa behandle senere naar det blir nødvendig.

Jeg tillater mig at foreslaa, at saken forinden videre foretages sendes tilbake til søkerne til uttalelse om dette spørsmål og for tilveiebringelse av yderligere opplysninger, jfr. reguleringslovens § 6.»

Med departementets skrivelse av 6te september 1913 blev saken tilbakesendt amtmanden i Stavanger amt, idet man bad indhentet søkerens uttalelse i anledning av det av vasdragsdirektøren anførte om begrænsning av andragendet til kun at gjælde de sjøer, som nu tænkes regulert.

Ved sakens fornyede indsendelse bad man derhos denne bilagt med de i reguleringslovens § 6 omhandlede opplysninger, forsaavidt disse ikke allerede maatte foreligge.

Med paategningsskrivelse fra amtmanden i Stavanger amt av 27de oktober 1913 indkom saken paany til departementet bilagt med en skrivelse fra søkerne av 1ste s. md., hvorav hitsættes følgende:

«I anledning av departementets skrivelse av 6te september 1913 meddeles, at man fremdeles antar, at det kunde være ønskelig, at koncession paa det hele anlag kunde bli git med en gang, men da man forstaar departementsskrivelsen slik, at der muligens kunde bli sat en tidsfrist for Fuglestadelvens overføring til Helgaavasdraget, og dette for kommunen og for elektricitetsverket kunde bli uheldig, finder man at burde ta hensyn til departementets uttalelse. I henhold til dette tillater man sig herved at anmode om, at det indsendte andragende

om regulering og overføring av Fuglestad-
elven til Helgaa vasdraget og dette igjen til
Ogneaaen indskrænkes til bare at gjælde re-
gulering av Homse- og Holmevand i Helgaa-
vasdraget og dette vasdrags overføring til
Ogneelven. I den til grund for vort fore-
gaaende andragende liggende plan er fore-
slaat den forandring, at Homsevasdraget op-
dømmes 5 meter, istedetfor som i det fore-
gaaende nævnt 0,60 meter., hvorfor man til-
later sig at andra om tilladelse til denne ut-
videde regulering. Likeledes andrages om
at der gives adgang til at opdømme Holme-
vand 5 meter istedetfor 4 meter. Plan for
den forandring der andrages om og likeledes
over den dyrkede jord, der ved Homsevands
opdømming vil sættes under vand, vedlæg-
ges. Det bemerkes, at Helgaaen ikke er elv,
hvori laksen gaar op, likesom det øvrige
ferskvandsfiske i dette vasdrag er en ren
ubetydelighet. At Ogneelven faar nogen
forøkelse av vandføringen ved Helgaaens
overføring skulde ikke være til skade for
laksefisket i samme.»

De i skrivelsen paaberaabte bilag ved-
lægges.

I skrivelse til departementet av 2den
december 1913 meddelte fru Karen Hiorth
bl. a., at de paagaaende arbeider paa gaar-
den Hetland i Ogne vedrørende heromhand-
lede regulering foraarsakede stor skade paa
rettigheter, som tilhører hende sammesteds.

I anledning av denne besværing uttalte
elektricitetsverkets styre i skrivelse til amt-
manden i Stavanger amt av 10de december
1913 bl. a. følgende:

«Det meddeles, at de rettigheter, der
paastaaes at lide skade ved elektricitetsan-
lægget, omfatter veiret paa gaarden Hetland
samt fiske- og muligens vandret i Ogneelven
paa den strækning, som støter til nævnte eien-
dom. Det er av hensyn til disse rettigheter,
som i Hiorths hjemmelsdokument er værdsat
til kr. 150,00 — et hundrede og femti kroner —
inkl. et litet torvmyrstykke, at kommunerne
er blitt nødt til at søke om koncession for
anlægget, da Hiorth i motsætning til alle
andre rettighetshavere ikke har villet gi sit

samtykke til anlægget paa antagelige betin-
gelses. Da det er Helgaaen (hvis rettig-
heter kommunerne helt disponerer over) og
ikke Ogneelven, som nu skal utbygges,
vil forresten Hiorths rettigheter ikke bli be-
rørt paa anden maate end at vandføringen i
Ogneelven ved overføringen vil bli forøket
med høist 2 m.³, hvilket efter al sandsynlig-
het vil forbedre Hiorths fiske- og vandret-
tighet.

Forøvig henvises til de i det tidligere
indsendte koncessionsandragende avgivne
oplysninger, idet bemerkes, at hr. Hiorths op-
træden likeoverfor anlægget, efter den al-
mindelige opfatning nærmest synes diktert
av trang til at skade og om mulig forpurre
elektricitetsverket. Dette har ikke fundet
at kunne anta Hiorth i sin tjeneste, hvad han
hadde sat som betingelse for at gaa med paa
en mindelig ordning. Efter til en begyndelse
at ha stillet sig velvillig overfor anlægget,
har han efter dette slaat helt om, og, som det
ser ut, paa mange maater søkt at komme
anlægget tillivs. Han har saaledes gjen-
tagne gange indsendt anmeldelse til paa-
talemyndigheten, dels over verkets anlægs-
komite, dels over enkelte medlemmer av
denne, hvilke anmeldelser efter foretat un-
dersøkelse er henlagt.»

Vasdragsdirektøren har i en paa foran-
ledning avgitt fornyet uttalelse av 15de ja-
nuar 1914 anført følgende:

«Andragendet sees nu at være ind-
skrænket til saaledes som foreslaat at om-
fatte regulering av kun Homsevand og
Holmevand i Helgaa vasdraget og dette vas-
drags overføring til Ogneelven. Samtidig er
planen for disse vands regulering forandret
saaledes:

Homsevand opdømmes .. .	5,0 meter
sænkes .. .	4,0 »

Samlet regh. 9,0 meter

Holmevand opdømmes .. .	5,0 meter
sænkes .. .	5,0 »

Samlet regh. 10,0 meter

Ved regulering av disse vand samt Risvandene, Hundsvand, Øvre og Nedre Hellevand, der indgaar i fremtidsplanen, jfr. det oprindelige andragende og min skrivelse av 26de august 1913, var der i Helgaaen paa regnet en vandføring av 0,7 à 0,75 m.³ sek. Der foreligger ikke fra ansøkernes haand nogen beregning over, hvor meget man faar alene ved den nu ansøkte regulering av Homsevand og Holmevand, men jeg skulde anta, at de vil gi en vandføring paa omkring 0,55 m.³, hvilket i det ca. 54 meter høie fald gir en kraftmængde paa ca. 300 h.k. døgnet og aaret rundt. Ved varierende belastning, som det her er tale om, vil der som maksimum faaes adskillig mer. Ved første utbygning er tænkt installert 2 maskiner à 550 h.k., hvorav den ene foreløbig i reserve. Efterhaanden som kraftbehovet melder sig er anlægget projektert utvidet, jfr. det oprindelige andragende. Vandbygningsarbeidene Holmevand—Ogneelven er av den grund planlagt utført for en vandføring paa 8 m.³ motsvarende en største kraftmængde paa ca. 4 400 h.k. Den nødvendige vandføring faaes foruten ved utvidede reguleringer i Helgaavasdraget fra Fuglestadelven, som er tænkt overført, og fra Ogneelven.

Til belysning av den skade, som reguleringen av Homsevand og Holmevand kan antages at ville forvolde er anført, at der ved Homsevands opdæmning vil sættes under vand omkring 3 maal dyrket mark. Videre er opplyst, at det berørte terræng forøvrig kun bestaar av snaufjeld og daarlig beitemark (lyng).

I det oprindelige andragende er anført, at man har erhvervet sig samtykke fra alle de i Helgaavasdraget interesserte til at overføre vandet til Ogneelven. Kun en gaardbruker, som har vandret i Ogneelven, har ikke git sit samtykke. Det opplyses at være hensynet til denne ene rettighetshaver, som gjør, at der maa erhverves kongelig tilladelse.»

Fra fru Karen Hiorth er direkte hertil indkommet en længere forestilling i saken, datert 16de februar 1914, der med bilag vedlægges. Som det vil sees, protesterer fru

Hiorth mot, at der gives tilladelse til den ansøkte overføring av Helgaaen til Ogneelven undtagen paa visse nærmere angivne betingelser.

Saken har været behandlet av vasdragskommissionen i møter den 25de—26de februar 1914, hvor der ifølge skrivelse av 11te mars næstefter blev tilføiet forhandlingsprotokollen bl. a. følgende:

«Vasdragskommissionen skal bemerke, at den skade eller ulempe, som reguleringen efter de foreliggende opplysninger kan antages at ville forvolde, maa ansees at være av mindre betydning i sammenligning med de fordele, som foretagendet vil medføre. Videre maa efter de meddelte opplysninger størrelsen av den rettighet, hvis indehaver ikke har samtykket i at Helgaaen kan overføres til Ogneelven ansees at være av forholdsvis liten betydning. Betingelserne for meddelelse av tilladelse til regulering og overføring saaledes som ansøkt, skulde efter dette være tilstede, jfr. reguleringslovens § 9. Kommissionen tilføier, at saken antagelig maa bli at behandle paa grundlag av reguleringsloven av 4de august 1911 med tillæg av 20de februar 1913, da det dreier sig om overføring av vand.

I henhold til ovenstaaende vil vasdragskommissionen anbefale, at der i medhold av nævnte lov gives Nærbø, Varhaug og Ogneherredsstyret tilladelse til at regulere Homsevand og Holmevand i Helgaaen samt overføre denne til Ogneelven i det væsentlige overensstemmende med den fremlagte plan paa følgende betingelser:

1.

Grivi og Valentinsen foreslaar:

Reguleringstilladelsen, der ikke kan overdrages, meddeles for et tidsrum av 80 aar regnet fra resolutionens datum. Ved reguleringstidens utløp er staten berettiget til at kræve reguleringsanlæggene med tilliggende grund og de av hensyn til reguleringen opførte bygninger og indretninger samt øvrige rettigheter avstaaet til det offentlige uten vederlag. Spørsmålet om hvilke bygninger og indretninger skal ansees opført

av hensyn til reguleringen avgjøres i tvisttilfælde ved skjøn efter lagretteslovens § 23.

Ønsker staten ikke at overta anleggene og der heller ikke opnaaes enighet om ny koncession pligter koncessionshaveren paa egen bekostning og vaagnad at fjerne anlæggene.

Anleggene kan ikke nedlægges uten statsmyndigheternes samtykke.

Vasdragsdirektøren er enig med Valentinsen og Grivi i, at koncessionstiden bør settes til 80 aar. Han er videre enig i, at den av disse foreslaaede redaktion av punkt 1 er heldig, men henleder oppmerksomheten paa, at loven har positive bestemmelser om ordningen ved reguleringstidens utløp. (Reg.lov § 13,4).

Haug og Lund foreslaar, at der meddeles reguleringstilladelse paa ubegrænset tid.

2.

Arbeidet skal paabegyndes inden en frist av 2 aar efter tilladelsens meddelelse og fuldføres inden en yderligere frist av 5 aar.

Ved tidsberegningerne medregnes ikke den tid, som paa grund av overordentlige tildragelser (vis major) har været umulig at utnytte.

3.

Koncessionshaveren tilpligtes, forinden arbeidet paabegyndes, at forelægge vedkommende departement arbeidstegninger for dammene m. v., saaledes at arbeidet ikke kan iverksættes, forinden planerne av vedkommende departement er approbert. Anleggene skal utføres paa en solid maate. Deres utførelse saavel som deres senere vedlikehold og drift undergives offentlig tilsyn. De hermed forbundne utgifter utredes av anlæggenes eiere.

4.

Arbeidet blir saavidt mulig at utføre ved norske funktionærer og arbeidere. Norsk arbeide og norsk materiel anvendes, forsaavidt det kan erholdes like godt, tilstrækkelig hurtig og til en pris, der ikke med mere end 10 — ti — procent overstiger den

pris, hvortil materiel kan erholdes fra utlandet.

Vedkommende departement kan tilstede undtagelse fra disse regler, naar særegne hensyn gjør det paakrævet.

5.

Reguleringsdammene blir at manøvrere efter et av Kongen utfærdiget reglement. Til at forestaa manøvreringen antages norsk statsborger, som gódtages av vedkommende regjeringsdepartement.

Forsaavidt dammene manøvreres i strid med reglementet, kan koncessionshaveren paalægges en tvangsmulkt til statskassen av indtil kr. 1 000,00 for hver gang efter departementets nærmere bestemmelse.

6.

Reguleringsanlæggenes eiere skal efter nærmere bestemmelse av departementet utføre de hydrologiske iagttagelser, som i det offentliges interesse findes paakrævet, og stille det herved indvundne materiale til disposition for det offentlige. De tillatte opdæmningshøider og de tillatte laveste tapningsgrænser skal betegnes ved faste og tydelige vandstandsmerker.

7.

Eierne skal uten vederlag for de av dem utførte anlæg finde sig i enhver yderligere regulering i vedkommende vasdrag, som ikke forringer den tillatte regulerings effekt.

8.

Ved damanleggene skal der tillates truffet de fornødne militære foranstaltninger for sprængning i krigstilfælde, uten at anlæggenes eiere har krav paa godtgjørelse eller erstatning for de herav følgende ulemper eller innskærnkninger med hensyn til anlæggene eller deres benyttelse, likesom anlæggenes eiere uten godtgjørelse maa finde sig i den bruk av anlæggene, som sker i krigsoiemed.

9.

Koncessionshaverne tilpligtes paa forlangende av vedkommende departement at

stille reguleringsanlæggene tilhørende veier og broer til fri avbenyttelse for almenheten.

10.

Departementet kan under særlige omstændigheter meddele vandfalds- eller bruks-eier, som ikke er medeier i reguleringsanlæggene, tilladelse til at benytte det ved reguleringen tilveiebragte driftsvand, mot at han til reguleringsanlæggenes eiere erlægger en aarlig godtgjørelse, som i tvisttilfælde fastsettes av departementet efter indstilling av vasdragskommissionen.

11.

Tilladelsen blir at tinglyse inden de tinglag, hvor reguleringsanlæggene er beliggende.

Til sikkerhet for de forpligtelser, som i henhold til nærværende tilladelse maatte paahvile eiendomme eller bruk i vasdraget, blir derhos at foreta tinglysning til anførsel paa vedkommende eiendommens eller bruks folier i panteregistret.

12.

Koncessionshaverne underkaster sig de bestemmelser, som til kontrol med foranstaaende betingelsers overholdelse maatte bli truffet av vedkommende departement.

Den omhandlede regulering ligger efter det foreliggende helt indenfor de ansøkende kommuners egne grænser. Kraftkilden er liten og utbygningen falder saa dyr, at den formentlig maa siges at ligge paa grænsen av hvad der kan være lønsomt. Videre er at merke, at vandfaldet skal brukes til kommunernes og deres indvaaneres forsyning med kraft til lys m. v. Kommissionen finder under disse omstændigheter at burde anbefale, at der ikke paalægges avgift i nærværende tilfælde hverken til kommuner eller staten, jfr. reguleringslovens § 12,6.

I anledning av den fra Karen Hiorth indkomne forestilling, datert 16de februar d. a., mot, at der gives Nærbø, Varhaug og Ogne herreder tilladelse til at overføre Helgaaen undtagen paa nærmere angivne vil-

kaar, skal kommissionen bemerke, at de i forestillingen berørte spørsmål formentlig henhører under domstolens avgjørelse. Det er en selvsagt ting, at enhver skade som foretagendet vil medføre blir at erstatte efter skjøn, jfr. reguleringslovens § 15.»

Departementet skal bemerke, at da det her handles om overføring av vand fra et vasdrag til et andet, antages saken at falde ind under og at maatte behandles efter reguleringsloven av 4de august 1911 (jfr. lov av 20de februar 1913).

Ifølge andragendet foreligger der for overføring av Helgaaen til Ogneelven samtykke fra alle, hvis rettigheter berøres av vandføringens formindskelse i Helgaaen, jfr. reguleringslovens § 9, p. 2.

Den skade overføringen efter fru Karen Hiorths paastand vil medføre for hendes servitutrettigheter over gaarden Hetland og Ogneelven knytter sig — efter det oplyste — til den ved overføringen bevirkede forøkelse av vandføringen i Ogneelven og til anlægsarbeidene paa selve gaarden Hetlands grund.

Denne skade maa efter hvad der er oplyst imidlertid ansees at være forholdsvis ubetydelig og av den art, at erstatning for samme i tilfælde vil kunne fastsettes gjennom ekspropriationstaksterne.

Departementet maa efter de foreliggende opplysninger og erklæringer derhos anta, at den med foretagendet forøvrig forbundne skade eller ulempe vil bli av mindre betydning i sammenligning med de fordele, som foretagendet vil medføre (jfr. reguleringslovens § 9, p. 1). Likeledes maa efter det anførte betingelserne efter reguleringslovens § 9, p. 2, antages at foreligge.

Man vil derfor anbefale at andragendet indvilges.

For den ansøkte tilladelse vil man anbefale opstillet følgende betingelser, der er vedtat av Ogne, Varhaug og Nærbø herredsstyrer i møter henholdsvis 12te, 17de og 20de juni 1914:

1.

Koncessionshaveren tilpligtes, forinden arbeidet paabegyndes, at forelægge ved-

kommende departement arbeidstegninger for dammene m. v., saaledes at arbeidet ikke kan iverksættes, forinden planerne av vedkommende departement er approbert. Anlæggene skal utføres paa en solid maate. Deres utførelse saavel som deres senere vedlikehold og drift undergives offentlig tilsyn. De hermed forbundne utgifter utredes av anlæggenes eiere.

2.

Arbeidet blir saavidt mulig at utføre ved norske funktionærer og arbeidere. Norsk arbeide og norsk materiel anvendes, forsaavidt det kan erholdes like godt, tilstrækkelig hurtig og til en pris, der ikke med mere end 10 — ti — procent overstiger den pris, hvortil materiel kan erholdes fra utlandet.

Vedkommende departement kan tilstede undtagelse fra disse regler, naar særegne hensyn gjør det paakrævet.

3.

Reguleringsdammene blir at manøvrere efter et av Kongen utfærdiget reglement. Til at forestaa manøvreringen antages norsk statsborger, som godtages av vedkommende regjeringsdepartement. Ekspropriationsforretning kan ikke paabegyndes, forinden manøvreringsreglement er fastsat.

Forsaavidt dammene manøvreres i strid med reglementet, kan koncessionshaveren paalægges en tvangsmulkt til statskassen av indtil kr. 1 000,00 for hver gang efter departementets nærmere bestemmelse.

4.

Reguleringsanlæggenes eiere skal efter nærmere bestemmelse av departementet utføre de hydrologiske iagttagelser, som i det offentliges interesse findes paakrævet, og stille det herved indvundne materiale til disposition for det offentlige. De tillatte opdæmningshøider og de tillatte laveste tappingsgrænser skal betegnes ved faste og tydelige vandstandsmerker.

5.

Eierne skal uten vederlag for de av dem utførte anlæg finde sig i enhver yder-

ligere regulering i vedkommende vasdrag, som ikke forringer den tillatte regulerings effekt.

6.

Koncessionshaverne tilpligtes paa forlangende av vedkommende departement at stille reguleringsanlæggene tilhørende veier og broer til fri avbenyttelse for almenheten. Tvist avgjøres av departementet.

7.

Departementet kan under særlige omstændigheter meddele vandfalds- eller bruks-eier, som ikke er medeier i reguleringsanlæggene, tilladelse til at benytte det ved reguleringen tilveiebragte driftsvand, mot at han til reguleringsanlæggenes eiere erlægger en aarlig godtgjørelse, som i tvisttilfælde fastsettes av departementet efter indstilling av vasdragskommissionen.

8.

Tilladelsen blir at tinglyse inden de tinglag, hvor reguleringsanlæggene er beliggende.

Til sikkerhet for de forpligtelser, som i henhold til nærværende tilladelse maatte paahvile eiendomme eller bruk i vasdraget, blir derhos at foreta tinglysning til anførsel paa vedkommende eiendommers eller bruks folier i panteregistret.

9.

Koncessionshaverne underkaster sig de bestemmelser, som til kontrol med foranstaaende betingelsers overholdelse maatte bli truffet av vedkommende departement.

Da ansøkerne er norske kommuner og foretagendøet ikke kan ansees at ville medføre skade eller ulempe for almene eller offentlige interesser har man, som det vil sees, ikke fundet at burde foreslaa nogen tidsbegrensning for tilladelsen, kfr. reguleringslovens § 13, 1 p.

I betragtning av den forholdsvis ringe kraftindvinding ved dette lille kommunale anlæg har man heller ikke fundet grund til at foreslaa avgifter til stat eller kommuner av den indvundne kraft, kfr. reguleringslovens § 12, p. 6.

Behørig bekjendtgjørelse av foretagedet overensstemmende med reguleringslovens § 7,1 har fundet sted. (Norsk kundgjørelsestidende for 30te og 31te januar 1914).

I henhold til det anførte tillater man sig at

indstille:

Det tillates Nærbø, Varhaug og Ogne kommuner i medhold av lov av 4de august 1911 om vassdragsreguleringer i industrielt øiemed, kfr. lov av 20de februar 1913, at regulere og overføre Helgaaen til Ogneelven i det væsentlige overensstemmende med den fremlagte plan og paa de i Arbeidsdepartementets foredrag av 25de september 1914 anførte betingelser.

44. Randsfjord Træmasse- og Papirfabrik m. fl. bruk.

(Forlængelse av byggefrister). Jfr. foran nr. 19.

Kgl. resl. av 25de september 1914.

Ved kgl. resl. av 4de oktober 1912 er det tillatt A/S Randsfjord Træmasse- og Papirfabrik m. fl. at foreta en regulering av Randsfjorden bl. a. paa betingelse av, at arbeidet paabegyndes inden 2 aar efter resolutionens datum og fuldføres inden 5 aar derefter. Avtryk av reguleringsbetingelserne vedlægges.

Med skrivelse fra amtmanden i Kristians amt av 6te august 1914 har departementet mottat følgende andragende fra reguleringskomiteen om et aars utsættelse med arbeidets paabegyndelse:

«Ved kongelig resolution av 4de oktober 1912 er det bestemt:

«1. At det i henhold til lov om vassdragsreguleringer i industrielt øiemed av 4de august 1911 tillates A/S Randsfjord Træmasse- og Papirfabrik m. fl. overensstemmende med fremlagte planer, alternativ 1, 2 eller 3, at foreta en regu-

lering av Randsfjorden paa de i vedlagte utkast opstillede betingelser.

2. At skjøn, der maatte foranlediges ved nævnte tilladelse, avgives av mænd opnævnt av Kongen.»

I henhold til denne tilladelse paabegyndtes ekspropriationsforretningerne rundt Randsfjord og fra fjorden til Hønefoss paa begge sider av Randselven den 21de april 1913. Forretningerne kunde ikke fremmes før, fordi vandstanden høsten 1912 var for høi, over regulert høide efter alt. 3. Saa snart det blev bart, begyndte taksterne, som oplyst 21de april 1913. Man fik anledning til at holde paa i ca. 10 dage, da vaarflommen stansede ekspropriationerne. Men allerede den 14de juli blev de fortsat og kunde drives uavbrutt til 22de august. Da var alle undertakster avhjemlet med undtagelse av undertaksten paa Hadelands Glasverk, der først avhjemledes den 22de april d. a.

Overtaksterne begyndte høsten 1913 og fortsattes saa længe det var bart. Man fik da holdt overtakster i Søndre Land og Nordre Land samt i Jevnaker. Da flommen kom meget hurtig ivaar, kunde de ikke fortsættes før 13de juli. De sluttet den første august sidstl. og var da alle overtaksterne færdige, overtaksten paa Hadelands Glasverk dog undtat. Den er under behandling.

Det var hensigten nu at sammenkalde de interesserte bruk til et fællesmøte og derunder fremkomme med oversigt over erstatningsansvarets størrelse, omkostningerne ved den eventuelle dambygning, det videre bearbejdede hydrologiske materiale o. s. v. og æske avgjørelse, hvorvidt reguleringen skal fremmes eller ikke og i tilfælde efter hvilket alternativ.

Til trods for at taksten paa Hadelands Glasverk, som oplyst, er uavgjort (undertakst for alt. 1 ca. kr. 44 000,00), vilde man dog søke at faa brukenes bestemmelse, fordi det i betingelserne, hvorav et avtryk vedlægges, i post 6 staar, at arbeidet skal paabegyndes inden en frist av to aar efter tilladelsens meddelelse og fuldføres inden en yderligere frist av 5 aar.

Reguleringskomiteen mener imidlertid,

at saaledes som penge- og arbeidsforholdene nu stiller sig for brukene, er det ikke tale om for disse at kunne træffe nogen definitiv bestemmelse i saken eller igangssette dambygnings- og mudringsarbeider. Forholdene er altfor usikre og vanskelige til, at man under de forhaandenværende omstændigheter tør engagere sig overfor et foretagende, som kræver saa store kontante utlæg og saa megen arbeidskraft, som det her er spørsmal om. Det antages unødvendig at gi en nærmere fremstilling herav.

Efter reguleringskomiteens anmodning tillater jeg mig som komiteens sekretær og sakfører i henhold til reguleringslovens § 11, nr. 1, at andra om, at fristen med arbeidets paabegyndelse tillates forlænget med et aar. Mindre end et aar er for kort, da arbeidet ikke kan foregaa uten paa vintertid, efter høstflommen.»

Reguleringskomiteen har med senere skrivelse av 30te august 1914 indsendt en erklæring fra de i anledning av overtaksterne vedkommende reguleringen opnævnte skjønsmænd.

Denne erklæring er saalydende:

«Reguleringskomiteen for Randsfjord har oplyst undertegnede skjønsmænd ved overtaksterne i anledning av reguleringen, at den har søkt om tilladelse til at utsætte arbeidets paabegyndelse et aar paa grund av de ved krisen indtraadte forhold.

Komiteen har anmodet os, som har befaret fjorden, at avgi uttalelse om, hvorvidt en utsættelse med avgjørelsen av spørsmålet om regulerings fremme vil volde tap eller ulempe for vedkommende grundeiere og rettighetshavere.

I henhold hertil oplyses, at de regulerte vandstande i forhold til de naturlige vandstande stiller sig saaledes, at en utsættelse av et aar med avgjørelsen ikke vil hitføre ulemper for dem, som berøres av reguleringen.

Nogen forandring av værdiforholdene i løpet av et aar antages ikke at kunne indtræde.»

Amtmanden i Kristians amt

har ved sakens indsendelse anbefalt andragendet indvilget.

Vasdragskommissionen har i skrivelse av 20de august 1914 meddelt, at der ved sakens behandling i kommissionens møte den 18de s. md. blev tilført protokollen følgende:

«Kommissionens flertal, bestaaende av vasdragsdirektøren, Grevi og Valentinsen, skal bemerke, at en utsættelse 1 aar med at paabegynde det omhandlede arbeide er av en saadan betydning for de til reguleringsbassænget støtende distrikter, at de finder, at andragendet ikke bør realitetsbehandles før de til Randsfjord grænsende herreder har hat anledning til at uttale sig. Der henvises til kommissionens uttalelse i november f. a. om revision av reguleringsloven, dens § 15.

Haug og Lund finder, at det vilde være en stor urimelighet at avslaa den ansøkte utsættelse, og at dette er saa klart, at der ikke er grund til forut for avgjørelsen at indhente nogen uttalelse fra interesserte.»

En fra reguleringskomiteen mottat skrivelse, datert 27de august 1914, tillikemed en opgave over ekspropriationstaksterne tillater man sig at vedlægge.

Under 28de august 1914 tilskrev departementet amtmændene i Kristians og Buskerud amter, idet man bad andragendet forelagt de til Randsfjord grænsende herreder samt Modum og Norderhov herreder paa den maate amtmændene maatte finde hensigtsmessig.

Med skrivelse fra amtmanden i Kristians amt av 7de september 1914 har man deretter mottat utskrift av forhandlingerne i et den 5te s. md. med repræsentanter for vedkommende herreder avholdt møte. Av utskriften hitsættes følgende:

«Ordførerne for Jevnaker, Gran og Brandbu uttalte sig for at andragendet av de i samme anførte grunde maatte bli indvilget.

Ordførerne for Søndre og Nordre Land samt formanden, Karl Petersen for Fluberg, vil ha uttalt følgende: «Vi er fremdeles av den opfatning, at regulering av Randsfjord neppe er berettiget, da den ulempe og skade,

som forvoldes, menes at bli likesaa stor som den indvundne fordel. Denne vor opfatning er blevet bestyrket ved resultatet at de avholdte takstforretninger, som antages i mange tilfælde at være meningsløst lave, ja i mange tilfælder er ingen erstatning git for ulemper, som vil forvolde direkte utgifter. For mange grundeiere vil ogsaa en utsættelse være til betydelig ulempe, da endel nødvendige arbeider paa jord og hus er utsat i paavente av regulering. Vi vil derfor anbefale, at den ansøkte utsættelse ikke indvilges.»

En i møtet fremlagt skrivelse, datert 3dje september 1914, fra ordføreren og viceordføreren i Fluberg vedlægges.

Amtmanden bemerket ved sakens indsendelse, at han fastholdt sin tidligere anbefaling av, at andragendet indvilges.

Med skrivelse av 9de september 1914 har amtmanden i Buskerud indsendt uttalelser fra Norderhov formandskap og Modum herredsstyre, begge av 8de s. md.

Norderhov formandskap har enstemmig uttalt, at det under de forhaandenværende omstændigheter og efter det i andragendet oplyste finder at maatte anbefale, at den ansøkte forlængelse av fristen for paa-begyndelse av dambyggningsarbeidet indvilges.

Modum herredsstyre har enstemmig uttalt, at det intet har at indvende mot andragendets indvilgelse.

I anledning av andragendet har Søndre Lands grundeierkomite i møte den 14de september 1914 vedtat en uttalelse, der vedlægges i avskrift, og hvori med nærmere begrundelse fraraades, at den ansøkte forlængelse indvilges.

I skrivelse til departementet av 19de september 1914 har komiteen for Randsfjords regulering uttalt følgende:

«Det er vor forutsætning, at den ansøkte utsættelse med byggearbeidets igangsættelse ikke medfører nogensomhelst virkning med hensyn til utbetalingen av de grundeierne tilkommende erstatninger eller disses forfaldstid og at vort forhold til grundeierne i enhver henseende forblir helt upaavirket av

den eventuelle tilladelse, — forsaavidt reguleringen blir besluttet fremmet.»

Det tilføies, at selve anlægsarbeidet ikke har foranlediget tilkjendelse av nogen erstatning.»

Departementet finder efter det av reguleringskomiteen anførte og efter de foreliggende uttalelser at maatte anbefale, at den ansøkte utsættelse med arbeidets igangsættelse indvilges, dog saaledes, at fristen for arbeidets fullførelse ikke derved utskytes.

I tilslutning til det av reguleringskomiteen uttalte gaar departementet ut fra, at brukseiernes forhold til de skadelidende grundeiere er upaavirket av utsættelsen. Hermed vil man gjøre ansøkerne bekjent i forbindelse med resolutionens meddelelse.

Man tillater sig saaledes at

indstille:

Fristen for paa-begyndelse av den ved kgl. resl. av 4de oktober 1912 tillatte regulering av Randsfjord forlænges med 1 aar paa betingelse av, at fristen for arbeidets fullførelse ikke derved utskytes utover 4de oktober 1919.

45. Statsregulering av Tunhøvdffjord, Numedalslaagen.

Kgl. resl. av 3dje oktober 1914.

Stortinget har under 19de juli 1913 besluttet regulering av Numedalslaagen for statens regning i henhold til reguleringslovens § 20 og har hertil bevilget kr. 600 000,00 for terminen 1913/1914. Reguleringen skal efter den Stortinget forelagte plan foregaa ved opdæmning av Tunhøvdffjorden til kote 728. Dog skal arbeidene utføres saaledes, at reguleringshøiden ved umiddelbar forhøielse av dammen kan forøkes til kote 736.

Ved Stortingets beslutning av 25de juni 1914 er der vedtat nyt overslag for anlegget, stort kr. 2 840 000,00, der er fattet beslutning om at alle grunderhvervelser skal

ske med den høieste opplænningshøide for øie, hvorhos der for terminen 1914/1915 yderligere er bevilget kr. 600 000,00 til anlægget. Samtidig har Stortinget meddelt samtykke til, at der fastsættes reguleringsbestemmelser overensstemmende med et Stortinget forelagt utkast med enkelte av vedkommende stortingskomite nævnte ændringer.

Angaaende de fattede beslutninger tillater man sig at henvise til st. prp. nr. 149, 1913; indst. S. LV for s. a. og st. forh. for s. a., side 2453—55 samt st. prp. nr. 117 for 1914, side 34 ff., indst. S. L for s. a., side 7—9 og 10—13 samt st. forh. for s. a., side 2328—35.

Arbeidets iverksættelse er ifølge begge stortingsbeslutninger avhængig av, at de av Stortinget vedtagne reguleringsbestemmelser akcepteres av de interesserte bruk. Herom har der været forhandlet med Numedalslaagens Brukseierforening, der i skrivelse av 22de august 1914 har meddelt saadan vedtagelse.

Om optagelse av fuld arbeidskraft ved anlægget er der under hensyn til de foreliggende forhold endnu ikke truffet bestemmelse.

Man har imidlertid i skrivelse av 3dje september 1914 bemyndiget vasdragsdirektøren til at paabegynde enkelte av vasdragsdirektøren foreslaaede forberedende arbeider til ordning av beboelses- og transportforholdene samt mulige andre arbeider som det maatte vise sig nødvendig straks at iverksætte.

Man skal tilføie, at Numedalslaagens Brukseierforening i skrivelse av 28de september 1914 indtrængende har henstillet, at reguleringsarbeidet fremmes saa hurtig som mulig av hensyn til, at en række kommuners kraftforsyning er avhængig av reguleringen.

I skrivelse av 21de september 1914 har vasdragsdirektøren meddelt, at det til de nævnte anlægsforberedelser vil være nødvendig at disponere grund, der alene kan erhverves ved ekspropriation. Direktøren anfører følgende:

«Man tillater sig at oversende avskrift

av skrivelse fra avdelingsingenør Baalsrud av 19de september d. a. Som det herav vil sees, har det ikke lykkedes at opnaa overenskomst om avstaaelse av de arealer, der er nødvendige for de nu iverksatte arbeider for reguleringsanlægget.

Det offentlige er i henhold til bestemmelser i skjøterne paa de forskjellige fosseparceller berettiget til at ta den nødvendige grund efter takst. Dette er dog ikke tilfældet, forsaavidt angaar damstedet paa høire side, der tilhører Ole H. Loftsgaarden, samt enkelte andre, mindre parceller ved Øigarsøset.

Forsaavidt man ikke kan disponere over disse arealer ihøst, vil dette lægge saadanne hindringer iveien, at det vil være umulig at gjennomføre en hensigtsmæssig arbeidsdrift paa damstedet. Jeg tillater mig derfor at henstille, at den til avholdelse av skjøn fornødne ekspropriationstilladelse meddeles, saaledes at skjøn snarest mulig kan tilstevnes. Man henleder opmerksomheten paa, at man allerede om en maaned tid maa være forberedt paa, at marken paa stedet er snedækket.

De arealer, som vil utkræves, utgjør ca. 220 maal væsentlig daarlig utmark.»

Det i vasdragsdirektørens skrivelse paa beraabte bilag tillater man sig at vedlægge.

De omhandlede grunderhvervelser oplyses, som det sees, at være av forholdsvis mindre omfang. Departementet finder med vasdragsdirektøren, at de nødvendige ekspropriationsforretninger bør avholdes snarest mulig.

I anledning av den forestaaende ekspropriation vil det være nødvendig, at de forutsatte reguleringsbestemmelser fastsættes og at der træffes bestemmelse om reguleringens fremme som statsregulering overensstemmende med Stortingets beslutninger herom. Departementet vil derfor anbefale, at bestemmelse herom avgives.

Man har intet at bemerke ved de av Stortinget vedtagne ændringer i de i st. prp. nr. 117, 1914, foreslaaede reguleringsbestemmelser, hvilke som nævnt er vedtat av brukseierforeningen. Man tillater sig at vedlægge

et utkast til disse overensstemmende med Stortingets beslutning.

Departementet antar at de skjøn og takster, som reguleringen vil foranledige, bør avholdes av mænd opnævnt av Kongen. Underskjøn antages at burde bestaa av 4 mænd med to varamænd.

Amtmanden i Buskeruds amt har paa foranledning i skrivelse av 26de september 1914 foreslaaet følgende herrer opnævnt:

1. Amtsingeniør Bugge, Drammen.
2. Gaardbruker Lars Braatalien, Torpe, Hallingdal.
3. Gaardbruker Torgeir Holtsmark, Lier.
4. Amtsagronom og ingeniør Monrad, Drammen.

Som varamænd foreslaar amtmanden:

1. Ingeniør Otto Grundt Røsholm, Norderhov.
2. Gaardbruker O. M. Helgesen, Norderhov.

Departementet har intet væsentlig at bemerke ved dette forslag; dog antar man at amtsingeniør Bugge som statsfunktionær bør erstattes av stadsingeniør Grøndahl, Trondhjem.

Man tillater sig saaledes at

indstille:

1. Der fastsættes reguleringsbestemmelser for den av Stortinget besluttede statsregulering av Numedalslaagen overensstemmende med vedlagte utkast.
2. Til de skjøn og takster, som reguleringen maatte foranledige, opnævnes følgende skjønsmænd:
 1. Stadsingeniør Grøndahl, Trondhjem.
 2. Amtsagronom Monrad, Drammen.
 3. Gaardbruker Lars Braatalien, Torpe, Hallingdal.
 4. Gaardbruker Torgeir Holtsmark, Lier,
 og varamænd: for nr. 1 og 2: Ingeniør Otto Grundt Røsholm, Norderhov, for nr. 3 og 4: Gaardbruker O. M. Helgesen, Norderhov.

Reguleringsbestemmelser

for statsregulering av Numedalslaagen.

I.

1. Reguleringen bestemmes for et tidsrum av 80 aar, regnet fra den om anlæggets iverksættelse avgivne resolutions datum. Ved reguleringstidens utløp kan det offentlige nedlægge reguleringsanlægget og gjenoprette den tidligere bestaaende tilstand, dersom det findes paakrævet av almene hensyn. Hvis anlæget ikke besluttet nedlagt, blir ny reguleringsbestemmelse at træffe for det tidsrum og iøvrig paa de vilkaar, som den da gjældende lovgivning opstiller.

2. For den forøkelse av vandkraften, som ved reguleringen tilflyter eiere av vandfald eller bruk i vasdraget, skal disse erlægge følgende aarlige avgifter:

I henhold til lov av 4de august 1911, § 12 a, til de kommuner, hvis interesser paa- virkes av reguleringsanlægget, kr. 0,10 i de første 10 aar og derefter kr. 0,30 pr. naturhestekraft, naar og efter hvert som den forøkede vandkraft tages i bruk.

I henhold til samme lovs § 12 b til staten paa samme maate kr. 0,10 pr. naturhestekraft i de første 10 aar og derefter kr. 0,40 pr. naturhestekraft.

Økningen beregnes med utgangspunkt i lavvandføringen, som ansættes til 5 m.³ pr. sek. i Norefossene og 12 m.³ pr. sek. ved Labro.

3. For den i punkt 2 omhandlede forøkelse av vandkraften skal vandfaldseierne i henhold til forannævnte lovs § 16 erlægge en godtgjørelse en gang for alle til staten av kr. 1,00 for hver ved reguleringen indvunden naturhestekraft. Godtgjørelsen forfalder efterhvert som reguleringsanleggene tages i bruk av vedkommende vandfald.

4. Av den for hvert vandfald eller bruk indvundne økede kraft (beregnet som angit i punkt 2) utover 1000 naturhestekræfter skal, efterhvert som utbygning sker, paa forlangende avgives 5 pct. til de kommuner, hvor kraftanleggene er beliggende, eller andre interesserte kommuner efter nærmere

bestemmelse av vedkommende departement. Anlægget har ret til at fordrø et varsel av mindst 2 aar for hver gang kraften uttages. Kraften skal leveres efter en maksimalpris beregnet paa at dække produktionsomkostningerne med et tillæg av 20 pct. Størrelsen av produktionsomkostningerne, hvori medregnes 6 pct. forrentning av anlægskapitalen, fastsættes ved overenskomst mellem vedkommende departement og vandfaldseieren eller i mangel herav ved lovlig skjøn. Denne fastsettelse kan saavel av departementet som av eieren forlanges revidert hvert 5te aar. Kraften avgives i den form, hvori den produceres. Elektrisk kraft uttages i kraftstationen eller fra fjernledningen.

Det forbeholdes likeledes staten ret til paa samme vilkaar at utta andre 5 pct. av den økede kraft over 1000 naturhestekræfter.

5. De fornødne nærmere bestemmelser med hensyn til beregningen av avgifterne efter punkt 2 og godtgjørelsen efter punkt 3, erlæggelsen herav og kontrol med vandforbruket samt angaaende avgivelse av kraft, blir med bindende virkning for hvert enkelt tilfælde at træffe av vedkommende regjeringsdepartement.

6. I tilfælde av, at departementet finder det paakrævet, pligter anlægget at stille til raadighet for det offentlige sundhøttsvesen uten godtgjørelse et for øiemedet tjenlig isolationslokale med fornødent utstyr, beregnet paa et saa stort antal patienter, som departementet bestemmer.

Saafernt særskilt politiopsyn i anledning av arbeidets utførelse av amtmanden findes nødvendig, pligter anlægget endvidere at utrede utgifterne herved.

7. Reguleringsdammen blir at manøvrere efter reglement utfærdiget av Kongen. Damvogter ansættes av vedkommende regjeringsdepartement.

Ved manøvreringen blir at iagttø, at vandføringen i Norefossene blir saa jevn som mulig og de hittidige flomvandføringer saavidt mulig ikke forøkes.

8. Vasdragets vandfalds- og brukseiere

tilpligtes paa forlangende av vedkommende departement at utføre de hydrologiske iagttagelser ved sine vandfald, som i det offentlige interesse findes paakrævet og at stille det herved indvundne materiale til disposition for det offentlige.

Den i Tunhøvd tillatte opdæmningshøide og den tillatte laveste tapningsgrøense skal betegnes ved et fast og tydelig vandstandsmerke.

9. Vasdragets vandfalds- og brukseiere skal finde sig i enhver yderligere regulering i vasdraget, som ikke forringer den tillatte regulerings effekt, og vederlagsfrit avgi fornødent driftsvand til mulige senere kanal-anlæg for statens regning.

10. Ved damanlægget skal der kunne træffes de fornødne militære foranstaltninger for sprængning i krigstilfælde, uten at vasdragets vandfaldseiere har krav paa godtgjørelse eller erstatning for de herav følgende ulemper eller indskrænkninger med hensyn til anlægget eller dets benyttelse, likesom vandfaldseierne uten godtgjørelse maa finde sig i den bruk av anlægget, som sker i krigsøiemed.

11. Der skal træffes saadanne anordninger ved anlægget og i tilfælde i vasdraget nedenfor dette samt avgives vand i saadan utstrækning, at den almindelige fløtning besværes saa litet som mulig ved reguleringen. Spørsmålet om, hvilke forføininger der i henhold hertil blir at træffe, avgjøres i tvisttilfælde ved skjøn. Omkostningerne ved underskjønnet bæres av reguleringsanlægget. Hvilken av parterne, der har at bære omkostningerne ved overskjøn, avgjøres av skjønnsretten.

Skade eller ulempe for fløtningen, der ikke paa denne maate avhjælpes, blir at erstatte de fløtningsberettigede overensstemmende med reguleringslovens § 15.

12. Arbeidsdepartementet er berettiget til for reguleringsens regning at la oprette og drive en fiskeutklækningsanstalt ved Tunhøvd fjorden.

13. Nærværende bestemmelser blir at tinglæse inden de tinglag, hvor reguleringsanlægget er beliggende.

Til sikkerhet for de forpligtelser, som i henhold til nærværende bestemmelser maatte paahvile eiendomme eller bruk i vasdraget, blir derhos at foreta tinglysning til anførsel paa vedkommende eiendommers folier i panteregistret.

14. Vasdragets vandfalds- og brukseiere underkastes de bestemmelser, som til kontrol med foranstaaende bestemmelsers overholdelse maatte bli truffet av vedkommende departement.

II.

For benyttelsen av den ved reguleringen indvundne kraftforøkelse, beregnet paa den i I punkt 2 angivne maate, erlægges av vedkommende vandfaldseiere en aarlig godtgjørelse, der for hvert aar fastsettes av vedkommende departement efter følgende regler:

Som grundlag benyttes foreløbig omkostningerne ved en permanent betondam, konstruert for 10 m. opdæmning med sänkings- og tappeanlæg anordnet for fuldstændig regulering (for dam i Brofos beregnet til kr. 2 020 000,00). Disse omkostninger fastsettes av departementet efter de ved det utførte anlæg indvundne erfaringer. Fra den tid, da Nore kraftanlæg tar den regulerte vandføring i bruk, blir samtlige til reguleringsanlægget medgaaede omkostninger at lægge til grund for beregningen. De saaledes beregnede anlægsomkostninger blir at forrente og amortisere ved en 5 pct.s annuitet i saa mange aar, som gjenstaar av reguleringstiden, naar anlægget tages i bruk. Hertil lægges de aarlige utgifter til drift og vedlikehold, herunder skatter.

Den samlede godtgjørelse for aaret fordeles mellem de vandfaldseiere, der har tat det forøkede driftsvand i bruk. Fordelingen sker i mangel av overenskomst overensstemmende med reguleringslovens § 10, punkt 4.

Indtil Nore kraftanlæg tar den regulerte vandføring i bruk, skal, foruten de anlægget paahvilende skatter, alene et beløp av kr. 77 100,00 aarlig av den beregnede godtgjørelse erlægges kontant. Forsaavidt noget nu ubebygget fald i denne periode blir ut-

bygget, skal kontantbeløpet forholdsvis forhøies saaledes, at de ældre bruks kontantkontingent blir uforandret. Det beløp, hvormed reguleringsgodtgjørelsen overstiger kontantkontingenten, debiteres ved hvert reguleringsaars utgang vedkommende vandfaldseiere som laan mot 5 pct. aarlig rente. Amortisationen av disse laan med paaløpne renter begynder, naar Nore kraftanlæg tar den regulerte vandføring i bruk. I dette øie med fortsætter vedkommende bruk at betale den samme kontantkontingent som før, indtil laanene med renter er indfriet. Avdragningen av ovenstaaende laan skal dog under enhver omstændighet være tilendebragt inden 40 aar, efterat reguleringsanlægget er færdig.

De nærmere bestemmelser om godtgjørelsens erlæggelse fastsettes av departementet.

Den vandfaldseier eller bruker, der ikke erlægger skyldig reguleringsgodtgjørelse i rette tid, er uberettiget til at benytte den regulerte vandføring. Departementet kan kræve sikkerhet stillet for godtgjørelsens erlæggelse.

46. Gloppens kommune.

(Tilladelse til benyttelse av den Gloppens Elektricitetsverk meddelte tilladelse). Jfr. foran nr. 28.

Kgl. resol. av 17de oktober 1914.

Ved Den Norske Regjerings resol. av 12te november 1913 blev det tillatt Gloppens Elektricitetsverk at regulere Breimsvand overensstemmende med fremlagt plan og paa endel nærmere betingelser, hvorav avtryk vedlægges.

Gloppens Elektricitetsverk har senere solgt sine vandrettigheter til Gloppens kommune. I skrivelse av 3dje juni 1914 har kommunens saksfører derfor andraget om at den meddelte reguleringstilladelse maa bli overført paa kommunen. Andragendet er saalydende:

«For Gloppens kommune tillater jeg

mig at ansøke om, at den Gloppens Elektricitetsverk i 1913 meddelte tilladelse til at regulere Breimsvand m. v. maa overføres til Gloppens kommune.

Jeg tillater mig at fremlægge: Skjøte fra Børre Giertsen til Gloppens kommune paa Gloppen-(Breims-)vasdraget, datert 13de mars 1914.

I henhold til dette skjøte eier nu Gloppens kommune de rettigheter i Gloppen-(Breims-)vasdraget, som eiedes av Gloppens Elektricitetsverk, dengang tilladelsen til Breimsvandets regulering meddeltes.

Kommunen andrar om, at tilladelsen til regulering av Breimsvand m. v. maa overføres til den, saaledes, som den blev meddelt Gloppens Elektricitetsverk.

Kommunen har erhvervet disse rettigheter dels for at sikre sig kraft til lys, varme, gaardsbruk, haandverk eller smaaindustri, dels for at faa adgang til selv at bestemme, til hvilke industrielle foretagender kraften forøvrig skal anvendes.

Da der med det andragende, Gloppens Elektricitetsverk i sin tid indsendte om reguleringstilladelse, fulgte de i lov av 4de august 1911 § 6 nævnte bilage, og kommunen henholder sig til disse, vil det formentlig være unødvendig at ledsage dette andragende med de samme bilage.»

Det i andragendet paaberaabte skjøte tillater man sig at vedlægge.

Saken har været forelagt for Vasdragskommissionen som i skrivelse av 20de august 1914 har uttalt at den efter de i andragendet givne oplysninger intet finder at indvende mot, at den Gloppens Elektricitetsverk meddelte reguleringstilladelse overdrages til Gloppens kommune. Kommissionen tilføier, at betingelserne antages at burde bibeholdes uforandret.

Departementet skal bemerke: I reguleringslovens § 13, nr. 2, er bestemt, at reguleringstilladelse ikke kan overdrages. Den følger tillikemed de med hjemmel av samme utførte anlæg vedkommende vandfald.

Ved salget av fossen har sælgeren, Gloppens Elektricitetsverk, saaledes tapt en

hver adgang til at disponere over reguleringsretten og har formentlig heller ikke ret til at motsætte sig, at det offentlige meddeler reguleringstilladelse til en anden vandfaldseier.

Departementet finder med vasdragskommissionen at kunne anbefale, at den ansøkte tilladelse meddeles. Man antar likeledes med kommissionen, at reguleringsbetingelserne bør bibeholdes uforandret, og at der ikke er grund til at opstille særlige vilkaar for overdragelsen. De i betingelserne satte frister fortsætter sit løp fra de i den oprindelige tilladelse givne utgangspunkter. Den i betingelsernes § 17 omhandlede sikkerhetsstillelse har det været almindelig ikke at avkræve kommuner. Departementet gaar ut fra, at man ogsaa i dette tilfælde vil være bemyndiget til at forholde paa samme maate.

I henhold til det anførte tillater man sig at

indstille:

Den Gloppens Elektricitetsverk ved Den norske regjering's resolution av 12te november 1913 meddelte tilladelse til regulering av Breimsvand tillates benyttet av Gloppens kommune paa uforandrede vilkaar:

47. Porsgrund Elektrometallurgiske Aktieselskap.

(Leie av indtil 10 000 h.k. fra Skiensfjordens kommunale Kraftselskap).

Kgl. resl. av 23de oktober 1914.

Med skrivelse fra amtmanden i Bratsberg amt av 10de februar 1914 er til departementet indkommet et andragende fra Porsgrund elektrometallurgiske Aktieselskap om tilladelse til av Skiensfjordens kommunale kraftselskap at leie indtil 10 000 elektriske h.k.

Av andragendet hitsættes følgende:

«Porsgrund elektrometallurgiske Aktieselskap har ved kontrakt av 3dje november 1913 av Skiensfjordens kommunale kraftselskap: leiet 6 000, eventuelt yderligere ind-

til 4 000 elektriske hestekræfter til drift av en fabrikk, som selskapet agter at opføre paa eiendommen Roligheten i Porsgrund.

Selskapets formaal er i henhold til vedtægterne at drive fabrikkvirksomhet av elektrokemisk, elektrometallurgisk eller lignende art. De stoffe, der tænkes produceret, er korbid, ferrosilicium og andre jernlegeringer.

Porsgrund elektrometallurgiske Aktieselskap, hvis aktiekapital er kr. 250 000,00 (dels schweizisk, dels norsk kapital), vil i henhold til vedtægterne faa sit kontor og verneting i Porsgrund.

Bestyrelsen bestaar av 2 norske statsborgere, nemlig ingeniør Alex Christiansen, Stabæk i Bærum og undertegnede, advokat Knagenhjelm, der er bestyrelsens formand, samt 1 schweizisk statsborger, ingeniør Maurice Ullmann, hvis bopæl er Martigny, La Valois i Schweiz.

I henhold til lov om erhvervelse av vandfald m. v. av 18de september 1909, dens § 14, tillater jeg mig paa vegne av Porsgrund elektrometallurgiske Aktieselskap i ærbødighet at andra om kgl. tilladelse til erhvervelse og benyttelse av den av Skiensfjordens kommunale kraftselskap saaledes leiede energi i en mængde av 6 000, eventuelt — se kontraktens § 7 — indtil 10 000 elektriske hestekræfter.

Den elektriske energi leveres *in casu* fra et kommunalt elektricitetsverk, idet de eneste interesserte i Skiensfjordens kommunale kraftselskap er de 3 kommuner Gjerpen og Solum samt Porsgrund by.

Saavidt vites er der ved leie fra kommunale elektricitetsverker hitindtil ikke forlangt nogen avgift for koncessjonen, og jeg maa derfor henstille, at der heller ikke i foreliggende tilfælde beregnes nogen saadan.

Leiekontrakten er, som det vil sees av samme, kun avsluttet for et tidsrum av 25 aar, uten at leieren har krav paa nogen fornyelse av samme.

Leiekontrakten er paa forhaand vedtat av Porsgrund by og de to omliggende kommuner.

Man vedlægger avskrift av den i an-

dragendet paaberaabte kraftleiekontrakt av 3dje november 1913 samt et eksemplar av selskapets vedtægter.

Amtmanden i Bratsberg amt har i ovennævnte skrivelse av 10de februar 1914 anbefalt, at andragendet indvilges.

Saken har været behandlet i vasdragskommissionen i møter den 6te og 10de mars 1914, hvor der ifølge skrivelse av 14de s. md. blev tilført protokollen bl. a. følgende:

«Ifølge § 2 i det indsendte utkast til kontrakt mellem parterne skal kraftleveringen ta sin begyndelse senest 1ste mars 1915 og fortsættes i 25 aar fra den dag leverancen begynder. For de første 6 000 h.k. skal der ifølge § 3 betales kr. 92,00 pr. h.k. Under visse forutsætninger skal kjøperen ifølge § 7 faa yderligere indtil 4 000 h.k., for hvilke der skal betales kr. 30,00 pr. h.k. og aar.

Da koncessionsloven for tiden er under revision og det efter hvad man har bragt i erfaring ikke kan vare længe før den nye lov kommer istand, finder vasdragskommissionens flertal, bestaaende av vasdragsdirektøren (Hugo-Sørensen), Grivi og Valentinussen, at det vilde være heldigst om avgjørelsen av det foreliggende andragende utstaar til den nye lov er færdig. For det tilfælde, at departementet finder at burde realitetsbehandle andragendet paa et tidligere tidspunkt har man nedenfor nærmere angit de vilkaar, som efter kommissionens opfatning bør tilknyttes tilladelsen.

Et mindretal, Haug og Lund, finder, at det ikke er rigtig at utsætte behandlingen i paavente av en mulig kommende lov, da man derved i høi grad skader utviklingen av landets industri.

Hvad saken i og for sig angaar anbefaler den samlede kommission tilladelse efter omstændighetene meddelt.

I anledning av at der søkes om, at kraftleien ikke maa bli paalagt nogen avgift, skal et flertal i kommissionen bestaaende av vasdragsdirektøren (Hugo-Sørensen),

Grivi og Valentinsen, bemerke, at leieren er et industriselskap, hvis kapital ifølge andragendet dels er schweizisk, dels norsk, og at det omhandlede kraftkvantum er meget stort. Nogen særlig grund til under disse omstændigheter at fritta leieren for avgift synes der ikke at være tilstede. Selv om avgiften maatte bæres av utleieren, vilde det neppe være forenlig med almene hensyn under de foreliggende omstændigheter at fritta denne selv om det er en kommune. Nævnte flertal anbefaler derfor betinget avgift. Med hensyn til dens størrelse henvises til betingelsernes post 7.

Haug og Lund finder, at der ikke i dette tilfælde er grund til at kræve nogen avgift.

I nedenstaaende forslag til betingelser er foruten de vanlige vilkaar i punkt 11 indtatt en bestemmelse, der gir statsmyndighetene adgang til at beregne indtægterne fra tilvirkning av produkter for salg efter gjennomsnittspris paa disse produkter. Ovennævnte flertal mener, at en saadan bestemmelse yder en viss garanti for retfærdig beskatning og anbefaler den derfor medtatt. Haug og Lund finder, at en saadan bestemmelse ikke bør indtages, da den ikke er hjemlet i gjældende lov. Lund finder desuten, at den i sig selv er høist uheldig.

En eventuel tilladelse for Porsgrund elektrometallurgiske Aktieselskap til at leie indtil 10 000 el. h.k. av Skiensfjordens kommunale kraftselskap foreslaaes tilknyttet de nedenfor nævnte betingelser. Leietiden anbefales i overensstemmelse med kontraktens § 2 sat til 25 aar regnet fra den dag krafleveringen begynder.

Betingelser.

1.

Av selskapets bestyrelse, som skal ha sit sæte her i riket, skal mindst $\frac{2}{3}$ være norske statsborgere.

2.

Den kjøpte energi kan ikke overdrages videre eller for nogen del avgives til ut-

landet uten samtykke fra vedkommende regjeringsdepartement.

3.

Energien maa ikke anvendes i bedrift, som ved røk, giftige gasarter eller paa anden maate virker ødelæggende paa omgivelserne.

4.

Selskapet skal saavel ved opførelsen som senere ved driften av de anlæg, hvori kraften skal benyttes, kun benytte funksjonærer og arbeidere, som har norsk indfødsret eller statsborgerret.

Vedkommende regjeringsdepartement kan tilstede undtagelse fra denne regel, naar speciel fagkundskap eller øvelse eller lignende hensyn gjør det nødvendig eller særlig ønskelig.

For hver dag, som en person i strid med foranstaaende bestemmelser er i selskapets tjeneste, erlægges til statskassen en løpende mulkt, stor kr. 25,00 — fem og tyve kroner.

5.

Selskapet forpligter sig til ved opførelsen og senere ved driften av de anlæg, hvori kraften skal benyttes, at anvende norsk materiel, forsaavidt saadant her kan erholdes til likesaa god beskaffenhet, tilstrækkelig hurtig og til en pris, som ikke med mere end 10 — ti — procent overstiger den pris, hvortil materiel kan erholdes fra utlandet. I tilfælde av tvist herom avgjøres spørsmålet av 2 mænd, hvorav departementet og selskapet hver vælger 1, samt av 1 en av mændene tilkaldt opmand. Saafremt mændene ikke blir enige om valg av opmand, opnævnes denne av amtmanden i Bratsberg amt. Hvem der skal bære omkostningerne ved skjønnet bestemmes av skjønsmændene.

Vedkommende regjeringsdepartement kan tilstede undtagelse fra regelen om anvendelse av norsk materiel, naar særegne hensyn gjør det paakrævet.

For overtrædelse av den i nærværende post omhandlede bestemmelse erlægges selskapet for hver gang en tvangsmulkt av 15 — femten — procent av værdien.

6.

Av den kraft, som benyttes over 500 hestekræfter, erlægges til statskassen en aarlig avgift av kr. 1) pr. h.k.

Avgiften forfalder til betaling ved aarets utgang. Erlægges den ikke til forfaldstid, svares derefter 6 pct. aarlig rente.

7.

Arbeiderne maa ikke paalægges at motta varer istedetfor penger som vederlag for arbeidet, eller paalægges nogen forpligtelse med hensyn til indkjøp av varer. Hvis selskapet holder handelsbod for sine arbeidere, skal nettooverskuddet efter revidert aarsregnskap anvendes til almennyttig oie-med for arbeiderne. Anvendelsen fastsættes efter samraad med et av arbeiderne opnævnt utvalg, som i tilfælde av tvist kan forlange saken forelagt til avgjørelse av vedkommende regjeringsdepartement.

8.

Selskapet er forpligtet til at opsamle et fond til sikring for vedkommende fattigkommune overensstemmende med de regler, som i lov om fattigvæsenet av 19de mai 1900, kap. 4, er git om bergverker.

Likeledes er selskapet forpligtet til etter vedkommende departements nærmere bestemmelse at avsætte et fond til sikring for fattigkommunen i anledning anlæggets utførelse. Fondet forvaltes av det offentlige. Den del av dette fond, som ikke medgaar til dækning av kommunens utgifter til fattigunderstøttelse av arbeidere ved dette anlæg, tilbakebetales selskapet.

9.

Selskapet forpligter sig til, om og naar Arbeidsdepartementet saa maatte forlange, paa rimelige vilkaar at skaffe arbeiderne husrum og grund til forsamlingslokale, til lokale for kooperativ eller anden handelsvirksomhet og lignende.

1) Vasdragsdirektøren (Hugo-Sørensen), Grevi og Valentinsen foreslaar kr. 0,90
Haug og Lund foreslaar » 0,00

10.

Koncessionæren maa ikke uten samtykke fra vedkommende regjeringsdepartement indgaa i nogen overenskomst til kunstig forhøielse av priserne her i riket paa de tilvirkede produkter.

11.

Vasdragsdirektøren (Hugo-Sørensen), Grevi og Valentinsen foreslaar:

Selskapet er forpligtet til at oversende vedkommende departement gjenpart av den til skattemyndighetene i henhold til den gjældende lovgivning avgivne selvangivelse. Der skal medfølge alle fornødne opplysninger til bedømmelse av formue, gjæld og indtægt.

Skattemyndighetene forbeholdes adgang til at beregne indtægterne hitrørende fra tilvirkning av produkter for salg efter gjennemsnittspris paa disse produkter.

Haug og Lund finder, at en saadan bestemmelse ikke bør indtages, da den ikke er hjemlet i gjældende lov. Lund finder desuten, at den i sig selv er høist uheldig.

12.

Selskapet har at underkaste sig de bestemmelser, som til kontrol med foranstaaende betingelsers overholdelse maatte bli truffet av vedkommende regjeringsdepartement.

De eventuelle utgifter med kontrollen bæres av selskapet.»

Departementet vil anbefale, at der i medhold av kap. IV i lov av 18de september 1909 om erhvervelse av vandfald, bergverk og anden fast eiendom meddeles Porsgrund elektrometallurgiske Aktieselskap koncession paa den ansøkte kraftleie.

Tilladelsen vil man anbefale meddelt paa følgende betingelser, der er tilblit efter forhandling med selskapet.

1.

Tilladelsen gjælder for et tidsrum av 25 aar regnet fra den dag kraftleveringen begynder.

2.

Av selskapets styre, som skal ha sit sæte her i riket, skal mindst $\frac{2}{3}$ være norske statsborgere.

3.

Den kjøpte energi kan ikke overdrages videre eller for nogen del avgives til utlandet uten samtykke fra vedkommende regjeringsdepartement.

Handler selskapet herimot erlægges for hver gang en konventionalbot av indtil kr. 1000,00 efter vedkommende departements nærmere avgjørelse.

4.

Energien maa ikke anvendes i bedrift, som ved røk, giftige gasarter eller paa anden maate virker ødelæggende paa omgivelserne.

5.

Selskapet skal saavel ved opførelsen som senere ved driften av vedkommende anlæg kun benytte funktionærer og arbeidere, som har norsk indfødsret eller statsborgerret.

Vedkommende regjeringsdepartement kan tilstede undtagelse fra denne regel, naar speciel fagkundskap eller øvelse eller lignende hensyn gjør det nødvendig eller særlig ønskelig.

For hver dag, som en person i strid med foranstaaende bestemmelser er i selskapets tjeneste, erlægges til statskassen en løpende mulkt, stor kr. 25,00 — fem og tyve kroner.

6.

Selskapet forpligter sig til ved opførelsen og senere ved driften av vedkommende anlæg at anvende norsk materiel, forsaavidt saadant her kan erholdes til like god beskaffenhet, tilstrækkelig hurtig og til en pris, som ikke med mere end 10 — ti — procent overstiger den pris, hvortil materiel kan erholdes fra utlandet. Tvist angaaende forstaaelse av foranstaaende bestemmelse avgjøres av vedkommende regjeringsdepartement.

Vedkommende regjeringsdepartement kan tilstede undtagelse fra regelen om an-

vendelse av norsk materiel, naar særegne hensyn gjør det paakrævet.

For overtrædelse av den i nærværende post omhandlede bestemmelse erlægges selskapet for hver gang en tvangsmulkt av 15 — femten — procent av værdien.

7.

Forsikring tegnes saavidt mulig i norske selskaper, hvis disse byr samme præmiesatser som utenlandske.

8.

Av den kraft, som benyttes over 500 h.k. erlægges til statskassen en aarlig avgift efter følgende satser:

I de første 10 aar kr. 0,75

I resten av koncessionstiden . . » 1,00
alt pr. hestekraft.

Avgiften forfalder til betaling ved aarets utgang. Erlægges den ikke til forfaldstid, svares derefter 6 pct. aarlig rente.

9.

Arbeiderne maa ikke paalægges at motta varer istedetfor penger som vederlag for arbeide eller paalægges nogen forpligtelse med hensyn til indkjøp av varer. Hvis selskapet holder handelsbod for sine arbeidere, skal nettooverskuddet efter revidert årsregnskap anvendes til almennyttig øiemed for arbeiderne. Anvendelsen fastsættes efter samraad med et av arbeiderne opnævnt utvalg, som i tilfælde av tvist kan forlange saken forelagt til avgjørelse av vedkommende regjeringsdepartement.

10.

Koncessionæren maa ikke uten samtykke fra vedkommende regjeringsdepartement indgaa i nogen overenskomst til kunstig forhøielse av priserne her i riket paa energi eller paa de tilvirkede produkter.

Overtrædelse herav medfører tap av nærværende koncession.

11.

Selskapet har at underkaste sig de bestemmelser, som til kontrol med foranstaaende betingelsers overholdelse maatte bli truffet av vedkommende regjeringsdepartement.

De eventuelle utgifter med kontrollen bæres av selskapet.

I henhold til det anførte tillater man sig at

indstille:

Det tillates Porsgrund elektrometallurgiske Aktieselskap i medhold av kap. IV i lov av 18de september 1909 om erhvervelse av vandfald, bergverk og anden fast eiendom at leie indtil 10 000 elektr. h.k. av Skiensfjordens kommunale kraftselskap paa de i Arbeidsdepartementets foredrag av 23de oktober 1914 anførte betingelser.

48. A/S Saundefaldene.

(*Erhverv og regulering av Storelven i Saude*).

Kgl. resl. av 11te december 1914.

Stortinget har den 30te juni 1914 ved behandling av indstilling fra specialkomiteen om tilladelse for Aktieselskapet Saundefaldene til at erhverve og regulere Storelven i Saude i Ryfylke fattet følgende beslutning:

«Stortinget har intet at indvende mot, at Aktieselskapet Saundefaldene faar tilladelse til at erhverve og regulere Storelven i Saude, Stavanger amt, paa de i propositionen opstillede betingelser med de av komiteen foreslaaede forandringer.»

Om denne beslutning tillater man sig at henvise til st. prp. nr. 133, 1914, indst. S. LVII, 1914 og st. forh. for s. a., side 3563—3658, hvorav avtryk vedlægges.

De av komiteen foreslaaede og av Stortinget vedtagne ændringer i de som bilag til propositionen trykte betingelser er følgende:

I I, § 6, er ordene: (saavel brand- som sjøforsikring m. v.) strøket, idet det forutsettes, at bestemmelsen omfatter al slags forsikring.

I I, § 12, er ordene: «paa rimelige vilkaar» rettet til: «paa rimelige, av departementet godkjendte vilkaar».

I I, § 14, er fristen 2 aar i tredje passus forandret til 1 aar.

I I, § 18, er der i tredje passus efter ordet «salg» indskutt: «i partier paa mindst 500 tons».

I I, § 20, er foreslaat en ændring av redaktionel art.

I I, § 22, er ordet «Bergen» rettet til «Stavanger».

I II, § 2, er mellem ordene: «vandforbruket» og «blir» indskutt: «og bestemmelser om avgivelse av kraft».

I III, § 2, er ordet «er» rettet til: «maatte ansees».

Departementet har intet at bemerke ved de av Stortinget vedtagne ændringer i betingelserne.

Tildels foranlediget ved forhandlingerne om tilladelse for The Electric Furnace Products Company Limited til at leie kraft fra Aktieselskapet Saundefaldene, hvorom departementet samtidig hermed fremlægger indstilling, har man optat betingelserne til fornyet overveielse og indtat enkelte tillæg til det Stortinget forelagte utkast.

I I, § 11, har man paa foranledning av Norges geografiske Opmaaling indtat en bestemmelse om pligt for selskapet til at avgi kopier av de karter, selskapet optar, til opmaalingen.

I I, § 12, har man i sidste punktum foran «opførelse av bygninger» tilføiet «offentlige veier og gater».

I I, § 18, har man ændret det i tredje passus, sidste punktum, nævnte kvantum 1 000 tons til 500 tons, hvorhos man har foretat en redaktionel tilføielse til andet passus.

I I, §§ 20 og 21, har man foretat tilføielser, hvorved uttrykkelig er angit, at statens indløsningsret ogsaa omfatter selskaps grund og anlæg utenom selve kraftanlæggene.

Til erhvervelse av den heromhandlede grund trenger selskapet ifølge koncessionslovens § 11 ikke offentlig tilladelse.

Man har tilføiet en ny § 22, der tilsigter at skaffe departementet kontrol over selskaps overholdelse av nabolovgivning.

I III, § 5, har man tilføiet bestemmelser om tinglysning ogsaa vedrørende selskaps

grunderhvervelser utenom, hvad der beslaglægges av selve utbygningen av vandkraften.

Man tillater sig at vedlægge et saaledes ændret utkast til betingelser for tilladelsen.

En fortegnelse over de eiendomme, som søkes erhvervet, findes indtat i propositionen, side 1—2.

I skrivelse av 24de november 1914 har selskapets saksfører meddelt, at selskapet har erhvervet endel yderligere vandrettigheder i Storelven tilliggende gr.nr. 32, br.nr. 4, 8, 9, 10, 20 og 27 i Saude, hvilke rettigheder forutsættes at indgaa i den ansøkte tilladelse. Da disse rettigheter oplyses at utgjøre dele av de vandfald, i hvis erhvervelse Stortinget har samtykket, har departementet intet at bemerke hertil. Man vedlæg-

ger en fortegnelse over de eiendomme, som tilladelsen saaledes vil omfatte.

I skrivelse av 11te november 1914 har selskapet meddelt, at det overensstemmende med et i det oprindelige andragende tat forbehold ønsker at ændre tapningshøiderne for enkelte magasiners vedkommende paa en nærmere angit maate.

Man har i den anledning indhentet en uttalelse fra vasdragsdirektøren avgit i skrivelse av 18de november 1914, der er saalydende:

«Jeg tillater mig i nedenstaaende tabel at gi en oversigt over reguleringshøiderne m. v. saaledes som de stiller sig efter A/S Saudefaldenes seneste opgave. Til sammenligning er anført de tilsvarende fra før foreliggende data.

Magasin.	Reguleringshøider m. v. Før				Reguleringshøider m. v. Nu			
	Opdæmning m.	Sænkning m.	Samlet tappeh. m.	Mag. i mill.m. ³	Opdæmning m.	Sænkning m.	Samlet tappeh. m.	Mag. i mill.m. ³
Storlivand	12,5	—	12,5	10,3	12,5	—	12,5	10,3
Svartevand	20,0	25,0	45,0	44,7	15,0	31,0	46,0	37,2
Holmevand	15,0	2,0	17,0	26,7	15,0	2,0	17,0	23,6
Førstadvand	2,8	25,0	27,8	27,8	5,0	30,0	35,0	34,2
Dalvand	20,0	—	20,0	10,3	15,0	—	15,0	6,8
Slettedalen	44,0	—	44,0	69,0	44,0	—	44,0	69,0
N. Bergedalsvand	25,0	—	25,0	34,2	25,0	15,0	40,0	ca. 44,0
			Sum	222,8			Sum	225,1
Endvidere har været antydet følgende Magasiner:								
Ø. Sandvand ca.	10,0	—	ca. 10,0	22,0	5,0	10,0	15,0	15,0
N. — — — — —	10,0	—	10,0	—	10,0	3,0	13,0	11,0
Ø. Bergedalsvand	10,0	—	10,0	8,0	—	—	—	—
			Sum mag.	252,8			Sum mag.	251,1

Som det vil sees bevirker de foreslaede ændringer ikke nogen forandring av betydning i det samlede paaregnede magasins størrelse.»

Departementet har efter det av vasdragsdirektøren anførte intet at bemerke

ved den ansøkte ændring i reguleringsplanen. Man gaar ut fra, at departementet vil være bemyndiget til at tillate saadanne yderligere modifikationer i planen som omstændighetene maatte gjøre paakrævet, forsaavidt de ikke væsentlig ændrer regulerings-

effekten eller antages at medføre forøket ulempe av betydning for distriktet.

Idet man saaledes vil anbefale den ansøkte tilladelse meddelt paa de i vedlagte utkast opstillede betingelser, der er vedtat av selskapet, tillater man sig at

indstille:

Det tillates Aktieselskapet Saudefaldene at erhverve de paa vedlagte fortegnelse opførte vasdragsrettigheter i Storelven i Saude, Stavanger amt, og at regulere nævnte vasdrag i det væsentlige overensstemmende med fremlagt plan — alt paa de i vedlagte utkast opstillede betingelser.

Betingelser

for erhverv og regulering av Storelven i Saude.

I.

1. Selskapets styre (direktion og re-præsentantskap) skal ha sit sæte her i riket og skal til enhver tid udelukkende bestaa av norske statsborgere.

Selskapets aktier skal lyde paa navn. Aktierne skal ikke med retsvirkning kunne tegnes, erhverves eller eies av eller pantsættes til andre end staten, norske kommuner, norske statsborgere eller med vedkommende departements tilladelse norske banker. Bestemmelse herom skal paaføres aktiebrevene i det norske, tyske, engelske og franske sprog. Aktiekapitalen skal i løpet av byggetiden bringes op i et beløp av mindst halvparten av anlægsomkostningerne. Dog behøver den ikke at overstige 5 millioner kroner.

Majoriteten av selskapets aktier maa ikke uten særlig kongelig tilladelse tilhøre nogen, som eier eller bruker eller leier energi fra andet vandfald her i riket, eller som sitter inde med aktiemajoriteten i noget andet selskap, der eier eller bruker eller leier energi fra saadant vandfald. Selskapets vedtægter saavel som senere forandringer i disse blir at forelægge vedkommende departement til godkjendelse. Likeledes blir be-

slutninger i generalforsamling, som fastsetter almindelige eller særlige indskrænkninger i styrets virksomhetsomraade, alene gyldige, naar de godkjendes av departementet.

2. Selskapet skal senest ha paabegyndt utbygningen av vandfaldene og den projekterte regulering inden 2 — to — aar fra koncessionens datum og ha utbygget den hele kraft og fuldført reguleringen samt paabegyndt anlæggets drift inden yderligere 5 — fem — aar derefter.

Driften maa ikke uten Kongens samtykke i saa lang tid som 5 aar kontinuerlig stanses eller kontinuerlig indskrænkes til mindre end en tredjepart av det i den forløpne tid indsatte maskineris energi, heri ikke iberegnet, hvad der maatte være avgitt til stat eller kommune efter post 14, og saadanne stansninger eller indskrænkninger maa ikke uten Kongens samtykke nogen sinde i løpet av 10 aar samlet finde sted i saa meget som 5 aar.

Ved tidsberegningerne medregnes ikke den tid, som paa grund av overordentlige tildragelser (vis major), streik eller lockout har været umulig at utnytte.

For overtrædelse av de i nærværende post omhandlede bestemmelser erlagges selskapet en løpende mulkt, stor kr. 100,00 — et hundrede kroner — pr. dag, hvori vedkommende frister oversittes.

3. Selskapet pligter, forinden arbeidene til regulering av vasdragene og utbygning av vandfaldene paabegyndes, at forelægge departementet detaljerte planer med fornødne opplysninger, beregninger og omkostningsoverslag vedkommende reguleringen og vandfaldenes utbygning, saaledes at arbeidene ikke kan iverksettes, forinden planerne er approbert av departementet.

Anlæggene skal utføres paa en solid maate. Deres utførelse saavel som deres senere vedlikehold og drift underlægges offentlig tilsyn. De hermed forbundne utgifter utredes av anlæggenes eier.

4. Selskapet skal saavel ved reguleringen av vedkommende vasdrag, ved utbygningen av vandfaldene og oppførelse av kraftstationer m. v., som ved dets bedrifter her

i riket, der forsynes med kraft fra anlæggene, anvende funktionærer og arbeidere, som har norsk indfødsret eller statsborgerret.

Vedkommende departement kan tilstede undtagelser fra denne regel, naar speciel fagkundskab eller øvelse eller lignende hensyn gjør det nødvendig eller særlig ønskelig, likesom departementet kan tillate benyttet femmede arbeidere, naar de har hat fast bopæl her i riket det hele sidste aar.

For hver dag, som nogen i strid med foranstaaende bestemmelser er i selskapets tjenesté, erlægges til statskassen en løpende mulkt, stor indtil kr. 50,00 — femti kroner — for hver person.

5. Selskapet forpligter sig til ved reguleringen av vedkommende vasdrag samt ved utbygning og drift av anlæggene og selskapets dertil knyttede bedrifter at anvende norsk materiel, forsaavidt dette kan faaes like godt, tilstrækkelig hurtig og for en pris, som ikke overstiger den utenlandske med mere end 10 — ti — procent.

I tilfælde av tvist herom avgjøres spørsmålet av departementet.

Vedkommende departement kan tilstede undtagelser fra regelen om anvendelse av norsk materiel, naar særegne hensyn gjør det paakrævet.

For overtrædelse av den i nærværende post omhandlede bestemmelse erlægges selskapet for hver gang efter avgjørelse av departementet en mulkt av indtil 15 pct. av værdien. Mulkten tilfalder statskassen.

6. Forsikring tegnes saavidt mulig i norske selskaper, hvis disse byr like fordelagtige betingelser som utenlandske.

7. Arbeiderne maa ikke paalægges at motta varer istedetfor penger som vederlag for arbeidet eller paalægges nogen forpligtelse med hensyn til indkjøp av varer (herunder dog ikke sprængstof, verktøi og andre arbeidsmaterialer). Hvis selskapet holder handelsbod for sine arbeidere, skal nettooverskuddet efter revidert aarsregnskap anvendes til almennyttig øiemed for arbeiderne. Anvendelsen fastsættes efter samraad med et av arbeiderne opnævnt utvalg, som i tilfælde av tvist kan forlange saken

forelagt til avgjørelse av vedkommende departement.

8. Selskapet pligter for kraftanlægget og andre selskapet tilhørende bedrifter, som forsynes med kraft derfra, at opsamle et fond til sikring for vedkommende fattigkommune overensstemmende med de regler, som i lov om fattigvæsenet av 19de mai 1900, kapitel 4, er git om bergverker. Likeledes er selskapet forpligtet til efter vedkommende departements nærmere bestemmelse at avsætte et fond til sikring av fattigkommunen i anledning av utbygningsarbeidene og opførelsen av kraftstationerne. Fondet forvaltes av det offentlige. Den del av dette fond, som ikke medgaar til dækning av kommunens utgifter til fattigunderstøttelse av arbeiderne ved de nævnte anlæg, tilbakebetales selskapet.

9. Saafremt det maatte vise sig, at det nødvendige lægetilsyn i anlægstiden ikke kan besørgeres av vedkommende distriktslæge, skal selskapet være forpligtet til efter nærmere bestemmelse av medicinalstyrelsen og paa vilkaar, som fastsættes av denne, at skaffe sine arbeidere den nødvendige lægehjælp ved en eller flere paa stedet boende læger, der ansættes av medicinalstyrelsen og — om fornødent — lønnes av selskapet. Forsaavidt der er ansat kommunelæge eller anden offentlig eller kommunal læge i vedkommende distrikt, og det offentlige maatte finde, at hap helt eller delvis kan overtå det nødvendige lægetilsyn, har selskapet paa forlangende at refundere en forholdsmæssig del av lægens faste løn. Refusionsbeløpet fastsættes av vedkommende departement under hensyn til den til selskapets virksomhet knyttede befolknings antal.

Selskapet skal videre til enhver tid for sine arbeidere holde et for øiemedet tjenlig sykehus med isolationslokale og fornødent utstyr beregnet paa et saa stort antal patienter, som vedkommende departement bestemmer.

10. Saafremt særskilt politiopsyn i anledning av arbeidernes utførelse av det offentlige findes nødvendig, pligter anlæggene

nes eier endvidere at utrede utgifterne derved.

11. Ved damanlæggene skal der til-lates truffet de fornødne militære foranstaltninger for sprængning i krigstilfælde, uten at anlæggene eier har krav paa godtgjørelse eller erstatning for de herav følgende ulemper eller innskærnkninger med hensyn til anlæggene eller deres benyttelse, likesom anlæggene eier uten godtgjørelse maa finde sig i den bruk av anlæggene, som sker i krigsøiemed.

Selskapet pligter at tilstille Norges geografiske Opmaaling kopier av samtlige karter, som selskapet maatte la opta, med oplysning om hvordan maalingerne er foretat og om de er tilknyttet landets trigonometriske net.

12. Selskapet er forpligtet til, om og naar vedkommende departement saa maatte forlange, paa rimelige, av departementet godkjendte vilkaar, at skaffe arbeiderne sundt og forsvarlig husrum, tomter til bygning av egne hjem med veier, vand, kloak og elektrisk lysanlæg samt grund til forsamlingslokale, til lokale for kooperativ eller anden handelsvirksomhet og lignende.

Vedkommende departement kan bestemme, at de ved statens anlæg til enhver tid gjældende bestemmelser om barakker o. l. skal komme til anvendelse ved selskapets anlæg.

Selskapet er forpligtet til at bebygge samtlige sine eiendomme i strøk, hvor der ventes at ville bli bymæssig bebyggelse, efter en av Arbeidsdepartementet approbert reguleringsplan.

Saafernt bygningsloven bestemmes gjort gjældende for disse strøk, har selskapet at utarbeide utkast til reguleringsplan og indsende samme til de stedlige bygningsmyndigheter.

Ved reguleringsplanens fastsættelse kan departementet, forsaavidt staten ikke allerede eier passende grund, forlange uten vederlag avstaat grund av selskapet til offentlige veier og gater, opførelse av bygninger til post, telegraf, toldbod, retslokale og fængsel.

13. Anvendes vandkraften til produktion av elektrisk energi, maa koncessionæren ikke uten samtykke fra vedkommende departement indgaa i nogen overenskomst til kunstig forhøielse av prisene her i riket paa energi eller paa de ved energien fremstillede produkter. Heller ikke maa energi avgives til utlandet uten samtykke av departementet.

14. Selskapet er forpligtet til efterhvert som utbygning sker at avgi indtil 5 pct. av den utbyggede kraft til den kommune, hvor kraftanlægget er beliggende, eller til andre kommuner efter vedkommende departements nærmere bestemmelse, likesom staten forbeholdes ret til at erholde andre 5 pct. av kraften. Driftsinskærnkninger medfører ikke reduktion av den kraftmængde stat og kommune har krav paa, medmindre vis major, streik eller lockout nødvendiggjør det eller medmindre departementets samtykke foreligger.

Kraften leveres efter en maksimalpris beregnet paa at dække produktionsomkostningerne med tillæg av 20 pct. I produktionsomkostningerne medregnes 6 pct. rente av anlægskapitalen. Produktionsomkostningernes størrelse fastsættes ved overenskomst mellem vedkommende departement og koncessionæren eller i mangel av saadan ved lovlig skjøn.

Denne fastsættelse kan saavel av departementet som av selskapet forlanges revurdert hvert 5te aar. Selskapet har ret til at forlange et varsel av 1 aar for hver gang kraft uttages.

Kraften avgives i den form, hvori den produceres.

Elektrisk kraft uttages i kraftstationen eller fra fjernledningen efter departementets bestemmelse.

Undlater selskapet at levere denne kraft, uten at vis major, streik eller lockout hindrer leverancen, pligter selskapet efter departementets bestemmelse at betale en bot til statskassen av indtil kr. 1,00 pr. dag for hver kw., der urettelig ikke er levert. Det offentlige skal være berettiget til efter departementets bestemmelse at overta driften

av anlegget for selskapets regning og risiko saavidt nødvendig til levering av den betingede kraft.

15. Kraftselskapet er forpligtet til i anlægstiden efter amtsveistyrets bestemmelse at vedlikeholde og istandssette de offentlige veier, hvor vedlikeholdsutgifterne antages særlig at økes ved anlæggenes trafik. Efter anlægstiden gjælder samme pligt med hensyn til de offentlige veier, hvor vedlikeholdskosteningerne særlig økes paa grund av selskapets transporter.

Selskapet pligter i den utstrækning vedkommende departement forlanger at stille de veier og broer det maatte anlægge til fri avbenyttelse for almenheten.

Selskapets telefonanlæg kan forlanges underlagt statens administration. Dette gjælder dog ikke de interne ledninger mellem selskapets kraftstationsanlæg.

Det offentlige skal være berettiget til uten vederlag i den utstrækning det uten væsentlig ulempe kan ske at fremføre rikstelefonens og rikstelegrafens ledninger over selskapets telefonstolper og -fæstigheter.

Mulig tvist avgjøres av departementet.

16. Selskapet forpligtes til efter amtsveistyrets nærmere bestemmelse:

- a. at ombygge de veier og adkomster, som sættes under vand eller beskadiges ved anlæggene,
- b. at anlægge veier langs magasinet i Slettedalen,
- c. at opføre landingspladser og baatstø ved bunden av Storlidvand og ved Handeland og i Slettedalen,
- d. at tilveiebringe overfartssteder over elven ved Saghøl, Lona og Troshøl og skaffe fremkomst til erstatning for ødelagte isveier.

17. Saafremt de ved vandkraften av kraftselskapet selv fremstillede produkter benyttes som raastof eller halvfabrikat til yderligere fabrikmæssig bearbeidelse, skal denne bearbeidelse i størst mulig utstrækning ske her i riket.

18. Saafremt der ved elektrisk energi fra vasdragene av kraftselskapet selv produceres kunstige gjødningsstoffer, maa pri-

serne ved salg inden landet ikke sættes høiere end nettoeksportpriserne beregnet efter gjennemsnittet for de sidste 12 maaneder.

Derhos skal der pr. aar stilles til disposition for det norske jordbruk til reducert pris indtil 10 pct. av produktionen i de 12 maaneder, som gaar forut for bestillingen, — dog ikke over 5 000 tons pr. aar av gjødningsstoffer med ca. 20 pct. kvælstofindhold med forholdsmæssig forhøielse eller nedsættelse av dette kvantum, hvis varens kvælstofindhold ændres.

Prisen for dette kvantum beregnes efter gjennemsnittsprisen netto f. o. b. for selskapets salg i partier paa mindst 500 tons av gjødningsstoffer til utlandet i de sidste 4 uker før bestillingerne med fradrag av 15 pct. rabat. Bestilling sker gjennom Landbruksdepartementet. Hver bestilling maa for at opnaa denne rabat være paa mindst 500 tons.

Det kvantum, som i henhold til foranstaaende kan forlanges uttat, leveres av selskapet f. o. b. med mindst 14 dages varsel i partier, som av Landbruksdepartementet blir bestemt. Landbruksdepartementet drar omsorg for, at salget av det heromhandlede kvantum sker til forbrukerne saaledes, at de til den reducerte pris kjøpte stoffer hverken kommer i handelen som almindelig salgsvare eller benyttes som raaprodukt til videre fabrikkation.

Gjennemsnittsprisen beregnes av den i henhold til koncessionens III, post 2, ansatte kontrollør.

19. Koncessionæren er forpligtet til at rette sig efter de bestemmelser, som gives av vedkommende departement til motarbeidelse av drukkenskap og smughandel med berusende drikke blandt den til anlegget knyttede befolkning.

20. Med hensyn til ret for staten til indløsning av anlæggene, inden koncessionstiden er utløpet, skal gjælde for denne tiladelse de lovbestemmelser, der maatte bli vedtat av statsmyndighetene ved den forestaaende revision av koncessionslovgivningen for vasdrag. De nærmere bestemmelser

om indløsningen fastsættes av Kongen paa grundlag av de eventuelle lovregler.

Dog skal indløsning ikke kunne forlanges, førend 40 — firti — aar er gaat, regnet fra koncessionens datum, eller i tilfælde — i tilslutning til en ny koncessionslovs bestemmelser — fra et senere tidspunkt.

Indløsningsbestemmelsen maa ikke stille sig ugunstigere for selskapet end at vandfaldet med tilhørende grundstykker og rettigheter — reguleringsrettigheter indbefattet — betales med, hvad de bevislig oprindelig har kostet koncessionæren, med fradrag for avskrivning med likestore aarlige beløp fordelt paa hele koncessionstiden, og at vandbygningsarbeidene, den øvrige del av kraftanlægget samt mulige andre anlæg paa selskapets eiendommer indløses for deres tekniske værdi efter skjøn paa statens bekostning.

Den grund som av selskapet er bortleiet til The Electric Furnace Products Company Limited saavel som selskapets grund eller anlæg forøvrig, der ikke indgaar under ovenstaaende, skal det offentlige ha adgang til i den utstrækning det findes tjenlig at indløse mot erstatning efter skjøn paa statens bekostning.

21. Naar 65 — fem og seksti — aar er forløpet fra koncessionens datum tilfalder vandfald med alle de indretninger, hvor igjennem vandets løp og leie forandres, saa som damanlæg, kanaler, tunneller, bassænger, rørledninger m. v. samt de til utbygningen og kraftanlæggene erhvervede grundstykker og rettigheter, kraftstationer med tilhørende maskineri og andet tilbehør saavel som reguleringsanlæggene med tilhørende grund og øvrige rettigheter og de av hensyn til reguleringen og kraftstationernes drift opførte bygninger og indretninger staten med fuld eiendomsret og uten vederlag.

Den grund som av selskapet er bortleiet til The Electric Furnace Products Company Limited saavel som selskapets grund og anlæg forøvrig, som ikke tilfalder staten, kan den indløse for dets værdi efter skjøn paa sin bekostning eller forlange fjernet inden

en av vedkommende departement fastsat frist.

Anlæggene med installert maskineri skal ved koncessionstidens utløp være i fullt driftsmæssig stand. Hvorvidt saa er tilfælde, avgjøres ved skjøn av uvillige mænd paa selskapets bekostning. Selskapet pligter paa egen bekostning at utføre, hvad skjønnet i saa henseende maatte bestemme.

22. Forsaavidt selskapet anvender energi til bedrift, som ved røk, giftige gasarter eller paa anden maate virker skadelig paa omgivelserne, skal vedkommende departement, saafremt det av almenø hensyn finder føie dertil, anerkjendes som ret sak søker i anledning av mulige overtrædelser av nabolovgivningen.

23. Selskapet forpligter sig til i den utstrækning, hvori dette kan ske uten særlige vanskeligheter og utgifter, at undgaa ødelæggelse av plante- og dyrearter, geologiske og mineralogiske dannelser samt i det hele naturforekomster og steder, som kan antages at ha videnskabelig eller historisk betydning. Saafremt saadan ødelæggelse som følge av arbeidenes fremme i henhold til foranstaaende ikke kan undgaaes, skal det naturhistoriske museum i Stavanger eller universitetet i betimelig tid paa forhaand underrettes om saken.

Om nærværende bestemmelse gives vedkommende ingeniører eller arbeidsledere fornøden meddelelse.

II.

1. Reguleringstilladelsen meddeles for et tidsrum av 65 aar, regnet fra tilladelsens datum (jfr. I, punkt 21). Den kan ikke overdrages. Den følger tillikemed de med hjemmel i samme utførte anlæg vedkommende vandfald. Avhændelse eller pantsættelse av reguleringsanlæggene eller andel deri kan ikke finde sted uten i forbindelse med vandfaldene. Anlæggene kan ikke nedlægges uten statsmyndigheternes samtykke.

2. For den forøkelse av vandkraften, som ved reguleringen tilflytter eiere av vand-

fald eller bruk i vasdraget, skal disse erlægge følgende avgifter:

I henhold til lov av 4de august 1911, § 12 a, til de kommuner, hvis interesser paa virkes av reguleringsanlæggene kr. 0,50 i de første 10 aar, regnet fra den dag, da vandkraft i henhold til nærværende tilladelse første gang tages i bruk, kr. 0,75 i de næste 5 aar og i resten av koncessionstiden kr. 1,00 pr. naturhestekraft pr. aar.

I henhold til samme lovs § 12 b til staten likeledes kr. 0,50 i de første 10 aar, kr. 0,75 i de næste 5 aar og i resten av koncessionstiden kr. 1,00 pr. naturhestekraft pr. aar.

Økningen beregnes med utgangspunkt i vasdragets lavvandføring, det vil si den vandføring, som før reguleringen erfaringsmæssig har kunnet paaregnes aar om andet i 350 dage av aaret. Hvad der skal ansees som vasdragets lavvandføring avgjøres med bindende virkning av vedkommende departement efter indstilling fra vasdragskommissionen.

Pligten til at erlægge den ovenfor omhandlede avgift indtræder først, efterhvert som den ved reguleringen tilveiebragte økede vandkraft tages i bruk.

De fornødne nærmere bestemmelser med hensyn til beregningen av den avgift, som paalægges vedkommende vandfalds-eier, avgiftens erlæggelse, kontrol med vandforbruket og avgivelse av kraft blir med bindende virkning at fastsætte av departementet.

3. Reguleringdammene blir at manøvrere efter reglement utfærdiget av Kongen. Til at forestaa manøvreringen antages norske statsborgere, som godtages av vedkommende regjeringsdepartement. Ekspropriationsforretningerne kan ikke paabegyndes, forinden manøvreringsreglementet er fastsat.

Forsaavidt dammen manøvreres i strid med reglementet, kan koncessionshaveren paalægges en konventionalbot til statskassen av indtil kr. 5 000,00 for hver gang efter departementets nærmere bestemmelse.

4. Reguleringsanlæggets eiere skal

etter nærmere bestemmelse av departementet utføre de hydrologiske iagttagelser, som i det offentliges interesse findes paa krævet, og stille det herved indvundne materiale til disposition for det offentlige. De tillatte opdæmningshøider og de tillatte laveste tappingsgrænser skal betegnes ved faste og tydelige vandstandsmerker.

5. Eierne skal uten vederlag for de av dem utførte anlæg finde sig i enhver yderligere regulering i vedkommende vasdrag, som ikke forringer den tillatte regulerings effekt, og vederlagsfrit avgi fornødent driftsvand til mulige senere kanalanlæg for statens regning.

III.

1. For opfyldelsen av de forpligtelser, som ved anlæggene eller deres drift paadrages likeoverfor andre, saavel som for overholdelse av de i koncessionen opstillede betingelser stilles av koncessionshaveren sikkerhet for et beløp av kr. 100 000,00 efter vedkommende departements nærmere bestemmelse.

2. Selskapet har at underkaste sig de bestemmelser, som til kontrol med foranstaaende betingelsers overholdelse maatte bli truffet av vedkommende departement.

Vedkommende departement kan ansætte en kontrollør, der har at paase, at koncessionsbetingelserne sker fyldest, i hvilken anledning kontrolløren skal varsles om og ha adgang til at delta i hvilket som helst møte av selskapets lovlige organer, naar der i samme behandles spørsmaal som berører koncessionsbetingelserne.

I den utstrækning, som det av hensyn til kontrollens utøvelse maatte ansees paa krævet, skal ogsaa selskapets bøker og papirer forelægges ham i henhold til nærmere bestemmelser fastsat av vedkommende departement.

Denne kontrollørs løn fastsættes av departementet.

De med kontrollen forbundne utgifter refunderes det offentlige av selskapet.

3. Forsaavidt der maatte paa hvile de koncederte eiendommer ældre pantehftel-

ser, servituter av væsentlig betydning, leierettigheter og lignende heftelser, pligter selskapet inden 2 aar at fjerne disse eller sørge for, at de viker prioritet for de i koncessionen paalagte forpligtelser, herunder mulker, der maatte paalægges i henhold til denne. Heftelser av mindre betydning kan av vedkommende departement tillates at forbli staaende. Alle heftelser, som efter koncessionens tinglysning (jfr. post 5) er paaført vedkommende eiendomme og som maatte eksistere paa den tid, da anlægget tilfalder staten, bortfalder som ugyldige.

4. Undergaar selskapet saadan forandring, at foran anførte bestemmelser med hensyn til styrets sammensætning ikke længer opfyldes, overtrædes bestemmelsen vedkommende aktiekapitalen eller aktiemajoriteten i selskapet (jfr. I, post 1) eller overtrædes bestemmelse i I, post 13 eller 17, II, post 1, III, post 2 eller 3 er den ved nærværende resolution meddelte tilladelse bortfaldt og selskapet underkastet bestemmelserne i lov om erhvervelse av vandfald, bergverk og anden fast eiendom av 18de september 1909, §§ 22 og 23, jfr. § 25.

5. Idet aktieselskapet vedtar foranstaaende betingelser for koncession paa ved-

kommende eiendomserhvervelser og reguleringsarbeider som forpligtende for sig og de koncederte eiendommer, indgaar det paa, at nærværende koncession, der ikke kan overdrages uten kongelig tilladelse, paa selskaps bekostning tinglyses ved dets verneeting og inden de jurisdiktioner, hvor de koncederte eiendommer og anlæg m. v. er beliggende.

Foranstaaende betingelsers I, post 20 og 21 blir paa samme maate at tinglyse ved selskaps øvrige eiendommer.

Til sikkerhet for de forpligtelser, som i henhold til nærværende reguleringstilladelse maatte paahvile eiendomme eller bruk i vasdraget, blir derhos at foreta tinglysning til anførsel paa vedkommende eiendommers eller bruks folier i panteregistret.

Selskapet skal inden to aar indsende til departementet konduktørkart over samtlige de av selskapet erhvervede eiendommer og rettigheter.

Likeledes har selskapet at avgi meddelelse om de eiendommer, der er eller senere maatte bli erhvervet, og for hvis vedkommende der skal ske tinglysning av foranstaaende betingelsers I, post 20 og 21.

Fortegnelse

over eiendomme som det ved kgl. resol. av 11te december er tillatt aktieselskapet Saudefaldene at erhverve:

1.	g.-nr. 32	br.-nr. 29	Storelven av Aabø	av skyld m. 0,11
2.	— 32	— 30	» —	» — » 0,04
3.	— 32	— 31	» —	» — » 0,08
4.	— 32	— 32	» —	» — » 0,04
5.	— 32	— 33	» —	» — » 0,01
6.	— 32	— 34	» —	» — » 0,09
7.	— 32	— 35	» —	» — » 0,10
8.	— 33	— 8	» Brekke	» — » 0,17
9.	— 34	— 6	» Teig	» — » 0,21
10.	— 35	— 13	» Gunnarsrød	» — » 0,23
11.	— 36	— 17	» Hereim	» — » 0,23
12.	— 37	— 18	» Austarheim	» — » 0,15
13.	— 37	— 19	» —	» — » 0,01
14.	— 37	— 20	» —	» — » 0,01
15.	— 37	— 21	» —	» — » 0,01

16.	g.-nr. 37	br.-nr. 22	Storelven av Anstarheim	av skyld m.	0,01
17.	— 37	— 23	» —	» —	0,01
18.	— 37	— 24	» —	» —	0,01
19.	— 37	— 25	» —	» —	0,03
20.	— 37	— 26	» —	» —	0,01
21.	— 37	— 27	» —	» —	0,01
22.	— 39	— 5	» Løyning	» —	0,75
23.	— 40	— 2	» Storli	» —	0,25
24.	— 42	— 24	» Aartun	» —	1,19
25.	— 43	— 9	» Handeland	» —	0,30
26.	— 43	— 10	» —	» —	0,30
27.	— 43	— 11	» —	» —	0,25
28.	— 43	— 12	» —	» —	0,02
29.	— 43	— 13	» —	» —	0,01
30.	— 43	— 14	» —	» —	0,05
31.	— 43	— 15	» —	» —	0,01
32.	— 45	— 8	» Birkeland	» —	1,60
33.	— 46	— 20	» Sendenaa	» —	0,75
34.	— 32	— 37	» Aabø	» —	0,16
35.	— 32	— 38	Moateigen	» —	0,56
36.	— 32	— 39	» —	» —	0,16
37.	Vasdragsret i Storelven angivelig tilhørende g.-nr. 32 br.-nr. 10.				
38.	Do.	do.	—	— 32	— 20.
39.	Do.	do.	—	— 32	— 27.

49. Electric Furnace Products Company Limited.

(Leie av indtil 84 000 h.k. fra A/S Saudefaldene).

Kgl. resol. av 11te december 1914.

Departementet skal herved tillate sig at avgi indstilling om tilladelse for Electric Furnace Products Co., Ltd., Canada, til at leie indtil 84 000 el. h.k. av A/S Saudefaldene.

Stortinget har den 30te juni 1914 samtykket i, at der paa forskjellige nærmere vilkaar meddeles A/S Saudefaldene tilladelse til at erhverve og regulere Storelven i Saude, Stavanger amt. Indstilling om endelig meddelelse av denne tilladelse avgives samtidig med nærværende indstilling.

I skrivelse av 27de februar 1914 har advokat Herman Christiansen ansøkt om tilladelse for Electric Furnace Products Co.,

Ltd., Canada, til at leie indtil 80 000 el. h.k. (+ eller ÷ 5 pct.) fra A/S Saudefaldene samt forskjellige dette selskap tilhørende grundstykker i Saude. Med dette andragende blev Stortinget gjort bekjent under behandlingen av nævnte erhvervs- og reguleringstilladelse.

Andragendet lyder saa:

«Undertegnede advokat Herman Christiansen tillater sig herved paa vegne av mr. Edward S. Whitney, Chicago, at andra om tilladelse for selskapet «Electric Furnace Products Company Limited», Canada, til:

1. At leie indtil 80 000 — otti tusen — elektriske hestekræfter (plus eller minus 5 procent) av Aktieselskapet Saudefaldene, og
2. at leie, likeledes av Aktieselskapet Saudefaldene, tilstrækkelig grund for utnyttelse av denne kraft ved opførelse av fabrikker, brygger, boliger m. v., derunder ogsaa indbefattet forskjellige andre bruksrettigheter over Aktiesel-

skapet Saudefaldene tilhørende eiendomme,
alt i det væsentlige overensstemmende med den i oversættelse vedlagte kontrakt mellem nævnte selskaper.

Idet jeg henviser til denne kontrakt samt iøvrig til de oplysninger, der er meddelt i Aktieselskapet Saudefaldene's koncessionsandragende av 15de november 1913, skal jeg tillate mig at bemerke:

Som kontrakten viser, skal kraften leveres av Aktieselskapet Saudefaldene fra dettes kraftanlæg ved eller i nærheten av Saude i Ryfylke, hvor selskapet agter at utbygge sine to vandkraftkomplekser, hvert tilstrækkelig til at frembringe over 40 000 elektriske hestekræfter.

Fra første utbygning skal 40 000 h.k. (plus eller minus 5 pct. i kraftselskapets valg) leveres leietageren med 20 000 h.k. fra 1ste april 1916, med ialt 30 000 h.k. fra 1ste april 1917 og med ialt 40 000 h.k. fra 1ste april 1918 (kontraktens § 3).

Endvidere skal leietageren, Electric Furnace Products Company Limited, ha ret til naarsomhelst mellem 1ste april 1916 og 1ste april 1918 at kræve leveret yderligere 40 000 h.k. (plus eller minus 5 pct. i kraftselskapets valg) i portioner paa 14 000, 13 000 og 13 000 h.k. henholdsvis to, tre og fire aar fra kravets datum (kontraktens § 8).

Kraften agtes benyttet til elektrokemisk og elektrometallurgisk bedrift; men leietageren har forbeholdt sig ret til at anvende den ogsaa i andre øiemed.

For utnyttelse av kraften skal leietageren ifølge kontraktens §§ 4 og 8 leie av kraftselskapet til fabriktomter, kaianlæg, boliger etc. ialt 480 000 kvadratmeter grund, der omfatter eller skal uttages fra følgende eiendomme i Saude:

Gr.nr. 32,	br.nr. 1,	Aabø.
» 32,	» 4,	»
» 32,	» 7,	»
» 32,	» 8,	»
» 32,	» 9,	»
» 32,	» 11,	»
» 32,	» 13,	»

Gr.nr. 32, br.nr. 14, Aabø.

» 33,	» 1,	Brekke.
» 33,	» 4,	»
» 33,	» 6,	»
» 33,	» 7,	»
» 46,	» 1,	Søndenaa.
» 46,	» 3,	»
» 46,	» 7,	»
» 46,	» 16,	»
» 46,	» 18,	»

Derhos skal kraftselskapet, saafremt der til nogen tid skulde trænges mere grund for fabrikanlæg eller boliger, utleie eller foranledige utleiet til leietageren, hvad denne maatte behøve, av de arealer, kraftselskapet eier eller raader over (kontraktens § 8, sidste passus).

Videre skal leietageren ha ret til at ta — for fabrikationen og til bruk i og ved boligerne — ferskvand fra Storelven eller av spildvandet fra kraftselskapets turbiner og til at anlægge veie, ledninger o. l. for telefon, elektrisk lys og vand etc. samt kloaker over den grund, kraftselskapet raader over samt til, paa den for eiendommene mindst skadelige maate, at ta sten, sand, grus og jordfyld paa samme for planering og for opførelse av fabrikanlæg og boliger (kontraktens §§ 4, 5 og 8). De eiendomme, det her gjælder, er de samme, som ovenfor er nævnt.

Idet jeg andrar om koncession for «Electric Furnace Products Company Limited» paa de saaledes omkontraherte leieretigheter, skal jeg tillate mig at bemerke:

Under arbeidet med denne sak har det været vor opfatning, at det saavidt mulig bør forbeholdes nordmænd at utbygge Norges vandkraft. Ikke alene fordi landet selv bør ha herredømmet over sine naturlige kraftkilder, men ogsaa fordi den indtægt, der knytter sig til disse kraftkilder, bør bevares for norske borgere. Skal vi imidlertid i en rimelig fremtid faa utbygget og nyttiggjort vor vandkraft, maa der paa en eller anden vis foregaa et samvirke mellem norsk og utenlandsk kapital. Og den naturligste

og for os gunstigste form for dette samvirke er da utvilsomt, at — saaledes som her ordnet — nordmænd utbygger vandfaldene med helt norsk kapital, og at kraften bortleies til utlændinger for industriel bedrift. Ved denne ordning forblir kraftkilderne og reguleringerne paa norske hænder, og den industri, der bestaar i vandfaldenes utbygning og i produktion av den elektriske kraft gennem koncessionstiden, blir ren norsk industri. Og paa denne maate vil den norske kapital kunde magte ganske meget, mens den visselig meget snart vil svigte, hvis den skulde paalægges at overta baade kraftproduktionen og den industri, der knytter sig til kraftens videre utnyttelse. Den sidste industri er i virkeligheden ogsaa den aller vanskeligste. Den kræver særegne metoder, særegne indsigter og erfaringer, og den kræver særegne forbindelser med de store salgsorganisationer. Her trænger vi derfor utlandet, mens vi for kraftproduktionens vedkommende i enhver henseende kan klare os selv. En gang i fremtiden tør vi da haabe at naa frem til den indsigt og den økonomiske magt, at vi ogsaa kan drive kraftutnyttelsesindustrien for egen regning.

Men indrømmes det, at et saadant samvirke er en naturlig ordning, og at vor industrielle udvikling derved vil føres ind i et sundt spor, da bør ogsaa de utenlandske selskaper, der kommer hertil for at nyttiggjøre vore kraftkilder, faa drive sin virksomhet her som utenlandske. Det siger sig selv, at ledelsen av en bedrift maa være hos de virkelige eiere. Og da kan det kun være rigtig, sundt og reelt, at den ydre form svarer til det faktiske forhold, og at de utenlandske selskaper arbeider her i Norge som det, de virkelig er. En motsat ordning kan kun medføre, at begreperne blir uklare, og at man efterhaanden mister evnen til at skjelne mellem norske og fremmede interesser.

Jeg tillater mig derfor at andra om, at koncession maa bli meddelt «Electric Furnace Products Company Limited» uten nogen forpligtelse til at organisere sig som norsk selskap, anderledes end at det over-

ensstemmende med aktielovens § 87 vil ha at oprette avdelingskontor her.

Endvidere tillater jeg mig at andra om, at mine mandanter maa faa koncession for samme tidsrum som kraftselskapet. Der maa nedlægges saa store kapitaler i fabrikanlæggene og hvad dertil hører, at en lang koncessionstid vil være en nødvendighet. En lang leietid vil desuten medføre den stabilitet, der tillater en jevn og sund social utvikling av det samfund, der vil knyttes til fabrikanlæggene, og vil sette bedriften istand til at skape de bedste vilkaar for sine arbeidere, det vil sige gode arbeidsforhold, sunde boliger og en betryggende økonomisk stilling. Det er mine mandanters agt at bygge store, moderne og vel utstyrte fabrikanlæg, hvor et stort antal arbeidere vil finde beskæftigelse, og at reise en mønsterby paa stedet med rikelig lys og luft og med sunde, rummelige boliger for arbeiderne.

Forøvrig maa jeg andra om, at koncessionsbetingelserne ogsaa iøvrig stilles saa litet byrdefulde som mulig, saaledes at mine mandanter kan bli istand til at akseptere dem. Ihvertfald tør det forventes, at betingelserne ikke blir mere byrdefulde end de, der tidligere er opstillet for anden utenlandsk kapital, der nu driver elektrokemisk eller elektrometallurgisk bedrift her, og som leier sin kraft.

Samtidig tillater jeg mig at nævne, at dette saavidt vites er første gang, amerikansk kapital søker tilladelse til at drive industri i Norge. Jeg mener, foretagendet ogsaa av den grund fortjener at møtes med velvilje. De ulemper, vi frygter av den utenlandske kapital, kan her neppe gjøre sig gjældende. Vi anser det tværtom ønskelig at komme i bedre forbindelse med de store amerikanske samfund, hvor saa mange av vore landsmænd har vundet hjemsted. Specielt vilde det være av betydning, om den norsk-amerikanske kapital kunde bringes til i større utstrækning at søke hit. Denne kapital har allerede muliggjort og gaat i spidsen ved istandbringelsen av et stort nationalt foretagende, Den norske Amerikaline. Man haaber, den ogsaa vil

yde sin bistand, naar linjen nu i nær fremtid trænger yderligere kapital til utvidelse av bedriften. Og den heromhandlede virksomhet vil i øket grad henlede norsk-amerikanernes opmerksomhet paa vort land og dets rike muligheter for kapitalanbringelse. Likeledes vil den forbindelse, som her tilsigtes, efter al sandsynlighet bidra til at føre norske utvandrere tilbake til hjemlandet. Allerede nu har mine mandanter mottat flere anmodninger fra norsk-amerikanerne om ansættelse. I hvert fald vil bedriften være skikket til at motarbeide trangen til utvandring i de tilgrænsende dele av landet, og Saude har netop været et av de av emigrationen mest hjemsoekte distrikter. Stedet er forøvrig fortrinlig skikket for øiemedet, idet der er plads nok for en moderne og sund industriby.

Nærværende andragende utfærdiges *in duplo* og oversendes Arbeidsdepartementet og Socialdepartementet til behandling.»

Den paaberaabte kontrakt vedlægges i oversættelse.

I skrivelse av 15de juli 1914 har advokat Christiansen oplyst, at der vil bli spørsmål om at leie grund ogsaa av gr.nr. 32, br.nr. 5 og 23, gr.nr. 33, br.nr. 5 og gr.nr. 46, br.nr. 12. Med skrivelse av 12te november 1914 har han oversendt et kart, hvorpaa med grøn, gul, rød og blaa farve er indtegnet 4 grundstykker av hvilke selskapet skal være berettiget til at leie tilsammen 480 maal, jfr. kontraktens §§ 4 og 8. Kartet vedlægges.

Socialdepartementet, hvem andragendet av hensyn til leiespørsmålet samtidig var tilstillet, har i skrivelse av 10de mars 1914 henstillet til nærværende departement at overta ogsaa leiespørsmålets behandling. Socialdepartementet har i den anledning uttalt følgende:

«Naar andragendet er tilstillet nærværende departement er grunden formentlig den, at den ansøkte tilladelse ogsaa gjælder saadanne erhvervelser av forskjellige rettigheter til eller over fast eiendom, som almindelig indgaar under de bestemmelser i koncessionslovgivningen, som haandhæves av dette departement.

Da disse grunderhvervelser imidlertid slutter sig som et accessorium til andragendets principale led, tilladelse til at leie elektrisk energi, og denne del av andragendet henhører under det ærede departements behandling, antar man, at det hensigtsmæssigste vil være, at det ærede departement overtar behandlingen av andragendet i sin helhet, hvorfor man tillater sig at henstille at saa sker.

Departementet skal derhos bemerke, at man for sit vedkommende ikke antar, at noget i og for sig kan være til hinder for at det tillates det fremmede selskap at erverve de i kontraktens §§ 4, 5 og 8 omhandlede rettigheter over fast eiendom, forsaavidt koncessionsandragendet i øvrig indvilges.

Av kontraktens § 7 fremgaar, at A/S Saudefaldene har forpligtet sig til at bistaa kjøperen med bl. a. at anwise og sikre denne erhvervelser av kalkstens- og kvartsforekomster.

I samme paragraf sees selskapet ogsaa at ha forpligtet sig til at bistaa med, at kjøperen erholder de koncessioner, som maatte være nødvendige i anledning av erhvervelser for sidstnævnte utnyttelse av den omkontraherte elektriske kraft. Man forstaar bestemmelseerne i denne paragraf saaledes, at den alene tar sigte paa fremtidige kjøp etc. av kalkstens- og kvartsforekomster, og at kontrahenterne er opmerksom paa, at saadanne kjøp eller adgang til utnyttelse av disse mineraler i hvert enkelt tilfælde er avhengig av særskilt tilladelse.

En uttrykkelig reservation herom bør antagelig tages overfor ansøkeren.

Sluttelig henstilles, at der i tilfælde i koncessionsbetingelseerne blir optat bestemmelser svarende til de i posterne 5, 7, 15 og 17 i vedlagte avtryk av de almindelige betingelser for bergverkskoncessioner indtagne vilkaar.

I forbindelse hermed tilføies, at dette departement paa foranledning av en henvendelse fra den nationale forening for motarbeidelse av tuberkulose, av hvis skrivelse

det ærede departement i sin tid er blit tilstillet gjenpart herfra, har til hensigt i fremtidige bergverkskoncessioner ogsaa at indta betingelse om, at koncessionæren skal være underkastet de forskrifter, som nærværende departement maatte utfærdige angaaende indredning av de av arbeiderne og deres husstand ved vedkommende anlæg beboede bygninger og rum samt belæg og antal sengepladse i de enkelte værelser.

Man vil anbefale, at lignende paalæg eventuelt utfærdiges i nærværende tilfælde.»

Det mottagne andragende har været forelagt for vasdragskommissionen, der i skrivelse av 3dje april 1914 har uttalt følgende:

«Advokat Christiansen sees i skrivelse av 19de ds. til Arbeidsdepartementet at ha bedt om, at hans andragende maatte bli tilbakesendt vasdragskommissionen til behandling og uttalelse, forat det saa snart som mulig kunde bli bragt paa det rene, om kommissionen for sit vedkommende har noget at indvende mot, at den ansøkte tilladelse gives, og hvilke dens indvendinger i tilfælde er.

Vasdragskommissionen skal i anledning herav bemerke, at den har været i nogen tvil om, hvorvidt den burde indlate sig paa at avgi nogen erklæring, før distriktsuttalelserne foreligger. Da kommissionens opfatning av det principielle i saken imidlertid ikke vil influeres av distriktets uttalelser, og da man har tænkt sig, at det kunde ha sin betydning, at saken blev behandlet hurtig, har man fundet ikke at burde utsætte behandlingen.

Kommissionen har fæstet oppmerksomheten ved, at det omhandlede kvantum kraft er overordentlig stort — omkring 80 000 h.k. — og omfatter al den energi, som kan utbringes i Storelvens vasdrag. Dette vasdrag maa efter forholdene betegnes som en av de betydeligere kraftkilder i det søndenfjeldske Norge.

Det staar for kommissionen saa, at det, i alle fald naar det gjælder et saa gunstig beliggende vandfald som Saude, vil være meget betænkelig at bortleie saa store kraftmæng-

der paa en gang — man nævner i denne forbindelse, at det største kraftkvantum som hittil er tillatt bortleiet underrett er 25 000 h.k. til en leiepris av kr. 45,00 pr. h.k.

Det er klart, at der for den fabrikmæssige utnyttelse av en saadan kraftmængde vil kræves betydelige kapitaler saaledes at selskapets økonomiske interesse her i landet vil bli meget stor. Bedrifterne vil desuten trænge en større arbeidsstok, hvis ve og vel blir avhengig av en enkelt virksomhets bestaaen.

Hertil kommer den spesielle omstændighet, at kjøperen andrar om koncession «uten nogen forpligtelse til at organisere sig som «norsk selskap anderledes end, at det overensstemmende med aktielovens § 87 vil ha «at oprette salgskontor her.»

Kommissionen finder efter det anførte at maatte fraraade, at andragendet imøtekomes. Som saken for tiden foreligger, finder kommissionen ikke at burde fremkomme med yderligere uttalelse.

Kommissionen har i sin uttalelse i møte i november 1913 angaaende revision av koncessionsloven bl. a. uttalt, at man endnu ikke bør gaa saa langt som til at negte utlændinger og selskaper med hel eller delvis fremmed kapital adgang til at kjøpe energi. Man har ment, at spørsmålet maa behandles og avgjøres for hvert enkelt tilfælde under hensyntagen til de foreliggende omstændigheter.

Bødtker og Haug bemerker, at de ikke har deltatt i kommissionens uttalelse i anledning av revision av koncessionsloven.»

Saken har været forelagt for Saude herredsstyre, der i møte den 6te juni har avgitt følgende enstemmige uttalelse:

Herredsstyret finder ikke grund til at negte sin anbefaling av den ansøkte koncession paa leie av den omhandlede kraftmængde for ansøkte tid. Man gaar da ut fra, at der fra vedkommende regjeringsdepartements side vil bli paaseet truffet de betryggende bestemmelser som ansees paa-krævet for kommunen. Man forutsætter, at

alle betingelser for den eventuelle erhvervs- og reguleringskoncession ogsaa gjøres gjældende for leieren eller kjøperen, specielt at bygden ikke paaføres ulempe ved skadelig røk og lugt, at fremleie ikke kan ske uten kongelig tilladelse, at leieren eller kjøperen maa underordne sig ogsaa fremtidig lovgivning, specielt den som tar sigte paa enten direkte eller gjennom vedtægter at ordne og regulere samfunnsforholdene og trygge og bedre de samfundsmæssige indretninger. Særlig vil det være paakrævet at regulering og bebyggelse og ordning av skolevæsen, sundhetsvæsen og politiopsyn undergives og godkjendes av de stedlige myndigheter og i tilfælde av vedkommende regjeringsdepartement, idet man er enig i Socialdepartementets uttalelse om, at der i koncessionsbetingelserne tages bestemmelser svarende til posterne 5, 7, 15 og 17 i de almindelige betingelser for bergverkskoncessioner og de antydede paalæg om indretning av arbeiderboliger.»

Amtmanden i Stavanger amt har ved sakens indsendelse i skrivelse av 8de juni 1914 uttalt følgende:

«Jeg har ikke anseet det nødvendig at forelægge saken for andre end Saude herredsstyre. Av dette behandledes saken i møtet 6te ds., i hvilket jeg var tilstede. I møtet blev oplæst det kongelige departements skrivelse av 4de f. m., koncessionsandragendet, utkastet til kontrakt, vasdragskommissionens uttalelse og Socialdepartementets skrivelse med bilag.

Herredsstyrets uttalelse kan jeg i alt væsentlig tiltræde, idet jeg dog for mit vedkommende deler vasdragskommissionens betænkelighet ved at ansøkeren andrar om koncession uten forpligtelse til at organisere sig som norsk selskap. Selvom det kanskje for tiden kan synes, at amerikansk kapital ikke frembyr samme betænkelighet som anden utenlandsk kapital, saa kan jo ingen forutsi, hvorledes dette forhold vil stille sig i det lange tidsrum, hvorom der her vil bli spørsmaal.»

Efterat saken var behandlet i distriktet, blev den paany forelagt vasdragskommissio-

nen til erklæring, idet departementet utbad sig en nærmere utredning av sakens principielle sider. Man anmodet samtidig om kommissionens uttalelse og forslag til koncessionsbetingelser for det tilfælde at den ansøkte tilladelse skulde bli vedtat.

Efter at ha referert det foreliggende bemerket kommissionen i skrivelse av 24de juni 1914 følgende:

«Man skal bemerke, at de fra distriktet nu foreliggende uttalelser ikke ændrer kommissionens opfatning av sakens principielle side. Man finder derfor med den begrundelse, som blev git i kommissionens møte den 2den april d. a. fremdeles at maatte fraraade, at det foreliggende andragende imøtekommes.

Lund, som ikke deltok i kommissionens møte den 2den april, er enig i konklusjonen, men ikke i begrundelsens 2den og 3dje passus, hvori anføres, at det skulde være betænkelig at tillate bortleiet en saa stor kraftmængde. Han finder, at, hvis vedkommende industri for at drives paa en rationel maate behøver en saa stor kraftmængde, bør dens størrelse ikke være nogen hindring for at leietilladelsen kan bli meddelt. Men han finder selvfølgelig, at den omstændighet, at det her gjælder et saa stort kraftkvantum, er en grund til, at han lægger særlig vekt paa, at selskapets bestyrelse bør ha sit sæte i Norge og for et flertals vedkommende bestaa av norske statsborgere.

Griivi vilde som sit principielle syn fremholde, at han var kommet til den overbevisning, at der bør vises stor forsigtighet ogsaa med for længere tid at utleie kraft til selskaper med utenlandsk kapital. Spørsmålet herom blev ved avgivelsen av kommissionens betænkning angaaende forandringer i de gjældende koncessionslove ikke viet den opmerksomhet, som det fortjener. Kommissionen nøiet sig dengang med at uttale:

«Man har drøftet spørsmålet om hvorvidt utlændinger bør negtes adgang ogsaa til kjøp av kraft, men kommet til det resultat, at man ikke bør gaa saa langt paa nuværende tidspunkt»

De siden den tid vundne erfaringer hadde overbevist ham om, at den nu foregaaende utvikling ikke er av det gode. Det synes nu at gaa i den lei, at der startes norske selskaper med forholdsvis ringe kapital til indkjøp og utbygning av fosser, idet det hele finansierer paa grundlag av et eller andet utenlandsk selskap, der paa forhaand har leiet kraften. Paa denne vis kommer fossene trods koncessionslovene i realiteten i henderne paa utlænderne. I ethvert fald er det disse, som skummer fløten — det norske selskap faar nøie sig med meget smaa leiepriser og kontraktvilkkaar forøvrig, som synes litet smakelige. De grunde, som har ført til at negte selskaper med utenlandsk kapital at erhverve fosser, fører efter hans mening til ogsaa i regelen at negte utleie av kraft. Derfor bør saadan utleie ikke bli regelen, men undtagelsen. Om dette skulde bevirke en smule forsinkelse i utbygningen av vore fosser, ser han deri ingen fare eller skade — tvertimot trodde han, at et pust i bakken bare var av det gode. Han kunde ikke her gaa nærmere ind paa disse ting, men vilde henlede Arbeidsdepartementets og regjeringens specielle opmerksomhet paa forholdet. Mundtlig hadde han gjort Justisdepartementets chef opmerksom paa det samme. Det ovenfor fremholdte syn paa tingene gjorde, at han maatte fraraade, at den her ansøkte tilladelse gaves.

Vasdragsdirektøren (Hugo-Sørensen), og Valentinsen sluttet sig i sin almindelighet seet til det av Grivi fremholdte, men vilde peke paa, at en fullstendig og pludselig utelukkelse av fremmed kapital ogsaa til kraftens utnyttelse i industrien paa nuværende tidspunkt neppe vilde være heldig. Fremtidens politik ligger dog utvilsomt i den retning, at der med hensyn til kraftleie vises den samme forsigtighet likeoverfor utlænderne som ved vandfaldserhvervelse.

Haug og Lund finder ikke grund til principielt at negte bortleie av kraft til selskaper med utenlandsk kapital.

Til bruk ved sakens behandling for det tilfælde at der skulde bli tale om at meddele tilladelse, har kommissionen paa departementets anmodning nedenfor nærmere omtalt de punkter, som efter dens opfatning er av væsentlig betydning.

Selskapets bestyrelse maa faa sit sæte her i Norge og for et flertals vedkommende bestaa av norske statsborgere. Man finder det som begrundelse tilstrækkelig at henvise til koncessionslovens § 14,1.

Kommissionens flertal, bestaaende av vasdragsdirektøren (Hugo-Sørensen), Grivi og Valentinsen er av den opfatning, at kraftmængden, som bortleies til et selskap og likeledes grundarealerne bør søkes reducert, saaledes at der kan bli kraft til og plads ogsaa for andre bedrifter. Dette vil bidra til at skape sundere forhold paa stedet.

Haug og Lund finder, at kraftmængdens størrelse ikke bør være nogen hindring for, at leietilladelsen gives. De omkontrauerte grundarealer bør fastsættes til en i forhold til industrien avpasset størrelse.

Et flertal, bestaaende av vasdragsdirektøren (Hugo-Sørensen), Grivi og Valentinsen bemerker følgende:

Spørsmålet om hvorvidt kraftprisens størrelse er en av de faktorer, som der skal tages hensyn til ved behandling av leiekoncessioner, har saavidt kommissionen bekjent ikke tidligere været under diskussion. Det tør ha været en almindelig opfatning, at dette er et rent økonomisk spørsmål, som kun har betydning for de 2 parter, producent og kjøper, og at det ikke kommer ind under de almene hensyn, som det offentlige skal søke betrygget ved tilknytning av vilkaar. Saaledes som forholdene har utviklet sig, er dette imidlertid neppe riktig. Stillingen er jo nu nemlig den, at flere store kraftanlæg, som har til hensigt at producere og leie ut kraft, delvis er paabegyndt, delvis skal startes i de nærmeste aar fremover. Man nævner foruten Saude, Osa (Austdøla), Høiangfaldene i Sogn, Svælgen i Bremanger, Kinso og Lyse. Den «konkurrance» om kunderne, som derved etableres, virker selvsagt

til at trykke priserne ned, og ikke bare for disse foretagender alene. Man er underhaanden gjort bekjendt med, at bestaaende anlæg har hat vanskeligheter med at faa avsat sin kraft til antagelige priser netop paa grund av dette forhold. Det er ogsaa at befrygte, at der paa denne maate skapes en norm for kraftpriserne, som vil være medvirkende, naar andre anlæg senere kommer til og skal faa sin kraft avsat. Imidlertid er det klart, at om de foretagender, som nu skal startes og som hører til de i utbygning gunstigste kan sælge sin kraft særlig billig, for det her omhandlede anlæg i gjennemsnit kr. 28,00 pr. h.k. og allikevel tjene forholdsvis bra, saa vil de mindre gunstige efterhaanden komme til og vanskeligheterne vil da melde sig. Skal situationen saaledes, som erfaringerne synes at vise, utvikle sig derhen, at den norske kapital finansierer utbygningsanlæggene og den utenlandske de fabrikker, som benytter kraften, vil — hvis man ikke enten griper ind i prisspørsmålet eller i nogen grad stanser koncessionsmeddelelser — resultatet uvægerlig bli dette, at fordelen ved vor billige vandkraft for størstedelen gaar i utlandets lomme. Den herlighet, som nationen har i sine naturlige energikilder, blir med andre ord ganske væsentlig reducet. Flertallet kan efter dette ikke forstaa rettere, end at der ligger et meget stort alment hensyn i dette at holde prisen oppe paa et rimelig nivåa, naar kraften skal utnytted helt eller for en større del av utlændinger. At fastsætte en bestemt almindelig norm for lavmaalet tør være vanskelig, da kraftpriserne som andre varer jo er avhængig av tilbud og efterspørsmal. Det har imidlertid sin interesse at peke paa, at der er bortleiet meget store energimængder her i landet til elektrokemisk industri til en pris av kr. 38,00 —kr. 45,00 pr. el. h.k., hvad der synes at vise, at kraftkonkurrance fra andre land ikke skulde betinge en saa lav pris som kr. 28,00. Skulde et krav om en høiere kraftpris medføre, at der ikke kommer istand noget leieforhold mellem parterne, antar man, at dette neppe vil ha nogen større ut-

sættelse av utbygningsanlægget tilfølge. Og kommissionen er av den opfatning, at en mindre utsættelse neppe vil være til skade, hverken for A/S Saudefaldene selv eller distriktet og nationen.

Lund og Haug er vistnok enig i, at det er heldigst for landet, om den kraft, der utleies til utlændinger, betales med saa høi pris som mulig. Men de finder at maatte fraraade, at det offentlige blander sig op i et saadant forhold som fastsættelse av priser i omsætningen. Haug og Lund er derfor ikke enig i flertallets uttalelse angaaende kraftprisens størrelse.

Angaaende tiden for bortleie av kraft har kommissionens flertal i sin betænkning av november 1913 om revision av koncessionsloven uttalt sig for, at den bør bli kortere end for erhvervelse av vandfald. For dette taler den omstændighet, at industrielle bedrifter ifølge sin natur i almindelighet grundlægges paa en kortere amortisations-tid end kraftanlæg.

Hvad leietidens længde i det foreliggende tilfælde angaar henviser ovennævnte flertal til kommissionens forslag til betingelser for A/S Saudefaldene, avsnit I, punkt 13, med tilføiende, at den ikke under nogen omstændighet bør overskride 40 aar. Man undlater ikke at tilføie, at det længste tidsrum for hvilket der i vort naboland Sverige meddeles koncession paa kraftledninger er 40 aar. Bortleie av kraft fra dette lands statskraftverker sker derfor, efter hvad man har bragt i erfaring, aldrig for nogen længere tid.

Haug og Lund finder, at der ikke bør være noget til hinder for, at leietiden for energi sættes likesaa lang som koncessions-tiden, men er forøvrig enig i henvisningen til det i betingelserne for erhvervs-koncession, avsnit I, punkt 13, uttalte.

Vedrørende den i avskrift oversendte kontrakt har kommissionen særlig fæstet sig ved følgende:

§ 4 (kfr. § 8). At kraftselskapet skal stille grund til fabrikker m. v. til raadighet «fri for alle skatter, avgifter eller utredslær.»

§ 8 (kfr. § 3). At kraftselskapet er for-

pligtet til at levere 80 000 h.k. (+ eller ÷ 5 procent). Sidste passus gir kjøperen ret til at faa avstaat de arealer, som kraftselskapet eier eller raader over mot en aarlig godtgjørelse svarende til 8 % av deres selvkostende.

§ 12. At kraftselskapet skal bære alle skatter, bøter og andre byrder av enhver art, som maatte bli lagt paa vandkraft og grund (kfr. §§ 4 og 8) samt paa kjøperens bruk av kraften.

§ 15. At kraftprisen er lav henholdsvis kr. 26,00 og kr. 30,00 pr. h.k. for første og sidste halvdel av kraften.

§§ 18 og 20. At kjøperen har lagt beslag paa kraften i hele den tid, kraftselskapet faar koncession (§ 18) og betinget sig samme koncessionstid som nævnte selskap (§ 20).

§ 21. At kjøperen har forbeholdt sig ret til helt eller delvis at fremleie kraften.

Kommissionen skal vedrørende disse punkter bemerke følgende:

Ad § 4.

Bestemmelsen om at krafteieren og ikke kjøperen skal bære «alle skatter, avgifter eller utredslær» paa den grund, som overlates leieren til disposition for sine anlegg (kfr. ogsaa §§ 8 og 12) innebærer den fare, at A/S Saudefaldene i fremtiden kan bli belastet med uforholdsmæssige byrder, f. eks. i form av grundværdiskat eller grundværdistigningsskat. Efter utførelsen av betydelige fabrikanlegg med dertil hørende bygging av forskjellig art, vil grundværdien utvilsomt her som andetsteds under lignende forhold stige til det mangedobbelte av indkjøpsprisen nu. En saadan bestemmelse i kontrakten vil derfor bortset fra følgerne for kraftselskapet kunne komme til at virke skadelig for almene interesser, som f. eks. vanskeliggjøre gjennomførelsen av en hensigtsmessig lovgivning paa omraadet i fremtiden.

Ad § 8.

Man forstaar kontrakten saa, at kjøperen har ret til at kræve levert ialt 80 000 elektriske h.k. plus eller minus fem procent altsaa mindst 76 000 h.k. Efter de senest

foreliggende planer er der i vasdraget ialt paaregnet en kraftmengde paa 80 000 el. h.k. levert ved sjøen. Herav skal der som vanlig kunne kræves avgift 5 % til kommunen og 5 % til staten. Disponibelt for utleie blir saaledes ca. 72 000 h.k. Hvis der skulde bli spørsmål om at leie bort den hele kraft, turde det efter dette være grund til at avfatte bestemmelsen noget forsigtigere end skedd.

I § 8 er betinget avstaat grund paa samme vilkaar som i § 4 bestemt. Man henviser i den anledning til bemerkningerne til sidstnævnte paragraf.

Den sidste passus i § 8 indeholdende bestemmelse om at kjøperen kan kræve avstaat, hvad han maatte behøve av de arealer, som kraftselskapet eier eller raader over mot en aarlig godtgjørelse svarende til 8 % av deres selvkostende bør antagelig omformes saaledes, at kjøperen ikke faar ret til ubegrensede arealer.

Angaaende størrelsen av det kraftkvantum med tilhørende grundarealer, som i tilfælde kan bortleies, henvises til hvad foran er uttalt om dette spørsmål.

Ad § 12.

Kontrakten bestemmer, at kraftselskapet skal bære skatter og byrder, som paalægges «grundstykker, eiendomme og rettigheter og paa kjøperens erhvervelse og bruk «av nævnte elektriske kraft efter nugjældende love (men ikke efter fremtidige «love).» Efter dette skulde en fremtidig særskat paa leie av kraft, om der skulde bli spørsmål om en saadan, antagelig ikke belastes kraftselskapet, men kjøperen. Men helt klart er dette neppe. Jfr. i denne forbindelse §§ 4 og 8 angaaende skatter og avgifter paa grund, hvori der ikke er nævnt noget om nugjældende og fremtidige love. Man henleder oppmerksomheten paa forholdet.

Ad § 15.

Kraftprisen opgives at være kr. 26,00 og kr. 30,00 henholdsvis for første og anden halvdel av energikvantumet. Efter senere mottagen underhaandsoplysning er prisen ændret til kr. 28,00 pr. h.k. for den hele kraft.

Man henviser til hvad ovenfor er uttalt angaaende kraftprisens størrelse.

Ad §§ 18 og 20.

Ifølge disse paragraffer har kjøperen ret til kraften for hele den tid, A/S Saudefaldene faar koncession og betinget sig samme koncessionstid som nævnte selskap.

Man henviser i den anledning til hvad ovenfor er uttalt angaaende leietidens længde.

Ad § 21.

Kontraktens bestemmelse om ret til helt eller delvis at fremleie kraften eller at overdra kontrakten maa i tilfælde gjøres afhængig av statsmyndigheternes samtykke. Denne paragraf bestemmer videre: «Og alle «parternes av denne kontrakt flytende rettigheter og forpligtelser skal til enhver tid «følge og som grundbyrde paa hvile de respektive parters grundstykker, eiendomme, «bygninger, anlæg og rettigheter med prioritetet foran alle paa samme hvilende pantehaftelser eller andre heftelser eller byrder «av enhver slags.»

Kommissionen peker i anledning herav paa, at statens rettigheter i medhold av en eventuel erhvervs- og reguleringskoncession har prioritett foran enhver anden heftelse og derfor ogsaa foran kjøperens rettigheter ifølge leiekontrakten.

Til slutning skal man henlede opmerksomheten paa, at bestemmelserne i § 14 om, at kjøperen under visse nærmere angivne omstændigheter «med eller uten magtanvendelse og med eller uten lovmaal og dom» kan overta driften av kraftanlæggene bør utgaa som antagelig stridende mot de her i landet gjældende retsregler.

I henhold til hvad ovenfor er anført vil kommissionen foreslaa, at der til en eventuel tilladelse for Electric Furnace Products Company Limited til at leie kraft av A/S Saudefaldene knyttes følgende betingelser:

1.

Av selskapets bestyrelse, som skal ha sit sæte her i riket, skal til enhver tid mindst $\frac{2}{3}$ være norske statsborgere.

2.

Den kjøpte energi kan ikke overdrages videre eller for nogen del avgives til utlandet uten samtykke av vedkommende regjeringsdepartement.

3.

Energien maa ikke anvendes i bedrift, som ved røk, giftige gasarter eller paa anden maate virker ødelæggende paa omgivelserne.

4.

Selskapet skal saavel ved opførelsen som senere ved driften av de anlæg, hvori kraften skal benyttes, kun benytte funksjonærer og arbeidere, som har norsk indfødsret eller statsborgerret.

Vedkommende regjeringsdepartement kan tilstede undtagelse fra denne regel, naar speciel fagkundskap eller øvelse eller lignende hensyn gjør det nødvendig eller særlig ønskelig.

For hver dag, som en person i strid med foranstaaende bestemmelser er i selskapets tjeneste, erlægges til statskassen en løpende mulkt, stor kr. 50,00 — femti kroner.

5.

Selskapet forpligter sig til ved opførelsen og senere ved driften av de anlæg, hvori kraften skal benyttes, at anvende norsk materiel, forsaavidt saadant her kan erholdes til like god beskaffenhet, tilstrækkelig hurtig, og til en pris, som ikke med mere end 10 — ti — procent overstiger den pris, hvortil materiel kan erholdes fra utlandet. I tilfælde av tvist herom avgjøres spørsmålet av 2 mænd, hvorav departementet og selskapet hver vælger 1, samt av en av mændene tilkaldt opmand. Saafremt mændene ikke blir enige om valg av opmand, opnævnes denne av amtmanden i Stavanger amt. Hvem der skal bære omkostningerne ved skjønnet bestemmes av skjønsmændene.

Vedkommende regjeringsdepartement kan tilstede undtagelse fra regelen om an-

vendelse av norsk materiel, naar særegne hensyn gjør det paakrævet.

For overtrædelse av den i nærværende post omhandlede bestemmelse erlægger selskapet for hver gang efter avgjørelse av departementet en tvangsmulkt av indtil 15 — femten — procent av værdien.

6.

Arbeiderne maa ikke paalægges at motta varer istedetfor penger som vederlag for arbeide, eller paalægges nogen forpligtelse med hensyn til indkjøb av varer. Hvis selskapet holder handelsbod for sine arbeidere, skal nettooverskuddet efter revidert aarsregnskap anvendes til almennyttig øiemed for arbeiderne. Anvendelsen fastsettes efter samraad med et av arbeiderne opnævnt utvalg, som i tilfælde av tvist kan forlange saken forelagt til avgjørelse av vedkommende regjeringsdepartement.

7.

Selskapet er forpligtet til at opsamle et fond til sikring for vedkommende fattigkommune overensstemmende med de regler, som i lov om fattigvæsenet av 19de mai 1900, kap. 4, er git om bergverker.

Likeledes er selskapet forpligtet til efter vedkommende departements nærmere bestemmelse at avsette et fond til sikring for fattigkommunen i anledning anlæggenes utførelse. Fondet forvaltes av det offentlige. Den del av dette fond, som ikke medgaar til dækning av kommunens utgifter til fattigunderstøttelse av arbeidere ved dette anlæg, tilbakebetales selskapet.

8.

Selskapet forpligter sig til, om og naar Arbeidsdepartementet saa maatte forlange, paa rimelige av departementet godkjendte vilkaar at skaffe arbeiderne sundt og forsvarelig husrum, tomter til bygning av egne hjem, med veier, vand, kloak og elektrisk lysanlæg samt grund til forsamlingslokale, til lokale for kooperativ eller anden handelsvirksomhet og lignende.

Anlæggenes eier er forpligtet til at sørge for at bolig- og hygieniske forhold ved

anleggene ordnes paa en betryggende maate efter forskrifter, som utfærdiges av vedkommende departement.

Selskapet er forpligtet til at bebygge sine eiendomme i strøk, hvor der ventes at ville bli bymæssig bebyggelse, efter en av Arbeidsdepartementet approbert reguleringsplan.

Saafremt bygningsloven bestemmes gjort gjældende for disse strøk, har selskapet at utarbeide utkast til reguleringsplan og indsende samme til de stedlige bygningsmyndigheter.

Ved reguleringsplanens fastsettelse kan departementet, forsaavidt staten ikke allerede eier passende grund, forlange uten vederlag avstaat grund av selskapet til opførelse av bygninger, til post, telegraf, toldbod, retslokale og fængsel.

9.

I tilfælde av at vedkommende departement finder det paakrævet pligter anlæggenes eier at stille til raadighet for det offentlige sundhetsvæsen uten godtgjørelse et for øiemedet tjenlig isolationslokale med fornødent utstyr beregnet paa et saa stort antal patienter, som departementet bestemmer. Endvidere er selskapet forpligtet til efter nærmere bestemmelse av vedkommende departement at skaffe sine arbeidere den fornødne lægehjelp ved en dertil ansat og av selskapet lønnet læge paa stedet.

10.

Saafremt særskilt politiopsyn i anledning anlæggenes utførelse av amtmanden findes nødvendig pligter eieren at utrede utgifterne derved.

11.

Selskapet er forpligtet til i anlægstiden efter amtsveistyrets bestemmelse at vedlikeholde og istandsætte de offentlige veier, hvor vedlikeholdsutgifterne antages særlig at økes ved anlæggenes trafikk. Efter anlægstiden gjælder samme pligt med hensyn til de offentlige veier, hvor vedlikeholdsomkostningerne særlig økes paa grund av selskaps transport.

Selskapet forpligter sig til efter amtsveistyrets nærmere bestemmelse at stille de veier, broer og brygger, det maatte anlægge, til fri avbenyttelse for almenheten.

Det offentlige skal være berettiget til uten vederlag i den utstrækning det uten væsentlig ulempe kan ske at fremføre rikstelefonens og rikstelegrafens ledninger over selskapets telefonstolper og fæstigheter.

Mulig tvist avgjøres av departementet.

Lund foreslaar, at ordene «og brygger» utgaar, da der ikke for dette selskaps vedkommende bør gjøres nogen undtagelse fra den gjældende lovgivning.

12.

Vasdragsdirektøren (Hugo-Sørensen), Grevi og Valentinsen foreslaar:

Selskapet er forpligtet til at oversende vedkommende departement gjenpart av den til skattemyndighetene i henhold til den gjældende lovgivning avgivne selvangivelse. Der skal medfølge alle fornødne opplysninger til bedømmelse av formue, gjæld og inntægt.

Skattemyndighetene forbeholdes adgang til at beregne inntægterne hitrørende fra tilvirkning av produkter for salg efter gjennomsnittspris paa disse produkter.

Haug og Lund finder, at en saadan bestemmelse ikke bør inntages, da den ikke er hjemlet i gjældende lov.

Lund finder desuten, at den i sig selv er høist uheldig.

13.

For oppfyldelsen av de forpligtelser, som ved anlæggene eller deres drift paadrages likeoverfor andre, saavel som for overholdelse av de i koncessionen opstillede betingelser stilles av koncessionshaveren sikkerhet for et beløp av kr. 1) efter vedkommende departements nærmere bestemmelse.

1) Vasdragsdirektøren (Hugo-Sørensen), Grevi, Valentinsen og Haug foreslaar kr. 200 000,00
Lund foreslaar » 100 000,00

14.

Koncessionæren maa ikke uten samtykke fra vedkommende regjeringsdepartement indgaa i nogen overenskomst til kunstig forhøielse av priserne her i riket paa de tilvirkede produkter.

15.

Saafernt der ved elektrisk energi fra vasdragene av selskapet produceres kunstige gjødningsstoffer maa priserne ved salg inden landet ikke settes høiere end nettoeksportpriserne beregnet efter gjennomsnittet for de sidste 12 maaneder.

Derhos skal der stilles til disposition for det norske jordbruk til reducert pris indtil 10 pct. av produktionen i de 12 maaneder, som gaar forut for bestillingen, dog ikke over 5 000 tons av gjødningsstoffer med ca. 20 pct. kvælstofindhold med forholdsmæssig forhøielse eller nedsættelse av dette kvantum, hvis varens kvælstofindhold ændres.

Prisen for dette kvantum beregnes efter gjennomsnittsprisen netto f. o. b. for selskapets salg i partier paa minst 500 tons av gjødningsstoffer til utlandet i de sidste fire uker før bestillingene med fradrag av 15 pct. rabat. Bestilling sker gjennom Landbruksdepartementet. Hver bestilling maa for at opnaa denne rabat være paa minst 1 000 tons.

Det kvantum, som i henhold til foranstaaende kan forlanges uttat, leveres av selskapet f. o. b. med minst 14 dages varsel i partier, som av Landbruksdepartementet blir bestemt. Landbruksdepartementet drar omsorg for, at salget av det heromhandlede kvantum sker til forbrukerne saaledes, at de til den reducerte pris kjøpte stoffer hverken kommer i handelen som almindelig salgsvare eller benyttes som raaprodukt til videre fabrikation.

Gjennomsnittsprisen beregnes av den i henhold til koncessionens post 19 ansatte kontrollør.

Lund stemte imot dette punkt.

16.

Koncessionæren er forpligtet til at rette sig efter de bestemmelser, som gives av ved-

kommende departement til motarbeidelse av drukkenskap og smughandel med berusende drikke blandt den til anlegget knyttede befolkning.

Lund stemte imot dette punkt.

17.

Statens rettigheter i medhold av den A/S Saudefaldene meddelte erhvervs- og reguleringskoncession har prioritet foran enhver anden heftelse og derfor ogsaa foran kjøperens rettigheter ifølge leiekontrakten.

18.

Nærværende tilladelse meddeles for et tidsrum av¹⁾ aar regnet fra resolutionens datum.

19.

Selskapet har at underkaste sig de bestemmelser, som til kontrol med foranstaaende betingelsers overholdelse maatte bli truffet av vedkommende regjeringsdepartement.

Vedkommende departement kan ansætte en kontrollør, der har at paase, at koncessionsbetingelserne sker fyldest, i hvilken anledning kontrolløren skal varsles om og ha adgang til at delta i hvilket som helst møte av selskapets lovlige organer, naar der i samme behandles spørsmål som berører koncessionsbetingelserne.

I den utstrækning, som det av hensyn til kontrollens utøvelse er paakrævet, skal ogsaa selskapets bøker og papirer forelægges ham i henhold til nærmere bestemmelser fastsat av vedkommende departement.

Denne kontrollørs løn fastsættes av departementet.

De med kontrollen forbundne utgifter refunderes det offentlige av selskapet.

Haug og Lund stemte mot ordene «Vedkommende departement kan ansætte det offentlige av selskapet.»

20.

Undergaar selskapet saadan forandring, at foran anførte bestemmelse med hensyn til

1) Vasdragsdirektøren (Hugo-Sørensen), Grevi og Valentinsen foreslaar 40 aar.
Haug og Lund foreslaar 65 »

bestyrelsens sammensætning ikke længer opfyldes eller overtrædes bestemmelserne i posterne 14 og 19, er den ved nærværende resolution meddelte tilladelse bortfaldt og selskapet underkastet bestemmelserne i lov om erhvervelse av vandfald, bergverk og anden fast eiendom av 18de septbr. 1909, §§ 22 og 23, jfr. § 25.

Vasdragsdirektøren (Hugo-Sørensen) og Grevi vil under henvisning til kommissionens uttalelse angaaende revision av koncessionsloven henstille til departementet at søke betinget avgift kraft til stat og kommune. Likesaa henstilles til øverveielse, om der ikke burde bli spørsmål om avgift.

Haug og Lund stemte mot denne henstilling, idet de fandt ethvert krav saavel om avgivelse av kraft utover hvad der er betinget i erhvervskoncessionen som angaaende avgift uberettiget.

Valentinsen vil peke paa, at kommissionen i sine uttalelser om revision av koncessionsloven har foreslaat, at der aapnes adgang i visse tilfælde for kommunen at betinge sig mere end 5 % av den utbyggede kraft. En utvei som den av formanden og Grevi foreslaaede synes ikke rimelig, medmindre der var spørsmål om kraftleietilladelse for et ældre kraftanlæg, hvorfra kommunens behov ikke kunde tilfredsstilles.

De stedlige forhold i Saude tilsiger forøvrig ikke, at man i dette tilfælde skulde gripe til særlige forholdsregler.

Vasdragsdirektøren (Hugo-Sørensen), Grevi og Valentinsen vil under henvisning til hvad foran er uttalt henstille, at den i den foreliggende kontrakt omhandlede kraftmængde søkes reducet.

Haug og Lund finder under henvisning til det ovenfor uttalte en saadan reduktion upaakrævet.

Vasdragsdirektøren (Hugo-Sørensen), Grivi og Valentinsen vil under henvisning til hvad foran er uttalt peke paa, at den i den foreliggende kontrakt omhandlede leiepris bør søkes forhøiet.

Haug og Lund er ikke enig heri. De henviser til hvad ovenfor er uttalt om leieprisens størrelse.

Det bør efter kommissionens opfatning betinges, at leiekontraktens norske tekst er den i tvilstilfælde gjældende.

Da koncesionsloven fortiden er under revision og det efter hvad man har bragt i erfaring ikke kan vare længe, før den nye lov kommer istand, finder kommissionens flertal, bestaaende av vasdragsdirektøren (Hugo-Sørensen), Grivi og Valentinsen, at det vilde være heldigst, at sakens avgjørelse utstaar til den nye lov er færdig.

Et mindretal, Haug og Lund, er ikke enig i, at avgjørelsen bør utstaa i paavente av ny lov. De anbefaler realitetsbehandling paa basis av den gjældende lovgivning.»

Efter underhaanden at være gjort bekjendt med vasdragskommissionens uttalelse indsendte ansøkernes repræsentanter en forestilling av 10de juli 1914, der hitsættes i oversættelse, og hvori de nærmere omhandler de av kommissionen foreslaaede vilkaar:

«Ved slutten av de konferancer, som vi tirsdag og onsdag i denne uke hadde med herr statsraaden og herr Larsen om koncession for os til at leie elektrisk kraft av A/S Saudefaldene, henstillet De til os at redegjøre skriftlig for vort syn paa saken med utgangspunkt i de synsmaater, som enkelte medlemmer av vandfaldskommissionen har fremholdt i dens uttalelse til Deres departement angaaende nævnte koncession.

I henhold til denne anmodning skal vi herved i ærbødighet tillate os til underret-

ning for Dem og velvillig overveielese at gi en kort redegjørelse for vor stilling til saken og vore grunde herfor, idet vi tar spørsmålene i den rækkefølge, hvori de er behandlet i nævnte uttalelse fra vandfaldskommissionen.

Først ønsker vi imidlertid i anledning av nogen uttalelser fra enkelte medlemmer av vandfaldskommissionen at gjøre følgende almindelige bemerkning:

Det er klart, at man ved at paalægge amerikansk kapital (som her for første gang søker anbringelse i industriel virksomhet i Norge) mere byrdefulde vilkaar end anden fremmed kapital, som allerede har fundet saadan anbringelse og nu er engagert i foretagender av lignende art i Norge, vil komme til at gjøre forskjjel mellem amerikanerne eller amerikansk kapital og folk eller kapital fra andre lande i førstnævntes disfavor. Det er os ikke mulig at tro, at det norske folk kan ønske eller den norske regjering tilsigte at gjøre saadan forskjjel, særlig i betragtning av følgende: At enhver politisk eller territorial interesse fra Amerikas side, som skulde kunne indebære nogen fare for Norge, er helt udelukket; videre i betragtning av det sterke handelssamkvem og de vennsbaand, som til alle tider har bestaaet mellem de to lande; det store antal nordmænd, som er blit velvillig mottat i Amerika; den fulde og uindskrænkede adgang til landerhvervelse, industriel og kommerciel kapitalanbringelse, og den adgang i det hele, som Amerika altid uten forbehold og med glæde har git nordmændene til at ta sig frem og gjøre det godt. Imidlertid, selv om der fra norsk side ikke tilsigtes at gjøre forskjjel, saa vil man allikevel faktisk gjøre det ved at paalægge os mere byrdefulde vilkaar end andre utlændinger.

Punkter som enkelte av kommissionens medlemmer har anset for at være av betydning.

Bestyrelse.

Vi har i principet intet imot et selskap med sæte i Norge og med en bestyrelse,

hvis flertal bestaar av norske borgere; men vi har sterke grunde som i dette tilfælde gjør det nødvendig, at koncessionen meddeles nærværende selskap, i hvis navn andragende allerede er indgit til regjeringen.

Det er selvsagt av vital betydning for os, at vore forretningsanliggender ledes og bestyres av de virkelige eiere. Det er magtpaaliggende ikke alene for vore egne interesser, men ogsaa for deres velfærd, der er i vor tjeneste, og for samfundet i det hele, at vort foretagende ledes av dem, som er fortrolige med bedriften og har stor økonomisk interesse i dens fremgang. Hadde vi været bosat i et eller andet av de nærliggende europæiske lande kunde dette resultat være naadd gjennem et norsk selskap; men den store afstand mellem Norge og Amerika gjør en saadan ordning ikke alene uhenigtsmessig men umulig.

Det er utænkelig at et industrielt foretagende saa stort og av saa komplicert art som det, vi paatænker, skulde kunne ledes og bestyres med held av folk, som ikke har nogen reel økonomisk eller anden interesse i dets fremgang. Vi er uvillige til at sætte de store kapitaler, der er nødvendige, og vor egen forretningsposition og anseelse paa spil ved at lægge kontrollen med vore egne forretninger i hænderne paa nogensomhelst bestyrelse sammensat av borgere fra Norge, Amerika eller hvilketsomhelst andet land, og hvis interesse i foretagendet og dets fremgang i bedste fald bare vil være av nominel art og underordnet deres egne forretningsinteresser.

Nye love, som er foreslaat i De forenede Stater og som vil berøre den utenrikske handel, gjør det nu nødvendig for os at samle alle vore utenlandske interesser i ett utenlandsk selskap. Vi har allerede store økonomiske interesser i Canada og forretninger som ligger i umiddelbar nærhet av vore forretninger i De forenede Stater og med let adgang for eierne til personlig at lede og bestyre det hele. Det er derfor av avgjørende betydning for os at kunne samle alle vore utenlandske interesser, det være sig i Canada, Norge eller andetsteds i det selskap,

Electric Furnace Products Company Limited, der andrar om denne koncession.

De norske koncessions- og aktieselskapslove forutsætter adgang for fremmede selskaper til at drive forretning i Norge, og vi tillater os i ærbødighet at fremholde, at man ikke har meddelt os nogen gyldig grund, hvorfor denne koncession ikke skulde kunne gives vort utenlandske selskap overensstemmende med vort andragende. Vi vil med nødvendighet være underkastet alle norske love vedrørende utenlandske selskaper. Og vi agter i Norge at holde et avdelingskontor ledet av et særskilt styre bestaaende av norske borgere, der overfor tredjemand hver for sig vil ha samme ansvar for sine handlinger som om de var bestyrer i et norsk selskap. Det er ulogisk og efter vor opfatning uheldig at ha et selskap, engagert i en bedrift som denne, arbeidende i Norge under norsk maske, naar dets kapital vitterlig og i sin helhet er amerikansk.

Som et kompromis og for at møte enhver mulig indvending er vi villig til at gaa med paa som betingelser for vor koncession, at alle tvistigheter mellem os og norske borgere skal avgjøres ved norske domstole, samt at mindst 3 av vore direktører til enhver tid skal være norske borgere. Derved vil alle norske interesser være fyldestgjørende betrygget.

Mens vi maa insistere paa, at vore ovenfor fremholdte synsmaater imøtekommes, har vi paa den anden side strukket os saa langt som mulig for at imøtekomme Deres synsmaater, forsaavidt angaar alle andre i forslag bragte betingelser for vor koncession. Vor vedtagelse av alle de andre betingelser er imidlertid selvsagt betinget av, at De kan akseptere vort standpunkt med hensyn til selskapets styre.

Kraftkvantum.

Det er absolut nødvendig for os at faa tilladelse til at utnytte hele det kraftkvantum, der er stipulert i vor kontrakt med A/S Saudefaldene, altsaa 80 000 h.k. (plus eller minus 5%), idet vi ellers ikke vilde ha nogensomhelst interesse i at anlægge en fabrikk i

Norge — særlig da vi har for os et tilbud om kraftleie i Canada for samme kvantum, til samme pris, for et længere tidsrum og for øvrig paa betingelser, som i enhver henseende er likesaa gunstige som de, der er stipulert i vor kontrakt med A/S Saundefaldene og som desuten ikke forutsætter nogen regeringskoncession. Vi har ogsaa grund til at tro, at det er likesaa nødvendig for A/S Saundefaldene at ha en leietager til det fulde kvantum, 80 000 h.k., for at det skal være istand til at financiere og utbygge sine kraftanlæg i henhold til den derom nylig av regjeringen foreslaaede og av Stortinget bifaldte koncession.

A/S Saundefaldene har meddelt os, at en undersøkelse og beregning, som nylig er utført av tre sakkyndige ingeniører, viser, at der ved den av A/S Saundefaldene planlagte regulering vil indvindes over 90 000 h.k. Vi tillater os endvidere at henlede Deres opmerksomhet paa, at der i Saude, utenfor den vandkraft, der omfattes av A/S Saundefaldenes koncession, forefindes anden vandkraft som i regulert stand kan utbringes til adskillig over 50 000 h.k.

Kraftprisen.

Vi tillater os i ærbødighet at fremholde, at dette er et forretningsspørsmål, intet regjeringsanliggende. Vi har ingen økonomisk interesse, direkte eller indirekte, i A/S Saundefaldene eller i financieringen av dets kraftanlæg. Vi har overhodet ingen interesse i det selskap anden end den at leie elektrisk kraft paa de i kraftleiekontrakten stipulerte vilkaar. A/S Saundefaldene har i fuld handlefrihet — uten paavirkning eller tvang fra vor side — avsluttet kontrakten paa grundlag av den stipulerte pris, og denne pris maa ansees fordelagtig og er utvilsomt tilfredsstillende for A/S Saundefaldene.

Det maa ogsaa erindres, at den ret, som kontrakten gir A/S Saundefaldene til at levere os hver maaned det kraftkvantum, som det selv finder for godt inden en margin av 5 % over eller under det fikserte kraftkvantum, er av stor værdi for A/S Saundefaldene og jevnød med en betydelig høiere pris for en

absolut fastsat kraftmængde. Samtidig medfører dette for os den nødvendighet til enhver tid at ha til disposition anlæg og indretninger, tilstrækkelige til at utnytte 105 % av det fikserte kraftkvantum, mens vi risikerer ikke at kunne faa mere end 95 % derav.

Den vedtagne kontrakt stipulerer en kraftpris av kr. 26,00 pr. hestekraft-aar for den første halvdel av kraften og kr. 30,00 pr. hestekraft-aar for den anden halvdel eller gjennomsnittlig kr. 28,00 pr. hestekraft-aar for den samlede kraftmængde og for hele kontraktstiden; imidlertid har vi sluttelig efter henstilling fra A/S Saundefaldene meget motstræbende gaat med paa at betale en gjennomsnittspris av kr. 28,00 pr. hestekraft-aar for hvert av de to kraftopbud, forutsat at vi av den norske regjering faar en tilfredsstillende koncession til at leie og utnytte hele det kraftkvantum, som omfattes av kontrakten, og for hele det tidsrum, for hvilket koncession er meddelt A/S Saundefaldene. Vi ønsker i denne forbindelse at nævne, at vi baade før og efter avslutningen av kontrakten med A/S Saundefaldene og senest for faa dage siden er tilbudt elektrisk kraft i Norge i meget større kraftenheter, til ikke høiere men i enkelte tilfælder endog alskillig lavere pris end stipulert i vor kontrakt. Det vil være ganske umulig for os at gjøre nogen yderligere indrømmelse hvad kraftprisen angaar.

Leietiden.

Hvis vi gaar til iverksættelse av vort planlagte industrielle foretagende i Norge, vil dette kunne ske paa en basis, hvorved vi sættes istand til at bygge et stort mønsteranlæg og at skaffe vore arbeidere under gunstige forhold sunde og komfortable boliger og omgivelser og andre sociale og økonomiske fordele. Dette vil kræve saa betydelige kapitaler til anlæg og tilsvarende store omkostninger til vedlikehold, at det ikke vil være mulig med en kortvarig koncession.

Det er en forutsætning for at vi kan indlate os paa dette foretagende og gaa til

den store kapitalanbringelse som maa til, at vor koncession gives for samme tidsrum som A/S Saudefaldenes, altsaa 65 aar. Det maa i denne forbindelse erindres, at praktisk talt vil 5 aar av denne tid gaa tapt for driften, idet et saa langt tidsrum vil medgaa til opførelse av fabrikanlæggene og til fuldstændig utbygning av A/S Saudefaldenes kraftanlæg, saaledes at de kan komme i fuld, normal drift.

For imidlertid at imøtekomme Deres synsmaater saa langt som paa nogen maate mulig, er vi villig til at akseptere en betingelse lik den, der er indtat i A/S Saudefaldenes av regjering og Storting godkjendte koncession, nemlig at hvis staten, ved den forestaaende revision av koncessionslovene angaaende vandfald og leie av elektrisk energi frembragt ved vandkraft, gives ret til før koncessionstidens utløp at indløse kraftanlæggene og likeledes de anlæg der utnytter den elektriske kraft til kommersiel industrivirksomhet, og hvis videre staten, i henhold til hvad derom er bestemt i A/S Saudefaldenes koncession, kommer til at indløse A/S Saudefaldenes kraftanlæg efter 40 aar og før utløpet av 65-aars perioden, saa skal staten ogsaa ha ret til samtidig at indløse vort fabrikanlæg og vor eiendom til deres fulde tekniske verdi bestemt ved skjøn optat paa statens bekostning; kommer staten derimot ikke til at indløse vort fabrikanlæg og vor eiendom, da skal staten indtræde i og opfylde vor kontrakt med A/S Saudefaldene for den resterende del av kontraktstiden. Med andre ord, hvis staten ikke overtar vort anlæg efter 40 aars forløp, skal enten A/S Saudefaldene eller staten være forpligtet til at opfylde vor kontrakt indtil utløpet av de fulde 65 aar.

Visse av kommissionen nævnte bestemmelser i kontrakten.

I denne forbindelse tillater vi os i ærbødighet at fremholde, at en kontrakts bestemmelser, naar de ikke krænker landets love, efter vor opfatning udelukkende ved-

kommende de kontraherende parter og ikke bør være gjenstand for regjeringens omsorg og kontrol; og vi tillater os videre at fremholde, at ingen bestemmelse i vor kraftleiekontrakt med A/S Saudefaldene krænker eller tilsigter at krænke nogen norsk lov. Vi skal imidlertid i korthet gjennemgaa de omhandlede bestemmelser i kontrakten og de grunde, der har diktert dem.

Ad § 4.

Den bestemmelse i kontrakten, at A/S Saudefaldene skal betale skat av de arealer, som selskapet eier men utleier til os for anlæg av fabrikker og boliger for vore funktionærer og arbeidere, er noget, A/S Saudefaldene og vi blev enige om, og vi tillater os i ærbødighet at fremholde at dette er et spørsmal, som bør være uten interesse for regjeringen. Faktisk blev der forøvrig ved fastsettelsen av kraftprisen beregnet rummelig dækning saavel for arealernes kostende og deres benyttelse som for alle skatter paa grund og grundværdistigning. A/S Saudefaldene bør og maa betale al skat av sin egen eiendom likesom vi bør og maa betale al skat av vor eiendom. Vi er uvillig til at gjøre nogen forandring i disse bestemmelser.

Ad § 8.

Vi har allerede drøftet spørsmålet om det kraftkvantum som vil indvindes ved den av A/S Saudefaldene planlagte regulering. Ifølge A/S Saudefaldenes og dets raadgivende ingeniørers beregninger vil maa faa mere end tilstrækkelig kraft til at levere det fulde kontraktmæssige kvantum foruten de 10 % som først er forbeholdt staten, distriktet og andre kommuner.

Den i kraftleiekontraktens § 8, sidste passus, betingede leie av yderligere arealer til en pris motsvarende 8 % rente er begrenset for det første til hvad vi faktisk behøver for vore fabrikanlæg og boliger for funktionærer og arbeidere og dernæst til de arealer, som A/S Saudefaldene eier eller har sikret sig og som paa den tid ikke er optat. Det indsees ikke, at der efter denne paragraf skulde kunne kræves nogen ubegrensede arealer.

Ad § 12.

De skatter og avgifter som A/S Saudefaldene faar at betale paa den av os erhvervede og benyttede elektriske kraft er begrenset, baade positivt og negativt til skatter og avgifter som paalægges i medhold av nu gjældende lov. Vi ser ikke, hvordan bestemmelsen skulde kunne formuleres tydeligere.

Ad §§ 15, 18 og 20.

Disse spørsmaal er allerede uttømmende behandlet.

Ad § 21.

Bestemmelserne angaaende fremleie av kraften og overdragelse av kontrakten er fuldt paa sin plads og paakrævet forsaavidt angaar forholdet mellem A/S Saudefaldene og os. Hvad derimot angaar forholdet mellem staten og os vil saadan fremleie og overdragelse efter den gjældende koncessionslov være avhængig av regjeringens samtykke og det er fuldstændig tilfredsstillende for os, at denne betingelse blir indtat i vor koncession.

Det siger sig selv, at statens ret ifølge A/S Saudefaldenes koncession gaar foran enhver anden, og kraftleiekontraktens § 12 foreskriver i sidste passus, at A/S Saudefaldene fuldt ut og prompte skal overholde og opfylde alle vilkaar og bestemmelser, som indeholdes i de av de offentlige myndigheter givne koncessioner. Imidlertid er det en nødvendig forutsætning, at hvis staten overtar kraftanlæggene men ikke indløser vort fabrikanlæg paa den maate som ovenfor er angit, maa den opfylde kontraktens bestemmelser for den resterende del av koncessionstiden.

Ad § 14.

Vor hensigt ved avslutningen av kraftleiekontrakten var at sikre os levering av kraft — ikke bøter for manglende levering. Dette ikke alene i vor egen interesse, men ogsaa for at kunne skaffe vore folk uavbrutt beskæftigelse og av hensyn til distriktets vel i det hele. Man har gjort os opmerksom paa, at der i norsk rettergang ikke kjendes noget retsmiddel (svarende til de almindelige amerikanske «Specific Performance»),

ved hjælp av hvilket vi i tilfælde direkte skulde kunne tvinge A/S Saudefaldene til at opfylde sine forpligtelser efter kontrakten. Adgangen til for os under visse mulige men ikke sandsynlige omstændigheter at ta i besiddelse og drive kraftanlæggene blev bragt paa bane av A/S Saudefaldene som et passende substitut for kontraktens tvangsopfyldelse gjennom «Specific Performance». Vi bemerker, at i A/S Saudefaldenes koncession er der indtat en lignende bestemmelse til fordel for staten. Hvis imidlertid bestemmelsen strider mot norsk lov, kan den selvfølgelig ikke hævdes og dens bibehold ikke tjene til andet end klart at vise, hvad der som ovenfor nævnt har været vor hensigt. Om regjeringen saa ønsker vil vi altsaa la denne bestemmelse utgaa av kontrakten.

Betingelser

som vandfaldskommissionen har foreslaat indtat i vor koncession.

1.

Vi er ikke villig til at akseptere denne betingelse. Vi har allerede uttømmende redegjort for de tvingende grunde for vort standpunkt. Som et kompromis er vi imidlertid villige til at akseptere en bestemmelse væsentlig av følgende indhold:

«Selskapet skal ha en filial i Norge og til enhver tid i sin bestyrelse ha tre norske borgere, der tillike skal danne et særskilt styre for den norske filial og lede dennes forretninger. Dette særskilte styre skal overfor tredjemand kunne forpligte selskapet i alt vedrørende ledelsen av dets forretninger i Norge. Medlemmerne av nævnte særskilte styre skal ogsaa hver for sig overfor tredjemand ha samme ansvar for sine handlinger som om de var styremedlemmer i et norsk selskap. Alle tvistigheter som maatte opstaa mellem selskapet og norske borgere skal avgjøres ved norske domstole.»

2.

Vi er villig til at akseptere denne betingelse.

3.

Denne paragrafs bestemmelser er av en saadan art, at ingen storindustriell bedrift vilde kunne drives uten med stor fare for til sine tider og i større eller mindre utstrækning at overtræde dem. Paragraffens øiemed dækkes og distriktets interesser beskyttes fuldt ut ved naboloven. Det bemerkes, at en lignende betingelse i Stortinget blev foreslaaet indtatt i A/S Saudefaldenes koncession men forkastet av ovenanførte grunde. Vi er ikke villig til at gaa med paa denne betingelse.

4.

Vi er villig til at akseptere denne betingelse.

5.

Vi er villig til at akseptere denne betingelse.

A n m.

Vi gaar ut fra, at en bestemmelse væsentlig av følgende indhold:

«Alle forsikringer (saavel brand- som sjøforsikringer o. l.) skal saavidt mulig tegnes i norske selskaper, forutsat at disse byr likesaa fordelagtige vilkaar som utenlandske,»

er fastsat i koncessionsloven og bør tilføies. Den er visselig utelatt ved en inkurie. Vi er villig til at akseptere en saadan betingelse.

8.

Uagtet denne og flere andre av de foreslaaede betingelser ikke har hjemmel i koncessionsloven, har det formaal som tilsigtes, at skape gode livsvilkaar for vore folk, vor udelte sympati. Vi ønsker her ikke bare at følge lovens bokstav, men at gaa langt videre. Vi agter at bygge det sundeste og bedst utstyrte fabrikanlæg i sit slags i Norge — et anlæg som vil bli til ære baade for Norge, distriktet, regjeringen og os selv.

Da vi imidlertid ikke eier hverken den grund som fabrikanlæg og arbeiderboliger skal opføres paa eller andre arealer i Saude, kan vi blot skaffe vore arbeidere hus paa

de av os leiede arealer, men ikke overdra dem grund til opførelse av egne boliger. Der findes imidlertid utvilsomt fuldt op av land i Saude, som arbeiderne, om de saa ønsker, kan erhverve i dette øiemed paa rimelige vilkaar. Tomter til forsamlingslokale og lokale for kooperativ eller anden handelsvirksomhet eller lignende ser vi os av samme grund heller ikke istand til at skaffe uten paa de leiede arealer og under forbehold av vor leiekontrakts bestemmelser.

Av samme grund er vi ogsaa ute av stand til at overdra staten tomter for post og telegrafbygning, toldbod, retslokale og fængsel. Saavidt vites har imidlertid A/S Saudefaldene, som eier eller raader over store arealer i Saude, i sin koncession gaat med paa at stille tomter til statens disposition for nævnte offentlige formaal, og da vi formoder at staten ikke ønsker et dobbelt sæt med saadanne bygninger i Saude, er det formentlig uten betydning, at vi ikke ser os istand til at skaffe tomter.

Vi tillater os endvidere at foreslaa, at ordet «almindelige» indskytes foran ordet «forskrifter» i denne paragrafs anden passus, idet rimelighet og billighet tilsiger, at vi ikke skal være andre forskrifter underkastet end saadanne som under like vilkaar har almindelig gyldighet.

Paragraf 8 foreslaaes derfor ændret saaledes:

«Selskapet forpligter sig til om og naar Arbeidsdepartementet saa maatte forlange paa rimelige av departementet godkjendte vilkaar at skaffe sine arbeidere sundt og forsvarlig husrum med veie, vand, kloak og elektrisk lysanlæg samt tomter paa de av selskapet leiede arealer (under forbehold av leiekontraktens bestemmelser) til forsamlingslokale og lokale for kooperativ og anden handelsvirksomhet o. l.

I strøk, hvor der ventes at ville bli bymessig bebyggelse, er selskapet forpligtet til at bebygge sine arealer efter en av departementet approbert reguleringsplan. Saafremt bygningsloven besluttes gjort gjældende for saadanne strøk har selskapet at utarbeide utkast til reguleringsplan og ind-

sende samme til de stedlige bygningsmyndigheter.»

Vi er villig til at akseptere denne betingelse ændret som nævnt.

9.

Vi er villig til at akseptere denne betingelse.

10.

Vi er villig til at akseptere denne betingelse.

11.

Vi er villig til at akseptere første og tredje passus av denne betingelse, men ikke anden passus. Denne stemmer ikke med den foreliggende situation. Det siger sig nemlig selv, at de veie, brygger og broer, som vi kommer til at bygge, vil bli indenfor vort fabrikkområde, de vil ene og alene være bestemt for vort eget bruk og kan ikke stilles til avbenyttelse for almenheten.

Der forefindes forøvrig allerede offentlige veie, brygger og broer i Saude, og desuten har A/S Saudefaldene i sin koncession gaat med paa at stille de veie, broer og brygger, som selskapet kommer til at bygge, til almenhetens fri disposition i den utstrækning, som de stedlige veimyndigheter bestemmer.

Disse fremkomstmidler maa være fuldt tilstrækkelige for almenhetens behov, og det er hverken nødvendig eller for os mulig at skaffe et dobbelt sæt.

12.

Vi er villig til at akseptere første passus av denne betingelse, men ikke anden passus. Grundlaget for indtægtsbeskatningen er fastsat ved Norges almindelige skattelove, og bestemmelserne i heromhandlede anden passus angaaende beregning av indtægten er helt uantagelige, og har ingen hjemmel i loven. Vi tror ikke en lignende bestemmelse nogensinde er blit paalagt ved nogen koncession enten i Norge eller i noget andet land. En bestemmelse av lignende indhold blev foreslaaet indtatt i Aura-koncessionen, men forkastet av Stortinget, da koncessionen blev bifaldt.

13.

Vi er i principet villig til at akseptere denne betingelse; men maksimalbeløpet maa ikke overstige kr. 100 000,00 og der maa søkes opnaadd enighet om — og fastsættes i koncessionsbetingelserne — en mere rimelig form for garantien end deposition av penge (som derved vilde bli død kapital).

14.

Vi er villig til at akseptere denne betingelse.

15.

I anden passus bør ordene «hvert aar» indskytes efter «derhos skal der», ordene «av saadanne gjødningsstoffer» indskytes efter ordet «produksjonen» og ordene «pr. aar» indskytes efter ordet «tons», alt for tydelighets skyld.

I betragtning av at den i tredje passus fastsatte rabat av 15 % av gjennomsnittsprisen f. o. b. i mange tilfælde kunne komme til at bringe den reducirte pris ned under de virkelige produksjonsomkostninger bør følgende indskytes efter ordene «15 %»: «dog saaledes, at selskapet ikke skal være forpligtet til at sælge noget kvantum gjødningsstof til lavere pris end hvad der motsvarer de virkelige produksjonsomkostninger.»

Sidste passus bør utgaa av de under § 19 nævnte grunde.

Selv med disse forandringer vil bestemmelsen være overordentlig gunstig for det norske jordbruk; men vi er villig til at akseptere den, naar den forandres saaledes:

«Saafremt der ved elektrisk energi fra vassdragene av selskapet produceres kunstige gjødningsstoffer maa prisen ved salg inden landet ikke sættes høiere end nettoeksportpriserne beregnet efter gjennomsnittet for de sidste 12 maaneder.

Derhos skal der hvert aar stilles til disposition for det norske jordbruk til reduceret pris indtil 10 % av produksjonen av saadanne gjødningsstoffer i de 12 maaneder som gaar forut for bestillingen, dog ikke over 5 000 tons pr. aar av gjødningsstoffer med ca. 20 % kvælstofindhold med forholds-

mæssig forhøielse eller nedsættelse av dette kvantum, hvis varens kvælstofindhold ændres.

Prisen for dette kvantum beregnes efter gjennomsnittsprisen netto f. o. b. for selskaps salg i partier paa mindst 500 tons av gjødningsstoffer til utlandet i de sidste 4 uker før bestillingerne med fradrag av 15 % rabat; dog saaledes, at selskapet ikke skal være forpligtet til at sælge noget kvantum gjødningsstof til lavere pris end hvad der motsvarer produktionsomkostningerne. Bestilling sker gjennom Landbruksdepartementet. Hver bestilling maa for at opnaa denne rabat være paa mindst 1 000 tons.

Det kvantum, som i henhold til foranstaaende kan forlanges uttatt, leveres av selskapet f. o. b. med mindst 14 dages varsel i partier som av Landbruksdepartementet blir bestemt. Landbruksdepartementet drar omsorg for at salget av det her omhandlede kvantum sker til forbrukerne saaledes, at de til den reducerte pris kjøpte stoffer hverken kommer i handelen som almindelig salgsvare eller benyttes som raaprodukt til videre fabrikation.»

16.

Det formaal som tilsigtes ved dette vilkaar har vor udelte sympati; men vi mener, at enhver bestemmelse, for at være effektiv, maa være rimelig og vi tillater os derfor at foreslaa, at ordet «rimelige» indsættes foran ordet «bestemmelser».

Med denne forandring er vi villig til at akseptere dette vilkaar.

17.

Dette punkt er allerede drøftet ovenfor; vi foreslaar at der i paragraffens slutning gjøres følgende tilføielse:

«Dog saaledes, at hvis staten kommer til at overta A/S Saudefaldenes anlæg, da skal staten indtræde i og opfylde kontrakten mellem A/S Saudefaldene og Electric Furnace Products Company Limited, medmindre og indtil staten ogsaa indløser nærværende koncessionærs fabrikanlæg og eiendom i henhold til betingelserne i denne koncessions § 18.»

Med denne forandring er vi villig til at akseptere dette vilkaar.

18.

Denne side av saken har vi allerede indgaaende drøftet.

Bestemmelsen bør forandres som følger:

«Nærværende koncession meddeles for et tidsrum av 65 — fem og seksti — aar fra sammes datum, dog saaledes, at hvis staten ved den forestaaende revision av koncessionslovene angaaende vandfald og leie av energi frembragt ved vandkraft, gives ret til før utløpet av den i koncessionerne fastsatte tid at indløse kraftanlæggene og likeledes de anlæg som utnytter den hydro-elektriske kraft i kommerciel fabrikkvirksomhet og hvis videre staten i henhold til bestemmelserne i den A/S Saudefaldene meddelte erhvervs- og reguleringskoncession kommer til at indløse A/S Saudefaldenes kraftanlæg efter 40 aar eller derover men før utløpet av koncessionstiden, da skal staten ha ret til samtidig at indløse nærværende koncessionærs fabrikanlæg og eiendomme til deres tekniske værdi efter skjøn paa den norske stats bekostning.»

Vi er villig til at akseptere denne betingelse ændret overensstemmende hermed.

19.

Vi er villig til at akseptere første avsnit av denne betingelse, naar ordet «rimelige» indsættes foran ordet «bestemmelser»; men vi er uvillige til at akseptere de øvrige bestemmelser.

Disse bestemmelser, angaaende en kontrollør, er ikke paa sin plads og ganske umulige, hvor det gjælder et industridrivende selskap, som ikke eier nogen av Norges naturherligheter (saasom vandkraft og jord) men alene leier den elektriske kraft det bruker og det land det optar, og som udelukkende befatter sig med kommerciel og konkurrancemæssig forretningsvirksomhet.

Under de bestaaende forhold er det en bydende nødvendighet at vore fremgangsmaater, metoder og forretninger hemmelig-

holdes, og da videre de omhandlede vilkaar, som er foreslaat av enkelte av vandfaldskommissionens medlemmer under lignende omstændigheter aldrig har været paalagt nogen lignende industri hverken i Norge eller andetsteds er vi ikke villig til at akceptere dem.

20.

Med den i § 1 foretagne ændring er vi villig til at akceptere denne betingelse.

Hvad angaar vandfaldskommissionens forslag om, at kraftleiekontraktens norske tekst i tvilstilfælde skal være avgjørende, bemerker vi, at vi helt fra begyndelsen av vore forhandlinger med A/S Saudefaldene har været enig med dette om, at kontrakten skal være paa engelsk. Den tvingende grund herfor var og er, at mens alle A/S Saudefaldenes folk forstaa engelsk, forstaa ingen av vore folk norsk, og det er urimelig at forlange, at en kontrakt mellem private selskaper eller personer skal være avfattet paa et sprog, som bare forstaaes av den ene av de kontraherende parter istedetfor i et sprog som de alle forstaa. Det er derfor definitivt bestemt mellem A/S Saudefaldene og os, at kontrakten skal være paa engelsk. Vi kan forøvrig ikke indse, hvilken interesse dette spørmaal kan ha for regjeringen.

Det er nødvendig for os nu at træffe endelig beslutning om, hvorvidt vi skal eller ikke skal gaa til at iverksætte vore industrielle planer i Norge og det av følgende grunde: Vi har allerede ofret saa megen tid i Norge paa kontrakten og den ansøkte koncession, at vi ikke ser os istand til at forlænge vort ophold her stort videre. En utsættelse paa nogen faa uker med koncessionen vil resultere i maaneders utsættelse med igangsætningen saavel av A/S Saudefaldenes kraftanlæg som av vore projekterte fabrikanlæg. Vi har nu et andet tilbud om levering av samme kraftkvantum paa likesaa fordelagtige vilkaar i Canada — hvor der forøvrig er adgang til at faa meget mere

kraft — hvor arbeidsforholdene er bedre og arbeidslønnen ikke høiere end i Norge — og hvor forholdet stiller sig langt gunstigere end her med hensyn til raamaterialer og skatter, om vi end paa den anden side indrømmer, at beliggenheten for skibning er mindre gunstig end Norges. — Vi maa nu ta vor bestemmelse angaaende dette andet tilbud.

Vi er derfor nødsaget til i ærbødighet at henstille til herr statsraaden uten ophold at ta under behandling og hurtigst mulig ta standpunkt til vort andragende om koncession til leie av elektrisk kraft fra A/S Saudefaldene. Vi har til den ende ovenfor søkt at redegjøre saa klart vi kan for vor stilling til de forskjellige av vandfaldskommissionens medlemmer fremsatte forslag. Samtidig har vi saalangt det fra forretningsmæssig standpunkt overhodet er mulig søkt at imøtekomme de av herr statsraaden ved vore konferanser fremholdte synsmaater, og istedetfor at reservere os noget «prutningsmon», har vi med engang og definitivt trukket op de ytterste grænser, hvortil vi er villig til, bemyndiget til og istand til at gaa.»

Efter nærmere forhandlinger blev der i departementet utarbeidet et utkast til betingelser, der tok hensyn til enkelte av de av ansøkerne fremsatte bemerkninger. Det var herved forutsætningen, at arbeidet ved kraftanlægget i henhold til en fra A/S Saudefaldene mottat henvendelse blev optat i den nærmeste fremtid uten hensyn til den ved krigen fremkaldte situation. Med skrivelse av 21de august 1914 gjorde man vasdragskommissionen bekjendt med ansøkernes henvendelse, det nævnte utkast og det iøvrig foreliggende og bad meddelt, hvorvidt dette maatte gi anledning til yderligere uttalelse fra kommissionens side.

I skrivelse av 26de august 1914 uttalte kommissionen følgende:

«Vasdragskommissionen har i møter 2den april og 20de—22de juni d. a. behandlet det foreliggende andragende om tilladelse til at leie kraft fra A/S Saudefaldene. Kommissionen fæstet sig særlig ved, at det omsøkte kraftkvantum var overordentlig stort

— det omfatter al den energi, som kan utbringes i Storelvens vasdrag, hvorved den til bedriften knyttede arbeiderbefolkning blir avhengig av en enkelt virksomhets bestaaen — og at kjøperne ikke vilde underkaste sig nogen forpligtelse til at organisere sig som norsk selskap anderledes end at det overensstemmende med aktielovens § 87 vilde oprette salgskontor her. Kommissionen fandt, paa grundlag av disse punkter, at maatte fraraade, at andragendet imøtekommes. — I den redegjørelse, som man avgav i sidstnævnte møte, pekte kommissionen videre bl. a. paa, at leieprisen var lav, og at leietiden var uforholdsmæssig lang. For det tilfælde, at der skulde bli spørsmål om at meddele tilladelse, begrundet kommissionen nærmere:

at $\frac{2}{3}$ av selskapets bestyrelse maatte være norsk,

at kraftkvantumet maatte søkes redusert,

at kraftprisen maatte søkes hævet og at leietiden maatte søkes indkortet.

Av den nu foreliggende uttalelse, dattert 10de juli 1914, fra selskapets repræsentanter fremgaar:

at de ikke er villige til at organisere sig som norsk selskap, men vil i tilfælde kunne indta i sin bestyrelse 3 norske borgere, som tillike skal danne særskilt styre for den norske filial,

at de maa ha hele den omhandlede energimængde,

at de ikke vil kunne gjøre yderligere indrømmelser hvad kraftprisen angaar og endelig

at det er en forutsætning, at det faar koncession for samme tidsrum som A/S Saundefaldene, nemlig 65 aar. Dog er de villig til betingelsesvis at gi staten ret til efter teknisk værdi at indløse fabrikanlægget efter 40 aars forløp.

Efter kommissionens opfatning er de gjorte indrømmelser ikke av en saadan beskaffenhet, at der er tilveiebragt grundlag for en anden opfatning av spørsmålet om hvorvidt tilladelse bør meddeles end den, som kommissionen tidligere har fremholdt.

Den finder derfor at maatte henholde sig til sine tidligere uttalelser og fraraade at imøtekomme andragendet.

Paa det kongelige departements anmodning skal kommissionen vedkommende det oversendte utkast til betingelser for bortleie av kraft bemerke følgende:

Ad 1.

Den gjældende lov er vedkommende de nærmere betingelser, som eventuelt skal oppstilles, ikke saaledes utformet under leiekapitlet, som hvor der tales om kjøp av vandfald. Dog var kravet om norsk selskap allerede i 1909, da loven blev vedtat, anseet at være saa viktig, at der blev indtat positivt paabud om, at dette skulde være regelen. Saavidt kommissionen bekjendt har dette krav hittil ikke være fraveket, og det er klart, at der maatte foreligge ganske særegne grunde, hvis der skulde bli spørsmål om undtagelse. Saadanne grunde kan imidlertid ikke sees at foreligge her.

Den ordning, som av departementet i henhold til utkastets punkt 1 er foreslaat etablert som garanti mot de farer, der maatte være en følge av selskapets organisation som utenlandsk, finder kommissionen ikke fyldestgjørende.

Kommissionen mener i det hele, at kravet om «norsk selskap» maa opretholdes og henviser til sine uttalelser av juni d. a., punkt 1.

Likeoverfor det i Electric Furnace Products Company Limiteds skrivelse av 10de juli anførte, at vasdragskommissionen skulde ha tilraadet at paalægge amerikansk kapital mere byrdefulde vilkaar end anden fremmed kapital, maa kommissionen bemerke, at saa ingenlunde er tilfælde. Man har netop villet stille amerikansk kapital paa like fot med anden fremmed kapital. At akseptere den her foreslaaede form for § 1 vilde netop være at tilstaa den amerikanske kapital billigere vilkaar, end der er tilstaaet noget andet selskap med utenlandsk kapital.

Ad 2. Intet at bemerke.

Ad 3. Intet at bemerke.

- Ad 4. Intet væsentlig at bemerke.
- Ad 5. Intet at bemerke.
- Ad 6. Intet at bemerke.
- Ad 7. Intet at bemerke.
- Ad 8. Intet at bemerke.
- Ad 9. Intet at bemerke.
- Ad 10. 1ste passus. Intet at bemerke.
- Ad 10. 2den passus.

Da den anvendte redaktion er enslydende med den, som av Stortinget er vedtat overfor erhvervstilladelsen, er der formentlig ikke andet at gjøre end at benytte den ogsaa her. Kommissionen er imidlertid principielt uenig i formen. Man henviser til dens uttalelse av juni d. a., post 8, 2den passus.

- 3dje passus. Intet at bemerke.
- 4de passus. Intet at bemerke.
- 5te passus.

Begyndelsen foreslaaes redigert saaledes: «Selskapet har uten vederlag av staten at finde sig i o. s. v.» Forøvrig intet at bemerke.

- Ad 11. Intet væsentlig at bemerke.
- Ad 12. Intet væsentlig at bemerke.
- Ad 13. Intet at bemerke.
- Ad 14. Intet at bemerke.
- Ad 15. Intet at bemerke.
- Ad 16.

For at sikre at statens ret til indløsning blir helt effektiv tør der være grund til uttrykkelig at betinge, at staten ikke er forpligtet til at overta av selskapet indgaaede kontrakter om levering av produkter. Endvidere bør alle heftelser, som ved indløsningstiden maatte paahvile anlægget bortfalde som ugyldige.

Man antyder følgende tilføielse til 2den passus:

«Alle heftelser og forpligtelser, derunder mulige av selskapet indgaaede kontrakter om levering av produkter, som ved indløsningstiden paahviler anlægget bortfalder som ugyldige.»

Da videre overdragelse av energi ikke kan finde sted uten tilladelse, skulde det være unødvendig at la forbeholdet ogsaa gjælde energilevering.

Efter forutsetningerne skal saavel er-

hverve- som leietilladelsen ophøre, naar 65 aar er gaat. Paa dette tidspunkt maa staten følgelig staa helt frit og kunne træffe de dispositioner, som den finder tjenlig. Kommissionen foreslaar, at der indtages en bestemmelse i koncessionen, som gjør dette helt klart. Et flertal, bestaaende av vasdragsdirektøren, Haug og Lund, antyder en tilføielse til punkt 16 saalydende:

«Saafremt indløsning efter foranstaaende bestemmelse ikke tidligere har fundet sted, er selskapet forpligtet til, naar 65 aar er forløpet fra nærværende koncessions datum, efter statens valg enten at fjerne sine fabrikanlæg og bygninger m. v. i sin helhet — jfr. 2den passus i punkt 16 — eller at avstaa dem til staten mot erstatning av den tekniske værdi efter lovlig skjøn optat paa statens bekostning. Grund, som maatte eies av selskapet, kan indløses efter dens oprindelige kostende.»

Grivi og Valentinsen kan ikke slutte sig til den av flertallet foreslaaede bestemmelse om at staten har valget mellem enten at fjerne anlæggene i sin helhet eller indløse dem efter teknisk værdi. Indløsningssummen synes med rimelighet ikke at kunne stilles høiere end den værdi, der kan utbringes ved at fjerne og realisere anlæggene.

Mindretallet finder det mere stemmende med de principper, som tidligere er fastslaat i koncessionslovgivningen, at selskapet tilpligtes ved leietidens utløp at fjerne anlæggene eller overlate dem til staten uten vederlag. I henhold hertil foreslaaes ordene: »eller avstaa bekostning» ombyttet med «eller vederlagsfrit avstaa dem til staten.»

Angaaende spørsmålet om statens overtagelse av den grund, hvorpaa de omhandlede fabrikker m. v. er beliggende, henvises til anden ekspedition av d. d.

Ad 17.

Det av vasdragskommissionen i møte juni d. a. foreslaaede sikkerhetsbeløp var ansat under forutsetning av, at selskapet blev norsk. — Hvis der mot formodning

skulde bli tale om at meddele tilladelse til et utenlandsk selskap, bør sikkerhetsbeløpet betydelig forhøies.

Ad 18. Intet at bemerke.

Ad 19. Intet at bemerke.

Ad 20. Intet at bemerke.

I sin uttalelse av juni d. a. foreslog vasdragskommissionens flertal inntatt et forhold gaaende ut paa, at skattemyndighetene skulde ha «adgang til at beregne inntæg-
«terne hitrørende fra tilvirkning av produk-
«ter for salg efter gjennemsnittspris paa disse
«produkter.» Departementet har ikke med-
tatt dette i sit utkast. Flertallet finder i den anledning at burde peke paa, at leiesøkerne er et utenlandsk selskap, som sitter inde med andre fabrikker utenlands og som efter det foreliggende skal transportere sine produkter over til fremmed land, hvor de maa antages dels at bli solgt, dels at bli anvendt i selskapets egne bedrifter som utgangspunkt for videre fabrikation. Det følger herav, at beregningerne av inntægterne for den norske «filial» maa forutsættes at finde sted ved postering, uten at noget virkelig direkte salg finder sted. At der maa regnes med vilkaarlighet ved denne ansættelse er klart. Ingen kan hindre, at selskapets inntægter herunder blir sat saa lavt, at der litet eller intet blir igjen til beskatning. Og det samme kan delvis komme til at bli tilfælde med formuen, jfr. landsskattelovens § 36. Flertallet mener derfor, at der paa en eller anden maate maa drages omsorg for, at selskapet undergives kontrol paa dette punkt. Man er ikke sikker paa, at skatteloven, som den nu lyder, byr den nødvendige garanti, og foreslaar derfor inntatt som vilkaar punkt 12 i kommissionens uttalelse av juni d. a. Kun bør man for at gjøre bestemmelsen helt omfattende sløife ordene «for salg».

Videre peker man paa, at forbehold om statens prioritet, jfr. punkt 17 i kommissionens nævnte uttalelse, ikke er medtatt i utkastet.

Endelig er det ikke saaledes som av kommissionen foreslaaet betinget, at leiekon-

traktens norske tekst skal være den i tvils- tilfælde gjældende.

Foranlediget ved at der fra ansøkeren er pekt paa, at arbeidet i tilfælde indvilgelse straks kan igangsættes med ca. 200 mand, skal kommissionen bemerke, at det selvsagt er ønskelig, at der kommer virksomhet istand under de herskende forhold paa arbeidsmarkedet. Man har imidlertid ikke fundet at kunne tillægge dette hensyn saadan vekt, at det skulde kunne bevirke en ændring av spørsmålet om, hvorvidt tilladelse kan meddeles.

I anledning av den mottagne uttalelse fra det amerikanske selskaps repræsentanter, hvori kommissionens uttalelse av juni d. a. er undergit kritisk behandling, skal man bemerke, at man ikke finder grund til at indlate sig paa nogen imøtegaelse av selskaps uttalelse. Kommissionen indskrænker sig derfor til at henvise til sin tidligere erklæring, hvori bl. a. enkelte av leiekontraktens bestemmelser blev behandlet.»

Departementet skal bemerke, at det her foreliggende koncessionsspørsmål er seet i sammenheng med den av Stortinget vedtagne erhvervs- og reguleringskoncession for A/S Saudefaldene. Som bekjendt betegner denne sidstnævnte tilladelse betydelig forskjell i forhold til de tidligere meddelte større koncessioner vedkommende vandfald, idet kraftanlægget eies og drives av et selskap, der er knyttet til landet ikke bare ved sin formelle organisation, men ogsaa derved, at dets aktiekapital i sin helhet nu og fremtidig skal være paa norske statsborgeres hænder.

Som allerede nævnt i propositionen om koncessionen for A/S Saudefaldene har det været dette selskaps forutsætning, at kraften skulde utnyttes ved bortleie til et selskap, hvori hovedsagelig utenlandsk kapital vilde bli interessert. Om det end maa fremstille sig som et ønskelig maal, at den industrielle utnyttelse av vore vandfald helt ut

kunde ske for norsk regning, antar departementet dog, at tiden endnu ikke er inde til at gjennomføre dette krav ved principiell negtelse av tilladelse til kraftleie til selskaper med utenlandsk kapital. Departementet er dog oppmerksom paa, at der ogsaa kan foreligge særlige grunde, der i det enkelte tilfælde kan tilsi; at et andragende fra et selskap med utenlandsk kapital om leie av vandkraft bør avslaaes. Der antages imidlertid ikke i nærværende tilfælde at foreligge særlige grunde som taler mot at tilladelse gives. Departementet har derfor ikke fundet grund til paa dette grundlag at søke nærværende koncessionsandragende avslaat.

Ifølge koncessionslovens § 14,1 bør det ved kraftleie som regel kræves, «at selskaps bestyrelse har sit sæte i Norge og helt eller delvis bestaar av norske statsborgere.»

Ansøkerne har imidlertid anført, at forskjellige forhold medførte, at de ikke kunde organisere sig som norsk selskap, hvorfor den hele sak ikke kunde komme istand, ifald dette krav var fastholdt. I betragtning av de mange særlige forhold, som forelaa i nærværende tilfælde, saaledes ogsaa hensynet til ønskeligheten av i disse tider at faa igang et stort anlæg og en stor industriel bedrift fandt imidlertid departementet efter omstændighetene at kunne anbefale en filialordning overensstemmende med aktielovens bestemmelser.

Den foreslaaede filialordning antages i det foreliggende tilfælde at være betryggende for norske interesser. Som det sees, er det betinget, at alle retsavgjørelser i saker mellom selskapet og staten eller norske retssubjekter avgjøres efter norsk lov. Filialordningen er ifølge betingelsernes post 1 knyttet til de nu foreliggende forhold for koncessions søkeren og organisation av norsk selskap er betinget at skulle ske, saafremt der heri sker nogen forandring.

Man har efter forhandlinger med ansøkerne utarbeidet vedlagte utkast til koncessionsbetingelser, hvortil departementet tillater sig at henvise. Betingelserne er avfattet i tilknytning til de opstillede betingelser for A/S Saudefaldene og indeholder i

flere retninger mere indgaaende bestemmelser end fastsat i de hittil meddelte koncessioner paa kraftleie. Man henleder særlig oppmerksomheten paa betingelsernes § 17 om adgang til indløsning efter 40 aars forløp.

Ved oversendelsen av betingelserne til koncessions søkerne uttalte departementet i skrivelse av 1ste december 1914 følgende:

«Departementet er herved gaat ut fra, at A/S Saudefaldene, forinden tilladelsen meddeles, paa betryggende maate sikrer, at arbeidet paa vasdragets utbygning straks kan bli igangsatt og fortsatt. Herom saavel som om den utstrækning, hvori arbeidet blir at igangssette, blir bestemmelse at træffe av departementet efter forhandling med A/S Saudefaldene.

Det er derhos forutsætning for tilladelsen, at kraftleien sættes til kr. 28,00 pr. el. h.k. for hver enkelt del av leverancen, samt at bestemmelsen i kontraktens § 14 om, at kraftanlægget uten rettens medvirking kan tages i besiddelse, hvis kraften ikke leveres, utgaar. Hvad spørsmålet om grundskatterne angaar, finder departementet at kunne sløife kravet om at den mellem A/S Saudefaldene og Electric Furnace oprettede kontrakt forsaavidt ændres, naar det fra alle sider er fuldt paa det rene, at statens og vedkommende kommuners beskatningsforhold til de to selskaper ikke paa nogen maate berøres av den avsluttede kontrakt, saaledes at det i kontrakten behandlede spørsmål om grundskatterne alene har betydning for, hvem av de 2 selskaper disse skatter endelig skal falde til last. Man gaar endvidere ut fra, at der blir tinglæst en av begge parter vedtat oversættelse av kraftleiekontrakten. Denne oversættelse kan forlanges lagt til grund i alle tvistemaal mellom selskapet og andre norske retssubjekter end A/S Saudefaldene.

Man skal bede meddelt, hvorvidt disse vilkaar og forutsætninger vedtages av The Electric Furnace Products Co. Ltd.»

Utkastet er vedtat av ansøkerne.

Det er endvidere en av ansøkerne akseptert forutsætning, at kraftprisen for hver enkelt del av leien sættes til kr. 28,00 pr. h.k.

samt at anlægsarbeidet ved kraftanlægget igangsættes straks og ved fabrikkene først-kommende sommer.

Departementet vil anbefale koncession meddelt paa disse betingelser. Man vil endvidere anbefale at det tillates selskapet at leie 48 000 m.² grund i Saude av A/S Saudefaldene, at utta av de paa vedlagte kart avmerkede arealer.

Forsaavidt der maatte bli spørsmal om leie av yderligere grund i henhold til kontraktens § 8, forutsættes dette avgjort særskilt.

Man tillater sig saaledes at

indstille:

1. Det tillates det kanadiske selskap Electric Furnace Products Company Limited at leie indtil 84 000 el. h.k. fra Aktieselskapet Saudefaldenes kraftanlæg i Saude paa de i vedlagte utkast opstillede betingelser.
2. Det tillates selskapet for det tidsrum, som den i post 1 nævnte tilladelse gjælder, at leie av Aktieselskapet Saudefaldene indtil 480 000 m.² grund i Saude, at utta av de paa vedlagte kart med grønne, gule, røde og blaa linjer begrænsede grundstykker.

Betingelser

for bortleie av indtil 84 000 elektriske hestekræfter fra Aktieselskapet Saudefaldene til Electric Furnace Products Company Limited.

1.

Selskapet skal til enhver tid ha mindst 3 norske statsborgere i sit styre. Selskapet skal overensstemmende med den norske aktielov oprette en filial i Norge for sine forretninger her. Filialen bestyres av de nævnte norske medlemmer av styret. Disse skal være bemyndiget til at forpligte selskapet overfor tredjemand i alt som angaar dets forretninger i Norge og være undergit samme ansvar for sine handlinger overfor

tredjemand som om de var styremedlemmer i norsk selskap.

Alle retstvistigheter, som maatte opstaa mellem selskapet eller dets filial paa den ene side og staten eller norske retssubjekter paa den anden side, skal avgjøres ved norske domstole efter norsk ret.

Ovenstaaende bestemmelser gjælder kun, saalænge selskapet har sit hovedkontor og sit styre i Amerikas forenede Stater eller i Canada og majoriteten av dets aktier indehaves av retssubjekter i Amerikas forenede Stater, Canada og/eller Norge.

Ophører dette forhold at være tilstede, skal selskapet, hvis det vil holde nærværende koncession ikraft, inden en herfor av vedkommende departement fastsat frist, dog ikke under 6 maaneder, organisere et nyt selskap med hovedkontor i Norge og med et styre, hvorav mindst to tredjedele skal være norske statsborgere, samt overdra til dette selskap nærværende koncession og alle sine eiendomme og rettigheter i Norge. Det nye selskap skal derefter gives alle de rettigheter og være underkastet alle de forpligtelser, som indeholdes i nærværende koncession paa samme maate, som om koncessionen oprindeligen hadde været meddelt dette.

En erklæring paa tro og love, avgitt av 2 medlemmer av selskapets styre om, hvorvidt majoriteten av selskapets aktier indehaves av retssubjekter i de nævnte tre lande, sendes i december hvert aar til det norske Arbeidsdepartement.

2.

Den lejede energi kan ikke overdrages videre eller for nogen del avgives til utlandet uten samtykke fra vedkommende regjeringsdepartement.

3.

Selskapet skal saavel ved opførelsen av sine anlæg og fabrikker som ved disses drift og ledelse kun benytte funktionærer og arbeidere, som har norsk indfødsret eller statsborgerret.

Vedkommende departement kan tilstede undtagelser fra denne regel, naar speciel fagkundskap eller øvelse eller lignende hen-

syn gjør det nødvendig eller særlig ønskelig, likesom departementet kan tillate benyttet fremmede arbeidere, naar de har hat fast bopæl her i riket det hele sidste aar.

For hver dag, som nogen i strid med foranstaaende bestemmelser er i selskapets tjeneste, erlægges til statskassen en løpende mulkt, stor indtil kr. 50,00 — femti kroner — for hver person.

4.

Selskapet skal ved opførelsen av sine anlæg og fabrikker samt ved disses drift anvende norsk materiel, forsaavidt dette kan faaes like godt, tilstrækkelig hurtig og for en pris, som ikke overstiger den utenlandske med mere end 10 — ti — procent.

I tilfælde av tvist herom avgjøres spørsmålet av 2 mænd av hvilke departementet og selskapet hver vælger en samt av en av disse tilkaldt opmand. Saafremt enighet ikke oppnaaes om valg av opmand, oppnevnes denne av amtmanden i Stavanger amt. Hvem der skal bære omkostningerne ved voldgiften bestemmes av voldgiftsmændene.

Vedkommende departement kan tilstede undtagelser fra regelen om anvendelse av norsk materiel, naar særegne hensyn gjør det paakrævet.

For overtrædelse av den i nærværende post omhandlede bestemmelse erlægger selskapet for hver gang efter avgjørelse av departementet en mulkt av indtil 15 pct. av værdien. Mulkten tilfalder statskassen.

5.

Enhver forsikring tegnes saavidt mulig i norske selskaper, hvis disse byr like fordelagtige betingelser som utenlandske.

6.

Arbeiderne maa ikke paalægges at motta varer istedetfor penger som vederlag for arbeidet eller paalægges nogen forpligtelse med hensyn til indkjøp av varer (herunder dog ikke sprængstof, verktøi og andre arbeidsmaterialer). Hvis selskapet holder handelsbod for sine arbeidere, skal nettooverskuddet efter revidert aarsregnskap anvendes til almennyttig øiemed for arbeiderne.

Anvendelsen fastsættes efter samraad med et av arbeiderne opnævnt utvalg, som i tilfælde av tvist kan forlange saken forelagt til avgjørelse av vedkommende departement.

7.

Selskapet pligter at opsamle et fond til sikring for vedkommende fattigkommune overensstemmende med de regler, som i lov om fattigvæsenet av 19de mai 1900, kapitel 4, er git om bergverker. Likeledes er selskapet forpligtet til efter vedkommende departements nærmere bestemmelse at avsætte et fond til sikring av fattigkommunen i anledning av anlægsarbeidene og opførelsen av fabrikkene. Fondet forvaltes av det offentlige. Den del av dette fond, som ikke medgaar til dækning av kommunens utgifter til fattigunderstøttelse av arbeiderne ved de nævnte anlæg, tilbakebetales selskapet.

8.

I tilfælde av at vedkommende departement finder det paakrævet, pligter anlæggenes eier at holde et for øiemedet tjenlig sykehus med isolationslokale for sine arbeidere og deres familier med fornødent utstyr, beregnet paa et saa stort antal patienter, som departementet bestemmer. Endvidere er selskapet forpligtet til efter nærmere bestemmelse av vedkommende departement at skaffe sine arbeidere den fornødne lægehjælp ved en eller flere dertil ansatte og av selskapet lønnede læger paa stedet.

9.

Saafremt særskilt politiopsyn i anledning av arbeidernes utførelse av det offentlige findes nødvendig, pligter anlæggenes eier endvidere at utrede utgifterne derved.

10.

Selskapet er forpligtet til, om og naar vedkommende departement saa maatte forlange, paa rimelige, av departementet godkjendte vilkaar, at skaffe arbeiderne sundt og forsvarlig husrum samt tilleie tomter til bygning av egne hjem, alt med veier, vand, kloak og elektrisk lysanlæg, grund til for-

samlingslokale, til lokale for kooperativ eller anden handelsvirksomhet og lignende.

Vedkommende departement kan bestemme, at de ved statens anlæg til enhver tid gjældende almindelige bestemmelser om barakker o. l. skal komme til anvendelse ved opførelsen av selskapets anlæg.

Selskapet er forpligtet til at bebygge de av dette leiede eiendommer i strøk, hvor der ventes at ville bli bymessig bebyggelse, efter en av Arbeidsdepartementet approbert reguleringsplan.

Saaframt bygningsloven bestemmes gjort gjældende for disse strøk, har selskapet at utarbeide utkast til reguleringsplan og indsende samme til de stedlige bygningsmyndigheter.

Selskapet har uten vederlag fra staten at finde sig i eventuel avstaaelse av grund til offentlige veier og gater samt til offentlige bygninger som Aktieselskapet Sauefaldene maatte paalægges at avstaa i henhold til sin koncession, dog kun utenfor selskapets fabriksomraade med tilstøtende oplagspladser og brygger, hvilke arealer ogsaa skal være undtat fra regulering av gater og veier ved nævnte reguleringsplan.

11.

Selskapet er forpligtet til i anlægstiden efter amtsveistyrets bestemmelse at vedlikeholde og istandssette de offentlige veier, hvor vedlikeholdsutgifterne antages særlig at økes ved anlæggenes trafik. Efter anlægstiden gjælder samme pligt med hensyn til de offentlige veier, hvor vedlikeholdskosten økes særlig økes paa grund av selskapets transporter.

Selskapet pligter i den utstrækning vedkommende departement forlanger at stille de veier og broer det maatte anlægge til fri avbenyttelse for almenheten. Herfra undtages selskapets veier indenfor det ved reguleringsplanen fastsatte fabriksomraade med de til dette støtende oplagspladser og bryggeanlæg.

Selskapets telefonanlæg kan forlanges underlagt statens administration. Dette gjælder dog ikke de indbyrdes ledninger

mellem selskapets fabrikanlæg, funktionær- og arbeiderboliger samt Aktieselskapet Sauefaldenes kraftstationer.

Det offentlige skal være berettiget til uten vederlag i den utstrækning det uten væsentlig ulempe kan ske at fremføre rikstelefonens og rikstelegrafens ledninger over selskapets telefonstolper og fæstigheter.

Mulig tvist efter nærværende paragraf avgjøres av departementet.

12.

Forsaavidt energi anvendes til bedrift som ved røk, giftige gasarter eller paa anden maate virker skadelig paa omgivelserne, skal departementet, dersom det av almene hensyn finder føie dertil, anerkjendes som ret saksøker i anledning av mulige overtrædelser av norsk lovgivning angaaende saadan skade.

13.

Selskapet er forpligtet til at rette sig efter de bestemmelser, som gives av vedkommende departement til motarbeidelse av drukkenskap og smughandel med berusende drikke blandt den til anlægget knyttede befolkning.

14.

Selskapet maa ikke uten samtykke fra vedkommende regjeringsdepartement indgaa i nogen overenskomst til kunstig forhøielse av priserne her i riket paa de tilvirkede produkter.

15.

Ved sin virksomhet her i riket skal selskapet være underkastet den til enhver tid gjældende trustlovgivning.

16.

Saaframt der ved elektrisk energi fra vasdragene av selskapet produceres kunstige gjødningsstoffer, maa priserne ved salg inden landet ikke settes høiere end nettoeksportpriserne, beregnet efter gjennemsnittet for sidste kalenderaar.

Derhos skal der hvert aar stilles til disposition for det norske jordbruk til reducert pris indtil 10 pct. av produktionen av saadanne gjødningsstoffer i sidste kalender-

aar — dog ikke over 5 000 tons pr. aar av gjødningsstoffer med ca. 20 pct. kvælstofindhold med forholdsmæssig forhøielse eller nedsættelse av dette kvantum, hvis varens kvælstofindhold ændres.

Prisen for dette kvantum beregnes efter gjennomsnittsprisen netto f. o. b. for selskaps salg av gjødningsstoffer i partier paa mindst 500 tons til utlandet i de sidste 4 uker før bestillingerne med fradrag av 15 pct. rabat. Bestilling sker gjennom Landbruksdepartementet. Hver bestilling maa for at opnaa denne rabat være paa mindst 500 tons.

Det kvantum, som i henhold til foranstaaende kan forlanges uttat, leveres av selskapet f. o. b. med mindst 14 dages varsel i partier, som av Landbruksdepartementet blir bestemt. Landbruksdepartementet drar omsorg for, at salget av det heromhandlede kvantum sker til forbrukerne saaledes, at de til den reducere pris kjøpte stoffer hverken kommer i handelen som almindelig salgsvare eller benyttes som raaprodukt til videre fabrikation.

De nævnte gjennomsnittspriser kontrolleres av den i post 22 nævnte kontrollør.

17.

Denne tilladelse meddeles for et tidsrum av 40 aar fra dens datum.

Ved utgangen av det 40de aar skal staten være berettiget til at indløse selskapets fabrikanlæg med bygninger, maskiner og indretninger av enhver art samt de for arbeidere og funktionærer opførte huse som eies av selskapet — alt efter dets tekniske værdi paa indløsningstiden, bestemt ved lovlig skjøn paa statens bekostning. Grund, som maatte eies av selskapet, indløses efter dens oprindelige kostende. I selskapets leiekontrakter vedkommende grund kan staten i tilfælde av at indløsning som nævnt finder sted, forlange at indtræde uten vederlag til selskapet.

Staten skal efter indløsningen være berettiget til uten vederlag til selskapet at benytte de ved anlægget anvendte patenter og metoder, men staten skal fra overtagelsen

betale eventuelle løpende licensavgifter eller royalties som selskapet var forpligtet til at betale for bruken av disse patenter og metoder, med de samme beløp, som selskapet selv har betalt.

Alle heftelser og forpligtelser som ved indløsningstiden paaheviler anlæggene bortfalder ved indløsningen som ugyldige.

Saadan indløsningsret skal senere tilkomme staten til de samme tidspunkter, da Aktieselskapet Saudefaldenes kraftanlæg kan indløses ifølge den nu forestaaende og nedenfor omhandlede revision av koncessionsloven.

Benytter staten sin indløsningsret, skal selskapet varsles herom senest 5 aar i forveien.

Staten skal imidlertid ikke ha nogen ret til at indløse selskapets eiendom, medmindre staten ved den nu forestaaende revision av de norske koncessionslove gives ret til at betinge indløsning av fabrikanlæg, som utnytter hydro-elektrisk kraft i kommerciel virksomhet efter 40 aar eller tidligere samt endvidere medmindre staten samtidig indløser Aktieselskapet Saudefaldenes kraftanlæg i henhold til bestemmelserne i dets koncession ved eller efter 40 aar fra dets koncessions datum.

Benytter staten ikke ved utløpet av det firtiende aar sin indløsningsret, skal nærværende koncession løpe videre, og selskapet skal være berettiget til fremdeles at fortsætte leiekontrakten med Aktieselskapet Saudefaldene, indtil indløsning som nævnt maatte finde sted, dog ikke utover et tidsrum av yderligere 25 aar.

Indløser staten Aktieselskapet Saudefaldenes kraftanlæg uten at fabrikselskapets eiendom indløses i henhold til bestemmelserne i nærværende paragraf, skal staten overta og opfylde Aktieselskapet Saudefaldenes forpligtelser overfor fabrikselskapet, i henhold til kraftleiekontrakt av 1ste december 1914.

18.

For opfyldelsen av de forpligtelser, som selskapet under sin virksomhet i Norge maatte paadra sig overfor det offentlige

eller overfor norske retssubjekter samt for overholdelsen av disse betingelser, skal til enhver tid av selskapet være stillet sikkerhet for et beløp av kr. 100 000,00 saalænge der anvendes indtil 40 000 h.k. — kr. 200 000,00 naar der i fabrikanlæggene anvendes mere kraft. Sikkerheten blir at stille i en eller flere av følgende former: ved deposition av norske statsobligationer, Kongeriket Norges Hypotekbanks obligationer eller av garantierklæring fra norske banker, godkjendt av vedkommende departement for et i hvert tilfælde fastsat tidsrum. Selskapet skal ha ret til naarsomhelst med departementets godkjendelse i hvert tilfælde at ombytte de stillede deposita med hvilket-somhelst av de øvrige nævnte slags.

19.

Til yderligere sikkerhet for de forpligtelser, som selskapet under sin virksomhet i Norge maatte paadra sig overfor staten eller norske retssubjekter og for overholdelsen av nærværende koncessionsbetingelser, samt ogsaa for saavidt mulig at sikre den kontinuerlige drift av selskapets fabrikker skal selskapet fra den tid, det begynder utnyttelsen av 40 000 hestekræfter (5 0/0 mere eller mindre) holde i Norge likvide aktiva til en værdi av ikke mindre end kr. 300 000,00. Nævnte aktiva kan bestaa i følgende: oplag av raastoffe og færdige produkter, rekvisita,

aktier eller obligationer i norske selskaper, norske statsobligationer, kommuneobligationer og penge.

20.

Overtrædelse av denne tilladelses §§ 1, 2 og 14 medfører tap av koncessionen, dog saaledes, at lov nr. 4 av 18de september 1909, §§ 22 og 23 og § 25 kommer til anvendelse.

21.

Koncessionen blir paa selskapets bekostning at tinglæse som heftelse paa de selskapet tilhørende bygninger og øvrige rettigheter vedkommende faste eiendommer her i riket.

22.

Koncessionshaveren har at underkaste sig de bestemmelser, som til enhver tid maatte bli truffet av vedkommende departement til kontrol med foranstaaende betingelsers overholdelse.

Vedkommende departement kan til utøvelse av denne kontrol opnævne en kontrollør, der efter nærmere av departementet utfærdiget instruks har adgang til de kontrolmidler som departementet anser nødvendige. Om berettigelsen av kontrollørens forlangender kan koncessionshaveren kræve departementets avgjørelse.

De med kontrollen forbundne utgifter refunderes det offentlige av koncessionshaveren.

St. prp. nr. 1. Hovedpost IX A.

(1916)

Ekstraordinært budget II og III.

Ekstraordinært budget. Numedalslaagens regulering. Nore kraftanlæg.

Arbeidsdepartementets indstilling av 7de januar 1916, som er bifaldt ved kongelig resolution av samme dag.

(Foredraget av statsraad Urbye.)

Departementet tillater sig herved at avgi indstilling om fortsat bevilgning til regulering av Numedalslaagen og til undersøkelse og revision av planerne for Norefossenes utbygning m. v.

I. Regulering av Numedalslaagen.

Ved Stortingets beslutninger av 19de juli 1913, 25de juni 1914 og 19de august 1915 er der for budgетterminerne 1913—14, 1914—15 og 1915—16 bevilget ialt kr. 2 000 000,00 til regulering for statens regning av Numedalslaagen ved bygning av en dam ved Tunhøvd fjorden med overslag kr. 2 740 000,00. Man tillater sig herom at henwise til st. prp. nr. 149 for 1913, indst. S. LV for s. a. og st. forh. for s. a. side 2453—55, st. prp. nr. 117 for 1914, avsnit II, side 34 ff., indst. S. L for s. a. side 7 ff. og st. forh. for s. a. side 2328—2335 samt st. pr. nr. 91 for 1915, indst. S. LI med tillæg for s. a. og st. forh. for s. a. side 2493—97.

Ved beslutning av 19de august 1915 samtykket Stortinget i, at det videre arbejde ved Tunhøvd dammen utførtes saaledes, at dammen kunde paabygges til 21 meters reguleringshøide. Som det vil sees av det foran nævnte tillæg til indst. S. LI for 1915 var departementets hensigt med erhvervelsen av dette samtykke at faa anledning til at foreta en nærmere undersøkelse og utredning av spørsmålet om forhøielse av opdæmningsgrænsen i Tunhøvd fjorden. Efter nærmere undersøkelser og overveielser fandt departementet overensstemmende med den i den nævnte komiteindstilling uttalte opfatning at burde bli staaende ved den oprindelig fastsatte opdæmningshøide 18 m. Man gav derfor i skrivelse av 11te september 1915 ordre til damarbeidets fortsættelse i overensstemmelse hermed. Man har imidlertid uanseet det trufne endelige valg av reguleringshøide for Tunhøvd fundet at burde fortsætte den i forbindelse med dette spørsmål tidligere omhandlede undersøkelse av fjeldsjørnes reguleringsmuligheter av hen-

Ekstraordinært budget. Numedalslaagens regulering. Nore kraftanlæg.

syn til denne undersøkelses betydning for planleggelsen av Nore kraftanlæg. Man tillater sig herom at henvise til det nedenfor under avsnit II anførte.

Departementet har fremdeles under behandling det i st. prp. nr. 91 for 1915 nævnte andragende fra brukseierforeningen om at damarbeidet ikke som tidligere forutsat foreløbig avsluttes med 10 meters reguleringshøide, men **kontinuerlig** fortsettes til 18 meters høide. For spørsmålet forelægges Stortinget, vil man søke oppnaadd enighet med brukseierforeningen om sakens ordning.

Med skrivelse av 1ste december 1915 har vasdragsdirektøren avgitt forslag om bevilgning til arbeidets fremme i kommende termin. Han uttaler heri følgende:

„Til fremme av Tunhøvd reguleringsanlæg som led i Numedalslaagens regulering er hittil bevilget:

for budgetterminen 1913—14	kr. 600 000,00
— „ — 1914—15	„ 600 000,00
— „ — 1915—16	„ 800 000,00

Tilsammen kr. 2 000 000,00

Herav er ved utløpet av sidste budgettermin medgaaet:

i egentlige anlægsutgifter	kr. 724 171,39
og til grunderhvervelser	„ 221 303,89

Tilsammen kr. 945 475,28

Den resterende del av de for terminerne 1913—14 og 1914—15 givne bevilgninger paa kr. 254 524,72 er allerede disponert til grunderhvervelser, men vil først komme til utbetaling i indeværende termin.

Jeg henviser forøvrig til vasdragsdirektørens aarsrapport vedrørende „statsregulering av Numedalslaagen“.

Pr. 1ste oktober 1915 utgjør pengeforbruket:

til egentlige anlægsutgifter ca.	kr. 1 010 000,00
til grunderhvervelser	„ „ 354 000,00

Tilsammen ca. kr. 1 364 000,00

Der gjenstaar saaledes av den samlede bevilgning ca. kr. 636 000,00 som inden ut-

gangen av indeværende termin antagelig vil medgaa til følgende arbeider:

Betonstøpning ca. 6000 m. ³	kr. 200 000,00
Tapningsmaskineri	„ 100 000,00
Senkning av Gravikstrøm	„ 39 000,00
Senkning av Øigardsoset	„ 47 000,00
Forskjellige arbeider	„ 70 000,00
Gjenstaaende grunderhvervelser	„ 180 000,00

Tilsammen kr. 636 000,00

Som bekjendt er det foreliggende overslag utarbeidet i februar 1914 og er eksklusiv rentetap opført med kr. 2 740 000,00. Dette beløp vilde under normale forhold og med de oprindelige forutsætninger for anlægsarbeidets paabegyndelse og drift antagelig i det væsentlige ha strukket til.

Efter den oversigt man nu har, er det imidlertid at forutse, at de opgjorte omkostningsberegninger ikke vil holde stik.

Dette skyldes først og fremst de for tiden raadende overordentlig høie og endnu sterkt stigende og usikre konjunkturer, som er en følge av den europæiske krig, der utbrøt umiddelbart forut for anlæggets iverksættelse. Ikke blot alle sorter anlægsvarer, men ogsaa arbeidsløn og transportutgifter er steget betydelig og kan ventes at ville gaa endnu høiere op.

Av andre omstændigheter, som i væsentlig grad har bidradd til fordyrelse maa nævnes, at den endelige bemyndigelse til anlæggets iverksættelse ikke blev git før 15de januar 1915. Paa grund herav maatte de forberedende arbeider fremmes i løpet av en betydelig kortere tid end paaregnet. Den oprindelige forutsætning var, at arbeidet kunde begynde sommeren eller senest høsten 1914. Som følge herav blev saaledes fuldførelsen av det provisoriske kraftanlæg adskillig utskudt paa grund av forsinket leverance av det maskinelle utstyr. Dette medførte, at man maatte anskaffe et ellers unødvendig stort antal oljemotorer med uforholdsmæssig store anskaffelses- og driftsutgifter. Forøvrig har de nuværende høie konjunkturer og vanskelige arbeidsforhold i like grad gjort sig gjældende paa alle bestillinger til anlægget.

Paa grund av den sene anlægsbeslutning maatte ogsaa arbeidene iverksættes og drives under ugunstige veir- og fareforhold. Dette hadde særlig betydning for senkningsarbeidet i Bustrøm, fremskaffelse av tømmer samt andre transporter.

Under disse omstændigheter vil man som nævnt maatte imøtese en overskridelse.

Ekstraordinært budget. Numedalslaagens regulering. Nore kraftanlæg.

Hvor stor denne vil bli er det imidlertid paa grund av de herskende usikre forhold vanskelig at oppgjøre sig en begrundet mening om, men jeg skulde anta, at den vil komme til at dreie sig om ca. 20 pct. av overslagsbeløpet, som lød paa kr. 2740 000,00. Ialt skulde der saaledes utkræves omkring 3,3 millioner kroner.

I tillæg til de hittil givne bevilgninger vil der saaledes utkræves ca. kr. 1 300 000,00.

Av dette beløp vil antagelig i kommende termin 1916—17 trænges kr. 780 000,00, mens resten blir at bevilge for den derpaa følgende termin 1917—18.

I henhold til det anførte vil vasdragsdirektøren foreslaa, at der for budgetterminen 1916—17 bevilges kr. 780 000,00.⁴

I den foran nævnte rapport har vasdragsdirektøren meddelt følgende nærmere opplysninger om arbeidets stilling:

Under 3dje september 1914 bemyndigedes vasdragsdirektøren til at fortsætte de paabegyndte forberedende arbeider til ordning av beboelses- og transportforholdene samt mulige andre arbeider, som maatte vise sig nødvendige at iverksætte straks.

I henhold hertil paabegyndtes opførelse av sagbruk og høvleri samt av barakker m. v. Likeledes blev veiarbeidet gjennom Rukkedalen paabegyndt ved amtsingeniøren i Buskerud.

Ved kgl. resolution av 3dje oktober blev der, efterat de opstillede reguleringsbestemmelser ved skrivelse av 22de august 1914 var vedtat av Numedalslaagens bruks-eierforening, fattet beslutning om reguleringslovens fremme i henhold til reguleringslovens § 20.

Den 16de oktober fik man bemyndigelse til at gaa igang med sänkningen av Bustrøm.

Den endelige anlægsbeslutning blev imidlertid endnu ikke fattet, da der paagik overveielser om et av professor Heggstad, som departementets tilkaldte konsulent, fremsat forslag om ændring av den hele reguleringsplan, gaaende ut paa at regulere fjeldsjørne først. Den 6te januar 1915 besluttedes at gaa igang med den provisoriske kraftstation, men først den 15de januar 1915 faldt den endelige anlægsbeslutning, idet vasdragsdirektøren da fik Arbeidsdepartementets bemyndigelse til at fremme arbeidet med Numedalslaagens regulering med reguleringsdam i Brofos efter de foreliggende planer (vasdragsdirektørens plan av 12te februar 1914). I hen-

hold hertil blev avdelingsingeniør Baalsrud, som allerede høsten 1914 midlertidig var overdrat ledelsen av de forberedende arbeider, av vasdragsdirektøren beordret til som arbeidsbestyrer at sætte det hele reguleringsarbeide igang med sigte paa at gjenvinde den ved forsinkelsen tapte tid for om mulig at overholde den for reguleringsgjennomførelse omforenede frist, høsten 1917.

Ved stortingsbeslutning av 19de august 1915 blev der bevilget for terminen 1915—1916 kr. 800 000,00. Ialt er der bevilget kr. 2 000 000,00.

I terminen 1914—juni 1915 og til høsten 1915 er følgende arbeider paa det nærmeste avsluttet:

Telefon Kravik—anlægskontoret, ca. 30 km.

Senkning av Bustrømmen, hvor der kun gjenstaar endel mudring.

Opførelse av sag og høvleri.

Opførelse av 4 store barakker samt endel mindre.

Opførelse av damvogterbolig, som midlertidig brukes som kontor- og ingeniørbolig.

Opførelse av 3 funktionærboliger.

Transportvei gjennom Rukkedalen.

Veier ved anlægget.

Lagerbod ved Nesbyen station.

Brygge og bod Tunhøvd.

Bryggeanlæg med bod og sandlager ved Øigardsoset.

Trækbaat, sand- og cementlægtene.

Taugbane Øigardsoset—damstedet.

Elektrisk svingkran paa bryggen.

Sandlager ved damstedet.

Cementlager ved damstedet.

Betonblandeverk ved damstedet.

Pukverk.

Presluftanlæg.

Provisorisk kraftanlæg for 250 turbinhestekræfter med tilhørende ledningsnet samt installation av elektriske motorer og lysindlæg.

Damstedet ved Brofos blev tørlagt ved fangdam og omløpsrende, forat den nødvendige oprensning og avretning av elveleiet samt sprængning av dypløpet kunde utføres før flommen. Den store jettegryte nedenfor dammen er tørlagt og undersøkt.

Sprængning av damfoten er senere fortsat med fuld kraft.

Ved utgangen av juni var der uttat og transportert til sandlageret ved taugbanebryggen ca. 500 m.³ sand. Dette ar-

Ekstraordinært budget. Numedalslaagens regulering. Nore kraftanlæg.

beide er fortsat, saaledes at man i oktober hadde ca. 6 000 m.³ sand paa lager.

Der er foretat en række sandprøver saavel ved Kristiania Materialprøveanstalt som ved det oprettede anlægslaboratorium. Prøverne har git udmerkede resultater.

Videre er man efter omfattende undersøkelser blit klar over, at den for opstøpningen av dammen nødvendige sand forefindes i tilstrækkelige mængder.

I løpet av vinteren og vaaren blev der foreløbig kontrahert og optransportert 3000 fat cement fra Slemmestad, hvorav ca. 1500 fat er opkjørt paa lager. Senere er der oprettet kontrakt med fabrikken om levering av al den cement, som anlægget behøver. Cementen prøves ved Kristiania Materialprøveanstalt.

De konstruktive dele til dypløpet er anskaffet og opkjørt til damstedet.

Naar den elektriske kabelkran, hvis bygning har været utsat paa grund av at spørsmålet om opdæmningshøiden har været svævende, nu snart blir færdig, er man rede til at gaa igang med selve damstøpningen, der dog først til vaaren vil paabegyndes med fuld kraft.

Administration, arbejdsordning m. v.

For arbejdsdriften gjælder de av Arbejdsdepartementet i 1912 vedtagne „reglementsmaessige bestemmelser ved offentlige anlæg“.

Med hensyn til lønningsforhold m. v. har man i alt væsentlig fulgt den mellem Arbejdsmandsforbundet og statens jernbane-anlæg samt befæstningsanlæggene indgaaede overenskomst av 1913.

Der har hittil været beskæftiget ved anlægget:

2 assistentingeniører, som er avgit fra vasdragsdirektørens kontor, samt midlertidig ingeniørhjælp, naar dette har været paakrævet,

3 opsynsmænd,
1 kasserer og materialforvalter,
1 kontorist,
samt 1 lagerchef.

Videre er der placert 1 opsynsmand ved Tunhøvd for massetransporten over Næsbyen.

Endelig er der ansat en diakon.

Grunderhvervelser.

Underskjønnet for Tunhøvdreguleringen avholdtes 16de—17de oktober 1914 og 7de—15de juni 1915, idet det første var tilstevnet for at erhverve den for selve reguleringsanlæggets drift fornødne grund ved Tunhøvds utløp. Det første underskjon omfattet 16 takstnr. med en samlet takstsum paa kr. 12 403,75 og det andet 48 takstnr. med takstsum ca. kr. 62 000,00.

Overskjønnet blev avholdt 13de—16de september 1915 og omfattet 21 takstnr. og et samlet beløp av kr. 29 195,00.

Imidlertid hadde der hele tiden indtil like før overskjønnet paagaat underhandlinger om erhvervelse i mindelighet av den for reguleringen fornødne grund. Paa grundlag herav blev der i budgetterminen tilskjøttet staten 30 eiendommer og opdæmningsrettigheter for en kjøpesum av ialt kr. 194 505,00.

Som resultat av disse underhandlinger er der ialt oprettet og antat haandgivelser til beløp kr. 415 250,00. Ved ekspropriation er erhvervet eiendommer og rettigheter, taksert for ca. kr. 77 100,00. Sum erhvervelser altsaa kr. 492 350,00. Hertil kommer skjøns- og forhandlingsutgifter og enkelte mindre beløp for antecipert besiddelses-tagelse, husflytninger m. v.

Pr. 30te juni 1915 er der tilsammen medgaat i egentlige anlægsutgifter

	kr. 724 171,39
og til grunderhvervelser	„ 221 303,89

Tilsammen kr. 945 475,28

Av den samlede bevilgning kr. 1 200 000,00 gjenstod saaledes kr. 254 524,72, som først vil komme til utbetaling i terminen 1915—16 for gjenstaaende grunderhvervelser.“

Departementet skal bemerke at den av forhenværende kanaldirektør Sætren utarbejdede plan for en reguleringsdam for Tunhøvd fjorden, der i det væsentlige laa til grund for anlægsbeslutningen i 1913, viste sig ikke at kunde følges, idet fjeldgrunden paa damstedets høire side, som det vil erindres, laa betydelig dypere end av Sætren angit. Man maatte derfor vælge et andet damsted. Man henviser herom nærmere til st. prp. nr. 117 for 1914 side 34 ff. Overgangen til den nye plan medførte i og for

Ekstraordinært budget. Numedalslaagens regulering. Nore kraftanlæg.

sig, at forarbejderne maatte utstrækkes over et længere tidsrum end oprindelig forutsat. Den nye situation medførte imidlertid til- like, at departementet fandt at burde under- kaste reguleringsplanen ny overveielse baade med hensyn til spørsmålet om hvorvidt man fremdeles burde bli staaende ved at regulere Tunhøvd først og med hensyn til damhøiden i Tunhøvd. Man henviser her- om nærmere til st. pr. nr. 91 for 1915, indst. S. LI for s. a. med tillæg og det ovenfor anførte. Disse overveielser medførte den av vasdragsdirektøren nævnte forsinkelse av den endelige anlægsbeslutnings iverksæt- telse.

Departementet vil iøvrig i neste budget- forelæg paa grundlag av erfaringerne fra kommende sommers arbeidsdrift komme til- bake til den av direktøren antydede over- skridelse av overslaget.

*

Efter vasdragdirektørens forslag i skri- velse av 26de juni 1915 har departementet bestemt, at den fungerende byggeleder ved Tunhøvd reguleringsanlæg, avdelingsinge- niør Baalsrud, fra 1ste januar 1915 skal avlønnes som for overingeniør i de under departementet sorterende tekniske admini- strationer bestemt, nemlig med kr. 5700,00 pr. aar og marktillæg. Hans løn blir at utrede av de til anlegget bevilgede midler.

Departementet vil iøvrig komme til- bake til administrationen av statens vand- kraftsanlæg i et senere forelæg.

*

I henhold til det av direktøren anførte vil departementet anbefale opført kr. 780 000,00 til bevilgning for kommende termin.

II. Undersøkelse og revision av planerne for Norefossenes utbyg- ning m. v.

Ved Stortingets beslutning av 25de juni 1914 er der for budgetterminen 1914—15 bevilget ialt kr. 215 000,00 til grund- undersøkelser m. v. for Norefaldenes utbyg- ning samt til indkjøp av eiendomme i Nore,

idet kr. 50 000,00 av bevilgningen forut- sattes anvendt til fortsatte undersøkelser og kr. 165 000,00 til erhvervelse av endel for kraftanlæggets utførelse nødvendige tomter. Man tillater sig herom at henviser til st. prp. nr. 117 for 1914 avsnit I side 1—34, indst. S. L for s. a. side 1—7 og side 9—10 og st. forh. for s. a. side 2328—2335. For budgetterminen 1915—16 blev der ikke æsket yderligere bevilgning til det her omhandlede øiemed, idet det tid- ligere bevilgede beløp antoges at strække til for terminen. Man henviser herom til beretningerne i st. prp. nr. 91 for 1915 side 6—7.

I skrivelse av 5te november 1915 har vasdragsdirektøren avgitt følgende forslag om yderligere bevilgning til undersøkel- sernes fortsættelse:

„Av de til disse undersøkelser for budgetterminen 1914—15 bevilgede kr. 50 000,00, jfr. st. prp. nr. 117 for 1914, er der pr. 30te oktober 1915 i behold kr. 10 760,00.

Til de gjenstaaende arbeider vil an- tagelig medgaa:

Kontorbehandling av de utførte maaling og assistanse av specialister	kr. 8 000,00
Jernbaneundersøkelser	„ 3 000,00
Nerdrum og Dahls opmaaling for opmaaling av fjeldsjøer	„ 11 000,00
Grundundersøkelser i Opdals- elven	„ 760,00
Yderligere undersøkelse av fjeld- sjøerne	„ 9 000,00
Kontorbehandling av disse maa- lingen	„ 4 000,00

Tilsammen kr. 35 760,00

Herav haves i behold av den tidligere bevilgning

„ 10 760,00

Rest at bevilge for 1916—17 kr. 25 000,00“

Angaaende dette forslag har direktøren i skrivelse av 1ste december 1915 yder- ligere uttalt:

„Det til disse undersøkelser bevilgede beløp kr. 50 000,00 var opført til bestridelse av utgifter for en ny undersøkelse og hel omarbeidelse av kanaldirektør Sætre's plan for Nore kraftanlæg, hvilket var foranle-

Ekstraordinært budget. Numedalslaagens regulering. Nore kraftanlæg.

diget ved de erfaringer, som var indvundet ved Vasdragsvæsenets undersøkelse av en enkelt del av planen, nemlig Tunhøvdreguleringen.

Det viste sig imidlertid under revisionen av nævnte plan, at der ogsaa burde bli spørsmål om andre alternativer for utbygningen, som tidligere ikke var omhandlet eller nævnt. Disse løsninger kræver omfattende undersøkelser i marken og sammenlignende beregninger, likesom omkostningerne til specielle sakkyndige — særlig paa det maskintekniske omraade — som følge derav blir tilsvarende større.

Hertil kommer, at jeg, som det vil fremgaa av ovennævnte rapport, har fundet det paakrævet ogsaa at revidere de av kanaldirektør Sætren fremlagte planer for fjeldsjøernes regulering. De hermed forbundne utgifter har jeg i henhold til departementets bemyndigelse ogsaa maattet bestride av de under nævnte konto bevilgede midler. (Jfr. min skrivelse til departementet av 2den september 1915 og dettes svarskrivelse av 18de oktober næstefter.) Disse undersøkelser, som representerer et omfangsrikt og kostbart arbeide, blev sat igang i høst, og det er meningen at søke dem fremmet samtidig med revisionen av planerne for Nore kraftanlæg saa hurtig, som omstændighetene maatte tillate det.

Hvor store de samlede omkostninger alt i alt vil bli, kan jeg paa nærværende tidspunkt ikke uttale noget bestemt om. Jeg foreslaar imidlertid, at der i budgettet for kommende termin til fortsat fremme av de heromhandlede arbeider søkes bevilget kr. 25 000,00.

I den av vasdragsdirektøren nævnte rapport om de i sidste aar utførte arbeider anføres der følgende:

„Som nævnt i forrige rapport bevilget Stortinget under 25de juni 1914 kr. 50 000,00 til nærmere undersøkelser og revision av plan for Nore kraftanlæg (jfr. st. prp. nr. 117, 1914).

Omhandlede undersøkelser, der var igangsatt høsten 1913 i anledning av regulering av Tunhøvd-fjorden, blev efter den givne bevilgning fortsatt sommeren og høsten 1914. Med henblik paa en revision av kanaldirektør Sætrens plan blev der foretat fuldstændige opmaalinger og omfattende grundundersøkelser for kraftanlægget. Det indvundne materiale foreligger færdig bearbejdet, likesom der paa grundlag herav vaaren 1915 blev paabegyndt planlæggelse av Nore kraftanlæg. Projek-

teringen har specielt tatt sigte paa anordningen av inntak, tunnel og fordelingsbasseng under forutsetning av at inntaket anbringes ovenfor, alternativt nedenfor Tunhøvd-dammen. For sidste tilfælde er der ogsaa utarbejdet plan for en særskilt utnyttelse av reguleringshøiden i Tunhøvd.

Vasdragsdirektøren er imidlertid efter undersøkelsernes iverksættelse bli opmerksom paa, at der for Nore kraftanlæg bør kunne bli spørsmål om andre løsninger end den av kanaldirektør Sætren valgte plan, hvorefter tunnellen er anbragt paa vestsiden av Laagen med kraftstation ved sammenløpet av Laagen og Opdalselven. Til nærmere utredning foreligger nu saavel en utnyttelse av det hele fald til Norefjord i 2 trin med kraftstationer henholdsvis ved Rødberg i Opdal og ved Norefjord som en utnyttelse av omtrent samme faldhøide som efter Sætrens plan, men med tunnel paa østsiden av Laagen og kraftstation ved Strøm.

For de 2 sidstnævnte løsninger er der sommeren 1915 foretat undersøkelser i marken saaledes at der nu foreligger et tilstrækkelig materiale til at kunne fastslaa en endelig plan for Nore kraftanlæg.

Planer med overslag og sammenlignende beregninger for kraftanlægget efter de forskjellige alternativer vil bli utarbejdet ved kontoret, saasnart kontorbehandlingen av de omfattende maalinger og undersøkelser er tilendebragt.

For at faa revidert de av forhenværende kanaldirektør Sætren utførte undersøkelser av reguleringsforholdene for Numedalslaagen paa Hardangervidda, blev der i sidste halvdel av august 1915 sendt en ekspedition derop, likesom der efter anbud blev overdratt til etpar private opmaalingsfirmaer at kartlægge de 4 fjeldsjøer Heieren, Halnevand, Langesjø og Bjørnesfjord. Disse sidstnævnte arbeider lykkedes det at faa avsluttet ihøst, mens undersøkelsen av selve damstederne kun blev færdig ved de 3 førstnævnte sjøer. Disse undersøkelser vil bli fortsatt sommeren 1916.

Departementet vil i henhold til det av direktøren anførte til fortsatt undersøkelse av planerne for utbygning av Norefaldene, derunder ogsaa fjeldsjøernes regulering, for kommende termin anbefale opført kr. 25 000,00.

Den fortsatte undersøkelse forutsettes ledet av byggelederen for reguleringsanlægget overensstemmende med den i

Ekstraordinært budget. Numedalslagens regulering. Nore kraftanlæg.

st. prp. nr. 117 for 1914 side 33 og indst. S. L for s. a. side 10 uttalte forudsætning.

Som av vasdragsdirektøren foran omhandlet, har det ved revisionen av kanal-direktør Sætre's plan for Nore kraftanlæg vist sig, at der kan bli spørsmål om flere alternativer for utbygningen, bl. a. om utnyttelse av det hele fald til Norefjord i 2 trin med kraftstationer ved Rødberg og ved Norefjord.

Denne plan forutsætter at Laagens vandføring føres over i Opdalselven ovenfor Hallandsjordfossene.

Da de nævnte vandrettigheter isaafald vilde maatte utnyttes sammen med den nedre del av Norefaldene, foreslog vasdragsdirektøren i skrivelse av 4de august 1915, at man allerede paa det nuværende tidspunkt sikret sig disse rettigheter. Av direktørens skrivelse hitsættes følgende:

„Vedlagt tillater jeg mig at oversende 2 haandgivelser vedrørende Hallandsjordfossene i Opdalselven.

Den ene haandgivelse, der er datert 5te april 1915, undertegnet av O. Solheim og lydende paa kr. 6000,00 omfatter $\frac{1}{4}$ av disse vandrettigheter, som fradelt gr.-nr. 199, br.-nr. 4 i Nore ved skylddeling av 3dje mars 1899, tinglæst samme dag.

Den anden haandgivelse, omfattende de øvrige $\frac{3}{4}$ av fossene, er under 14de juni 1915 utstedt av L. S. Anfinset, Rjukan, og lyder paa kr. 22000,00.

Grunden til, at jeg nu paany efter 2 aars forløp har latt indhente haandgivelser paa disse fosser er den, at de i mellemtiden drevne undersøkelser for Nore kraftanlæg har bragt resultater, som fremhæver ønskeligheden av at det offentlige sikrer sig disse vandrettigheter av hensyn til Norefaldenes hensigtsmæssige utnyttelse. Skulde Norefaldenes kraftstation bli henlagt til Rødberg og Laagens vandføring saaledes bli ført over i Opdalselven ovenfor Hallandsjordfossens (Omdalafossen) maa disse vandrettigheter forutsættes at vilde stige overordentlig i pris, idet de isaafald vilde komme til at utnyttes sammen med Norefaldenes nedre del.

Hallandsjordfossene, der omfatter høire side av Opdalselven fra dennes utløp i Laagen og op til henimot Rødberg bro, repræsenterer i alt en faldhøide av omkring 40 m.

Regnes der med en uregulert vandføring sammesteds av 2 m.³/sek., skulde kraftmængden bli ca. 400 turbinhk. uregulert. Med disse vandrettigheter følger videre en strimmel grund langs elven samt et jordstykke paa ca. 1 maal litt ovenfor elvens utløp i Laagen.

Som forholdene ligger an finder jeg at maatte anbefale, at de omhandlede vandrettigheter m. v. nu indkjøpes for det offentlige efter de foreliggende haandgivelser for ialt kr. 28000,00, idet jeg skal tillate mig at paapeke, at de tre fjerdeparter av fossene er gaat over i spekulanter's hænder.

Som det vil sees, vedstaaes haandgivelserne kun til utgangen av denne maaned.“

De tilsvarende rettigheter paa Opdalselvens venstre side har det offentlige tidligere erhvervet.

Departementet fandt at burde akceptere de foreliggende haandgivelser vedkommende Hallandsjordfossene for at sikre den bedst mulige utnyttelse av Norefaldene.

For at avskjære eventuelt odelsøksmaal har man utvirket bestemmelse om odelsfrihet i henhold til lov av 16de juli 1907 § 7.

Av hensyn til det særlige øiemed med indkjøpet har man fundet det rigtigst at dette dækkes ved særskilt bevilgning sammen med de øvrige forberedende foranstaltninger vedkommende Nore kraftanlæg.

Til dækkelse av kjøpesummen for fossene kr. 28000,00 og de til erhvervelsen nødvendige omkostninger m. v. vil man derfor anbefale opført kr. 30000,00.

Paa grund av de stadig stigende tømmerpriser og det stedfindende salg til utlugst av skog i trakterne omkring og ovenfor Tunhøvd fjord er spørsmålet om at sikre det offentlige et passende tømmerparti for Nore kraftanlæg og eventuelt for en utvidet regulering av Tunhøvd blit optat. Vasdragsdirektøren uttaler herom i skrivelse av 10de november 1915 følgende:

„Med vedlagte skrivelse av 2den da fra Tunhøvd reguleringsanlæg indkom hertil et under 28de f. m. av disponent S. Heiberg, Kongsberg, fremsat tilbud om mot en salgprovision av kr. 5,00 pr. tyltv at overdra til staten 20 av ham oprettede kontrakter

Ekstraordinært budget. Numedalslaagens regulering. Nore kraftanlæg.

med skogeiere i Dagalid om uthugst av ca. 2000 tylvter tømmer.

Ifølge disponent Heibergs opgave omfatter de avsluttede kontrakter et tømmerkvantum paa ca. 10 000 load (à ca. $\frac{1}{5}$ tylvt) til en antagen samlet indkjøpsværdi paa rot av ca. kr. 80 000,00. Tømmerets dimensioner opgives at dreie sig om 7"—10" topmaal paa 10—6 alens længde.

I tilfælde kontrakterne overtages av staten, er der aapnet denne adgang til at la skogen henstaa i indtil 10 aar, likesom kjøperen er sikret anledning til at la kjøpesummen henstaa uavgjort i 2 aar mot 5 pct. rente p. a.

Disponent Heiberg har vedlagt sit tilbud en driftsberegning, hvorefter det omhandlede tømmeres gjennemsnittspris levert i Tunhøvd fjorden vil andra til kr. 13,20 pr. load. Heri er da blandt andet medregnet omkostningerne for en fløtningsrende langsmed Gofarfos, der i sin nuværende skikkelse lægger betydelige hindringer iveien for fløtningen. Likeledes er medregnet salgsprovision for overdragelse av kontrakterne.

De samlede omkostninger med erhvervelse, hugst og fremdrift av dette trælstarti skulde efter dette beløpe sig til ca. kr. 132 000,00.

I denne forbindelse opplyses, at disponent Heiberg tidligere har bistaat saavel Vasdragsvæsenet som Statsbanerne med indkjøp av tømmer i Numedal.

Angaaende spørsmålet om dette tømmerkjøps berettigelse skal jeg tillate mig at henweise til overingeniør Baalsruds i avskrift vedlagte skrivelser av 16de august og 2den november 1915.

Av disse vil fremgaa, at naar der bortsees fra det nu falbudte tømmer i Dagalid, er den overveiende del av grovere skog skikket til skur allerede før opkjøpt omkring og ovenfor Tunhøvd. Til reguleringsanlægget er hittil medgaaet ca. 2000 tylvter eller ca. 4500 load tømmer, idet der dog utenom dette kvantum haves ca. 800 tylvter i behold foruten ca. 400 tylvter, som medfølger erhvervet opdæmningsgrund. Skal dammen med en gang opføres til 18 m., maa der yderligere indkjøpes endel tømmer.

Hensynet til dette anlæg kan altsaa ikke gjøre det nødvendig at gaa til et saavidt stort indkjøp. Men som i overingeniørens skrivelse fremholdt, vil det være av stor betydning paa forhaand at sikre staten et passende tømmerparti til anlægs-materialer for tilfælde av at Nore kraftanlæg shulde komme til utførelse i nærmere fremtid.

Men selv om kraftanlæggets bygning indtil videre blir utskuddt, vil antagelig Dagalid-lasten med fordel kunne disponeres for Statsbanerne eller avhændes paa anden maate, en mulighet, som neppe vil indelbære nogen risiko, da de i kontrakterne stipulerte priser maa sies at være fordelagtige for kjøperen samtidig med at trælstartpriserne for tiden har en sterkt stigende tendens.

Idet henvises til hvad der av overingeniøren yderligere er anført om denne sak, skal jeg derfor tillate mig at anbefale det omhandlede salgstilbud antat av det offentlige, idet det forutsættes, at kjøpesummen i tilfælde utredes av de til indkjøp av vandfald bevilgede midler.

Som det sees, vil disponent Heibergs provision i tilfælde av at indkjøpet gaar i orden, beløpe sig til ca. kr. 10 000,00, hvorav han ønsker kr. 7500,00 utbetalt ved kontrakternes underskrift og resten efter endt utblinkning av tømmeret.

Tilbudet vedstaaes kun til 1ste december d. a."

Man tillater sig at vedlægge disponent Heibergs tilbud av 28de oktober 1915 samt en skematisk oversigt over kontrakterne med angivelse av priser og driftsomkostninger.

Av den nævnte skrivelse fra arbeidslederen ved Tunhøvd reguleringsanlæg av 2den november 1915 tillater man sig at hitsætte:

„Jeg tillater mig at ledsage oversendelsen med nedenstaaende anmerkninger.

1. Bemerkninger til kontrakterne.

Tilbudet omfatter 20 kontrakter for et beregnet kvantum paa tilsammen ca. 2000 tylvter. Dimensionerne dreier sig om 7" til 10" topmaal paa 10 til 6 alens længde. Det hele parti er saaledes grov skurlast utgjørende ca. 10 000 loads eller ca. $\frac{1}{3}$ mere end det tømmerkvantum som antages at medgaa til Tunhøvd reguleringsanlæg. Paa grund av de store dimensioner vil tømret egné sig fortrinlig til skurlast, idet man selvfølgelig av dette nyttiggjør sig en betydelig større procent end av tømmer med mindre dimensioner. Da priserne efter disponent Heibergs driftsberegninger andrager til gjennemsnittlig kr. 13,20 pr. load levert i Tunhøvd fjorden, maa partiet

Ekstraordinært budget. Numedalslaagens regulering. Nore kraftanlæg.

efter de nuværende og stærkt stigende konjunkturer siges at repræsentere et meget fordelagtig kjøp. Forøvrig er salgsbetingelserne avfattet saaledes, at man om ønskelig kan la kjøpesummen indestaa i statskassen mot 5 pct. i 2 aar, likesom der er sikret kjøperen en almindelig hugstrettighet, der — ifald koncession erholdes — kan utstrækkes til 10 aar — til utgangen av 1926.

Der er videre i kontrakterne sikret kjøperen vanlige rettigheter med hensyn til tømmerets hugst, fremdrift og fløtning. I kontrakterne er endelig forbeholdt kjøperen ret til at tinglyse de oprettede kontrakter.

Med hensyn til nævnte betingelser og forutsetninger for salget er kontrakterne enslydende.

I de opgjorte driftsberegninger har anbyderen, som det vil sees, medtat salgsprovision for overdragelse av kontrakterne med kr. 5,00 pr. tylvt. I denne forbindelse opplyses, at hr. disponent Heiberg tidligere har bistaaet saavel Vasdragsvæsenet som statsbanerne med indkjøp av tømmer i Numedal. For Vasdragsvæsenets vedkommende har han etter overenskomst oppbaaret kr. 0,50 pr. load, idet han herfor har stillet sine skogsfolk til disposition for den hele tømmerdrift, hvorhos han har besørget annammelse, levert driftsregnskap samt oppgjør. Den nu forlangte provision representerer ca. det dobbelte pr. load.

2. Bemerkninger angaaende kjøpets berettigelse.

Som fremholdt i min forannævnte skrivelse til hr. direktøren av 16de august er den væsentligste grovere skog i vasdraget ovenfor Tunhøvd allerede opkjøpt — hovedsagelig av statsbanerne — til sleepersmateriale. Bekjent med disse indkjøp gjennom disponent Heiberg fandt jeg at man allerede nu burde sikre sig et passende tømmerparti til anlægsmaterialer for tilfælde av at Nore kraftanlæg skulde komme til utførelse i nær fremtid. Man har nemlig erfaring for, hvorledes alle lokale eiendoms- og tømmerpriser stiger voldsomt i veiret, saa snart en større anlægsvirksomhet er besluttet eller sandsynlig. Man var saaledes bekjent med, at der allerede var indledet underhandlinger om kjøp av heromhandlede skoge til spekulation med sigte paa Nore kraftanlæg. Idet eerindres at Tunhøvd fjorden ligger ca. 720 m. over

havet og at vasdraget stiger støkt opover, vil det forstaaes at adgangen til skurlast paa disse kanter er meget begrenset. Foruten den skog som findes langs Tunhøvd- og Paalsbufjorden, hvor dimensionerne forøvrig er ganske smaa, væsentlig 2—2¹/₂ loads tømmer, findes der i det ovenfor liggende nedslagsfelt kun større skogstrækninger med grovere dimensioner i Skurdalen og Dagalid. Av disse er skogene i Skurdalen allerede erhvervet for statsbanerne. Tilbake gjenstaar saaledes kun skogtrakterne i Dagalid, som man saaledes ved de oprettede kontrakter har sikret sig dispositionsretten over. Med den stigende efterspørsel etter skurlast som tømmer i det hele tat maa man vente at denne skog i meget nær fremtid vil bli beslaglagt av de industrielle bruk.

Som det fremgaar av kontrakterne lyder disse paa disponent Heiberg, der ifald staten ikke er liebhaver, vil nyttiggjøre sig disse for egen regning. Man er med andre ord saaledes stillet, at dersom man lar denne anledning gaa fra sig tør det byde paa vanskeligheter senere at skaffe sig fornødne trématerialer til bygning av Nore kraftanlæg paa rimelige vilkaar. Det bemerkes i den anledning, at man neppe kan paaregne noget fra Opdals- eller Smaadalsvasdraget og at tømmer nedenfra dalen tør bli temmelig kostbart forinden jernbanen bygges. Skulde det paa den anden side vise sig, at bygningen av Nore kraftanlæg indtil videre blir utskudt, vil Dagalidtømmeret med fordel enten kunne disponeres for jernbanen (tømmeret egner sig saaledes udmerket til sleepersmaterialer) eller eventuelt let kunne avhændes. Der skulde saaledes ikke være nogen risiko ved at overta disse kontrakter.

Det tilføies, at jeg sammen med disponent Heiberg har befaret de tilbudte skogteiger, og efter det kjendskap jeg har til skurtømmer har jeg intet at bemerke til de av disponent Heiberg opstillede driftsberegninger.

Spørsmålet om kjøp av det omhandlede tømmerparti blev forelagt Hovedstyret for Statsbanerne til uttalelse, særlig av hensyn til en eventuel overtagelse av tømmeret fra statsbanernes side for det tilfælde, at det skulde komme til at utstaa i længere tid med iverksættelsen av Nore kraftanlæg. Hovedstyrets uttalelse, datert 18de november 1915, er saalydende:

Ekstraordinært budget. Numedalslaagens regulering. Nore kraftanlæg.

„Man savner for nærværende adgang til helt ut at bedømme de av hr. Heiberg opstillede beregninger. Men i det store hele tat synes de at være rimelige og maa derfor ansees som et brukbart grundlag for forretningens bedømmelse.

Man støtter sig herunder ogsaa til de uttalelser, som foreligger fra arbeidsbestyreren ved Tunhøvd reguleringsanlæg, som sees at ha befart de tilbudte skogteiger og efter sit kjendskap til skurtømmer intet har at bemerke til de av hr. Heiberg opstillede driftsberegninger.

Beregningens resultat maa, under hensyn til sidste tiders tømmerpriser ansees som rimelig.

Sammenholdes det opgivne mindstemaal for blinkene med det anslaaede loadindhold pr. tylvt, antages tømmeret for en ganske stor del at være grovt nok til jernbanesviller. Foruten saadant grovt tømmer forbruker jernbanerne en større mængde av mindre tømmer dels til skaarne materialer dels som stolpeverk.

I henhold hertil har Hovedstyret intet at indvende mot, at jernbanen overtar tømmeret fra omhandlede uthugster levert i Tunhøvd fjorden for den opgivne sams pris kr. 13,20 pr. load.“

Skogdirektøren, hvem indkjøpsspørsmålet likeledes har været forelagt, uttaler i skrivelse av 25de november 1915 bl. a. følgende:

„En pris av kr. 13,20 pr. load (inklusive provision) forekommer mig, for saa store dimentioner under de nu raadende meget høie tømmerpriser, rimelig, men hvorvidt den med de vanskelige arbeidsforhold og de omfattende elvearbeider m. m. for øie, vil kunne opretholdes, tør jeg ikke uttale mig om.

Jeg er desværre ikke selv personlig kjendt i dette vasdrag, og der er ikke levnet mig tid til at faa det befaret av en offentlig skogfunktionær. Naar imidlertid en hel del grov skog allerede er opkjøpt av statsbanerne og spekulasjonen synes at være trængt ind for at erholde raadighet over de gjenværende beholdninger, er der al utsigt til, at det efterhaanden vil bli vanskelig at erholde grove materialer heroppe til lavere priser end de tilbudte. Selv om man skaffer sig forsyning nok til Tunhøvdreguleringen vil det senere bli større vanskeligheter for Norefaldenes utbygning, forutsat at man ikke forinden anlægger en jernbane til fragt av materialer op fra dalen.“

Med vasdragsdirektørens skrivelse av 23de november 1915 mottok man vedlagte nye tilbud fra disponent Heiberg angaaende et yderligere tømmerkvantum paa ca. 500 tylvter. Den nævnte skrivelse er saalydende:

„I tilslutning til min skrivelse av 10de ds. angaaende indkjøp av tømmer i Dagalid skal jeg tillate mig at oversende gjenpart av skrivelse av 22de ds. fra Tunhøvd reguleringsanlæg, hvormed fulgte et fra disponent S. Heiberg indkommet tilbud av 11te ds. om overdragelse til det offentlige av en uthugstrettighet i Tørhaug skog i Opdal. Overdragelsen skal i tilfælde finde sted paa lignende betingelser som de i disponent Heibergs tilbud av 28de f. m. stipulerte, idet denne nemlig mot en provision av kr. 5,00 pr. tylvt er villig til at overdra til staten den av ham under 3dje ds. oprettede uthugstkontrakt, der efter Heibergs opgave omfatter et tømmerkvantum paa ca. 500 tylvter à ca. 4¼ load. Tømmeret opgives at skulle komme paa ca. kr. 61,00 pr. tylvt levert ved Paalsbufjord eller Tunhøvd. Dette gir en pris av kr. 14,35 pr. load, alt-saa uvæsentlig høiere end det tidligere falbudte tømmerpartis kostende.

Av den i kopi medfulgte kontrakt sees, at lastens dimensioner er 7" top paa 9 alens længde og derover. Uthugsten skal være tilendebragt inden utgangen av aaret 1921. Den nævnte salgsprovision forfalder med kr. 1500,00 ved kontraktens eventuelle overdragelse og resten efter endt utblinkning.

De samlede omkostninger for dette tømmerkjøp skulde efter dette beløpe sig til ca. kr. 33000,00, naar lasten tænkes ført frem til Tunhøvd fjorden. Herav forfalder foruten ovennævnte kr. 1500,00 ca. kr. 22000,00, naar utblinkningen er endt eller senest 1ste november 1916.

Under henvisning til hvad jeg har anført i min skrivelse av 10de ds. skal jeg tillate mig ogsaa at anbefale nærværende salgstilbud antat av det offentlige.

Haandgivelsen utløper samtidig med de øvrige kontrakter, nemlig 1ste december,“

Arbeidslederen ved Tunhøvd reguleringsanlæg har i den nævnte skrivelse av 22de november 1915 anbefalt ogsaa dette tilbud til vedtagelse, idet han bemerker, at der til utbygning av Norefaldene vil tiltrænges adskillig mere tømmer end man vil faa fra Dagalid alene ved at anta det først omhandlede tilbud, og at der

Ekstraordinært budget. Numedalslaagens regulering. Nore kraftanlæg.

videre vil være bruk for adskillige træmaterialer til en eventuel Numedalsbane.

Hovedstyret for Statsbanerne har i skrivelse av 9de december 1915 avgit følgende uttalelse:

„Idet man henviser til Hovedstyrets uttalelser i skrivelser av 18de f. md. angaaende lignende uthugstkontrakter i Dagalid skal man bemerke, at det nu foreliggende tilbud maa ansees noget ugunstigere.

Hr. Heibergs beregning, som antages rimelig, viser at tømmeret fra Tørhaug skog falder kr. 1,15 dyrere pr. load end tømmeret fra Dagalidskogene — alt fremdrevet til offentlig fløtningsdistrikt.

Tiltrods for den høiere pris er jernbanen villig til eventuelt ogsaa at overta tømmeret fra Tørhaug skog efter en samspris av kr. 14,35 pr. load levert inden Laagens offentlige fløtningsdistrikt.

Man maa bemerke, at det specielt er det grove furutømmer, som jernbanen ønsker at overta, ifald det skulde bli tale om en deling av de faldende partier mellem Tunhøvd reguleringsanlæg og jernbanen.“

Departementet fandt i henhold til de foreliggende oplysninger og uttalelser at burde sikre for det offentlige begge de tilbudte tømmerpartier og aksepterte derfor hr. Heibergs tilbud. Det bemerkes at kontrakterne fastsætter en længere avvirknings-tid end i skoglovgivningen tillatt. Hugsten maa derfor være tilendebragt inden utløpet av lovens frist. Saafremt Nore kraftanlæg ikke besluttet iverksat i en nær fremtid, vil tømmeret, som det av det foran anførte fremgaar, eventuelt kunne overtages av statsbanerne i hvilket tilfælde den her foreslaaede bevilgning vedkommende Nore kraftanlæg vil bli ubenyttet. Endel av tømmeret vil ogsaa tiltrænges ved Tunhøvd reguleringsanlæg, saafremt dammen straks besluttet opført til 18 meters reguleringshøide, jfr. herom det under I anførte. Da dette spørsmåal endnu er under behandling, finder

man at burde opføre hele det beløp, som i kommende termin vil tiltrænges til skogkjøpet, under nærværende post. Man vil senere opta spørsmålet om en eventuel fordeling av utgifterne mellem Nore kraftanlæg og Tunhøvd reguleringsanlæg om dette kommer til at overta en del av tømmeret. Av de samlede omkostninger ved erhvervelse, hugst og fremdrift av de 2 tømmerpartier, der er beregnet til tilsammen kr. 165 000,00, vil man til bevilgning i næste budgettermin anbefale opført kr. 120 000,00, idet utgifterne til fremdrift og fløtning etc. der anslaaes til ca. kr. 45 000,00 først antages at ville paaløpe i senere terminer.

Til undersøkelse og revision av planerne samt til yderligere forberedende skritt vedkommende Norefossenes utbygning, nemlig indkjøp av Hallandsjordfossene og kjøp av skog i Dagalid og Opdal vil man saaledes for kommende termin anbefale opført til bevilgning tilsammen kr. 175 000,00.

Man tillater sig saaledes at

indstille:

I. At der paa budgetforslaget for terminen 1ste juli 1916—30te juni 1917 under ekstraordinært budget opføres saadan bevilgning:

- a) Til fortsættelse av reguleringsarbeidene i Numedalslaagen kr. 780 000,00.
- b) Til undersøkelse og revision av planerne for Norefossenes utbygning m. v. kr. 175 000,00.

II. At der til dækning av de under I a. og b. nævnte beløp opføres for samme termin under statsindtægter, ekstraordinært budget, indtægt av statslaanemidler, kr. 955 000,00.

St. prp. nr. 1. Hovedpost IX A.

(1916.)

Kap. 10.

Om elektricitetsvæsenets budget for terminen 1ste juli 1916 til 30te juni 1917.

Arbeidsdepartementets indstilling av 30te december 1915, som er bifaldt ved kongelig resolution av samme dag.

(Foredraget av statsraad Urbye.)

Departementet skal herved avgi forslag til budget for elektricitetsvæsenet for budgetterminen 1ste juli 1916—30te juni 1917.

Indtægter.

(Hovedpost IX A, kap. 6).

Indtægtene, som bestaar i avgifter for tilsyn med elektriske anlæg, var for budgetterminen 1914—1915 anslaat til kr. 50 000,00. De har utgjort kr. 72 680,50. For indeværende

termin er de anslaat til kr. 60 000,00. For kommende termin har tilsynsmændene anslaat indtægtene i de forskjellige distrikter til:

I 1ste distrikt	kr. 19 000,00
I 2det —	» 17 500,00
I 3dje —	» 15 000,00
I 4de —	» 13 800,00
I 5te —	» 12 000,00

Tilsammen kr. 77 300,00

Departementet antar at indtægtene for kommende termin vil kunne opføres med kr. 77 000,00.

Bilag: 1. Indberetning fra Elektricitetskommissionen. 2. Indberetning fra tilsynsmanden i 1ste distrikt. 3. Indberetning fra tilsynsmanden i 2det distrikt. 4. Indberetning fra tilsynsmanden i 3die distrikt. 5. Indberetning fra tilsynsmanden i 4de distrikt. 6. Indberetning fra tilsynsmanden i 5te distrikt. 7. Indberetning fra assistenten i 5te distrikt. 8. Skrivelse fra Elektricitetskommissionen til Arbeidsdepartementet av 28de december 1915. 9. Skrivelse fra formanden i den Internationale Elektrotekniske Kommission, Norsk Elektroteknisk Komite, av 28de oktober 1915.

Utgifter.

(Hovedpost IX A, kap. 10).

Tit. 1. Vedkommende den ved lov av 16de mai 1896 anordnede Elektricitetskommission.

For budgetterminen 1914—1915 blev til utgifter for Elektricitetskommissionen bevilget kr. 9 300,00. Der medgik kr. 9 293,56.

For indeværende termin, 1915—1916, er er likeledes bevilget kr. 9 300,00, hvorav kr. 1 200,00 som løn til kommissionens formand, kr. 1 800,00 som løn til kommissionens sekretær, kr. 1 000,00 som løn til en assistent og kr. 5 300,00 til forskjellige utgifter, deri indbefattet løn til kommissionens øvrige medlemmer med suppleanter, reiseutgifter for kommissionen og sekretæren samt utgifter til leie av lokale (jfr. St. prp. nr. 1 for 1915, kap. 10, tit. 1, og indst. S. nr. 84 for s. a.).

Med hensyn til bevilgning til kommissionens utgifter i kommende budgettermin foreslaar kommissionen i skrivelse av 23de oktober 1915 opført kr. 10 500,00, idet den bemerker følgende:

«I sit forslag til budget for 1915—1916 foreslog Elektricitetskommissionen, at utgiftene opføres med kr. 10 500,00 og foreslog samtidig paa grund av den stadig økede arbeidsmengde, at formandens og sekretærens løn forhøies henholdsvis fra kr. 1 200,00 til kr. 1 800,00 og fra kr. 1 800,00 til kr. 2 400,00. Formandens løn blev paa grund av de foreliggende forhold ikke forhøiet, heller ikke sekretærens, da denne kun har indtatt stillingen fra 24de april 1914. Til kommissionens utgifter blev for terminen 1915—1916 bevilget kr. 9 300,00.

For terminen 1914—1915 er til kommissionens utgifter bevilget kr. 9 300,00 og medgaat kr. 9 293,56, overskud kr. 6,44.

Paa grund av kommissionens stadig økede arbejde, og idet man tillater sig at henlede det kongelige departements opmerksomhet paa den knappe reiseogtdgjørelse, som Elektricitetskommissionens formand og sekretær opbebaerer ved besigtigelser av anlaeg etc., vil kommissionen foreslaa følgende budget for terminen 1916—1917:

1. Lønninger:

Formandens løn kr. 1 800,00
 Sekretærens » » 2 400,00
 Assistentens » » 1 000,00

kr. 5 200,00

Overført kr. 5 200,00

2. Honorarer til medlemmer, kontorhold (inkl. husleie), reiser og tilfældige utgifter etc. » 5 300,00

kr. 10 500,00.»

Det av Elektricitetskommissionen foreslaaede budget for næste termin er, som det vil sees, overensstemmende med det for indeværende termin bevilgede, naar undtages, at formandens og sekretærens lønninger er foreslaat forhøiet med kr. 600,00 til henholdsvis kr. 1 800,00 og kr. 2 400,00.

Hvad formanden angaar, har denne helt fra Elektricitetskommissionens oprettelse i 1897 hat samme løn, kr. 1 200,00 aarlig. Det maa erkjendes at denne løn nu er for liten og ikke længer staar i forhold til det arbejde, som paahviler ham. Som tidligere fremholdt av Stortingets jernbanekomite (indst. S. nr. 47 for 1914) er der desuten et misforhold tilstede mellem formandens løn og de honorarer, som utbetales de 2 andre medlemmer av kommissionen. Disse honorarer, som bestemmes av departementet i forhold til arbeidsmengden og det antal møter, som er holdt, har for budgetterminen 1914—1915 utgjort henholdsvis kr. 1 338,00 og kr. 1 238,00. Til suppleantene er derhos i samme termin utbetalt henholdsvis kr. 3,00 og kr. 86,00.

Departementet vil efter det anførte anbefale, at formandens løn for næste termin opføres med kr. 1 800,00 saaledes som av kommissionen foreslaat.

For sekretæren blev oprindelig bevilget en aarlig løn av kr. 1 400,00 som i 1909 blev forhøiet til kr. 1 800,00. Da arbeidet nu ogsaa har øket betydelig for sekretæren, finder departementet at burde slutte sig til forslaget om, at sekretærens løn fra næste termin forhøies til kr. 2 400,00. Idet man heller ikke forøvrig har noget at bemerke ved Elektricitetskommissionens budgetforslag, vil man saaledes anbefale, at der til bestridelse av kommissionens utgifter for næste termin opføres kr. 10 500,00.

Angaaende Elektricitetskommissionens virksomhet i terminen 1914—1915 har departementet modt vedlagte indberetning av 26de december 1915, hvortil man tillater sig at henweise.

Til 2. Vedkommende tilsynet med elektriske anlæg.

Utgiftene ved tilsynet med elektriske anlæg har i budgetterminen 1914—1915 sammenholdt med de bevilgede beløb utgjort følgende:

	Bevilgning.	Regnskap.
	Kr.	Kr.
1. Lønninger	28 907,00	27 238,14
2. Kontorhold	4 900,00	5 648,00
3. Ekstrahjælp	1 920,00	1 932,70
4. Skyss- og kostgodtgjørelse	13 100,00	14 812,07
5. Tilfældige udgifter	300,00	333,84
6. Reisetipendier	800,00	—
	49 927,00	49 964,75

For indeværende termin er udgiftene bevilget med kr. 55 820,00.

For næste termin foreslaar tilsynsmændene udgiftene opført med følgende beløb:

1ste distrikt.

1. Løn til tilsynsmændene	kr.	4 500,00
2. — » en assistent	»	3 000,00
3. — » en assistent	»	2 500,00
4. Ekstrahjælp	»	500,00
5. Kontorhold	»	1 500,00
6. Kontorhjælp	»	1 000,00
7. Skyss- og kostgodtgjørelse	»	3 000,00
		kr. 16 000,00

2det distrikt.

1. Løn til tilsynsmændene	kr.	4 000,00
2. — » en assistent	»	2 400,00
3. — » en assistent	»	2 200,00
4. Kontorhold	»	1 200,00
5. Midlertidig kontorhjælp	»	1 000,00
6. Skyss- og kostgodtgjørelse	»	4 200,00
		15 000,00

Overføres kr. 31 000,00

St. prp. nr. 1: Hovedpost IX A.

9116

Kap. 10, tit. 1—3. Om elektricitetsvæsenets budget.

Overført kr. 31 000,00

3dje distrikt.

1. Løn til tilsynsmanden	kr.	3 395,80	
2. — » en assistent	»	2 200,00	
3. Ekstrahjælp	»	400,00	
4. Kontorhold	»	800,00	
5. Skyss- og kostgodtgjørelse	»	2 900,00	
			9 695,80

4de distrikt.

1. Løn til tilsynsmanden	kr.	3 500,00	
2. — » en assistent	»	2 200,00	
3. Kontorhold	»	1 100,00	
4. Skyss- og kostgodtgjørelse	»	4 500,00	
5. Til indkøb av en isolationsmaaler	»	125,00	
			11 425,00

5te distrikt.

1. Løn til tilsynsmanden	kr.	2 500,00	
2. — » en assistent	»	2 200,00	
3. Ekstrahjælp	»	600,00	
4. Kontorhold	»	900,00	
5. Skyss- og kostgodtgjørelse	»	3 800,00	
			10 000,00

Tilsammen kr. 62 120,80

Tilsynsmanden i 1ste distrikt har i skrivelse av 13de oktober 1915 anført følgende:

«Gagerne har jeg, paa grund av den dyre tid vi lever i, opført med følgende tillæg kr. 500,00, kr. 400,00 og kr. 300,00 for henholdsvis tilsynsmanden samt 1ste og 2den assistent, og tillater jeg mig paa det indstændigste at henstille til det ærede departement om at anbefale dette, indtil gagerne endelig kan bli regulert efter nutidens fordringer.

De øvrige tilsynsmænd er. forsaavidt jeg har kunnet forstaa, enig heri.

Tilsynets funktionærer er i motsætning til mange andre av statens funktionærer meget uheldig stillet med hensyn til ekstrafor tjeneste og blir ofte bebyrdet med ekstraarbeide, for hvilket de ikke kan beregne sig noget.

Desuten er skyss- og kostgodtgjørelsen for tiden saa knap, at man ikke sjelden taper penge paa reiserne.

For at sammenligne med Sverige kan jeg anføre, at de elektriske inspektører paa sine reiser faar kr. 11,00 pr. dag i diæt og 1ste klasses befording.

Paa arbejdsstedet har de ingen kostgodtgjørelse av staten, men erholder de av anlægs-eieren kr. 15,00 pr. dag i diæt.

Deres gage var for nogen aar siden kr. 5 000,00 pr. aar, og er den antagelig siden steget.

Kontorutgiftene har jeg opført med kr. 200,00 mere end for nuværende termin, idet der tiltrænges mere kontorrekvisita og husleien er paalagt.

Beløpet til kontorhjælp er opført uforandret, mens jeg har maattet opføre kr. 500,00 til ekstrahjælp ved besigtigelser, hvilket beløp forutsattes kun anvendt i tilfælde av at nogen av funktionærene blir utkommandert e. l.

Skyss- og kostgodtgjørelsen har jeg forhøiet med kr. 400,00, idet utvidelser og ny-anlæg antagelig vil kræve flere reiser end almindelig.»

Tilsynsmanden i 2det distrikt har i skrivelse av 18de oktober 1915 anført følgende:

«Til skyss- og kostgodtgjørelse har jeg fundet at maatte foreslaa opført kr. 700,00

mere end for indeværende budgetaar. Disse utgifter økes nu meget sterkt som følge av den store tilvekst av bygdeelektricitetsverker, og viser det sig allerede nu, at de for indeværende budgetaar er adskillig for lavt anslaat.

Utgiftene til kontorhold foreslaaes opført med en forhøielse av kr. 50,00, idet ogsaa disse utgifter maa antages at ville stige noget.

Med hensyn til den midlertidige assistentstilling saa tillater jeg mig samtidig at foreslaa, at denne fra 1ste juli 1916 overgaar til fast stilling.

Tilsynsmanden i 3dje distrikt har i skrivelse av 18de oktober 1915 bl. a. anført følgende:

«Angaaende utgiftene som er opført med kr. 985,80 mere end for indeværende termin bevilget, tillater jeg mig at bemerke følgende:

Ad post 1. Jeg blev ansat 16de september 1911, fra hvilken dag jeg fik forhøiet enkekassepensionsindskud, og har saaledes regulativmæssig adgang til at faa min løn forhøiet for $9\frac{1}{2}$ maaned av budgetaaret med et beløp av kr. 395,80, regnet efter en aarsløn av kr. 3 500,00.

Ad post 2. Denne stilling er for indeværende termin foreslaat som midlertidig av hensyn til mulig omordning av tilsynet. Det var imidlertid min forutsetning, at stillingen skulde besettes fast saa snart som mulig, og forsaavidt dette ikke stiller sig iveien for nævnte omordning, tillater jeg mig at foreslaa, at saad. sker fra 1ste juli 1916.

Ad post 3. Stigning i husleie, anskaffelsen av et skrivebord til assistenten (et privat bord, utlaant til dette bruk, trænger jeg selv), samt betydelig øket forbruk av kontorrekvisita m.v. gjør, at jeg finder at maatte foreslaa denne post forhøiet med et beløp av kr. 140,00 (jfr. post 5).

Ad post 4. Til skyss- og kostgodtgjørelse er opført kr. 300,00 mere end for indeværende termin bevilget, idet denne viser sig at være alt for liten. Paa grund av de mange nyanlæg maa der nemlig foretages mange enkelte reiser utenfor de planlagte, som omfatter ca. 25 anlæg.

Ad post 5. Arbeidet er og vil stige saa betydelig, at det for at vi kan ofre os mere for tilsynsarbeidet vil være nødvendig at faa litt ekstrahjelp, og har jeg derfor opført kr. 400,00 til saadan. Det bemerkes, at det av nævnte grund formentlig vil bli nødvendig at ansætte en assistent nr. 2 fra 1ste juli 1917.

Med hensyn til lønningene saa vil der fra

samtliges tilsynsmænd bli indsendt et fælles andragende om forbedring av disse.

For assistentene er ikke søkt noget lønstillæg. Imidlertid er der vistnok blandt disse enkelte som har forsørgelsesbyrde, hvorfor det vilde være ønskelig om der for disse kunde bevilges et antecipert alderstillæg eller et dyrtidstillæg.

Hvad assistenten i 3dje distrikt angaar, havde han ved sin tiltrædelse været ansat ved Skiensfjordens mekaniske fagskole i 2 aar — altsaa statstjeneste — og maa delvis underholde sin mor og sine søsken.

Tilsynsmanden i 4de distrikt har i skrivelse av 22de september 1915 bl. a. anført følgende:

«Angaaende utgiftene bemerkes, at lønninger er opført med det samme beløp som for foregaaende termin. Utgiftene til kontorhold har jeg maattet forhøie med kr. 200,00. Dette tillæg er nødvendig paa grund av de dyre tider og paa grund av, at her maa anskaffes et skap til opbevaring av dokumenter og tegninger. Til reiseutgifter har jeg opført kr. 1 000,00 mere end for sidste budgettermin. Dette beløp vil vistnok medgaa, skal alle besigtelser kunne utføres. Til sammenligning anføres, at reiseutgiftene i budgetterminen 1914—1915 har været kr. 3 811,26. Reiseutgiftene er saaledes her i distriktet øket temmelig sterkt og er saaledes nu kanske større end i noget andet distrikt. En av grundene til denne sterke økning er, at distriktet er meget vidstrakt og at kontoret ikke ligger i centrum av distriktet. Reiseutgiftene kunde formentlig reduceres noget, om dette forhold blev forandret. Skulde dette forhold ændres, antar jeg det bedst kunde gjøres paa den maate, at Romsdals amt overførtes til 5te distrikt med kontor i Trondhjem og at Stavanger amt til gjengjæld overførtes hertil.

Til isolationsmaaler har jeg opført kr. 125,00. Rigtignok forefindes 2 isolationsmaalere i brukbar stand. Den ene kan imidlertid kun benyttes ved igangværende anlæg og kun ved likestrøm. Her forefindes nu en stor del vekselstrømsanlæg, hvor dette apparat viser sig mindre tjenlig og er det derfor meget ønskelig at faa anskaffe et tredje apparat med induktor.

Til reisestipendium for elektricitetsvæsenets funktionærer tillater jeg mig at anbefale opført kr. 800,00 som tidligere. Jeg for min del anser det som meget nødvendig, at der gives tilsynsmændene anledning til at iagttage sikkerhetsforanstaltninger, der anvendes i andre lande. Jeg vilde derfor paany tillate

mig at ansøke om et stipendium til bestridelse av utgiftene ved en saadan reise og haaper denne gang at finde geher.»

I forbindelse med foranstaaende har tilsynsmanden i 4de distrikt i skrivelse av 2den november 1915 andrat om at hans løn maa bli opført med kr. 4 000,00 istedenfor kr. 3 500,00 idet han anfører følgende:

«I tilslutning til mit budgetforslag av 22de september sidstleden tillater jeg mig her ved at ansøke om at min løn for budgetterminen 1916—1917 opføres med kr. 4 000,00 istedetfor kr. 3 500,00 idet 2det alierstillæg kr. 500,00 tillægges.

Skulde det ærede departement ikke kunne tilstaa mig dette alderstillæg i denne budgettermin — alderstillægget skal ifølge sidste bestemmelse egentlig ikke være optjent før fra 1ste juli 1917 — tillater jeg mig at ansøke om at disse kr. 500,00 maa bli mig bevilget som dyrtidstillæg.

Tiderne er nu saa vanskelige at jeg umulig kan klare mig uten underbalanse. De dyre tider virker saa meget ugunstigere som ikke alene utgiftene til det daglige behov i hjemmet er øket i betydelig grad, men ogsaa utgiftene paa reiser er steget, saaledes at der ofte blir underbalanse paa reiserne.

Jeg haaber derfor det ærede departement vil finde mit ærbødige andragende rimelig og behandle det med al mulig velvilje.

Samtidig vedlægges et andragende fra assistenten hr. ingeniør B. Holvik, hvori han ansøker om et dyrtidstillæg paa kr. 300,00 likesom han ansøker om at han maa bli fast ansat som assistent.

Jeg tillater mig at anbefale hans ansøking paa det bedste.»

Det av tilsynsmanden foran omhandlede andragende fra assistenten i 4de distrikt ingeniør Bernt Holvik er saalydende:

«Undertegnede assistent ved elektricitetsvæsenets 4de distrikt tillater sig herved i ærbødighet at andrage det ærede departement for de offentlige arbeider om et dyrtidstillæg paa kr. 300,00. Som grund for dette andragende tillater jeg mig at anføre:

Som det vil være det ærede departement bekjendt er prisene paa alle livsfornødenheter steget voldsomt i den senere tid. Lønninger, man for faa aar tilbake kunde greie sig nøgenlunde bra med, vil i tider som disse ikke strække til. Lønnen for assistenter er da ogsaa temmelig beskeden — kr. 2 200,00 pr. aar. Hertil kommer desuten, at man er avskåret fra enhver ekstrafortjeneste, idet departementet har forbudt en at overta andet lønnet arbeide.

Det maa desuten heller ikke glemmes, at prisene paa hoteller, dampskibe og jernbaner nu er saa forhøiet, at man som regel ikke greier sig med den godtgjørelse som skyldes loven av 1894 tilsteder.

For at greie sine reiseutgifter maa man oftest lægge til av egne penge. Spesielt tror jeg, at sidstnevnte forhold gjør sig stærkt gjældende paa Vestlandet.

Alt tat i betragtning mener jeg derfor det vilde være retfærdig og billig, om jeg fik et rimelig dyrtidstillæg.

Det er mit haab, at det ærede departement ikke vil avslaa dette andragende.

Jeg vil med det samme ogsaa tillate mig at andrage om at maatte bli fast ansat som assistent ved elektricitetsvæsenets 4de distrikt fra 1ste januar 1915. Som bekjendt er stillingen nu midlertidig besat.

Paa grund av distriktets utstrækning og den store aarlige tilvekst vil det være umulig for en mand at greie tilsynsarbeidet alene. Og naar assistentstillingen som følge herav er nødvendig, mener jeg det vilde være rimelig at besætte stillingen fast allerede fra nytaar sidstleden.

Jeg haaber, at det ærede departement ogsaa maa indvilge dette andragende.»

Fra tilsynsmændene i 1ste—4de distrikt har man mottat et fællesandragende om lønsforhøiele av 1ste november 1915 saalydende:

«Undertegnede tilsynsmænd ved elektricitetsvæsenet i 1ste, 2det, 3dje og 4de distrikt tillater sig herved ærbødigt at andrage det kongelige departement om, at den for elektricitetsvæsenets faste tilsynsmænd fastsatte løn — kr. 3 000,00 stigende med 2 alderstillæg til kr. 4 000,00 — maa bli forhøiet til kr. 4 000,00 stigende til kr. 5 000,00.

De senere aars store utvikling paa det elektriske omraade har medført, at tilsynsmandsstillingene nu er blit saa betydelige og stiller saa store krav til tilsynsmændenes fagkundskap og arbeidsevne, at den nuværende avlønning efter vort skjønn ikke længere kan ansees for tilstrækkelig eller forholdsmæssig sammenlignet med tilsvarende stillinger i andre etater f. eks. i skibskontrollen og fabrikktilsynet.

Vi har at skjette et betydelig og stadig stigende kontorarbeide samtidig som vi nær sagt til enhver tid maa være reiseklare til besigtigelse og befaringer, og vor daglige arbeidstid er som følge derav i regelen betydelig længere end almindelig for andre lignende stillinger med fastsat arbeidstid. Vort arbeide maa dertil sies at være meget ansvarsfuldt, da baade liv og eiendom i mange til-

følger og avhengig av at tilsynsarbeidet blir samvittighetsfullt utført.

At vor løn blir forhøiet overensstemmende med vort andragende maa derfor ansees for rimelig, saa meget mere som tilsynets utgifter helt dækkes av tilsynsavgiftene.

Følgelig Det kongelige departement ikke finder for nærværende at kunne gaa med paa nogen fast lønsforhøielse, tillater vi os at anseke om et midlertidig lønstillæg, idet det bemerkes at vi samtlige er familieforsørgere, og at vi paa grund av dyrtiden har vanskelig for at klare os paa tilfredsstillende maate med vore nuværende indtægter.

Vi haaber at Det kongelige departement vil behandle dette vort andragende med al mulig velvilje tiltrods for at det fremkommer først nu efterat vore budgetforslag allerede er indsendt.

Elektricitetskommissionen har i skrivelse av 18de november 1915 uttalt følgende:

I skrivelse av 1ste november 1915 andrager tilsynsmændene ved elektricitetsvæsenet i 1ste—4de distrikt om, at den for elektricitetsvæsenet faste tilsynsmænd fastsatte løn — kr. 3 000,00 stigende med 2 alderstillæg til kr. 4 000,00 maa bli forhøiet til kr. 4 000,00 stigende til kr. 5 000,00.

Kommissionen anbefalte i skrivelser til departementet henholdsvis av 15de december 1908 og 13de decembraer 1909 fastsat et lønnsregulativ for tilsynsmændene ved elektricitetsvæsenet og for de assistenter, hvis tid er fuldt optat med tilsynsarbeidet. Man foreslog for tilsynsmændene en begynderløn av kr. 3 000,00 stigende efter 5 og 10 aar med kr. 500,00 til en høieste løn av kr. 4 000,00 og for assistentene en begynderløn av kr. 2 200,00 stigende hvert 3dje aar med kr. 200,00 indtil en høieste løn av kr. 2 800,00 efter 9 aars tjeneste.

Det kongelige departement har ved fastsættelse av lønninger for elektricitetsvæsenets funksjonærer i det væsentligste henholdt sig til de av kommissionen i 1908 og 1909 foreslaede regulativer, indtil disse ved stortingsbeslutning blev gjort gjældende fra 1ste juli 1912. De nugjældende regulativer kan saaledes ansees at ha været i bruk fra 1908 henholdsvis 1909. Kommissionen finder derfor en revisjon av de nuværende lønssatser rimelig, idet tilsynsarbeidet har øket ganske betydelig i de senere aar. (I 1908—1909 var det samlede antal elektriske anlæg i landet 981; i 1913—1914 var antallet steget til 1427), likesom den nuværende knappe kostgildelse paa reiser som oftest medfører, at funksjonærerne maa skyte til av sin egen

knappe gage for at faa reisebudgettet til at balansere.

Kommissionen tillater sig derfor at anbefale tilsynsmændenes andragendet indvilget, idet bemerkes, at indtægtene i form av tilsynsavgift nu er saa store, at staten av elektricitetsvæsenets egne indtægter kan avse de fornødne midler til regulering av tilsynsmændenes gager til det bedre.

Tiltrods for at der ikke foreligger noget fellesandragende om lønsforhøielse fra assistentene ved elektricitetsvæsenet, tillater kommissionen sig at foreslaa at ogsaa disses gager hæves væsentlig av samme grund som foran anført for tilsynsmændene. Man tillater sig at anbefale, at der for de assistenter, hvis tid er helt optat med tilsynsarbeide, fastsættes en begyndelsesgage av kr. 2 400,00 stigende hvert 3dje aar med kr. 200,00 indtil en høieste løn av kr. 3 000,00 efter 9 aars tjeneste.

Med foranstaaende mener kommissionen samtidig at ha uttalt sig om de enkelte tilsynsmænds og assistenters andragende om lønsforhøielse, saaledes at man ved behandlingen av budgettene for de enkelte distrikter lar lønsspørsmålene, forsaavidt angaar tilsynsmændene og assistentene i 1ste—4de distrikt, bortfalde.

Ved de av tilsynsmanden i 1ste distrikt opførte poster, finder man intet væsentlig at bemerke.

Tilsynsmanden i 2det distrikt foreslaar, at den midlertidige assistentstilling gaar over til fast stilling fra 1ste juli 1916.

Kommissionen finder at kunne anbefale en saadan ordning, idet tilsynsarbeidet maa antages stadig fremover at ville økes.

Angaaende de av tilsynsmanden opførte poster, finder man intet at bemerke.

Tilsynsmanden i 3dje distrikt foreslaar, at den midlertidige assistentstilling gaar over til fast stilling fra 1ste juli 1916 og bebuder samtidig, at det paa grund av det stadig stigende arbeide vil bli paakrævet at ansætte yderligere en assistent fra 1ste juli 1917.

Kommissionen finder ogsaa i dette tilfælde av hensyn som av tilsynsminden nævnt at kunne anbefale assistentstillingen i 3dje distrikt fast besat fra 1ste juli 1916.

Ved de øvrige av tilsynsmanden opførte poster finder man intet at bemerke.

Tilsynsmanden i 4de distrikt anbefaler i sit budgetforslag at en overføring av Romsdals amt til 5te distrikt mot at Stavanger amt overføres til 4de distrikt, vilde medføre at det nuværende sæte for 4de distrikt vilde bli liggende i centrum av distriktet, hvorhos reisentgifterne formentlig kunde reduceres noget. Kommissionen antar ikke, at man for tiden bør foreta nogen omordning av tilsynsdistriktenes grænser.

Assistenten i 4de distrikt, ingeniør B. Holvik, andrager i skrivelse av 1ste november 1915 bl. a. om at maatte bli fast ansat som assistent ved elektricitetsvæsenet i 4de distrikt fra 1ste januar 1916.

Tilsynsmanden anbefaler andragendet indvilget.

Kommissionen tillater sig av hensyn til den i 2den distrikt samtidig med hr. Holvik ansatte midlertidige assistent at anbefale, at hr. Holvik blir fast ansat fra 1ste juli 1916.

Ved de av tilsynsmanden opførte poster finder man intet at bemerke.

Tilsynsmanden i 5te distrikt opfører i sit budgetforslag sin gage med 2 500,00. Under henvisning til hvad foran er anført angaaende lønsforhøielse for de øvrige tilsynsmænd, vil man anbefale tilsynsmandens gage forhøiet fra kr. 2 200,00 til kr. 2 500,00.

Ved de øvrige av tilsynsmanden opførte poster finder man intet at bemerke.

Tilsynsmanden i 4de distrikt anbefaler opført kr. 800,00 til reisestipendium for elektricitetsvæsenets funktionærer. Han ansøker samtidig om, at dette stipendium maatte bli ham tildelt til bestridelse av utgifterne ved en reise til utlandet for at iagttå de der anvendte sikkerhetsforanstaltninger ved elektriske anlæg.

Det for 1913—1914 bevilgede beløp kr. 800,00 til reisestipendium blev tildelt tilsynsmanden i 1ste distrikt. Kommissionen vilde anset det ønskelig ogsaa iaar at kunne foreslaaet opført et beløp av kr. 800,00 til reisestipendium for tilsynsmændene. Da imidlertid tidene ikke kan ansees at være særlig gunstige for en saadan reise, finder kommissionen ikke iaar at burde fremsætte forslag om bevilgning av saadant reisestipendium.»

Departementet er med Elektricitetskommissionen enig i, at der ikke for tiden bør foretages nogen omordning av tilsynsdistrikternes grænser, saaledes som av tilsynsmanden i 4de distrikt antydnet. Man vil imidlertid ha sin opmerksomhet henvendt paa dette spørsmål og i tilfælde komme tilbake hertil senere.

I budgetforslaget for indeværende termin (St. prp. nr. 1, hovedp. IX A 1915, kap. 10, side 7—8) er redegjort for et forslag til omordning av tilsynet i 5te distrikt, hvorved dette tilsyn helt overtages av den i Trondhjem boende tilsynsmand, og hvorved assistenten overflyttes fra Tromsø til Trondhjem. Denne ordning er nu gjennomført forsøksvis,

idet spørsmålet forutsættes optat paany, naar nærmere erfaring foreligger.

1. Lønninger: For de tilsynsmænd og assistenter, hvis tid er helt optat med tilsynsarbeidet blev der av Stortinget i møte 28de mars 1912 vedtat følgende lønsregulativ:

- «1. For tilsynsmænd kr. 3 000,00, efter 5 aars tjeneste kr. 3 500,00 og efter 10 aars tjeneste kr. 4 000,00.
2. For assistenter kr. 2 200,00, efter 3 aars tjeneste kr. 2 400,00, efter 6 aars tjeneste kr. 2 600,00 og efter 9 aars tjeneste kr. 2 800,00.

De funktionærer, som gaar over til dette regulativ, tilpligtes at indskytte i en pensionskasse eller paa anden betryggende maate at sørge for sin alderdom, saasnt derom maatte fattes nærmere bestemmelse.»

Under dette lønsregulativ indgaar for tiden samtlige tilsynsmænd og assistenter undtagen tilsynsmanden og assistenten i 5te distrikt.

Tilsynsmændene i 1ste—4de distrikt har nu andraget om, at regulativet maa bli forandret saaledes, at grundlønnen for tilsynsmændene sættes til kr. 4 000,00 stigende med 2 alderstillæg til kr. 5 000,00. Til begrunnelse herfor henviser de til den store utvikling, som i de senere aar har foregaaet paa det elektriske omraade, og som har medført, at der nu stilles betydelig større krav end tidligere til tilsynsmændenes fagkundskap og arbeidsevne. De fremhæver ogsaa det store ansvar, som paahviler dem i deres stilling, idet baade liv og eiendom i mange tilfælde er avhengig av, at tilsynsarbeidet blir samvittighetsfuldt utført. Tilsynsmændene finder ikke at deres nuværende avlønning længer kan ansees for tilstrækkelig, og paapeker desuten at den er lavere end de lønninger, som er tillagt tilsvarende stillinger i andre etater f. eks. i skibskontrollen og fabriktilaynet. I skibskontrollen har tekniske besigtigelsesmænd av lønningsklasse A kr. 4 600,00 med 2 alderstillæg a kr. 300,00 efter 3 og 6 aar samt tekniske besigtigelsesmænd av lønningsklasse B kr. 3 200,00 med 4 alderstillæg a kr. 300,00 efter 2, 4, 6 og 8 aar. De mandlige fabriktilspektører har kr. 4 000,00 med tillæg efter

5 og 10 aar hver gang kr. 500,00 eller den samme løn som tilsynsmændene ved elektricitetsvæsenet nu ansøger om.

Tilsynsmændenes andragende anbefales af Elektricitetskommissionen, som finder en revision av de nugældende lønssatser nemlig, da tilsynsarbeidet har øket ganske betydelig i de senere aar, og da den nuværende knappe kostgodtgørelse paa reiser som oftest medfører, at funktionærerne maa skyte til av sin egen knappe gage for at faa reisebudgettet til at balancere. Kommissionen bemærker videre, at elektricitetsvæsenets egne indtægter (tilsynsavgiftene) nu er saa store, at staten av dem kan avse de fornødne midler til regulering av tilsynsmændenes gager til det bedre.

Av de ovenfor indtagne skrivelser fra tilsynsmændene vil sees, at enkelte av disse har foreslaat lønstillaag for sine assistenter utenfor det gjældende regulativ. Uagtet der ikke foreligger noget fællesandragende fra assistentene om lønsforhøielse, har Elektrici-

tetskommissionen faadet at burde foreslaa, at ogsaa disses gager nu hæves væsentlig av samme grund som anført for tilsynsmændene. Kommissionen anbefaler derfor, at der for de assistenter, hvis tid er helt optat med tilsynsarbeidet, fastsættes en begyndelsesgage av kr. 2400,00 stigende hvert tredje aar med kr. 200,00 indtil en høieste løn av kr. 3000,00 efter 9 aars tjeneste.

Departementet maa uttale sin fulde tilslutning til hvad ovenfor er anført til støtte for en forbedring av tilsynets lønsforhold.

For indeværende termin er til lønninger for tilsynet bevilget tilsammen kr. 32300,00. For næste termin hitsættes en sammenstilling av de beløp, som maatte opføres i lønninger efter gjældende regulativ og efter de foreslaaede forandringer i regulativet, idet bemerkes, at man her medtar assistenten i 5te distrikt som fra næste termins begyndelse antages at burde overgaa til hel stilling og derfor henføres under regulativet.

Lønninger 1ste juli 1916—30te juni 1917.

	Efter gjældende regulativ.	Efter forslag til forandring i regulativet.
	Kr.	Kr.
Tilsynsmænd i 1ste distrikt	4 000,00	5 000,00
— - 2det —	4 000,00	5 000,00
— - 3dje —	3 396,00	4 396,00
— - 4de —	3 500,00	4 500,00
1ste assistent - 1ste —	2 600,00	2 800,00
2den — - 1ste —	2 200,00	2 400,00
1ste — - 2det —	2 400,00	2 600,00
2den — - 3det —	2 200,00	2 400,00
Assistenten - 3dje —	2 200,00	2 400,00
— - 4de —	2 200,00	2 400,00
— - 5te —	2 200,00	2 400,00
	30 896,00	36 296,00

Forandringen i regulativet vilde saaledes for næste termin medføre en samlet merutgift av kr. 5 400,00. Denne merutgift bør dog ikke stille sig hindrende iveien for den foreslaaede forandring, som man anser fuldt berettiget selv om man alene tar hensyn til den sterke økning av arbeidet. Utgifterne ved tilsynet, deri indbefattet lønsforhøielsen, vil kunne paaregnes dækket av de avgifter, som opkræves for tilsynet. Man skal i saa henseende bemerke, at det ved indførelsen av disse avgifter er forutsat, at disse skal tjene til at dække statens utgifter ved tilsynet, jfr. Ot. prp. nr. 11 for 1896, side 5, 1ste spalte, St. prp. nr. 40 for 1912, side 8, 2den spalte og indst. S XXXXVI for 1912, side 9, 1ste spalte.

Man vil derfor tillate sig at anbefale, at regulativet forandres saaledes som ovenfor er foreslaat.

I forbindelse hermed vil man foreslaa sidste led i regulativet forandret saaledes, at der av de regulerte lønninger skal avholdes 6 pct. i pensionsøiemed, saaledes som i den senere tid bestemt for flere andre etater.

For tilsynsmanden i 5te distrikt, som ikke indgaar under regulativet, blev for indeværende termin bevilget en løn av kr. 2 200,00.

Man vil for tilsynsmanden nu opføre en løn av kr. 2 500,00 overensstemmende med hans eget forslag, som er anbefalt av Elektricitetskommissionen.

I henhold til foranstaaende opfører man til lønninger for næste termin kr. 36 296,00 + kr. 2 500,00 = tilsammen kr. 38 796,00, hvorav lønstillæg (i forhold til indeværende termin) kr. 6 496,00.

Man er med vedkommende tilsynsmænd enig i, at de midlertidige assistentstillinger i 1ste, 2det, 3dje og 4de distrikt fra næste budgetaars begyndelse bør overgaa til faste.

2. Ekstrahjælp. Hertil er for indeværende termin bevilget kr. 2 000,00, hvorav kr. 1 000,00 til hver av tilsynsmændene i 1ste og 2det distrikt. For næste termin opfører man efter forslag av vedkommende tilsynsmænd kr. 500,00 for 1ste distrikt, kr. 400,00 for 3die og kr. 600,00 for 5te distrikt, tilsammen kr. 1 500,00.

3. Kontorhold. Hertil er for budgетterminen 1914—1915 bevilget kr. 4 900,00. Der medgik kr. 5 648,00. For terminen 1915

—1916 er bevilget kr. 5 120,00 hvorav kr. 310,00 til indkjøp av maaleinstrumenter. For næste termin opfører man overensstemmende med tilsynsmændenes forslag kr. 7 625,00; hvorav kr. 125,00 til indkjøp av maaleinstrument for 4de distrikt.

4. Skyss- og kostgodtgjørelse. For budgетterminen 1914—1915 er hertil bevilget kr. 13 100,00. Der medgik kr. 14 812,07. For indeværende termin er bevilget kr. 16 000,00, heri indbefattet kr. 800,00 til bestridelse av utgifterne ved avholdelse av et møte mellem tilsynsmændene og Elektricitetskommissionen eventuelt i forbindelse med en ekskursion til et par indenlandske anlæg. For næste termin opfører man til skyss- og kostgodtgjørelse kr. 18 400,00 overensstemmende med tilsynsmændenes forslag.

5. Tilfældige utgifter. Hertil medgik i budgетterminen 1914—1915 kr. 333,84. For indeværende termin er bevilget kr. 400,00. Det samme beløp opføres for næste termin.

Til reisestipendier for elektricitetsvæsenets funksjonærer blev for terminen 1914—1915 bevilget kr. 800,00 som paa grund av den ved krigen indtraadte situation ikke er blit disponert.

For indeværende termin er intet hertil bevilget, og departementet opfører heller intet for næste termin. Man gaar imidlertid ut fra, at der under forandrede tidsforhold vil være anledning til at gjenopta denne post i et senere budgетforslag.

I henhold til foranstaaende opfører man ialt som utgifter vedkommende tilsynet med elektriske anlæg kr. 66 721,00.

Med hensyn til tilsynsmændenes virksomhet i budgетterminen 1914—1915 tillater man sig at henvise til de av dem avgivne indberetninger, som vedlægges¹. Likeledes henvises til vedlagte skrivelse² fra Elektricitetskommissionen av 28de december 1915 med bilag indeholdende en oversigt over tilsynsarbeidet i samtlige distrikter.

Tit. 3. Bidrag til Den internationale elektrotekniske kommission. For terminen 1914—1915 er som bidrag til denne

¹ Trykt som bilag 2—7.

² Trykt som bilag 8.

kommission bevilget indtil kr. 2.800,00, hvorav indtil kr. 1.800,00 ekstraordinært for at den norske lokalkomite kunde la sig repræsentere ved kommissionens møte i San Francisco i 1915. Dette møte er imidlertid utsat paa grund av krigen, og paa foranledning har departementet meddelt den norske lokalkomite, at det ekstraordinære bidrag ikke vil kunne paaregnes disponert senere uten efter ny bevilgning.

I skrivelse av 28de oktober 1915 har den norske komites formand andraget om, at der for næste termin bevilges det sedvanlige beløp indtil kr. 1 000,00 til dækning av den aarskontingent, som skal betales til centralkontoret i London. Departementet opfører overensstemmende hermed indtil kr. 1 000,00 som bidrag for næste termin.

Angaaende komiteens virksomhet henvises til vedlagte skrivelse¹ fra dens formand av 28de oktober 1915.

Som nævnt i budgetforslaget for indeværende termin (St. prp. nr. 1, 1915, hovedpost IX A, kap. 10, side 9) blev der under forhandlingene i Stortinget angaaende Elektricitetsvæsenets budget for terminen 1914—1915 uttalt ønskeligheten av, at der fra statens side maatte ydes veiledning med hensyn til planlæggelse og utførelse av elektriske anlæg samt kontrol med elektrisk materiel. Herom er likeledes indkommet henstillinger fra amtmændene i Nordre Bergenhus og Romsdals amter samt fra et paa Eidsvold avholdt møte av amtmænd i september maaned 1915. Spørsmålet er derhos omhandlet i den av den kongelige Vandfaldkommission avgivne indstilling angaaende spørsmålet om nyttiggjørelse av statens fosser m. v.

Saken har været forelagt for Elektricitetskommissionen som i skrivelse av 29de juni 1915 meddelte, at den paa grundlag av diskussionen paa et møte med tilsynsmændene ved elektricitetsvæsenet ikke for tiden vilde anbefale statsbidrag til elektroingeniører, som skulde veilede ved anlæg av bygdeelektricitetsverker. En nærmere utredning av saken har kommissionen avgitt i skrivelse av 14de december 1915, der hitsættes saalydende:

¹ Trykt som bilag 9.

Bygdernes Elektricitetsverk.

Under henvisning til skrivelse herfra av 29de juni sidstleden til det kongelige departement tillater man sig herved at fremkomme med den bebudede utredning angaaende et av amtmanden i Nordre Bergenhus med flere reist spørsmål om, at der fra statens side maa bli ydet sakkyndig bistand med hensyn til projektering og utførelse av elektriske anlæg samt kontrol med elektrisk materiel m. v.

Nævnte amtmand og likesaa amtmanden i Romsdals amt antyder i skrivelser av henholdsvis 23de juni 1914 og 19de november 1914 — begge med bilag — en ordning med ansættelse av en elektroingeniør i hvert av disse amter og saaledes at lønnen til disse utredes med $\frac{2}{3}$ av staten og $\frac{1}{3}$ av vedkommende amt.

I skrivelse av 28de mai 1914 fra tilsynsmanden i 4de distrikt til amtmanden i Nordre Bergenhus har derhos som en anden ordning tilsynsmanden anført, at han antar, at de ovennævnte forretninger uten risiko kan slaaes sammen med de forretninger, det offentlige tilsyn med elektriske anlæg nu har at utføre.

Kommissionen skal i anledning av det foreliggende tillate sig at bemerke:

Efter kommissionens mening lægger det arbeide, som er underlagt statens tilsyn allerede nu saa sterkt beslag paa dettes tid og arbeidskraft, at tilsynet ikke kan overdrages nye arbeidsfelter og dernæst maa en ordning, hvorved samme person vilde bli baade anlæggets konsulent og statens tilsynsmand ansees for meget uheldig og kan derfor ikke anbefales.

Med hensyn til den av de forannævnte amtmænd antydede ordning skal bemerkes:

En saadan ordning i enkelte amter, hvor der allerede for tiden vilde bli lagt helt beslag paa en enkelt elektroingeniørs tid og arbeidskraft maa meget snart antages at ville trække en lignende ordning efter sig i landets øvrige amter. I saa fald vilde denne ordning falde forholdsvis kostbar. Skal denne bli betryggende og til gagn for bygdene bør der nemlig kun bli spørsmål om at ansætte habile elektroingeniører, og saadanne kan man neppe gjøre regning paa at erholde under en løn av kr. 6 000,00 aarlig.

Alene til avlønning av de eventuelle elektroingeniører vilde saaledes denne ordning helt gjennomført for det hele land medføre en utgift av kr. 108 000,00 eller paa staten kr. 72 000,00, hvortil kommer reiseutgifter og utgifter til kontorhold

Rimeligere synes det efter dette at være at søke den nødvendige bistand hos dygtige privatkonsulenter, som der for tiden ikke er mangel paa.

Imidlertid foregår udviklingen paa elektroteknikens område herhænde nu saa raskt, at administrationens opgave ikke vil kunne løses, medmindre der skaffes tilveje en for elektrotekniske spørgsmaal indrettet institution, en centraladministration. Kommissionen er derfor af den opfatning, at heromhandlede spørgsmaal bør løses i forbindelse med spørgsmaalet om anordning av en saadan centraladministration.

Kommissionen finder derfor det vil være rettest at la den nærmere drøftelse utstaa av heromhandlede spørgsmaal, indtil staten har tagt standpunkt til spørgsmaalet om en saadan centraladministration og grundtrækkene for samme er bestemt.

Departementet skal bemærke, at det av Elektricitetskommissionen omhandlede spørgsmaal om en forandret ordning av centraladministrationen for elektricitetsvæsenet vil bli tagt under nærmere overveielse i for-

bindelse med en omordning av Vasdragvæsenets administration.

Forslag herom vil om mulig søkes forelagt for indeværende storting, jfr. hvad der angaaende dette spørgsmaal er anført i forslaget til Vasdragvæsenets budget for næste termin.

I henhold til det foran anførte tillæter departementet sig at

indstille:

At der paa det statsbudget, som blir at forelægge Stortinget for budgetterminen 1ste juli 1916 til 30te juni 1917 opføres de paa vedlagte utkast opførte beløp som indtægter og utgifter vedkommende elektricitetsvæsenet m. v.

Utkast

til beslutning om elektricitetsvæsenets budget for terminen 1ste juli 1916 —
 30te juni 1917 m. v.

I.

For terminen 1916—1917 bevilges budgettet for elektricitetsvæsenet med følgende indtægter og udgifter:

A. Indtægter. (Hovedp. IX A. kap. 6).

Avgifter for tilsynet med elektriske anlæg kr. 77 000,00

B. Udgifter. (Hovedp. IX A, kap. 10.)

Tit. 1. Den ved lov av 16de mai 1896 anordnede Elektricitetskommission	kr.	10 500,00
» 2. Tilsynet med elektriske anlæg:		
1. Lønninger: 2 tilsynsmænd à kr. 5 000,00, 1 à kr. 4 500,00, 1 à kr. 4 396,00 og 1 à kr. 2 500,00, 1 assistent à kr. 2 800,00, 1 à kr. 2 600,00, og 5 à kr. 2 400,00 tilsammen	kr.	38 796,00
hvorav lønstillæg kr. 6 496,00.		
2. Ekstrahjælp for tilsynsmændene i 1ste, 3die og 5te distrikt henholdsvis kr. 500,00, kr. 400,00 og kr. 600,00 tilsammen	«	1 500,00
3. Kontorhold	«	7 625,00
4. Skyes- og kostgodtgjærelse	«	18 400,00
5. Tilfældige udgifter	«	400,00
		« 66 721,00
» 3. Bidrag til Den internationale elektrotekniske kommission indtil	«	1 000,00
		« 1 000,00
	Tilsammen	kr. 78 221,00

II.

Stortinget samtykker i, at der fastsættes følgende lønsregulativ for tilsynet med elektriske anlæg:

For de tilsynsmænd og assistenter ved elektricitetsvæsenet hvis tid er helt optat med tilsynsarbeidet, skal fra 1ste juli 1916 gjælde følgende lønsregulativ:

1. For tilsynsmænd kr. 4 000,00, efter 5 aars tjeneste kr. 4 500,00 og efter 10 aars tjeneste kr. 5 000,00

2. For assistenter kr. 2 400,00, efter 3 aars tjeneste kr. 2 600,00, efter 6 aars tjeneste kr. 2 800,00 og efter 9 aars tjeneste kr. 3 000,00.

De tjenestemænd som omhandles i ovenstaaende regulativ, maa finde sig i de forandringer i pensionsvæsenets ordning, som statsmagterne maatte bestemme. Av den regulerte løn avsættes foreløbig, saafremt vedkommende ikke paa anden maate har sikret sig pension, 6 pct. til indskud i en sparebank for senere at overføres til en pensionskasse. Avsætningen sker efterhvert som lønnen hæves.

Bilag 1.

Indberetning

for budgetterminen 1914—1915 fra Elektricitetskommissionen.

Herved tillater man sig at oversende det kongelige departement beretning om Elektricitetskommissionens virksomhet i budgetterminen 1ste juli 1914—30te juni 1915.

Kommissionen har i denne termin avholdt 41 møter og foretat en besigtigelse av Stavanger Elektricitetsverks kraftledning nr. II. Desuten er en række saker behandlet skriftlig ved cirkulation blandt kommissionens medlemmer.

Til kommissionen er i terminen inkommet 1017 skrivelser og fra kommissionen er avsendt 543 skrivelser med uttalelser og forslag m. v. Der er i terminen behandlet 157 koncessionsandragender, hvorav 65 for nye anlegg og 92 for utvidelser av ældre anlegg. 12 andragender om innskrenket tilsyn er behandlet og etter anbefaling av kommissionen indvilget av departementet.

Av viktigere saker, som kommissionen har behandlet i budgetterminen, kan nævnes:

Anvendelse av 380 volt vekselstrøm for fordelings- og installasjonsledninger. Med skrivelse av 23de juli 1914 til departementet har kommissionen anbefalt, at det tillates Skiensfjordens kommunale Kraftselskap at utføre de i et til det kongelige departement indsendt andragende angivne dele av fordelingsnettet med en spænding av 380 volt. For utførelsen av disse dele blev de for det høi-spændte fordelingsnet tidligere opstilte forskrifter gjort gjældende, dog med visse — i andragendet i alt væsentlig angivne — forandringer.

Med skrivelse av 13de november 1914 til departementet har kommissionen likeledes anbefalt, at der forsøksvis meddeles Hetland, Haaland, Nærbø, Varhaug og Ogne kommuner tilladelse til for fordelingsledningene og installationene at anvende trefaset vekselstrøm med en forbruksspænding av 380 volt paa visse nærmere angivne betingelser.

Med skrivelse av 26de oktober 1914 har kommissionen oversendt til departementet dens endelige forslag til forskrifter for svakstrømsanlegg, efterat man ved den fornyede behandling hadde tatt hensyn til de forskjellige uttalelser og forslag i den utstrækning, man fandt dette berettiget.

Kommissionen har endvidere i terminen fremkommet med forslag til forskrifter for elektriske sporveier, idet man ved den fornyede behandling av disse likeledes har tatt hensyn til de forskjellige uttalelser og forslag i den utstrækning, man fandt dette paakrævet.

Med skrivelse av 15de december 1914 har det kongelige departement oversendt til kommissionens uttalelse en henvendelse fra Assuransekomiteen med forespørsel om, hvorvidt der er utsigt til, at der vil bli truffet bestemmelser angaaende offentlig kontrol med elektriske apparater, som utbydes tilsalgs.

Kommissionen uttaler herom i skrivelse av 24de mars 1915 til departementet, at en kontrol av denne art overensstemmende med gjældende forskrifter for elektriske anlegg for tiden utføres av tilsynet ved elektricitetsvæsenet, og forsaavidt videregaaende foranstalt-

ninger skulde træffes, maatte dette formentlig ske ved oprettelsen av en prøve- og kontrolanstalt. Skulde denne bli hensigtssvarende maatte alle apparater ha passert anstalten. Likesom petroleumslamper o. l. sælges der nemlig nu i stadig stigende utstrækning belysningsgjenstande, elektriske koke- og varme apparater m. v. fra forretninger, som ikke kan antages at ha nogen forutsætning for teknisk at kunne bedømme gjenstandene. En saadan kontrolinstitution vil faa et ganske overvældende arbeide, som i hvert fald ikke helt kan begrundes, medmindre der kan irettelægges sikre opplysninger om, at salget av elektrisk materiel indebær større brandfare m. v. end salget f. eks. av varme- og belysningsapparater, som anvender petroleum, bensin osv.

Kommissionen antar ikke, at dette er tilfælde og vil ikke for tiden foreslaa videregaaende foranstaltninger.

Den 7de og 8de juni 1915 avholdt Elektricitetskommissionen møte i Kristiania med tilsynsmændene ved elektricitetsvæsenet. Til drøftelse forefaa en række vigtige spørsmål vedrørende elektriske anlegg. Referat av møtet blev oversendt det kongelige departement med skrivelse av 10de juli 1915.

I henhold til § 40 i veiloven av 21de juni 1912 skal elektriske kraftledninger etc. ikke krydse offentlig vei uten tilladelse av amsveistyre, som i tilfælde fastsætter de

nærmere regler og betingelser for krydsningene.

Kommissionen har imidlertid været opmerksom paa, at de forskjellige amsveistyrer har høist forskjellige bestemmelser angaaende krydsningenes utførelse. Man har i anledning herav i skrivelse av 17de juni 1915 til veidirektøren foreslaa, at der ved samarbeide mellem Veidirektørkontoret og Elektricitetskommissionens vedkommende søkes istandbragt ensartede regler for elektriske ledningers anbringelse ved, over eller under offentlige veier, idet man oplyste, at kommissionen allerede hadde tilveiebragt og utarbeidet et ganske omfattende materiale i saken. Forhandlinger foregaar endnu, men man haaber, at de snart er tilendebragt.

Som tidligere har kommissionen kontrolleregnet samtlige av tilsynsmændene ved Elektricitetsvæsenet beregnede avgifter for tilsyn med elektriske anlegg i terminen og efter anmodning av departementet foreslaa avgifter for anlegg, hvis strømgivende elektriske maskineris samlede størrelse er over 500 kva.

Til kommissionens utgifter er for terminen bevilget kr. 9 300,00 og medgaat kr. 9 293,56, overskud kr. 6.44.

For indøværende termin er der bevilget kr. 9 300,00. For næste termin har man foreslaa kr. 10 500,00.

Kristiania den 20de december 1915.

O. E. Schiøtz.

T. H. Aspestrand.

Bilag 2.

Indberetning

for budgetterminen 1914—1915 fra tilsynsmanden ved elektricitetsvæsenet i 1ste distrikt.

Antal anlæg, kapacitet, besigtigelser o. s. v.

Ved utgangen av budgetåret 1914—1915 forefandtes i driftsmæssig stand i 1ste distrikt 353 anlæg med en samlet generatorkapacitet av 150 436 kva., derav var 47 høispændte. Samlet høi- og lavspændt overføringslængde er ca. 2 157 km., hvorav 952 km. høispændt. Længden av underjordiske kabler er ikke medtat. Disse anlægs beliggenhet, kapacitet, utnyttelse m. v. er opført i nedenstaaende tabel I.

I.

Beliggenhet. Amt.	Antal anlæg.	Samlet generatorstørrelse i k. v. a.	Akkumulator- batterier		Den elektriske krafts anvendelse til:						
			Antal	kw. t.	Belysning			Drivkraft		Elektrokemisk drift, kw.	Andre øiemed kw.
					Antal gløde- lamper	Antal bue- lamper	Samlet forbruk i kw.	Antal motorer	Samlet ydelse h. k.		
Kristiania by . .	160	32 297	35	14 196	519 091	2 287	18 814	6 601	45 658	—	250
Akershus amt . .	121	12 953	24	988	110 024	129	4 032	1 178	18 418	—	1 093
Smaalenenes amt .	72	105 186	3	174	147 130	145	4 760	1 934	36 361	49 390	616
Tilsammen . .	353	150 436	62	15 353	776 245	2 561	27 606	9 713	100 437	49 390	1 959

I terminens løp er tilkommet 35 nye anlæg (herav 14 skibsanlæg), 28 anlæg (herav 19 skibsanlæg) er utgaat, og 17 anlægsnumere som var benyttet for dele av andre anlæg er strøket i henhold til avgiftsregulativets § 4. Antallet av anlæg er derfor mindre end ifjor. Generatorkapaciteten er derimot i aarets løp øket med 18 523 kva. Som det vil fremgaa herav, er det opgaverne over generatorkapaciteten og ikke anlæggenes antal som man maa ta i betragtning for at faa et korrekt uttryk for utviklingen. Den store tilvekst fra ifjor, som tabellens rubrik for elektrokemisk industri viser, er kun tilsyneladende og skyldes dels at opgaverne fra en større kraftforbruker tidligere var meget mangelfulde, dels at 1500 kw. som ifjor var opført under den sidste rubrik i tabellen hovedsagelig benyttes i elektrokemisk øiemed og derfor er flyttet over i denne rubrik.

Der er besigtiget 227 anlæg, hvorav i Kristiania 92, i Akershus amt 69 og i Smaalenenes amt 66 anlæg.

Flere av de større kraftoverføringsanlæg er besigtiget gjentagne ganger paa grund av utvidelser og nybygninger.

Endvidere er der foretat befaringer av projekterte fjernledninger, hvorpaa der er søkt koncession.

Anlæg med innskærket tilsyn.

Av de i tabel I opførte anlæg har 18 innskærket tilsyn for den lavspændte dels vedkommende. Deres beliggenhet og utnyttelse er opført i tabel II.

II.

Beliggenhet. Amt.	Antal anlæg.	Samlet generatorstørrelse i k. v. a.	Akku- mulator- batterier.		Den elektriske krafts anvendelse til:						
			Antal.	kw. t.	Belysning			Drivkraft.		Elektro- kemisk drift, kw.	Andre øiemed kw.
					Antal gløde- lamper.	Antal buelamper.	Samlet forbruk kw.	Antal motorer.	Samlet ydelse h.k.		
Kristiania by . .	3	24 104	5	12 078	470 861	1 965	17 000	5 140	29 684		
Akershus amt . .	5	3 166	-	-	58 387	16	2 356	548	6 300		762
Smaalenenes amt.	10	93 653	1	158	107 150	117	3 509	1 471	26 000	44 770	429
Tilsammen . .	18	120 923	6	12 236	636 398	2 098	22 865	7 159	61 984	44 770	1 191

Angaaende tilstanden ved heromhandlede elektricitetsverker henvises til deres vedlagte indberetninger. I den følgende tabel III er opført deres utvidelser i budgetaaret. Samtlige utvidelsers høispændte dele er besigtiget.

III.

Navn.	Generatorkapacitet k. v. a.	Lys og kraft kw.	Transformatorer	
			Antal	k. v. a.
Kristiania Elektricitetsverk	13 178	4 700	5	2 250
Glommens Træsliberi	—	4 913	—	—
The Kellner Partington	—	420	—	3 411
A/S Høslund	—	2 743	4	24 980
Sarpsborg E. V.	—	810	—	—
Fredrikshald E. V.	—	168	—	—
Moss E. V.	—	1 220	—	300
Eidsvold E. V.	—	810	—	—
Lillestrøm E. V.	—	34	—	—
Saugbrugsforeningen	3 307	124	—	—
Åsker E. V.	—	42	—	—
Fredrikstad E. V.	—	5 940	—	8 784

Elektriske sporveier og baner.

I nedenstaaende tabel IV er for elektriske sporveie og baner i 1ste distrikt opført kraftforbruket, antal motorvogner samt andre data vedrørende disse.

IV.

Anlæggets navn.	Kraftforbruk i k. v. a.	Akkumulatorbatteri kwt.	Omformere.		Motorvogner.			Stationære motorer.		Antal glødelamper.	Sporlængde km.	Varmeapparater kw.	Anmerkninger.
			Antal.	k. v. a.	Antal vogner.	Antal motorer.	Antal H.K.	Antal.	H.K.				
Kr.a. Sporveisselskab.	1 420	—	—	—	110	220	7 800	7	72	2 842	23,2	—	Strøm fra Kr.a E. V.
Kr.a. elektr. Sporveier	1 150	343	1	52	58	118	4 856	2	52	1 933	12,3	125	Eget generatoranlæg altern. strøm fra Kr.a E. V.
Holmenkolbanen	820	253	4	708	22	64	3 760	1	6	495	8,3	176	Strøm fra Glommens træsliberi.
Snedstadbanen													

Holmenkolbanen har anskaffet 3 nye boggievogner, ellers er der ikke foretaget nyanskaffelser. Utvidelse av sporveisnettet har ikke fundet sted.

Brandtilfælde.

Ifølge vedlagte rapporter fra Kristiania Brandvæsen, Kristiania Elektricitetsverk, Greaker Cellulosefabrik og A/S. Hafslund samt min rapport av 25de mars 1915 er der i aarets løp ialt forekommet 12 mindre brandtilfælde, hvor antændelsen antages at skyldes feil ved det elektriske anlæg. Herav falder 10 paa Kristiania by og 2 paa Smaalenenes amt.

Aarsaken har været følgende: I 5 tilfælde ledningsbeskadigelse eller isolationsfeil, i 1 tilfælde en blank ledning som var faldt ned paa et bølgebliktak, hvorved underliggende træverk blev antændt, i 2 tilfælde igangsætningsapparat for motorer i ustand, i 1 tilfælde antagelig en overbelastning av en spændingsdeler, i 1 tilfælde uforsiktig omgang med elektrisk strykejern samt i 2 tilfælde daarlig kontakt i strømbyterne.

Driftsforstyrrelser.

Ved Glommens Træsliberi indtraf følgende driftsforstyrrelser:

6te juli 1914. Kortslutning i Kristiania Elektricitetsverks felt i Tonsen transformatorstation. Aarsak ukjent.

12te juli 1914. Gjennemslag i 17 000 volts nettransformator.

23de juli 1914. Maskinskade i kraftstationen ved Kykkelsrud. Aarsaken var regn ledsaget av voldsom storm. Før betjeningen hadde rukket at lukke maskinsalens vinduer var regnvandet drevet ind over en av generatorene, som arbeidet paa fjernledningen til Kristiania. Der opstod overslag mellem vikingene, og ca. 12 spoler blev ødelagt.

7de august 1914. Overspænding i Tonsen transformatorstation.

27de august 1914. Lynnedslag i fjernledningen Kykkelsrud—Kristiania, hvorved en isolator sprængtes og ledningen brændte av.

28de november 1914. Kortslutning paa fjernledningen forårsaket ved storm.

16de februar 1914 og 28de mai 1915. Gjennemslag av isolator paa fjernledningen.

3dje januar 1915. Feil paa fjernledning og fordelingsnet i V. Bærum og Asker paa grund av snebelastning.

13de mars 1915. Kortslutning paa fjernledningen ved at en kat klatret op mellem ledningene.

Ved Asker elektricitetsverk var 5 transformatorer utsat for lynnedslag.

Ved Moss elektricitetsverk var der gjennemslag i en transformator.

Paa Kristiania telefonanlægs ledninger i strøket Frognersæteren—Voksenkollen indtraf den 28de mars 1915 under sterk vind en forstyrrelse i telefonnettet. Et træ blev av vinden trykket ind paa et beskyttelsesnet, saa dette berørte Glommens træsliberis 5 000 volts ledninger. Den høispændte strøm slog gjennom jordledningen og over telefonlynaflederne til selve telefonledningen.

Strømmen var ikke saa sterk, at sterkstrømssikringene virket.

Da strømstøtene tildels var meget kraftige, var de fleste telefonledninger i strøket ubrukelige.

Telefonanlægget fremhæver i sin rapport, at jordforbindelsen av fangnettet i dette tilfælde kun skaffede ulemper. Et fra jord isolert fangnet vilde sandsynligvis ikke forvoldt nogen forstyrrelser.

Den 3dje mars 1915 indtraf en eksplosion i en fordelingskasse i Akersgaten forårsaket enten ved antændelse av en utenfra indtrængt eksplosiv gas i kassen, eller ved en i denne pludselig opstaat sterk varmeutvikling ved kortslutning.

Noget lignende tilfælde har ikke indtruffet siden 1904, da forholdene blev grundig under-

søkt ogsaa ved henvendelse til utenlandske elektricitetsverker.

Denne undersøkelse resulterte i, at samtlige kumlaag blev forsynt med lufthuller, saa kassens indre frit kunde kommunisere med den ydre luft.

Siden har der flere ganger hændt, at eksplosioner i kummene er opstaat, men har disse paa grund av de borede huller forløpet uten skade.

Imidlertid har Kristiania elektricitetsverk, paa foranledning av Tilsynet, gaat igang med en forandring av kabelkassernes indredning ved at øke sikringenes avsmeltningslængde.

Ulykkestilfælde.

Av ulykkestilfælde som følge av berøring med elektrisk strøm er forekommet 6 tilfælde.

Den 4de juli 1914 blev en arbeider ved jubilæumsutstillingen dræpt av lavspændt vekselstrøm ved at komme i berøring med en strømførende ledning i kjelderens under hovedrestauranten.

Sammen med en anden arbeider var han ifærd med at fylde is i en isbeholder i fryseriet. Idet han løftet op laaget paa isbeholderen, kom han med albuen bort i en 3-polet strømbryter, hvis porselænskapsel var istykket.

Antagelig var der paa vedkommende 3 faset net paa den tid overledning, idet man like efter ulykken med voltmeter mellem 2 av faser og jord maalte en spænding av ca. 230 volt.

Da isbeholderen og dens laag var foret med sink, der igjen stod i ledende forbindelse med jord gjennom et avløpsrør av jern, er manden blit direkte utsat for en spænding av 230 volt gjennom armen til laaget og gjennom kroppen til gulvet, som var meget fugtig.

Oplivningsforsøk blev efter ca. 10 minutters forløp foretat men uten resultat.

Den 9de juli 1914 blev en av reservemandskapet ved Kykkelsrud kraftstation alvorlig skadet av høispændt strøm, mens han

holdt paa med rengjøringsarbeide i kraftstationens transformatorsal.

Vedkommende hadde været ansat ved kraftstationen i ca. 1½ maaned og oplært til reservemandskap for salen. Han hadde i ca. 1 maaned havt selvstændig vaktarbeide.

Den forulykkede blev fundet liggende under en oljebryter for 20 000 volt-ledningen for Mosslinjen.

Det oplyses at manden intet hadde at gjøre paa den kant av salen, hvorfor det er uforsvarlig at han er gaat der bort. Efter at oplivningsforsøkene var drevet i ca. 20 minutter, begyndte han at vise svake livstegn.

Mandens hænder tok alvorlig skade; fingre blev helt stive, et par av dem maatte amputeres.

Manden er nu helt invalid.

Den 16de september 1914 blev en 13½ aars gammel gut fundet liggende bevisstløs under en av mastene for den høispændte ledning til A/S Søren Wiese's bruk ved Fredrikstad.

Foruten den forulykkede var der kun tilstede en gut paa 8—9 aar, da ulykken indtraf. Denne var ikke opmerksom paa, hvor høit angjældende klatret, saa noget bestemt kan ikke uttales herom; men efter den vedlagte lægeerklæring hadde gutten ingen tegn paa, at han hadde været i kontakt med den strømførende ledning. Han døde av hjerneblødning efter at ha ligget bevisstløs i 3 dage.

For at undgaa lignende gjentagelser er mastene paasat en krans av pigger, der vil hindre mindreaarige i forsøk paa at klatre op. En foranstaltning, som er meget benyttet i utlandet, og som ogsaa kunde være paa-krævet her tillands i bebygget strøk, hvor gittermaster anvendes.

Den 16de december 1914 faldt en mand ned, mens han holdt paa at indskifte en 120 volts glødelampe for gatebelysningen i Fredrikstad. Han fik brudd paa hjerneskalen og døde dagen efter uten at være kommet til bevissthet.

Nogen forklaring om ulykken har ikke kunnet skaffes.

Den 31te januar 1915 blev en montør ved A/S Hafslund under arbejde med demontering av drosselspoler i en transformatorstation ved De-No-Fa's fabrik i Fredrikstad skadet paa hænderne ved at en kobberledning, som han holdt i haanden, kom i berøring med en av de høispændte ledningsgjennemføringer. Transformatorstationen var utkoblet med 50 000 volts knivbrytere, anbragt umiddelbart efter gennemføringene ca. 4 meter over gulvet.

Nogen ekstrabeskyttelse omkring gennemføringene hadde man, paa grund av den store afstand fra arbejdsstedet, ikke fundet nødvendig at anordne.

Hver montør var av verksmesteren gjort opmerksom paa, at gennemføringene stod under spænding.

Ulykken skyldes saaledes vedkommendes egen uforsigtighet.

Den 18de februar 1915 blev en arbeider ved Bjerke Elektricitetsverk dræpt av høispændt strøm, mens han sammen med to andre arbeidere var beskæftiget med reising av en stolpe for lynavledere for den høispændte fjernledning tilhørende Bjerke Elektricitetsverk.

Ca. 1 time før arbeidet med opsætning av stolpen blev paabegyndt hadde vedkommende arbeider telefonisk anmodet anlæggets eier om at slaa strømmen av, da der skulde foregaa linjearbeide. Da opsynsmanden ved kraftstationen var fraværende, foretok eieren personlig utkoblingen. Ved en feiltagelse utkoblet han knivbryterne før lynaflederfeltet, istedetfor knivbryterne for samlefeltet, hvor ved fjernledningen fremdeles blev staaende under spænding.

Da eieren under bygningen av anlægget personlig hadde deltatt i monteringen og derunder sat sig grundig ind i kraftstationens anordninger, likesom han tidligere ved to lignende leiligheter hadde foretatt utkobling, fandt han ingen betænkelighet ved at utføre denne.

Helt at slaa av magnetiseringen kunde han ikke, da han paa den tid selv brugte strøm.

Imidlertid blev arbeidet med opsætning av stolpen paabegyndt, uten at den høispændte ledning, hvortil lynavlederen skulde forbindes, var kortsluttet og sat i forbindelse med jord saaledes som det forlanges i de med koncessionsbetingelserne medfølgende driftsfor-skrifter.

For at faa reist stolpen skulde vedkommende fæste en talje i toppen paa en høispændingsstolpe for at hale op lynavleder-stolpen.

Da han hadde faat besked om at ledningen var utkoblet, kløv han op i høispændingsstolpen for at fæste taljen. Staaende paa jordledningen kom han med hodet i berøring med fjernledningen med den følge, at han faldt ned og døde.

Ulykken maa i dette tilfælde væsentlig tilskrives arbeiderens egen uforsigtighet, idet han ikke paa forhaand hadde forvissnet sig om at ledningen virkelig var spændingsløs ved at utføre den paabudte kortslutning og jordforbindelse av fjernledningen.

Der er git paabud om, at der ikke maa foretas nogen utkobling av andre end stationens faste betjening, samt at de forskjellige strømbrytere merkes, saa en feiltagelse er utelukket.

Anmerkninger ved besigtigelser.

Nogen anmeldelse til paatalemyndigheten for overtrædelse av de gjældende forskrifter har ikke fundet sted.

Til kontoret indkom 685 skrivelser, hvorav 397 var ledsaget av tegninger eller andre bilag og 50 var koncessionsandragender for utvidelser og nyanlæg.

Fra kontoret er utgaat 845 skrivelser. Heri er ikke medregnet regninger og bilag.

Avgiftene for de i budgetterminen besigtigede anlæg utgjorde kr. 21 950,87 mot bud-

gettert kr. 11 500,00. Merindtægten skriver sig dels fra de store utvidelser og dels fra at avgiften for flere større elektricitetsverker i aarets løp er omregulert.

Utgifterne til kontorhold utgjorde kr. 1 346,82 mot bevilget kr. 1 150,00.

Til skyss- og kostgodtgjørelse er medgaat kr. 2 206,87 mot bevilget kr. 2 400,00.

Til ekstrahjelp er medgaat kr. 1 482,70 mot bevilget kr. 1 470,00.

De samlede utgifter utgjorde kr. 12 491,32; de samlede inntægter utgjorde kr. 21 950,87.

Kristiania den 22de december 1915.

Ærbødigst

J. J. Thoresen.

Bilag 3.

Indberetning

for budgetterminen 1914—1915 fra tilsynsmanden ved elektricitetsvæsenet i 2det distrikt.

I terminen 1ste juli 1914—30te juni 1915 blev besigtiget 238 anlæg, deriblandt samtlige høispændte anlæg, og paa et par undtagelser nær ogsaa alle de av de øvrige anlæg som ifølge bestemmelsen skal besigtiges hvert aar. Flere av de høispændte anlæg har som følge av foretagne utvidelser været besigtiget gjentagne ganger.

I terminens løp blev utført og sat i drift 32 nye anlæg, derav 6 kommunale elektricitetsverker, alle med høispændt kraftoverføring. Iberegnet de i terminen foretagne utvidelser av ældre anlægs kraftstationer utgjorde tilveksten i generatorkapacitet 6 391 kw.

Lys- og motorinstallasjonene blev i samme tidsrum forøket med henholdsvis 46 000 glødelamper og 986 motorer, tilsammen beregnet for et kraftforbruk av 10 382 kw. Kraftforbruket til andre øiemed blev forøket med 2 761 kw., derav ca. 1 500 kw. til oppvarming og kokning.

Ved terminens utgang forefandtes i drift eller driftsfærdig stand 347 anlæg, derav 55

høispændte kraftoverføringsanlæg med en samlet ledningslængde av ca. 1 200 km. Anlæggenes samlede generatorkapacitet iberegnet reservemaskiner utgjorde 229 271 kw. Anlæggene paa Notodden og i Vestfjordalen, som ifølge bestemmelsen allerede i forrige termin skulde været overført til 3dje distrikt, er her medregnet, idet disse anlæg fremdeles har været betraktet som henhørende under 2det distrikt av hensyn til at tilsynsmanden i 3dje distrikt endnu ikke har set sig istand til at overta kontrollen med samme. Likesaa er her medregnet 4 mindre anlæg som for tiden er nedlagt, samt 37 anlæg i skibe, hvorav de fleste til stadighet befinner sig utenriks.

Anlæggenes fordeling paa de forskjellige amter samt deres kapacitet og utnyttelse m. v. fremgaar av efterfølgende tabel I.

I tabel II er særskilt opført de av anlæggene som har innskærket tilsyn. Da innskærkningen kun gjelder de lavspændte dele er opgaven over anlæggenes høispændte dele her ikke medtat.

Elektriske anlæg i 2det distrikt 30te juni 1915.

I.

Beliggenhet. Amt.	Antal anlæg.	Samlet generatorstørrelse kw.	Akkumulator- batterier.		Den elektriske energis anvendelse.						
			Antal.	Samlet størrelse kw. timer	Belysning.			Drivkraft.		Salpeter- og karbid- fabrikation samt jernsmeltning kw.	Andre østemed kw.
					Antal gløde- lamper.	Antal bue- lamper.	Samlet størrelse kw.	Antal motorer.	Samlet størrelse kw.		
Hedemarken	68	10 839	4	77	76 208	48	1 963	666	9 053	—	569
Kristians	80	4 657	5	191	38 196	22	1 177	385	3 415	—	782
Buskerud	103	32 136	4	191	109 616	116	3 528	1 859	26 580	—	1 144
Jarlsberg og Larvik . .	85	5 059	8	258	77 907	69	2 282	607	6 720	—	1 578
Notodden og Vestfjord- dalen av Bratsberg .	11	176 580	3	136	80 419	—	1 706	685	18 374	139 800	1 358
	347	229 271	24	853	332 346	255	10 656	4 202	64 142	139 800	5 431

II.

Beliggenhet. Amt.	Antal anlæg.	Samlet generatorstørrelse kw.	Akkumulator- batterier.		Den elektriske energis anvendelse.						
			Antal.	Samlet størrelse kw. timer	Belysning.			Drivkraft.		Salpeter- og karbid- fabrikation samt jernsmeltning kw.	Andre østemed kw.
					Antal gløde- lamper.	Antal bue- lamper.	Samlet størrelse kw.	Antal motorer.	Samlet størrelse kw.		
Hedemarken	3	304	1	114	48 311	—	1 216	320	2 536	—	188
Kristians	1	690	—	—	11 000	2	465	58	578	—	60
Buskerud	5	700	—	—	73 175	72	2 176	909	12 576	—	512
Jarlsberg og Larvik . .	3	—	—	—	28 929	42	741	158	861	—	52
Notodden, og Vestfjord- dalen av Bratsberg .	4	—	3	136	22 156	—	1 205	358	9 451	—	1 201
Sum	16	1 694	4	250	183 571	116	5 803	1 803	26 002	—	2 013

I terminen indtraf følgende 4 ulykkelige tilfælde forårsaket ved elektrisk strøm.

Den 7de juli 1914 blev en skrædder-svend i Horten adskillig forbrændt, idet han i beruset tilstand klatret op i en av Skollenborg-anlæggets ledningsmaster og herunder berørte en av 50 000 volt ledningene. Til trods for den høje spænding han var utsat for og den betydelige høide han faldt ned fra blev han merkelig nok ikke mere skadet end han efterpaa kunde gaa til sit hjem. At manden ikke blev dræpt av den elektriske strøm maa antagelig skyldes den omstændighet, at kraftstationens automatiske bryter øieblikkelig avbrøt strømmen, saa denne ikke kom til at virke i nogen merkbar tid.

Den 14de august 1914 blev en jæterpike i nærheten av Larvik fundet død ved en av Hogstad-anlæggets ledningsmaster med tydelig tegn paa at hun hadde været i berøring med elektrisk strøm. Tilfældet kan ikke forklares paa anden maate end at hun har klatret op til ledningen og berørt denne.

Den 15de august 1914 blev en elektriker ved Tinnosbanen dræpt av høispændt strøm, idet han under arbeide paa et elektrisk lokomotiv i lokomotivstalden paa Notodden kom i berøring med kontaktledningen, som han trods instruks derom fra sin overordnede ikke hadde gjort strømløs og forbundet med jord før arbeidets paabegyndelse.

Den 5te september 1914 blev en elektrisk monter som var beskæftiget med en utvidelse av apparatanlægget i Elverums elektricitetsverks kraftstation en del forbrændt, idet han ved uforsigtighet kom i berøring med en av de høispændte ledninger.

Efter de foreliggende oplysninger at dømme maa de her nævnte ulykkestilfælder alene tilskrives grov uforsigtighet fra vedkommendes egen side.

Av ildebrande som vites eller er antat at skyldes elektrisk strøm er i denne termin anmeldt 7 tilfælder, deriblandt en større brand natten til 5te januar dette aar paa gaarden Lie i Ytre Sandsvær, hvor en større uthusbygning med iværende avling og mesteparten av besætningen strøk med. Branden viste sig at være forårsaket ved overslag av høispændt strøm i det lavspændte ledningsnet. Dette var foregaaet paa den maate at en jord-

ledningsbøile, som var forbundet med samme jordledning som det lavspændte ledningsnets spændingssikring, var kommet i berøring med den høispændte ledning, og som følge av at jordforbindelsen ikke var videre god, hadde endel av den høispændte strøm gaat gjennom spændingssikringen og over paa det lavspændte ledningsnet og fra dette til jord paa de steder hvor isolation var daarligst. Det viste sig at der samtidig hadde begyndt at brænde i fjøset og i kjøkkenet paa en av nabogaardene. At der ikke ogsaa her blev en større ildebrand maa tilskrives den omstændighet at den høispændte ledning efter en stunds forløp var brændt av mot jordledningsbøilen, saa strømmen blev avbrudt. Tilfældet viser, at benyttelse av fælles jorforbindelse for spændingssikring og jordledningsbøile og lignende er forbundet med betydelig risiko, og blir den slags anordninger derfor nu ikke længere tillatt anvendt.

Av de 6 øvrige anmeldte ildebrande var den ene forårsaket av et strykejern, som var blit staaende paa en kjøkkenbænk med paasat strøm og uten noget beskyttende underlag. En var forårsaket av et kokekar under lignende omstændigheter og en av et varmeapparat, som var hængt tòi over saa luftcirkulationen hindredes. I to tilfælde skyldtes branden atmosfæriske utladninger, som antændte oljen henholdsvis i en transformator og i en oljestrømbryter, og i et tilfælde antas branden at skyldes isolationsfeil paa en ledning. Den ved branden forvoldte skade var i 3 av disse tilfælder kun ubetydelig og heller ikke i de øvrige 3 tilfælder var skaden videre stor.

Av disse 6 brandtilfælder er som det vil sees kun et som kan tilskrives nogen egentlig feil ved det elektriske anlæg, og tyder dette paa at anlæggenes utførelse nu i det store og hele tat er tilfredsstillende hvad jldikkerheten angaar.

De av tilsynet givne paalæg har vist sig i de fleste tilfælder at være tilfredsstillende efterkommet og nogen anmeldelse til paatalemyndigheten for overtrædelse av forskriftene har ikke fundet sted.

Til tilsynets kontor er i terminen indkommet 638 skrivelser, hvorav som vanlig en større del ledsaget av tegninger og andre

bilag. Av tilsynet blev utfærdiget 770 skrivelser utgjørende iberegnet skrevne bilag, ca. 700 foliosider.

Tilsynsavgiftene utgjorde i denne termin kr. 18 707,75 mot budgettert kr. 14 400,00. At det samlede avgiftsbeløp er blit saa meget større end budgettert er delvis en følge av at

avgiftene for anlæggene paa Notodden og i Vestfjorddalen ikke var medtat i mit budgetforslag.

Til kontorhold, skyss- og kostgodtgjørelse medgik kr. 4 760,04, mot budgettert kr. 4 750,00. Iberegnet lønninger utgjorde tilsynets utgifter kr. 13 104,49.

Kristiania den 21de december 1915.

M. Melgaard.

Bilag 4.

Indberetning

for budgetterminen 1914—1915 fra tilsynsmanden ved elektricitetsvæsenet i 3dje distrikt.

I terminen 1ste juli 1914—30te juni 1915 blev i det hele foretat 175 besigtigelser og befaringer, ved hvilke 130 anlæg helt besigtigedes. De øvrige besigtigelser og befaringer fordeler sig dels paa utvidelser og forandringer av ældre anlæg og dels paa større under utførelse værende anlæg.

Ved terminens utgang forefandtes i drift eller driftsmæssig stand 246 anlæg med en samlet generatorkapacitet av 113 712 k. v. a., derav 28 høispændte kraftoverføringsanlæg med en generatorkapacitet av ca. 76 200 k. v. a. og en samlet kraftledningslængde av ca. 460 km. I foran nævnte tal — 246 anlæg — er medregnet 15 anlæg, som helt eller delvis er tilknyttet større kraftanlæg, men som i henhold til avgiftsregulativets § 4 er utskilt som selvstændige anlæg.

I terminens løp utgik 8 anlæg, og tilkom

48 anlæg med en samlet generatorkapacitet av henholdsvis 176 k. v. a. og 24 617 k. v. a. Den samlede generatortilvekst for nye anlæg og utvidelser av ældre anlæg utgjorde 40 796 k. v. a.

Lys og motorinstallationerne tiltok med 45 315 glødelamper og 727 motorer med et samlet kraftforbruk av henholdsvis 968 k. v. a. og 5 978 hk. Kraftforbruket til andre øiemed tiltok med ialt 12 737 k. v. a.

Anlæggens fordeling paa de forskjellige amter samt den elektriske krafts utnyttelse m. v. vil sees av efterfølgende tabel I.

I tabel II er sammenstillet opgaver over de større anlæg, som for de lavspændte deles vedkommende er indrømmet indskrænket tilsyn. De fra nogen av disse anlæg paa foranledning indsendte indberetninger følger vedlagt.

Tabel I.

Beliggenhet. Amt.	Antal anleg. Samlet generatorstørrelse k.v.a.		Akkumulator- batterier.		Den elektriske energis anvendelse til									
					Antal.	Samlet størrelse k.v.a. timer.	Belysning.			Drivkraft.		Elektrokemisk anvendelse k.v.a.	Jern- og staalsmelt- ning k.v.a.	Andre øjemed k.v.a.
							Antal gløde- lamper.	Antal bue- lamper.	Samlet for- bruk k.v.a.	Antal motorer.	Samlet for- bruk hk.			
Stavanger	104	15 790	2	347	172 183	34	5 036	2 637	12 390	140	430	2 962		
Lister og Mandal	42	21 426	2	75	42 226	58	1 468	450	3 231	11 630	-	572		
Nedenes	37	53 164	-	-	28 338	72	973	304	3 467	10 320	2 800	107		
Bratsberg	63	23 332	2	182	63 471	50	1 853	704	13 986	4 874	1 000	545		
Tilsammen	246	113 712	6	604	306 218	214	9 330	4 095	33 074	26 964	4 230	4 186		

Tabel II.

Beliggenhet. Amt.	Antal anleg. Samlet generatorstørrelse k.v.a.		Akkumulator- batterier.		Den elektriske energis anvendelse til									
					Antal.	Samlet størrelse k.v.a. timer.	Belysning			Drivkraft		Elektrokemisk anvendelse k.v.a.	Jern- og staalsmelt- ning k.v.a.	Andre øjemed k.v.a.
							Antal gløde- lamper	Antal bue- lamper	Samlet for- bruk k.v.a.	Antal motorer	Samlet for- bruk hk.			
Stavanger	5	10 925	1	324	148 457	3	4 271	2 260	9 422	140	-	2 533		
Lister og Mandal	1	5 600	-	-	24 044	-	880	206	788	-	-	72		
Nedenes	1	2 580	-	-	22 148	54	733	165	1 165	-	-	30		
Bratsberg	7	9 724	-	-	45 297	6	1 375	489	8 812	4 640	-	362		
Tilsammen	14	28 829	1	324	239 946	63	7 259	3 120	20 187	4 780	-	2 997		

Av ildebrand som skyldes eller er antat at skyldes elektrisk antændelse kjendes kun den i vedlagte indberetning fra Stavanger elektricitetsverk omhandlede i Olavskleven nr. 4, som muligens skyldes elektrisk strykejern. Skadebeløp ubekjendt.

I terminen indtraf følgende 4 ulykkestilfælder forårsaket ved elektrisk sterkstrøm.

Ved Skiens kommunale elektricitetsverk faldt i oktober 1914 2 arbeidere ned fra en ledningsstolpe under arbeidet med det lavspændte gatenet. Ulykkerne, som forefaldt paa to forskjellige steder paa samme dag, hadde tilfølge en kortvarig arbeidsudygtighet. Saavel av en paa foranledning av Skiens politikammer opnævnt sakkyndig komite som av tilsynet blev det konstateret, at ulykkerne for en væsentlig del skyldtes arbeidernes egen uforsigtighet.

I Stavanger elektricitetsverks sekundærstation indtraf følgende ulykkestilfælder:

1. Den 12te oktober 1914 kom en ældre murer under arbeidet med utmuringen av nogen huller i væggen mellem vandstraaleapparatcellerne og lynavlederrummet i berøring med overliggende 30 000 volt ledninger med den følge, at han blev arbeidsudygtig i længere tid, og muligens faar varig mén.

2. Den 10de mai 1915 kom en yngre arbeider under arbeidet med vaskning av gulvet i lynavlederetagen i berøring med 30 000 volt ledningene med den følge, at han blev drept paa stedet.

Om begge ulykker har jeg under 11te januar og 25de mai 1915 indsendt rapport bilagt med politirapporter m. v.

En elektriker, som trods gjentagne, saavel mundtlige som skriftlige paamindelser ikke indsendte foreskreven anmeldelse m. v. av et av ham utført anlæg, blev anmeldt til paatalemyndigheten og av denne forelagt en mindre bot.

Arbeidet har saavel med besigtigelserne som paa kontoret været meget betydelig.

Til kontoret er indkommet 805 skrivelser foruten tegninger m. v. Fra kontoret er utsendt 872 skrivelser, utgjørende 593 sider i kopiboken. Heri er ikke medregnet rapporter over mangler, regninger over avgifter, tegninger, sirkulærer etc.

Avgiften for de i terminen besigtigede anlæg utgjorde ialt kr. 12 769,75 mot budgettert kr. 7 000,00. Denne betydelige merindtægt — kr. 5 769,75 — skyldes dels den uforutseede tilvekst av nye og store anlæg, og dels og ikke mindst de likesaa uforutseede store tillægsavgifter, som departementet har fastsat for endel ældre anlæg.

Til kontorhold, skyss- og kostgodtgjørelse medgik kr. 3 035,71 mot forutsat kr. 2 350,00. Merutgiften — kr. 685,71 — skyldes for en væsentlig del utgifter til skyss- og kostgodtgjørelse for 3 maaneders midlertidig assistenthjælp til hvilken ikke var foreslaaet og bevilget noget ekstra.

Arendal den 29de oktober 1915.

Ærbødigst

Einar Smedal.

Bilag 5.

Indberetning

for budgetterminen 1914—1915 fra tilsynsmanden ved elektricitetsvæsenet i 4de distrikt.

I terminen fra 1ste juli 1914 til 30te juni 1915 er besigtiget 207 anlæg hvoriblandt samtlige høispændingsanlæg og større elektricitetsverker. Flere av anlæggene er besigtiget flere gange i aarets løp, da utvidelser, forandringer og mangler ved anlæggene har gjort dette nødvendig. De elektricitetsverker som har indskrænket tilsyn er besigtiget delvis idet kraftstationen, transformatorstationerne, ledningerne i det frie og kun en del av husinstallationerne er besigtiget.

I terminens løp er tilkommet 48 nye anlæg, av hvilke de 9 er høispændingsanlæg, de 22 lavspændte bygdeanlæg og de 17 er skibsanlæg. Av sidstnævnte er imidlertid de 6 overført hertil fra andre distrikter nemlig fra 1ste distrikt 1 anlæg, fra 2det distrikt 4 anlæg og fra 3dje distrikt 1 anlæg. I samme tidsrum er 8 anlæg enten nedlagt eller tilknyttet andre større elektricitetsverker, likesom 2 skibsanlæg er overført herfra til andre distrikter. Anlæggenes antal her i distriktet er altsaa foreket med 38.

De nye anlæg hadde tilsammen en generatorkapacitet av 3 264 k.v.a. De anlæg, som fragik, hadde en generatorkapacitet av 75 kva. Tilvæksten i generatorkapacitet paa

grund av nye anlæg var saaledes 3 189 k.v.a. Ved flere ældre anlæg er desuten foretat betydelige utvidelser saaledes at generatorkapaciteten i det hele er foreket med 23 155 k.v.a.

Ved utgangen av budgetterminen forefandtes i drift ialt 303 anlæg med en generatorkapacitet av 102 909 k.v.a. Blandt disse forefandtes 22 høispændingsanlæg med en generatorkapacitet av 82 263 k.v.a. Til høispændingsanlæggene er knyttet et ledningsnet av 353 km. og et antal transformatorer 232 stk. Transformatorernes paastemplede kraftforbruk var 90 799 k.v. a. Blandt anlæggene er ogsaa 88 skibsanlæg hvorav 45 er anlæg ombord i passagerbaater.

Installationerne for lys og kraft har i den forløpne termin ogsaa øket betydelig. Saaledes er glødelampernes antal foreket med 60 059 stk. Herav falder paa Bergens by 27 542 stk., hvorav paa Bergens elektricitetsverk alene 27 284 stk. Paa Søndre Bergenhus amt falder 18 462 stk., paa Nordre Bergenhus amt 4 162 stk. og paa Romsdals amt 9 893 stk. Til sammenligning anføres at forekelsen i lampetal i foregaaende budgettermin var for Bergens by 29 657 — hvorav for Bergens elektricitetsverk 29 609 stk. —

for Søndre Bergenhus amt 6 367 stk., for Nordre Bergenhus amt 4 587 stk. og for Romsdals amt 3 881 stk.

Buelampernes antal er avtat med 52 stk. for hele distriktet. At saa er tilfælde skriver sig fra at buelamperne erstattes med de mere moderne metaltraadlamper av stor lysstyrke.

Motorernes antal er ialt øket med 699 stk. til et samlet kraftforbruk av 5 974 kw. Herav falder paa Bergens by 363 motorer med et kraftforbruk av 1 539 kw. Paa Søndre Bergenhus amt falder 198 motorer med et kraftforbruk av 3 934 kw., paa Nordre Bergenhus amt 21 motorer med et kraftforbruk av 131 kw. og paa Romsdals amt 117 motorer med et kraftforbruk av 370 kw.

Til oppvarming, kokning og andre øiemed anvendes i Bergens by utenfor Bergens elektricitetsverk ialt 41 kw. For Bergens elektricitetsverk savnes desværre nøiagtig opgave over forbruk i saadant øiemed. I Søndre Bergenhus amt anvendes ialt 10 312

kw. til saadant bruk, i Nordre Bergenhus amt 99 kw. og i Romsdals amt 384 kw. Anvendelsen til saadant øiemed er endnu ikke av stor betydning og har forøkelsen i sidst forløpne termin ikke været synderlig stor. Det samlede forbruk var nemlig i budgetterminen 1913—14 henholdsvis 14 kw., 815 kw., 27 kw. og 245 kw.

I industriens tjeneste anvendes desuten til karbidfabrikation ca. 46 500 kw., til cyanamidfabrikation ca. 3 100 kw., til metal-smeltning ca. 4 350 kw., til aluminiumfabrikation ca. 1 400 kw. og til natriumfabrikation ca. 840 kw.

Forøvrig henvises til nedenstaaende tabel I, der viser anlæggenes fordeling paa de forskjellige amter samt deres størrelse og utnyttelse m. v.

I tabel II er opført de anlæg der har indskrænket tilsyn. Da det indskrænkede tilsyn kun omfatter anlæggenes lavspændte dele er kun størrelsen av disse dele opført i tabellen.

Tabel I.

Beliggenhet. Amt.	Antal anlegg.	Samlet generatorstørrelse i k.v.a	Akkumulator- batterier.		Den elektriske energis anvendelse til						
			Antal.	Samlet størrelse i kw. timer.	Belysning.			Drivkraft.		Elektro- kemisk anven- delse i kw.	Andre øiemed kw.
					Antal glødelamper.	Antal buelamper.	Samlet for- bruk i kw.	Antal motorer.	Samlet forbruk i kw.		
Bergens by	96	15 271	17	1 054	167 360	110	6 893	2 234	10 052	—	41
S. Bergenhus	92	78 176	5	137	48 487	31	2 256	781	8 210	77 854	10 312
N. Bergenhus	37	4 788	1	48	12 696	16	581	82	616	2 240	99
Romsdals	78	4 673	3	208	34 273	79	1 532	390	1 768	—	384
Sum	303	102 908	26	1 447	262 816	236	11 262	3 487	20 646	80 094	10 836

Tabel II.

Navn.	Antal anlæg.	Samlet generatorstørrelse i k.v.a.	Akkumulatorbatterier.		Den elektriske energis anvendelse til						
			Antal.	Samlet størrelse i kw. timer.	Belysning.			Drivkraft.		Elektrokemisk anvendelse i kw.	Andre øiemed kw.
					Antal glødelamper.	Antal buelamper.	Samlet forbrug i kw.	Antal motorer.	Samlet forbrug i kw.		
Bergens elektricitetsverk	1	2 038	2	697	153837	93	6 234	2 088	8 562	—	—
A/S Tyssefaldene	1	132	—	—	1 815	—	71	90	877	4 350	234
Aalesunds elektricitetsverk	1	1 115	1	135	10 384	60	473	152	460	—	8
Molde elektricitetsverk	1	340	—	—	5 300	—	265	41	204	—	21
Kristiansunds elektricitetsverk	1	166	1	59	7 614	—	289	81	125	—	4
Sum	5	3 791	4	891	178950	153	7 332	2 452	10 228	4 350	267

I terminens løp indtraf ikke noget ulykkes tilfælde hvorved menneskeliv gik til spilde. Der hændte imidlertid et uheld ved Bergens elektriske sporvei hvorved en hest blev i den grad saaret at den maatte slagtes. Uheldet bestod i at banens kjoertraad brast hvorved en strømførende ledning faldt ned paa en hest. Hesten faldt overende og blev liggende en stund med den elektriske ledning over sig. Da man endelig fik hesten bort hadde den saa stygge brandsaar at den maatte slagtes.

Traadbruddet opstod i nærheten av en bryter. Det maa antages at overgangsstedet fra bryteren til ledningen har hat en ujevnhet, hvor der har opstaat en funke naar strømvtageren passerte. I tidens løp maa dette ha foraarsaget, at traadens bruddfasthet er forringet saaledes at brudd tilslut blev følgen.

Til forebyggelse av lignende uheld har sporveiens vedkommende specielt rettet sin opmerksomhet paa god udførelse og godt vedlikehold av saadanne skjøtsteder.

Av ildebrande, hvis aarsak skyldes feil ved elektriske anlæg, antages at ha forekommet 4 tilfælde. 3 av disse forekom ved installationer, tilknyttet Bergens elektricitetsverk. Det ene av disse opstod derved, at væggen bak en motstandsramme antændtes. Grunden var vistnok den, at der var feil i motstanden, hvorved den er blit opvarmet til glødhete. De to andre tilfælde opstod ved antændelse av væggen under bryterledninger av glansgarn.

Ved disse brandtilfælde var skaden liten. Det 4de brandtilfælde indtraf paa gaarden Enge i Nordmør, hvor en fjøs- og ladebygning nedbrændte. Aarsaken var at turbinregulatoren, om natten, da maskinen gik uten betjening, ikke funktionerte. Da belastningen mindskedes, gik saaledes spændingen op i den grad at de igjenværende lamper eksploderte. En saadan lampeekspllosion var det nemlig, som varslet om uheldet. Da folk kom til var allerede uthusbygningen i lys lue og den nedbrændte

helt. Der kan saaledes ikke skaffes bevis for hvorledes branden opstod.

I forbindelse med dette uheld tillater jeg mig at henlede opmærksomheten paa at her nu forefindes mange anlæg utover landet, hvor maskinerne gaar natten over uten betjening. Tilsynet har saavidt mig bekjendt ingen ret til at gripe ind i et saadant forhold. Ovenanførte eksempel viser imidlertid at dette forhold kan faa alvorlige følger, specielt hvor det gjælder et større bygdeelektricitetsverk med varierende belastning. Der kunde saaledes være grund til at paaby stadig maskinbetjening ved anlæg over en viss størrelse.

Foruten disse tilfælde, der nogenlunde med sikkerhet maa skyldes feil ved de elektriske anlæg, indtraf ogsaa et par andre ildebrande, hvor man frygtede for at det elektriske anlæg var aarsaken. Det ene indtraf paa Laksevaag ved Bergen, hvor en gammel, vakker trægaard nedbrændte til grunden. Gaarden kaldtes i almindelighet for Schnellegaarden.

Branden opstod pludselig om formiddagen, og forplantede ilden sig med rivende fart, som det for de tilstedeværende syntes, langs de elektriske ledninger. Hele huset brændte ned og intet bevis kunde saaledes skaffes bak efter.

Det andet tilfælde indtraf paa Lervik, Stord, hvor en verkstedbygning nedbrændte til grunden. Den mand som var tilstede da branden opstod, syntes at ilden opstod paa et sted hvor der laa en motorledning, og hvor der var opstillet en trækasse til beskyttelse

av en motor. Da alt nedbrændte, kunde imidlertid heller ikke her skaffes noget bevis.

Flere tilfælde har saavidt mig bekjendt ikke forekommet her i distriktet.

Til kontoret er i denne termin indkommet 534 skrivelser. Paa samme tid er herfra ekspedert 365 skrivelser med tilsammen 448 sider i kopiboken. Meddelelse om avgift, rapporter over mangler ved anlæggene eller godkjendelses- og besigtigelseserklæringer for anlæggene er heri ikke medregnet.

Avgifterne for besigtigelse og godkjendelse av anlæggene har i den forløpne termin utgjort kr. 15 396,50 mot budgettert kr. 8 600,00. Den store overskridelse skyldes dels, at her i terminen utførtes ualmindelig mange nye anlæg og dels at her indkom en del godkjendelsesavgifter, der var større end paaregnet.

Til kontorhold, skyss- og reisegodtgjørelse medgik kr. 5 180,18 mot budgettert kr. 3 815,00. Overskridelsen skyldes dels anskaffelse av en del kontorinventar i anledning av assistentens tiltrædelse og dels større reiseutgifter end paaregnet. Dette var igjen en følge av den store tilvekst i nyanlæg. I reiseutgifterne er ogsaa medregnet en reise til Kristiania til et møte mellem elektricitetskommissionen og tilsynsmændene.

Tilsynets utgift iberegnet lønninger var kr. 10 080,18 mot budgettert kr. 10 015,00. Der spartes nemlig en del paa lønninger, da assistenten ikke tiltraadte før nytaar 1915, mens der var forutsat løn for ham fra 1ste juli 1914.

Bergen, den 24de september 1915.

Ærbødigst

M. Aarnes

Bilag 6.

Indberetning

for budgetterminen 1914—1915 fra tilsynsmanden ved Elektricitetsvæsenet i 5te distrikt, forsaavidt Søndre og Nordre Trondhjems amter angaar.

I Søndre Trondhjems amt var 30te juni 1914 104 anlæg i drift. Av disse er 1 anlæg nedbrændt. 2 anlæg er tilkoblet andre elektricitetsverker.

30te juni 1915 var 114 anlæg i drift. I budgetterminen 1914—1915 er altsaa 13 nye anlæg kommet til.

I denne er økningen:

I generatorstørrelse	2 218 kw.
» glødelamper (antal: 25 732)	1 022 »
» motorer (antal: 303)	971 »
For elektrokemiske formaal	800 »
» andre øiemed	368 »

30te juni 1915 var 5 anlæg under utbygning.

I Nordre Trondhjems amt var 30te juni 1914 56 anlæg i drift. Av disse er 2 anlæg nedlagt og 1 anlæg er gaat over til et større elektricitetsverk.

30te juni 1915 var 60 anlæg i drift. I budgetterminen 1914—1915 er altsaa 7 nye anlæg kommet til.

I denne er økningen:

I generatorstørrelse	874 kw.
» glødelamper (antal: 7 907)	192 »
» motorer (antal: 104)	791 »
For elektrokemiske formaal	0 »
» andre øiemed	246 »

30te juni 1915 var 10 anlæg under utbygning. I begge amter var altsaa 30te juni 1915 174 anlæg i drift.

I Søndre Trondhjems amt har 2 anlæg

og i Nordre Trondhjems amt 1 anlæg indskrænket tilsyn for de lavspændte deles vedkommende.

I budgetterminen 1914—1915 er 112 anlæg — derav samtlige høispændte anlæg — besigtiget. Ialt er utført 147 besigtigelser. Besigtigelsesavgiftene var . . . kr. 7 674,50
antat var » 4 500,00

mere end antat var kr. 3 174,50
Utgifterne til skyss- og kostgodtgjørelse var kr. 1 508,86
Bevilget var » 1 400,00

Mer end bevilget var kr. 108,86
Utgifterne til kontorhold m. v. var kr. 578,71
Bevilget var » 500,00

Mer end bevilget var kr. 78,71
Fordet amter er nettooverskuddet kr. 3 786,93
I budgetaaret er indkommet av skrivelser 456, i kopiboken er av foliosider kopiert 490
Ikke medtat er alle utfyldte skemaer, regninger m. v.

I det væsentlige har de elektriske anlæg vist sig at være forskriftsmæssig utført og skjettet.

Vanskeligheter med anmeldelse av utvidelser og med forskriftsmæssige tegninger har fremdeles enkelte bygdeanlæg skaffet. Sammenlign tilsynets indberetning for budgetterminen 1913—1914.

Enkelte eiere av bygdeanlæg klager over,

at kunder, som har elektrisk energi paa vippe-
maaler, staar i den formening, at de kan
foreta forandringer i sine installationer ad
libitum og paa egen haand.

Noget ulykkestilfælde eller nogen ilds-
vaade har ikke forekommet i budgetterminen
med elektriske anlæg som aarsak tiltrods
for, at enkelte høispændte bygdeanlæg frem-
deles staar under vekslende og teknisk ukyn-
dige formænds forsyng (sammenlign tilsynets
indberetning for budgetterminen 1913—1914).

Ved et høispændt bygdeanlæg kom høi-
spænding (10 000 volt) ind paa det sekundære

fordelingsnet for en transformator og slog
over til jord inde i et fjæs. Transformatorens
sekundære gjennemslagssikring var tilkoblet
en jernmast, hvis jordledning var slet.

Tilfældet, som løp av uten uheld, viser,
at omhyggelighet maa vises ved jording av
jernmaster og at sekundære overspændings-
sikringer helst oer ha egen jordledning.

Vedlagt er er oversigt over antal anlæg,
samlet generatorstørrelse m. v. for de to
Trondhjemske amter samt en oversigt over
anlæg med indskrænket tilsyn inden disse
amter.

Trondhjem 20de september 1915.

Ærbødigst

Carl Schulz.

Subbilag 1 til bilag 6.

Elektriske anlæg i 5te distrikt, Søndre og Nordre Trondhjems amter,
30te juni 1915.

Beliggenhet amt	Antal anlæg		Akkumulator- batterier		Den elektriske energis anvendelse til						
	Antal samlet generatorstørrelse i kw.	Antal generatorstørrelse i kw.	Antal	Størrelse i kw.t.	Belysning			Drivkraft		Elektrokemisk anvendelse i kw.	Andre øiemed i kw.
					Antal gløde- lamper	Antal bue- lamper	Samlet stør- relse i kw.	Antal motorer	Samlet størrelse i kw.		
Søndre Trondhjems amt . . .	114	30 249	7	245	152 941	212	5 617	1 698	13 421	3 000	1 833
Nordre Trondhjems amt . . .	80	9 645	2	320	34 688	40	1 856	488	4 774	4 400	1 026
Sum	174	29 894	9	565	187 609	252	6 973	2 131	18 195	7 400	2 859

Subbilag 2 til bilag 6.

Elektriske anlæg i 5te distrikt, Søndre og Nordre Trondhjems amter, med indskrænket tilsyn for de lavspændte dele, 30te juni 1915.

Beliggenhet. Amt.	Antal anlæg	Samlet generatorstørrelse i kw.	Akkumulator- batterier.		Den elektriske energis anvendelse til						
			Antal.	Størrelse i kw.t.	Belysning.			Drivkraft.		Elektrokemisk anvendelse i kw.	Andre øiemed i kw.
					Antal gløde- lamper.	Antal bue- lamper.	Samlet stør- relse i kw.	Antal motorer.	Samlet stør- relse i kw.		
Søndre Trondhjems amt:											
1. Trondhjems elektricitetsv.	1	12 600	5	229	114 131	132	4 034	1 230	6 120	3 000	1 162
2. Skjernalden —	1	3 275	—	—	5 261	2	241	139	3 856	—	169
Nordre Trondhjems amt:											
Meraker elektriske kraft- og emelteverk	1	1 859			200	4	12	26	80	3 000	
Sum	3	17 734	5	229	119 592	138	4 287	1 395	10 056	6 000	1 331

Bilag 7.

Indberetning

for budgetterminen 1914—1915 fra assistenten ved elektricitetsvæsenet i 5te distrikt, forsaavidt Nordlands, Tromsø og Finmarkens amter angaar.

Ved budgetterminens begyndelse forefandt-tes ialt 90 anlæg. Av disse er 1 anlæg utgaat i terminen, idet et dampskib blev bortsolgt. Tilkommet er 3 nye smaa anlæg, hvorhos endel anlæg befandt sig under utførelse, men disse sidstnævnte er ikke medregnet. Ved budgetaarets utgang forefandt-tes saaledes i drift 92 anlæg ialt (i Nordlands amt 64, i Tromsø amt 16 og i Finmarkens amt 12).

Hosføiede tabellariske data viser opgaver vedrørende anlæggenes totale installationer,

særskilt for hvert amt, og likeledes er de samme data opført for anlæggene med indskrænket tilsyn i en særskilt tabel for dem. Som av samme sees overgaar lampeantallet nu tallet 100 000 og er sterkt øket i terminen. Ogsaa til elektrokemisk anvendelse og til varmeapparater og lign. (under rubrikken «Andre øiemed») er installationene øket bra, men ellers ikke noget synderlig.

I budgetaaret er besigtiget 23 anlæg med 50 reisedage. Besigtigelserne i juli og august

1914 er medtat i årsrapport for 1913—1914. Indtægtene ved besigtigelserne utgjør kr. 3 429,63 mot budgettert kr. 3 800,00. Utgiftene til kontorhold og reiser utgjorde kr. 1 150,87 mot budgettert kr. 1 600,00. Indkommet til kontoret er 200 skrivelser og utgaat et lignende antal.

Av ulykker foraarsaket av elektrisk strøm er der forekommet ett tilfælde, og dette hadde dødelig utgang. Det hendte i Svolvær den 23de mars 1915 og ramte en ung tjenestepike. Hun gikk om kvelden ved 8 $\frac{1}{2}$ -tiden ned i kjelleren for at hente op kul. Da hun blev borte over $\frac{1}{2}$ time, gikk fruene ned i kjelleren for at se efter hende. Men da hun fandt kjelleren aapen, lyset slukket og ingen pike at se, fandt hun dette mistænkelig, løp op og fikk med sig en anden person medbringende lys. De fandt da piken liggende utstrakt paa gulvet i vaskerummet, holdende mellem begge hænder en elektrisk haandlampe med flytbar ledning til en stikkontakt i væggen, og kontaktproppen stod i, saa at der var spænding paa ledningen, men lampen lyste ikke. Piken holdt ikke i lampens haandtak men med den ene haand i jernkroken paa haandtaget og med den anden haand omkring metal-beskyttelsesnett, der omgir lampen. I faldet hadde piken revet omkuld en vaskestamp fuld av klæder og vand, hvorimot hun ogsaa formentlig har slaat sig i bakhodet, hvor hun hadde et saar. Piken holdt krampagtig fast om haandlampen, saa man maatte rive hende løs. Hun hadde brandsaar efter kroken og beskyttelsesnett i begge hænder. Læge blev straks tilkaldt og oplivningsforsøk foretat under hans veiledning men uten resultat.

Ogsaa to andre personer i samme hus har faat saa kraftige støt av ~~nedvinte~~ lampe, at de er faldt omkuld, men samtidig har ogsaa løsproppen i stikkontakten faldt ut og strømmen derved brutt, saa at de ikke hadde nogen mén av det. Men lampen blev da straks sendt til reparation, og man trodde, at den nu var i god stand, idet der blot var hengaat to maaneder efter reparationen, da denne ulykke fandt sted. — Lampen var koblet paa trefas vekselstrømsnet uten nulleleder med lampespænding 220 volt. Ved min befarung av stedet to dage efter ulykken fandt jeg at lampen var av en gammeldags, daarlig konstruktion. Hele lampen med haandtak og alt var av metal, og hvor ledningerne føres ind paa kontaktskruerne, hadde den ene skarp kant, hvorimot ledningerne var blit presset, saa at den ene av dem hadde sit isolationsdække av gummi gennemskaaret ind til kobberkjernen som med et skarpt snit av en kniv. Den anden tilførselsledning derimot synes at være hel og i fuld orden. Jeg forbedret straks bruken av disse lamper (der fandtes i byen en 3 à 4 stk. av dem ialt), og ogsaa ved de andre anlæg har jeg særlig opmerksomhet henvendt paa de haandlamper der benyttes.

Ingen ildsvaade ved elektrisk strøm er forekommet.

Ogsaa her nord har jeg følt de store ulemper, hvorover man andetsteds har klaget, nemlig at paa landet og ved mindre anlæg ofte installationerne foretages av ukyndige folk, hvorfor det vilde være særdeles heldigt om man kunde faa ordnet spørsmaalet vedrørende autorisation av monterer saaledes at denslags blev forebygget.

Trondhjem 14de december 1915.

Ærbødigst

M. B. Landstad.

Subbilag 1 til bilag 7.

Elektriske anlæg i 5te distrikts 3 nordligste amter den 30te juni 1915.

Beliggenhet. Amt.	Antal anlæg.	Samlet generatorstørrelse k.v.a.	Akkumulator- batterier.		Den elektriske krafts anvendelse til:						
			Antal.	Samlet størrelse k.v.a. timer	Belysning.			Drivkraft.		Elektro- kemisk anven- delse i k. v. a.	Andre øiemed i k.v.a.
					Antal gløde- lamper.	Antal buelamper.	Samlet størrelse k.v.a.	Antal motorer.	Samlet størrelse i k.v.a.		
Nordlands	64	6 096	7	318	57 682	251 925	509	5 627	480	681	
Tromsø	16	2 036	-	-	25 049	12 768	116	719	-	63	
Finmarkens	12	14 774	3	164	17 475	48 567	436	9 380	-	276	
Sum	92	22 906	10	482	100 206	85 3 260	1 061	15 726	480	1 020	

Subbilag 2 til bilag 7.

Elektriske anlæg med indskrænket tilsyn for de lavspændte dele i 5te distrikts 3 nordligste amter den 30te juni 1915.

Beliggenhet. Amt.	Antal anlæg og navn.	Samlet generatorstørrelse i k. v. a.	Akkumulator- batterier.		Den elektriske krafts anvendelse til:						
			Antal.	Samlet størrelse i k.v.a. t.	Belysning			Drivkraft.		Elektrokemisk anvendelse i k. v. a.	Andre øiemed i k.v.a.
					Antal gløde- lamper	Antal bue- lamper	Samlet størrelse k.v.a.	Antal motorer	Samlet størrelse i k.v.a.		
Nordlands	Sulitjelma A/B. gruber.	940	-	-	12 000	-	426	210	2 650	300	200
Tromsø	Tromsø elektr.verk	1 000	-	-	15 600	-	357	55	280	-	13
Finmarkens	Hammerfest elektr.verk	600	-	-	5 500	-	143	36	151	-	42
Sum	3	2 540	-	-	33 100	-	926	301	3 081	300	255

Bilag 8.

Elektricitetskommissionen.

Kristiania den 28de december 1915.

I anledning av det kongelige departements skrivelse av 23de december 1915, hvormed oversendtes indberetning fra tilsynsmændene og fra assistenten i 5te distrikt for budgetaaret 1914—1915, skal man tillate sig at bemerke.

I likhet med hvad der er gjort i tidligere aar har man sammenstilt de forskjellige opgaver fra samtlige distrikter i følgende tabeller:

I tabel I er git en oversigt over antal anlæg, disses samlede størrelse, hvor mange herav der har indskrænket tilsyn og den samlede størrelse av disse, saavel for hvert distrikt som for det hele land. Likeledes er sammenstilt akkumulatorbatterier og de strømferende apparater, som er tilknyttet anlæggene, saaledes at de elektriske anlægs utnyttelse herav kan sees.

I tabel II er sammenstilt avgifter for

hvert distrikt og det hele land, samt utregnet den gjennomsnitlige avgift pr. anlæg.

I tabel III er paa samme maate sammenstilt de samlede utgifter ved tilsynet samt utregnet den gjennomsnitlige utgift pr. anlæg, og hvormeget herav utgjøres av lønning til tilsynets funktionærer. Elektricitetskommissionens utgifter er ikke medregnet i disse opgaver.

I tabel IV er sammenstilt de i aarsberetningene nævnte brandtilfælder i de forskjellige distrikter.

Ved de samlede antal anlæg i landet (1515) er der ifølge indberetningene indtruffet 24 brandtilfælder, altsaa 1,68 pct. av det samlede antal anlæg har i aarets løp foraarsaket ildsvaader.

I tabel V er paa samme maate sammenstilt de i hvert distrikt og ved det samlede antal anlæg i landet indtrufne ulykkestilfælder.

O. E. Schiøtz.

T. H. Aspestrand.

Subbilag til bilag 8.

Tabel I.

Statistik for elektricitetsvæsenet 1914—1915.

Distrikt.	1.	2.	3.	4.	5*.)	5**.)	Tilsammen.
Antal anlæg	353	347	246	303	174	92	1 515
Samlet generatorstørrelse i kw.	150 436	229 271	113 712	102 908	29 894	22 906	649 127
Herav anlæg med indskrænket tilsyn	18	16	14	5	3	3	59
Med samlet generatorstørrelse i kw.	120 923	1 694	28 829	3 701	17 734	2 540	175 511
Antal akkumulatorbatterier	62	24	6	26	9	10	137
Samlet akk.kapacitet i kw.t.	15 353	853	604	1 447	565	482	19 304
Antal glødelamper	776 245	332 346	306 218	262 816	187 609	100 206	1 965 440
Antal buelamper	2 561	255	214	236	252	85	3 693
Samlet energiforbrug til belysning i kw.	27 606	10 656	9 330	11 262	6 973	3 260	69 087
Antal elektromotorer	9 713	4 202	4 095	3 487	2 131	1 061	24 689
Samlet motorstørrelse i kw.	73 800	64 142	24 309	20 646	18 195	15 726	216 809
Anvendt til elektrokemisk drift i kw.	49 390	139 800	26 964	80 094	7 400	480	304 128
Anvendt til andre øiemed i kw.	1 959	5 431	8 416	10 836	2 859	102	29 603

Tabel II.

Samlede indtægter 1914—1915.

Distrikt.	1.	2.	3.	4.	5*.)	5**.)	Tilsammen.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Samlede avgifter	21 950,87	18 707,75	12 769,75	15 396,00	7 674,50	3 429,63	79 928,50
Gjennemsnitlig pr. anlæg ca.	62,30	54,10	52,00	50,00	44,15	37,30	62,76

Tabel III.

Samlede utgifter 1914—1915.

Distrikt.	1.	2.	3.	4.	5*.)	5**.)	Tilsammen.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Samlede utgifter	12 491,32	13 104,49	6 586,21	10 080,18	3 887,57	2 950,87	49 100,64
Gjennemsnitlig pr. anlæg ca.	35,40	37,70	26,78	33,30	22,40	32,10	32,43
Gjennemsnitlig lønning pr. anlæg, heri extrahjælp ca.:	25,30	24,00	14,44	16,17	10,72	19,60	19,40

*) Omfatter søndre og nordre Trondhjems amter.

**) — Nordlands, Tromsø og Finmarkens amter.

Tabel IV.
Brandtilfælde 1914—1915.

Distrikt.	1.	2.	3.	4.	5*).	5**).	Alle distrikter.
Antal brandtilfælde	12	7	1	4	0	0	24
Antal anlæg	353	347	246	303	174	92	1 515

Tabel V.
Ulykkestilfælde 1914—1915.

Distrikt.	1.	2.	3.	4.	5*).	5**).	Tilsammen.
Antal ulykkestilfælde i aaret.	6	4	4	0	0	1	15

*) Omfatter søndre og nordre Trondhjems amter.

***) — Nordlands, Tromsø og Finmarkens amter.

Bilag 9.

Den Internationale Elektrotekniske Kommission.

Norsk Elektroteknisk Komite.

28de oktober 1915.

Siden den av mig under 19de december f. a. avgivne rapport har de 4 arbejdsudvalg, nemlig:

arbejdsudvalg nr. 1 for elektriske symboler og terminologi,

arbejdsudvalg nr. 2 for driftsmaskineri for elektriske anlæg,

arbejdsudvalg nr. 3 for normer for elektriske maskiner og apparater,

arbejdsudvalg nr. 4 for kraftledninger, fortsat sit arbejde.

Paa grund av krigen har der i de av kommissionen nedsatte specialkomitéer ikke været holdt officielle møter. Derimot har der av britiske og amerikanske repræsentanter været holdt et uofficielt møte i London i anledning av fastsættelse av den temperatur, der skulde lægges til grund for bedømmelsen av elektriske maskiner. Nogen definitiv avgjørelse er endnu ikke truffet.

Med høiagtelse

Norsk Elektroteknisk Komite

Carsten Bruun,

President.

Til

Det kongelige Departement for offentlige Arbeider.